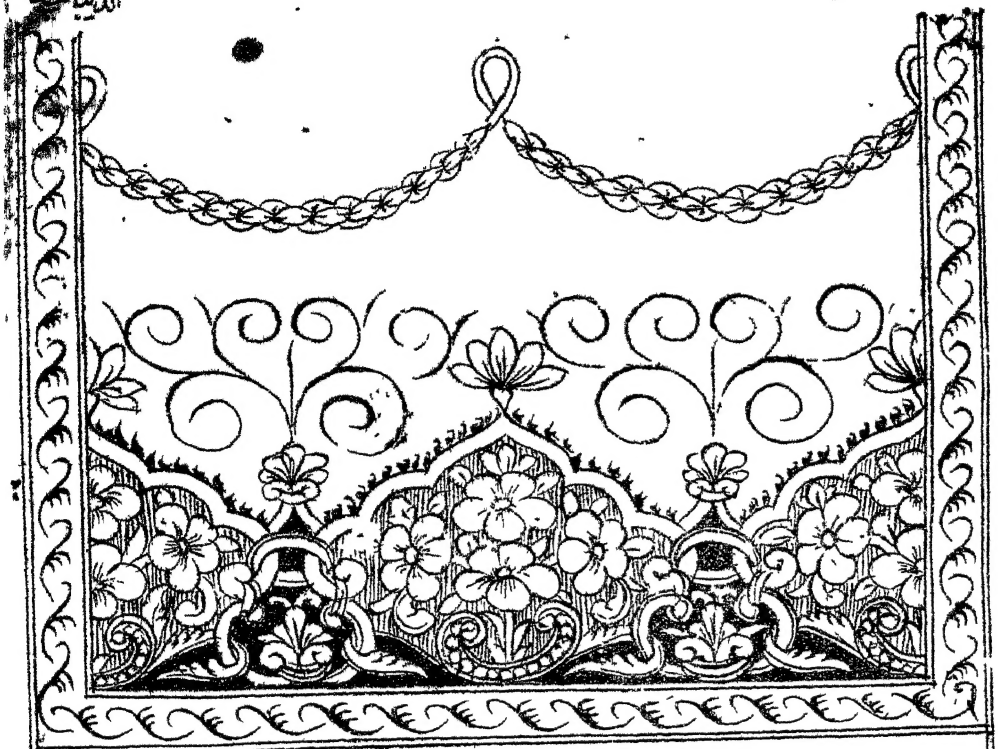

بسم الله الرحمن الرحيم

شروع میکنم بنام خداوندے کہ رحمن و رحیم است

اللهم انا نحمدك على ما علمت من البيان والهمت من التبيان

خدایا بدرستیکہ ستایش میکنیم ترا بر چیزیکہ آموختی از سخن ہویدا و بر چیزیکہ افگندی در دل از اظہار سخن

كما نحمدك على ما اسبغت من العطاء واسبلت من الغطاء ونعوذ بك

چنانکہ ستایش میکنیم ترا بر چیزیکہ تمام گردانیدی از دہش و فراوانی و پردہ و پناہ میجوئیم بتو

من شر اللسن وفضول الهذر كما نعوذ بك من معرة اللكن و

از حرص زبان آوری و از زیادت بیہودہ چنانکہ پناہ میجوئیم بتو از عیب لکنت زبان و

فضوح الحصر ونستكفيك الافتنان باطراء المادح واغضاء

از رسوائی بستگی زبان وقت سخن و کفایت میخواہیم تو از افتادن در فتنہ کہ بسبب غلو سبالغت مدح کنندہ است و بسبب

المسامح كما نستكفي بك الانتصاب لازراء القادح وهتك الفاضح

مسامحت کنندہ است چنانکہ کفایت میخواہیم تو بر پاشدن را برای عیب گیری کسیکہ عیبہا باشد و برای پردہ دری

وَنَسْتَغْفِرُكَ مِنْ سُوْقِ الشَّهَوَاتِ إِلَى سُوْقِ الشُّبُهَاتِ كَمَا نَسْتَغْفِرُكَ
وآمرزش میخواهم تو از راندن حرصها طرف بازار شبهات چنانچه آمرزش میخواهم تو
مِنْ نَقْلِ الْخُطُوَاتِ إِلَى خِطَطِ الْخَطِيْئَاتِ وَنَسْتَوْهِبُ مِنْكَ تَوْفِيْقًا
از برداشتن گامها طرف جاهای گناهان ومیخواهم اینکه ببخشی مارا ازخود مددی
قَائِدًا إِلَى الرُّشْدِ وَقَلْبًا مُتَقَلِّبًا مَعَ الْحَقِّ وَلِسَانًا مُتَحَلِّيًا بِالصِّدْقِ
کرکشنده باشد بسوی راه راست ودلیکه گرونده باشد به حق وزبانی آراسته براستی
وَلُطْفًا مُؤَيِّدًا بِالْحُجَّةِ وَإِصَابَةً ذَائِدَةً عَنِ الزَّيْغِ وَعَزِيْمَةً قَاهِرَةً عَنِ الْهَوَى
وگویائی تقویت کرده شده بدلیل ودرست گفتن که دافع باشد از بازگشتن از حق وارادهٔ که غالب باشد خواهش
النَّفْسِ وَبَصِيْرَةً تُدْرِكُ بِهَا عِرْفَانَ الْقَدَرِ وَأَنْ تُسْعِدَنَا بِالْهِدَايَةِ إِلَى
نفس اماره وبینائی دل که دریابیم بآن شناختن اندازهٔ خود را وبا اینکه مدد کنی مارا براه راست نمودن بسوی
الدِّرَايَةِ وَتَعْضُدَنَا بِالْإِعَانَةِ عَلَى الْإِنَابَةِ وَتَعْصِمَنَا مِنَ الْغَوَايَةِ فِي الرِّوَايَةِ
علم ودانش ومدد کنی مارا بیاوری خود برکشاده کردن مشکلات ونگهداری مارا از گمراهی در نقل کردن سخن
وَتَصْرِفَنَا عَنِ السَّفَاهَةِ فِي الْفُكَاهَةِ حَتَّى نَأْمَنَ حِصَائِدَ الْأَلْسُنَةِ
وبرگردانی مارا از سبکی عقل در مزاح وخوشطبعی تا درامن باشیم از دروکردن بیهوده زبانها
وَنُكْفَى غَوَائِلَ الزَّخْرَفَةِ فَلَا نَرِدَ مَوْرِدَ مَا تُمٍ وَلَا نَقِفَ مَوْقِفَ
وکفایت کرده شویم از شرهای کلام آراسته پس نه وارد میشویم محل گناه وه میایستیم محل
مَنْدَمَةٍ وَلَا نُوْهَقَ مَتْبَعَةٍ وَلَا مَعْتَبَةٍ وَلَا نَلْجَأَ إِلَى مَعْذِرَةٍ
پشیمانی را وماخوذ نشویم بانجام بد ونه بعتابی ومضطر ومحتاج کرده نشویم طرف عذر
عَنْ بَادِرَةٍ اَللّٰهُمَّ فَحَقِّقْ لَنَا هٰذِهِ الْمُنْيَةَ وَأَنِلْنَا هٰذِهِ الْبُغْيَةَ
از کلامیکه بی اختیار صادر شود آرخدایا پس راست کن برای ما این آرزو را وبده ما این مطلب را
وَلَا تُضْحِنَّا عَنْ ظِلِّكَ الْمَمْدُوْدِ وَلَا تَجْعَلْنَا مُضْغَةً لِلْمَمَاضِغِ
وخارج مکن مارا از سایهٔ خود که کامل است ومگردان مارا پارهٔ گوشت مر جانیده را

فَقَدْ مَدَدْنَا إِلَيْكَ يَدَ الْمَسْئَلَةِ وَنَجَعْنَا بِالْاِسْتِكَانَةِ لَكَ وَالْمَسْكَنَةِ

پس ہر آئینہ دراز کردیم بسوی تو دست سوال را و اقرار کردیم بفروتنی خود ترا و بفقر خود

وَاسْتَنْزَلْنَا كَرَمَكَ الْجَمَّ وَفَضْلَكَ الَّذِي عَمَّ بِضَرَاعَةِ الطَّلَبِ وَ

وطلب نزول میکنیم کرم ترا کہ بسیار ست و بخشش ترا کہ شامل است بخواری وزاری طلب و

بِضَاعَةِ الْأَمَلِ ثُمَّ بِالتَّوَسُّلِ بِمُحَمَّدٍ سَيِّدِ الْبَشَرِ وَالشَّفِيعِ الْمُشَفَّعِ

بسرمایۂ امید پس ازان بسیلیم کرم ترا بوسیلہ جستن بمحمد صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم کہ سردار انسانست و بخشیدہ

فِي الْمَحْشَرِ الَّذِي خَتَمْتَ بِهِ النَّبِيِّينَ وَأَعْلَيْتَ دَرَجَتَهُ

در قیامت کہ ختم کردی باو انبیارا و بلند کردی رتبہ اورا

فِي عِلِّيِّينَ وَوَصَفْتَهُ فِي كِتَابِكَ الْمُبِينِ فَقُلْتَ وَأَنْتَ

در علیین و مدح کردی اورا در کتاب خود کہ ہویداست پس گفتی وحالانکہ تو

أَصْدَقُ الْقَائِلِينَ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ

راست گوترین گویندگان ہستی ونفرستادیم ترا ای محمد مگر رحمت برای عالمیان

اَللّٰهُمَّ فَصَلِّ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الْهَادِينَ وَأَصْحَابِهِ الَّذِينَ

خدایا پس رحمت نازل کن بروو برخویشان اوکہ رہنمایانند وبریاران او کہ

شَادُوا الدِّينَ وَاجْعَلْنَا لِهَدْيِهِ وَهَدْيِهِمْ مُتَّبِعِينَ وَانْفَعْنَا

بلند ومحکم گردند دین را وبگردان مارا برای سیرت آنحضرت وآل واصحابش پیروی کنندگان و

بِمَحَبَّتِهِ وَمَحَبَّتِهِمْ أَجْمَعِينَ إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَبِالْإِجَابَةِ

بمحبت محمد ودوستے آل واصحاب او ہمہ بدرستیکہ تو بر ہر چیز قادر وتوانا ہستی وبقبول کردن

جَدِيرٌ وَبَعْدُ فَإِنَّهُ قَدْ جَرَى بَعْضُ أَنْدِيَةِ الْأَدَبِ الَّذِي

سزاوار ہستی وبعد از حمد وصلوۃ بدرستیکہ جاری شد در بعض مجلسہای علم ادب کہ باز

سَكَدَتْ فِي هٰذَا الْعَصْرِ رِيحُهُ وَخَبَتْ مَصَابِيحُهُ ذِكْرُ

ایستادہ است درین زمانہ ہوائی آن و فرو مردہ است چراغہائے آن ذکر

المقامات التي ابتدعها بديع الزمان وعلامة همذان رحمه الله وعزا الى ابي الفتح

مقاماتے کہ ایجاد کردہ است آنرا بدیع الزمان ابو الفضل دانشمند ہمدان رحم فرماید اور اخدا تعالیٰ ونسبت کرد طرف ابو الفتح

الاسكندري ظهورها وانتهاؤها الى عيسى بن هشام رواياتها وكلاهما مجهول لا يعرف

اسکندری ظہور مقامات را وطرف عیسی بن ہشام روایات مقامات را وہر دو نادانستہ شدند کہ شناختہ نمیشوند

وانكرة لا تتعرف فاشار من اشارته حكم وطاعته غنم الى ان انشئ

ونکرہ اند کہ تعین کردہ نشوند پس اشارت کرد کسیکہ اشارت او حکم است وطاعت او غنیمت طرف انیکہ انشا کنم

مقامات اتلو فيها تلو البديع وان لم يدرك الطالع شاوه الصليع

مقاماتی را کہ پیروی کنم در ان پس بدیع الزمان واگرچہ درنمی یابد ستور لنگ تگ اسپ قوی وصحیح را

فذاكرته بما مال فيمن الف بين كلمتين ونظم بيتا او بيتين واستهلت

پس یاد دادم او را بانچہ کہ گفتہ شد در حق کسیکہ تالیف داد میان دو کلمہ ونظم کرد یک بیت یا دو بیت ودر گرفتن خواستم

من هذا المقام الذي يحار فيه الفهم ويفرط الوهم ويستبر به عقو العقل

از ین مقامیکہ درو متحیر شود دانش وزیرکی وبینش وستی میکند در ان وہم وخطا واز موده شود در ان نہایت عقل

وتتبين فيه قيمة المرء في الفضل ويضطر صاحبه الى ان يكون لحاطب

وظاہر میشود در ان مقام بہای مرد در فضیلت ومحتاج شود صاحب آن ای مصنف طرف انیکہ باشد بان جمع کنندہ

ليل او جالب رجل وخيل وقلما سلم ملتار او قيل له عثار فلما لم يسعه

در شب یا ہیجو کنندہ پیادگان وسواران واندک ست کہ سالم ماند بسیار گویا اندک ست کہ عفو کردہ شود او را بسر دو افتادنش پس ہر گاہ آنرا نمی یابد

بالاقالة فلا اعفى من المقالة فبيت دعوته تلبية المطيع وبذلت في مطاوعته

بعفو من ودر نگذشت ازین گفتگو اجابت کردم خواندن او را وبسوی انشای مقامات مثل اجابت مطیع وصرف کردم در امتثال او

جهد المستطيع وانشأت على ما اعانيه من قريحة جامدة وفطنة خامدة

کوشش قادر تو انا را وانشا کردم من بر چیزیکہ رنج کشیدم از طبیعت بستہ ووزیدگی فروشستہ

وروية ناضبة وهموم ناصبة خمسين مقامة تحتوي على حبل القول

وفکر فرو رفتہ وغمہای رنجاننده پنجاہ مقامہ کہ مشتمل بود بر تحقیق قول

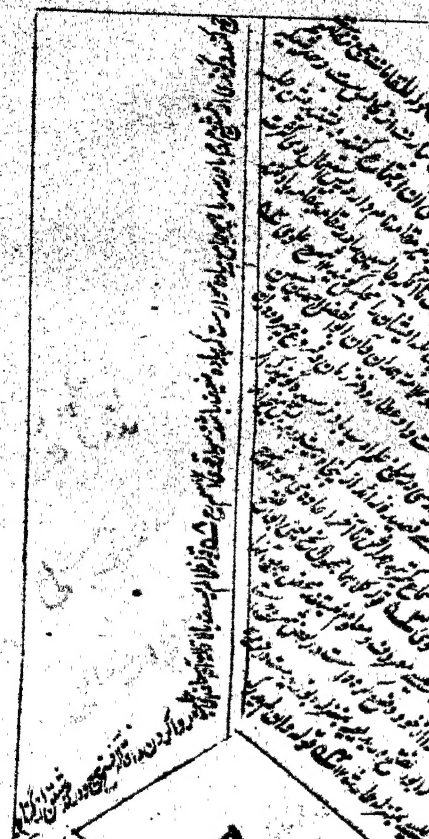

وَهَزْلِهِ وَدَقِيقِ اللَّفْظِ وَجَزْلِهِ وَغُرَرِ الْبَيَانِ وَدُرَرِهِ وَمُلَحِ الْآدَابِ وَنَوَادِرِهِ
عریضہ او در زبون لفظ وخوب آن وبر ہویدا ہا از فصاحت وگوہر ہای نایاب آن وبرنجستہای نکین علم ادب وبرجستہ ہای نادرہ

إِلَى مَا وَشَّحْتُهَا بِهِ مِنَ الْآيَاتِ وَمَحَاسِنِ الْكِنَايَاتِ وَرَصَّعْتُهُ فِيهَا مِنَ
تا چیزیکہ زینت دادم مقامات را بآن از ایات قرآن بحسب مقام واز نیکو کنایات واشارات ونشاندم آنرا در ان مقامات از

الْأَمْثَالِ الْعَرَبِيَّةِ وَاللَّطَائِفِ الْأَدَبِيَّةِ وَالْأَحَاجِيِّ النَّحْوِيَّةِ وَالْفَتَاوِي
مثلہای عربیہ واز لطیفہای علم ادب وچیستانہای علم نحو واز فتواہائیکہ

اللُّغَوِيَّةِ وَالرَّسَائِلِ الْمُبْتَكَرَةِ وَالْخُطَبِ الْمُحْبَرَةِ وَالْمَوَاعِظِ الْمُبْكِيَةِ وَالْأَضَاحِيكِ
منسوب بعلم لغت واز رسالہای کہ نو پیدا شدہ است واز خطبہای آراستہ وپندہای بگریہ آرندہ واز انچہ خندہ آرد

الْمُلْهِيَةِ مِمَّا أَمْلَيْتُ جَمِيعَهُ عَلَى لِسَانِ أَبِي زَيْدٍ السُّرُوجِيِّ وَأَسْنَدْتُ رِوَايَتَهُ
کہ موجب لہو وطرب باشد از چیزیکہ نوشتم تمام او بر زبان ابی زید ساکن بلدۂ سروج ومنسوب کردم روایت او را

إِلَى الْحَارِثِ بْنِ هَمَّامٍ الْبَصْرِيِّ وَمَا قَصَدْتُ بِالْأَحْمَاضِ فِيهِ إِلَّا تَنْشِيطَ
طرف حارث پسر ہمام ساکن بصرہ وقصد نکردم باتمثال از حد بسوی ہزل در موشح مگر بنشاط آوردن

قَارِئِهِ وَتَكْثِيرَ سَوَادِ طَالِبِيهِ وَلَمْ أُودِعْهُ مِنَ الْأَشْعَارِ الْأَجْنَبِيَّةِ إِلَّا بَيْتَيْنِ
خوانندگان او وبسیار کردن گروہ طالبان او ودریغ نکردم آن کتاب را از اشعار بیگانہ الا دو بیت

فَذَيَّنْتُ أَسَسْتُ عَلَيْهِمَا بِنْيَةَ الْمَقَامَةِ الْحُلْوَانِيَّةِ وَآخَرَيْنِ تَوَأَمَيْنِ ضَمَّنْتُهُمَا
متفرق کہ بنیاد نہادم بران ہر دو نہاد مقامہ حلوانیہ را دو بیت دیگر از یک شاعر کہ داخل کردم ہر دو را

خَوَاتِمَ الْمَقَامَةِ الْكَرَجِيَّةِ وَمَا عَدَا ذَلِكَ فَخَاطِرِي أَبُو عُذْرَةَ وَمُقْتَضَبُ حُلْوِهِ
بخاتمہ مقامہ کرجیہ وانچہ سوای این ابیات چار گانہ است پس رای من موجد او ست وبدیہہ گوینده شیرین او

وَمُرِّهِ هَذَا مَعَ اعْتِرَافِي بِأَنَّ بَدِيعَ رَحِمَهُ اللَّهُ سَبَّاقُ غَايَاتٍ وَصَاحِبُ آيَاتٍ وَأَنَّ
وتلخ او واین باقرار من ست بانیکہ ہر آئینہ بدیع رحمت فرماید او را خدائتعالی پیشی ست میدانہا ست ومالک علامات مجزہ آنست واو

الْمُتَصَدِّيَ بَعْدَهُ لِإِنْشَاءِ مَقَامَةٍ وَلَوْ أُوتِيَ بَلَاغَةَ قُدَامَةَ لَا يَعْتَرِفُ إِلَّا مِنْ
پیش آینده پس از بدیع برای انشای مقامہ اگرچہ داده شود او را بلاغت مسمی قدامہ بر نمیدارد مگر از

فُضَالَتِهِ وَلَا يَسْرِي ذٰلِكَ الْمَسْرٰى لِأَبَدِ لَالَتِهِ وَلِلّٰهِ دَرُّ الْقَائِلِ

بیر خورده او و نرود متصدی انشا این راه را مگر براه نمونی او و خدای را است خوبی گوینده این شعر

فَلَوْ قَبْلَ مَبْكَاهَا بَكَيْتُ صَبَابَةً ۞ بِسُعْدَى شَفَيْتُ النَّفْسَ قَبْلَ التَّنَدُّمِ ۞ وَ

پس اگر پیش از گریه آن حمامه گریه میکردم از سوز عشق بجوبه که نامش سعدی ست شفا میدادم نفس خود را پیش از ندامت و

لٰكِنْ بَكَتْ قَبْلِي فَهَيَّجَ لِي الْبُكَا ۞ بُكَاهَا فَقُلْتُ الْفَضْلُ لِلْمُتَقَدِّمِ ۞ وَأَرْجُو أَنْ لَا

لیکن گریست حمامه پیش از من پس برانگیخت مرا گریه او پس گفتم بزرگی برای متقدم ست و امید وارم این که

أَكُونَ فِي هٰذَا الْهَدَرِ الَّذِي أَوْرَدْتُهُ وَالْمَوْرِدِ الَّذِي تَوَرَّدْتُهُ كَالْبَاحِثِ عَنْ حَتْفِهِ بِظِلْفِهِ

نباشم در ین کلام بیهوده که آوردم او را و در محلی که داخل شدم در ان همچو کسیکه تفتیش کننده از مرگ خود بپای خود ش

وَالْجَادِعِ مَارِنَ أَنْفِهِ بِكَفِّهِ فَالْحَقُّ بِالْأَخْسَرِينَ أَعْمَالًا الَّذِينَ ضَلَّ سَعْيُهُمْ فِي الْحَيٰوةِ

و مثل کسیکه بر ند است بینی خود را بدست خود پس الحق کرده شوم بکسانیکه بیان کرد ایزد ایشان را بعملان کسانیکه ضائع شد کوشش شان در زندگی

الدُّنْيَا وَهُمْ يَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ يُحْسِنُونَ صُنْعًا عَلَى أَنِّي وَإِنْ أَغْمَضْتُ لِي لَفْظِيَ الْمُتَغَابِي

دنیا و ایشان می پندارند بدرستیکه آنها نیک میکنند کار را با آنکه بدرستیکه من اگرچه چشم پوشی کند مرا وی گی خود را بتکلیف عنی کند

وَنَضَحَ عَنِّي الْحُبُّ الْمُحَابِي لَا أَكَادُ أُخْلِصُ عَنْ عُمْرٍ جَاهِلٍ وَذِي غِنًى مُتَجَاهِلٍ

و دفع کند از من طعن دشمن ا و بدرست مساهلت کنند قریب نیست که خلاص شوم از نا تجربه کار یکه نادانست یا از کینه ریکه خود را بنادانی کند

يَضَعُ مِنِّي لِهٰذَا الْوَضْعِ وَيَنِدُّ دِيَانَةً مِنْ مَنَاهِي الشَّرْعِ وَمَنْ نَقَدَ الْأَشْيَاءَ

از درجه افگند مرا ی این وضع از ترکیب کتاب و ظاهر کند با نیکه این کتاب از منهیات شرع ست ای کذ بست کسیکه سر کند اشیا را

بِعَيْنِ الْمَعْقُولِ وَأَنْعَمَ النَّظَرَ فِي مَبَانِي الْأُصُولِ نَظَمْتُ هٰذِهِ الْمَقَامَاتِ فِي سِلْكِ

بچشم عقل و امعان و دقت کند نظر را در بنای اصل کلام که پر افادت ست خواهد سفت این مقامات را در رشته

الْإِفَادَاتِ وَسَلَكْتُهَا مَسْلَكَ الْمَوْضُوعَاتِ عَنِ الْمُجْمَاوَاتِ وَالْجَمَادَاتِ

فوائد و داخل خواهد کرد آنرا در رشته حکایاتیکه وضع کرده شد از زبان چار پایان و بی جانها مثل شجر و حجر

وَلَمْ يُسْمَعْ بِمَنْ نَبَا سَمْعُهُ عَنْ تِلْكَ الْحِكَايَاتِ أَوْ أَنْكَرَ رُوَاتَهَا فِي وَقْتٍ مِنَ الْأَوْقَاتِ

و شنیده نشد کسی را که دوری جست گوش او از ین حکایات عجمادات یا کسیکه نسبت بکذب کند راویان آنرا در وقتی از اوقات

ثُمَّ إِذَا كَانَتِ الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ وَبِهَا انْعِقَادُ الْعُقُودِ الدِّينِيَّاتِ فَأَيُّ حَرَجٍ عَلَى

پس بدانکه هرگاه ثواب اعمال بقصدهاست و بآن نیات بستگی عقدهای دینی ست پس چه تنگی ست بر اے

مَنْ أَنْشَأَ مُلَحًا لِلتَّنْبِيهِ لَا لِلتَّمْوِيهِ وَنَحَا بِهَا مَنْحَى التَّهْذِيبِ لَا الْأَكَاذِيبِ وَهَلْ

کسیکه انشا میکند سخنان نمکین برای آگاهانیدن غافل نه برای ترئین تلبیس و قصد کردن بآن مقامات قصد آرایش کلام نه دروغ نیست

هُوَ فِي ذٰلِكَ إِلَّا بِمَنْزِلَةِ مَنِ انْتَدَبَ لِتَعْلِيمٍ أَوْ هَدَى إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ شعر

آن منشی درین انشا مگر بمرتبهٔ کسیکه اجابت کرد برای آموختن علم یا هدایت نمود طرف راه راست

عَلَى أَنِّي رَاضٍ بِأَنْ أَحْمِلَ الْهَوَى ۞ وَأَخْلُصَ مِنْهُ لَا عَلَيَّ وَلَا لِيَا ۞ وَبِاللّٰهِ

علاوه آنکه هرآئینه من راضی هستم بانکه بردارم خواهش نفس را و خلاص شوم ازان انشا بانجام که نه ضرر باشد بر من نفع برای من و

أَعْتَضِدُ فِيمَا أَعْتَمِدُ وَأَعْتَصِمُ مِمَّا يَصِيمُ وَأَسْتَرْشِدُ إِلَى مَا يُرْشِدُ فَمَا الْمَفْزَعُ إِلَّا إِلَيْهِ

یاری میگیرم در چیزیکه قصد میکنم از تمام کتاب و پناه میجویم از انچه عیب میکند و طلب میکنم راه را بسوی چیزیکه راه مینماید پس نیست ملجا مگر پناه گرفتن باو

وَلَا الِاسْتِعَانَةُ إِلَّا بِهِ وَلَا التَّوْفِيقُ إِلَّا مِنْهُ وَلَا الْمُعَوَّلُ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ

و نیست طلب یاری در جمله امور مگر بآن سبحانه و نیست توفیق مگر از او تعالی و نیست ملجا مگر او تعالی بر و سبحانه توکل نمودم

وَإِلَيْهِ أُنِيبُ وَبِهِ أَسْتَعِينُ وَهُوَ نِعْمَ الْمُعِينُ الْمَقَامَةُ الْأُولَى الصَّنْعَانِيَّةُ حَدَّثَ الْحَارِثُ بْنُ هَمَّامٍ قَالَ

پسوی او تعالی رجوع میکنم مقامه نخستین معروف بصنعانیه حکایت کرد حارث پسر همام گفت

لَمَّا اقْتَعَدَتْ غَارِبَ الِاغْتِرَابِ وَأَنَاتِيَّ الْمُتْرَبَةَ عَنِ الْأَتْرَابِ طَوَّحَتْ بِي

هرگاه نشستم بر کوهان غربت و دور ساخت مرا فقر از برادران و خویشان و دور انداخت مرا

طَوَائِحُ الزَّمَنِ إِلَى صَنْعَاءِ الْيَمَنِ فَدَخَلْتُهَا خَاوِيَ الْوِفَاضِ بَادِيَ الِانْقِبَاضِ

حوادث زمانه طرف صنعا که قصبهٔ از یمن ست پس داخل شدم درآن حالیکه خالی بود توشه دان در حالیکه ظاهر بود وقت انشمانیدن دان

لَا أَمْلِكُ بُلْغَةً وَلَا أَجِدُ فِي جِرَابِي مُضْغَةً فَطَفِقْتُ أَجُوبُ طُرُقَاتِهَا

مالک نبودم چیزرا که رساند بمقصد و نمی یافتم در توشه دان خود پارهٔ گوشت پس شروع کردم که قطع میکردم راههای اورا

مِثْلَ الْهَائِمِ وَأَجُولُ فِي حَوْمَاتِهَا جَوَلَانَ الْحَائِمِ وَأَرُودُ فِي سَاحَاتِهَا لِمَحَالَّتِي

مانند سرگشته عشق و می گشتم درمیان آن بلده همچو گشنه تشنه گرد آب و طلب میکردم در جاهای انظار خود

وَمَسَائِحِ غَدَوَاتِي وَرَوْحَاتِي كَرِيمًا أُخْلِقُ لَهُ دِيبَاجَتِي وَأَبُوحُ إِلَيْهِ بِحَاجَتِي
و در محل رفتن اوائل صبح خود و اوائل شب خود بزرگ سخی را که کهنه کنم برای او آبروی خود را و ظاهر کنم بسوی او حاجت خود را

أَوْ أَدِيبًا تُفْرِحُ رُؤْيَتُهُ غُمَّتِي وَتُرْوِي رِوَايَتُهُ غُلَّتِي حَتَّى أَدَّتْنِي خَاتِمَةُ
یا ادیبا که شاد کند دیدن او اندوه مرا و سیراب کند روایت او تشنگی مرا تا آنکه رسانید مرا خاتمه

الْمَطَافِ وَهَدَتْنِي فَاتِحَةُ الْأَلْطَافِ إِلَى نَادٍ رَحِيبٍ مُحْتَوٍ عَلَى زِحَامٍ وَنَجِيبٍ
گشتن و راه نمود مرا اغاز لطف و اشفاق الهی بسوی مجلسی وسیع که مشتمل است بر انبوه مردم و اسبان نجیب

فَوَلَجْتُ غَايَةَ الْجَمْعِ لِأَسْبُرَ جَلِيَّةَ الْأَمْرِ فَرَأَيْتُ فِي وَسْطِهِ لِلْخَلْقِ شَخْصًا
پس درآمدم جمع مردم را تا ازمایم ای درآیم شنونده و سبب گرفته پس دیدم در میان حلقه مردم مردی را

الْخَلْقَ عَلَيْهِ أَهْبَةُ السِّيَاحَةِ لَهُ رَنَّةُ الْيَاحَةِ وَهُوَ يَطْبَعُ الْأَسْمَاعَ بِجَوَاهِرِ لَفْظِهِ وَيُقْرِعُ
انبوه شده بر او اسباب سفر است از عصا و جامه صوف و برای او آواز گریه است و او زمین میکند کلام مقفا را بجواهر کلم خود و میکوفت

الْأَسْمَاعَ بِزَوَاجِرِ وَعْظِهِ وَقَدْ أَحَاطَتْ بِهِ أَخْلَافُ الزُّمَّرِ لِإِحَالَةِ الْهَالِزِ بِالْقَمَرِ
گوشها را بواعظ خود که باندازنده است از خلاف آن و تحقیق که در میان گرفته بود او را گروه همچون ابر گروه ها مانند در گرفتن ماه را

وَالْأَكُمِّ بِالثَّمَرِ فَدَلَفْتُ إِلَيْهِ لِأَقْتَبِسَ مِنْ فَوَائِدِهِ فَالْتَقَطَ بَعْضَ فَرَائِدِهِ
یا احاطه غلاف شکوفه بمیوه پس آهسته رفتم بسوی او تا فرا گیرم از فوائد او و چنیدم بعض سخنان او را که در رای گانه است

فَسَمِعْتُهُ يَقُولُ حِينَ خَبَّ فِي مَجَالِهِ وَهَمَرَتْ شَقَاشِقُ رَحَالِهِ أَيُّهَا السَّادِرُ
پس شنیدم او را که میگفت وقتیکه بویه رفت در جای خود و از سکر کلام فصیح او کف بدهن گشته بود مر کسیکه باک نداری

فِي غُلَوَائِهِ السَّادِلُ ثَوْبَ مَيْلَائِهِ الْجَامِحُ فِي جِمَاحِ آيَاتِهِ الْجَانِحُ إِلَى أَخْذِ غَلَابَاتِ الْآثَامِ
در تجاوز از حد مر کسیکه فرو هشته است جامه بندازخود را مر کسیکه کشش است امور باطل را مر کسیکه مائل است طرف چیزهای باطل را خواهی

لَتَسْتَهِرُّ عَلَى غَيِّكَ وَتَسْتَمْرِئُ مَرْعَى بَغْيِكَ وَحَتَّامَ تَتَمَادَى فِي زَهْوِكَ وَلَا تَنْتَهِي عَنْ
رفت بر گمراهی خود و تا کجا هضم خواهی کرد چراگاه ظلم خود را و تا کی بیابان خواهی رسید در نخوت خود و باز نمی مانی از

لَهْوِكَ تَبَارَ نَفْسٍ بِمَعْصِيَتِكَ مَالِكَ نَاصِيَتِكَ وَتَجْتَنِي بِقُبْحِ سِيرَتِكَ عَلَى عَالِمِ
بازیچه خود ننگ میکنی بسبب گناه خود مالک پیشانی خود را و دلیر میشوی بر بدخوی خود بر دانسته

سَرِيرَتُكَ وَتَتَوَارَى عَنْ قَرِيبِكَ وَأَنْتَ بِمَرْأَى رَقِيبِكَ وَتَسْتَخْفِي مِنْ مَمْلُوكِكَ

رازخود وپنهان میشوی ازمادر وپدرخود وحالانکه تو بجائی هستی که میبینند ترا نگهبان تو ومیشوی خود را از غلام خود

وَمَا تَخْفَى خَافِيَةٌ عَلَى مَلِيكِكَ أَتَظُنُّ أَنْ سَتَنْفَعُكَ حَالُكَ أَذَا أَنَّ إِرْتِحَالُكَ

وحالانکه پوشیده نیست هیچ پوشیده بر پادشاه تو که او تعالی است آیا گمان می بری اینکه نفع بخشد ترا حال تو از غنا وعزت وقتیکه بباید

أَوْ يُعْقِدُكَ مَالُكَ حِينَ يُوبِقُكَ أَعْمَالُكَ أَوْ يُغْنِي عَنْكَ نَلُ مُكَ إِذَا زَلَّتْ

یا خلاص دهد مال تو وقتیکه هلاک کند ترا اعمالهای تو یا نفع دهد از تو پشیمانی تو وقتیکه بلغزد

قَدَمُكَ أَوْ يَعْطِفُ عَلَيْكَ مَعْشَرُكَ يَوْمَ يَضُمُّكَ مَحْشَرُكَ هَلَّا انْتَهَجْتَ

پای تو یا شفقت خواهد کرد بر تو قبیلهٔ تو روز یکه جمع خواهد کرد ترا جای حشر تو چرا نمیگیری

مَحَجَّةَ اهْتِدَائِكَ وَعَجَّلْتَ مُعَالَجَةَ دَائِكَ وَقَلَّلْتَ شَبَاةَ اعْتِدَائِكَ وَقَرَعْتَ

راه هدایت یافتن خود را وچرا زود نمیکنی درعلاج بیماری خود وچرا رخنه وکند نمیکنی تیزی ظلم خود را وچرا نمیدارے

نَفْسَكَ فَهِيَ أَكْبَرُ أَعْدَائِكَ أَمَا الْحِمَامُ مِيعَادُكَ فَمَا إِعْدَادُكَ

نفس خود را پس آن نفس بزرگترین دشمنان تست آیا نیست موت وعدهٔ تو پس چیست زاد تو

وَيَا لِلْمَشِيبِ إِنْذَارُكَ فَمَا إِعْذَارُكَ وَفِي اللَّحْدِ مَقِيلُكَ فَمَا أَقِيلُكَ وَإِلَى اللَّهِ

وپیری است ترسانیدن تو پس چیست عذر آوردن تو ودر گور خوابگاه تست پس چیست گفتن تو واسوی خدا است

مَصِيرُكَ فَمَنْ نَصِيرُكَ طَالَمَا أَيْقَظَكَ الدَّهْرُ فَتَنَاعَسْتَ وَجَذَبَكَ الْوَعْظُ

بازگشت تو پس کیست یاری کننده تو دیرست که بیدار میکند ترا زمانه پس تو تکلف خواب میکنی وسیکشد ترا نصیحت

فَتَقَاعَسْتَ وَتَحَلَّتْ لَكَ الْعِبَرُ فَتَعَامَيْتَ وَخُصِّصَ لَكَ الْحَقُّ فَتَمَارَيْتَ

پس تباخر ولیت پذیری وروشن میشود برای تو پند ها پس خود را بزور کور مینمائی وظاهر میشود برای تو حق پس شک میکنی

وَأُذْكِرْتَ الْمَوْتَ فَتَنَاسَيْتَ وَأَمْكَنَكَ أَنْ تُوَاسِيَ فَمَا أَسَيْتَ تُوتِرُ قِسًّا

یاد میدهد ترا مرگ پس تکلف خود را فراموش مینمائی وممکن واسان ست ترا اینکه یاری کنی پس یاری نمیکنی اختیار میکنی

تُوعِيهِ عَلَى ذِكْرِ تَعِيَّةٍ وَتَخْتَارُ قَصْرًا تُعْلِيهِ عَلَى بَنِّ تُوَلِّيهِ

که درآوند میکنی بر ذکر وعلم که نگهداری آنرا واختیار میکنی کوشک را که بلند میکنی بر بخشش که بدی آن را

وترغب عن هادٍ تستهديه إلى زادٍ تستهديه وتغلب حب ثوب تشتهيه
واعراض میکنی از رہنمائیکہ طلب رہنمائی کنی او را طرف توشہ کہ بآن ہدیہ میخواہی وغالب میکنی محبت جامہ کہ میخواہی او را

على ثواب تشتريه لو اقمت الصلاة أعلق بقلبك من مواقيت الصلوة و
بر جزای طاعت کہ خریدہ میکنی ورا اگر تو نہای صلات وبخششہای آویزان ومحبوب تر است بدل تو از اوقات نماز و

مغالاة الصدقات أترعندك من موالاة الصدقات وصحاف الألوان أشطى
گران کردن کابینہا عزیز تر است نزد تو از بپای صدقہ دادن در راہ خدا وکاسہای طعام رنگارنگ مرغوب تر است

إليك من صحائف الأديان ودعابة الأقران أنس لك من تلاوة القرآن قم
بسوی تو از کتابہای علوم دینیہ ومزاح کردن ہمسران مانوس تر است از خواندن قرآن مجید برمیگردی

بالعرف وتنتهك حماه وتجتنى عن المنكر كتحاماه وتزخرف وتجتنى عن الظلم
بنیکوئے ودلی ابرو میکنی جای حرمت او را از امر منکر پیدہ ودور نمیشوی از آن ودور میگردی مردم را از ظلم میکنی

ثم تغشاه وتخشى الناس والله أحق أن تخشاه ثم أنشد فظم تبالط الدنيا
پس نزدیک میشوی بآن تبرسی از مردم وخدا تعالی سزاوار تر است کہ بترسی او را پس خواند ہلاکی باد طالب دنیا را

تنى إليها النصاب بما يستفيق غراما بها وفرط صبابه ولو درى لكفاه مما يريبه
مائل کرد طرف او شوق خود را بہ او فاقت نمیاید طالب دنیا بسبب شقاوتی بدنیا وبسیاری عشق خود بہ او اگر داند حقیقت او را بکفایت میکند او را از شک

صبابته ثم انثنى عاجته وغمض مهجته واعتضد شكوته وتابط هراوته فلما رأته
اندکی از آن پس برگشت حاجت خود را وبازداشت آب دہن خود را ودر ہم شکست شکیبائی خود را وبغل کرد عصای خود را پس برگشت نظر کرد

الجماعة إلى تحفزه وثبات تأهبه أيلته مرة أدخل كل منهم يده في جيبه فاقعه له
جماعت بسوی ارادہ رفتن او ودید جماعت آمادگی او را او را برای مفارقت جای خود ش انداخت ہریکی از جماعت دست خود را در گریبان خود

سجلا من سبيه وقال اصرف هذا في نفقتك ووفقك على رفقتك فقبله منهم مغضيا
ولوہای رداء خود را گفت او را صرف کن این را در رہ توشہ خود وبا سمت کن رفیقان خود قبول کردند آن عطا را از جماعت در حالیکہ پوشیدہ بود

وانثنى عنهم مثنيا وجعل يودع من شيعته ليخفى عليه مضيعته
وبازگشت از ایشان در حالیکہ بازپس بود وآغاز کرد کہ بدرود میکرد کسی را کہ پیروی او کند تا پنہان بود بر او راہ او

وَيُسَرُّ بِمَنْ يَتْبَعُهُ لِكَيْ يَجْهَلَ مَرْبَعُهُ قَالَ الْحَارِثُ بْنُ هَمَّامٍ فَاتَّبَعْتُهُ مُوَارِيًا عَنْهُ

وبرسيد واند كسى را كه پس او ميرفت تا معلوم نشود منزل او گفت حارث پسر همام پس دنبالش گرفتم درحاليكه مخفى نمودم از او

عِيَانِي وَقَفَوْتُ أَثَرَهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَرَانِي حَتَّى انْتَهَى إِلَى مُغَارَةٍ فَانْسَابَ فِيهَا عَلَى

جثه خود را پس رفتم نشان پاى او را بطورى كه نميديد مرا تا اينكه رسيد واعظ طرف غارى پس داخل شد در ان غار بر

غِرَارَةٍ فَأَمْهَلْتُهُ رَيْثَمَا خَلَعَ نَعْلَيْهِ وَغَسَلَ رِجْلَيْهِ ثُمَّ سَجَمْتُ عَلَيْهِ فَوَجَدْتُهُ

غفلت پس مهلت دادم او را بقدر زمانيكه كشيد نعلين خود را از پا دشست هر دو پاى خود را پس يكبارگى داخل شدم بر او پس يافتم او را

مُثَافِنًا لِتِلْمِيذٍ عَلَى خُبْزٍ سَمِيذٍ وَجَدْيٍ حَنِيذٍ وَقُبَالَتُهُمَا خَابِيَةُ نَبِيذٍ فَقُلْتُ

مقابل براى شاگرد بر نان سفيد وبزغاله بريان وبمقابل آن هر دو خم شراب پس گفتم

لَهُ يَا هَذَا أَيَكُونُ ذَاكَ خَبَرُكَ وَهَذَا مُخْبَرُكَ فَرَفَرَ فَرْفَرَةَ الْقَيْظِ وَكَادَ يَتَمَيَّزُ

او را اى فلان آيا بود هست آن وعظ تو وانيست باطن تو پس دم بر كشيد چون دم بر كشيدن در گرماى سخت وقريب بود كه قطع وجدا شود

مِنَ الْغَيْظِ وَلَمْ يَزَلْ يُحَلِّقُ إِلَيَّ حَتَّى خِفْتُ أَنْ يَسْطُوَ عَلَيَّ فَلَمَّا أَنْ خَبَتْ نَارُهُ

از غضب وهميشه بود كه تيز مى ديد بسوى من تا آنكه ترسيدم از اينكه حمله كند بر من پس هرگاه فرو نشست آتش او

وَتَوَارَى أُوَارُهُ أَنْشَدَ نَظْمًا لَيْسَتِ الْخَمِيصَةُ أَبْغِي لَكِنِّي لَبِسْتُ وَانْتَبَتُ شَيْئًا

وپوشيده شد شدت گرمى آتش او خواند پوشيدم گليم نقش او نميخواهم خميصه را كه نوعى از علو است ودر آويختم دام را

فِي كُلِّ شَيْءٍ صَيْدٌ وَصِدْتُ وَعِظِي أُحْبُولَةٌ أَرْبِعُ الْقَنِيصَ بِهَا وَالْقَنِيصُ

در هر صيدى وگردانيدم وعظ خود را رسن كه آلة صيد است ميطلبم صيد را بآن وصيد ماده را

وَالْجَانِي الدَّهْرُ حَتَّى وَجَبْتُ بِلُطْفِ احْتِيَالِي عَلَى اللَّيْثِ عِيصَهُ عَلَى أَنَّنِي

ومضطر كرد مرا زمانه تا آنكه داخل شدم بيابگيرى حيله گرى خود بر شير بسكن شير را كه درخت بهم پيچيده باشد علاوه بر آنكه

لَمْ أَهَبْ صَرْفَهُ وَلَا انْتَضَتْ لِي مِنْهُ فَرِيصَهُ وَلَا اشْرَعَتْ لِي عَلَى مَوْرِدِهِ

نمى ترسم گردش او را ونمى جنبد براى من از او گوشت شانه ونياورده است مرا در پيش

يُدَنِّسُ عِرْضِي نَفْسٌ حَرِيصَهْ وَلَوْ أَنْصَفَ الدَّهْرُ فِي حُكْمِهِ

كه چرك آورد جسم مرا نفس بسيار طمع واگر انصاف كند زمانه در حكم خود

لما ملّك الحكم اهل النقيصة ثم قال لى اذن فكل وان شئت فقم وقل

ہر آئینہ ملک حکم نمیکرد زمانہ اہل نقصانرا پس گفت مراو اعظ نزدیک شو وبخور واگر بخواہی پس برخیز و بگو

فالتفت الى تلميذه وقلت عزمت عليك بمن يستدفع به الاذى

پس نگریستم بسوی شاگرد او وگفتم اورا قسم میدہم بر تو بکسیکہ طلبیدہ میشود باو دفع ضرر و بلا ای خدا یتعالے

لتخبرنى من ذا فقال لهذا ابو زيد السروجى سراج الغرباء وتاج الادباء

ہر آئینہ خبر دہی مرا کہ کیست این واعظ پس گفت شاگرد این ابو زید ساکن سروج ست چراغ غریبانست وتاج ادیبان

فانصرفت من حيث اتيت وقضيت العجب مما رأيت المقامة الثانية الحلوانية

پس برگشتم از جائیکہ آمدہ بودم وتمام کردم شگفتگی راز انچہ کہ دیدم مقامہ دوم مشہور باحلوانیہ

حكى الحارث بن همام قال كلفت مذ ميطت عنى التمائم وبيطت بى العمائم بان

حکایت کند حارث پسر ہمام گفت حارث عاشق وحریص بودم از وقتیکہ دور شد از من تعویذہا او بخیہ شد بمن دستارہا بانکہ

اغشى معان الادب وانضى اليه ركاب الطلب لاعلق منه بما يكون لى زينة

درآیم درجای علم ادب ولاغر کنم طرف آن شتران طلب راتا بیابم ویزم ازان علم بچیزیکہ باشد برای من زینت

بين الانام ومرتقى عند الاعوام وكنت لفرط اللهج بافتباسه والطمع فى تقمص

درمیان خلق وباران وقت تشنگی سخت وبودم از زیادت حرص باموختن آن واز فرط طمع در پوشیدن تمیص

لباسه اباحث كل من جل وقل واستسقى الوبل والطل وانهل بعسى

از لباس علم ادب مباحثہ میکردم ہر کس راکہ بزرگ باشد وخرد وآب میخواستم از باران بزرگ باران ضعیف جزء میگردم بعسی

ولعل فلما حللت حلوان وقد بلوت الاخوان وسبرت الاوزان وخبرت

ولعل پس ہرگاہ فرود آمدم بحلوان وہر آئینہ آزمودم برادران را واندازہ کردم سنجیدگی وقدر مردم ودانستم

ما شان وزان القيت بها ابا زيد السروجى يتقلب فى قوالب الانتساب

چیزیرا کہ عیب باشد وزینت باشد یافتم در حلوان ابا زید سروجی راکہ میگردید در کالبدہای نسبت دادن خود

ويخبط فى اساليب الالتساب فيدعى تارة انه من آل ساسان ويعزى مرة

وکج مج میرفت در راہہای طلب معاش پس دعوی میکرد باری ہر آئینہ او از اولاد ساسانست ونسبت میکرد باری دیگر

إِلَى أَقْيَالِ غَسَّانَ وَيَبْرُزُ طَوْرًا فِي شِعَارِ الشُّعَرَاءِ وَيَلْبَسُ حِينًا إِكْبَرَ الْكُبَرَاءِ بَيْدَ

طرف بادشاهان غسان وظاهر ميشد گاهى در لباس شاعران وپوشيد وقتى لباس بزرگى بزرگانرا غير

أَنَّهُ مَعَ تَلَوُّنِ حَالِهِ وَتَبَيُّنِ مُحَالِهِ يَتَحَلَّى بِرُوَاءِ وَرِوَايَةٍ وَمُدَارَاةٍ وَدِرَايَةٍ وَبَلَاغَةٍ

اينكه هر آئينه او با وجود تغير حال خود وظهور كذب خود آراسته ميشد بحسن صورت وتحمل حكايت ونرمى كردن ورفق ملاغت

رَائِعَةٍ وَبَدِيهَةٍ مُطَاوِعَةٍ وَآدَابٍ بَارِعَةٍ وَقَدَمٍ لَا عِلْمِ الْعُلُومِ فَارِعَةٍ فَكَانَ لِمَحَاسِنِ

كه بشگفت آرد وكلام نيكو بى فكر كه زبانبر اوست وآداب بزرگ وپايگه بكوههاى علوم بالا برآيد پس بود ابو زيد كه بيست

الْآيَةِ يُلَيِّسُ عَلَى عِلَّاتِهِ وَبِسَعَةِ رِوَايَتِهِ يُصْبِي إِلَى رُؤْيَتِهِ وَيُخِلُّ بِهِ عَارِضَتِهِ

فصاحت او پوشيدگى ميشد برعيوب تلون بسبب وسعت علم وروايات او ميل كرده ميشد طرف ودويدن او وبسبب تقلبى وقت

تُرَغِّبُ عَنْ مُعَارَضَتِهِ وَلَعِلْمِهِ بِإِرَادَتِهِ يُسْعِفُ بِمُرَادِهِ فَتَعَلَّقْتُ بِأَهْدَابِهِ

اعراض كرده ميشد از مقابله او وبسبب شيرينى كلام كه دارد ميگردانيده ميشد بمراد او پس دراويختم باد امنهاى او

لِخَصَائِصِ آدَابِهِ وَنَافَسْتُ فِي مُصَافَاتِهِ لِنَفَائِسِ صِفَاتِهِ نظم

براى مخصوصاتيكه از علوم ادب واست رغبت مى كردم در دوستى او براى صفات گرانمايه او

فَلُذْتُ بِهِ أَجْلُو هُمُومِي وَأَجْتَلِي زَمَانِي طَلْقَ الْوَجْهِ مُلْتَمِعَ الضِّيَا أَرَى قُرْبَهُ

پس لبودم باو كه دور ميكردم غمهاى خود را وميديدم زمان خود را كشاده روى درخشنده روشنى وميديدم نزديكى او را

قُرْبِي وَمَغْنَاهُ غُنْيَتِي وَرُؤْيَتُهُ رِيِّي وَمَحْيَاهُ لِي حَيَا وَلَبِثْنَا عَلَى ذَلِكَ بُرْهَةً يَشِيعُ

خوشى ومنزل او مرا بى نيازكننده از ديگرى ودويدن او واسيرابى او زندگى او مرا پس مانديم بر اين احوال زمانى پيرامون ميگرديم ابو زيد

لِي كُلَّ يَوْمٍ نُزْهَةً وَيَدُرُّ عَنْ قِلْبِي شُبْهَةً إِلَى أَنْ جَدَحَتْ لَهُ يَدُ الْإِمْلَاقِ كَأْسَ

براى من هر روز فائده ودور ميكرد از دل من شبهه را تا آنكه آميخت براى او دست فقر كاسه

الْفِرَاقِ وَأَغْرَاهُ عَدَمُ الْعَرَاقِ بِتَطْلِيقِ الْعِرَاقِ وَلَفَظَتْهُ مَعًا وَلَاءُ الرِّفَاقِ إِلَى مَفَاوِزِ

جدائى وبرانگيخت او را نبودن استخوانها بگذاشتن شهر عراق وانداخت او را ولاء رفيقها سوى وطرف بيابانهاى

الْآفَاقِ وَنَظَمَهُ فِي سِلْكِ الرِّفَاقِ خُفُوقُ رَايَةِ الْإِخْفَاقِ فَتَشَدَّدَ

اطراف زمين وآراست او را در رشته رفيقان همسفر جنبيدن علم نامرادى پس تيز كرد

بِالرِّحْلَةِ عِزَارَ عَزْمَتِهِ وَظَعَنَ يَقْتَادُ الْقَلْبَ بِأَزِمَّتِهِ نظم فَمَا رَاقَنِي مَنْ لَاقَنِي
برای کوچیدن تیزی اراده خود را و کوچید بحالیکه می کشید دل را بمهار رای محبت خود پس در نگفت نیاورد مرا کسیکه

بَعْدَ بُعْدِهِ وَلَا شَاقَنِي مَنْ سَاقَنِي لِوِصَالِهِ وَلَا لَاحَ لِي مُذْ نَدَّ نَدُّ لِفَضْلِهِ
از دوری او و شائق نکرد مرا کسیکه خواند مرا برای صحبت خود و ظاهر نشد برای من از آن مدت که او رفت مثلی

وَلَا ذُو خِلَالٍ حَازَ مِثْلَ خِلَالِهِ وَاسْتَسَرَّ عَنِّي حِينَ لَا عَرِفَتْ لَهُ عَرِينًا وَلَا أَجِدُ
و نه صاحب دستیها که جمع آورده باشد مثل خصال او و پوشیده ماند از من ابو زید مانی در زمانی شناختم او را منزل و نیافتم

عَنْهُ مُبِينًا فَلَمَّا أَبْتُ مِنْ غُرْبَتِي إِلَى مَنْبِتِ سُعْبَتِي حَضَرْتُ دَارَ كُتُبِهَا الَّتِي
از و ظاهر کننده پس هرگاه برگشتم از سفر خود طرف جای روئیدن شاخ خود یعنی مولد حاضر شدم مدرسه مولد خود را که

هِيَ مُنْتَدَى الْمُتَأَدِّبِينَ وَمُلْتَقَى الْقَاطِنِينَ مِنْهُمْ وَالْمُتَغَرِّبِينَ فَدَخَلْتُ فِي جُمْلَةِ
آن انجمن ادب آموزندگان است و جای ملاقات مقیمان است از انها و مسافران پس در آمد شخصی صاحب ریش

كَثَّةٍ وَهَيْئَةٍ رَثَّةٍ فَسَلَّمَ عَلَى الْجُلَّاسِ وَجَلَسَ فِي أُخْرَيَاتِ النَّاسِ ثُمَّ
انبوه و صاحب صورت کهنه پس سلام کرد بر نشستگان و نشست در پایانهای مردم پس

أَخَذَ يُبْدِي مَا فِي وِطَابِهِ وَيُعْجِبُ الْحَاضِرِينَ بِفَصْلِ خِطَابِهِ فَقَالَ لِمَنْ بِجَنْبِهِ
شروع کرد که ظاهر کند انچه در مشکهای او یعنی سینه او بود و عجب میکرد حاضران را بخطاب خود که فاضلست در خطاب و طویل لسان پس گفت بکسیکه در پهلوی او بود

مَا الْكِتَابُ الَّذِي تَنْظُرُ فِيهِ فَقَالَ دِيوَانُ أَبِي عُبَادَةَ الْمَشْهُودِ لَهُ بِالْإِجَادَةِ
کدام کتابست که می نگری در و پس گفت آنکس که دیوان ابی عباده است او کسی است که گواهی داده شده مر او را بجید

فَقَالَ هَلْ عَثَرْتَ لَهُ فِيمَا امْتَحَنْتَهُ عَلَى بَدِيعٍ اسْتَمْلَحْتَهُ قَالَ نَعَمْ قَوْلُهُ نظم كَأَنَّمَا
پس گفت آیا مطلع شدی در چیزیکه دیدی بآن سخن عجیب که نکو یافتی او را پس گفت مر او را چه بلی قول او را که انست گویا

تَبَسَّمَ عَنْ لُؤْلُؤٍ مُنَضَّدٍ أَوْ بَرَدٍ أَوْ أَقَاحٍ فَإِنَّهُ أَبْدَعَ فِي التَّشْبِيهِ الْمُودَعِ فِيهِ
تبسم میکند محبوب از مروارید بهم نهاده یا ژاله یا بابونه پس آنکه ابو عباده نوآورد در وجه تشبیه که نهاده شده است در آن

فَقَالَ لَهُ يَا لَلْعَجَبِ وَيْحَ غَيْرِ الْأَدَبِ لَقَدِ اسْتَسْمَنْتَ يَا أَعْمَى ذَا وَرَمٍ وَنَفَخْتَ فِي غَيْرِ ضَرَمٍ
پس صاحب لحیه گفت مر تردیک را ای مردم حاضر شوید برای عجب بر بی عقل شدن او و بی ادبی آنچه تحقیق فربه دانستی ای شخص

عَنِ الْبَيْتِ النَّدْبِ لِلْجَامِعِ مُشَبَّهَاتِ الثَّغْرِ وَانْشَدَ النَّظْمَ نَفْسِي الْفِدَاءُ لِمَنْ ثَغَرْ

از بیت نادر کہ نوا ہم کنندہ است تشبیہات دندان پیشین را و خواند نفس من فدا باد برائی دندانیکہ

رَاقَ مَبْسِمُهُ وَزَانَهُ شَنَبٌ نَاهِيكَ مِنْ شَنَبٍ يَفْتَرُّ عَنْ لُؤْلُؤٍ رَطْبٍ وَعَنْ بَرَدٍ

بشگفت آورد جای تبسم او و آراستہ است او را خوش آبی کہ کافی باشد ترا از خوش آبی دیگر مجندد از مروارید تازہ و از گرگ

وَعَنْ أَقَاحٍ وَعَنْ طَلٍّ وَعَنْ حَبَبٍ فَاسْتَجْلَاهُ مَنْ حَضَرَ وَاسْتَجْلَاهُ وَاسْتَعَادَهُ

و از ابا بونہ و از شگوفہ و از حباب پس جید و خوب دانست او را کسیکہ حاضر بود و شیرین دانست آن بیت را و باز خواندن

مِنْهُ وَاسْتَمْلَاهُ وَسُئِلَ لِمَنْ هٰذَا الْبَيْتُ وَهَلْ حَيٌّ قَائِلُهُ أَوْ مَيِّتٌ فَقَالَ لَعَمْرُ اللّٰهِ

او را از ضمائر نویسانیدن خواست او را و پرسیدہ شد کہ برائی کیست این بیت و زندہ است گوینده او یا مردہ پس گفت

لَلْحَقُّ أَحَقُّ أَنْ يُتَّبَعَ وَلِلصِّدْقِ حَقِيقٌ بِأَنْ يُسْتَمَعَ وَإِنَّهُ يَا قَوْمِ لَيَجِلُّكُمْ مُذِ الْيَوْمِ

ہر آئینہ حق سزاوار تر است باتباع و ہر آئینہ راستی لائق تر است بشنیدن ہر آئینہ گوینده است ای قوم ہر آئینہ ہمراہ شما

قَالَ فَكَانَ لِلْجَمَاعَةِ ارْتِيَابٌ بِقَوْلِهِ وَأَبَتْ تَصْدِيقَ دَعْوَتِهِ فَتَوَجَّسَ

گفت حارث پس گوئی کہ جماعت شک افتاد بسبب نسبت کردن او طرف جن و انکار کرد جماعت باز گردن دعوی نسبت او را

مَا هَجَسَ فِي أَفْكَارِهِمْ وَفَطِنَ لِمَا بَطَنَ مِنْ اسْتِنْكَارِهِمْ وَحَاذَرَ أَنْ يَفْرُطَ

آن قائل پنجہ گذشت فکرہای ایشان را و دانست پنجہ پوشیده بود از ناخوش داشتن ایشان و ترسید از انکہ بشدت سختی بکنند

الْيَدِ ذَمٌّ نَقَرَ أَنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ ثُمَّ قَالَ يَا رُوَاةَ الْقَرِيضِ

بسوی او بد گفتن یا لاحق شود او را عیب پس خبر داد این آیت ہر آئینہ بعض ظن گناہ است پس گفت آن قائل بیت ہای را و یاران شعر

وَأَسَاةَ الْقَوْلِ الْمَرِيضِ إِنَّ خُلَاصَةَ الْجَوْهَرِ تَظْهَرُ بِالسَّبْكِ وَبَدَا الْحَقُّ

و معالجین قول بیمار ہر آئینہ خالص جوہر از سیم و زر کہ از جوہر نیست ظاہر میشود بگداختن و دست ستی

تَصْدَعُ رَحَاءَ الشَّكِّ وَقَدْ قِيلَ فِيمَا غَبَرَ مِنَ الزَّمَانِ عِنْدَ الِامْتِحَانِ

ای شگافد جا در شک را و ہر آئینہ گفتہ شد در چیزیکہ گذشت از زمانہ کہ وقت از مایش

يَكْرُمُ الرَّجُلُ أَوْ يُهَانُ وَهَا أَنَا قَدْ عَرَّضْتُ خَبِيئَتِي لِلِاخْتِبَارِ

اکرام کردہ میشود مرد یا اہانت کردہ میشود و آگاہ باشید کہ من آئینہ پیش می افگنم پوشیدگی خود را برائی آزمودن

وعرضت حقيبتي على الاعتبار فابتدر احدهن حضر وقال اعرف بيتا لم يسبق على معناه
وظاهر سکنیم جامه دان خود را برآزمائش پیش زود ی کردی یکی از ایشان بود مدعت میدادم بیتی که ساخته نشده دیگر بیت بر این

ولا سبحت قريحته بمثاله * فان اثرت اختلاب القلوب * فانظم على هذا
و دلیری نکرده است طبیعتی بمانند آن پس اگر اختیار میکنی فریفتن دلها پس نظم کن برین

الاسلوب * وانشد شعر فامطرت لؤلؤا من نرجس وسقت * وردا
روش و طریقه و خواند این شعر پس بارید آن محبوبه مروارید از چشم که مثل نرگس است و سیراب کرد بهار

وعضت على العناب بالبرد * فما ترى الا كليم البصر او هو اقرب حتى انشد
گویا گلنسرین است و گزید بر سر انگشت که صورت عناب است بدندان که مانند برد است پس نمی بینی و نمی توقف مگر چون نگاه کسیکه چشم بزند و بدل از آن نگاه دیگر تا اینکه خواند این بیت

فاغرب نظم سالتها حين زارت نضوبر قعها * القاني وايداع سمعي الطيب
پس غریب آورد درخواستم از محبوبه وقتیکه آمد بدیدن من کشودن برقع او را که سرخست و ودیعت نهادن در گوش من

الخبر * فرخرخت شفقا غشى سنا قمر * وساقطت لؤلؤا من خاتم عطر
خبر را پس دور کرد برقع شفقی را که پوشیده بود روشنی قمر را و انداخت مروارید از دهان تنگ مثل انگشتر که بوی خوش

فحار الحاضرون لبداهته * واعترقوب نزاهته * فلما آنس استئناسهم
پس متحیر شدند حاضرین از بدیهه گوئی او و اقرار کردند بپاکیزگی کلام او پس هرگاه دید انس آنها را

بكلامه * وانصبابهم الى شعب اكرامه * اطرق كطرفة العين * ثم قال ودونكم
بکلام خود و میل ایشان را طرف راه گرامی داشتن خود سر فرو افگند مقدار بر هم زدن چشم پس گفت مگر دید بشنوید

بيتين آخرين * وانشد نظم واقبلت يوم جد البين في حلل * سود تعض
دو بیت دیگر و خواند و پیش آمد معشوقه روزیکه ثابت شد فراق در جامهای سیاه در حالیکه میگزید

بنان النادم الحصر * فلاح ليل على صبح اقل * ما غض وضرست البلوى
سر انگشتان همچو نادم خاموش پس ظاهر شد شب بر صبح که برداشته بود هر دو را شاخی از قدد گزیدن معشوقه بلب که سر انگشتان اوست

بالدرر * فحينئذ استسنى القوم قيمته * واستعذروا ادیمته * واجملوا
بمروارید ای دندان پس در این وقت بزرگ پنداشتند قوم بهای او را و بسیار شمردند باران چیوسته او را و آراستند

عِشْرَتَهُ وَجَمَلُوا قِشْرَتَهُ وَقَالَ الْخَبِيرُ بِهٰذِهِ الْحِكَايَةِ لَمَّا رَأَيْتُ تَلَعُّبَ جَدْوَتِهِ
صحبت اورا و آراستند ظاهر جلد اورا گفت راوی پس هرگاه دیدم افروختگی آتش علم اورا

وَتَأَلُّقَ جَلْوَتِهِ أَمْعَنْتُ النَّظَرَ فِي تَوَسُّمِهِ وَسَرَّحْتُ الطَّرْفَ فِي مَيْسَمِهِ فَإِذَا
و درخشیدن جلوه اورا مبالغه کردم نظر را در شناختن او و سرداغم چشم را در روی او پس ناگاه

هُوَ شَيْخُنَا السَّرُوجِيُّ وَقَدْ أَقْمَرَ لَيْلُهُ الدَّجُوجِيُّ فَهَمَمْتُ نَفْسِي بِمَوْبِرَتِهِ
دانستم که آنکس شیخ ما سروجی است و هر آینه روشن شد شب او که تاریک بود پس مبارکباد گفتم نفس خود را بآمدن او

وَابْتَدَرْتُ اسْتِلَامَ يَدِهِ وَقُلْتُ لَهُ مَا الَّذِي أَحَالَ صِفَتَكَ حَتَّى جَهِلْتُ
و زودی کردم بوسیدن دست اورا و گفتم اورا چیست که متغیر کرد صفت ترا تا آنکه نادان شدم

مَعْرِفَتَكَ وَأَيُّ شَيْءٍ شَيَّبَ لِحْيَتَكَ حَتَّى أَنْكَرْتُ حِلْيَتَكَ فَأَنْشَأَ يَقُولُ نظم
شناختن ترا و چه چیز پیر نمود ریش ترا تا آنکه نشناختم صورت ترا پس آغاز کرد که میگفت

وَقَعَ الشَّوَاتُ بِشَيْبٍ شَيْبٍ وَالدَّهْرُ بِالنَّاسِ قُلَّبٌ إِنْ كَانَ يَوْمًا لِشَخْصٍ
وقوع ظهور حوادث پیر ساخت و زمانه با مردم حیله گرست اگر اطاعت کرد روزی یا شخصی

فَفِي غَدٍ يَتَغَلَّبُ فَلَا تَثِقْ بِيَوْمٍ مَضٰى مِنْ بَرْقِهِ فَهُوَ خُلَّبٌ وَاصْبِرْ
پس در فردا چیره میشود برو پس اعتماد مکن بدرخشندگی از درخش زمانه که آن بی باران ست و صبر کن

إِذَا هُوَ أَضْرَاسٌ بِكَ الْخُطُوبَ وَأَلَّبَ فَمَا عَلَى الشَّرِّ عَارٌ فِي النَّارِ حِينَ
وقتیکه آن برآغالد بر تو کارهای سخت را و جمع کند پس نیست بر زر خالص بی سکه عیب در آتش

يُقَلَّبُ ثُمَّ نَهَضَ مُفَارِقًا مَوْضِعَهُ وَمُسْتَصْحِبًا الْقُلُوبَ مَعَهُ المقامة الثالثة
وقتیکه گردانیده شود پس ازان برخاست بجاییکه جدا شوند دلها از جای خود و همراه گیرنده بود دلها را باخود مقامهٔ سوم

الدينارية القيلية رَوَى الْحَارِثُ بْنُ هَمَّامٍ قَالَ نَظَمَنِي وَإِيَّاهُ فِي نَادٍ
مشهور بدیناریه قیلیه روایت کرد حارث بن همام گفت بهم پیوست مرا و او ستان مر مجلسی

لَمْ يَخِبْ فِيهِ مُنَادٍ وَلَا كَبَا قَدْحُ زِنَادٍ وَلَا ذَلَّتْ نَارُ عِنَادٍ فَبَيْنَا نَحْنُ
که نومید گشت در و سائل و نه آتش نبود زدن چقماقها و روشن نبود در و آتش دشمنی پس در میان وقتیکه ما

نَتَجَاذَبُ أَطْرَافَ الْأَنَاشِيدِ، وَنَتَوَارَدُ طُرَفَ الْأَسَانِيدِ، إِذْ وَقَفَ بِنَا شَخْصٌ عَلَيْهِ
میکشیدیم یکدیگر کنارهای اشعار را و باهم فرود می آمدیم بسندهای عجیب ناگاه حاضر شد نزد ما شخصی که بر وی

سَمْلٌ، وَفِي مِشْيَتِهِ قَزَلٌ، فَقَالَ يَا أَخَا يَرَّ الذَّخَائِرِ وَيَشَائِرَ الْعَشَائِرِ عِمْ صَبَاحًا وَ
جامه کهنه و در رفتار لنگی بود پس گفت ای تهیدن مالهای اندوده ثروده و هندگان خویشاوندان خوشحال باشید و باطلاد

أَنْعِمُوا اصْطِبَاحًا، وَانْظُرُوا إِلَى مَنْ كَانَ ذَا نَدِيٍّ وَنَدًى، وَجِدَةٍ وَجَدًى،
خوشحال باشید از روی خوردن شراب بداد و شفقت کنید طرف کسیکه بود صاحب مجلس بخشش و توانگری و عطا

وَعَقَارٍ وَقُرًى، وَمَقَارٍ وَقِرًى، فَمَا زَالَ بِهِ قُطُوبُ الْخُطُوبِ، وَحُرُوبُ الْكُرُوبِ
و زمین و قریت و خوانهای طعام مهمانی پس پیوسته است با وتر شروی حادثات و کارزارهای اندوه ها

وَشَرَرُ مُثِيرِ الْحُسُودِ، وَانْتِيَابُ النُّوَبِ السُّودِ، حَتَّى صَفِرَتِ الرَّاحَةُ وَقَمِحَتِ
و شرارهٔ بدخواهی حاسد و پیاپی آمدن حوادث سخت تا آنکه تهی شد کفدست و از خیر و خالی شد

السَّاحَةُ، وَغَارَ الْمَنْبَعُ، وَنَبَا الْمَرْبَعُ، وَأَقْوَى الْمَجْمَعُ، وَاقْتَضَّ الْمَضْجَعُ، وَاسْتَحَالَتِ
صحن خانه از دواب و خدم و بزمین فرو شد چشمه و ناساز وار شد منزل و خالی شد مجلس و درشت شد خوابگاه و برگشت

الْمَالُ دَاعُولَ الْعِيَالُ، وَخَلَتِ الْمَرَابِطُ، وَرَحِمَ الْغَابِطُ وَأَدَّى النَّاطِقُ وَ
حال و آواز گریه برداشتند زنان فرزند و خالی شد طویله او رحم کرد آرزو کننده نعمت و هلاک شد آواز کننده ای سواشی و

الصَّامِتُ، وَرَثَى لَنَا الْحَاسِدُ وَالشَّامِتُ وَالَ بِنَا الدَّهْرُ الْمُوقِعُ، وَالْفَقْرُ الْمُدْقِعُ،
ساکت ای سیم و زر و گریست بر ما حاسد و شاد شونده بغم و برگشتیم بفقر بسبب زمانه مهلک و بسبب فقر که بخاک میپاید

إِلَى أَنْ أَعْتَنَدَنَا الْوَجَى، وَاعْتَذَبَنَا الشَّبَى وَاسْتَبْطَنَّا الْجَوْلَى، وَطَوَيْنَا الْأَحْشَاءَ
تا آنکه نعل گرفتیم سودگی پا را و غذا گرفتیم غم و خصه و در شکم آوردیم سوزش اندوه و پیچیدیم روده ها را

عَلَى الطَّوَى وَاكْتَحَلْنَا السُّهَادَ، وَاشْتَوْطَأْنَا الْوِهَادَ، وَاسْتَوْطَأْنَا الْقَتَادَ، وَتَأَسَّيْنَا
بر گرسنگی و سرمه گردانیدیم بیداری را و وطن گرفتیم زمین پست و نرم یافتیم درختهای خار دار را و فراموش کردیم چوبهای

الْأَقْتَادَ، وَاسْتَطَبْنَا الْحَيْنَ الْمُجْتَاحَ، وَاسْتَطْعَمْنَا الْيَوْمَ الْمُتَاحَ، فَمَلَّ مَرْجَ أَنْفَاسِنَا
پالان شتر را و خوش کردیم مرگ کشنده را و خواستیم روز مرگ طبعی را پس ملال یافت آزاد مردی ما چون مرد بخیل

فَوَالَّذِي اسْتَخْزَنَنِي مِنْ قَبْلِهِ * لَقَدْ أَمْسَيْتُ أَخَا عَيْلَةٍ لَا أَمْلِكُ بَيْتَ لَيْلَةٍ قَالَ
پس قسم آنکس است که برآورد مرا از قبیله قبیله هر آینه گشتیم خداوند درویشی در حالیکه مالک نیستم قوت شبینه را گفت

الْحَارِثُ بْنُ هَمَّامٍ فَأَوَيْتُ لِمَفَاقِرِهِ * وَلَوَيْتُ إِلَى اسْتِنْبَاطِ مَفْقَرِهِ * فَأَبْرَزْتُ لَهُ دِينَارًا
حارث بن همام پس رحم کردم بسبب انواع تهیدستی او ومیل کردم طرف برآوردن کلاهها سبع او پس ظاهر کردم برای او دینار

وَقُلْتُ لَهُ اخْتِبَارًا إِنْ مَدَحْتَهُ نَظْمًا فَهُوَ لَكَ خِتَامًا * فَأَنْبَرَى يُنْشِدُ فِي الْحَالِ مِنْ
وگفتم او را برای امتحان اگر ستایش کنی آنرا بنظم پس آن برای تست وجوبا پس پیش آمد که میخواند شعر بهمان وقت

غَيْرِ انْتِحَالٍ * النظم * أَلَمَّ بِهِ أَصْفَرُ رَاقَتْ صُفْرَتُهُ * جَوَّابُ آفَاقٍ تَرَامَتْ سَفْرَتُهُ
بی آنکه از دیگری بگواند چه بزرگست دینار در حالیکه زرست بجالیکه صافست زردی او وقطع کننده کنارهای جهانست

صَاسُورَةٌ سُمْعَتُهُ وَشُهْرَتُهُ * قَدْ أُودِعَتْ سِرَّ الْغِنَى أَسِرَّتُهُ * وَقَارَنَتْ نُجْحَ الْمَسَاعِي
بجالیکه مشهورست ذکر ما نیکنامی او وشهرت او هر آینه سپرده شد راز توانگر خطوط پیشانی او را ونزدیک است برآمد کوشش را

خَطْوَتُهُ * وَحُبِّبَتْ إِلَى الْأَنَامِ عِثْرَتُهُ * كَأَنَّمَا مِنَ الْقُلُوبِ نُقْرَتُهُ * بِهِ يَصُولُ مَنْ هَوَتْهُ
خرامیدن او ودوست داشته شد طرف خلق روی او گویا که از دلها پاره ایست پاره گداخته او بر حمله میکند کسیکه

صُرَّتُهُ * وَإِنْ تَفَانَتْ أَوْ تَوَانَتْ عِثْرَتُهُ * يَا حَبَّذَا نُضَارُهُ وَنُضْرَتُهُ * وَحَبَّذَا
بیان او اگرچه هلاک شد یا ضعیف شد قرابتی او ای قوم چه خوش ست خالص آن زرورونق او وچه خوش است

مَغْنَاتُهُ وَنُصْرَتُهُ * كَمْ آمِرٍ بِهِ اسْتَثَبَّتْ إِمْرَتُهُ * وَمُتْرَفٍ لَوْلَاهُ دَامَتْ حَسْرَتُهُ
بی نیاز کردن او ویاری کردن او بسیار حاکم اند که بر راست تقویم شد امر ایشان وبسیار منعم اند اگر زر نبودی پیوسته میماند افسوس او

وَجَيْشِ هَمٍّ هَزَمَتْهُ كَرَّتُهُ * وَبَدْرِ تَمٍّ أَنْزَلَتْهُ بُدْرَتُهُ * وَمُسْتَشِطٍ تَتَلَظَّى جَمْرَتُهُ
وبسیار لشکر غم ست که شکست داد او را حمله او وبسیار ماه کامل که فرود آورده ست او را همیان او وبسیار خشمناک که زبانه زد آتش او

أَسَرَّ نَجْوَاهُ فَلَانَتْ شَرَّتُهُ * وَكَمْ أَسِيرٍ أَسْلَمَتْهُ أُسْرَتُهُ * أَنْقَذَهُ حَتْفٌ
پنهان گفت راز زر را بوی پس نرم شد تیزی خشم او وبسی بندیان که گذاشت آنها را اقربایشان او را نید او را زر تا آنکه

صَفَتْ مَسَرَّتُهُ * وَحَقِّ مَوْلَايَ أَبْدَعَتْهُ فِطْرَتُهُ * لَوْلَا التُّقَى لَقُلْتُ جَلَّتْ
تمام بسیار شد شادمانی او وقسم خداوندیکه پیدا کرد زر را آفرینش او تعالی اگر نبودی ترس خدا هر آینه میگفتم که بزرگست

جَلَّتْ قُدْرَتُهُ ۞ ثُمَّ بَسَطَ يَدَهُ بَعْدَ مَا أَنْشَدَهُ وَقَالَ أَنْجَزَ حُرٌّ مَا وَعَدَ وَسَمَحَ خَالٌ

بزرگست قدرت او ۞ پس ازان دراز کرد دست خود را بعد خواندن این اشعار ۞ وگفت وفا کند کریم آنچه وعده کند و مهربزد ابر باران را

إِذَا رَعَدَ فَنَبَذْتُ الدِّينَارَ إِلَيْهِ وَقُلْتُ خُذْهُ غَيْرَ مَأْسُوفٍ عَلَيْهِ فَوَضَعَهُ

وقتیکه غرید ۞ پس انداختم دینار را بسوی او ۞ وگفتم بگیر او را بجائیکه افسوس نکرده شود بر ۞ پس نهاد او را

فِي فِيهِ وَقَالَ بَارِكِ اللّٰهُمَّ فِيهِ ثُمَّ شَمَّرَ لِلِاسْتِثْنَاءِ بَعْدَ تَوْفِيَةِ الثَّنَاءِ

در دهن خود ۞ وگفت برکت ده ای خدایا درین دینار ۞ پس مهیا من بزرد برای برگشتن ۞ بعد تمام کردن ستایش

فَنَشَأَتْ لِي مِنْ فُكَاهَتِهِ نَشْوَةُ غَرَامٍ سَهَّلَتْ عَلَيَّ ائْتِنَافَ اغْتِرَامٍ فَجَرَّدْتُ

پس پیدا شد برای من از مزاح او مستی عشق که آسان کرد بر من از سر نو زیان گرفتن را پس جدا کردم

لَهُ دِينَارًا آخَرَ وَقُلْتُ لَهُ هَلْ لَكَ فِي أَنْ تَذُمَّهُ ثُمَّ تَضُمَّهُ فَانْشَدَ

برای او دینار دیگر ۞ وگفتم آیا هست ترا رغبتی در نکه مذمت کنی او را ۞ پس ازان ضم کنی این را بآن دینار پس خواند

مُرْتَجِلًا وَشَدَّ اعْجَلًا نَظْمٌ تَبَّلَهُ مِنْ خَادِعٍ مُمَاذِقٍ ۞ أَصْفَرَ ذِي مَلَقٍ

که بدیهه گو بود و خواند شعر را بزودی ۞ هلاکی باد او را که فریبنده منافق ست ۞ زرد روی ست و

وَجْهَيْنِ كَالْمُنَافِقِ يَبْدُو بِوَصْفَيْنِ لِعَيْنِ الْوَامِقِ ۞ زِينَةِ مَعْشُوقٍ لَوْنٍ

رو مثل منافق ۞ ظاهر میشود بدو صفت مر چشم نگرنده را ۞ زینت معشوق ست و رنگ

عَاشِقٍ ۞ وَحُبُّهُ عِنْدَ ذَوِي الْحَقَائِقِ ۞ يَدْعُو إِلَى ارْتِكَابِ سَخَطِ الْخَالِقِ لَوْلَا هُ

عاشق ۞ و محبت او نزد صاحبان حقیقت ای اولیاء ۞ میخواند طرف اختیار غضب الهی ۞ اگر زنبودی

لَمْ تُقْطَعْ يَمِينُ سَارِقٍ ۞ وَلَا بَدَتْ مَظْلِمَةٌ مِنْ فَاسِقٍ وَلَا شَمَّرَ بَاخِلٌ مِنْ طَارِقٍ

بریده نمیشد دست دزد ۞ و ظاهر نمیشد گناه از گنهگار ۞ و ترشرو نمیشد بخیل از مهمان

وَلَا شَكَا الْمَطُولُ مَطْلَ لَعَائِقٍ ۞ وَلَا سْتَعَاذَ مِنْ حُسُودٍ رَاشِقٍ ۞

و گله نکردی قرضخواهی درنگ قرضدار را ۞ و کسے پناه نخواستی از حاسد تیرانداز ۞

وَشَرِّ مَا فِيهِ مِنَ الْخَلَائِقِ ۞ أَنْ لَيْسَ يُغْنِي عَنْكَ فِي الْمَضَايِقِ ۞

و بدترین چیز یکه در و ۞ از طبائع و عادات ست ۞ آنکه هرآینه او در نیکند حاجت را از تو بجائیکه در تنگیهای کیست

إِلَّا إِذَا فَرَّ فَرَّ الْآبِقِ ، وَإِهَابًا لِمَنْ يَقُدُّهُ مِنْ حَالِقٍ ، وَمَنْ ذَا نَاجَاهُ بِنَجْوَى الْوَامِقِ
مگر وقتیکه گریزد همچو گریختن غلام گریزیا بنده خوشا بحال کسیکه بیند خانه را از جای بلند ، و خوشا بحال کسیکه سرگاه را از گویبلد را دینار داند از گفتن دوست

قَالَ لَهُ قَوْلَ الْمُحِقِّ الصَّادِقِ ، لَا رَأْيَ فِي وَصْلِكَ لِي نِفَاقُ ، فَقُلْتُ لَهُ مَا
گوید نکوس دینار را سخن گوینده حق گر راست گوست ، حکم نمیکند اندیشه من در وصال تو پس دور شو از من ، پس گفتم او را چه

غَرَّرَ وَبَلَكَ فَقَالَ وَالشَّرْطُ أَمْلَكُ فَفَتَحْتُهُ بِالدِّينَارِ الثَّانِي ، وَقُلْتُ لَهُ عَوِّذْهُمَا
عجب راست یاران علم تو پس گفت که شرط مالک است ترا حق ست بود نا پس دادم او را دینار دوم ، وگفتم او را که تعویذ کن هر دو را

لِي لَمْتَانِي فَأَلْقَاهُ فِي فَمِهِ وَمَرَنَهُ بِتَوَاصِيهِ ، وَأَنْكَفَّ يَحْمَدُ مَعْدَاهُ وَيَمْدَحُ
بسوره فاتحه پس انداخت او را در دهن خود نزدیک کرد او را بهر دو ان و برگشت آن شاعر جائیکه میستود صبح خود را و مدح میکرد

النَّادِيَ وَنَدَاهُ ، قَالَ الْحَارِثُ بْنُ هَمَّامٍ فَنَاجَانِي قَلْبِي بِأَنَّ أَبَا زَيْدٍ وَافِ التَّعَارِجَهْ
مجلس را و عطا آنرا گفت حارث پسر همام پس پنهان گفت بمن دل من که هر آئینه آن شناسا نزدیک ابو زید ست و هر آئینه لنگی و تکلف

لِكَيْدٍ فَاسْتَعِدَّ ثُمَّ قُلْتُ لَهُ قَدْ عَرَفْتُ بُوشِيكَ فَاسْتَقِمْ فِي مَشِيكَ فَقَالَ
از راه مکر ست پس باز خواندم او را و گفتم او را هر آئینه شناخته شدی بکلام رنگین خود پس راست شو در رفتار خود پس گفت

إِنْ كُنْتَ ابْنَ هَمَّامٍ فَحُيِّيتَ بِالْكِرَامِ وَحُيِّيتَ بَيْنَ كِرَامٍ ، فَقُلْتُ أَنَا الْحَارِثُ
ابو زید اگر هستی پسر همام پس زنده دار و تراخدا تعالی بزرگی و زنده مانی در میان بزرگان پس گفتم من حارث هستم

فَكَيْفَ حَالُكَ وَالْحَوَادِثُ ، فَقَالَ أَتَقَلَّبُ فِي اللَّيَالِي بُؤْسٍ وَرَخَاءٍ وَأَنْقَلِبُ
پس چگونه است حال تو با حوادث زمانه پس گفت که میگردم در رو و حال سختی و فراخی عیش و میکردم

مَعَ الْيَحْمُومِ أَعْزَمُ وَرُخَاءٍ ، فَقُلْتُ كَيْفَ ادَّعَيْتَ النُّزُلَ وَمَا مِثْلُكَ مَنْ هَزَلَ
باد و هوای سخت و نرم پس گفتم چگونه دعوی کردی لنگی را و نیست مانند تو کسیکه بیهوده گوید

فَاسْتَسَرَّ بِشْرُهُ الَّذِي كَانَ تَجَلَّى ثُمَّ انْشَدَ حِينَ وَلَّى نَظْمًا تَعَارَجْتُ
پس پنهان شد کشاده روی او که ظاهر شده بود پس برخواند وقتیکه پشت بگردانید لنگی ظاهر کردم

لَا رَغْبَةً فِي الْعَرَجِ ، وَلَكِنْ لِأَقْرَعَ بَابَ الْفَرَجِ ، وَأُلْقِيَ حَبْلِي عَلَى غَارِبِهِ
نه از جهت رغبت در لنگی ، ولیکن برای آنکه بکوبم دروازه کشایش را ، و بیندازم رسن خود را بر دوش خود

وَاَسْئَلُكَ مَسْئَلَكَ مَنْ قَدْ مَرَجَ ۞ فَاِنْ لَامَنِي الْقَوْمُ قُلْتُ اعْذِرُوا ۞ فَلَيْسَ عَلَى

دربدم براه کسیکه بسیار جا که بیخواهد پس اگر ملامت کند مرا قوم گویم او را معذور دارید پس نیست بر تنگ

اَعْرَجَ مِنْ حَرَجٍ ۞ اَلْمَقَامَةُ الرَّابِعَةُ بِالدِّمْيَاطِيَّةِ ۞ اَخْبَرَ الْحَارِثُ بْنُ هَمَّامٍ

از تنگ دحرج مقامه چهارم مشهور بدمیاطیه خبرداد ه است حارث پسر همام

قَالَ ظَعَنْتُ اِلَى دِمْيَاطَ عَامَ هِيَاطٍ وَمِيَاطٍ وَاَنَا يَوْمَئِذٍ مَرْمُوقُ الرَّخَاءِ مَوْمُوقُ

گفت که کوچ کردم طرف بلدهٔ دمیاط در سال سختی و اضطراب و حال آنکه در آن وقت منظور نظر مردم بودم در فراخ عیشی محبوب بودم

اَلْاِحْمَاءِ اَسْحَبُ مَطَارِفَ الثَّرَاءِ وَاَجْتَلِي مَعَارِفَ الثَّرَاءِ فَرَافَقْتُ صَحْبًا

محبت من میکشیدم چادرهای ثروت را و میدیدم روهای خوشی را پس همراهی کردم گروهی را که هر آئینه گذاشته بودند

قَدْ شَقُّوا عَصَا الشِّقَاقِ وَارْتَضَعُوا اَفَاوِيقَ حَتَّى لَاحُوا كَاَسْنَانِ الْمِشْطِ فِي الْاِسْتِوَاءِ

چه بدستی مخالفت را خورده بودند شیرهای سازگاری را تا آنکه ظاهر شده بودند مثل دندانهای شانه در تساوی اخلاق

وَكَالنَّفْسِ الْوَاحِدَةِ فِي الْتِئَامِ الْاَهْوَاءِ وَكُنَّا مَعَ ذٰلِكَ نُسَيِّرُ النَّهَارَ وَلَا نَرْحَلُ

ومثل جان واحد در فراهم آوردن آرزوها بودیم باین قسم نخاوکه سیر میکردیم شتاب و بالان می نهادیم مگر بزیر ناقه

اِلَّا كُلَّ هَوْجَاءَ وَاِذَا نَزَلْنَا مَنْزِلًا اَوْ وَرَدْنَا مَنْهَلًا اِخْتَلَسْنَا اللُّبْثَ وَلَمْ نُطِلِ الْمُكْثَ فَعَنَّ

تیز رو و هر گاه فرود آمدیم در منزلی یا وارد شدیم بر جای آب می ربودیم و رنگ کون را در آن میکردیم و زنگ را پس پیش آمد

لَنَا اِعْمَالُ الرِّكَابِ فِي كَيْلَةٍ فَيْنَاءَ الشَّبَابِ غُدَافِيَّةِ الْاِهَابِ فَاَسْرَيْنَا اِلَى اَنْ نَضَا

ما را اعمال کردن شتران سواری در شبیکه نو بود جوانی او مثل زاغ سیاه بود و پوست او پس در شب سیر کردیم تا آنکه باخر رسانید

اللَّيْلُ شَبَابَهُ وَسَلَتِ الصُّبْحُ خِضَابَهُ فَحِينَ مَلَلْنَا السُّرَى وَمِلْنَا اِلَى الْكَرَى

شب شباب خود را و در کرد صبح خضاب شب را پس وقتیکه ملال گرفتیم از سیر شب و گرائیدیم طرف خواب یافتیم

صَادَفْنَا اَرْضًا مُخْضَلَّةَ الرُّبَا مُغْتَلَّةَ الصَّبَا فَتَخَيَّرْنَاهَا مَنَاخًا لِلْعِيسِ وَمَحَطًّا

زمین که تر و تازه بود و پشتهای او سیراب بود و باد شرقی او پس اختیار کردیم آنرا خوابگاه برای شتران و جای فرود آمدن آنها در آخر

لِلرَّحْلِ فَنَامَ حَانِيهَا الْخَلِيطُ وَهَدْأَبِهَا الْاَطِيطُ وَالْغَطِيطُ سَمِعْتُ صَيِّتًا مِنَ الرِّجَالِ

شب پس هر گاه فرود آمدند آنجا رفیقان همراهی او آرام یافت در آن آواز بالان یا شتر آواز خوانده شنیدم بلند آواز از مردان

يَقُولُ لِسَمِيرِهِ فِي الرِّحَالِ كَيْفَ حُكْمُ سِيرَتِكَ مَعَ جِيلِكَ وَجِيرَتِكَ فَقَالَ أَرْعَى

کہ میگفت افسانہ گوی خود را در سفر اما چگونہ است حکم عادت تو با اقربائے خود وہمسایگان خود پس گفت رعایت میکنم

لِلْجَارِ وَلَوْ جَارَ وَأُبْدِلُ لِوِصَالِ لِمَنْ صَالَ وَأَحْتَمِلُ تَخْلِيطَ وَلَوْ أَبَلَ التَّخْلِيطُ وَ

ہمسایہ را اگرچہ ظلم کند بر من وخرج میکنم صحبت را با کسیکہ حملہ کند بر من وبرو دشت میکنم رفیق را اگرچہ ظاہر کند خلط عداوت با محبت و

أُوَدُّ الْحَلِيمَ وَلَوْ جَرَّعَنِي الْحَمِيمَ وَأُفَضِّلُ الشَّفِيقَ عَلَى الشَّقِيقِ وَأَفِي لِلْعَشِيرِ وَإِنْ

دوست میدارم حلیم را اگرچہ خوراند مرا آب گرم وبزرگی میدہم مہربان را بر برادر و وفا میکنم حق را برائے رفیق مصاحب اگرچہ

لَمْ يَكَافِنِي بِالْعَشِيرِ وَأَسْتَقِلُّ الْجَزِيلَ لِلذَّلِيلِ وَأَغُضُّ الطَّرْفَ بِالْجَمِيلِ وَأُنْزِلُ سَمِيرِي

یاد نخست ندہد مرا ازدہ یک واندک میشمارم چیز بسیار را برائے مہمان وبپوشم رویف ورفیق خود را باحسان وفرود می آرم رفیق خود را

مَنْزِلَةَ أَمِيرِي وَأُحِلُّ أَنِيسِي مَحَلَّ رَئِيسِي وَأُودِعُ مَعَارِفِي عَوَارِفِي وَأُولِي

بمرتبۂ حاکم خود وفرود می آرم محب خود را بجای سردار خود ومی سپارم آشنایان خود را عطاہائے خود ومی بخشم

مُرَافِقِي مُرَافِقِي وَأُلِينُ مَقَالِي لِمَقَالِي وَأُدِيمُ تَسَآلِي عَنِ السَّالِي وَأَرْضَى مِنَ

رفیق خود را منافع خود ونرم میکنم سخن خود را برائے دشمن مداومت میکنم سوال احوال آنکسیکہ نیم ست از احوال من وخوشنودی شمعلم از

الْوَفَاءِ بِاللِّقَاءِ وَأَقْنَعُ مِنَ الْجَزَاءِ بِأَقَلِّ الْأَجْزَاءِ وَلَا أَظْلِمُ حِينَ أُظْلَمُ وَلَا أَنْقِمُ

تمامی حق باندک وقناعت میکنم از پاداش کار خود با کمترین بارہا وفریاد میکنم وقتیکہ ظلم کردہ بیشوم وانتقام نمیکنم

وَلَوْ لَدَغَنِي الْأَرْقَمُ فَقَالَ لَهُ صَاحِبُهُ وَيْكَ يَا بُنَيَّ إِنَّمَا يُضَنُّ بِالضَّنِينِ وَهُوَ يُنَافِسُ

اگرچہ گزد مرا مار سیاہ وسفید پس گفت فسانہ گو را یار او ہلاکی باد ترا ای پسر کہ جز این نیست کہ تنگ کردہ میشود بمحبت باکسیکہ تنگ کند بمحبت

فِي الثَّمِينِ لَكِنْ لَا لَآلِي غَيْرُ لِلْمُوَاتِي وَلَا اسْمُ الْعَاتِي بِمُرَاعَاتِي وَلَا أَصْطَفِي مِنْ

ورغبت کردہ میشود در چیز بیش بہا لیکن من نمی آیم باحسان غیر مطیع خود را ونیکی نمیکنم متکبر را برعایت خود ومحبت خالص

يَأْبَى إِنْصَافِي وَلَا أُوَاخِي مَنْ يُلْغِي إِخَائِي وَلَا أُمَالِي مَنْ يُخَيِّبُ آمَالِي

نمیکنم کسیکہ ابا کند از دادہی من ومحبت وبرادری نمیکنم کسیکہ باطل کند اسباب محبت را ویاری نمیکنم کسی را کہ نومید کند

وَلَا أُبَالِي بِمَنْ صَرَّ حِبَالِي وَلَا أُدَارِي مَنْ جَهِلَ مِقْدَارِي

امید ہائے مرا وباک ندارم بکسیکہ ببرد رشتہائے محبت را ومدارا نمے کنم کسے را کہ ندانست مرتبۂ مرا

وَلَا أُعْطِي زِمَامِي مَنْ يُحَقِّرُ ذِمَامِي وَلَا أُبْدِلُ وِدَادِي بِضِدَادِي وَلَا أَدَعُ إِبْعَادِي
ونمیدهم مهار خود را بکسیکه میشکند عهد مرا و خرج نمیکنم محبت خود را برای دشمنان خود و ترک نمیکنم تخویف خود را

لِمُعَادِي وَلَا أُغْرِسُ إِلَّا يَادِي فِي أَرْضِ لَا عَادِي وَلَا أُسْمِعُ بِمُوَاسَاتِي لِمَنْ
مر دشمن را و نمی نشانم درخت نعمتها را در زمین دشمنان و نمیکنم نمیکنم بتعجب ارے خود برائے

يَفْرَحُ بِمَسَاتِي وَلَا أَرْعَى الْتِفَاتِي إِلَى مَنْ يَشْمَتُ بِوَفَاتِي وَلَا أَخُصُّ بِحَبَائِي
کسیکه خوش شود به بدیهای من و نمی عبیم شفقت خود بسوی کسیکه خوش می شود بمرگ من و خاص نمیکنم بعطای خود

إِلَّا أَحِبَّائِي وَلَا أَسْتَطِبُّ لِدَائِي غَيْرَ وُدَّائِي وَلَا أُمْلِكُ خِلِّي مَنْ لَا يَسُدُّ
مگر دوستان خود را و علاج نمیخواهم درد خود را جز از دوستان خود و مالک نمیکنم خلوص خود را بکسیکه درست و بند نمیکند

خُلَّتِي وَلَا أَصْفِي وُدِّي لِمَنْ يَمْنَحُنِي وُدِّي وَلَا أُخْلِصُ دُعَائِي لِمَنْ لَا يَنْفَعُ
فقر مرا و صاف نمیکنم نیت خود را برای کسیکه آرزو کند مرگ مرا و خالص نمیکنم دعاے خود را بکسیکه پر نگند

دِعَائِي وَلَا أُفْرِغُ ثَنَائِي عَلَى مَنْ يُفْرِغُ إِنَائِي وَمَنْ حَكَمَ بِأَنْ أَبْذُلَ وَتَحْرُنَ
ظرف مرا و نمی ریزم ستایش خود بر کسیکه خالی کند آوند من و کیست که فرموده است که مال خود بدهم نرا و تو در خزانه داری مال خود را

وَالِينَ وَتُخْشُنَ وَآذُوبَ وَتَجْمُدَ وَآذُوَ وَتَخْمُدَ لَا وَاللّٰهِ بَلْ تَتَوَازَنُ فِي
ومن نرم شوم و تو درشت شوی و من گداخته شوم و تو افسرده باشی و من آتش افروزم و تو مرده باشی چنین نیست قسم بخدا بلکه بهم وزن می آئیم در

الْمَقَالِ وَزْنَ الْمِثْقَالِ وَنَتَحَاذَى فِي الْفِعَالِ حَذْوَ النِّعَالِ حَتَّى نَأْمَنَ التَّغَابُنَ
سخن همچو سنجیدن سنگ مثقال زر را و مقابل می آئیم در کارهای نیک مانند برابری دو کفش تا آنکه دریابیم از زبان

وَنُكْفَى التَّضَاغُنَ وَلَا فَلَمْ أَعُلَّكَ وَتُعِلَّنِي وَأُقِلَّكَ وَتَسْتَقِلَّنِي وَأَتَجَرَّحُ لَكَ
وممنوع شوم از کینه وری و اگر احسان از طرف من باشد پس چرا بار ترا بسیار بکشم و ترا بیمار کنی مرا و بلند کنم تو را و خفیف دانی مرا و کسب کنم برای نفع تو

وَتَجْرَحُنِي وَأَسْرَحُ إِلَيْكَ وَتُسَرِّحُنِي وَكَيْفَ يَجْتَلِبُ الْإِنْصَافُ بِضَيْمٍ وَأَنَّى تَسْرِقُ
و تو جراحت بمن رسانی و جراحی آرم بسوی تو و حی گذاری مرا و چگونه کشیده میشود دیبا ظلم و کجا روشن مے شود

شَمْسٌ مَعَ غَيْمٍ وَمَتَى أَصْحَبُ وُدٌّ بِعَسْفٍ وَأَنَّى حُرٌّ رَضِيَ بِخُطَّةِ خَسْفٍ وَلِلّٰهِ أَبُوكَ
آفتاب با ابر روی یاری و معیت کرده است و دوستی با بیداد و کدام مرد شریف راضی شد بمرتبه ذلت خود و برای خداست خانه پدر تو

حَيْثُ يَقُولُ نظم جَزَيْتُ مَنْ أَعْلَقَ بِي وُدَّهُ ✤ جَزَاءَ مَنْ يَبْنِي عَلَى أُسِّهِ ✤ وَكُلْتُ
چرا کہ میگوید جزا میدہم کسی را کہ آویختہ است بمن دوستی خود را مثل جزای کسیکہ بنیاد کند خانہ را بر بنیاد آن دوستی او پیمودم برای

لِلنَّخْلِ كَمَا كَالَ لِي ✤ عَلَى وَفَاءِ اللَّيْلِ وَبْخِسِهِ ✤ وَلَمْ أُخَيِّرْهُ وَشَرُّ الْوَرَى ✤ مَنْ
درست چنانکہ پیمود برای من ✤ بتمام سیاہی بالنقصان او ✤ و زیان کار نکردم او را حال آنکہ بدترین خلق ست ✤ کسیکہ

يَوْمُهُ أَخْسَرُ مِنْ أَمْسِهِ ✤ وَكُلُّ مَنْ يَطْلُبُ عِنْدِي جَنِي ✤ فَمَالَهُ إِلَّا جَنِي غَرْسِهِ
امروزش بدتر ست از دیروز او ✤ و ہر کسیکہ طلب میکند نزد من میوہ را ✤ پس نیست برای او مگر میوہ درخت او ✤

لَا أَبْتَغِي الْغَبْنَ وَلَا أَنْثَنِي ✤ بِصَفْقَةِ الْمَغْبُونِ فِي حِسِّهِ ✤ وَلَسْتُ بِالْمُوجِبِ حَقًّا
نمیخواہم زیان را و باز نمیگردم ✤ بہ بیع کسیکہ زیان رسیدہ است در فہم او ✤ و نیستم من واجب کنندہ حق را

لِمَنْ ✤ لَا يُوجِبُ الْحَقَّ عَلَى نَفْسِهِ ✤ وَرُبَّ مَذَاقٍ لِهَوَى خَالِنِي ✤ أَصْدَقُ الْوُدَّ
برای کسیکہ ✤ واجب نمیکند حق را بر نفس خود ✤ و اکثر آمیزندہ خواہش نفس خیال کرد مرا ✤ کہ خالص کنم با او محبت را

عَلَى لَبْسِهِ ✤ وَمَا دَرَى مِنْ جَهْلِهِ أَنَّنِي ✤ أَقْضِي غَرِيمَيِ الدَّيْنِ مِنْ جِنْسِهِ
بر تلبیس و مکر او ✤ و ندانست منافق از نادانی خود اینکہ ہر آئینہ من ✤ ادا میکنم بقرض خواہ خود دین را از جنس قرض او ✤

فَأَهْجُرُ مَنِ اسْتَغْبَاكَ هَجْرَ الْقِلَى ✤ وَهَبْهُ كَالْمَحْدُودِ فِي رَمْسِهِ ✤ وَأَيْأَسُ لِمَنْ
پس بگذار کسی را کہ غبی و جاہل داشت ترا مانند ترک کردن دشمن ✤ پندار او را مانند کسیکہ نہادہ شد در گور خود ✤ و پوشان کسیکہ

فِي وَصْلِهِ لُبْسَةٌ ✤ لِبَاسَ مَنْ يُرْغَبُ عَنْ أُنْسِهِ ✤ وَلَا تُرَجِّ الْوُدَّ مِمَّنْ يَرَى
در آمیزش تو ملاقات او شبہ است ✤ لباس کسیکہ اعراض گردانیدہ آید از انس او ✤ و طمع مدار محبت را از کسیکہ می بیند ✤

أَنَّكَ مُحْتَاجٌ إِلَى نَفْسِهِ ✤ قَالَ الْحَارِثُ بْنُ هَمَّامٍ فَلَمَّا وَعَيْتُ مَا دَارَ بَيْنَهُمَا
کہ ہر آئینہ تو محتاج ہستی طرف بیل او ✤ گفت حارث پسر ہمام پس ہر گاہ یاد گرفتم چیزیکہ دائر بود از سخن میان آن ہر دو

لُفْتُ إِلَى أَنْ أَعْرِفَ عَيْنَهُمَا ✤ فَلَمَّا لَاحَ ابْنُ ذُكَاءَ وَالْحَفَ الْجَوَّ الْغِيَاثُ
مشتاق شدم بسوی اینکہ بہ بینم ذات آن ہر دو را پس ہر گاہ ظاہر شد پسر آفتاب ای صبح و پوشانید باد او میانہ آسمان و زمین را بسخنی

غَدَوْتُ قَبْلَ اسْتِقْلَالِ الرِّكَابِ ✤ وَلَا اعْتِدَاءِ الْغُرَابِ ✤ وَجَعَلْتُ
رفتم در وقت صبح پیش از برخاستن شتران و نہ بنگاہ کردن زاغ بلکہ بالاتر از ان و شروع کردانیدم

أَسْتَقْرِي صَوْبَ الصَّوْتِ اللَّيْلِيِّ وَأَتَوَسَّمُ الْوَجْهَ بِالنَّظَرِ الْجَلِيِّ إِلَى أَنْ لَمَحْتُ

کردی جستم طرف آواز شبانه را بفراست و دریافت میکردم روبا را بدیدن آشکارا تا آنکه دیدم

أَبَا زَيْدٍ وَابْنَهُ يَتَعَادَيَانِ وَعَلَيْهِمَا بُرْدَانِ رَثَّانِ فَعَلِمْتُ أَنَّهُمَا نَجِيَّا لَيْلَةٍ وَمُعْتَزِيَا

ابوزید را و پسر او را که همدیگر کین میکردند بر سر دود و چادر کهنه بود پس دانستم که ایشان هر دو بهم از شب مانده اند و خداوند

رِوَايَةٍ فَقَصَدْتُهُمَا قَصْدَ كَلِفٍ بِدَمَاثَتِهِمَا رَأَتْ لِرِثَاثَتِهِمَا وَأَلْجَأَهُمَا التَّحَوُّلُ إِلَى

روایت مانند پس قصد کردم هر دو را مثل اراده شیفته بسبب حسن خلق هر دو چه کهنه بودن جامه و جز آن ملجا هر دو و صباح کردم هر دو را فتن

رَحْلِي وَالتَّحَمُّلِ فِي كُتْرِي وَقُلِّي وَطَفِقْتُ أُسَايِرُ بَيْنَ السَّيَّارَةِ فَضْلَهُمَا وَأَهُشُّ

منزل خودم و تصرف در کثیر مال خودم و قلیل آن و شروع کردم که مشتهر میگردانیدم میانه قافله بزرگی آن هر دو را و

الْأَعْوَادَ لِمُثْمِرَتِهِمَا إِلَى أَنْ غَمَرَا بِالنَّعْلَانِ وَاتَّخَذَا مِنَ الْخِلَّانِ

بے جنبانیدم شاخهای بار دار را برای هر دو تا آنکه پوشانیده شوند بعطایا و گرفته شوند از دوستان

وَكُنَّا بِمَعْرَسٍ نَتَبَيَّنُ مِنْهُ بُنْيَانَ الْقُرَى وَنَتَسَوَّرُ نِيرَانَ الْقِرَى

و بودیم در شب بمنزلیکه میدیدیم از ان دیوار قریات را و میدیدیم آتشهای مهمانی را

فَلَمَّا رَأَى أَبُو زَيْدٍ امْتِلَاءَ كِيسِهِ وَأَنِسَ لِاعْبُوسِهِ قَالَ لِي إِنَّ

پس هرگاه دید ابو زید پر شدن کیسه خود را و دور شدن شدت و فقر خود گفت با من هر آینه

بَدَنِي قَدِ انْتَعَشَ وَدَرَنِي قَدْ رَشَحَ أَفَتَأْذَنُ لِي فِي قَصْدِ قَرْيَةٍ لِأَسْتَحِمَّ وَأَقْضِيَ

بدن من چرک آلود شد و چرک من تحقیق تحکم شده آیا پس اذن میدهی مرا در قصد قریه تا بجا آرم روم برای غسل و تمام کنم

هَذَا الْمُهِمَّ فَقُلْتُ إِذَا شِئْتَ فَالسُّرْعَةَ السُّرْعَةَ وَالرَّجْعَةَ الرَّجْعَةَ فَقَالَ

این کار ضروری را پس گفتم ابو زید را اگر میخواهی پس زود برو زود برو و زود باز گرد و زود باز گرد پس گفت

سَتَجِدُ مُطْلِعِي عَلَيْكَ أَسْرَعَ مِنِ ارْتِدَادِ طَرْفِكَ إِلَيْكَ ثُمَّ اسْتَنَّ اسْتِنَانَ

زود خواهی یافت برآمدن مرا بر خود زود تر از گردش چشم تو بسوے تو پس رفت مثل رفتن

الْجَوَادِ فِي الْمِضْمَارِ وَقَالَ لِابْنِهِ يَا بُدَارِ وَلَوْ نَخَلَ أَنَّهُ غَرَّ وَطَلَبَ الْمَفَرَّ

اسپ سبک رفتار در میدان گفت بپسر خود زود باش زود باش اگر گمان برد که هر آینه او فریب کرده است و جسته است گریختن را

فَلَبِثْنَا نَرْقُبُهُ وَنُقِبُّ أَهِلَّةَ الْأَعْيَادِ وَنَسْتَطْلِعُهُ بِالطَّلَائِعِ وَالرُّوَّادِ إِلَى

پس درنگ کردیم بجا یکه انتظار میکردیم مثل انتظار هلالهای عید ها و تفحص میکردیم او را بجشمان کسانیکه چوبیده دشمن باشند و طالبان وی گاه تا گاه

أَنْ هَرَمَ النَّهَارُ وَكَادَ جُرْفُ الْيَوْمِ يَنْهَارُ فَلَمَّا طَالَ أَمَدُ الِانْتِظَارِ وَلَاحَتْ

پیر شد روز و قریب بود که کناره روز فرو افتد پس هر گاه دراز شد مدت نگرانی و ظاهر شد

الشَّمْسُ فِي الْأُطُمِ قُلْتُ لِأَصْحَابِي قَدْ تَنَاهَيْنَا فِي الْمُهْلَةِ وَتَمَادَيْنَا فِي الرِّحْلَةِ

آفتاب در جاهای کهنه گفتم برای یاران خود هر آینه بپایان رسیدیم بدرنگ و نهایت در رنگ کردیم در ترک کوچیدن

إِلَى أَنْ أَضَعْنَا الزَّمَانَ وَبَانَ أَنَّ الرَّجُلَ قَدْ مَانَ فَتَأَهَّبُوا لِلظَّعْنِ وَلَا تَلُوُوا

تا آنکه ضایع کردیم وقت را و ظاهر شد که هر آینه آن مرد بدرستیکه دروغ گفت پس آماده شوید برای سفر و نگرانید

عَلَى حَضْرَاءِ الدِّمَنِ وَنَهَضْتُ لِأَحِيجَ رَاحِلَتِي وَأَتَحَمَّلَ لِرَحْلَتِي فَوَجَدْتُ

بر سبزهٔ مزبله و برخاستم تا مهیا کنم شتر سواری را و بار بردارم بر شتر برای کوچ خود پس یافتم

أَبَا زَيْدٍ قَدْ كَتَبَ عَلَى الْقَتَبِ حِينَ شَمَّرَهُ لِلْهَرَبِ نَظْمًا يَا مَنْ غَدَا لِي سَاعِدًا

ابو زید را هر آینه نوشته بود بر چوب بالان شتر وقتیکه دامن بر زد برای گریختن ای کسیکه گشتی برای من مددگار و مدد کننده

وَمُسَاعِدًا دُونَ الْبَشَرِ لَا تَحْسِبَنَّ أَنِّي نَأَيْتُكَ عَنْ مَلَالٍ أَوْ أَشَرٍ لَكِنَّنِي مُذْ

نزدیکم ندانی که هر آینه من دور شدم از تو بسبب ملال یا تکبر لیکن من از همیشه باز جمله کسی هستم که هر گاه خنده

لَا أَزَالُ بِمَنْ إِذَا طَمِعَ انْتَشَرَ قَالَ فَأَقْرَأْتُ الْجَمَاعَةَ الْقَتَبَ لِيَعْذِرَهُ أَوْ مَنْ كَانَ عَتَبَ

خورده برقت، گفت حارث پس خواندیم جماعت را نوشته پالان تا معذور دارد ابو زید کسیکه عتاب میکرد

فَأَعْجَبُوا بِمَا أَفَادَ وَتَعَوَّذُوا مِنْ أَفَنٍ ثُمَّ إِنَّا طَعَنَّا وَلَمْ نُذَرِّ مَنْ عَنَّا وَلَمْ نُقَاضِ عَنَّا الْمُقَامَةُ

پس در عجب افتادند از نیکو بخن مضحک او و پناه جستند از ضرر او پس هر آینه ما سفر کردیم و ندریافتیم کسی را از کدام کس عوض گرفت ابو زید را از جانب او بمقامه

الْخَامِسَةُ الْكُوفِيَّةُ حَكَى الْحَارِثُ بْنُ هَمَّامٍ قَالَ سَمَرْتُ بِالْكُوفَةِ فِي لَيْلَةٍ أَدْيُمُهَا

پنجم معروف بکوفیه حکایت کرد حارث پسر همام گفت که افسانه میگفتم بکوفه در شبیکه جرم او

ذُرُ لَوْنَيْنِ وَقَمَرُهَا كَتَعْوِيذٍ مِنْ لُجَيْنٍ مَعَ رُفْقَةٍ غُذُوا بِلِبَانِ الْبَيَانِ

دو رنگ بود و ماه او مثل تعویذ از سیم با رفیقان که پرورده شدند با شیر فصاحت را

وَسَجُّوا عَلَى سُحْبَانَ ذَيْلَ النِّسْيَانِ مَا فِيهِمْ إِلَّا مَنْ يُحْفَظُ عَنْهُ وَلَا يُتَحَفَّظُ
وکشیدند بر سحبان فصیح دامن فراموشی را نبود کسی در رفیقان مگر آنکه یاد گرفته شود از و علم و نصیحت و اجتناب کرده شود
مِنْهُ وَيَمِيلُ الرَّفِيقُ إِلَيْهِ وَلَا يَمِيلُ عَنْهُ فَاسْتَهْوَانَا السَّمَرُ إِلَى أَنْ غَرَبَ
از و و رغبت کند رفیق بسوے او و اعراض نکند از وی پس شبیفته گردانید ما را افسانه تا آنکه غروب شد
الْقَمَرُ وَغَلَبَ السَّهَرُ فَلَمَّا رَوَّقَ اللَّيْلُ الْبَهِيمُ وَلَمْ يُفِقْ إِلَّا التُّهَوِّمُ سَمِعْنَا مِنَ
مهتاب و غالب آمد بیداری پس هرگاه مر انداخت پرده تاریک را شب تاریکی و باقی نماند مگر خواب قلیل شنیدیم ما از
الْبَابِ نَبَاةً مُسْتَنِيخٍ ثُمَّ تَلَتْهَا صَكَّةٌ مُسْتَفْتِحٍ فَقُلْنَا مِنَ الْمُلِمِّ فِي اللَّيْلِ الْمُدْلَهِمِّ
در دروازه آواز کسیکه بجوشگه آورد پس از پی در آمد آنرا کوفتن کسیکه طالب کشودن در باشد پس گفتم کیست فرو نشیند در تاریک
فَقَالَ نَظْمٌ يَا أَهْلَ ذَا الْمَعْنَى وُقِيتُمْ شَرًّا ۞ وَلَا لَقِيتُمْ مَا بَقِيتُمْ ضُرًّا ۞ قَدْ دَفَعَ لَيْلٌ
پس گفت آن شخص ای صاحب این منزل نگهداشته شوید از شر ۞ و ملاقی نشوید تا زنده باشید مضرت را ۞ هر آینه فرستاد و شبیکه
الَّذِي كَفَهْرًا ۞ إِلَى ذُرَاكُمْ شَعِثًا مُغْبَرًّا ۞ أَخَا سِفَارٍ طَالَ وَاسْبَطَرَّا ۞ حَتَّى ثَنَى
تاریک ست ۞ بسوی خانه شما ژولیده موی غبار آلوده را ۞ مسافر یرا که دراز ست سفر او دراز ست ۞ تا آنکه گردید
مُحَقْوِقِفًا مُصَفِّرًا ۞ مِثْلَ هِلَالٍ لَاحَ فِي حِينِ افْتِرَّ ۞ وَقَدْ عَرَافِنَاءَكُمْ مُعْتَرًّا
کوزه پشت زرد رنگ ۞ مثل هلال کناره فلک وقتیکه طلوع نماید ۞ و هر آینه فرود آمد بنزل شما بحالیکه سائل ست ۞
وَأَمَّكُمْ دُونَ الْأَنَامِ طُرًّا ۞ يَبْغِي قِرًى مِنْكُمْ وَمُسْتَقَرًّا ۞ فَدُونَكُمْ ضَيْفًا قَنُوعًا حُرًّا
و قصد کرده است بشما سوای مخلوق ۞ تمام میخواهد ضیافت از شما و جای آرام ۞ پس بگیرید مهمان بسیار قانع آزاد را ۞
يَرْضَى بِمَا أَحْلَوْلَى وَمَا أَمَرَّ ۞ وَيَنْثَنِي عَنْكُمْ وَيُثْنِي الْبِرَّ ۞ قَالَ لَهُ الْحَارِثُ بْنُ هَمَّامٍ
که راضی ست بچیزیکه شیرین باشد و بچیزیکه تلخ باشد ۞ و میگردد از شما بحالیکه ظاهر میکند احسان را ۞ گفت حارث پسر همام ۞
فَلَمَّا خَلَبَنَا بِعُذُوبَةِ لَفْظِهِ وَعَلِمْنَا مَا وَرَاءَ بَرْقِ أَبْتَرَدْنَا فَفَتَحَ الْبَابَ وَتَلَقَّيْنَاهُ
پس هرگاه فریفت ما را بشیرینی گویائی خود ۞ و دانستیم چیزیرا که پس درخشش دست زودی کردیم کشادن در را و پیش آمدیم او را
بِالتَّرْحَابِ ۞ وَقُلْنَا لِلْغُلَامِ هَيِّا هَيِّا وَهَلُمَّ مَا تَهَيَّا فَقَالَ الضَّيْفُ وَالَّذِي حَنَّى
بمرحبا گفتن ۞ و گفتیم بغلام که زود باش زود باش و بیار چیزیکه مهیا ست ۞ پس گفت مهمان قسم بکسیکه فرود آورد

ذَرَاكُمُ لَا لَمَظْتُمْ بِقِرَاكُمْ وَلَصْمُوا إِلَى أَنْ لَا تَتَّخِذُونِي كَلًّا وَلَا تَجْشَمُوا لِأَجْلِي

و پناه شما نخواهم چشید ضیافت شما مگر تا آنکه پذیرا کنید بمن که نگیرید مرا گران بر خود و تکلیف نکشید از بهر من

أَكْلَاوُبَّ أَكَلَةٍ هَاضَتِ الْأَكِلَ وَحَرْمَتُهُ مَأْكَلُ وَشَرُّ الْأَضْيَافِ مَنْ سَامَ

از روی خوردنی پس بسیار خوردنست که هیضه می آرد خورنده را و محروم میماند خورنده را از ماکولات و بدترین مهمانان کسی ست که قصد کند

التَّكْلِيفَ وَآذَى الْمُضِيفَ خُصُوصًا أَذًى يَعْتَلِقُ بِالْأَجْسَامِ وَيُفْضِي إِلَى

تکلیف را و برنج اندازد میزبان را خصوصا رنجیکه درآویزد بجسمها و برساند طرف

الْأَسْقَامِ وَمَا قِيلَ فِي الْمَثَلِ الَّذِي سَادَ سَائِرُهُ خَيْرُ الْعَشَا سَوَافِرُهُ أَلَا يُعَجَّلَ

بیمار یهانه گفته شده و در داستانی که مشتهر شده است خبر آن که نیکترین طعام شب آنکه در روشنی شام خورند مگر برای آنکه تعجیل کرده شود

التَّعَشِّي وَيُجْتَنَبَ أَكْلُ اللَّيْلِ لِذِي لُعَيْثَى اللَّهُمَّ إِلَّا أَنْ تَقِلَّ نَارُ الْجُوعِ وَتَحُولَ دُونَ

و طعام شب و پرهیز کرده شود از خوردن شب مگر شب کوری آرد خداوند مگر آنکه روشنی شود آتش گرسنگی و مانع و حائل شود میانه مرد

الْهُجُوعِ قَالَ فَكَانَ الطَّعْمُ عَلَى إِرَادَتِنَا فَرَمَى عَنْ قَوْسٍ عَقِيدَتِنَا لَا جَرَمَ أَنَا آنَسْنَاهُ

و خواب گفت حارث پس گویا که ابو زید خبر یافت برخواهش ما پس تیر انداخت از کمان انچه در دل ما بود حقا که هر آینه ما

بِالْتِزَامِ الشَّرْطِ وَأَثْنَيْنَا عَلَى خُلُقِهِ السَّبْطِ وَلَمَّا أَحْضَرَ الْغُلَامُ مَا رَاجَ وَأَذْكَى

موافقت کردیم او را بلازم گرفتن شرط و ثنا گفتیم برخوی نرم او و هرگاه حاضر آورد غلام چیزیکه رونق دهیا گردیده بود و روشن کرد

بَيْنَنَا السِّرَاجَ تَأَمَّلْتُهُ فَإِذَا هُوَ بُو زَيْدٍ فَقُلْتُ لِصَحْبِي لِيَهْنِئْكُمُ الضَّيْفُ

میانه ما چراغ را نیک نگریستم او را پس ناگاه آن مهمان پیر ما ابو زید بود پس گفتم یاران خود گوارا باد شما را مهمانی که

الْوَارِدُ بُلَيْلِ الْمُغْنَمِ الْبَارِدِ فَإِنْ يَكُنْ أَفَلَ قَمَرُ الشِّعْرَى فَقَدْ طَلَعَ قَمَرُ الشِّعْرِ

آمده است بلکه غنیمت بی محنت ست پس اگر بوده است که غروب نمود قمر شعری پس بتحقیق تابیده است ماه شعر

أَوِ اسْتَتَرَ بَدْرُ النَّثْرَةِ فَقَدْ تَبَلَّجَ بَدْرُ النَّثْرِ فَسَرَتْ حُمَيَّا الْمَسَرَّةِ فِيهِمْ وَطَارَتْ

و اگر پوشیده شد ماه تمام منزل نثرت پس هر آینه روشن شد بدر کلام غیر نظم پس اثر کرد شراب خوشی در آنها و پرید

السِّنَةُ عَنْ مَآقِيهِمْ وَرَفَضُوا الدَّعَةَ الَّتِي كَانُوا نَوَوْهَا وَثَابُوا إِلَى

خواب خفیف از کنجای چشم آنها و ترک کردند راحتی را که بودند که قصد میکردند آنرا و رجوع کردند طرف

نَشْرِ الْفَكَاهَةِ بَعْدَ مَا طَوَوْهَا وَ أَبُو زَيْدٍ مُكِبٌّ عَلَى إِعْمَالِ يَدَيْهِ حَتَّى إِذَا اسْتَرْفَعَ

پراگندہ کردن خوشطبعی بعد از آنکہ پیچیدہ بودند آزاد و ابو زید سر فرو برده بود و بر کار ہر دو دست خود تا وقتیکہ برداشتن توست

مَا لَدَيْهِ قُلْتُ لَهُ أَطْرِفْنَا بِغَرِيبَةٍ مِنْ غَرَائِبِ أَسْمَارِكَ أَوْ عَجِيبَةٍ مِنْ عَجَائِبِ

آنچہ نزد او بود از خوان گفتم او را بیار برای ما افسانہ تا دراز نوادر افسانہای خود یا عجیب از عجائب

أَسْفَارِكَ فَقَالَ لَقَدْ بَلَوْتُ مِنَ الْعَجَائِبِ مَا لَمْ يَرَهُ الرَّاوُونَ وَ لَا رَوَاهُ الرَّاوُونَ

سفرہای خود پس گفت ابو زید ہر آئینہ بتحقیق آزموده ام از عجائب چیزی کہ ندیده اند آنرا بینندگان و نه روایت کرده اند آنرا راویان گویندگان

وَ إِنَّ مِنْ أَعْجَبِهَا مَا عَايَنْتُهُ اللَّيْلَةَ قُبَيْلَ انْتِيَابِكُمْ وَ مَصِيرِي إِلَى بَابِكُمْ فَاسْتَخْبَرْنَا

و ہر آئینہ از شگفت ترین عجائب آنچہ دیدم او را در شب پیش از رسیدن بشما و پیش از گشتن خود طرف دروازہ شما پس پرسیدم او را

عَنْ طُرْفَةٍ مَرْآهُ فِي مَسْرَحِ مَسْرَاهُ فَقَالَ إِنَّ مَرْآيَ الْغَرِيبَةَ لَفَظَتْنِي إِلَى هٰذِهِ

از شگفتگی دیدن او در جرا گاہ سیر گاہ شبینہ او پس گفت کہ ہر آئینہ اسباب سفر انداخت مرا طرف این

التُّرْبَةِ وَ أَنَا ذُو مُجَاعَةٍ وَ بُؤْسَى وَ جِرَابٌ كَفُؤَادِ أُمِّ مُوسَى فَنَهَضْتُ حِينَ سَجَا

خاک و حال آنکہ من صاحب گرسنگی و حاجت سخت بودم و صاحب توشہ ان بودم کہ خالی مثل دل مادر موسی علیہ السلام بود پس برخاستم وقتیکہ فرو گرفت

الدُّجَى عَلَى مَا بِيَ مِنَ الْوَجَى لِارْتِيَادِ مَضِيفًا أَوْ اعْتِيَادِ رَغِيفًا فَسَاقَنِي حَادِي

تاریکی بر چیزی کہ با من ست از فرسودگی و درد پا تا بجوید مہمانی یا بگیرم گردہ نانی پس راند مرا سرود گوی

السَّغَبِ وَ الْقَضَاءُ الْمُكْنِي أَبَا الْعَجَبِ إِلَى أَنْ وَقَفْتُ عَلَى بَابِ دَارٍ فَقُلْتُ عَلَى الْبَدَارِ

گرسنگی و حکم خدا کہ کنیت نہاده شده با ابو العجب تا آنکہ ایستادم بر در دروازۂ خانہ پس گفتم بزودی

نَظْمٌ جُئْتُمْ يَا أَهْلَ هٰذَا الْمَنْزِلِ * وَ عِشْتُمْ فِي خَفْضٍ عَيْشٍ خَضِلِ * مَا عِنْدَكُمْ

نظمی آمدید ای اہل این خانہ و زندگانی کنید در آسانی عیش تر و تازہ * چیست نزد شما

لِابْنِ سَبِيلٍ مُرْمِلٍ * نَضْوُ سُرًى خَابِطِ لَيْلِ اللَّيْلِ * مَجْوِيِّ الْحَشَى عَالِي لَطٍ مُشْتَمِلٍ

برای مسافر بے توشہ * لاغر از گردش شب دست و پا زننده در شب دراز * تاریک تر سوخته درونست کہ بر گرسنگی مشتمل شده

مَا ذَاقَ مُذْ يَوْمَيْنِ طَعْمَ مَأْكَلٍ وَ لَا لَهُ فِي أَرْضِكُمْ مِنْ مُؤَّلِ * وَ قَدْ دَجَا

نچشیده است از دو روز مزه خوردنیها و نیست برای او در زمین شما پیچ از مرجع و پناہی * و ہر آئینہ تاریک شده

جُنحُ الظَّلامِ المُسْبِلِ ✤ وَهُوَ مِنَ الحَيرَةِ فِي تَململِ ✤ فَهَل بِهَذا الرَّبعِ عَذبُ المَنهَلِ

پاره از شب تاریک آویخته شده بود ✤ حال آنکه او از حیرت در اضطراب است ✤ پس آیا هست در این منزل شخص شیرین منهل ✤

يَقُولُ لِي أَلقِ عَصَاكَ وَادخُل ✤ وَابشَر بِخَيرٍ وَقِرَى مُعَجَّلٍ ✤ قَالَ فَبَرَزَ لِيَ جَهوَذَرٌ

گوید مرا بیفکن عصای خود را و داخل شو ✤ و شاد شو بخیر و قری تعجیل کرده شده ✤ گفت ابوزید پس بیرون آمد طرف من کودکی

وَعَلَيهِ شَوذَرٌ وَقَالَ نَظمٌ وَخُرمَةُ الشَّيخِ الَّذِي سَنَّ القِرَى ✤ وَأَسَّسَ المُجُوجَرَ

و بر وی جامه خرد بود و گفت قسم بحرمت بزرگی که سنت و طریقه کرده است مهمانی را ✤ و بنیاد نهاده است مکه را

فِي أُمِّ القُرَى ✤ مَا عِندَنَا لِطَارِقٍ إِذَا عَرَا ✤ سِوَى الحَدِيثِ وَالمُنَاخِ فِي الذُّرَى

در مکه معظمه ✤ نیست نزدیک ما برای مهمان شب وقتیکه بیاید ✤ سوای سخن گفتن و جای خوابانیدن شتر در منزل ✤

وَكَيفَ يَقرِي مَن نَفَى عَنهُ الكَرَى ✤ طَوَى بَرَى أَعظَمَهُ لَمَّا انبَرَى ✤ فَمَا تَرَى فِيمَا

و چگونه ضیافت کند کسیکه دور کرد از وی خواب ✤ پرمایه اشتها که تراشیده است استخوانهای او را وقتیکه پیش آمد ✤ پس چه می بینی در چیزیکه

ذَكَرتُ مَا تَرَى ✤ فَقُلتُ مَا أَصنَعُ بِمَنزِلٍ قَفرٍ وَمُنزِلٍ خَلِفٍ قَفرٍ وَلَكِن يَا فَتَى

ذکر کردم چه می بینی ✤ پس گفتم چه بکنم در منزل خالی ✤ و بمیزبان صاحب فقر و لیکن اے جوان

مَا اسمُكَ فَقَد فَتَنَّنِي فَهمُكَ فَقَالَ سُمِّيَ زَيدٌ وَمَنشَئِي فَيدٌ وَوَرَدتُ

چیست نام تو پس بآیینه مفتون کرد مرا فهم تو ✤ پس گفت نام من زید است و مولد من موضع فید است ✤ و وارد شدم

هَذِهِ المَدَرَةَ أَمسِ مَعَ اخوَالِي مِن بَنِي عَبسٍ فَقُلتُ لَهُ زِدنِي إِيضَاحًا

طرف این زمین دیروز ✤ با عزیزان مادری از قبیله بنی عبس ✤ پس گفتم او را زیاده کن مرا بیان علامات

زَادَكَ اللهُ صَلَاحًا مَا عِشتَ وَنَعِشتَ فَقَالَ أَخبَرَتنِي أُمِّي بَرَّةُ وَهِيَ كَاسِمِهَا بَرَّةٌ

زیاده کند ترا الله تعالی نیکی زنده باشی و قدرت بلند شوی ✤ پس گفت خبر کرد مرا مادر من برد و او بحق نام خود نیکوکار است

أَنَّهَا نَكَحَت عَامَ الغَارَةِ بِمَاوَانَ رَجُلًا مِن سَرَاةِ سُرُوجَ وَغَسَّانَ فَلَمَّا انس

هر آیینه او نکاح کرد بسال تاراج در بلده ماوان ✤ مردی را از زعمای سروج و غسان پس هر گاه دید آنمرد

مِنهَا الاِنقِبَالَ وَكَانَ بَاقِعَةً عَلَى مَا يُقَالُ ظَعَنَ عَنهَا سِرًّا وَهُم جَرًّا فَمَا

از مسماة بود و ضع حمل را قریب و بود او ذهین بر چیزیکه گفته شده است و رحل او رفت از زمان بجائیکه پوشیده بود و پنهان شد او را پس

يُعرفُ أحيٌّ هو فيتوقّعُ أم أودعَ اللحدَ البلقعُ قال ابو زيد فعلمتُ بصحّةِ

شناخته شود که آیا زنده است و پس انتظارش کرده شود یا نهاده شده در لحد خالی گفت ابو زید پس دانستم بشنا نهاے

العلاماتِ إنّه ولدي وصدّني عن التعرّفِ إليه صفرُ يدي ففصلتُ عنه

صحیح هر آینه او پسر من است و منع کرد مرا از اظهار شناسا گردیدن خود مر او را فرزند تهیدستی من پس جدا شدم از و

بكيدٍ مرضوضٍ ودموعٍ مفضوضةٍ فهل سمعتم يا أولي الألبابِ بأعجبَ من هذا العُجابِ

بجگر پاره پاره و اشکهاے ریخته شده پس آیا شنیدید ای صاحبان عقول شگفت تر چیزی از این عجیب احوال

فقلنا لا ومن عنده علمُ الكتابِ فقال أثبتوها في عجائبِ الاتّفاقِ وخلّدوها بطونَ

پس گفتم نشنیدیم سوگند بکسیکه نزد او علم لوح محفوظ است پس گفت نویسید این را در اتفاقات عجیبه و جاودان کنید این حکایت را در بطن

الأوراقِ فما سيّرَ مثلُها في الآفاقِ فأحضرنا الدواةَ وأساوِدَها ورقشنا الحكايةَ

کاغذها پس مشهور نشد مانند او در نواحی عالم پس حاضر آوردیم دوات و بارهاے او را که قلمها شده و نوشتیم این حکایت

على ما سردها ثم استبطأناه عن مرتاه في ستيمام فتاه فقال إذا ثقل ردني خفّ

را بطوریکه مسلسل گفته بود آنرا پس زود خواست کردیم باطن او را از رای او و جمع آوردن بسر خود تن پس گفت و قبیکه گران شود آستین من

على أن أكفلَ ابني فقلنا إن كان يكفيك نصابٌ من المالِ ألفناه لك في الحالِ

بر من اینکه ذمه ام آرم بسر را با خود پس گفتیم او را اگر باشد که کفایت کند نرا قدر معین از مال جمع آریم او را برے تو در حال

فقال وكيف لا يقنعني نصابٌ وهل يحتقرُ قدرَه إلا مُصابٌ قال الراوي فالتزم

پس گفت چگونه پسند نخواهد بود مرا قدر معین و حقیر نمی شمارد قدر را او را مگر مجنون گفت روایت کننده پس ملازم گرفت

منه كلٌّ منّا قسطاً وكتب له به قطاً فشكر عند ذلك الصنعَ واستنفذني

از نصاب هر یک از ما حصه را و نوشت برای او بآن حصه قبالهٔ پس سپاس نمود ابو زید وقت این کار نیکو و خرج کرد و

الثناءِ الوسعَ حتى إنّا استطلنا القولَ واستقللنا الطولَ ثم إنه نشرَ

در ستودن طاقت را تا آنکه هر آینه ما دراز میشمردیم گفتن او را اندک میشمردیم عطای خود را پس تر هر آینه او گسترد

من وشي السمّ ما أزرى بالحبرِ إلى أن أظلّ التنويرُ وجشرَ الصبحُ المنيرُ

از جامهای افسانه چیزیکه رنگ میکرد بر بردهاے یمانی را تا آنکه نزدیک شد روشنی و ظاهر شد صبح روشن

فَقَضَيْنَاهَا غَابَتْ شَوَايِبُهَا إِلَى أَنْ شَابَتْ ذَوَائِبُهَا وَكَمُلَ سُعُودُهَا إِلَى أَنِ انْفَطَرَ

پس گذرانیدم آنرا شبیکه غالب شد آمیزش مکروهات آن تا آنکه پیر شد گیسوهای آن و تمام شد سعادت آن تا آنکه شگافته شد

عُودُهَا وَلَمَّا ذَرَّ قَرْنُ الْغَزَالَةِ طَمَرْطُمُورُ الْغَزَالَةِ وَقَالَ انْهَضْ بِنَا لِنَقْبِضَ

ستون آن پس هرگاه برآمد طرف بالای آفتاب برجست بچوستن آهو بره و گفته برخیز باما تا جمع نمائیم

الصِّلَاتِ وَنَسْتَنِضَّ الْإِحَالَاتِ فَقَدِ اسْتَطَارَتْ صُدُورُ تَكَادِيكِ

بخششهای مردم را و نقد کنیم چیزها را که بآن وعده کرده اند پس هر آئینه پراگنده شد پاره های جگر من

مِنَ الْحَنِينِ إِلَى وَلَدِي فَوَصَلْتُ جَنَاحَهُ حَتَّى سَنَّيْتُ نَجَاحَهُ فَحِينَ آخَرُ الْعَيْنَ

از آرزومندی طرف پسر خودم پس پیوستم بازوی او را تا آنکه آسان کردم حاجت او را پس هرگاه جمع کرد زر را

فِي صُرَّةٍ بَرَّقَتْ أَسَارِيرُ مُسْتَرِّهِ وَقَالَ لِي جُزِيتَ خَيْرًا لَسْتَ خُطَافَ مَنَاكَ وَاللَّهُ

در کیسه خود درخشید خطوط و علامات خوشی او و گفت بمن پاداش داده شوی بهتری از گامهای رفتن و پای خود و خدا متعال

خَلِيفَتِي عَلَيْكَ فَقُلْتُ أُرِيدُ أَنْ أَتْبَعَكَ لِأُشَاهِدَ لَدَاكَ النَّجِيبَ وَأَنَا فِشْرِلِكَ

قائم مقام من باد بر تو پس گفتم اراده میکنم که پیروی کنم ترا تا به بینم پسر ترا که برگزیده است و کلام کند بسوی تا او

مَا يُجِيبُ فَنَظَرَ إِلَيَّ نَظْرَةَ الْخَادِعِ إِلَى الْمَخْدُوعِ وَضَحِكَ حَتَّى تَغَرْغَرَتْ مُقْلَتَاهُ

جواب دهد مرا پس دید بسوی من دیدن فریبنده طرف فریب داده شده و خندید تا آنکه پر شد هر دو چشم

بِالدُّمُوعِ ثُمَّ أَنْشَدَ نَظْمًا يَا مَنْ تَظَنَّى السَّرَابَ مَاءً ✦ لَمَّا رَوَيْتُ الَّذِي رَوَيْتُ

او از اشکها پس خواند این اشعار ای کسیکه گمان کرده است سراب را آب ✦ هرگاه روایت کردم چیزرا که روایت کردم

مَا خِلْتُ أَنْ يَسْتَتِرَّ مَكْرِي ✦ وَأَنْ يُحِيلَ الَّذِي عَنَيْتُ ✦ وَاللَّهِ مَا بَرَّهُ بِرِّي

خیال نکردم اینکه پنهان شود فریب من ✦ و اینکه بشتابد شود آنچه قصد کردم از آن قصه ✦ سوگند بخدا که نیست برزه و جه من ✦

وَلَا لِي ابْنٌ بِيَ الْتَنَيْتُ ✦ وَإِنَّمَا لِي فُنُونُ سِحْرٍ ✦ أَبْدَعْتُ فِيهَا وَمَا اقْتَدَيْتُ

و نیست برای من پسر که بآن کینست گیرم ✦ و جز این نیست که برای من گونا گون سحر است ✦ چیزهای نو آورده ام در آن و پیروی نکرده ام

لَمْ يُحْكِهَا الْأَصْمَعِيُّ فِيمَا ✦ حَكَى وَلَا نَاكَهَا الْكُمَيْتُ ✦ تَخِذْتُهَا وَصْلَةً

حکایت نکرده است آنرا اصمعی در چیزیکه ✦ حکایت کرده است و نه یافت آنرا مسمی کمیت ✦ گرفتم آنرا وسیله موصل

إلى ما تجنيه كفي متى اشتهيت ٭ ولو تعافيتها لحالت ٭ حالي ولم أحوما حويت

بسوی چیزیکه میچیند او را دست من وقتیکه خواهش کردم ٭ اگر بگذرد از نیستی او را هر آینه منقلب میشد ٭ احوال آن مجموع میکردم آنچه را جمع کردم ٭

فمهد العذر أو فسامحني ٭ إن كنت أجرمت أو جنيت ٭ ثم إنه ودعني ومضى أو ودع

پس قبول کن عذر را یا پس آسان گیر ٭ اگر هستم من گنهکار شدم یا گناه کردم ٭ پس هر آینه او بزید وداع کرد مرا و گذشت و امانت نهاد و

قبلي جمر الغضا المقامة السادسة المراغية وتسمى بالخيفاء

دل من آتش برخت غضا مقامه ششم مراغیه ونام نهاده شد بخیفاء

روى الحارث بن همام قال حضرت وليوان النظر بالمراغة وقد جرى ذكر البلاغة

روایت کرد حارث پسر همام گفت که حاضر شدم در مجلس مناظره ببلده مراغه ٭ وهر آینه جاری شد بآن مجلس ذکر بلاغت ٭

فاجمع من حضر من فرسان الإراءة وأرباب البراعة على أنه لم يبق ممن ينقى

پس متفق شدند کسانیکه حاضر بودند از سواران قلم وصاحبان زیادت در فضل وهنر بر عمیی که هر آینه باقی نماند کسیکه پاکیزه کند

الإنشاء وتتصرف فيه كيف يشاء ولا خلف بعد السلف من يبتدع

انشارا وتصرف کند در انشا بهر طوریکه بخواهد ونیست پس مانده بعد از گذشتگان کسیکه ابجاد کند

طريقة غراء أو يفترع رسالة عذراء وأن المفلق من كتاب هذا الأوان

طریقه روشن یا دوشیزگی برد کتاب دوشیزه را وهر آینه ماهر از نویسندگان این وقت

المتمكن من أزمة البيان كالعيال على الأوائل ولو ملك فصاحة سحبان

دست یابنده از مهارهای فصاحت مثل محتاجان ست بر متقدمین اگرچه مالک باشد فصاحت سحبان

وائل وكان بالمجلس كهل جالس في الحاشية وعند مواقف الحاشية

وائل را وبود در مجلس جوانی میانه عمر نشسته در کناره مجلس ونزدیک جاهای ایستادن خدمتگاران

فكان كلما شط القوم في شوطهم ونتروا النجوة من نوطهم يثني تحاذر

پس بود او بحالیکه هرگاه متجاوز شدند مردم در تگ خود وپراگنده کردند ذخرهای جید ماهی روی را از طرف خود آگاه میکرد تنگ سینه گوشه

طرفه وتشامخ أنفه إذ أنتم بنيق لينباع وهجم سيمذ الباع وناهض يبري النبال و

چشم او وبلند کردن بینی او که هر آینه وی سرفرو افگنده است تا بجنگ کند وجمع آینده است که دراز کند دست را وجد باشد نیزه است که می تراشد

رَابِضٌ يَبْغِي النِّضَالَ فَلَمَّا نُبِلَتِ الْكِنَائِنُ وَفَاءَتِ السَّكَائِنُ وَرَكَدَتِ الذِّعَارُ

خزانور در آینده که میخواهد تیر اندازی پس هرگاه خالی کرده شد کیسها و باز آمد باهستگیها و سکون و باز ایستاد و باد های تند

وَكَفَّ الْمَنَازِعُ وَسَكَنَتِ الزَّمَاجِرُ وَالزَّاجِرُ أَقْبَلَ عَلَى الْجَمَاعَةِ وَقَالَ

و باز ایستاد و کشاکس کننده روآورد بر جماعة و گفت

لَقَدْ جِئْتُمْ شَيْئًا إِدًّا أَوْ جُزْتُمْ عَنِ الْقَصْدِ جِدًّا وَعَظَّمْتُمُ الْعِظَامَ الرُّفَاتَ وَأَتَيْتُمْ

هر آینه آوردید چیزی عجیب و تجاوز کردید از راه راست یقینا و بزرگ داشتید استخوانهای پوسیده را و بسبب گرد

فِي الْمَيْلِ إِلَى مَنْ فَاتَ وَغَمَصْتُمْ جِيلَكُمُ الَّذِينَ فِيهِمْ لَكُمُ اللِّدَّاتُ وَمَعَهُمُ انْعَقَدَتِ الْمَوَدَّاتُ

و در گرائید طرف کسیکه در گذشت و عیب کردید معاصران خود را که در انها برای شما همزادگانند و با ایشان بسته شده دوستیها

أَنَسِيتُمْ يَا جَهَابِذَةَ النَّقْدِ وَمُؤَابِذَةَ الْحَلِّ وَالْعَقْدِ مَا بَرَزَتْ طَوَارِفُ الْقَرَائِحِ وَ

مگر فراموش کرده شد بدای سره کننده های نقد و ای حاکمان کشودن کار و استوار کردن آن انچه بیرون آورده است آنرا

وَبَرَزَ فِيهِ الْجَذَعُ عَلَى الْقَارِحِ مِنَ الْعِبَادَاتِ الْمُهَذَّبَةِ وَالِاسْتِعَارَاتِ الْمُسْتَغْنَةِ

غالب آمده است دران جوان بر پیر از عبارتهای پاکیزه و استعارات شیرین و خوش

وَالتَّرَسُّلِ الْمُوشَّحَةِ وَالْأَسَاجِيعِ الْمُسْتَمْلَحَةِ وَهَلْ لِلنَّقْدِ مَاعٍ إِذَا انْعَمَرَ

و نامهای آراسته و سجعهای نمکین و نیست برای منتقدین و تفتیش مبالغه کند

النَّظَرُ مَنْ حَضَرَ غَيْرُ الْمَعَانِي الْمَطْرُوقَةِ الْمَوَارِدِ الْمَعْقُولَةِ الشَّوَارِدِ الْمَأْثُورَةِ عَنْهُمْ

در نظر کسیکه حاضر است سوای معانی که پلیدست انچه رهای انها بسته شده اند رهندگان روایت کرده شده از ایشان

لِتَقَادُمِ الْمَوَالِدِ لَا لِتَقَدُّمِ الْمَصَادِرِ عَلَى الْوَارِدِ وَإِنِّي لَأَعْرِفُ الْآنَ مَنْ إِذَا أَنْشَا

زیا بحث بیشتی پیدا کنیش آنها نه بسبب پیش بودن برگرونده از آب بر آینده بر آب و بدرستیکه هر آینه می شناسم کنون کسی را که قبیله انشا کند

وَتَنَّى وَإِذَا عَبَّرَ جَبَّرَ وَإِنْ أَسْهَبَ أَذْهَبَ وَإِذَا أَوْجَزَ أَعْجَزَ وَإِنْ بَدَّهَ سَدَّهَ

آرایش دهد بکلام و هرگاه کلام کند زینت دهد و هرگاه اختصار کند عاجز کند و هرگاه کلام طویل کند

وَمَتَى اخْتَرَعَ خَرَعَ وَإِذَا مَهَبَ أَذْهَبَ فَقَالَ لَهُ نَاظُورَةُ الدِّيوَانِ وَعَيْنُ

ساز و آنرا هرگاه سخن نو گوید دیگر حاسد شکافنده و گردیده گوید بیهوده گوید بیمنجر سازد پس گفت او را سردار دیوان چشم

أُولَئِكَ الْأَعْيَانُ مَنْ قَارَعَ هٰذِهِ الصَّفَاةَ وَقَرَعَ هٰذِهِ الصِّفَاتِ فَقَالَ
گروه اشراف کیست گوبنده این سنگ و کیست مهتر این صفات پس گفت جوان
إِنَّهُ قَرْنُ مَجَالِكَ وَقَرِينُ جَدَالِكَ وَإِذَا شِئْتَ ذَاكَ فَوَضْ نَجِيبًا وَادْعُ
که هر آینه آنکس حریف جولانگاه تست و صاحب جنگ تست و اگر خواهی پس رام کن اسپ برگزیده را و نیکو خوان جواب دهنده را
مُجِيبًا يَأْتِكَ عَجِيبًا فَقَالَ لَهُ يَا هٰذَا إِنَّ الْبُغَاثَ بِأَرْضِنَا لَا يَسْتَسِرُّ وَالتَّمِيزَ عِنْدَنَا
تا بینی شگفتی خوب پس گفت ابوزید ای فلان هر آینه مرغ زبون در زمین ما گرگس نمیشود و عجم کردن نزد ما
بَيْنَ الْفِضَّةِ وَالْقَضَّةِ مُتَيَسِّرٌ وَقَلَّ مَنِ اسْتَهْدَفَ لِلنِّضَالِ فَخَلَصَ مِنَ الدَّاءِ
میان نقره و سنگریزه آسان ست و اندک ست کسیکه نشانه کرد بیماری تیراندازی پس رهائی یافت از مرض
الْعُضَالِ أَوِ اسْتَشَارَ نَقْعَ الِامْتِحَانِ فَلَمْ يُقْذَ بِالْمِتْهَانِ فَلَا تُعْرِضْ عَنْ نُصْحِكَ
سخت یا برانگیخت غبار آزمایش پس خس و خاشاک نیفتاد در شبیم او بخواری پس میش میار آبروی خود را برای
لِلْمَفَاضِ وَلَا تُعْرِضْ عَنْ نَصَائِحِ النَّاصِحِ فَقَالَ كُلُّ امْرِئٍ أَعْرَفُ بِوَسْمِهِ قَدْ حَدَّ وَ
رسوائیها و اعراض مکن از پند نصیحت کننده پس گفت جوان هر مرد داناتر ست بعلامت تیر خود نظر بسته ست که
سَيَتَقَرَّى اللَّيْلُ عَنْ صُبْحٍ فَتَنَاجَتِ الْجَمَاعَةُ فِيمَا يُسَرِّبُهُ قَلِيبُهُ وَنُعْمُهُ فَيُقَلِّبُهُ
پاره شود شب از صبح او پس باهم مشورت کردند مردم در چیزیکه بان ازمود و شود چاه او و آهنگ کرد و شود دران گوسپند تاو
فَقَالَ أَحَدُهُمْ ذَرُوهُ فِي حِصَّتِي لَا رَمْيَهُ بِحَجَرِ قِصَّتِي فَإِنَّهَا عُضَلَةٌ
پس گفت یکی از ایشان گذارید او را در حصه من تا بزنم او را بسنگ دکایت خود چرا که آن سخت ترین
الْعُقَدِ وَمِحَكُّ الْمُنْتَقَدِ فَقَلَّدُوهُ فِي هٰذَا الْأَمْرِ الذَّعَامَةِ تَقْلِيدَ
گره هاست و آله سره کردنست پس ذمه او کردند در این امر امتحان ریاست را مثل
الْخَوَارِجِ أَبَا نَعَامَةَ فَأَقْبَلَ عَلَى الْكَهْلِ وَقَالَ أَعَلِمْتَ أَنِّي أُوَالِي هٰذَا الْوَالِيَ
ریاست دادن قوم خوارج ابا نعامه را در و آورد بر مرد میانه سال و گفت بدانکه هر آینه من دوست میدارم این حاکم را
وَأُرَقِّحُ حَالِي بِالْبَيَانِ الْحَالِي وَكُنْتُ اسْتَعَنْتُ عَلَى تَقْوِيمِ أَوَدِي فِي وَلَدِي
و اصلاح میکنم حال خود را بفصاحت شیرین و بود م که یاری جستم بر راست کردن کجی خود در شهر خود

بِسَعَةِ ذَاتِ يَدِيَّ مَعَ قِلَّةِ عَدَدِيَّ فَلَمَّا ثَقُلَ حَاذِيَ وَنَفَذَ زَادِيَ

بوسعت حال خود با کم بودن عدد و عیال خود پس هرگاه گران شد پشت من و خرج شد مال قلیل من

أَهَمَّتْنِي أَرْجَائِي بِرَجَائِي وَدَعَوْتُهُ لِإِعَادَةِ رَوَائِي وَإِرْوَائِي فَهَشَّ لِوِفَادَتِهِ

آهنگ کرد مرا اطراف کنار رای من خود با امید خود و خواندم آن حاکم را برای بازگشتن جوبی بیت خود و تازه کردن خود پس شاد شد حاکم از آمدن من

وَرَاحَ وَغَدَا بِالْإِفَادَةِ وَرَاحَ فَلَمَّا اسْتَأْذَنْتُهُ فِي الرَّاحِ إِلَى الْمَرَاحِ

و خوش کرد و صبح کرد بدادن مال و شب کرد پس هرگاه اذن خواستم از او در رفتن بسوی وطن

عَلَى كَاهِلِ الْمَرَاحِ قَالَ قَدْ أَذِنْتُ لَا أَرُدُّكَ بَتَاتًا وَلَا أَجْمَعُ لَكَ

بالای میانه دو کتف نشاط گفت هر آینه عزم کردم اینکه دفع نکنم ترا تا نوشته و جمع نکنم برای تو

شَتَاتًا وَتَمْشِيَ لِي أَمَامَ أَرْتِحَالِكَ رِسَالَةً تُوَدِّعُهَا شَرْحَ حَالِكَ حُرُوفُ

پراگندگی تو تا آنکه انشا کنی پیش از سفر خود کتابچه سپاری آنرا بیان حال خود حروف

إِحْدَى كَلِمَتِهَا يَعُمُّهَا النُّقَطُ وَحُرُوفُ الْأُخْرَى لَمْ يُعْجِمْهَا قَطُّ وَقَدْ اسْتَأْنَيْتُ

یکی از دو کلمه آن فراگرفته باشد آنرا نقطها و حروف کلمه دیگر منقوط نباشد هرگز و هر آینه مهلت دادم

بَيَانِي حَوْلًا فَمَا اعْتَارَ قَوْلًا وَنَبَّهْتُ فِكْرِي سَنَةً فَمَا أَزْدَادَ إِلَّا سَنَةً وَ

بیان خود را یکسال پس جواب نداد و سخنی و بیدار کردم اندیشه خود را تا سالی پس نیفزود دیگر خواب راه

اسْتَعَنْتُ بِقَاطِبَةِ الْكُتَّابِ فَكُلٌّ مِنْهُمْ قَطَّبَ وَتَابَ فَإِنْ كُنْتَ صَدَعْتَ

یاری خواستم از جمیع منشیان پس هر یک از ایشان روی ترش کرد و برگشت پس اگر بوده که ظاهر کردی از

عَنْ وَصْفِكَ بِالْيَقِينِ فَأْتِ بِآيَةٍ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ فَقَالَ لَقَدْ

صفت خود بیقین پس بیار علامتی اگر هستی از راست گویان پس گفت کحل بد و هر آینه

اسْتَسْعَيْتَ يَعْبُوبًا وَاسْتَسْقَيْتَ أُسْلُوبًا وَأَعْطَيْتَ الْقَوْسَ بَرْيَهَا وَأَوْتَيْتَ الدَّلْوَ بَيْنَهَا

دویدن خواستی از اسپ تندرو و باران خواستی از ابر بارنده و دادی کمان را تراشنده آن فراورده و دلو را نیکو بافنده آنرا

ثُمَّ فَكَّرْتَ يَسِيرًا وَتَدَبَّرْتَ كَثِيرًا وَاسْتَدَرْتَ لِقَحَتَهُ وَقَالَ لَهُ أَلْقِ دَوَاتَكَ وَاقْرُبْ

بعد آن هر آینه کمی اندیشیدی مقدار جمع آوردن خاطر خود و شیر طلبیدی از ناقه شیردار خود و گفت او را صوف بیفکن از بدن خود و نزدیک شو

وَخُذْ أُدَاتَكَ وَاكْتُبِ الْكَرَمَ ثَبَتَ بِاللّٰهِ جَيْشَ سُعُودِكَ كَثِيرٌ وَاللُّؤْمُ

بگیر اسباب نوشتن خود را و بنویس بخشش قائم دارد خدا لشکر سعادت ترا آرائش میدهد بخل فرو خواباند

غَضَّ الدَّهْرُ جَفْنَ حَسُودِكَ يَسِنُ وَالْأَرُوعُ يُثِيبُ وَالْمِعْوَرُ يَخِيبُ

زمانه پلک چشم حاسد ترا زشت میکند و صاحب اخلاق حمیده پاداش نیک میدهد و مبذر کردار نومید میکند

وَالْحُلَاحِلُ يُضِيفُ وَالْمَاحِلُ يُخِيفُ وَالسَّمْحُ يُغْدِي وَالْمُحِكُّ يُقْذِي

و مهتر بزرگ ضیافت میکند و مکار در خوف می اندازد و سخی غذا میدهد و بخیل خاشاک بچشم می اندازد

وَالْعَطَاءُ يُنْجِي وَالْمِطَالُ يُشْجِي وَالدُّعَاءُ يَقِي وَالْمَدْحُ يُنْقِي وَالْحُرُّ يُجْزِي وَالْأَنْطُ

و بخشش نجات میدهد و درنگ حزن می آرد و دعا نگهدارد و ستایش پاک میکند و کریم پاداش نیک میدهد و پوشیدن حق

يُخْزِي وَاطِّرَاحُ ذِي الْحَقِّ مُتَبَغٍّ وَمَحْوُ مُتَرَبِّي الْأَمَانِي بَغِيٌّ وَمَاضٍ مَا لَاعِبَيْنِ وَ

رسوا کند و انداختن صاحب حرمت گرا هیست و ناکام داشتن امیدواران ظلم ست و بخل نمیکند مگر بخیر دو

لَاعِبَ الْأَضْيَنِ وَلَا خَزَنَ لَا شَقِيٌّ وَلَا قَبَضَ رَاحَ تَقِيٌّ وَمَا فَيَّ وَعْدُكَ

نقصان نکرده شود مگر بخیل و در گجینه نکنند مال را مگر بدبخت و درهم نکشد کفهای دست خود را پرهیزگار و همیشه وعده تو

يَفِي وَآرَاؤُكَ تَشْفِي وَهِلَالُكَ يُضِي وَحِلْمُكَ يُغْضِي وَآلَاؤُكَ تَغْنِي وَ

وفا میشود و فکرهای تو شفا می بخشند و ماه جبین نور روشن ست و حلم تو چشم پوشی میکند و نعمتهای تو بی نیازی میسازد و

أَعْدَاؤُكَ تَثْنِي وَحُسَّادُكَ تُفْنِي وَسُعُودُكَ يُقِيمُ وَمُوَاصِلُكَ يَجْتَبِي فَمَا حِلُكَ

دشمنان تو ثنا میگویند و حسد برتو فنا میکند و دشمن ترا و مهتری تو بلند میکند بزرگی ترا و ملاقات کننده تو برگزیده میشود و ستایش تو

يَقْتَنِي وَسَمَاحُكَ يُغِيثُ وَسَمَاؤُكَ تَغِيثُ وَدَرَّاكَ يَفِيضُ وَرَدُّكَ يَغِيضُ

خیر میکند و جوانمردی تو نصرت میکند و سحاب تو باران می بارد و خیر تو روان میشود و بازگردانیدن تو کم میکند روزی را

وَمُؤَمِّلُكَ يَسْتَحْلِي وَلَا يَسْتَرِيبُ لَهُ شَيْءٌ أَمَّكَ بِظَنِّ حِرْصَةٍ يَثِبُ وَ

و امیدوار تو پیرایست کشیده میشود و در اسباب و باقی نماند و اجیری تصدیق کرده است ترا امید بکه طمع او ازان فاسد میشود و

مَدَحَكَ يَنْحَتُ مَهْمُورُهَا تَجِبُ وَمَرَامُ مَخَفَّةٍ وَاوِ صِرَّةٍ تَشِفُّ وَلِيزَةٌ

ستوده است ترا بسخنهای گزیده که ماهی آنها واجب ست مطلب اسبک ست و سلبهای آن زیاده میشوند

يَجْتَذِبُ وَمَلَامُهُ يَجْتَنِبُ وَوَرَاءَهُ ضَفَفٌ مَسَّهُمْ شَظَفٌ وَحَصَّهُمْ جَنَفٌ وَ

محجوب ست وکوبیدن او کنارہ کردہ میشود و پس او بسیاری عیال ست رسیدہ آنہا را تنگی و سختی و تنفرق کرد ایشانرا

عَمَّهُمْ تَقَشُّفٌ وَهُوَ فِي دَمْعٍ يُجِيبُ وَوَلَهٍ يُذِيبُ وَهَمٍّ تَضِيفُ وَكَمَدٍ تَنِيفُ ×

ظلم او خانہ در گرفتہ بینوا از غربا حال آن شخص در اشک ست کہ جواب میدہد بہ دمع پیچیدہ ست کہ گداز میدہد و غمیست کہ مہمان آنرا دعوت کردہ و غم نہانیکہ زیادہ شد

لِمَأْمُولٍ خَيَّبَ وَإِهْمَالِ شَيَّبَ وَعَدَمٍ نَيَّبَ وَهُدُوٍّ تَغَيَّبَ وَلَمْ يَزْعُ وُدَّهُ فَيَغْضَبَ

بسبب مطلبیکہ نومید کردہ است و گذاشتن او کہ پیر کردہ است و دوستیکہ بدلہا میگیرد و نزاریکہ غائب شدہ و کجی نکردہ است و دوستی او را منصوب شود

وَلَا خَبُثَ عُودُهُ فَيُقْضَبَ وَلَا لَفَتَّ صَدْرَهُ فَيَنْفُضَ وَلَا نَشَرَ وَصْلَهُ فَيَبْغَضَ

فاسد نمیست چوب او تا بریدہ شود و نہ دروغ میداند سینہ او تا افشانند و شود نہ سازواری نکردہ است طلاقات او تا دشمنی داشتہ شود

وَمَا يَقْتَضِي كَرَمُكَ نَبْذُ حُرْمَتِهِ فَيُبْغِضَ أَمَلَهُ بِتَخْفِيفِ الْمَهِ بِنْتَ حَمْدُكَ بَيْنَ

ونمی خواہد کرم تو انداختن آبروی او را پس رد کن حاجت او را بسبب کردن اندوہ او منتشر کند ستایش ترا میانہ

عَالَمِهِ بَقِيَتْ لِأَمَاطَةِ شَجَبٍ وَإِعْطَاءِ نَشَبٍ وَمُدَاوَاةِ شَجَنٍ وَمُرَاعَاةِ يَفَنٍ

اہل زمانہ خواہانی باشی برای دور کردن اندوہ و دادن مال و دوا کردن اندوہگین و رعایت کردن پیر فرتوت

مَوْصُولًا بِخَفْضٍ وَسُرُورٍ غَضَّ مَا غُنِّيَ مَعْهَدُ غَنِيٍّ أَوْ خُشِيَ وَهُمْ غَبِيٍّ وَالسَّلَامُ

پیوستہ بعیش و شادمانی تازہ ماد اسیکہ قصد کردہ شود محل جاسوس و متمند تر سیدہ شود و از گمان غلط گوئی و سلامت باشی

فَلَمَّا فَرَغَ مِنْ إِمْلَاءِ رِسَالَتِهِ وَجَلَّى فِي فَيْحَاءِ الْبَلَاغَةِ عَنْ بَسَالَتِهِ أَرْتَضَرَ الْجَمَاعَةُ

پس ہرگاہ فارغ شد از نوشتن رسالہ خود و ظاہر کرد یاد و ید در معرکہ ملاست از شجاعت خود راضی کرد او را جماعت

فِعْلًا وَقَوْلًا وَأَوْسَعَتْ حِفَاوَةً وَطَوْلًا ثُمَّ تَسَاءَلُوا مِنْ أَيِّ الشُّعُوبِ نِجَارُهُ وَفِي

از روی کار و از روی گفتن و فراخ ساخت او را از مہربانی و انعام پس ازان پرسیدہ شد کہ او کدام قبائل است اصل او و در

أَيِّ الشِّعَابِ وِجَارُهُ فَقَالَ نَظْمٌ غَسَّانُ أُسْرَتِي الصَّمِيمَةُ وَسُرُوجُ تُرْبَتِي

کدامی راہہاست خانہ او پس گفت غسان گروہ خویشان خالص من ست ✣ و بلدہ سروج سرزمین

الْقَدِيمَةُ فَالْبَيْتُ مِثْلُ الشَّمْسِ إِشْرَاقًا وَمَنْزِلَةٌ جَسِيمَةٌ وَالرَّبْعُ كَالْفِرْدَوْسِ

قدیم من ست ✣ پس خانہ من مثل آفتاب روشنی ست و در بارگاہ بزرگ ✣ و منزل من مثل جنت ست

مَطِيَّتِهِ ۞ وَمُنَزَّهَةٌ وُقِيَّتِهِ ۞ وَاهًا لِعَيْشٍ كَانَ لِي ۞ فِيهَا وَلَذَّاتِ عَيْمَةٍ

از روی خوشی و پاکیزگی و بهای قدر ۞ عجب ست برای زندگی که بوده است مرا در سروج و لذتهائے تمام ۞

أَيَّامَ أَسْحَبُ مُطْرِفِي ۞ فِي رَوْضِهَا مَا ضَاعَ لِلْعَزِيمَةِ ۞ أَخْتَالُ فِي بُرْدِ

یادایام یکه میکشیدم ردای خود را ۞ در باغهای آن بجا یکه جاری بود قصد من ۞ بخرامیدم در چادر

الشَّبَابِ ۞ وَأَجْتَلِي النِّعَمَ الْوَسِيمَةَ ۞ لَا أَتَّقِي نُوَبَ الزَّمَانِ وَلَا حَوَادِثَ اللِّمَّةِ

جوانی ۞ و میدیدم نعمتهائے نیکو را ۞ نمی ترسیدم حوادث زمانه را ۞ و نه سختیهای زمانه را که لائق ملامت ست ۞

فَلَوْ أَنَّ كَرْبًا مُتْلِفٌ ۞ لَتَلِفْتُ مِنْ كُرَبِ الْمُقِيمَةِ ۞ أَوْ يَفْتَدِي عَيْشٌ مُضَى لَفَدَيْتُهُ

پس اگر ثابت شدی که هر آئینه هلاک ست ۞ هر آئینه هلاک میشدم از اندوه پائیده خود یا خرید کرده میشد زندگی گذشته هر آئینه بدی آنرا

مُهَجَتِي الْكَرِيمَةَ ۞ فَالْمَوْتُ خَيْرٌ لِلْفَتَى ۞ مِنْ عَيْشِهِ عَيْشِ الْبَهِيمَةِ تَقْتَادُهُ

جان من که عزیز ست ۞ پس مردن نیکوتر ست برای جوان ۞ از زندگی کردن او مثل زندگی چارپایه ۞ میکشد او را

حَدَقُ الصَّغَارِ إِلَى الْعَظِيمَةِ وَالْهَضِيمَةِ ۞ وَتَرَى السِّبَاعَ تَنُوشُهَا بِأَيْدِي الضِّبَاعِ

حلقه خواری ۞ بسوی بلاهای بزرگ و شکننده ۞ و می بینی درندگان را که میدرند آنها را ۞ بدستهای کفتار آن

الْمُسْتَضِيمَةِ ۞ وَالذِّئْبُ لِلْأَيَّامِ لَوْ ۞ لَا شُؤْمُهَا لَمْ تَذْبُ شِيمَةُ ۞ بَلْ اسْتَقَامَتْ كَالْقَنَا

مغلوب و ذلیل ۞ و گناه برای ایام ست اگر ۞ نبودی شومی ایام مختلف نمیشد عادت بد و اگر زمانه راست می بود هیئت ۞

الْأَحْوَالُ فِيهَا مُسْتَقِيمَةٌ ۞ ثُمَّ إِنَّ خَبَرَهُ نَمَا إِلَى الْوَالِي فَمَلَأَهُ بِالْآلِي وَ

احوال روم دران مستقیم و درست ۞ پس بتحقیق هر آئینه رسید خبر او طرف حاکم ۞ پس پر کرد دهان او را از مروارید ها و

وَسَامَهُ أَنْ يَنْضَوِيَ إِلَى أَحْشَائِهِ وَيَلِيَ دِيوَانَ الْإِنْشَاءِ فَأَحْسَبَ الْإِبَاءَ

تکلیف کرد او را بسوی اینکه بپیوندد طرف اتباع او و متولی شود دیوان انشای او را پس کافی شد او را اعطای جماعت

وَخَلَفَ عَنِ الْوِلَايَةِ الْإِبَاءَ قَالَ الرَّاوِي وَكُنْتُ عَرَفْتُ عُودَ شَجَرَتِهِ قَبْلَ الْيَفَاعِ

و منع آمد او را از والی شدن اعراض او گفت راوی و بود م که می شناختم شاخ درخت او را پیش از رسیدن

ثُمَّ رَتَعْتُ وَكِدْتُ أُنَبِّهُ عَلَى عُلُوِّ قَدْرِهِ قَبْلَ اسْتِنَارَةِ بَدْرِهِ فَأَوْحَى إِلَيَّ

بار او و نزدیک بود م که بیدا گاهم بر بلندی رتبه او پیش از روشن شدن ماه کامل او پس اشارت کرد بسوی من

بايماض جفنيه ان لا اجرد عضبه من جفنه فلما خرج بطين الخرج وفصل

باشارة پلک چشم خود اینکه برهنه نکنم شمشیر او را از غلاف او پس هرگاه برآمد شبی که بر او خسر جبین او وجدا شد

فأزرا بالفلق شيعته قاضيا حق الرعاية ولاحيا له على ارفض الولاية

بحالیکه رسیده بود تنبل همراه او چند گام رفتم برای ادا کردن حق رعایت او وملامت کننده بودم او را بر ترک حکومت وديوان

فاعرض متبسما وانشد مترنما اظم لجوب البلاد مع المترنبة احب الي

پس روگردانید بحالیکه تبسم میکرد وخواند شعر بحالیکه سراینده بود هر آئینه قطع بلاد با نفس پست دوست تر است نسبتی من

من المرتبة لان الولاة لهم نبوة ومنتبة يالها مكتبة وما فيهم

از منزلت چرا که هر آئینه حاکمان برای آنها غلبه است وبسا وعقاب بسا ای مردم عجب است بآن ای عقاب ونیست ولادت کسیکه

من يرتب الضيم ولا من يتيمه ما ربته فلا يخدعنك لموع السراب

اصلاح کند احسان را نیست کسیکه تمام کند چیزی را که تربیت داده است ورا پس هر آئینه فریب ندهد ترا درخشیدن سراب

ولا تات امرا اذا ما اشتبه فكم حالم ستره حلمه واذكره الروع لما انتبه

ومباکار برای او تا وقتیکه مشتبه شود پس بسا بردبار پنهان خواب غفلت او را واحمق بوده رسیده است ورا ترس وقتیکه بیدار شده

المقامة السابعة البرقعيدية وهي حكى الحارث بن همام وقال

مقامه هفتم مشهور به برقعیده حکایت کرد حارث پسر همام گفت

اذ عنت لي ظعن من برقعيد وقد شمت برق عيد فكرهت الرحلة

وقتیکه ظاهر شد برای من از برقعید وقتیکه دیدم برق عید را کراهت کردم رحلت

عن تلك المدينة او اشهد بها يوم الزينة فلما

از آن شهر یا حاضر شوم در آن شهر روز زینت پس چون

اظل بفرضه ونفله واجلب بخيله ورجله اتبعت السنة في

نزدیک شد آنروز بفرض خود ونفل خود وبکشید بر او سواره خود را وپیاده خود را پیروی کردم طریقه نبوی را در

لبس البديد وبرزت منهم من برقيا تمشيا وحين التام جمع المصلى

پوشیدن جامه نو وبیرون آمدم با کسیکه بیرون آمد برای رفتن عیدگاه وقتیکه فراهم آمد گروه عیدگاه

وَانْتَظَمَ وَاخَذَ الزِّحَامُ بِالْكَظَمِ طَلَعَ شَيْخٌ فِي شَمْلَتَيْنِ مَحْجُوبُ الْمُقْلَتَيْنِ
وآراسته شد و گرفت انبوه مردم برآمدن نفس را ناگاه شیخی در دو گلیم کهنه پرده داشته شده هر دو چشم او را
وَقَدِ اعْتَضَدَ شِبْهَ الْمِخْلَاةِ وَاسْتَقَادَ بِعَجُوزٍ كَالسِّعْلَاةِ فَوَقَفَ وَقْفَةً
و هر آئینه در بازو آویخته بود چیزی بصورت توبره قائد و راهبر گرفت پیرزنی را مثل زن غول پس ایستاد آن شیخ مثل بستان کسیکه
مُتَهَافِتٍ وَحَيَّى تَحِيَّةَ خَائِفٍ وَلَمَّا فَرَغَ مِنْ دُعَائِهِ أَجَالَ خَسَّتَهُ
بیفتد و سلام کرد مثل سلام کردن پست آواز و چون از دعای خود فارغ شد از دعای خود گردانید پنجهٔ خود را
فِي وِعَائِهِ فَأَبْرَزَ رُمَيْنَهُ رِقَاعًا قَدْ لُتِّنَ بِأَلْوَانٍ لِلْأَصْبَاغِ فِي أَوَانِ الْفَرَاغِ
در آوند خود پس بیرون آورد از آن رقعها را که هر آئینه مکتوب بود در آن بر نگهای مختلف در ایام فرصت
فَنَاوَلَهُنَّ عَجُوزَهُ الْخَيْزُبُونَ وَأَمَرَهَا بِأَنْ تَتَوَسَّمَ الزَّبُونَ فَمَنْ آنَسَتْ
پس داد آن رقعها پیرزن خود را که سن رسیده قوی بود و حکم کرد او را باینکه در یابد مشتری را پس هر کسیکه آن عجوزه بیند
نَدَى يَدَيْهِ أَلْقَتْ وَرَقَةً مِنْهُنَّ بِيَدِهِ فَأَتَاهُ بِهَا لِتَقْدِيرِ الْمَكْتُوبِ رُقْعَةً
عطا را پیش او بیند از و رقعه را از آن رقاع نزد او گفت عارف پس مقدر کرد برای من تقدیر چشم گرفته شده پارهٔ کاغذ که
فِيهَا مَكْتُوبٌ نَظْمٌ لَقَدْ أَصْبَحْتُ مَوْقُودًا بِأَوْجَاعٍ وَأَوْجَالِ
در آن نوشته بود هر آئینه گشتم مضروب بضرب سخت ✤ بدردها و ترسها
وَمَمْنُوًّا بِمُحْتَالٍ وَمُغْتَالٍ وَخَوَّانٍ مِنَ الْإِخْوَانِ قَالَ لَا قِلَالِي
دازموده شده بمتکبر ✤ و بسیار حیله گر ناگاه کشنده ✤ و بسیار خائن از برادران ✤ و دشمنی کننده بمن بسبب نفرت من ✤
وَرِعَالٍ مِنَ الْعُمَّالِ فِي تَضْلِيعِ أَعْمَالِي فَكَمْ أَصْلَى بِأَذْحَالٍ وَأَفْحَالٍ وَتَرْحَالٍ
و سعی فرمودن از عاملان ✤ در کج کردن کارهای من ✤ پس تا چند بسوزم من در عداوتها ✤ و فقرها و کثرت سفرها
وَكَمْ أَخْطُرُ فِي بَالٍ وَلَا أَخْطُرُ فِي بَالٍ فَلَيْتَ الدَّهْرَ لَمَّا جَارَ أَطْفَالِي أَطْفَالِي
و تا چند خرام در جامه کهنه ✤ و خطور نمی کنم در دل کسی ✤ پس کاش زمانه وقتیکه ✤ جور میکرد میکشت برای من بچگان مرا
فَلَوْلَا أَنَّ أَشْبَالِي أَغْلَالِي وَأَغْلَالِي لَمَا جَفَّرْتُ آمَالِي إِلَى أَلٍّ وَلَا وَالِي
پس اگر نمیبود هر آئینه طوقهای من ✤ قیدهای من و زنجیرهای من ✤ هر آئینه آماده نمیکردم آرزوهای خود را بسوی خویشان نه بسوی حاکم

وَلَا جَرَرْتُ أَذْيَالِي ۔ عَلَى مَسْجَبِ إِذْلَالِي ۔ فَنَجَرَّ بِي أَحْرَى بِي ۔ وَأَسْمَالِي
نمی کشیدم دامنهای خود را ۔ بر محل خواری خود ۔ پس طاق مسجد من سزاوارتر است بمن ۔ و جامهای کهنه من

أَسْمَالِي فَهَلْ حُرٌّ يُرَى تَخْفِيفَ ۔ أَثْقَالِي بِمِثْقَالِ ۔ وَيُطْفِي حَرَّ بَلْبَالِي ۔ بِسِرْبَالِ
بلندتر است مرا ۔ پس آیا هست کسی که بیند سبک کردن ۔ گرانیهای من بمثقال ۔ و فرو کند گرمی اندوه من ۔ بپیراهن

وَسِرْوَالِ ۔ قَالَ الْحَارِثُ بْنُ هَمَّامٍ فَلَمَّا اسْتَعْرَضْتُ حُلَّةَ الْأَبْيَاتِ نَقَّتُّ إِلَى
وزیر جامه ۔ گفت حارث پسر همام پس هرگاه عرض پنداشتم جادر یمانی ابیات را آرزومند شدم طرف

مَعْرِفَةِ مُلْحِمِهَا وَرَاقِمِ عَلَمِهَا فَنَاجَانِي الْفِكْرُ بِأَنَّ الْوُصْلَةَ الْيَسِيرَ الْعَجُوزَ وَافَانِي
شناختن بافنده آن و نگارنده علم آن پس پنهان گفت بمن اندیشه باینطور که وسیله پسوی او پیرزنست فتوی داد مرا

بِأَنَّ حُلْوَانَ الْمَعْرِفِ يَجُونُ ۔ فَرَصَدْتُهَا وَهِيَ تَسْتَقْرِي الصُّفُوفَ صَفًّا
باینکه مزدوری آگاهنده رواست پس منتظر شدم او را حال آنکه او جستجو میکرد صفها را صف را

صَفًّا وَتَسْتَوْكِفُ الْأَكُفَّ كَفًّا كَفًّا وَمَا إِنْ يَنَالُ لَهَا عَنَاءٌ وَلَا يُرْشَى عَلَى
بعد صف و چکیدن میخواست دستها را دست را دست بدست و حاجت روا نمیکرد او را مشقت و چکانیده نمیشد

يَدِهَا إِنَاءٌ فَلَمَّا الَّذِي اسْتَعْطَفَهَا وَكَدَّهَا مَطَافُهَا عَادَتْ بِلَا اسْتِرْجَاعٍ
دست او آوندی پس هرگاه نافع نشد نرمی کردن او و رنج رسانیدن او را اگر دیدن او رجوع نمود با استرجاع

وَمَالَتْ إِلَى إِرْجَاعِ الرِّقَاعِ وَأَنْسَاهَا الشَّيْطَانُ ذِكْرَ رُقْعَتِي فَلَمْ نَعُدْ إِلَى
و میل کرد بسوی باز گرفتن رقعها و فراموش ساخت او را شیطان یاد رقعه من پس باز نگشت بسوی

بُقْعَتِي وَآبَتْ إِلَى الشَّيْخِ بِأَكْيَتَ لِي مِمَّا نَالَتْهُ مِنَ الزَّمَانِ فَقَالَ إِنَّا لِلَّهِ
مکان من و باز آمد بسوی پیر بجایکه گریان بود بسبب حرمان شکوه کننده بود مشقت زمانه را پس گفت شیخ ما آنیم برای خدا

وَأُفَوِّضُ أَمْرِي إِلَى اللَّهِ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ ثُمَّ أَنْشَدَ نَظْمًا لَمْ يَبِقَ
و سپاریم کار خود را بسوی خدا تعالی و نیست حیله از معصیت و نیست قوت بر عبادت مگر بسبب خدا تعالی و نخم نه شعر باقی نماند

صَافٍ وَلَا مُصَافٍ ۔ وَلَا مُعِينٌ وَلَا مُعِينٌ ۔ وَفِي الْمَسَاوِي بَدَا التَّسَاوِي فَلَا
خالص و نه صادق در محبت ۔ و نه کریم و نه اعانت کننده ۔ و در بدیها ظاهر شد مساوات ۔ پس نه

أَمِينٌ وَلَا ثَمِينٌ ثُمَّ قَالَ لَهَا مَنِّي النَّفْسَ وَعِدِيهَا وَاجْمَعِي الرِّقَاعَ وَعُدِّيهَا
امین دہندہ است و نہ گران بہا بعد ازاں گفت شیخ او را بآرزو دار نفس را وعدہ کن او را و جمع کن رقعہا را و شمار کن انہا را

فَقَالَتْ لَقَدْ عَدَدْتُهَا لَمَّا اسْتَعَدْتُهَا فَوَجَدْتُ يَدَ الضَّيَاعِ قَدْ غَالَتْ
پس گفت پیر زن ہر آئینہ شمردم آنرا وقتیکہ باز پس گرفتم آنرا پس یافتم دست ضایع کردن را ہر آئینہ ہلاک کرد

بِحَدِّي الرِّقَاعَ فَقَالَ تَعْسًا لَكِ يَا لَكَاعُ أَنْتِ مَحْرُومَةٌ وَيْحَكِ الْقَنَصَ وَالْحِبَالَةَ
یکی را از رقعہا پس گفت شیخ ہلاک باد ترا ای حقیرہ آیا محروم شدی وای ترا شکار را و دام را

وَالْقَبَسَ وَالذُّبَالَةَ إِنَّهَا لَضِغْثٌ عَلَى إِبَّالَةٍ فَانْصَاعَتْ تَقْتَصُّ مَدَرَهَا
و پارۂ آتش را و فتیلہ را ہر آئینہ این حالت تحقیق باری بر بار بزرگ است پس برگشت آن زن کہ میجست راہ خود را

وَتَنْشُدُ مُدَرَهَا فَلَمَّا دَانَتْنِي قُنْتُ بِالرُّقْعَةِ دِرْهَمًا وَقَطَعْتُ وَقُلْتُ
و میجست رقعہ خود را پس ہر گاہ نزدیک شد بمن پیوستم بارقعہ کہ داشتم درہم را و پارۂ درہم را و گفتم

لَهَا إِنْ رَغِبْتِ فِي الْمَشُوفِ الْمُعْلَمِ وَأَشَرْتُ إِلَى الدِّرْهَمِ فَبُوحِي بِالسِّرِّ الْمُبْهَمِ
اگر خواہش کنی در درہم صاف منقش و اشارت کردم بسوی درہم پس ظاہر کن راز مخفی را

وَإِنْ أَبَيْتِ أَنْ تَشْرَحِي فَخُذِي الْقِطْعَةَ وَاسْرَحِي فَمَالَتْ إِلَى اسْتِخْلَاصِ
و اگر انکار کنی از بیان آن پس بگیر پارۂ درہم و برو پس خواہش کرد بسوے خاص کردن

الْبَدْرِ التَّمِّ وَالْأَبِ الْأُمِّ وَقَالَتْ دَعْ جَدَّكَ وَسَلْ عَمَّ أَبَدَّكَ فَاسْتَطْلَعْتُهَا
بدر کامل و روشن بزرگ و گفت بگذار خصومت خود را و بپرس از انچہ پدید آمدہ است ترا پس آگاہی خواستم

طِلْعَ الشَّيْخِ وَبَلْدَتِهِ وَالشِّعْرِ وَنَاسِجِ بُرْدَتِهِ فَقَالَتْ إِنَّ الشَّيْخَ مِنْ
از و خبر شیخ و وطن او را و خبر شعر و بافندہ جامۂ مخطط او را پس گفت کہ ہر آئینہ پیر از

أَهْلِ سَرُوجَ وَهُوَ الَّذِي وَشَّى الشِّعْرَ الْمَنْسُوجَ ثُمَّ خَطَفَتِ
اہل سروج است و او کسے است کہ زینت داد شعر بافتہ را پس ربود

الدِّرْهَمَ خَطْفَةَ الْبَاشِقِ وَمَرَقَتْ مُرُوقَ السَّهْمِ الرَّاشِقِ فَخَالَجَ قَلْبِي
درہم را بچو بربودن باشہ صید را و گذشت بچو در گذشتن تیر انداختہ شدہ از صید پس پیدا شد در دل من

أَنَّ أَبَا زَيْدٍ هُوَ الْمُشَارُ إِلَيْهِ وَنَاجٍ كَرْبِي لِصَابِهِ بِنَاظِرِيَّهِ وَأَثِرْتُ أَنْ أُفَاجِئَهُ
بدانستم ابا زید است که اشاره کرده شده است بوی و بسفر رخت اندوه من بسبب مصیبت او بهر دو چشمش و اختیار کردم انکه ناگاه در رسم و او

وَأَنَا جَمِيلٌ بِجُمُودِ فِرَاسَتِي فِيهِ وَمَا كُنْتُ لِأَصِلَ اللَّيْلَ إِلَّا بِخَطْيِ رِقَابِ
را زار گویم او انا با باز آیم چوب و آتش خود را دروی و نبودیم تا برسم بسوی او مگر بتجاوز کردن گردنهای

الْجُمُوعِ الْمَنْهِيِّ عَنْهُ فِي الشَّرْعِ وَخِفْتُ أَنْ يُنَادِيَ بِي قَوْمٌ أَوْ
جماعت که ممنوع ست در شرع و کراهت کردم اینکه ازیت یا بداز من قوم یا

يَسِيرَ إِلَيَّ لَوْمٌ فَسَدِلْتُ بِمَكَانِي وَجَعَلْتُ شَخْصَ قَيْدِ عِيَانِي إِلَى
در گذرد بسوی من ملامت پس ملازم شدم بجای خود و گردانیدم جثه او را بند نظر خود تا آنکه

أَنِ انْقَضَتِ الْخُطْبَةُ وَحَقَّتِ الْوَثْبَةُ فَخَفَفْتُ إِلَيْهِ وَتَوَسَّمْتُهُ عَلَى
بسر آمد خطبه و واجب شد برخاستن پس زود رسیدم بسوی او و در یافتم او را بر

الْتِحَامِ جَفْنَيْهِ فَإِذَا الْمُعَيْتِي الْمُعِيَّةُ ابْنُ عَبَّاسٍ وَفِرَاسَتِي فِرَاسَةُ إِيَاسٍ
پیوسته شدن هر دو پلک او پس ناگاه بر یکی من زیرکی ابن عباس بود و فراست من فراست ایاس بود

فَعَرَّفْتُهُ حِينَئِذٍ شَخْصِي وَأَثَرْتُهُ بِأَحَدِ قُمُصِي وَأَهْبَتُ بِهِ إِلَى قَرْضِ نَفْسِي
پس شناسا کردم با بو زید انگاه خود را و گزیدم او را یکی از قمیصهای خود و خواندم او را بسوی گرد نان خود پس شتابید

لِعَارِفَتِي وَعِرْفَانِي وَلَبِّي دَعْوَةَ رُعْفَانِي وَانْطَلَقَ وَيَدِي زِمَامُهُ وَظِلِّي
از نکوئی من و شناختن من و قبول کرد دعوت نانهای من پس رفت بحالیکه دست من مهار او بود و سایه من

إِمَامُهُ وَالْعَجُوزُ ثَالِثَتُهُ إِلَى أَنْ أَتَى فِي وَالرَّقِيبُ الَّذِي لَا يَخْفَى عَلَيْهِ خَافِي فَلَمَّا
پیش او پیر زن سوم از سنگهای دیگران بود و نگهبانیکه پوشیده نیست بر چیزی نهفته ای خدائتعالی و هرگاه

اسْتَجْلَسَ وُكْنَتِي وَأَحْضَرْتُهُ عُجَالَةَ مُكْنَتِي قَالَ لِي يَا حَارِثُ أَمَعَنَا ثَالِثٌ
ملازم شد خانه مرا و حاضر آوردم او را ما حضر قدرت خود گفت مرا ای حارث آیا با ما ست سوم

فَقُلْتُ لَيْسَ إِلَّا الْعَجُوزُ فَقَالَ مَا دُونَهَا سِرٌّ مَحْجُوزٌ ثُمَّ قَفَّى
پس گفتم نیست مگر پیر زن پس گفت نیست نزد او راز پی باز داشته شده پس بستر کشاد

كَرِيمَتَهُ وَرَأَيْتُ أُمَيْتَهُ فَإِذَا سِرَاجَا وَجْهِهِ يَقِدَانِ كَأَنَّهُمَا الْفَرْقَدَانِ
وخشمان خود را دوخشانید دوخشمان خود را پس ناگاه دو چراغ روی او روشن شدند گویا که آن هر دو دو ستاره اند
فَابْتَهَجْتُ بِسَلَامَةِ بَصَرِهِ وَعَجِبْتُ مِنْ غَرَائِبِ سِيَرِهِ وَلَمْ يُلْقِنِي قَرَارٌ
پس شاد شدم بسلامت بینائی او و شگفت داشتم از نوادر سیر تهاے او و باقی نماند مرا آرام
وَلَا طَاوَعَنِي اصْطِبَارٌ حَتَّى سَأَلْتُهُ مَا دَعَاكَ إِلَى التَّعَامِي مَعَ
و اطاعت نکرد مرا شکیب تا آنکه پرسیدم او را چه چیز خواند ترا بسوے کور ظاهر کردن با وجود
سَلَامَةِ عَيْنَيْكَ فِي الْمَعَامِي وَجَوْبِكَ الْمَوَامِيَ وَإِيغَالِكَ فِي الْمَرَامِي فَتَظَاهَرَ
رفتن تو در راههاے ناداسته و بریدن تو صحراها را و نیز رفتن تو در شهرها پس مدد طلب نمود
بِاللُّكْنَةِ وَتَشَاغَلَ بِاللُّهْنَةِ حَتَّى إِذَا قَضَى وَطَرَهُ أَتَى إِلَيَّ نَظَرَهُ وَأَنْشَدَ
از لکنت و مشغول شد بطعام ناشتا تا وقتیکه روا کرد حاجت خود را نیز کرد بسوے من نظر خود را و خواند
نَظْمًا وَمَا تَعَامَى الدَّهْرُ وَهُوَ أَبُو الْوَرَى عَنِ الرُّشْدِ فِي أَنْحَائِهِ وَمَقَاصِدِهِ
شعر و هرگاه که ور نمود خود را زمانه حال آنکه او پدر عالم ست ؛ از راه راست در طریقهاے خود و اغراض خود
تَعَامَيْتُ حَتَّى قِيلَ إِنِّي أَخُو عَمًى وَلَا عَرَا أَنْ يَحْذُوَ الْفَتَى حَذْوَ وَالِدِهِ ثُمَّ
کور نمودم خود را تا آنکه گفته شد هر آئینه من صاحب کوری هستم ؛ و شگفت نیست که کار کند پسر مثل کار پدر خود ؛ پس ازان
قَالَ لِي انْهَضْ إِلَى الْمُخْدَعِ فَأْتِنِي بِغَسُولٍ يَرُوقُ الطَّرْفَ وَيُبْقِي لِلْكَفِّ وَ
گفت برخیز و برو طرف حجره پس بیار برای من آنچه دست بآن شوند که در عجب آرد چشم را و پاک کند پنجه را و
يُنَعِّمُ الْبَشَرَةَ وَيُعَطِّرُ النُّكْهَةَ وَيَشُدُّ اللِّثَةَ وَيُقَوِّي الْمِعْدَةَ وَلْيَكُنْ نَظِيفَ
نیکو کند ظاهر جلد را و خوشبو کند هواے دهن را و محکم کند گوشت گرداگرد دندان را و قوت دهد معده را و باید که باشد پاکیزه
الظُّرُوفِ أَرِيجَ الْعَرْفِ فَتَى الدَّقِّ نَاعِمَ السَّحْقِ يَحْسِسُهُ اللَّامِسُ ذَرُورًا
آوند دمیده خوشبو تازه کوفته نیکو سائیده گمان کند او را لمس کننده زرور
وَيُخَالُهُ النَّاشِقُ كَافُورًا وَاقْرُنْ بِهِ خِلَالَةً نَقِيَّةَ الْأَصْلِ مَحْبُوبَةَ الْوَصْلِ
و خیال کند او را بوینده کافور و نزدیک کن بآن خلالیکه پاکیزه اصل باشد دوست داشته شده باشد وصل او

أَنِيقَةَ الشَّكْلِ مِدْعَاةً إِلَى الْأَكْلِ لَهَا نَحَافَةُ الصَّبِّ وَصَفَالَةُ الْعَضْبِ وَالْأَلَّهِ
نیکو صورت باشد خواننده طرف خوردن برای او لاغری عاشق باشد وصفای شمشیر و آله

الْحَرْبِ وَلَدُونَةُ الْغُصْنِ الرَّطْبِ قَالَ فَنَهَضْتُ فِيمَا أَمَرَ لَا دُرَّ أَعْنَهُ
جنگ باشد ای تیزی وصفا و نرمی شاخ تر گفت حارث پس برخاستم در چیزیکه حکم کرده بود مادر کنم از و

الْغَمْرِ وَلَمْ أَهِمْ إِلَى أَنَّهُ قَصَدَ أَنْ يَخْدَعَ بِإِدْخَالِي الْمَخْدَعَ وَلَا تَظَنَّيْتُ
بوی گوشت و چربی را و گمان نبردم بسوی اینکه هر آینه او قصد کرده است فریب را بدر آوردن من بحجره او گمان نه بردم

أَنَّهُ سَيَخْرُجُ مِنَ الرَّسُولِ فِي اسْتِدْعَاءِ الْخِلَالَةِ وَالْغَسُولِ فَلَمَّا عُدْتُ
هر آینه او استهزا کرده است از فرستاده شده در طلب کردن خلال و غسول پس هرگاه بازگشتیم

بِالْمُلْتَمَسِ فِي أَقْرَبَ مِنْ رَجْعِ النَّفَسِ وَجَدْتُ الْجَوَّ قَدْ خَلَا وَالشَّيْخُ
با مطلوب او زود در نزدیک تر از باز آمدن دم با فتن مکان را که هر آینه خالی ست و پیر مرد

وَالسَّيْخَةَ قَدْ أَجْفَلَا فَاسْتَشَطْتُ مِنْ مَكْرِهِ غَضَبًا وَأَوْغَلْتُ فِي أَثَرِهِ طَلَبًا
و پیر زن هر آینه رفتند پس بر افروخته شدم از فریب او از روی خشم و شتافتم در پی او از روی طلب

فَكَانَ كَمُتَمَيِّسٍ فِي الْمَاءِ أَوْ عَرَّجَ بِهِ إِلَى عِنَانِ السَّمَاءِ **المقامة**
پس بود مثل کسیکه فرو رفت در آب یا بالا برده شد طرف ابر آسمان مقامه

الثامنة المعرية أَخْبَرَ الْحَارِثُ بْنُ هَمَّامٍ قَالَ رَأَيْتُ مِنْ أَعَاجِيبِ الزَّمَانِ
هشتم مشهور به معریه خبر داده است حارث پسر همام گفت دیدم از شگفت ترین زمانه

أَنْ تَقَدَّمَ خَصْمَانِ إِلَى قَاضِي مَعَرَّةِ النُّعْمَانِ أَحَدُهُمَا قَدْ ذَهَبَ مِنْهُ
اینکه پیش آمدند دو خصومت کننده طرف قاضی شهر معره که قریب کوه نعمان ست یکی از ان هر دو بود که هر آینه رفته بود از و

الْإِطْمَيَانُ وَالْآخَرُ كَاتَهُ قَضِيبُ الْبَانِ فَقَالَ الشَّيْخُ أَيَّدَ اللهُ الْقَاضِيَ كَمَا
خوردن و جماع کردن و دیگر از انها گویا که او شاخ درخت بان بوده است پس گفت شیخ مدد کند خدا تعالی قاضی را چنانکه

أَيَّدَ بِهِ الْمُتَقَاضِيَ أَنَّهُ كَانَتْ لِي مَمْلُوكَةٌ رَشِيقَةُ الْقَدِّ أَسِيلَةُ الْخَدِّ صَبُورٌ
قوی کرده است باو طلب کننده حق را هر آینه شان این ست که بود برای من کنیزی سوزن اندام ست با لا کشیده رخسار صبر کننده

عَلَى الْكَدِّ تَخُبُّ اَحْيَانًا كَالنَّهْدِ وَتَرْقُدُ اَطْوَارًا فِي الْمَهْدِ وَتَجِدُ فِي تَمُوزَ
برشقت پویه میرود وراوقات مثل اسپ جسیم ومیخوابد هنگام مهاد رگهواره وسعی یا بد درگرما
مَسَّ الْبَرْدِ ذَاتُ عَقْلٍ وَعِنَانٍ وَحَدٍّ وَسِنَانٍ وَكَفٍّ بِبَنَانٍ وَفَمٍ بِلَا اَسْنَانٍ
سودن سوزان صاحب بستگی درر رشته وصاحب رشته است خداوند تدبیری وتندی ونیچه باسر انگشتان ودهان بے دندان ست
تَلْدَغُ بِلِسَانٍ نَضْنَاضٍ وَتَرْفُلُ فِي ذَيْلٍ فَضْفَاضٍ وَتَجْلُو فِي سَوَادٍ وَبَيَاضٍ
میگزد وبزبان ماجنبانده زبان ومیخرامد در دامان وسیع ومنوار عیشود در سیاهی وسپیدی
وَتُسْقِي وَلَكِنْ مِنْ غَيْرِ حِيَاضٍ نَاصِحَةٌ خَدَّاعَةٌ خَبَّاةٌ طَلَّاعَةٌ مَطْبُوعَةٌ عَلَى
وآب داده میشود مگراز غیر حوضها وزنده ایست فریبنده بسیار پنهان وبسیار خودنماست ساخته شده است بر
اَلْمَنْفَعَةِ وَمِطْوَاعَةٌ فِي الضِّيقِ وَالسَّعَةِ اِذَا قَطَعْتَ وَصَلَتْ وَمَتَى فَصَلْتَهَا
سودمندی وبسیار طاعت کننده است در تنگی وفراخی وقتیکه بریدی جامه را پیوند دهد وهرگاه جدا کنی اورا
عَنْكَ انْفَصَلَتْ وَطَالَمَا خَدَمَتْكَ فَجَمَّلَتْ وَرُبَّمَا جَنَتْ عَلَيْكَ فَاَلَمَّتْ
از خود جدا شود وبسیار وقت خدمت کند ترا پس زینت میدهد ترا وبیشتر گنهکار شده بر تو پس اندوه داد ترا
وَمَلَمَّتْ وَاِنَّ هٰذِهِ الْفَتَى اسْتَخْدَمَ مِنْهَا لِغَرَضٍ فَاَخْدَمَتْهُ اِيَّاهَا بِلَا عِوَضٍ
وبخاطر کرد وبه آینه این جوان خواست از من خدمت او را بسبب حاجت پس خادمه کرد برای او مطلوبه را بغیر عوض
عَلَى اَنْ يَجْتَنِيَ نَفْعَهَا وَلَا يُتْلِفَهَا اِلَّا وُسْعَهَا فَاَوْلَجَ فِيهَا مَتَاعَهُ وَاَطَالَ
برانیکه بچیند وبگیرد سود آن را وتلف نکند مگر بسبب توانائی آن پس داخل کرد در وی متاع خود را واو را دراز کرد
بِهَا اسْتِمْتَاعَهُ ثُمَّ اَعَادَهَا اِلَيَّ وَقَدْ اَفْضَاهَا وَبَدَّلَ عَنْهَا قِيمَةً لَا اِرْتَضَاهَا
بآن مطلوبه خانه گرفتن خود را پس ازان باز داد او را وبا من وصال آنکه سپرد وراه او را وبرگ کرد وداد ازان قیمتی که راضی نمیشوم بآن
فَقَالَ الْحَدَثُ اَمَّا الْتِبْنُ فَاَصْدَقُ مِنَ الْقَطَا وَاَمَّا الْاِفْضَاءُ فَفَرَطَ عَنْ خَطَا
پس گفت نوجوان لیکن پیرپس است گوتر است از مرغ نمکزار ولیکن افضاء پس صادر شد غیر از قصد
وَقَدْ رَاهَنْتُهُ عَنْ اَرْشِ مَا اَوْهَنْتُهُ مَمْلُوكًا لِي مُتَنَاسِبَ الطَّرَفَيْنِ
وبرآینه گرو دادم او را برتاوان چیزیکه سست کردم او را بنده خود را که همگی موافقند هر دو طرف او

مُنْتَسِبًا إِلَى الْقَيْنِ نَقِيًّا مِنَ الدَّرَنِ وَالشَّيْنِ يُقَارِنُ مَحَلَّهُ سَوَادُ الْعَيْنِ

کہ نسبت دارد بطرف حداد پاک ست از چرک وعیب نزدیک ہست جاے او سیاہی چشم را

يَفْشِي الْإِحْسَانَ وَيُنْشِئُ الْاِسْتِحْسَانَ وَيُغْدِي الْإِنْسَانَ وَيُتَاحُ لَهُ

ظاہر میکند نیکے را وپیدا میکند خوبی وخوش آیندگی را وخورش میدہد مردم دیدہ را ونگاہ میدارد او

اللِّسَانُ إِنْ سُوِّدَ جَاءَ وَإِنْ سُوِّمَ أَجَادَ وَإِذَا زُوِّدَ وَهَبَ الزَّادَ وَمَتَى اسْتُزِيدَ

زبان را اگر سیاہی دور کردہ شود بخشش کند واگر نشان کند نیکو سازد وچیزکہ نوشتہ دادہ شود ببخشد نوشتہ را وہرگاہ زیادت او خواہند

زَادَ لَا يَسْتَقِرُّ بِمَغْنًى وَقَلَّ مَا يَنْكِلُ إِلَّا مَثْنًى لَيْسَ بِمَوْجُودٍ وَلَيْسَ بِمَوْعُودٍ

افزون میدہد وآرام نمیگیرد در مکانی واندک ست کہ نکاح کند مگر دو بار سخاوت میکند بچیزیکہ بیش او ست وبلند میشود وقت

جُودِهِ وَيُقَادُ مَعَ قَرِينَتِهِ وَإِنْ لَمْ تَكُنْ مِنْ طِينَتِهِ وَيَتَمَتَّعُ بِزِينَتِهِ

بخشش خود وشیفتہ میشود باز وجہ خود اگرچہ نباشد از سرشت او وبرخورداری گرفتہ میشود از آرایش او

وَإِنْ لَمْ يُطْمَعْ فِي لِينَتِهِ فَقَالَ لَهُمَا الْقَاضِي إِمَّا أَنْ تُبِينَا وَإِلَّا فَبِينَا

اگرچہ امید داشتہ نمیشود در نرمی او پس گفت باہر دو تخاصمین قاضی یا اینکہ آشکار کنید قصہ مبہم را واگرنہ دور شوید

فَابْتَدَرَ الْغُلَامُ وَقَالَ نَظَمَ أَعَارَنِي إِبْرَةً لِأَرْفُوَ أَطْمَارًا +

پس شتافت جوان وگفت عاریت داد مرا پیرسوزنی تا بدوزم جامہاے کہنہ را +

عَفَاهَا الْبِلَا وَسَوَّدَهَا + فَانْخَرَمَتْ فِي يَدِي عَلَى خَطَإٍ مِنِّي لَمْ أَجْتَنِبْهُ

متغیر کردہ او را کہنگے وسیاہ کردہ است او را + پس شکست سوراخ آن در دست من بر خطا + از من کہ ہرگاہ کشیدم

مِقْوَدَهَا + فَلَمْ تَرَ الشَّيْخُ أَنْ يُسَامِحَنِي + بِأَرْشِهَا إِذْ رَأَى تَأَوُّدَهَا + بَلْ قَالَ

رشتہ او را + پس ندید شیخ اینکہ مسامحت کند مرا + بتاوان وقتیکہ دید شکستگی آن + بلکہ گفت

هَاتِ إِبْرَةً تُمَاثِلُهَا + أَوْ قِيمَتَهَا بَعْدَ أَنْ تَجُودَهَا + وَاعْتَاقَ مِيلِي رَهْنًا لَدَيْهِ

بیار سوزنیکہ مثل آن باشد + یا بہاے پس از انکہ جید ونیکو کنی آن قیمت را + وگرفت میل من بگرد نزد خود +

وَنَاهِيكَ بِهَا سُبَّةً تَزَوَّدَهَا + فَالْعَيْنُ مَرْهُونَةٌ لِرَهْنِهِ وَيَدِي + تَقْصُرُ

وبس ست نزا باین خصلت از عیب کہ توشہ کردہ است شیخ آنرا پس چشم من بی سر مہ است بسبب گرو میل ودست من + کوتاہ است

عَنْ أَنْ تَفُكَّ مِرْوَدَهَا ۞ فَاسْبُرْ بِذَا الشَّرِّ غُورَ مَسْكَنَتِي ۞ وَارْثِ
از خلاص کردن میل چشم ۞ پس بیار نا ازین بیان غایت فقر من ۞ ورحم کن
لِمَنْ لَمْ يَكُنْ تَعْوَدَهَا ۞ فَأَقْبَلَ الْقَاضِي عَلَى الشَّيْخِ وَقَالَ إِيهِ بِغَيْرِ
برای کسیکه عادت نکرده باشد آن مسکنت ۞ پس رو آورد قاضی بر شیخ و گفت زیاده کن سخن را بغیر آمیزش
تَمْوِيهٍ فَقَالَ نَظَمْ أَقْسَمْتُ بِالْمَشْعَرِ الْحَرَامِ وَمَنْ ۞ ضَمَّ مِنَ النَّاسِكِينَ
گذر ۞ پس گفت شیخ سوگند میخورم باعلامت حج و بکسانیکه جمع کرده است از حاجیان
خَيْفُ مِنًى ۞ لَوْ سَاعَفَتْنِي الْأَيَّامُ لَمْ تَرَنِي ۞ مُرْتَهِنًا مِيلَهُ الَّذِي رَهَنَا
خیف کنانست ۞ اگر مدد میکرد مرا از زمانه نمیدیدی مرا ۞ رهن گیرنده میل او را که گرو کرده است جوان
وَلَا تَصَدَّيْتُ أَبْتَغِي بَدَلًا ۞ مِنْ إِبْرَةٍ غَالَهَا وَلَا ثَمَنَا ۞ لَكِنَّ
و بنشین نیامدی بجائیکه میخواستم عوض ۞ از سوزنیکه تباه کرد آن را و نه خواستم بها ۞ مگر
قَوْسَ الْخُطُوبِ تَرْشُقُنِي ۞ بِمُصْمِيَاتٍ مِنْ هَهُنَا وَهُنَا ۞ وَخَبَرُ
کمان حوادث تیر اندازی میکند مرا ۞ با تیرها کشنده از انجا و آنجا ۞ و امتحان
حَالِي كَخُبْرِ حَالَتِهِ ۞ ضُرًّا وَبُؤْسًا وَغُرْبَةً وَضَنًى ۞ قَدْ عَدَلَ الدَّهْرُ بَيْنَنَا
حال من مثل امتحان حال آن جوان است ۞ از روی گزند و بد حالی و مسافرت و لاغری ۞ هر آئینه انصاف کرد زمانه میان ما هر دو
فَأَنَا ۞ نَظِيرُهُ فِي الشَّقَاءِ وَهُوَ أَنَا ۞ لَا هُوَ يَسْتَطِيعُ فَكَّ مِرْوَدِهِ ۞ لَمَّا غَدَا
پس من ۞ مانند او در بدبختی و او مثل من است ۞ نه او توانائی دارد خلاص میل خود را ۞ هرگاه گردید
فِي يَدَيَّ مُرْتَهَنًا ۞ وَلَا مَجَالِي لِضِيقِ ذَاتِ يَدِي ۞ فِيهِ اتِّسَاعٌ لِلْعَفْوِ
در دست من گرو ۞ و نه مجال من است بسبب تنگی مال من ۞ که در ان گنجایش باشد بخشیدن را
حِينَ جَنَى ۞ فَهَذِهِ قِصَّتِي وَقِصَّتُهُ فَانْظُرْ إِلَيْنَا وَبَيِّنْ لَنَا ۞ فَلَمَّا
و فتیکه گناه کرد ۞ پس این است قصه من و قصه او ۞ پس متوجه شو بسوی فقر ما و انصاف کن میان ما و رحم کن برای ما ۞ پس هرگاه
وَعَى الْقَاضِي قَصَصَهُمَا وَتَبَيَّنَ خَصَاصَتَهُمَا وَتَخَصُّصَهُمَا أَبْرَزَ
یاد گرفت قاضی حکایت هر دو را و ظاهر شد او را در ویشی هر دو و خاص بودن هر دو باادب بیرون آورد

لَهُمَا دِينَارًا مِنْ نَجْتٍ مُصْلَاهُ وَقَالَ لَهُمَا اقْطَعَا بِهِ الْخِصَامَ وَافْصِلَا فَتَلَقَّفَهُ

پیر دو دینار را از زیر جانماز خود بگفت بهرو و که قطع کنید خصومت را و جدا کنید آنرا پس زود فرا گرفت او را

الشَّيْخُ دُونَ الْحَدَثِ وَاسْتَخْلَصَهُ عَلَى وَجْهِ الْبَدَلِ الْعَبَثَ وَقَالَ لِلْحَدَثِ

پیر نه جوان و خالص کرد برای نفس خود دینار را بر وجه تحقیق نه بطور بازی و گفت برای جوان

نَعْ فَرْ لِي بِسَهْمٍ مُبْرِي وَسَهْمَكَ لِي عَنْ أَرْشِ بَرْيِي وَلَسْتُ عَنِ الْحَقِّ

نیمه آن برای من ست بسبب بهرهٔ احسان قاضی با من و بهرهٔ تو برای منست از جریمه سوزن من و نیستم که از راستی

أَمِيلُ فَقُمْ وَخُذِ الْمِيلَ فَرَمَى الْحَدَثَ لِمَا حَدَثَ الْكِتَابُ وَالْكَفَرَّ

اعراض کنم پس برخیز و بگیر میل سرمه را پس رسید جوان را از چیزی که نو پیدا شده اند و هیکه

عَلَى سَمَائِهِ سَحَابٌ وَجَمَّ لَهُ الْقَاضِي وَهَبَّ أَسَفًا عَلَى الدِّينَارِ الْمَاضِي إِلَّا أَنَّهُ جَبَرَ

سخت اندوه ناک شد از ان قلب قاضی و برانگیخت اندوه او را بر دینار گذشته مگر سر آنینه او نیکو کرد

بَالَ الْفَتَى وَبَلَّ بَالَهُ بِدُرَيْهِمَاتٍ رَضِيَ بِهَا لَهُ وَقَالَ لَهُمَا اجْتَنِبَا الْمُعَامَلَاتِ

دل جوان را و شدت اندوه او را بچند درهم قلیل کرد او آنرا و گفت با پیر و جوان پرهیز بدا از معاوضات

وَادْرَءَا الْخُصُومَاتِ وَلَا تَحْضُرَانِي فِي الْمُحَاكَمَاتِ فَمَا عِنْدِي كَيْسُ الْمَحَامِدِ

و دور کنید خصومتها را یکدیگر را و حاضر میشوید نزد من در جاهای حکومت پس نیست نزد من کیسه تا و اپها

فَنَهَضَا مِنْ عِنْدِهِ فَرِحَيْنِ بِرِفْدِهِ مُفْصِحَيْنِ بِحَمْدِهِ وَالْقَاضِي مَا نَجَمَ

پس برخاستند از نزد قاضی بحالیکه خرسند بودند بعطای او و ظاهر کننده بودند ستایش او را و قاضی پنهان داشت که فروشی

ضَجْرُهُ مُذْ بَضَّ جَمْرُهُ وَلَا يَنْصُلُ كَمَدُهُ مُذْ رَشَّ جَلْمَدُهُ حَتَّى

بی آرامی او از غم از مدتیکه تراوید سنگ او و زائل نمی شد اندوه نهانی او از مدتیکه چکید سنگ سخت او تا آنکه

إِذَا أَفَاقَ مِنْ غَشْيَتِهِ أَقْبَلَ عَلَى غَاشِيَتِهِ وَقَالَ قَدْ أَشْرَبَ

وقتیکه افاقه یافت از بیهوشی خود روآورد بر خادمان خود و گفت هر آئینه نوشانیده شد

حِسِّي وَنَبَّانِي حَدْسِي أَنَّهُمَا صَاحِبَا دَهَاءٍ لَا خَصْمَا ادِّعَاءٍ فَكَيْفَ

فهم من و خبر دار مرا رای من هر آئینه هر دو صاحب زیرکی و فراستند نه خصومت کننده و دعویند پس چگونه

السَّبِيلُ إِلَى سَبْرِهِمَا وَاسْتِنْبَاطِ سِرِّهِمَا فَقَالَ لَهُ نَجْرٌ وَزُرْتُرَةُ وَشَرَارَةُ

راه است بسوی امتحان هردو و بیرون آوردن راز هردو پس گفت قاضی را عالم گروه او و شرارة

جَمْرَتِيرَا إِنَّكُمَا لَنْ تَتِمَّا اسْتِخْرَاجَ خَبِيئَتِهِمَا إِلَّا بِهِمَا فَقَفَّاهُمَا عَوْنًا يُرْجِعُهُمَا إِلَيْهِ فَلَمَّا مَثَلَا

آخر گرد هر آینه شان نیست کسر گز نام بخواهد شد برآوردن پوشیده هر دو مگر بحاضر آوردن هر دو پس دنبال ایشان فرستاد مصاحبی را که بازگرداند هر دو را نزد قاضی پس بایستادند

بَيْنَ يَدَيْهِ فَقَالَ لَهُمَا اصْدُقَانِي سِنَّ بَكْرِكُمَا وَلَكُمَا

هر دو پیش قاضی پس گفت بهر دو راست بگوئید بمن در عمر شتر جوان خود با دو برادر شما

الْأَمَانُ مِنْ تَبِعَةِ مَكْرِكُمَا فَاجْمَحَ الْحَدَثُ وَاسْتَقَلَّ وَاقْدَمَ

امان ست از انجام بد فریب شما پس درنگ کرد جوان و طلب عفو کرد و پیش آمد

الشَّيْخُ وَقَالَ نَظْمًا أَنَا السِّرُّ وَجِيٌّ وَهٰذَا وَلَدِي ✦ وَالشِّبْلُ فِي الْمَخْبَرِ

پیر و گفت من سر وجی هستم و این جوان پسر من ست ✦ و بچه شیر در آزمایش

مِثْلُ الْأَسَدِ ✦ وَمَا تَعَدَّتْ يَدُهُ وَلَا يَدِي ✦ فِي بُرَةٍ يَوْمًا وَلَا فِي مِرْوَدِ

مانند شیر ست ✦ و نجاوز نکرده است دست او و نه دست من ✦ در سوزن روزی و نه در میل سرمه ✦

وَإِنَّمَا الدَّهْرُ الْمُسِيءُ الْمُعْتَدِي ✦ مَالَ بِنَا حَتَّى غَدَوْنَا نَجْتَدِي ✦ كُلَّ

و جز این نیست که زمانه زشت کار تجاوز کننده ✦ جور کرد بر ما تا آنکه شدیم که میطلبیم عطا را ✦ از هر

نَدِيِّ الرَّاحَةِ عَذْبِ الْمَوْرِدِ ✦ وَكُلِّ جَعْدِ الْكَفِّ مَغْلُولِ الْيَدِ ✦ بِكُلِّ

سخی جواد شیرین چشمه ✦ و از هر تنگدست بسته دست یعنی بخیل ✦ باهر

فَنٍّ وَبِكُلِّ مَقْصِدٍ ✦ بِالْجِدِّ إِنْ أَجْدَى وَإِلَّا بِالدَّدِ ✦ لِنَجْلُبَ الرِّشَا إِلَى

نوع و باهر مقصد ✦ باراستی اگر نفع دهد و اگر نه بهازی ✦ تا بکشیم آب اندک بسوی

إِلَى الْحَظِّ الصَّدِيِّ ✦ وَنَنْفِدَ الْعُمْرَ بِعَيْشٍ أَنْكَدِ ✦ وَالْمَوْتُ مِنْ بَعْدِنَا

بخت تشنه ✦ و قطع کنیم عمر را بزندگی ناخوش دید ✦ و مرگ بعد ازین برای ما

بِالْمِرْصَدِ ✦ إِنْ لَمْ يُفَاجِئِ الْيَوْمَ فَاجِئِ فِي غَدٍ ✦ فَقَالَ لَهُ الْقَاضِي

جای انتظار ست ✦ اگر ناگاه نه گرفته است امروز پس ناگاه درگیرد در فردا ✦ پس گفت او را قاضی

لِلّٰهِ دَرُّكَ فَمَا اَعْذَبَ نَفَثَاتِ فِيكَ وَوَاهًا لَكَ لَوْلَا خِدَاعُ فِيكَ

برای خدا ست فائدهٔ تو پس چه شیرین ست دهنهای کلمات تو در دهن تو و چه خوش بودی اگر نمی بود فریب در تو

وَاِنِّي لَكَ لَمِنَ الْمُنْذِرِينَ وَعَلَيْكَ مِنَ الْحَذِرِينَ فَلَا تُمَاكِرْ بَعْدَهَا

و هر آئینه من برای تو از ترسانندگانم و بر حال تو از ترسندگان پس مکر مکن بعد این قصه

الْحَاكِمِينَ وَاتَّقِ سَطْوَةَ الْمُتَحَكِّمِينَ فَمَا كُلُّ مُسَيْطِرٍ يُقِيلُ وَلَا كُلَّ

با حاکمان و بپرهیز سخت گرفتن بزیادت حکم کنندگان را پس نیست که هر حاکم عفو کند و نیست هر

اَوَانٍ يُسْمَحُ الْقِيلُ فَعَاهَدَهُ الشَّيْخُ عَلَى اِتِّبَاعِ مَشُورَتِهِ وَالْاِرْتِدَاعِ

وقت که شنیده شود سخن پس اقرار کرد با قاضی پیر مرد بر پیروی مشورهٔ او و بر باز ایستادن

عَنْ تَلْبِيسِ صُورَتِهِ وَفَصَلَ عَنْ جِهَتِهِ وَالْخَتْرِ يَلْمَعُ مِنْ جَبْهَتِهِ

از پوشانیدن صورت خود و جدا شد از سوی او و مکری تابید از جبین او

قَالَ الْحَارِثُ بْنُ هَمَّامٍ فَلَمْ اَرَ اَعْجَبَ مِنْهَا فِي تَصَارِيفِ الْاَسْفَارِ

گفت حارث پسر همام پس ندیدم شگفت تر از آن قصه در گردشهای سفرها

وَلَا قَرَأْتُ مِثْلَهَا فِي تَصَانِيفِ الْاَسْفَارِ **الْمَقَامَةُ التَّاسِعَةُ**

و نخواندم مانند آن در تصانیف کتابها مقامهٔ نهم

الْاِسْكَنْدَرَانِيَّةُ

قَالَ الْحَارِثُ بْنُ هَمَّامٍ طَحَانِي مَرَحُ الشَّبَابِ

سوسوم باسکندریه گفت حارث پسر همام برد مرا نشاط جوانی

وَهَوَى الْاِكْتِسَابِ اِلَى اَنْ جُبْتُ مَا بَيْنَ فَرْغَانَةَ وَغَانَةَ اَخُوضُ

و آرزوی طلب روزی تا آنکه قطع کردم مسافتی که در میان شهر فرغانه و بلدهٔ غانه بود در میرفتم

الْغِمَارَ لِاَجْنِيَ الثِّمَارَ وَاَقْتَحِمُ الْاَخْطَارَ لِكَيْ اُدْرِكَ الْاَوْطَارَ وَكُنْتُ

و آبهای کثیر تا بچینم میوه ها را و داخل میشدم در جاهای خوف تا دریابم حاجتها را و بودم

لَقِفْتُ مِنْ اَفْوَاهِ الْعُلَمَاءِ وَثَقِفْتُ مِنْ وَصَايَا الْحُكَمَاءِ اَنَّهُ

که گرفته بودم از دهانهای علما و یافته بودم از نصیحتهای دانایان که هر آئینه شان این ست که

يَلْزَمُ الْأَدِيبَ إِذَا دَخَلَ الْبَلَدَ الْغَرِيبَ أَنْ يَسْتَمِيلَ قَاضِيَهُ وَيَسْتَخْلِصَ
لازم ست عاقل را که هرگاه داخل شود در شهر بیگانه اینکه مائل سازد بخود قاضی آن شهر را و خاص کند
مَرَاضِيَهُ لِيَشْتَدَّ ظَهْرُهُ عِنْدَ الْخِصَامِ وَيَأْمَنَ فِي الْغُرْبَةِ
برای خود خوشنودیهای او را تا قوی شود پشت او وقت خصومت و در امن باشد در سفر
جَوْرَ الْحُكَّامِ فَاتَّخَذْتُ هٰذَا الْآدَابَ إِمَامًا وَجَعَلْتُهُ لِمَصَالِحِي
از ظلم حاکمان پس گرفتم این نصیحت با طریقه را پیشوا و گردانیدم آنرا برای مصلحتهای خود
زِمَامًا فَمَا دَخَلْتُ مَدِينَةً وَلَا وَلَجْتُ عَرِينَةً إِلَّا وَامْتَرَجْتُ بِحَاكِمِهَا
مهاری پس در نمی آمدم در شهری و در نمی آمدم به بیشه شیر مگر بجائیکه آمیختم با حاکم آن
امْتِزَاجَ الْمَاءِ بِالرَّاحِ وَتَقَوَّيْتُ بِعِنَايَتِهِ تَقَوِّيَ الْأَجْسَادِ بِالْأَرْوَاحِ
بهمچو آمیختن آب با شراب و توانا شدم بلطف او مثل زور مندی اجسام بجانها
فَبَيْنَمَا أَنَا عِنْدَ حَاكِمِ الْإِسْكَنْدَرِيَّةِ فِي عَشِيَّةٍ عَرِيَّةٍ وَقَدْ أَحْضَرَ مَالَ
پس میانه وقتیکه من نزد حاکم اسکندری بودم در شبانگاه که صاحب باد سرد بود بجائیکه هر آینه حاضر شده بود مال
الصَّدَقَاتِ لِيُفَضَّ عَلَى ذَوِي الْفَاقَاتِ إِذْ دَخَلَ شَيْخٌ عَفِيرٌ تَعِيلُهُ
صدقها تا پراگنده کند حاکم آنرا بر صاحبان فاقه و فقر ناگاه داخل شد پیری زشت و سهمناک که میکشد او را
امْرَأَةٌ مُصَيِّرَةٌ فَقَالَتْ أَيَّدَ اللهُ الْقَاضِيَ وَأَدَامَ بِهِ التَّرَاضِيَ إِنِّي امْرَأَةٌ
زنی بچه دار پس گفت زن تقویت کند خدای تعالی قاضی را و همیشه دارد خدا بوی خوشنودی مخلصین را هر آینه من زنی هستم
مِنْ أَكْرَمِ جُرْثُومَةً وَأَكْرَمِ أُرُومَةً وَأَشْرَفِ خُؤُولَةٍ وَعُمُومَةٍ مِنْ مِنْ
از بزرگترین اصل و قبیله و از پاکترین اصل و بزرگترین رشته داران مادری و رشته داران پدری حصن من
الصَّوْنُ وَشِيمَتِي الْهَوْنُ وَخُلُقِي نِعْمَ الْعَوْنُ وَبَيْنِي وَبَيْنَ
حفظ نفس ست و خصلت من نرمی ست و سرشت من نیکو مددگار ست میان من و میان
جَارَاتِي يَوْنٌ وَكَانَ أَبِي إِذَا خَطَبَنِي نُبَاةُ الْمَجْدِ وَأَرْبَابُ الْجِدِّ
همسائگان من دوری ست و بود پدر من هرگاه خواستگاری میکردند ترا صاحبان بزرگی و صاحبان بخت و دولت

سَكَتَهُمْ وَبَكَتَهُمْ وَعَاتَبَ وَصَلَتَهُمْ وَصِلَتَهُمْ وَاحْتَجَّ بِأَنَّهُ عَاهَدَ اللهَ تَعَالَى

ساکت میگردانید آنهارا و عاجز میساخت آنهارا و مکروه پنداشتی میپنداشت آنهارا و حجت میگرفت بانیکه هر آینه او عهد کرده بود خدارا بر

بِحَلْفَةٍ أَنْ لَا يُصَاهِرَ غَيْرَ ذِي حِرْفَةٍ فَقَبَضَ الْقَدَرُ لِنَصِبِي وَوَصَبِي

بقسم اینکه بدامادی نگیرد سوای صاحب پیشه را پس مقدر کرد اراده الهی برای رنج من و مرض من

أَنْ حَضَرَ هٰذَا الْخِدْنُ عَتَرْتَادِي أَبِي فَأَقْسَمَ بَيْنَ رَهْطِهِ لَأَنْدَفِيَنَّ شَرْطِي

اینکه حاضر شد این مکار در مجلس پدر من پس سوگند خورد میان قوم پدر من که هر آینه او وفا میکند شرط

وَادَّعَى أَنَّهُ طَالَ مَا نَظَرَ دُرَّةً إِلَى دُرَّةٍ فَبَاعَهُمَا بِبَدْرَةٍ فَاعْتَرَّ

پدر من ست و دعوی کرد که هر آینه او مدت دراز بر شته کشیده است مروارید را طرف مروارید پس فروخت آنهارا بیک بدره پس مغرور

أَبِي بِزُخْرُفَةِ مَقَالِهِ وَزَوَّجَنِيهِ قَبْلَ اخْتِبَارِ حَالِهِ فَلَمَّا اسْتَخْبَرَنِي

خورد پدر من بآراستگی کلام باطل او و بزنی داد مرا بوی پیش از امتحان حال او پس هرگاه برآورد مرا

مِنْ كَنَائِسِي وَرَحَّلَنِي عَنْ أَنَائِسِي وَنَقَلَنِي إِلَى كَسْرَةٍ وَحَصَّلَنِي

از خانه من و کوچ فرمود مرا از اقربای من و برد مرا طرف کنارهٔ خانه خود و داخل کرد مرا

تَحْتَ أُسْرَةٍ وَجَدْتُهُ قُعْدَةً جُثْمَةً وَأَلْفَيْتُ ضُجْعَةً نُومَةً

زیر قید خود یافتم او را بسیار نشیننده و بسیار چسپنده و یافتم او را بسیار بر پهلو افتاده و بسیار خوابنده

وَكُنْتُ صَيْجَسَ بِرْيَاشٍ وَزِيٍّ وَآنَاتٍ وَرِيٍّ فَمَا بَرِحَ يَبْعُدُ فِي

و بودم که رفاقت کردم او را بجاهای نیکو و صورت نیکو و اسباب خانه و حسن صورت پس همیشه بود که میرفت دست آنرا در

سُوقِ الْهَضْمِ وَيُتْلِفُ ثَمَنَهُ فِي الْمَضْمِ وَالْقَضْمِ إِلَى أَنْ مَزَّقَ مَالِي بِأَشَرِهِ

بازار ظلم و ضائع میکرد قیمت آنرا در خوردن بجمیع دندان و اطراف دندان تا آنکه پاره پاره کرد مال مرا تمام

وَأَنْفَقَ مَالِي فِي عُسْرَةٍ فَلَمَّا أَنْسَانِي طَعْمُ الرَّاحَةِ وَغَادَرَ بَيْتِي أَنْقَى

و خرچ کرد آنچه برای من بود در تنگی خود پس هرگاه فراموش کنانید مرا مزهٔ آسایش و گذاشت خانه مرا صاف تر

مِنَ الرَّاحَةِ فَقُلْتُ لَهُ يَا هٰذَا إِنَّهُ لَا مَغْبَأَ بَعْدَ بُؤْسٍ وَلَا عِطْرَ

از کف دست گفتم او را ای فلان هر آینه شان اینست که غنیست پنهان داشتن بعد سختی و نیست خوشبو زنیست

بَعْدَ عُرُوسٍ فَانْهَضْ لِلْإِكْتِسَابِ بِصَنَاعَتِكَ وَاجْتَنِ ثَمَرَةَ بَرَاعَتِكَ فَقَامَ

پس از عروس پس برخیز برای کسب کردن بحرفه و پیشه خود و بچین میوه جودت تدبیر خود را پس گفت

إِنَّ صَنَاعَتَكَ قَدْ رُمِيَتْ بِالْكَسَادِ لَمَّا ظَهَرَ فِي الْأَرْضِ مِنَ الْفَسَادِ

که هر آئینه پیشهٔ او تحقیق که انداخته شد بسبب ناروائی متاع باموریکه ظاهر شد در زمین از فساد

وَلِيَ مِنْهُ سُلَالَةٌ كَأَنَّهَا خِلَالَةٌ وَكِلَانَا مَا يَنَالُ مَعَهُ شِبَعٌ وَلَا تُرْقَالُهُ

و مرا از آنمرد بچه است گویا که او خلال ست و ما هر دو نمی یابیم از و بقدر سیری و نه می ایستد

مِنَ الطَّوَى دَمْعٌ وَقَدْ قُلْتُ لَكَ وَأَحْضَرْتُ لَدَيْكَ لِتُعْجِمَ

مثل او از گرسنگی اشک و هر آئینه گشیدم او را بسوی تو و حاضر آوردم او را نزدیک تو تا بیازمائی

عُودَ دَعْوَاهُ وَتَحْكُمَ بَيْنَنَا بِمَا أَرَاكَ اللهُ فَأَقْبَلَ الْقَاضِي عَلَيْهِ وَقَالَ لَهُ

چوب دعوی او را و انصاف کنی میانهٔ ما هر دو بچیزیکه آموخته است ترا خدای تعالی پس رو آورد قاضی بر و گفت قاضی او را

قُلْ وَعَيْتَ قَصَصَ عَرُوسِكَ فَبِرَهْنِ الْآنَ عَنْ نَفْسِكَ وَإِلَّا لَشَفَتْ

بگو هر آئینه یاد گرفتی حکایت عروس زوجهٔ خود را پس بیار دلیلی از ذات خود و اگر نه ظاهر میکنم

عَنْ لَبْسِكَ وَأَمَرْتُ بِحَبْسِكَ فَأَطْرَقَ إِطْرَاقَ الْأَفْعُوَانِ ثُمَّ شَمَّرَ لِلْحَرْبِ

از مکر و حیلهٔ تو و حکم میکنم بسبب تو پس سر فرو افگند بجوسر در پیش انداختن از دهای نر پس از آن مستعد شد برای جنگ

الْعُوَانِ وَقَالَ نَظْمٌ اِسْمَعْ حَدِيثِي فَإِنَّهُ عَجَبٌ ۞ يُضْحِكُ مِنْ شَرْحِهِ وَيُنْتَحَبُ

دوم و گفت بشنو سخن من چرا که هر آئینه آن شگفت ست ۞ خنده می آید از بیان آن و گریه می آید

أَنَا امْرُؤٌ لَيْسَ فِي خَصَائِصِهِ عَيْبٌ وَلَا فِي فَخَارِهِ رِيبٌ ۞ سَرْوُ جَدِّي

من مردی ام که نیست در فضائل او ۞ عیب و نه در فخرهای او شک ۞ سرور جد

الَّتِي وُلِدْتُ بِهَا ۞ وَأَصْلُ غَسَّانَ حِينَ انْتَسَبُ ۞ وَشُغْلِي

من ست که پیدا شدم در آن ۞ و اصل من قبیلهٔ غسان ست وقتیکه منسوب میشوم ۞ و کار من

الدَّرْسُ وَالتَّبَحُّرُ فِي الْعِلْمِ ۞ طِلَابِي وَحَبَّذَا الطَّلَبُ ۞ وَرَأْسُ

خواندن است و بسیارے در علم ۞ مطلب من ست و چه نیکو طلب ست ۞ و بضاعت

مَالِي سِحْرُ الكَلَامِ الَّذِي ۞ مِنْهُ يُصَاغُ القَرِيضُ وَالخُطَبُ ۞ أَغُوصُ فِي لُجَّتِهِ
من جادو بیانی ست کہ ازان ساختہ میشود شعر و خطبہا ۞ غوطہ میزنم در دریاے

البَيَانِ فَأَخْتَارُ ۞ اللَّآلِي مِنْهَا وَأَنْتَخِبُ ۞ وَأَجْتَنِي اليَانِعَ لِلجَنِيِّ
فصاحت پس میگیرم ۞ مروارید ہا ازان و انتخاب میکنم ۞ و مے چینم میوۂ رسیدۂ تازہ

مِنَ القَوْلِ ۞ وَغَيْرِي لِلعُودِ يَحْتَطِبُ ۞ وَآخُذُ اللَّفْظَ فِضَّةً فَإِذَا ۞ مَا
از سخن ۞ و سوای من ہمہ را جمع کنندہ است ۞ و میگیرم سخن را نقرہ پس ہرگاہ

صُغْتُهُ قِيلَ إِنَّهُ ذَهَبُ ۞ وَكُنْتُ مِنْ قَبْلُ أَمْتَرِي نَشَبًا ۞ بِالأَدَبِ
زر گری میکنم او را گفتہ میشود کہ ہمانا آن سخن زر ست ۞ و بودم پیش ازین کہ بیرون می آوردم مال را ۞ بتعلم ادب

المُقْتَنَى وَأَجْتَلِبُ ۞ وَيَمْتَطِي أَخْمَصِي لِحُرْمَتِهِ ۞ مَرَاتِبًا لَيْسَ فَوْقَهَا رُتَبُ
کہ کسب کردہ شدہ است و میکشیدم ۞ و سوار میشند کف پاے من بسبب حرمت آن ۞ بر پارہائیکہ نیست بالاے آن پایہاے دیگر ۞

وَطَالَمَا زُفَّتِ الصِّلَاتُ إِلَى ۞ رَبْعِي فَلَمْ أَرْضَ كُلَّ مَنْ يَهَبُ ۞ فَاليَوْمَ مَنْ
و بسیار بود کہ فرستادہ میشد انعامات بسوی ۞ خانۂ من پس راضی نمیشدم از ہر بخشندہ ۞ پس امروز کیست کہ

يَعْلَقُ الرَّجَاءَ بِهِ ۞ أَكْسَدُ شَيْءٍ فِي سُوقِهِ الأَدَبُ ۞ لَا عِرْضَ لِي بِنَائِلٍ يَصَانُ
آویختہ کند امید را باو ۞ نا روا ترین چیز در بازار خود ادب ست ۞ نہ آبروی صاحبان ادب نگہداشتہ میشود ۞

وَلَا ۞ يُرْقَبُ فِيهِمُ إِلٌّ وَلَا سَبَبُ ۞ كَأَنَّهُمْ فِي عِرَاصِهِمْ جِيَفٌ ۞ يُبْعَدُ مِنْ
و نہ ۞ رعایت کردہ میشود در آنہا قرابت و نہ شناسائی ۞ گویا کہ ابنای ادب در صحنہای آنہا جیفہ اند ۞ دور داشتہ میشود از

تُنْهَا وَيُجْتَنَبُ ۞ فَارَلَنِّي لِمَا مُنِيتُ بِهِ ۞ مِنَ اللَّيَالِي وَصَرْفِهَا عَجَبُ
گندگی آن پرہیز کردہ میشود ۞ پس حیران شدہ غافل من بسبب چیزیکہ مبتلا شدم بآن ۞ از حوادث زمانہ و گردش آن تحقیق ست ۞

وَضَاقَ ذَرْعِي لِضِيقِ ذَاتِ يَدِي ۞ وَسَاوَرَتْنِي الهُمُومُ وَالكُرَبُ
و تنگ شد سینۂ من از تنگے مال من ۞ و جست بر من اندوہا و غمہا

وَقَادَنِي دَهْرِيَ المُلِيمُ إِلَى ۞ سُلُوكِ مَا يَسْتَشِينُهُ الحَسَبُ
و کشید مرا زمانۂ من کہ مستحق ملامت ست بسوی ۞ اختیار کردن چیزیکہ عیب پندارد آنرا بزرگے

فَبِعْتُ حَتّٰى لَمْ يَبْقَ لِي سَبَدٌ * وَلِلْبَنَاتِ إِلَيْهِ انْقِلَبُ * وَادَّنْتُ حَتّٰى
پس فروختم تا آنکه باقی نماند برای من پشمم ؛ و نه توشه که بسوی آن برگردم ؛ و قرض کشیدم تا آنکه
أَثْقَلْتُ سَالِفَتَيَّ * بِحَمْلِ دَيْنٍ مِنْ دُونِهِ الْعَطَبُ * ثُمَّ طَوَيْتُ الْحَشَى
گرانبار ساختم گردن خود را بار دوش گرفتن قرض که کمتر از دست هلاکی ؛ بستر پچیدم رو ده را
عَلَى سَغَبٍ * خَمْسًا فَلَمَّا امَّضَنِي السَّغَبُ * لَمْ أَرَ إِلَّا جِهَازَهَا عَرَضًا *
بر گرسنگی ؛ پنج روز پس هرگاه سوخت مرا گرسنگی ؛ ندیدم مگر رخت زن را متاع ؛
أَجُولُ فِي بَيْعِهِ وَاضْطَرِبُ * فَجُلْتُ فِيهِ وَالنَّفْسُ كَارِهَةٌ * وَالْعَيْنُ عَبْرَى وَ
که میگشتم در فروختن آن متردد می بودم ؛ پس جولان کردم در وی حال آنکه نفس کراهت کننده بود ؛ و چشم گریان بود و
الْقَلْبُ مُكْتَئِبُ * وَمَا تَجَاوَزْتُ إِذْ عَبَثْتُ بِهِ * حَدَّ التَّرَاضِي فَيُحْدِثَ الْغَضَبُ
دل اندوهناک ؛ و نه درگذشتم وقتیکه بازی کردم بآن مال ؛ حد رضای یکدیگر را تا پیدا شود خشم ؛
فَإِنْ يَكُنْ غَاظَهَا تَوَهُّمُهَا * أَنَّ بَنَانِي بِالنَّظْمِ تَكْتَسِبُ * أَوْ أَنَّنِي ذِرْعَةٌ
پس اگر باشد که خشم آورد او را گمان وی ؛ که هر آینه سر انگشتان من بنظم مروارید کسب روزی میکنند ؛ یا آنکه هر آینه من وقتیکه قصد کردم
خِطْبَتَهَا * زَخْرَفْتُ قَوْلِي لِيَنْجَحَ الْكَذِبُ * فَوَالَّذِي سَارَتِ الرِّفَاقُ إِلَى * كَعْبَتِهِ
خواستگاری او را ؛ آراستم سخن خود را تا روا شود حاجت من ؛ پس سوگند خدائیکه قصد میکنند رفیقان سفر طرف ؛ کعبهٔ او
تَسْتَحِثُّهَا النُّجُبُ * مَا الْمَكْرُ بِالْمُحْصَنَاتِ مِنْ خُلُقِي * وَلَا شِعَارِي التَّمْوِيهُ
که زود می میکنند بآن شتران تیز رفتار ؛ نیست حیله کردن بازنان پارسا از خوی من ؛ و نیست لباس من تلبیس و تزئین
وَالْكَذِبُ * بَلْ فِكْرَتِي تَنْظِمُ الْقَرِيضَ كَمَا * أَرَادَ لَا كِفِّي وَشِعْرِي الْمَنْظُومُ لَا
و دروغ ؛ بلکه اندیشهٔ من آراسته میکند گردن بند را نه ؛ دست من و شعر من برشته نظم کشیده شده است نه
لَسَخَبُ * وَلَا يَدِي مُذْ نَشَأْتُ تَنْظِمُهَا * إِلَّا مَوَاضِيَ الْيَرَاعِ وَالْكُتُبُ
رزن بندست ؛ و نیست دست من از هنگامیکه پیدا شدم در آویخته شتابنده ؛ مگر روندهای قلم و کتاب ها ؛
فَهَذِهِ الْحِرْفَةُ الْمُشَارُ إِلَى * مَا كُنْتُ أَحْوِي بِهَا وَأَجْتَلِبُ * فَأْذَنْ لِشَرْحِي
اینست پیشه که اشاره کرده شد بسوی ؛ چیزیکه بودم که گرد میکردم و میکشیدم بآن زر را پس گوش دار برای شرح حال من

لَمَا اذِنْتَ لَهَا * وَلَا تُرَاقِبْ وَاحْكُمْ بِمَا يَجِبُ * قَالَ فَلَمَّا احْكُمْ مَا شِئْتَ وَ
چنانکہ گوش وانشتی برای زن * ورعایت مکن وحکم کن بچیزیکہ واجب ست * گفت راوی ہرگاہ محکم کردم چیزیرا کہ شما کراہ آنرا و

اَكْمَلَ اِنْشَادَهُ عَطَفَ الْقَاضِي اِلَى الْفَتَاةِ بَعْدَ اَنْ شَغَفَ بِالْاَبْيَاتِ وَقَالَ
تمام کرد شعر خواندن خود را میل نمود قاضی طرف زن جوان پس از فریفتہ شدن باابیات وگفت

اَمَا اِنَّهُ قَدْ ثَبَتَ عِنْدَ جَمِيعِ الْحُكَّامِ وُلَاةِ الْاَحْكَامِ اِنْقِرَاضُ جِيلِ الْكِرَامِ
آگاہ باش کہ ہرآئینہ نشان انیست کہ بتحقیق ثابت شدہ نزد تمامی فرمان روایان وصاحبان فرمانہا آخر رسیدن گروہ جوان مردان

وَمَيْلُ الْاَيَّامِ اِلَى اللِّئَامِ وَاَنِّي لِاَغْفَالِ بَعْلَائِي صَدُوقًا فِي الْكَلَامِ بَرِيئًا
وگرائیدن روزگار بسوی ناکسان وبدرستیکہ من گمان میبرم شوہر ترا راست گو در سخن دور

مِنَ الْمَلَامِ وَهَا هُوَ قَدِ اعْتَرَفَ لَكَ بِالْقَرْضِ وَصَرَّحَ عَنِ الْمَحْضِ وَبَيَّنَ
از نکوہش وآگاہ باش کہ او بتحقیق اقرار کرد مر ترا بوام وتصریح کرد از چیز خالص وبیان کرد

مِصْدَاقَ النَّظْمِ وَتَبَيَّنَ اَنَّهُ مَعْرُوقُ الْعِظْمِ وَاِعْنَاتُ الْمُعْذِرِ مَلَامَهُ
گواہ صادق نظم وظاہر شد کہ ہرآئینہ او مفلس ست ورنجانیدن عذر رد ست سرزنش او

وَحَبْسُ الْمُعْسِرِ مَاثِمَةٌ وَكِتْمَانُ الْفَقْرِ زَهَادَةٌ وَاِنْتِظَارُ الْفَرَجِ بِالصَّبْرِ
وقید کردن تنگدست گناہ است وپوشیدن درویشی پرہیزگاریست وچشمداشت گشادگی بشکیب

عِبَادَهُ فَارْجِعِي اِلَى خِدْرِكِ وَاعْذُرِي اَبَا عُذْرِكِ وَهَنِّفِي مَنْ تَرَاهُ
بندگیست پس بازگرد طرف خانہ خودت وقبول کن عذر شوہر خود را وباز ایست از تیزی زبان خود

وَسَلِّمِي لِقَضَاءِ رَبِّكِ ثُمَّ اِنَّهُ فَرَضَ لَهُمَا فِي الصَّلَاةِ حِصَّةً نَاوَلَهُمَا مِنْ
وانقیاد کن بحکم پروردگار خود پس بدرستیکہ او فرض کرد برای ہر دو در صدقہا بہرہ وداد ہر دو را از

دَرَاهِمِهِمَا قَبْضَةً وَقَالَ لَهُمَا تَعَلَّلَا بِهٰذِهِ الْعُلَالَةِ وَتَمَنَّيَا بِهٰذِهِ الْبُلَالَةِ
درہمہای آن مقدار مشت وگفت بہرہ وقناعت کنید باین چیز اندک وسیراب شوید باین آب اندک

وَاصْبِرَا عَلَى كَيْدِ الزَّمَانِ وَكَدِّهِ فَعَسَى اللّٰهُ اَنْ يَاْتِيَ بِالْفَتْحِ اَوْ اَمْرٍ
وصبر کنید بر مکر زمانہ وسختی آن پس قریب ست کہ خدا تعالے بیارد کشادگی یا حکمے

مِنْ عِنْدِهٖ فَنَهَضَا وَلِلشَّيْخِ فَرْحَةُ الْمُطْلَقِ مِنَ الْإِسَارِ
از نزد او پس برخاستند هر دو و برای شیخ خوشحالی رها بود از قید

وَهِنَّةُ الْمُوسِرِ بَعْدَ الْإِعْسَارِ قَالَ الرَّاوِي وَكُنْتُ عَرَفْتُ
و نشاط غنی بعد تنگدستی گفت راوی و بودم که می شناختم

أَنَّهُ أَبُو زَيْدٍ سَاعَةَ بَرَغَتْ شَمْسُهُ وَنَزَغَتْ عِرْسُهُ
که هر آئینه او ابو زید است وقتیکه تابید آفتاب او و خصومت کرد زوجهٔ او

وَكِدْتُ أُفْصِحُ عَنِ افْتِتَانِهِ ثُمَّ اشْفَقْتُ مِنْ عُثُورِ الْقَاضِي
و نزدیک بودم که ظاهر کنم از و فتون بودن او و بار آوردن شاخهای او پس ازان ترسیدم از اطلاع قاضی

عَلَى بُهْتَانِهِ وَتَزْوِيلِ لِسَانِهِ فَلَا يَرَى عِنْدَ عِرْفَانِهِ أَنْ يُرَشِّحَ لِإِحْسَانِهِ
بر کذب او و بر آراستن زبان او پس نه بیند وقت شناختن او اینکه مستحق گرداند او را برای نکوئی خود

فَأَحْجَمْتُ عَنِ الْقَوْلِ إِحْجَامَ الْمُرْتَابِ وَطَوَيْتُ ذِكْرَهُ كَطَيِّ
پس باز ماندم از گفتن هیچ باز ماندن شک آرنده و در پیچیدم ذکر او مثل پیچیدن نامه

السِّجِيلِ لِلْكِتَابِ إِلَّا أَنِّي قُلْتُ بَعْدَ مَا فَصَلَ وَوَصَلَ إِلَى مَا وَصَلَ
برای نوشتن سر نامه مگر هر آئینه من گفتم بعد ازان که جدا شد و رسید بسوے چیزیکه رسید باو از عطا

لَوْ أَنَّ لَنَا مَنْ يَنْطِقُ فِي أَثَرِهِ لَأَتَانَا بِفَصِّ خَبَرِهِ وَبِمَا يُنْشَرُ مِنْ جَبَرِهِ فَأَتْبَعَهُ
اگر هر آئینه باشد ما را کسیکه رود در دنبال او هر آئینه آرد ما را بحقیقت خبر او و چیزیکه پراگنده کند از جاه در های یمانی او پس در پی او فرستاد

الْقَاضِي أَحَدَ إِمَائِهِ وَأَمَرَهُ بِالتَّجَسُّسِ عَنْ أَنْبَائِهِ فَمَا لَبِثَ أَنْ رَجَعَ مُتَدَهْدِمًا
قاضی یکی را از امینان خود و حکم کرد او را بتفتیش بر اخبار او پس درنگ نکرد اینکه باز آمد بحالیکه زود می کننده بود

وَقَهْقَرَ مُقَهْقِرًا فَقَالَ لَهُ الْقَاضِي مَهْيَمْ يَا أَبَا مَرْيَمَ فَقَالَ لَقَدْ عَايَنْتُ
و باز پس گشت بحالیکه تهقه میزد پس گفت او را قاضی چیست احوال تو ای ابا مریم پس گفت ایمن هر آئینه دیدم

عَجَبًا وَسَمِعْتُ مَا أَنْشَأَ لِي طَرَبًا فَقَالَ لَهُ مَاذَا رَأَيْتَ وَمَا الَّذِي
چیزی عجیب و شنیدم چیزیکه پیدا کرد بمن نشاط را پس گفت قاضی او را چه چیز است که دیدی و چه چیز است

وَعَيْتُ قَالَ لَمْ يَزَلِ الشَّيْخُ مُذْ خَرَجَ يُصَفِّقُ بِيَدَيْهِ وَيُخَالِفُ بَيْنَ رِجْلَيْهِ وَيُعَرِّدُ

کہ یاد گرفتی گفت ہمیشہ بود شیخ از وقتیکہ برآمد ہر ہم میزد ہر دو دست خود را از خوشی و مخالفت میکرد میان ہر دو پای خود و میگردید

بِلَاءً شَدِيدًا وَيَقُولُ نَظْمًا كِدْتُ أَصْلَى بَلِيَّةً مِنْ وَقَاحٍ شَمَرِيَّةٍ

بہ برگردن ہر دو کنج دہن خود میگفت و میگفت نزدیک بود کہ سوختہ میشدم بلائی بسبب زبان بی شرم زودی کنندہ در ہر کار

وَازْوَرَّ السِّجْنُ لَوْلَا حَاكِمُ الْإِسْكَنْدَرِيَّةِ فَضَحِكَ الْقَاضِي حَتَّى هَوَتْ

و میدید م زندان را اگر نمی بود ؛ حاکم شہر اسکندریہ ؛ پس خندید قاضی تا آنکہ افتاد

دِنْيَتُهُ وَذَوَتْ سَكِينَتُهُ فَلَمَّا فَاءَ إِلَى الْوَقَارِ وَعَقَّبَ بِالِاسْتِغْفَارِ

کلاہ او و زائل شد وقار و آرام او پس ہر گاہ رجوع کرد بسوی آرامیدگی و از پس سخت خندیدن آورد

قَالَ اللَّهُمَّ بِحُرْمَةِ عِبَادِكَ الْمُقَرَّبِينَ حَرِّمْ جِسْمِي عَلَى الْمُتَأَدِّبِينَ

آمرزش خواستن را گفت بار خدایا بہ بزرگی بندہای خودت کہ مقربند حرام کن قید مرا بر ادب آموزندگان

ثُمَّ قَالَ لِذَلِكَ الْأَمِينِ عَلَيَّ بِهِ فَانْطَلَقَ مُجِدًّا فِي طَلَبِهِ ثُمَّ عَادَ بَعْدَ لَأْيٍ بِهِ

پس گفت قاضی مر آن امین را بیار او را پس رفت بحالیکہ زودی کنندہ بود در جستن او پس باز آمد

مُخْبِرًا بِنَأْيِهِ فَقَالَ لَهُ الْقَاضِي أَمَا إِنَّهُ لَوْ حَضَرَ لَكُفِّيَ الْحَذَرُ ثُمَّ لَا وَلِيتُهُ

بعد دیر کردن خود بحالیکہ خبر دہندہ بود او را دوری او پس گفت او را قاضی آگاہ باش کہ ہر آئینہ اگر او حاضر میشد ہر آئینہ بسیار میگردانیدہ میشد از ترس تو

مَا هُوَ بِأَوْلَى وَلَا رَيْبَ أَنَّ الْآخِرَةَ خَيْرٌ لَهُ مِنَ الْأُولَى قَالَ الْحَارِثُ

بلکہ نیست سزاوارتر و ہر آئینہ نمودی او را کہ بہ تحقیق عطای آخرین نیکوتر ست باو از بخشش اولین گفت حارث

بْنُ هَمَّامٍ فَلَمَّا رَأَيْتُ صَغْوَ الْقَاضِي إِلَيْهِ وَفَوْتَ ثَمَرَةِ التَّنْبِيهِ عَلَيْهِ

پسر ہمام پس ہر گاہ دیدم خواہش قاضی طرف او و در گذشتن فائدہ آگہی دادن بروی

عَشِيتُنِي نَدَامَةُ الْفَرَزْدَقِ حِينَ أَبَانَ النَّوَارَ وَالسَّعْيِ لَمَّا اسْتَبَانَ

فرو پوشید مرا پشیمانی فرزدق وقتیکہ طلاق باین داد مسماۃ نوار را و پشیمانی کسے ہر گاہ دید

انْتِهَازُ الْمَقَامَةِ الْعَاشِرَةِ الرَّحَبِيَّةِ حَكَى الْحَارِثُ بْنُ هَمَّامٍ

صبح را مقامہ دہم موسوم برحبیہ حکایت کرد حارث پسر ہمام

کذا فی نسخۃ ظہیری و راحۃ العلوی و نجیبہ ۱۲ عفا اللہ عنہ و بحر رمل مربع مخبون سالم فاعلاتن ہجا ربار و مخبون فعلاتن شود ۱۲

قَالَ هَتَفَ بِي دَاعِي الشَّوْقِ إِلَى رَحْبَةِ مَالِكِ بْنِ طَوْقٍ فَلَبَّيْتُهُ مُحْتَطِيًا
گفت آواز داد مرا خواننده شوق طرف رحبه بنا کرده مالک پسر طوق پس اجابت کردم او را بحالیکه سوار بودم
شِمْلَةً وَمُنْتَضِيًا عَزْمَةً مُشْمَعِلَّةً فَلَمَّا أَلْفَيْتُ بِهَا الْمَرَاسِيَ وَشَدَدْتُ
ناقهٔ تیز رو را کشنده بودم ارادهٔ تیز و شتابنده پس هرگاه انداختم دران شهر لنگر را و استوار بستم
أَمْرَاسِيَ وَبَرَزْتُ مِنَ الْحَمَّامِ بَعْدَ سَبْتِ رَأْسِي رَأَيْتُ غُلَامًا قَدْ
رسنهای خیمهٔ خود و بیرون آمدم از گرمابه پس از ستردن موی سر خود دیدم کودکے را
أُفْرِغَ فِي قَالَبِ الْجَمَالِ وَأُلْبِسَ مِنَ الْحُسْنِ حُلَّةَ الْكَمَالِ وَقَدِ اعْتَلَقَ
ریخته شده بود در کالبد خوبروئے و پوشانیده شده از حسن جادر کمال و هر آئینه آویخته است
شَيْخٌ بُرْدَ نِيدٍ يَدَّعِي أَنَّهُ فَتَكَ بِابْنِهِ وَالْغُلَامُ يُنْكِرُ عُرْفَتَهُ وَيُكَبِّرُ قِرْفَتَهُ
پیری با آستین او بحالیکه دعوی میکند که هر آئینه او کشته است پسر شیخ را و کودک انکار میکند شناخت او را و بزرگ میشمرد تهمت او را
وَالْخِصَامُ بَيْنَهُمَا مُتَطَايِرُ الشَّرَارِ وَالزِّحَامُ عَلَيْهِمَا يَجْمَعُ بَيْنَ
و دشمنی در میان هر دو پرنده اخگرها بود و انبوهے بر ایشان فراهم میکرد میان
الْأَخْيَارِ وَالْأَشْرَارِ إِلَى أَنْ تَرَاضَيَا بَعْدَ اشْتِطَاطٍ لِلَدَدِ بِالتَّنَافُرِ
نیکان و بدان تا آنکه راضی شدند هر دو بعد از حد در گذشتن خصومت سخت بر افعه
إِلَى وَالِي الْبَلَدِ وَكَانَ مِمَّنْ يُزَنُّ بِالْهَنَاتِ وَيُغْلَبُ حُبُّ الْبَنِينَ
بسوی حاکم شهر حال آنکه بود حاکم از کسانیکه تهمت کرده میشد بخصائل قبیحه و غالب میکرد محبت پسر آنرا
عَلَى الْبَنَاتِ فَأَسْرَعَا إِلَى مَنْدُوَتِهِ كَاسْتِيلَاكِ فِي عَدُوَتِهِ
بر دختران پس زود می کردند هر دو طرف مجلس او مانند سمی سلیک در دویدن او
فَلَمَّا حَضَرَا أَجَدَّ الشَّيْخُ دَعْوَاهُ وَاسْتَدْعَى عَدْوَاهُ فَاسْتَنْطَقَ
پس هرگاه حاضر شدند هر دو پیش قاضی از سر گرفت پیر دعوی خود را و درخواست یاران او را پس سخن گفتن خواست حاکم از
الْغُلَامَ وَقَدْ فَتَنَهُ بِمَحَاسِنِ غُرَّتِهِ وَطَرَّ عَقْلَهُ بِتَصْفِيفِ
کودک و بتحقیق مفتون کرده بود قاضی را به نکوئیهاے روے خود و بریده بود خرد او را بهموار کردن

طُرَّتِهِ فَقَالَ إِنَّهَا أَفِيكَةٌ أَفَّاكٌ عَلَى غَيْرِ سَفَّاكٍ وَعَضِيهَةٌ مُحْتَالٌ عَلَى

گیسوی خود پس گفت کودک تحقیق آن دعوی دروغ دروغگوست بر غیر خون ریزنده و بهتان حیله گرست بر

مَنْ لَيْسَ بِمُغْتَالٍ فَقَالَ الْوَالِي لِلشَّيْخِ إِنْ شَهِدَ لَكَ عَدْلَانِ مِنَ

کسیکه نیست ناگاه کشنده پس گفت حاکم با پیر اگر گواه باشند ترا دو عادل از

الْمُسْلِمِينَ وَإِلَّا فَاسْتَوْفِ مِنْ يَمِينِ فَقَالَ الشَّيْخُ إِنَّهُ جَدَّلَ خَاسِيًا

مسلمانان حکم بقصاص کنم وگرنه پس فراگیر مر از کودک سوگند را پس گفت پیر بر آینه او انداخت بزمین و بر او در آمد مرد

وَأَفَاحَ دَمَهُ خَالِيًا فَإِنِّي لِي شَاهِدٌ وَلَمْ يَكُنْ ثَمَّ مُشَاهِدٌ وَلَكِنْ وَلِّنِي

و ریخت خون پسر را در خلوت پس کجاست مرا گواه و نبود در اینجا بیننده ولیکن حکم کن مرا

تَلْقِينَهُ الْيَمِينَ لِيَتَبَيَّنَ لَكَ أَيَصْدُقُ أَمْ يَمِينَ فَقَالَ لَهُ أَنْتَ الْمَالِكُ

بتلقین کردن او سوگند را تا ظاهر شود مر ترا آیا صادق ست یا کاذب پس گفت او را قاضی تو خداوندا مین

لِذَلِكَ مَعَ وَجْدِكَ الْمُتَهَالِكِ عَلَى ابْنِكَ الْهَالِكِ فَقَالَ الشَّيْخُ لِلْغُلَامِ قُلْ وَ

کار هستی با راندوه خود که کثیرست بر پسر خود هلاک شده پس گفت پیر بکودک بگو قسم و

الَّذِي زَيَّنَ الْجِبَاهَ بِالطُّرَرِ وَالْعُيُونَ بِالْحُوَرِ وَالْحَوَاجِبَ بِالْبُلَجِ وَالْمَبَاسِمَ

بکسیکه زینت داد پیشانیها را بگیسوها و چشمها را بسخت سیاهی و سفیدی و ابروان را بکشادگی آنها و دندانها را

بِالْفَلَجِ وَالْجُفُونَ بِالسُّقْمِ وَالْأُنُوفَ بِالشَّمَمِ وَالْخُدُودَ بِاللَّهَبِ وَالثُّغُورَ

بکشادگی میان آن و بردهای چشم را به بیماری و بینی ها را به بلندی و رخسارها را بسرخی و دندانهای پیشین را

بِالشَّنَبِ وَالْبَنَانَ بِالدَّرَنِ وَالْخُصُورَ بِالْهَيَفِ إِنِّي مَا قَتَلْتُ ابْنَكَ

بتیزی و خوش آبی و سر انگشتان را بناز کی و نرمی و کمرها را بباریکی هر آینه من نکشتم پسر ترا

سَهْوًا وَلَا عَمْدًا وَلَا جَعَلْتُ هَامَتَهُ لِسَيْفِي غِمْدًا وَإِلَّا فَرَمَى اللَّهُ جَفْنِي

بفراموشی و نه بقصد و نگردانیدم سر او را برای شمشیر خود نیام واگرنه پس انداز د خدا تعالی پلک مرا

بِالْعَمَشِ وَخَدِّي بِالشَّمَشِ وَطَرْفِي بِالْحَجَلِ وَطَعْنِي بِالْبُلَهِ وَوَرْدِي

باضعف بصر و رخسارهای مرا بالکهای سیاه و سفید و گیسوی مرا بر نخیتن و دندان مرا بالسبزی و سرخی و رخسار مرا

بِالْبِهَارِ وَمِسْتِي بِالْبُخَارِ وَبَدْرِي بِالْمِحَاقِ وَفِضَّتِي بِالْاِحْتِرَاقِ وَشُعَاعِي
بزردی وشمت دهن مرا بدل بوئے ونور روے مرا بتاریکی وسفیدی رخسار مرا بسیاهی وروشنی اروی مرا

بِالظَّلَامِ وَدَوَاتِي بِالْاَقْلَامِ فَقَالَ الْغُلَامُ الْاِصْطِلَاءُ بِالْبَلِيَّةِ
بسیاهی ودوات مرا باقلما پس گفت کودک اختیار میکنم سوختن را به بلا

وَلَهُ الْاِلْمَامُ بِفِنَاءِ لَالِيَهْ وَالْاِنْقِيَادُ بِالْقُوَدِ وَلَا الْحَلِيفُ بِمَا لَمْ يَحْلِفْ
وبسوگند خوردن را بنام قسم او واطاعت را بمراسے قسم نه سوگند را بچیزیکه سوگند

بِهِ اَحَدٌ وَاَبَى الشَّيْخُ اِلَّا بَيْعَهُ الْيَمِينَ الَّتِي اخْتَرَعَهَا وَاَمْقَرَ لَهُ
یاد نکرده است بآن کسے وسر باز زد پیر مگر خوردنیدن کودک را سوگند یکه پیروان آورده بود اورا ونلخ گردانید

جُرَعَهَا وَلَمْ يَزَلِ الْخِلَافُ بَيْنَهُمَا يَسْتَعِرُ وَمُجَّةُ التُّرَابِ تَعِرُ
اورا آشامهاے آن ودر همیشه بود سه دشنام وهی یکدیگر نمیانه هردو افروخته میشد وراه راست رفتن یکدیگر دشوار میشد

وَالْغُلَامُ فِي ضِمْنِ تَاَبِّيهِ يَخْلُبُ قُلُبَ الْوَالِي بِتَلَوِّيهِ وَيُطْمِعُ فِي اَنْ
وکودک در اثنای سرکشی خود از سوگند میدزدید نیت حاکم را بپیچیدن خود از ناز وامید وار میکرد اورا ینکه جواب دهد

يُلَبِّيَهُ اِلَى اَنْ رَاَى اَنَّ هَوَاهُ عَلَى قَلْبِهِ وَاَلَبَّ بِلُبِّهِ لَهُ الْوَجْدُ الَّذِي
اورا حسب مراد ما آنکه غالب شد محبت کودک بردل او واقامت کرد عاکم بعقل کودک وبیمار است برای او عشقی که

يَتَمَّهُ وَالطَّمَعُ الَّذِي تَوَهَّمَهُ اَنْ يُخَلِّصَ الْغُلَامَ وَيَسْتَخْلِصَهُ وَاَنَّ
خوار کرده بود اورا وامید یکه گمان برد آنرا اینکه رهاند کودک را وخالص کند اورا برای خود واینکه

يُنْقِذَهُ مِنْ حِبَالَةِ الشَّيْخِ ثُمَّ يَقْتَنِصَهُ فَقَالَ لِلشَّيْخِ هَلْ لَكَ فِيمَا
رهائی دهد اورا از دام پس بعده شکار کند اورا پس گفت بشیخ آیا ترا رغبتے هست در چیزیکه

هُوَ اَلْيَقُ بِالْاَقْوَى وَاَقْرَبُ لِلتَّقْوَى فَقَالَ الْاِمَامُ تُشِيرُ لَا فَتِيهِ وَ
آن لائق تر هست بصاحب قوت ونزدیکتر هست بپرهیزگاری پس گفت پیر بسوی کدام چیز اشارت میکنی نابیروی کنم

لَا اَقِفُ لَكَ فِيهِ فَقَالَ اَرَى اَنْ تُقْصِرَ عَنِ الْقِيلِ وَالْقَالِ وَتَقْتَصِرَ مِنْهُ عَلَى
نه ایستم ورا ن گفت حاکم می بینم اینکه باز مانے از جواب وسوال وبسند کنی بر

مِائَةٍ مُثْقَالٍ لَا أَتَحَمَّلُ مِنْهَا بَعْضًا وَاجْتَبِي الْبَاقِيَ لَكَ عَرْضًا فَقَالَ الشَّيْخُ

صد دینار تا ببردارم ازان برخی را وفراہم آرم برای تو باقی را ازہم جائی کہ اتفاق افتد پس گفت پیر نیست

مَا مِنِّي خِلَافٌ فَلَا يَكُنْ لِوَعْدِكَ إِخْلَافٌ فَنَقَدَهُ الْوَالِي عِشْرِينَ

ازمن خصومت پس نباشد وعدۂ ترا خلاف کردن پس نقد واو اورا حاکم بیست دینار

وَوَزَعَ عَلَى وَزَعَتِهِ تَكْمِلَةَ خَمْسِينَ وَرَقَ ثَوْبُ الْأَصِيلِ وَانْقَطَعَ لِأَجْلِهِ

وقسمت کرد بر خادمان خود کامل کردن پنجاہ دینار را دلتنگ گردید جامہ شبانگاہ وبریدہ شد از جہت

صَوْبُ التَّحْصِيلِ فَقَالَ لَهُ خُذْ مَا رَاجَ وَدَعْ عَنْكَ اللِّهَاجَ وَعَلَيَّ فِي

آن باران فراہم آوردن پس گفت حاکم پیر را بگیر انچہ حاضر ست وبگذار از خود خصومت راہ لازم ست

غَدٍ أَنْ أَتَوَصَّلَ إِلَى أَنْ يَنْضَّ لَكَ الْبَاقِي وَيَتَحَصَّلَ فَقَالَ الشَّيْخُ

بر من در فردا اینکہ بیوستگی جویم بلطف بسوی آنکہ جمع شود ترا مال باقی وحاصل شود پس گفت پیر

أَتَبْذُلُ مِنْكَ عَلَى أَنَّ الْأَرِمَّةَ لَيْلَتِي وَيَرْعَاهُ إِنْسَانُ مُقْلَتِي حَتَّى

قبول کردم انچہ گفتی بشرط آنکہ حفاظت کنم کودک را شب ونگہبانی کند اورا مردم چشم من تا آنکہ

إِذَا أَعْفَى بَعْدَ إِسْفَارِ الصُّبْحِ بِمَا بَقِيَ مِنْ مَالِ الصُّلْحِ تَخَلَّصْتُ فَأَبَتْ

چون تمام دہد پس از روشن شدن بامداد بچیزیکہ باقی ماند ازمال آشتی رہائی یابد بیصنہ

مِنْ ثَوْبٍ وَبُرْأَةَ الذِّئْبِ مِنْ دَمِ ابْنِ يَعْقُوبَ فَقَالَ لَهُ الْوَالِي

از چوزہ وپاک شود پیرہن پاک شدن گرگ از خون پسر یعقوب علیہ السلام پس گفت اورا حاکم

مَا أَرَاكَ سُمِّيتَ شَعْطَارًا لَا رُمْتَ فُرْطًا قَالَ لِلْحَارِثِ بْنِ هَمَّامٍ فَلَمَّا

نمی بینم ترا کہ تکلیف کردی از حد در گذشتن اما وجہی چیزی از حد در گذشتہ گفت حارث پسر ہمام پس ہرگاہ

رَأَيْتُ حَجَّ الشَّيْخِ كَالْحَجِّ الْمُجِيبَةِ عَلِمْتُ أَنَّهُ عَلَمُ السُّرُوجِيَّةِ فَلَبِثْتُ

دیدم دلیلہای پیر را مثل دلائل ابو العباس سروجی دانستم کہ ہر آئینہ سردار قبیلہ سروجست پس درنگ کردم

إِلَى أَنْ ذَهَرَتْ نُجُومُ الظَّلَامِ وَانْتَثَرَتْ عُقُودُ الزِّحَامِ ثُمَّ

تا آنکہ متفرق شدند بندہاے انبوہ مردم وروشن شد ستارگان تاریکی اول شب پس ازان

قَصَدْتُ فِنَاءَ الْوَالِي فَإِذَا الشَّيْخُ يُلَفِّقُ كَالِئِي فَنَشَدْتُهُ اللَّهَ أَهُوَ أَبُو زَيْدٍ

قصد کردم صحن خانه حاکم را پس ناگاه پیر را ای جوان نگهبان ست پس قسم گرفتم او را بخدا که آیا او ابو زید ست

فَقَالَ إِيْ وَمُحِلِّ الصَّيْدِ فَقُلْتُ مَنْ هٰذَا الْغُلَامُ الَّذِي هِفْتُ لَهُ

پس گفت آری سوگند بحلال کننده شکار پس گفتم کیست این کودک که پریدند بسبب حسن او

الْأَحْلَامُ قَالَ فِي النَّسَبِ فَرْعِي وَفِي الْمُكْتَسَبِ فَنِّي قُلْتُ فَهَلَّا

خردها پس گفت او در فرزندی بچه من ست و در جستن روزی دام من ست پس گفتم چرا نه

اكْتَفَيْتَ بِمَحَاسِنِ نَظْمِهِ وَكَفَيْتَ الْوَالِيَ الْإِحْسَانَ بِلُطْفِهِ فَقَالَ

پسند کردی بانیکوئیهای آفرینش او و چرا کار گزاری کردی حاکم را از مفتونی او بلطف آن کودک پس گفت

لَوْ لَمْ تُبْرِزْ جَبْهَتُهُ السِّينَ لَمَا قَفَشْتُ الْحُسَيْنَ ثُمَّ قَالَ بِتِّ اللَّيْلَةَ

اگر ظاهر نمیکرد پیشانی او سین را هر آینه جمع نمیکردم پنجاه دینار را پس ازان گفت باش امشب

عِنْدِي لِنُطْفِئَ نَارَ الْجَوَى وَنُدِيلَ الْهَوَى مِنَ النَّوَى فَقَدْ جَمَعْتُ

نزد من طاقت نشانیم آتش اندوه را و عوض کنیم محبت را از دوری پس هر آینه جمع شدم و قصد کردم

عَلَى أَنْ أَنْسِلَ بِسُحْرَةٍ وَأُصْلِيَ قَلْبَ الْوَالِي فَارَ حَسْرَةٍ قَالَ فَقَضَيْتُ

برینکه بیرون آیم وقت صبح کاذب و بریان کنم دل حاکم را از آتش پیشانی گفت راوی پس گذرانیدم

اللَّيْلَةَ مَعَهُ فِي سَمَرٍ أَلَقَ مِنْ حَدِيقَةِ زَهْرٍ وَخَمِيلَةِ شَجَرٍ حَتَّى إِذَا

شب را با ابو زید در افسانه خوش آینده تر از گلستان شگفته بوستان درختان تا آنکه

لَا لَا الْأُفُقُ ذَنَبَ السِّرْحَانِ وَآنَ انْبِلَاجُ الْفَجْرِ وَحَانَ رُكُوبُ مَتْنِ

جنبانید کرانه آسمان را دم گرگ یعنی صبح کاذب و نزدیک شد روشن شدن صبح و در رسید وقت آن سوار شدن ابو زید پشت

الطَّرِيقِ وَأَذَاقَ الْوَالِيَ عَذَابَ الْحَرِيقِ وَسَلَّمَ إِلَى سَاعَةِ الْفِرَاقِ

راه راه و چشانید حاکم را عذاب آتش سوزنده و سپرد بسوے من وقت جدائے

رُقْعَةً مُحْكَمَةَ الْإِلْصَاقِ وَقَالَ ادْفَعْهَا إِلَى الْوَالِي إِذَا سَأَلَ

پارۂ کاغذ استوار چسپانیده و گفت بده آنرا بسوے حاکم وقتیکه ربوده شود

القرار وتحقق منا الفرار فقضضتها فقل المتلمس من مثلي عجيفة

شکیب وثابت شود از ما گریختن پس شکستم مه رقعه ابکر دار رنده از مانند ناسه

المتلمس فاذا فيها مكتوب نظم قل لوال غادرتم بعد بيني نادما

متلمس شاعر پس ناگاه دران نوشته بود بگو حالم را که ترک کردم او را بعد جدائی خود پشیمان

سادما بعض اليدين سلب الشتى ما لا وفتا له لبة فامطل النظر

نگمین بحالیکه میگزید به دو دست زار بود پیرمال آنحالم راد جوان او پشمرد او را پس

حمرتين جادبا لعين حين اعمى هواله عينه فانثنى بلا عينين

دو دریغ پشخش کرد بزر هنگامیکه کور نمود از روی او پشم او را پس بازگشت سلمی را دو بے چشم

خفض الحزن يا معنى فما يجدي خلاف الاقادر من بعد حين

اندک کن غم را ای .. نج افگنده پس نفع نمیدهد جستن نشانه از پس ذات حیز

ولئن جل ما غران كما جل لدى المسلمين رزء الحسين فقد

قسم خدا است هر آئینه بزرگ ست آنچه فرود آمد تحقیق که بزرگ ست در مسلمانان مصیبت امام حسین علیه السلام پس

اعتضت منهما وحزما والليث لا ريب يبغي ذئبه فاغتصب

بدل گرفتی از ان دو نشو و هوشیاری را پشو عاقل دانا میخواهد این هر دو را پس تو از ما بستان کن

من بعدها المطامع واعلم ان صيد الظباء ليس بهين لا ولا كل

از پس این حادثه طمعها را و بدان که پنجه شکار آهوان نیست آسان نه آموان و نه هر

طائر يلج الفخ ولو كان محذقا باللجين وكم من سبع اصطاد

پرنده در آید بدام پاگرچه باشد گرد کرده شده از دانه سیم قسمت ست بسا کس کوشنده ما نکار کند

فاصطيد ولم يلق غير خفي حنين فتعمر ولا تشم كل برق ريا

پس خود شکار گشت پو ندید جز دو موزه سمے حنین پس تو عمر دراز یابی و موزش را پو نشو

برقي فيه صواعق حين واغضض الطرف تستريح من غرامه

برق ست که در آنتهاے هلاکی ست و بپوشان چشم را تا در راحت شوے از عشق

لكتبي فيه ثوب ذل وشين * فبلاء الفقر اتباع هوى النفس وبئر

كه بپوشي بر ان جامه خواري وعيب را پس تني وريخ جوان پيروي آزر و نفس ست * و شحم آزر وے نفس

اهوى طموح العين * قال الراوي فمرقت رقعته شذر مذر ولم أبل عذل

بلند نگريستن چشم ست * گفت راوي گفنده پس پاره پاره كردم نوشته او را بحاليكه ريزه ريزه بود و باك نداشتم از ملامت خواهد كه بر بيند يا نه

أم عذر المقامة الحادية العشرة الساوية اخبر الحارث

خواهد داشت مقامه يازدهم مشهور بساويه خبر داد حارث

بن همام قال انسللت من قلبي القساوة حين حللت بساوة فاخذت

بسر همام گفت ديدم از دل خود سختي را وقتيكه فرود آمدم در شهر ساوه پس شروع كردم

بالخبر المأثور في مداواتها بزيارة القبور فلما صرت الى محلة الاموات

بحديثي كه مروي ست در علاج كردن قساوت بديدن قبرها پس هرگاه رسيدم بسوے منزل مردگان

وكفات الرفات رأيت جمعا على قبر يحفر ومجنوز يقبر فانخرت اليهم

وجمع كردن گاه آنجا نهاي ريزه ديدم گروهي را بر قبريكه كنده ميشد و مرده كه دفن كرده ميشد پس ايستادم بسوي ايشان

متفكرا في المآل متذكرا من درجة من الاوال فلما الحدوا الميت

انديشه كنان در بازگشتگان و ياد كننده كسائي را كه مردند از عزيزان پس هرگاه در لحد آوردند مرده را

وفات قول ليت اشترت شيئا من رباوة متحضرا ابهراوة وقد لفع

وگذشت گفتار كاشكے ظاهر شدے پيري از پشته زمين بحاليكه تكيه كننده بود بعصا و بحاليكه پوشيده بود روي خود را

وجهه برداية وتكر شخصه لدهائه يمثل هذا فليعمل العاملون فادروا

بچادر خود و ناشناسا كرده بود هيئت خود را از زيركي خود پس گفت براي مانندان اين روز پس بايد كه كار كنند كارگنان پيش از ان كه در آيد روز بند گير يد

ايها الغافلون وشمروا ايها المقصرون واحسنوا النظر ايها المتبصرون

اي غفلت كنندگان و كوشش كنيد اي كوتاهي كنندگان و نيكو كنيد نظر را اے بينندگان

ما لكم لا يحزنكم دفن الاتراب ولا يهولكم هيل التراب

چه حال ست شما را كه اندوهگين نميكند شما را در خاك پنهان كردن همسايان و نمي ترساند شما را از ريختن خاك بر ايشان

وَلَا تَعْبَاوُنَ بِنَوَائِلِ الْأَحْدَاثِ وَلَا تَسْتَعِدُّونَ لِنُزُولِ الْأَجْدَاثِ
وباک ندارید بفرود آیندہا از آشتیہای زمانہ و مہیا نمے شوید برائے فرود آمدن قبرہا

وَلَا تَسْتَعْبِرُونَ لِعَيْنٍ تَدْمَعُ وَلَا تَعْتَبِرُونَ بِنَعْيٍ يُسْمَعُ وَلَا تَرْتَاعُونَ
واشک نمیریزید برای چشمیکہ میگرید و پند نمیگیرید بخبر موت کہ شنیدہ میشود و نمے ترسید

لِأَلِيفٍ يُفْقَدُ وَلَا تَلْتَاعُونَ لِمَنَاحَةٍ تُعْقَدُ يُشَيِّعُ أَحَدُكُمْ نَعْشَ الْمَيِّتِ
برای دوستیکہ گم کردہ میشود و نمی سوزید بنعم برای مجلس نوحہ کہ مقرر کردہ میشود پیروی میکنید یکی از شما جنازۂ مردہ

وَقَلْبُهُ تِلْقَاءَ الْبَيْتِ وَيَشْهَدُ صُوَارَ الْأَنِيسِ وَفِكْرُهُ فِي اسْتِخْلَاصِ
حالانکہ دل او طرف خانہ است و حاضر میشود برای دفن عزیز ہم نسب خود حالانکہ اندیشہ او در خلاص کردن

نَصِيبِهِ وَيُخَلِّي بَيْنَ وَدُودِهِ ثُمَّ يَخْلُو بِمَزَارِهِ وَعُودِهِ طَالِمًا
حصہ خود ست ورہا میکند میان دوست خود و کرمان او بعدہ خلوت میکند با نائے خود در باب خود

أَسِيتُمْ عَلَى انْثِلَامِ الْحُبَّةِ وَتَأَسَّيْتُمْ بِاحْتِزَامِ الْأَحِبَّةِ وَاسْتَكَنْتُمْ
دیرست کہ اندوہگین میشوید بر نقصان یک دانہ و فراموش میکنید مرگ دوستانرا و ظاہر میکنید

لِاعْتِرَاضِ الْعُسْرَةِ وَاسْتَهَنْتُمْ بِانْقِرَاضِ الْأُسْرَةِ وَضَحِكْتُمْ عِنْدَ الدَّفْنِ
عجز برائے ظہور تنگی معیشت و حقیر نے پندارید مردن قریبان را و میخندید وقت دفن

وَلَا ضَحِكَكُمْ سَاعَةَ الدَّفْنِ وَتَبَخْتَرْتُمْ خَلْفَ الْجَنَائِزِ وَلَا تَبَخْتُرَكُمْ
و نہ مثل خندۂ شما وقت رقص بل زیادہ ازان و میخرامید پس جنازہا و نہ مثل خرامیدن شما

يَوْمَ قَبْضِ الْجَوَائِزِ وَأَعْرَضْتُمْ عَنْ تَعْدِيدِ النَّوَادِبِ إِلَى إِعْدَادِ
در روز گرفتن بخششہا بل بیشتر و رو میگردانید از شمار کردن زنان نوحہ گر بسوے مہیا کردن

الْمَآدِبِ وَعَنْ تَحَرِّقِ الثَّوَاكِلِ إِلَى التَّأَنُّقِ فِي الْمَآكِلِ لَا تَبْأَلُونَ بِمَنْ
ضیافتہا و از سوز خرش زنان گم کردۂ فرزند طرف نیک نگریستن و در طعامہا اتقات نمیکنند بحال کسیکہ او

هُوَ بَالٌ وَلَا تَخْطُرُونَ ذِكْرَ الْمَوْتِ بِبَالٍ حَتَّى كَأَنَّكُمْ قَدْ عُلِّقْتُمْ مِنَ الْحِمَامِ
کہنہ است و نمی آرید یاد کردن مرگ را در دل تا آنکہ گویا کہ شما ہر آئینہ چنگ زدید از مرگ

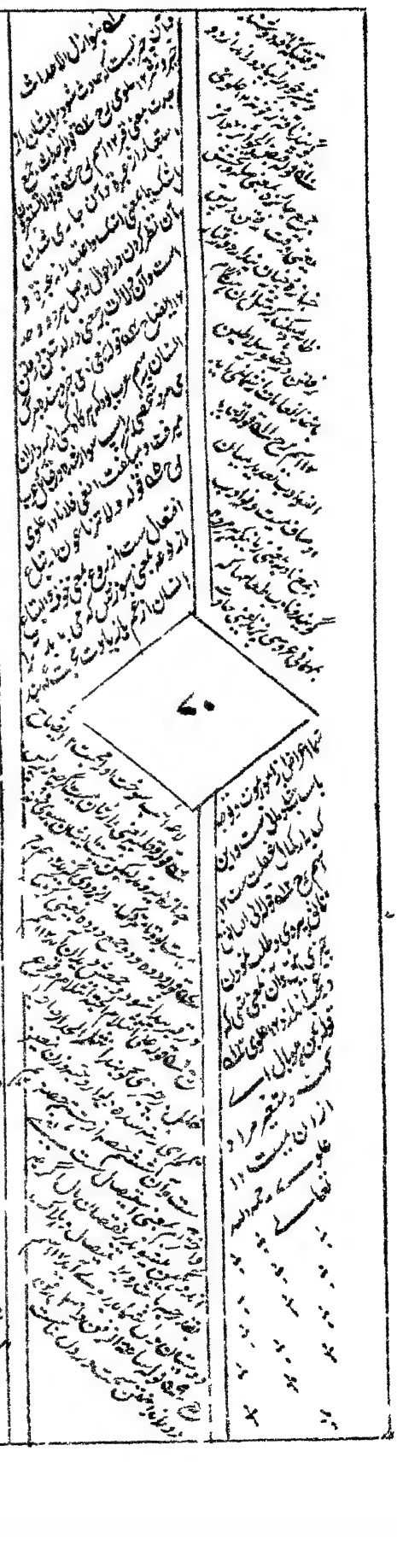

بِذِمَامٍ أَوْ حَصَلْتُمْ مِنَ الزَّمَانِ عَلَى أَمَانٍ أَوْ وَثِقْتُمْ بِسَلَامَةِ الذَّاتِ أَوْ

بعهد و پیمان یا باقیماندید شما از زمانه بر امان از حوادث آن یا اعتماد کردید بسلامت ذات از موت

تَحَقَّقْتُمْ مُسَالَمَةَ هَاذِهِ اللَّذَّاتِ كَلَّا سَاءَ مَا تَتَوَهَّمُونَ ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ

یا یقین کردید مصالحه بر زندهٔ لذتها را چنین نیست قبیح ست آنچه گمان بردید بسیار چنین نیست فریب ست که

تَعْلَمُونَ ثُمَّ أَنْشَدَ نَظْمًا أَيَا مَنْ يَدَّعِي لِفَهْمٍ إِلَى كَمْ يَا أَخَا لَوْمٍ تُعَبِّي الذَّنْبَ وَ

خواهید دانست بعده خواند ای کسیکه دعوی میکنی فهم را تا چندای خداوند مذمت ما + آماده کنی گناه و

الذَّمَّ وَتُخْطِئُ الْخَطَأَ الْجَمَّ أَمَا بَانَ لَكَ الْعَيْبُ أَمَا أَنْذَرَكَ الشَّيْبُ وَمَلِيءٌ فِي بَدِي

بدی را + وخطا کنی خطاے بسیار + آیا ظاهر نشد ترا عیب + آیا ترسانید ترا پیرے + و نیست در پند

رَيْبٌ وَلَا سَمْعُكَ قَدْ صَمَّ أَمَا نَادَى بِكَ الْمَوْتُ أَمَا أَسْمَعَكَ نَصًّا وَتِ أَمَا تَخْشَى

پیری شکی و نیست گوش تو هرآینه کر شده + آیا آواز نداده است ترا مرگ + آیا نشنوانید ترا مرگ آواز گریه + آیا نمی ترسی

مِنَ الْفَوْتِ فَتَحْتَاطَ وَتَهُمَّ فَلِمَ تَسْدُرُ فِي لَسَهْوٍ وَتَحْتَالُ مِنَ الزَّهْوِ وَتَنْصَبُ لِلَّهْوِ

از گذشتن + پس کار کنی بهوشیاری و عزم ارکنی ما + پیش تا چند تحیر میشوی در خراموشی + و خراموش از کبر و ناز و در رغبت کنی بسوی بازی

كَأَنَّ الْمَوْتَ مَاعِمٌ وَحِمَامَكَ تَحَافِيكَ وَالْبِطَاءَ تُلَافِيكَ طِبَاعًا جُمِعَتْ فِيكَ

گویا که مرگ شامل نخواهد شد خلق + و نابکی و درشتدن تو از کردار خیر + و دیر و درنگ کردن تدارک تو + طبیعتها را که جمع کرده است در تو +

عُيُوبًا شَمْلُهَا انْضَمَّ إِذَا اسْتَخَطْتَ مَوْلَاكَ فَمَا تَقْلَقُ مِنْ ذَاكَ وَإِنْ أَخْفَقَ

عیبها را که پراگنده آن فراهم آمده + و قتیکه بغضب آوردی صاحب خود را + پس بی آرام نمیشوی از ین + و اگر خالی ماند سعی تو

مَسْعَاكَ تَلَظَّيْتَ مِنَ الْهَمِّ وَإِنْ لَاحَ لَكَ النَّقْشُ مِنَ الْأَصْفَرِ تَهَشَّ وَإِنْ مَرَّ بِكَ النَّعْشُ

در طلب رزق + بیسوزی از اندوه + و اگر ظاهر شد برای تو نقش + از زر یعنی دینار خوش میشوی + و اگر گذرد بتو جنازه +

تَغَامَمْتَ وَلَا غَمَّ تَعَاصَى النَّاصِحَ الْبَرَّ وَتَعْتَاصُ وَتَزْوَرُّ وَتَنْقَادُ

بتکلف خود را غمگین میدانی کنی و نیست غم نزد تو + و مخالفت میکنی نصیحت کننده نیکوکار را + و در رنج می افتی و گرفته خاطر میشوی + و منقاد میشوی

لِمَنْ غَرَّ وَمَنْ مَانَ وَمَنْ نَمَّ وَتَسْعَى فِي هَوَى النَّفْسِ وَتَحْتَالُ عَلَى الْفَلْسِ

بکسے که مینفریبد + و کسیکه دروغ گوید و کسیکه سخن کند + و کوشش میکنی در حرص نفس + و مکر و حیله میکنی بر پشیز +

وَتَنْسَى ظُلْمَةَ الرَّمْسِ وَلَا تَذْكُرُ مَا قَرَّ وَلَا حَظُّكَ لَفْظٌ مَا طَاحَ بِكَ اللَّفْظُ وَ

و فراموش میکنی تاریکی قبر را و یاد نمیکنی آنچه در آنجا است و اگر بگوشه چشم نگریستن ترا نجنبد + هر آینه هلاک نکردی ترا و یدان بچیز ناشایسته و

لَا كُنْتَ إِذَا لَوَعَظْتَ جَلَا الْأَحْزَانَ تَعُمُّ سَتُذْرِي الدَّمْعَ لَا الدَّمْعَ إِذَا عَايَنَتْ

نمی بودی هرگاه پند دهی دور کردن غمها را اندوهناک + قریب است که بریزی خون نه اشک + وقتیکه معاینه کردی

لَا جَمْعَ يَقِي فِي عَرْصَةِ الْجَمْعِ وَلَا خَالَ وَلَا عَمَّ كَمَا تَبْكِي بِكَ تَحْطُّ إِلَى اللَّحْدِ وَتَغْطُّ

که نیست + تا بریکه نگهدارد در میدان قیامت + نه برادر و نه برادر پدر + گویا که من می بینم ترا بحالیکه می افتی طرف لحد و خوابانیده میشوی

وَقَدْ أَسْلَمَكَ الرَّهْطُ إِلَى أَضْيَقَ مِنْ سَمِّ هُنَاكَ الْجِسْمُ مُمَدُّودُ

در انحالیکه سپرده اند ترا عزیزان تو + بسوی گور تنگ تر از سوراخ سوزن + آنجا بدن دراز کشیده شده است

لِيَسْتَأْكِلَهُ الدُّودُ إِلَى أَنْ يَخْرَ الْعُودُ وَيُمْسِيَ الْعَظْمُ قَدْ رَمَّ وَمِنْ بَعْدُ

تا بخورند او را کرمها + تا آنکه بوسیده شود بدن + و گردد استخوان هر آئینه بوسیده + و پس ازان

فَلَا بُدَّ مِنَ الْعَرْضِ إِذَا اعْتَدَّ صِرَاطٌ جِسْرُهُ مُدَّ عَلَى النَّارِ لِمَنْ أَمَّ

پس ضرور است + از پیش آمدن وقتیکه مهیا شود + راهیکه پل او کشیده شده است + بر آتش برای کسیکه آهنگ کند گذشتن را

فَكَمْ مِنْ مُرْشِدٍ ضَلَّ وَمِنْ ذِي عِزَّةٍ ذَلَّ وَكَمْ مِنْ عَالِمٍ زَلَّ وَقَالَ الْمَخْطُبُ

پس بسیار از رهنمائنده راه گم کرده + و بسیار از صاحب عزة خوار شده + و بسیار از دانندگان که لغزیده + و گفت امر سخت و دشوار

قَدْ حُمَّ فَبَادِرْ أَيُّهَا الْغُمْرُ لِمَا يَحْلُو بِهِ الْمُرُّ فَقَدْ كَادَ يَفِي الْعُمْرُ

هر آینه برگ شده + پس زود کن ای نادان + بچیزیکه شیرین شود با او تلخ + پس هر آینه قریب است که بیفتد بنای زندگی

وَمَا أَقْلَعْتَ عَنْ ذَمٍّ وَلَا تَرْكَنْ إِلَى الدَّهْرِ وَإِنْ لَانَ وَإِنْ سَرَّ فَتُلْفَى

و باز نایستادی از بدی + و میل مکن بسوی زمانه + اگرچه نرم باشد و اگرچه مسرور کند + پس یافته میشوی

كَمَنِ اغْتَرَّ بِأَفْعَى تَنْفُثُ السُّمَّ وَخَفِّضْ مِنْ تَرَاقِيكَ فَإِنَّ الْمَوْتَ

مانند کسیکه فریفته شود + بمار که می اندازد زهر را از دهن + و تواضع کن از ترفع و تکبر خود + چرا که هر آینه مرگ

لَاقِيكَ وَسَارٍ فِي تَرَاقِيكَ وَمَا يَنْكُلُ إِنْهَمَّ وَحَامِي

بیننده ترا است + و سرایت کننده در گردن تو + و بر نمی گردد اگر قصد کند + و دور کن

صُعَّرَ الْخَدَّ إِذَا سَاعَدَكَ الْجَدُّ وَذَمَّ اللَّفْظَ إِنْ نَدَّ فَمَا أَسْعَدَ مَنْ ذَمَّ +
کج کرون خرسار از کبر و تفتیکه مدد کند ترا بخت + و مهار کن سخن ناخوش را اگر برمد پس چه نیکبخت ست کسیکه مهار کرد +

وَنَفِّسْ عَنْ أَخِي الْبَثِّ وَصَدِّقْ إِذَا بَثَّ وَزَمِّ الْعَمَلَ الرَّثَّ فَقَدْ +
و دور کن غم از خداوند اندوه + و باور کن او را هرگاه ظاهر کند حال را + و بصلاح آر کار کهنه خود را + پس هر آینه

أَفْلَحَ مَنْ رَمَّ وَرَشَّ مَنْ رِيشُهُ انْخَصَّ بِمَا عَمَّ وَمَا خَصَّ وَلَا تَاسَ عَلَى +
رستگار شد کسیکه اصلاح کرد + و نیکو کن کسی را که پر او ریخته شد بچیزیکه همه را فراگیرد و بچیزیکه خاص باشد + و اندوهگین مشو بر

النَّقْصِ وَلَا تَحْرِصْ عَلَى اللَّمِّ وَعَادِ الْخُلُقَ الرَّذْلَ وَعَوِّدْ كَفَّكَ الْبَذْلَ +
نقصان مال + و حریص مشو بر جمع کردن مال + و دشمنی کن عادت فرومایه را + و عادت کن دست خود را بالبخشیدن +

وَلَا تَسْتَمِعِ الْعَذْلَ وَنَزِّهْهَا عَنِ الضَّمِّ وَزَوِّدْ نَفْسَكَ الْخَيْرَ وَدَعْ مَا +
و مشنو ملامت را و دور دار دست را از جمع کردن + و توشه ده جان خود را بنیکوئی + و بگذار انچه از

يُعْقِبُ الضَّيْرَ وَهَيِّ مَرْكَبَ السَّيْرِ وَخَفْ مِنْ لُجَّةِ الْيَمِّ بَذًّا أُوصِيتُ +
پس در آرد گزند را + و آماده دار مرکب رفتن را + و ترس از عمق دریا + باین اندرز ها نصیحت کرده شدم

يَا صَاحِ وَقَدْ بُحْتُ كَمَنْ بَاحَ فَطُوبَى لِفَتًى رَاحَ بِآدَابِي +
ای صاحب من + و هر آینه آشکارا کردم مانند کسیکه آشکار کرد + پس خوشی باد بجوانیکه گردید + با داب

يَا تَمَّ تَحَسَّرْ دُونَهُ عَنْ سَاعٍ شَدِيدِ الْأَسْرِ قَدْ شُدَّ عَلَيْهِ جِبَائِرُ +
من اقتدا کننده + بعده برهنه کرد شیخ آستین خود را از بازوی سخت آفرینش بجالیکه سخت بسته بود بران چوبهای

الْمُكْرِ لَا الْكَسِيرِ مُتَعَرِّضًا لِلِاسْتِمَاحَةِ فِي مَعْرِضِ الْوَقَاحَةِ +
فریب نه چوبهای شکستگی استخوان بجالیکه بیند آینده بود بطلب عطا در جائے بے شرمے

فَاخْتَلَبَ بِهِ أُولَئِكَ الْمَلَا حَتَّى انْتَزَعَ كُمَّهُ وَمَلَا ثُمَّ انْحَدَرَ +
پس بفریفت بآن فعل آن گروه را تا آنکه برکرد آستین خود را و پر نمود پس فرود آمد

مِنَ الرَّبْوَةِ حَذِلًا بِالْحَيْوَةِ قَالَ الرَّاوِي فَجَاذَبْتُهُ مِنْ +
از جائے بلند بحالیکه فرحان بود بطلب گفت روایت کننده پس کشیدم او را از

وَرِدَائِهِ حَاشِيَةَ رِدَائِهِ فَالْتَفَتَ إِلَيَّ مُسْتَسْلِمًا وَوَاجَهَنِي مُسَلِّمًا فَإِذَا

پس او کنارہ چادر او را پس نگریست بسوی من گردن نہادن و روبا زکرد بمن سلام کنان پس ناگاہ

هُوَ شَيْخُنَا أَبُو زَيْدٍ بِعَيْنِهِ وَمَيْنِهِ فَقُلْتُ لَهُ نَظْمٌ إِلَى كَمْ يَا أَبَا زَيْدٍ

او پیر ما ابو زید ست بذات خود و کذب خود پس گفتم او را تا چند اے ابا زید

أَفَانِينَكَ فِي الْكَيْدِ لِيَنْحَاشَ لَكَ الصَّيْدُ وَلَا تَعْبَا بِمَنْ ذَمَّ فَأَجَابَ

شاخہای تو در مکر ست تا جمع شود برائے تو شکار و باک نداری بکسیکہ نکوہش کند ترا پس جواب داد

مِنْ غَيْرِ اسْتِحْيَاءٍ وَلَا ارْتِيَاءٍ وَقَالَ نَظْمٌ تَبَصَّرْ وَدَعِ اللَّوْمَ وَقُلْ

بغیر شرم داشتن و بے فکر نمودن و گفت بینا شود بگذار ملامت کردن را و بگو

لِي هَلْ تَرَى الْيَوْمَ فَتًى لَا يَقُومُ الْقَوْمَ وَمَتَى مَا دَسَتَّهُ تَمَ فَقُلْتُ

بمن آیا دیدہ میشود امروز جوانیکہ غالب نشود قوم را بقیام و ہر گاہ حیلہ او کامل شود پس گفتم

لَهُ بُعْدًا لَكَ يَا شَيْخَ النَّارِ وَزَامِلَةَ الْعَارِ فَمَا مِثْلُكَ فِي طَلَاوَةٍ

او را دوری و ہلاکی باد ترا ای خواجہ آتش دوزخ و ہمبار ننگ و عیب پس نیست داستان تو در خوبی

عَلَانِيَتِكَ وَخُبْثِ نِيَّتِكَ إِلَّا مِثْلُ رَوْثٍ مُفَضَّضٍ وَكَنِيفٍ مُبَيَّضٍ

آشکارائی تو و پلیدی باطن تو مگر داستان سرگین سیم اندود کردہ یا بیت الخلاص سفید کردہ

ثُمَّ تَفَرَّقْنَا فَانْطَلَقْتُ ذَاتَ الْيَمِينِ وَانْطَلَقَ ذَاتَ الشِّمَالِ وَنَا وَحُتُّ

پستہ پراگندہ شدیم پس رفتم بجانب دست راست و رفت ابو زید جانب دست چپ و مقابل شدم

مَهَبَّ الْجَنُوبِ وَنَا وَحَ مَهَبَّ الشَّمَالِ المقامة الثانية عشر

جای وزیدن ہوای جنوب را و مقابل شد ابو زید جای وزیدن ہوای شمال را مقامہ دوازدہم

الدِّمَشْقِيَّةُ حَكَى الْحَارِثُ بْنُ هَمَّامٍ قَالَ شَخَصْتُ مِنَ الْعِرَاقِ

مشہور بدمشقیہ حکایت کرد حارث پسر ہمام گفت رفتم از عراق

إِلَى الْغُوطَةِ وَأَنَا ذُو جُرُدٍ مَرْبُوطَةٍ وَجِدَةٍ مَغْبُوطَةٍ يُلْهِينِي

بسوی غوطہ بحالیکہ من بودم صاحب دستہای تنگ بوسیدہ و طویلہ و توانگری آرزو کردہ شدہ و بلہومی آورد مرا

خُلُوا الذَّرْعَ وَيَزْدَهِيْنِي خُفُوْلُ الضَّرْعِ فَلَمَّا بَلَغْتُهَا بَعْدَ شِقِّ النَّفْسِ

خالی بودن دل باز اندوه و مغرور میکرد مرا بر بودن بستان پس ہرگاہ رسیدم آنرا پس از مشقت نفس

وَإِنْضَاءِ الْعَنْسِ أَلْفَيْتُهَا كَمَا تَصِفُهَا الْأَلْسُنُ وَفِيْهَا مَا تَشْتَهِي الْأَنْفُسُ

و لاغر کردن ناقۂ قوی یافتم اورا چنانکہ صفت میکردند آنرا زبانہا و در وے ہست انچہ آرزو میکنند آنرا جانہا

وَتَلَذُّ الْأَعْيُنُ فَشَكَرْتُ يَدَ النَّوَى وَجَرَيْتُ طَلَقًا مَعَ الْهَوَى وَ

و خوش مزہ میشود بدیدن چشمہا پس سپاس گفتم دوری و سفر را و رفتم یک تگ باخواہش نفس و

طَفِقْتُ أَفُضُّ فِيْهَا خُتُوْمَ الشَّهَوَاتِ وَاجْتَنِي قُطُوْفَ اللَّذَّاتِ

آغاز کردم کہ می شکستم بآن مہرہای آرزوہا را و می چیدم میوہائے لذات را

إِلَى أَنْ شَرَعَ سَفَرِيْ فِي الْعِرَاقِ وَقَدْ اسْتَفَقْتُ مِنَ الْأَعْرَاقِ

تا آنکہ آغاز کردند مسافران در رفتن عراق بحالیکہ ہر آئینہ بہوش آمدم از مبالغہ کردن

فَعَادَنِي عِيْدٌ مِنْ تَذَكُّرِ الْوَطَنِ وَالْحَنِيْنِ إِلَى الْعَطَنِ فَقَوَّضْتُ خِيَامَ

در آرزوہا پس باز آمد بمن خوشی از یاد کردن وطن و میل و شوق بسوی وطن پس برکندم خیمہای ناپدیدی وطن را

الْغُيْبَةِ وَأَسْرَجْتُ جَوَادَ الْأَوْبَةِ وَلَمَّا تَاهَبَتِ الرِّفَاقُ وَاسْتَتَبَّ الْاِتِّفَاقُ

و زین نہادم بر اسپ باز گشتن و ہرگاہ جمع شدند یاران سفر و راست و مہیا شد موافقت کردن

الْمَنَامِ مِنَ الْمَسِيْرِ دُوْنَ اسْتِصْحَابِ الْحَفِيْرِ فَرُدْنَا مِنْ كُلِّ قَبِيْلَةٍ وَاعْمَلْنَا

ترسیدیم از رفتن بے ہمراہ گرفتن بدرقہ پس طلب کردیم آنرا از ہر قبیلہ و بعمل آوردیم

فِي تَحْصِيْلِ الْفَضِيْلَةِ فَاعْوَرَّ وَجْدَانُنِي فِي الْأَحْيَاءِ حَتَّى خِلْنَا أَنَّ لَيْسَ مِنَ الْأَحْيَاءِ

در مہیا کردن از ہر راہ حیلہ پس نایاب شد یافتن آن در قبائل تا آنکہ خیال کردم ہر آئینہ او نیست از زندگان

فَحَارَتْ لِعَوْرَتِهِ عُزُوْمُ السَّيَّارَةِ وَانْتَدَوْا بِبَابِ خَيْرُوْنَ لِلْاِسْتِشَارَةِ فَمَا زَالُوْا

پس سرا سیمہ شد بسبب نایابی آن قصد ہای رفیقان و انجمن ساختند بدروازہ خیرون برای مشورت پس ہمیوستہ شدند

بَيْنَ عَقْدٍ وَحَلٍّ وَشَزْرٍ وَسَجْلٍ إِلَى أَنْ نَفَدَ التَّنَاجِيْ وَقَنَطَ الرَّاجِيْ

در میان بستن و کشادن و قوت رای و ضعف آن تا آنکہ بسر ی شد ہمدیگر را راز گفتن و نومید شد امیدوار

فَكَانَ حِذَاؤُهُمْ شَخْصٌ مِنْهُمْ مُسِمٌّ الشَّبَانَ وَلُبُوسُ لُبُوسُ الرُّهْبَانِ
وبود مقابل آنجماعت شخصے کہ صورت او مانند صورت جوانان بود و پوشش او مانند پوشش پارسایان
وَبِيَدِهِ سُبْحَةُ السُّوَّانِ وَفِي عَيْنِهِ تَرْجَمَةُ التَّشْوَانِ وَقَدْ قَيَّدَ لَحْظَهُ بِالْجَمْعِ
ودست او مسبحهٔ زنان و در چشم او علامت مستان بحالیکه پیوسته بود نظر خود را بآن جماعت
وَأَرْهَفَ أُذُنَهُ لِاسْتِرَاقِ السَّمْعِ فَلَمَّا أَنِ انْكَفَأُوا وَقَدْ بَرَحَ لَهُ خَفَاؤُهُمْ
وتیز کرده بود گوش خود را برای دزدیدن شنوائی پس هرگاه نزدیک شد بازگشتن ایشان بحالیکه ظاهر شد او را راز آنها
قَالَ لَهُمْ يَا قَوْمِ لِيَفْرَحْ كَرْبُكُمْ وَلْيَأْمَنْ سِرْبُكُمْ فَسَاخَفْرُكُمْ بِمَا يَسُرُّ وَرُوعُكُمْ
گفت ایشان را ای گروه باید که دور شود سختی شما و باید که امن یابد قفس شما پس ایمن باشید بدرستیکه میشوم شما را بچیزیکه زایل کند ترس شما را
وَيُبْدُو وَطْوَطُكُمْ قَالَ الرَّاوِي فَاسْتَطْلَعْنَا مُسْتَطْلَعَ الْخَفَارَةِ وَاسْتَنْبَأْنَا لَهُ
وظاهر شود در حالیکه فرمان بردار باشد طوطی شما گفت راوی پس تفحص کردیم از روی خبر نگهبانی را و بزرگ کردیم او را
الْجَعَالَةَ عَنِ السِّفَارَةِ فَزَعَمَ أَنَّهَا كَلِمَاتٌ يُلَقِّنُهَا فِي الْمَنَامِ لِيَحْتَرِسَ مِنْ كَيْدِ
مزد و عطا از بهر بجا بودن پس دعوی کرد که هر آینه آن کلمات ست که آموخته اند او را در خواب تا محافظت کرده شود او آن از مکر
الْأَنَامِ فَجَعَلَ بَعْضُنَا يُومِضُ إِلَى بَعْضٍ وَيُقَلِّبُ طَرْفَهُ بَيْنَ لَحْظٍ وَغَضٍّ
خلق پس شروع کرد بعضی از ما که اشارت میکرد طرف بعضی دیگر دانیدن و چشم خود را میانه نگریستن و خوابانیدن چشم
وَتَبَيَّنَ لَهُ أَنَّا اسْتَضْعَفْنَا الْخَبَرَ وَاسْتَشْعَرْنَا الْخَوَرَ فَقَالَ مَا لَكُمْ اتَّخَذْتُمْ
وظاهر شد او را که هر آینه ضعیف دانستیم خبر را و پنهان نداشتیم سستی کلام را پس گفت چیست برای شما که گرفتید
حِدِّي عَبَثًا وَجَعَلْتُمْ قَدَرِي نَبَثًا وَايْمُ اللَّهِ لَطَالَمَا جُبْتُ مَخَاوِفَ الْأَقْطَارِ
بخت مرا بیهوده و گردانیدید بدرخاست مرا خاسته بسم خدا هر آینه دیرگاهست که قطع کردم جاهای ترس از اطراف
وَبَلَجْتُ مَقَامِحَ الْأَخْطَارِ فَغَنِيتُ بِهَا عَنْ مُصَاحَبَةِ خَفِيرٍ وَاسْتِصْحَابِ
و داخل شدم جاهای هلاکت و سختی ترسها پس بے نیاز شدم بآن کلمات از همراهی نگهبان و همراه گرفتن
جَفِيرٍ ثُمَّ إِنِّي سَأَنْفِي مَا رَابَكُمْ وَأَسْتَسِلُّ الْحَذَرَ الَّذِي نَابَكُمْ
ترکش پس ازان هر آینه قریب ست که دور کنم آنچه در رنج انداخت شما را و بیرون کشم ترسی را که رسیده است شما را

بِأَنْ أُوافِقَكُمْ فِي البَدَاوَةِ وَارافِقَكُمْ فِي السَّمَاوَةِ فَإِنْ صَدَقْتُمْ وَعْدِي
بدین طور که موافقت کنم شما را در سفر بادیه و رفاقت کنم شما را در سماوه پس اگر راست شد شما را وعدهٔ من

فَاجِدُّوا وَاسْعَدِي وَاسْعِدُوا وَاجِدِّي وَإِنْ كَذَبْتُكُمْ فِي مَرَّةٍ فَقَوِّمُوا أَوَدِي وَ
پس جد کنید بخت مرا و مدد کنید بخت مرا و اگر دروغ گفته باشد شما را در من پس باره کنید پوستهای مرا و

أَرِيقُوا دَمِي قَالَ الحَارِثُ بْنُ هَمَّامٍ فَأَلْهَمْنَا تَصْدِيقَ رُؤْيَاهُ وَتَحْقِيقَ
بریزید خون مرا گفت حارث پسر همام پس الهام کرده شدیم باور کردن خواب او را و درست و ثابت داشتن

مَا رَوَاهُ فَنَزَعْنَا عَنْ مُجَادَلَتِهِ وَاسْتَهْمَنَّاهُ عَلَى مُعَادَلَتِهِ وَقَصَمْنَا
آنچه روایت کرد او را پس یکسو کشیدیم خود را از خصومت او و قرعه زدیم بر عدیل داشتن او و قطع کردیم

بِقَوْلِهِ عُرَّ الرَّبَائِثِ وَالْغَيْنَا اتِّقَاءَ العَائِثِ وَالعَائِثِ وَلَمَّا عُمِّمَ لِلرَّحَّالِ
بگفتن او رستهای علایق را و باطل کردیم خوف بازی کننده بمال را و خوف مفسد را و هرگاه بسته شد بالانها

وَآزِفَ التَّرْحَالِ اسْتَزَلْنَا كَلِمَاتِهِ الرَّاقِيَةَ لِنَجْعَلَهَا الوَاقِيَةَ البَاقِيَةَ
و نزدیک شد سفر طلب کردیم نزول کلمات او را که افسون کننده اند تا گردانیم آنها را نگهدارنده پاینده و درمیان خود با

فَقَالَ لِيَقْرَأْ كُلٌّ مِنْكُمْ أُمَّ القُرْآنِ كُلَّمَا أَظَلَّ المَلَوَانِ ثُمَّ لِيَقُلْ بِلِسَانٍ خَاضِعٍ
پس گفت باید که بخواند هر یک از شما مادر قرآن را ای سورهٔ فاتحه هرگاه بیاید روز و شب پس ازان باید که بگوید باز بان فروتنی کننده

وَصَوْتٍ خَاشِعٍ اللَّهُمَّ يَا مُحْيِيَ الرُّفَاتِ وَيَا دَافِعَ الآفَاتِ وَيَا وَاقِيَ
و آواز متواضع بار خدایا ای زنده کنندهٔ استخوانهای بوسیده وای دور کنندهٔ آفتها و ای نگهدارندهٔ

المَخَافَاتِ وَيَا كَرِيمَ المُكَافَاةِ وَيَا مُؤَيِّلَ الطُّغَاةِ وَيَا وَلِيَّ العَفْوِ وَالمُعَافَاةِ
از ترسها وای بخشندهٔ پاداشها وای مرجع طلبگاران عفو وای صاحب مغفرت و دور کردن از ضرر

صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ خَاتِمِ أَنْبِيَائِكَ وَمُبَلِّغِ أَنْبَائِكَ وَعَلَى مَصَابِيحِ
رحمت نازل کن بر محمد که ختم کنندهٔ انبیاهای تست و رساننده اخبار تست و بر چراغان

أُسْرَتِهِ وَمَفَاتِيحِ نُصْرَتِهِ وَأَعِزْنِي مِنْ نَزَغَاتِ الشَّيَاطِينِ وَنَزَوَاتِ السَّلَاطِينِ
اقارب او و کلیدهای یاران او و پناه ده مرا در وسوسهای شیاطین و مفسدهای پادشاهان

وَاِعْنَاتِ الْبَاغِيْنَ وَمُعَانَاةِ الطَّاغِيْنَ وَمُعَادَاةِ الْعَادِيْنَ وَعُدْوَانِ
واذیت ستمگاران واز منازعت سرکشان واز دشمنی دشمنان و از ظلم
الْمُعَادِيْنَ وَغَلَبِ الْغَالِبِيْنَ وَسَلَبِ السَّالِبِيْنَ وَحِيَلِ الْمُحْتَالِيْنَ وَغِلِّ
دشمنان وچیرگی زبردستان وربودن ربایندگان وحیلهای مکاران وبلاکینهای گاه
الْمُحْتَالِيْنَ اَجِرْنِي اَللّٰهُمَّ مِنْ جَوْرِ الْمُجَاوِرِيْنَ وَسَطْوَةِ الْجَائِرِيْنَ وَكُفَّ
ملاک کنندگان ودرپناه دار مرا خدایا از ظلم نزدیکان و قهر ظلم کنندگان وبازدار
عَنِّيْ اَكُفَّ الضَّائِمِيْنَ وَاَخْرِجْنِيْ مِنْ ظُلُمَاتِ الظَّالِمِيْنَ وَاَدْخِلْنِيْ بِرَحْمَتِكَ
از من بنجهای ظالمان را وبیرون آر مرا از تاریکیهای ستمگاران وداخل کن مرا برحمت خود
فِيْ عِبَادِكَ الصَّالِحِيْنَ اَللّٰهُمَّ حُطْنِيْ فِيْ تُرْبَتِيْ وَغُرْبَتِيْ وَغَيْبَتِيْ وَاَوْبَتِيْ
در بندگان خوبت که نیکانند بارخدایا نگهدار مرا در خاک شهر من ودر سفر من ودر ناپدید شدن من ودر باز آمدن من
وَبُعْدَتِيْ وَرَجْعَتِيْ وَتَصَرُّفِيْ وَمُنْصَرَفِيْ وَتَقَلُّبِيْ وَمُنْقَلَبِيْ وَاحْفَظْنِيْ فِيْ نَفْسِيْ
ودر سفر من وطلب رزق وبازگشتن من ودر دست وکار کردن من ودر برگشتن من ودر بسیار گردیدن من ودر انقلاب من ونگهدار انور نفس من
وَنَفَائِسِيْ وَعِرْضِيْ وَعَدَدِيْ وَعُدَدِيْ وَسَكَنِيْ وَمَسْكَنِيْ
ودر احوال نفیسه من ونفس من ومال من واولاد واتباع من وسلاحهای من وعزیز واهل من وخانه من
وَحَوْلِيْ وَحَالِيْ وَمَالِيْ وَمَآلِيْ وَلَا تُلْحِقْ بِيْ تَغْيِيْرًا وَلَا تُسَلِّطْ عَلَيَّ
وقوت من وحال من وانجام من ومآل من ولاحق مکن بمن تغییر احوال را وگمار بر من
مُغَيِّرًا وَاجْعَلْ لِيْ مِنْ لَدُنْكَ سُلْطَانًا نَصِيْرًا اَللّٰهُمَّ احْرُسْنِيْ
تغییر کننده را ودیگردان برای من از نزد خودت دلیل وحجت یاری دهنده بارخدایا نگهدار مرا
بِعَيْنِكَ وَحُفَّنِيْ بِكَ وَاخْصُصْنِيْ بِاَمْنِكَ وَمَنِّكَ وَتَوَلَّ لِنَفْسِيْ
بچشم خود وبیاری خود دریاب من مرا باامن خود واحسان خود وباش متولی برای من بابرگزیدن خود
بِاَحْيَائِكَ وَمَوْتَاكَ وَلَا تَكِلْنِيْ اِلٰى كِلَاءَةِ غَيْرِكَ وَهَبْ لِيْ
وفضل خود ومتاج مکن مرا بسوی حفاظت غیر خود وببخش بمن

عَافِيَةً غَيْرَ عَافِيَةٍ وَارْزُقْنِي رَفَاهِيَةً غَيْرَ وَاهِيَةٍ وَاكْفِنِي مَخَافَتِي اللَّأْوَاءَ

تجاذر از مکروهات که ناپدید نشود و نصیب کن مرا فراخی عیشی که سست نشود و بازدار مرا از جاهای خوف شدت و سختی

وَاكْنُفْنِي بِقُوَّاتِ الْآلَاءِ وَلَا تُظْفِرْنِي أَظْفَارَ الْأَعْدَاءِ إِنَّكَ سَمِيعُ

و نگهدار مرا در پناه خود بچوشش‌های نعمتهای خود و غالب مکن بر من ناخنهای دشمنان را بهر آئینه تو شنوندهٔ

الدُّعَاءِ ثُمَّ أَطْرَقَ لَا يُدِيرُ لَحْظًا وَلَا يُجِيرُ لَفْظًا حَتَّى قُلْنَا قَدْ أَبْلَسَتْهُ خَشْيَةٌ

دعا هستی پس از آن آنکس سر فرو افگند بحیلگی نمیگرداند نظر را و باسخ نمیدهد سخنی را تا آنکه گفتیم بهر آئینه خاموش کرد او را ترس

أَوْ أَخْرَسَتْهُ غَشْيَةٌ ثُمَّ أَقْنَعَ رَأْسَهُ وَصَعَّدَ أَنْفَاسَهُ وَقَالَ أُقْسِمُ بِالسَّمَاءِ

یا گنگ ساخت او را بیهوشی عقل بعده بلند کرد سر خود را و بالا کشید دمهای خود را و گفت سوگند میخورم بآسمان

ذَاتِ الْأَبْرَاجِ وَالْأَرْضِ ذَاتِ الْفِجَاجِ وَالْمَاءِ الثَّجَّاجِ وَالسِّرَاجِ

صاحب برجها و زمین خداوند راه‌ها و آب روان شونده و چراغ روشن یعنی

الْوَهَّاجِ وَالْبَحْرِ الْعَجَّاجِ وَالْهَوَاءِ وَالْعَجَاجِ إِنَّهَا لَمِنْ أَيْمَنِ الْعُوذِ

آفتاب و دریای آواز کننده و هوا و غبار بهر آئینه آن ادعیه از محکمترین تعویذ‌هاست و

أَغْنَى عَنْكُمْ مَنْ لَا يُسِي الْحُوذَ مَنْ دَرَسَهَا عِنْدَ ابْتِسَامِ الْفَلَقِ لَمْ

بی نیاز کننده تر شمارا از پوشندگا خوبتر است کسیکه خواند آنرا وقت نرم خندیدن دم بامداد

يُشْفِقْ مِنْ خَطْبٍ إِلَى الشَّفَقِ وَمَنْ نَاجَى بِهَا طَبِيعَةَ الْغَسَقِ أَمِنَ لَيْلَةً مِنْ

نخواهد ترسید از امر شدید و سخت تا رسیدن بوقت غروب آفتاب و هر که مناجات کند بآن کلمات دعا را اول طلوع تاریکی محفوظ باشد آنکس در آن شب از

السَّرَقِ قَالَ فَتَلَقَّفْنَاهَا حَتَّى أَتْقَنَّاهَا وَتَدَارَسْنَاهَا لِكَيْ لَا نُنْسَاهَا ثُمَّ سِرْنَا

دزدی گفت راوی پس آموختم آنرا تا آنکه استوار کردیم آنرا و یکدیگر خواندیم آنرا تا فراموش نکنیم آنرا پس از آن رفتیم

تُرْجِي الْمَحْمُولَاتُ بِالدَّغْوَاتِ لَا بِالْحُدَاةِ وَتُحْيِي الْمَحْمُولَاتُ بِالْكَلِمَاتِ لَا

بحالیکه روان میکردیم شتران را بدعاهای آموخته نه بسرودگویان و حفاظت میکردیم متاعهای آموخته نه بزیدنه

بِالْكُمَاةِ وَصَاحِبُنَا يَتَعَهَّدُنَا بِالْعَتِيِّ وَالْغَدَاةِ وَلَا يَسْتَنْجِزُ مِنَّا الْعِدَاتِ

یاوران و دیده نگهداشت میکرد ما را در شب و روز و طلب نمیکرد از ما روا شدن وعدها را

حَتّٰى إِذَا عَايَنَّا أَطْلَالَ عَانَةَ قَالَ لَنَا الْأَعَانَةَ الْأَعَانَةَ فَاحْضَرْنَاهُ الْمَعْلُومَ
تا آنکہ وقتیکہ دیدیم آثار موضع عانہ گفت بامامدد کنید پس حاضر آوردیم او را مال ظاہر
وَالْمَكْتُومَ وَأَرَيْنَاهُ الْمَعْكُومَ وَالْمَخْتُومَ وَقُلْنَا لَهُ اقْضِ مَا أَنْتَ قَاضٍ فَمَا
مال پوشیدہ و مانمودیم او را مال بستہ بر سر مال مہر کردہ و گفتیم او را حکم کن درین چیز ہا آنچہ تو حکم کنندہ آن ہستے پس
تَجِدُ فِينَا غَيْرَ رَاضٍ فَمَا اسْتَحَقَّ سِوَى الْخُفِّ وَالرَّنِّ وَلَا حَلَى يَعِينُهُ
نیابی در ما کسی ناراضی پس در شگفت نیاورد او را غیر از سبک گران قیمت و اسباب زینت و نیکو نمود در چشم او
غَيْرُ الْحَلْيِ وَالْعَيْنُ فَاحْتَمَلَ مِنْهُمَا وِقْرَهُ وَنَاءَ بِمَا يَسُدُّ فَقْرَهُ ثُمَّ خَانَسَنَا
بجز زیور و زر پس برداشت از ہر دو بقدر طاقت خود و برخاست بچیزیکہ بند کند احتیاج او را پس لبود خود را با بچو در
مُخَالَسَةَ النَّظَّارِ وَانْصَلَتَ مِنَّا انْصِلَاتَ الْفَرَارِ فَأَوْحَشَنَا فِرَاقُهُ وَ
ربودن کیسہ برود رگذشت از ما بچو در گذشتن بسیار گریزندہ پس در وحشت انداخت ما را فراق او و
أَدْهَشَنَا إِمْرَاقُهُ وَلَمْ نَزَلْ نَنْشُدُهُ بِكُلِّ نَادٍ وَنَسْتَخْبِرُ عَنْهُ كُلَّ مُغْوٍ وَهَادٍ
در تحیر انداخت ما را در گذشتن او بزودی و ہمیشہ می جستیم او را در ہر مجلس و خبر میگرفتیم از ہر یک از راہ برگواننده و راہنماینده را
إِلَى أَنْ قِيلَ انْدَمُذْ دَخَلَ عَانَةَ مَا زَايَلَ الْحَانَةَ فَأَغَانِي خُبْثُ هٰذَا الْقَوْلِ
تا آنکہ گفتہ شد ہر آئینہ او از ہنگامیکہ داخل شد در خانہ جد انشد از شراب خانہ پس بر انگیخت مرا بلیدے این گفتار
بِسُبْكِهِ وَالْإِنْسِلَاكِ فِيمَا سُتُّ مِنْ سِلْكِهِ فَادَّلَجْتُ إِلَى الدَّسْكَرَةِ
باز نمودن آن و در آمدن در چیزیکہ نیستم از رشتہ آن پس در شب رفتم بسوے خانہ خمار
فِي هَيْأَةٍ مُنْكَرَةٍ فَإِذَا الشَّيْخُ فِي حُلَّةٍ مُمَصَّرَةٍ بَيْنَ دِنَانٍ وَمِعْصَرَةٍ وَحَوْلَهُ
در صورت تغیر داده پس ناگاہ شیخ در جامۂ سرخ بود میان خمہای شراب و حوضیکہ در آن شیرۂ انگور بر آورند گرداو
سُقَاةٌ بُتَّرٌ وَشُمُوعٌ تُزْهِرُ وَآسٌ وَعَيْهَرٌ وَمَرْمَارٌ وَمَرْهَرٌ وَهُوَ تَارَةً
ساقیان کہ غالب بودند در حسن و شمعہا کہ روشن بودند در ریحان و نرگس و نائے و ساز عود و او بارے
يَسْتَبْزِلُ الدِّنَانَ وَطَوْرًا يَسْتَنْطِقُ الْعِيدَانَ وَدُفِعَ
مے کشود و شگاف خمہا را و گاہے نطق مے طلبید مزامیر را و بارے

يَسْتَنْشِقُ الرَّيْحَانَ وَ اُخْرٰى يُغَازِلُ الْغِزْلَانَ فَلَمَّا عَثَرْتُ عَلٰى لَبْسِهٖ وَتَفَاوُتِ

بو ميكرد ريحانرا ودیگر بار عشقبازی میکرد زنان را پس هرگاه اطلاع یافتم بر تلبیس او وتفاوت

يَوْمِهٖ مِنْ اَمْسِهٖ قُلْتُ لَهٗ اَوْلٰى لَكَ يَا مَلْعُوْنُ اَنُسِّيْتَ يَوْمَ

امروز او از دیروز گفتم او را وای مرترا ای دور کرده شده از رحمت خدا آیا فراموش کردهٔ خدای روز

جَيْرُوْنَ فَضَيْكَ مُسْتَغْرِبًا ثُمَّ اَنْشَدَ مُطْرِبًا نَظْمٌ لَزِمْتُ

جیرون را پس خندید بحالیکه سخت خندان بود پس زان خواند اشعار بحالیکه مے سراید لازم گرفتم

اَلسِّفَارَ وَجُبْتُ الْقِفَارَ وَعِفْتُ الرِّيَّ لِاَجْنِيَ الْفَرَحَ وَخُضْتُ

سفرها را وبریدم بیابانهای خالی + وکراهت کردم بطلبی را تا بچینم خوشوقتی را + ودر آمدم

السُّيُوْلَ وَرُضْتُ الْخُيُوْلَ لِاَجْتَذِيَ الْمَيَّالَ الصِّبٰى وَالْمَرَحَ وَمِطْتُ

سیلها را ورام کردم اسپها را + برای کشیدن دامنهای کودکی ونشاط + ودور کردم

الْوَقَارَ وَلِعْتُ الْعَقَارَ لِاَسْقِيَ الْعُقَارَ وَاَرْشُفَ الْقَدَحَ

آهستگی وحلم را وفروختم نخل وزمین را برای نوشیدن شراب وبمکیدن پیاله +

وَلَوْلَا الطِّمَاحُ اِلٰى شُرْبِ رَاحٍ لَمَا كَانَ بَاحَ فِيَّ بِالْمِلْحِ وَلَا كَانَ

واگر نے بود نظر بسوی نوشیدن شراب + هرآینه نجسبود که ظاهر میکرد در دهن من نمکهای ملیح + ونه بودی

سَاقَ دَهَائِيَ الرِّفَاقُ لِاَرْضِ الْعِرَاقِ بِمَجْلِي السَّبَجِ فَلَا تَغْضَبَنَّ

که راندی زیرکی من همسفرانرا + طرف زمین عراق نه برداشتن من سبجه را + پس هرآینه خشم مگیر

وَلَا تَضْجَبَنَّ وَلَا تَعْتِبَنَّ فَعُذْرِيْ وَضِحٌ وَلَا تَعْجَبَنَّ لِتَنْيِخِ ابْنِ بِمَغْنًى

وبانگ وفریاد مکن وعتاب مکن پس عذر من ظاهر است + ونشگفت مدار نجواجه کاینستاد بمنزل

اَغَنَّ وَدَنٍ طَفِحٍ فَاِنَّ الْمُدَامَ تُقَوِّي الْعِظَامَ وَتَشْفِي السِّقَامَ

بسیار مردم وخم لبالب از شراب + چراکه هرآینه شراب قوت میدهد استخوانهارا + وشفا میدهد بیمار را

وَتَنْفِي التَّرَحَ وَاَصْفَى السُّرُوْرِ اِذَا مَا الْوَقُوْرُ اَمَاطَ سُتُوْرَ الْحَيَا

ودور میکند اندوه را + وپاکترین سرورها وقتی باشند که هرگاه صاحب وقار برداشت ودور کند پردهای حیا را

وَاطْرَحْ وَاَخْلِ الْغَرَامَ اِذَا الْمُسْتَهَامُ اَزَالَ الْكِتَامَ الْهَوٰى وَافْتَضَحْ قَبْحُ
وبرانداز دآنرا + وشیرین ترین شیفتگی وشیدائیست که هرگاه عاشق سرگشته + دور کند پوشیدگیهای عشق را هویدا شود + پس ظاهر کن

بِهَوَاكَ وَبَرِّدْ حَشَاكَ فَوَنَّدُ اَسَاكَ بِهِ قَدْ قَدَحْ وَدَاوِ الْكُلُومَ وَسَلِّ
عشق خود را و سرد کن درون خود را + پس جفاق غم تو بدین سبب آتش زند + و دوا کن جراحتهارا + و بکش

الْهُمُومَ بِبِنْتِ الْكُرُومِ الَّتِي تُقْتَرَحْ وَخُصَّ الْغَبُوقَ بِسَاقٍ لَبُوقْ
غمها را از سینه + و بشراب انگور که تمنا کرده میشود + + و خاص کن شراب شبانگاهی را بساقیکه بر اند +

مَلَّاءِ الْمَشُوقِ اِذَا مَا طَمَحْ وَشَادٍ يُشِيدُ بِصَوْتٍ تَمِيدُ جِبَالُ الْحَدِيدْ
زحمت ورنج عاشق را وقتیکه سرکند + وسراینده که سراید بآوازیکه درحرکت آید کوههای آهن براجی او

لَهُ اِنْ صَدَحْ وَعَاضِ النَّصِيحَ الَّذِي لَا يُبِيحْ وِصَالَ الْمَلِيحْ
اگر بآواز آید + ونخالفت کن پند کننده را که مباح نکند + وصال معشوق نمکین را

اِذَا مَا سَمَحْ وَجُلْ فِي الْمَحَالِ وَلَوْ بِالْمَحَالْ وَدَعْ مَا يُقَالْ وَخُذْ
هرگاه بخشش نماید + وجولان کن در عرصه گری اگرچه در دروغ و ناممکن باشد + وبگذار آنچه گفته شود و درحق تو + و بگیر

مَا صَلَحْ وَفَارِقْ اَبَاكَ اِذَا مَا اَبَاكَ وَمُدَّ الشَّبَا وَصِدْ مَنْ سَنَحْ
آنچه لائق باشد بحال تو + و دور شو + پدر خود هرگاه کراهت کند ترا + و دراز کن دامهارا و شکار کن کسی راکه پیش آید +

وَصَافِ الْخَلِيلَ وَنَافِ الْبَخِيلَ وَاَوْلِ الْجَمِيلَ وَوَالِ الْمُنَحْ وَلُذْ
ودوستی پاک دار با دوست صادق و دوری کن بخیل را + وببده عطا حسین را و پیابی کن بخششها + و پناه گیر

بِالْمُتَابْ اَمَامَ الذَّهَابْ فَمَنْ دَقَّ بَابَ كَرِيمٍ فَتَحْ فَقُلْتُ لَهُ
بتوبه کردن پیش از رفتن + پس کسیکه کوبید دروازه بخشنده را کشاد + پس گفتم او را

بَخٍ بَخٍ لِرِوَايَتِكَ وَاَفٍّ وَتُفٍّ لِغَوَايَتِكَ فَبِاللّٰهِ مِنْ اَيِّ الْاَعْيَاصِ عِيصُكَ
آفرین آفرین روایت ترا + ونفرین ونفرین باد بگمراهی تو پس قسم میدهم بخدا که از کدام اصول ست اصل تو

فَقَدْ اَعْضَلَنِي عَوِيصُكَ فَقَالَ مَا اُحِبُّ اَنْ اُفْصِحَ عَنِّي وَلٰكِنِّي سَاَكْنِيكَ
پس هرآینه دشوار کرد مرا کار دشوار تو پس گفت نخنم + دوست نمیدارم که آشکارا گویم از خود ولیکن من ترا بیت که بشنیدی گویم

نظم أنا أطرفتُ الزمانَ وأعجوبةُ الأمرِ وأنا الحولُ الذي اختالَ

من غریب و نادر زمانه ام * و شگفت گرو جهانم * و من بسیار حیله گری ام که * مکر و حیله کرد

في العُرْبِ والعُجْمِ غيرَ أنّي ابنُ حاجةٍ * هاضَهُ الدهرُ واهتضمْ وأبو

در عرب و عجم * لیکن بدرستیکه من خداوند حاجتم * مرا شکست آزار زمانه و ظلم کرد و او را و پدر

صِبْيةٍ بَدَوا مِثْلَ لحمٍ على وضمْ وأخو العَيْلةِ المعيلُ إذا احتالَ أيلمْ

بچگان هستم که پدید شده اند مانند گوشت بر تخته * و خداوند درویشی که بسیار عیال باشد چون حیله کند بکوشش نگردد سود

قالَ الراوي فعرفتُ حينئذٍ أنّه أبو زيدٍ ذو الريبِ والعيبِ ومسودُ

گفت روایت کننده پس دانستم انگاه هر آینه او ابو زید خداوند شک و عیب ست و سیاه کننده

وجهِ الشيبِ وساءني عظمُ تمرّدِه وقبحُ تورّدِه فقلتُ له بلسانِ الأنفةِ

روی پیر ست و اندوهگین کرد مرا بزرگی سرکشی او و زشتی درآمدن او پس گفتم او را بزبان ننگ و عار

وإدلالِ المعرفةِ الرميانِ لكَ يا شيخُنا أن تُقلعَ عن الخنى فتضجَّ وتزجرْ

و ناز شمه آشنائی آیا هنگام آن نرسید ترا ای خواجه ما اینکه باز ایستی از فحش و سخن ناسزا پس سخت بغضب آمد

وتتكرّ وتكفرْ ثم قالَ إنها ليلةُ مراحٍ لا تلاقٍ ونهزةُ مشربٍ راحٍ لا كفاحٍ

و آواز بلند برآورد و متغیر شد و اندیشه کرد پس گفت هر آینه این شب شب نشاط ست نه شب دشنام دادن و فرصت خوردن شراب ست نه جنگ کردن

فعدتُ عمّا بدا إلى أن نتلاقى غداةَ افترقنا فرقاً من عربدتِه

پس هرگز از آن چیز نگردیم که ظاهر شده تا آنکه همدیگر ملاقات کنیم فردا پس جدا شدیم از و بسبب ترسیدن از بدخوئی او

لا تعلّقاً بعدتِه وبتُّ ليلتي لا بساجداً اد النّدمَ على نقلي خطا

نه از جهت دوستی و یگانگی بنوید داون او و گذرانیدم شب خود را که بوسیده بودم جاهای پرستیدنی را بر بروی من گامهای

القدمَ إلى ابنةِ الكرمِ لا الكرمَ وعاهدتُ الله سبحانَه وتعالى أن لا

پارسوی دختر رز نه خداوند بزرگی * و عهد کردم خدای بزرگ را اینکه حاضر نشوم

أحضرَ بعدَها حانةَ نبّاذٍ ولو أُعطيتُ مُلكَ بغدادَ وأن لا أشهدَ معصرةً

بعد این واقعه دکان نبیذ فروش را اگرچه داده شوم ملک بغداد و اینکه نه بینم جای کشیدن

الشَّرَابَ وَلَوْ رُدَّ عَلَى عَصْرِ الشَّبَابِ ثُمَّ إِنَّنَا رَحَلْنَا الْعِيسَ وَقْتَ التَّغْلِيسِ

شراب را گرچه باز آید بر من زمانه جوانی بعد ازان هرآینه ما بالان کردم شتر را هنگام سیر ظلمت آخر شب

وَخَلَّيْنَا بَيْنَ الشَّيْخَيْنِ أَبِي زَيْدٍ وَإِبْلِيسَ الْمَقَامَةُ الثَّالِثَةَ الْعَشْرُ

در راه کردیم در میان دو خواجه کہ ابی زید و شیطان ہستند مقامہ سیزدہم

الزَّوْرَائِيَّةُ رَوَى الْحَارِثُ بْنُ هَمَّامٍ قَالَ نَدَوْتُ بِضَوَاحِي الزَّوْرَاءِ

مسمے بزورائیہ روایت کرد حارث پسر ہمام گفت کہ انجمن ساختم در کنارہای دجلۂ بغداد

مَعَ مَشْيَخَةٍ مِنَ الشُّعَرَاءِ لَا يَعْلَقُ لَهُمْ مُبَارٍ بِغُبَارٍ وَلَا يَجْرِي مَعَهُمْ

با خواجگان کہ ہمہ شاعران بودند نمیرسد معارضہ کنندہ بگرد ایشان و نہ میرفت با ایشان

مَمَارٍ فِي مِضْمَارٍ فَاقْتَضَانِي حَدِيثٌ يُفْغِرُ لَازُهَارَ إِلَى أَنْ نَصَفَنَا

منازعت کنندہ در میدان پس شروع کردیم در سخنے کہ رسوا میکرد شگوفہارا تا آنکہ بہ نیمہ

النَّهَارِ فَلَمَّا غَاضَ دَرُّ الْأَفْكَارِ وَصَيَّتِ النُّفُوسُ إِلَى الْأَوْكَارِ

روز رسیدیم پس چون کم شد شیر فکرہا و گرائید نفسہا جانہا بسوے خانہا دیدیم

لَحِقَنَا عَجُوزٌ تُقْبِلُ مِنَ الْبُعْدِ وَتُحْضِرُ إِحْضَارَ الْمُرْدِ وَقَدِ اسْتَتَلَّتْ

پیرزنی را کہ پیش مے آید از دور و مے دوید و میچرانید دران اسپان کوتاہ مو حال آنکہ پیر و خود ساختہ بود

صَبِيَّةً أَنْحَفَ مِنَ الْمَغَازِلِ وَأَضْعَفَ مِنَ الْجَوَازِلِ فَمَا كَذَّبَتْ

کودکانی را کہ لاغر تر بودند از دوکہای چرخ و ناتوان تر از کبوتر بچگان بس درنگ نکرد

إِذْ رَأَتْنَا أَنْ عَرَّتْنَا حَتَّى إِذَا مَا حَضَرَتْنَا قَالَتْ حَيَّا اللَّهُ الْمَعَارِفَ

چون دید ما را اینکہ قصد منکر و نزد ما تا آنکہ چون حاضر شد نزد ما گفت زندہ دار خدا روہا را

وَإِنْ لَمْ يَكُنْ مَعَارِفَ اعْلَمُوا يَا مَآلَ الْأَمِيلِ وَتَمَالَ الْأَرَامِلِ أَنِّي امْرَأَةٌ

اگرچہ نیستند آشنایان بدانید از بازگشتگاہ امیدوار و فریاد رس بیوگان و درویشان ہرآینہ من زنی ہستم

مِنْ سَرَوَاتِ الْقَبَائِلِ وَسَرِيَّاتِ الْعَقَائِلِ لَمْ يَزَلْ أَهْلِي وَبَعْلِي

از سروران و نیکان قبیلہا و از برگزیدگان زنان گرامی پیوستہ خویشان من و شوہر من

يَحُلُّونَ الصَّدْرَ وَيَسِيرُونَ الْقَلْبَ وَيُمِيطُونَ الظَّهْرَ وَيُولُونَ الْيَدَ

فروی آورند صدر مجلس را و میر خفتند و زقلب لشکر دهیا میکردند پشت برای سواری و میجنبیدند نعمت را

فَلَمَّا أَرْدَى الدَّهْرُ الْأَعْضَادَ وَفَجَعَ بِالْجَوَارِحِ الْأَكْبَادَ وَانْقَلَبَ ظَهْرًا

پس هرگاه که هلاک کرد زمانه یاری کنندگان را و درد مند کرد بسبب اولاد جگرها را و برگشت زمانه پشت

لِبَطْنٍ نَبَا النَّاظِرُ وَجَفَا الْحَاجِبُ وَذَهَبَتِ الْعَيْنُ وَفَقِدَتِ الرَّاحَةُ

بسوی شکم ناموافق شدند نگرنده و ظلم کرد دربان و رفت نزد و نابود شد آسایش

وَصَلَدَ الزَّنْدُ وَوَهَنَتِ الْيَمِينُ وَضَاعَ الْيَسَارُ وَبَانَتِ الْمَرَافِقُ وَلَمْ يَبْقَ لَنَا

و بی آتش شد چقماق و سست شدند توت و ضایع شد تونگری و دور شدند منافع و باقی نماند مارا

ثَنِيَّةٌ وَلَا نَابٌ فَمُذِ اغْبَرَّ الْعَيْشُ الْأَخْضَرُ وَازْوَرَّ الْمَحْبُوبُ الْأَصْفَرُ

نشتر جوان و نه نیش پس از وقتیکه غبار آلوده شد زندگی سبز و برگشت دوست زرد یعنی دینار

اِسْوَدَّ يَوْمِي الْأَبْيَضُ وَابْيَضَّ فُودِي الْأَسْوَدُ حَتَّى رَثَى لِي الْعَدُوُّ

سیاه شد روز من که سفید بود و سفید شد جانب سر من که سیاه بود تا آنکه رحم کرد مرا دشمن

الْأَزْرَقُ فَحَبَّذَ الْمَوْتُ الْأَحْمَرُ وَيَلْوِي مَنْ تَرَوْنَ عَيْنُهُ فِرَاءَهُ وَتَرْجُمَانُهُ

کبود چشم پس چه نیکوست مرگ سرخ و پس من کسی ست که می بینید او را بآنحال که جنبه او شناسا نده ست بسوی حال

اصْفَرَارُهُ قَصْوَى بُغْيَةِ أَحَدِهِمْ ثُرْدَةٌ وَقُصَارَى أُمْنِيَّتِهِ بُرْدَةٌ

زردی او دست و پایان مراد یکے از ایشان نان شکسته است و پایان از زوے او جامه است

وَكُنْتُ أَلِيتُ أَنْ لَا أَبْذُلَ الْحُرَّ لِلْإِلْحَافِ وَلَوْ أَنِّي مُتُّ مِنَ الضَّيْمِ

و بودم که سوگند خوردم اینکه ندهم آبروی خود را مگر مردگزیده را اگرچه هر آینه من بمیرم از مضرت و بد حالی

وَقَدْ نَاجَتْنِي الْقُرُوفَةُ بِأَنْ تُوجَدَ عِنْدَكُمُ الْمَعُونَةُ وَآذَنَتْنِي

و هر آینه سخن گفت بمن نفس من بآنکه یافته شود نزد شما آنچه باری بآن طلبند و اعلام کرد مرا

فِرَاسَةُ الْحَوْبَاءِ بِأَنَّكُمْ مَنَابِيعُ الْحَيَاءِ فَنَضَّرَ اللَّهُ امْرَأً بَرَّ قَسِيمِي

زیرکی نفس من بآنکه هر آینه شما چشمهای بخشش هستید پس تازه روگرداناد خدا مردی را که راست گرداند سوگند مرا

وَصَدَّقَ تَوَسُّمِي وَنَظَرَ إِلَيَّ بِعَيْنٍ يُقَذِّيهَا الْجُمُودُ وَيُقَذِّيهَا الْجُودُ فَقَالَ الْحَارِثُ

وباور دوارد تفرس مرا و بیند بسوی من بچشمیکه خاشاک نمازد اورا بد حالی و پاک کند از خاشاک آنرا عطا گفت حارث

بْنُ هَمَّامٍ فَهِمْنَا لِبَرَاعَةِ عِبَارَتِهَا وَمُلَيْحِ اسْتِعَارَتِهَا وَقُلْنَا لَهَا قَدْ فُتِنَ

پسر همام پس تحیر گشتیم از فصاحت روانی کلام او و خوبی استعارهٔ آن زن و گفتیم او را که هر آینه مفتون ساخت

كَلَامُكِ فَكَيْفَ إِلْمَامُكِ فَقَالَتْ لَيْسَ الصَّخْرُ وَلَا الْفَخْرُ فَقُلْنَا إِنْ جَعَلْتِنَا مِنْ رُوَاتِكِ

کلام تو پس چگونه است نظم شعر تو پس گفت نه دران سنگ است نه فخر پس گفتیم اگر گردانی ما را از نقل کنندگان شعر تو

لَمْ نَبْخَلْ بِمُوَاسَاتِكِ فَقَالَتْ لَا تَرَيَنَّكُمَا وَلَا شِعَارِي ثُمَّ لَازَوَّدَتْنَا أَشْعَارَهَا

بخل نکنیم در یاری کردن تو پس گفت زن هر آینه نه بنمایم شما را دل جامه باطن خود را البته هر آینه گردانم شما را راوی اشعار خود

فَابْرَزَتْ رُدَيْنِيَّ دِرْعٍ دَرِيسٍ وَبُرْنُسَةً عَجُوزٍ دَرْدَبِيسٍ وَانْشَأَتْ

پس بیرون آورد سر آستین پیراهن کهنه و ظاهر شد مانند ظاهر شدن زن گنده پیر و انشاء کرد

تَقُولُ نَظْمِي أَشْكُو إِلَى اللهِ اشْتِكَاءَ الْمَرِيضِ * سَرِيبَ الزَّمَانِ الْمُتَعَدِّي

شعر گردو میگفت می نالم بسوی خدا همچو نالیدن بیمار * از ظلم زمانه ستمگر

الْبَغِيضِ * يَا قَوْمِ إِنِّي مِنْ أُنَاسٍ غَنَوْا * دَهْرًا وَجَفَّتْ الدَّهْرُ عَنْهُمْ

وستیزه کار و مکروه * ای گروه من هر آینه من از قومی هستم که اقامت کردند * زمانه دراز حال آنکه بلک زمانه از ایشان

غَضِيضٌ * فَنَاؤُهُمْ لَيْسَ لَهُ دَافِعٌ * وَصِيتُهُمْ بَيْنَ الْوَرَى مُسْتَفِيضٌ *

پوشیده شده است * نابود شدن ایشان نیست آنرا کسی دور کننده * و آوازه و ذکر خیر آنها در میان خلق پراگنده است

كَانُوا إِذَا مَا نُجْعَةٌ أَعْوَزَتْ * فِي السَّنَةِ الشَّهْبَاءِ رَوْضًا أَرِيضْ * تُشْبُ

و مشهور بودند چون چراگاه و آب گیاه مفقود شود * در سال سفید یعنی خشک سال مرغزار خوش آینده نبات * بر و مند که نعره میشد

لِلسَّارِينَ نِيرَانُهُمْ * وَيُطْعِمُونَ الضَّيْفَ لَحْمًا غَرِيضْ * مَا بَاتَ جَارٌ

برای سیر کنندگان شب آتشهای ایشان * و میدادند مهمان را گوشت تازه * شب نگذرانید همسایه

لَهُمْ سَاغِبًا * وَلَا لِرَوْعٍ قَالَ حَالَ الْجَرِيضْ * فَغَضِيَتْ مِنْهُمْ

ایشان گرسنه * و نه از ترس گفت همسایه ایشان لفظ حال الجریض * پس کم کرد از ان قوم

صُرُوفُ الرَّدَى ✦ بِحَارَ جُودٍ لَمْ اخْلُهَا تَغِيضُ ✦ وَاَوْدَعَتْ مِنْهُمْ

گردشهاے هلاکی ✦ دریاهاے بخشش که خیال نمیکردم زاکه کم خواهند شد ✦ ودیعت نهاد از ایشان

بُطُونُ الثَّرَى ✦ اُسْدَ التَّهَامِي وَاُسَاةَ الْمَرِيضْ ✦ فَمَحْمِلِي بَعْدَ

درشکمهاے خاک ✦ شیران نگهداشتن وحمایت راه وطبیبان رنجور را ✦ پس بارگیر من پس از

اُلْمَطَايَا الْمَطَا ✦ وَمَوْطِنِي بَعْدَ الْيَفَاعِ الْحَضِيضْ ✦ وَاَفْرِحْنِي مَا تَأَلَّى

شتران سواری شب نشست ✦ ومسکن من پس از زمین بلند اسفل کوه است ✦ وبجگان من تقصیر نمیکنند

تَشْتَكِي ✦ بُؤْسَالَهُ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَمِيضْ ✦ اِذَا دَعَا الْقَانِتُ فِي لَيْلَةٍ ✦

در گله بودن ✦ از سختی که مراد راست در هر روز درخشیدنی ✦ هرگاه بخواند خواننده در پرستنده در شب

مَوْلَاهُ نَادُوهُ بِدَمْعٍ يَفِيضْ ✦ يَا رَازِقَ النَّابِ فِي عُشِّهِ ✦ وَجَابِرَ

صاحب پروردگار خود را بخوانند بجگان من او را با اشک جاری ✦ ای روزی دهنده بچه زاغ در آشیانه او ✦ وای بند کننده

الْعَظْمِ الْكَسِيرِ الْمَهِيضْ ✦ اَنْتَ لَنَا اللّٰهُمَّ مَنْ عِرْضُهُ ✦ مِنْ دَنَسِ

استخوان شکسته پس درستی ✦ مقدر کن برای ما خدایا کسیکه آبروی او ✦ از چرک

الذَّمِّ نَقِيٌّ رَحِيضْ ✦ يُطْفِئُ نَارَ الْجُوعِ عَنَّا وَلَوْ ✦ بِمَذْقَةٍ مِنْ حَائِرٍ

نکوهش پاکست وشسته ✦ فرو نشاند آتش گرسنگی را از ما اگرچه ✦ غیر خالص باشد از شیر ترش

اَوْ مَخِيضْ ✦ فَهَلْ فَتًى يَكْشِفُ مَا نَابَهُمْ ✦ وَيَغْنَمُ الشُّكْرَ الطَّوِيلَ الْعَرِيضْ

یا دوغ مسکه برگرفته ✦ پس آیا هست جوانی که بکشاید آنچه نازل شد بایشان ای بجگان مرا و غنیمت داند پاس دراز پهنا را

فَوَالَّذِي تَغْنُو النَّوَاصِي لَهُ ✦ يَوْمَ وُجُوهُ الْجَمْعِ سُودٌ وَبِيضْ ✦

پس قسم بخدائیکه فروتنی میکنند پیشانیها او را ✦ روزیکه روها گروه مردم سیاه وسفید باشند ✦

لَوْلَاهُمُ لَمْ تَبْدُ لِي صَفْحَةٌ ✦ وَلَا تَصَدَّيْتُ لِنَظْمِ الْقَرِيضْ ✦ قَالَ

اگر نبودی او لاو من ظاهر نمیشد مرا جانب او ✦ ونه پیش آمدمی برای آراستن شعر ✦ گفت

الرَّاوِي فَوَاللّٰهِ لَقَدْ صَدَعْتَ يَا بَيَاتِهَا اَعْشَارَ الْقُلُوبِ وَشَخَبَتْ

نقل کننده پس بخدا که هر آینه شگافت بابیتهاے خود پارهاے دلها را وبیرون آورد

حَبَّذَا يَا الْجُيُوبُ حَتَّى مَاحَهَا مِنْ دِينَهُ الْإِمْتِيَاحُ وَارْتَاحَ لِرِفْدِهَا

پناه خواهی گریبا نهارا تا آنکه داد او را کسیکه خوے او سوال بود و شاد شد محبت دادن او

مَنْ لَمْ نَخَلْهُ يُرْتَاحُ فَلَمَّا اقْعَوْعَمَ جَيْبُهَا تِيهًا وَأَوْلَاهَا كُلَّ مِنْبَرٍّ أَنْوَلَتْ

کسیکه گمان نمی بردیم که شاد خواهد شد پس هرگاه پرشد گریبان او از زر و عطا کرد او را هر کس از مجلس نشست گردانید

يَتْلُوهَا الْأَصَاغِرُ وَقُوهَا بِالشُّكْرِ فَاغِرٌ فَاشْرَأَبَّتِ الْجَمَاعَةُ بَعْدَ مَمَرِّهَا

در پی او میرفتند بچه ها خرد و بزرگ او بسپاس گذاری کشاده بود پس گردن دراز کردند مردمان پس از گذشتن او

إِلَى سَبْرِهَا لِتَبْلُوَ مَوَاقِعَ بِرِّهَا فَكَفَلْتُ لَهُمْ بِاسْتِنْبَاطِ الْيَسِيرِ الْمَرْمُوزِ

بسوے امتحان او تا بیازمایند جاهاے احسان او پس ضمه کردم آنها را به برآوردن راز پوشیده

وَنَهَضْتُ أَقْفُو إِثْرَ الْعَجُوزِ حَتَّى انْتَهَتْ إِلَى سُوقٍ مُغْتَصَّةٍ بِالْأَنَامِ

و برخاستم میرفتم در پے گذده پیر تا آنکه رسید بسوے بازارے که پر بود از مردم

مُخْتَصَّةٍ بِالزِّحَامِ فَانْغَمَسَتْ فِي الْغُمَارِ وَامَّلَسَتْ مِنَ الصِّبْيَةِ

و خاص بود با انبوهے پس فرو رفت در انبوه مردم و جست از کودکان

الْأَغْمَارِ ثُمَّ عَاجَتْ بِخُلُوبَالٍ إِلَى مَسْجِدٍ خَالٍ فَمَاطَتِ الْجِلْبَابَ

ناآزموده کار پستر برگشت باشتی بودن دل طرف مسجدے پس دور کرد چادر را

وَنَضَتِ النِّقَابَ وَأَنَا أَلْمَحُهَا مِنْ خِصَاصِ الْبَابِ وَأَرْقُبُ

و کشاد پرده رو را و من مینگریدم او را از رخنهٔ در و منتظر بودم

مَا سَتُبْدِي مِنَ الْعُجَابِ فَلَمَّا انْسَرَتْ أُهْبَةُ الْخَفَرِ رَأَيْتُ مُحَيَّا

بچیزیکه ظاهر کند از شگفت پس چون دور شد آله حیا دیدم روے

أَبِي زَيْدٍ قَدْ سَفَرَ فَهَمَمْتُ بِأَنْ أَهْجُمَ عَلَيْهِ لِأُعَنِّفَهُ عَلَى مَا أَجْرَى

ابی زید را هر آینه کشاده شد پس قصد کردم بانکه هجوم آرم بر و تا سرزنش کنم او را بچیزیکه قصد کرد

إِلَيْهِ فَاسْتَلْقَى اسْتِلْقَاءَ الْمُتَمَرِّدِينَ ثُمَّ رَفَعَ عَقِيرَةَ الْمُغْرِدِينَ وَاسْتَدْفَعَ

بسوی آن پس دراز شد مانند سرکشان پس از آن برداشت آواز بلند سرود کنندگان را و بسخن برآمد

يُنْشِدُ نَظْمًا يَا لَيْتَ شِعْرِى أَدَهْرِى * أَحَاطَ عِلْمًا بِقَدْرِى +

بحالیکہ میخواند ای کاش دانستے آیا زمانہ من + ورگرفتہ است از روی دانش بپایگاہ من +

وَهَلْ دَرَى كُنْهَ غَوْرِى * فِي الْخَدْعِ أَمْ لَيْسَ يَدْرِى * كَمْ قَدْ

وآیا دانستہ است نہایت عمق مرا + در مکر و فریب یا آنکہ ندانستہ است + بسیار بہر آینہ

قَمَرْتُ بِنَيْهِ * بِحِيلَتِي وَبِمَكْرِى * وَكَمْ بَرَزْتُ بِعُرْفٍ * عَلَيْهِمْ وَبِنُكْرِ

چیرہ شدم در نیرنگ فرزندان اورا + بحیلہ خود و بمکر خود + و بسیار آشکار شدم بشناختگی + بریشان و بناشناسی

اَصْطَادُ قَوْمًا بِوَعْظٍ * وَاخَرِينَ بِشِعْرِى * وَاسْتَفِزُّ بِخَلٍّ * عَقْلًا وَعَقْلًا

شکار میکنم قومے را بہ پند + و قوم دیگر را بکلام موزون خود + و سبک میگردانم بسرکہ + خردی را و خردی را

بِخَمْرِى * فَنَارَةً أَنَا صَخْرٌ * وَتَارَةً أُخْتُ صَخْرِى * وَلَوْ سَلَكْتُ سَبِيلًا

بشراب + پس یکبار من مسمی صخر ہستم + و بار دیگر خواہر صخر ہستم + و اگر میرفتم راہ +

مَا لُوفَةً طُولَ عُمْرِى * لَخَابَ قِدْحِى وَقَدْحِى * وَدَامَ عُسْرِى وَخُسْرِى

خوگرشدہ را در روزے زندگی + ہر آینہ نومید شدی تیر قمار من و آلت قمار من + پیوستہ بودی تنگدستی و زیانکاری من +

فَقُلْ لِمَنْ لَامَ هَذَا * عُذْرِى فَدُونَكَ عُذْرِى * قَالَ الْحَارِثُ بْنُ هَمَّامٍ

پس بگو کسے را کہ نکوہش کند این را + پوزش من ست پس بگیر و بپذیر پوزش مرا + گفت حارث پسر ہمام

فَلَمَّا ظَهَرْتُ عَلَى جَلِيَّةِ أَمْرِهِ * وَبَدِيعَةِ أَمْرِهِ * وَمَا زُخْرِفَ فِي شِعْرِهِ مِنْ

پس چون اطلاع یافتم بر آشکارای کار او و نو بودن کار شگفت او و آنچہ بیاراستہ در سخن موزون خود از

عُذْرِهِ * عَلِمْتُ أَنَّ شَيْطَانَهُ الْمَرِيدَ * لَا يَسْمَعُ التَّفْنِيدَ * وَلَا يَفْعَلُ إِلَّا مَا يُرِيدُ

بہانہ خود دانستم کہ ہر آینہ دیو او کہ سرکش ست نمیشنود نکوہش را نمیکند مگر آنچہ میخواہد

فَثَنَيْتُ إِلَى أَصْحَابِي عِنَانِي * وَأَبْتُمْ مَا أَثْبَتَهُ عِيَانِي * فَوَجَمُوا لِضَيْعَةِ الْجَوَائِزِ

پس برگردانیدم بسوی یاران خودم لگام خود را و خبر دادم ایشانرا بآنچہ دریافت آزمودن من پس خموش شدند بر نعم ضائع شدن بخشش ہا

وَتَعَاهَدُوا عَلَى مَحْرَمَةِ الْعَجَائِزِ * المقامة الرابعة العشر

و عہد کردند بر نومید کردن زنان پیر مقامہ چہاردہم

المكية حكى لحارث بن همام قال نهضت من مدينة السلام لحجة
مشهور بمكيه حكايت كرد حارث پسر همام گفت برخاستم از بغداد براى حج
الاسلام فلما قضيت بعون الله التفث واستبحت الطيب والرفث
اسلام پس چون گذاردم بيارى خداى تعالى اشرائط حج را ومباح گرفتم خوشبو وجماع را
صادف موسم الخيف مجمعا ان الصيف فاستظهرت للضرورة بما
موافقت كرد جاى خيف مناسختى گرما را پس يارى خواستم جهت حاجت بچيزيكه
يقي حر الظهيرة فبينما انا تحت طراف مع رفقة ظراف وقد
نگهدارد از گرمى نيم روز پس درزمانيكه من زير خيمه جرم بودم بايارانى همسفر زيرك ودرحاليكه
حمى وطيس الحصباء واعشى الهجير عين الحرباء اذ هجم علينا
گرم شده بود تنور سنگها وكور كرده گرماى نيمروز چشم آفتاب پرست را ناگاه درآمد برما
شيخ متسعيع يتلوه فتى متدرع فسلم الشيخ تسليم اديب اريب
پيرى فرتوت لرزان وجنبان كه دربى او مى آمد جوان بالبيده پس سلام كرد پير همچو سلام كردن عالم عاقل
وحاور محاورة قريب لاغريب فاعجبنا بما نثر من سمط وعجبنا
وگفت گو كرد همچو گفتگو كردن خويش وبيگانه پس درشگفت انداخت مارا بانچه پراگنده كرد از رشته خود ودرشگفت داشت ما را
من ايناسا طه قبل لبسطه وقلنا له ما انت وكيف ولجت وما استاذنت
از گستاخى او پيش از گستاخ كردن او بگفتيم او را كدام كسى وچگونه داخل شدى ودستورى نخواستى
فقال اما انا فعاف وطالب اسعاف وسر ضرى غير خاف والنظر الى
پس گفت ليكن من پس سائل عطا وطلب كننده قضاى حاجت هستم وراز سختى من نيست پنهان ونگاه كردن بسوى من
ستفيع لي كاف واما الانسباب الذي علق به الارتياب فما هو بمحجاب
بخشش خواهنده براى من بسنده است وليكن درآمدن من كه درآويخته است بآن شك پس نيست آن شگفت
اذ ما على الكرماء من حجاب فسألناه اتى اهتدى الينا
چراكه نيست برجوانمردان هيچ از پرده پس پرسيديم او را از نزديكى راه يافت بسوى ما

٩٠

وبِمَ استدللتَ علينا فقال إنّ لكرمٍ نشرًا تتمّ به نفحاته وترشد إلى روضه
وبچه چیز دلیل گرفت برما پس گفت هر آینه برای بخشش بوی خوش ست که خبر میدهد بخوشبوئی او وراه مینماید بسبوی مرغزار او

فوحاته فاستدللت بتأرّج عرفه على تبلّج غرّه وبشرى تضوّع
وبیدهنهای او پس راه یافتم بدیدن خوشبوی شما بر ظهور نکوئی شما وبشارت داد مرا بدرخشندگی

رنده بحسن المنقلب من عندكم فاستخبرناه حينئذٍ عن لبانته
بوی عود شما بنیکو بازگشتن از نزد شما پس خبر خواستیم او را درین هنگام از حاجت او

لنكفّل بإعانته فقال إنّ لي مآربًا ولفتيانا مطلبًا فقلنا لكلا المرامين
تا ضامن شویم بیاری او پس گفت شیخ هر آینه مرا حاجتست وکفت جوانان مرا مطلبی ست پس گفتیم هر دو مطلب

سيقضى وكلاكما سوف يرضى ولكنّ الكبر الكبر فقال أجل ومن دعا
زیبد ست که ادا کرده شود هر دو شما را امّا بیست که خوشنود کرده شود ولیکن اول آنکار کنید بزرگ را پس گفت بلی سوگند بخدائیکه گسترده ست

السبع الغبر ثمّ وثب للمقال كالمنشط من العقال وانشد نظم إني امرؤ
هفت طبقه زمین پس جست برای گفتار همچو رها یابنده از بابند وخواند شعر هر آینه من مردی ام

أبلغ بي بعد الوجى والتعب وشقّتي شاسعة يقصر عنها خبّي
که مانده شده است شتر ماده من پس از سود شدن از هموار شدن وسفر من دور ودراز ست که فرو مانده است ازان پوینده وبدن من

وما معي خردلة مطبوعة من ذهب فحيلتي منسدّة وحيرتي تلعب
وغیست با من خردل ساخته شده از طلا پس مکر من بسته شده است وحیرت سرگشتگی من بازی میکند

بي إن ارتحلت راجلًا خفت دواعي العطب وإن تخلّفت عن
با من اگر کوچ کنم پیاده می ترسم از باعثهای هلاک واگر واپس مانم از

الرفقة ضاق مذهبي فرفرتي في صعد وعبرتي في صبب وأنتم
یاران همسفر تنگ شود راه من در غربت پس ناله وآه من در بلند برآمدن ست وانگ من در نشیب وشما

منتجع الراجي ومرمى الطلب لهامكم منهلة ولا انهلال السحب حارمكم
جستن گاه آب گاه امید وار ستیند ومقصد طلب ستیند ودشمنهای شما را نیست ودور نشد بخیر ابر باران زیاد از زمان ودر سایه شما

فِي حَرِيمِهِ وَدُورُكُمْ فِي حَرِيمِهِ ۔ مَالَاذَ مُرْتَاعٌ بِكُمْ ۔ فَخَافَ نَابَ الثُّوبِ وَلَا
در پناه است ۔ و دلال بسیار شما در گرفتن مرا بودن ست ۔ پناه نگرفت هیچ ترسنده بشما ۔ پس ترسید دیدن مصیبتها را ۔ و
تَسْتَدِلُّ سَرَاتِيلُ ۔ حِبَاكُمْ فَوَاجِبِي ۔ فَأَنْعِطُوا فِي قِصَّتِي ۔ وَاحْسِنُوا مُنْقَلَبِي
التماس نکرد سراویل عطای شما را پس عطا نکرده شد ۔ پس برگردید در حکایت من ۔ و نیکو کنید مرجع مرا ۔
فَلَوْ بَنُو نُعَيْشَتِي ۔ فِي مَطْعَمِي وَمَشْرَبِي ۔ لَسَاءَكُمْ ضَرِّي الَّذِي ۔ أَسْلَمَنِي
پس اگر پسران نعیشتی در طعام و شراب من ۔ هر آینه اندوهگین کردی شما را بدحالی من که ۔ سپرده است مرا
لِلْكَرْبِ ۔ وَلَوْ خَبَرْتُمْ حَسَبِي ۔ وَنَسَبِي وَمَذْهَبِي ۔ وَمَا حَوَتْ مَعْرِفَتِي
بکرب ۔ و اگر میدانستید بزرگی ۔ و نسب من و راه پسندیده مرا ۔ و آنچه فراهم آورده است معرفت من
مِنْ مُلْوِ النَّجْبِ ۔ لَمَا اعْتَرَتْكُمْ شُبْهَةٌ ۔ فِي أَنَّ دَائِي أَدَبِي ۔ فَلَيْتَ
از دوات نجابت ها ۔ هر آینه نبودی بیشتر شما شبهه ۔ در نیکه هر آینه مرض من علم من ست ۔ پس کاش
أَنِّي لَمْ أَكُنْ ۔ أُرْضِعْتُ ثَدْيَ الْأَدَبِ ۔ فَقَدْ دَهَانِي شُؤْمُهُ ۔ وَعَقَّنِي نَفِيرُهُ
هر آینه نمیشدم ۔ شیر داده شده پستان علم را ۔ پس تحقیق رسانید مرا شومی نا سبارکی او ۔ و زیان رسانی کرد مرا دران
أَبِي ۔ فَقُلْنَا لَهُ أَمَّا أَنْتَ فَقَدْ صَرَّحَتْ أَبْيَاتُكَ بِفَاقَتِكَ ۔ وَعَطَّبَ نَاقَتِكَ
پدر من ۔ پس گفتیم او را لیکن تو پس هر آینه آشکار کرد اشعار تو درویشی و حاجت ترا و هلاک شدن شتر ماده ترا
وَسَنُعْطِيكَ مَا يُوصِلُكَ إِلَى بَلَدِكَ فَمَا مَارَبُّ وَلَدِكَ ۔ فَقَالَ لَكُمْ يَا بَنِي كَمَا
و هر آینه عطا کنیم ترا آنچه برساند ترا بسوی شهر تو پس چیست حاجت پسر تو پس گفت او را بر خیزای پسر کردم من چنانکه
قَامَ أَبُوكَ ۔ وَقُرْبَانِي نَفْسِكَ لَا أُفْضَّ فُوكَ ۔ فَنَهَضَ نُهُوضَ الْمُطَلِّ لِلْبِرَازِ وَ
بر خاست پدرت ۔ و بگویم چیزی را که در نفس تست نکسته مباد دهن تو پس برخاست هم چو برخاستن دلیر برای کارزار و
أَنْشَأَ يَقُولُ نَظْمًا يَا سَادَةً فِي الْمَعَانِي
گفت شروع کرد می گوید نظم ای سروران در معانی
زبانی مثل مشیر ان ۔ و خواند بجای بیاله میگفت ۔ ای مهتران در بلندی و بزرگیها
أَنْتُمْ مَشِيدَتُهُ ۔ وَمَنْ إِذَا نَابَ خَطْبٌ قَامُوا بِدَفْعِ
شما بنای استوار ست ۔ و ای آنکسانیکه هر گاه فرود آمد امر دشوار ۔ بر خیزند برای دفع

المكيدة * وَمَنْ يَقُومُ عَلَيْهِمْ بَذْلُ الكُنُوزِ العَتِيدَة * أُرِيدُ مِنْكُمْ
مکر وکید * وکسانیکه آسانست بر ایشان بذل گنجهای آماده وحاضر * میخواهم از شما
شِوَاءً وَجُدُوقًا وَعَصِيدَة * فَإِنْ غَلَا فُرْقَانٌ بِهِ تُوَارِي الشَّهِيدَة
گوشت بریانی * وگردهٔ نانی وعصیده که نوعی از حلواست * پس اگر گران باشد پس نان تنک * که بآن پوشیده میشود هر پسیده *
أَوْ لَمْ يَكُنْ ذَا وَلَا ذَا فَشُبْعَةٌ مِنْ ثَرِيدَة * فَإِنْ تَعَذَّرْنَ طُرًّا فَجُوَةٌ وَنَهِيدَة
واگر نباشد این و نه آن * پس بقدر یکه سیکند نشکسته نان * پس اگر دشوار باشد آن همه * پس خرما و سکنجبین غیر رقیق *
فَاحْضُرُوا مَا تَسْنَى وَلَوْ شَظًى مِنْ قَدِيدَة * وَرَوِّحُوهُ فَنَفْسِي * لِمَا
پس حاضر سازید آنچه آسان باشد * اگرچه پاره از گوشت خشک باشد * وزود طیار کنید آنرا پس نفس من * بچیزیکه
يَرُوحُ مُرِيدَة * وَالزَّادُ لَا بُدَّ مِنْهُ لِرِحْلَةٍ لِي بَعِيدَة * وَأَنْتُمْ
زود طیار شود خواهنده است * وتوشه ناچار است از آن * برای سفر من که دور است * وشما نیکوترین
خَيْرُ رَهْطٍ تُدْعَوْنَ عِنْدَ الشَّدِيدَة * أَيْدِيكُمْ كُلَّ يَوْمٍ لَهَا آيَا دٍ جَدِيدَة
جماعتی هستید که خوانده شده اند وقت سختی وبد حالی * دستهای شما هر روز * مر آنرا نعمتهای نو تازه است *
وَرَا حُكُمْ وَاصِلَاتٌ شَمْلَ الصِّلَاتِ المُفِيدَة * وَبُغْيَتِي فِي مَطَاوِي
وکفهای دست شما جمع آرندهای * پراگندگیهای بخششهای فائده دهنده است * ومراد من در شکنهای
مَا تَرْفُدُونَ وَزَهِيدَة * وَفِي أَجْرٍ وَعُقْبَى تَنْفِيسِ كُرَبٍ
آنچه بخشش میکنید اندک ست * ودر نگاه داشتن باس بزرگ بیست * وانجام بردن اندوه من
حَمِيدَة * وَلِي نَتَائِجُ فِكْرٍ يَفُضْنَ عَنْ كُلِّ قَصِيدَة * قَالَ الحَارِثُ
نیکوست * ومرای من زادهای اندیشه است * که رسوا میکند هر قصیدهٔ شعر را * گفت حارث
بْنُ هَمَّامٍ فَلَمَّا رَأَيْنَا الشِّبْلَ يُشْبِهُ الأَسَدَ أَرْحَلْنَا الوَالِدَ وَوَدَّعْنَا الوَلَدَ
پسر همام * پس چون دیدیم بچهٔ شیر را که مانند شیر ست راحله دادیم پدر را وتوشه دادیم پسر را
فَقَابَلَ اللهُ الصَّنِيعَ بِشُكْرٍ نَشَرَ الرِّدَاءَ وَأَدَّى بِهِ دَيْنَهُ وَلَمَّا عَزَمَ عَلَى
پس مقابله کردند احسان را بسپاسیکه پهنا کردند چادرهای او را داد کردند بآن حق آن احسان را وچون قصد کردند بر

الانطلاق وعقدا للرحلة حبك النطاق قلت للشيخ هل ضاحت عذتنا

رفتن و بستند جهت کوچ کردن رشتهای کمر بندرا گفتم پیررا آیا مشابه شد نویدما

عدة عروب او هل بقيت حاجة في نفس يعقوب فقال حاش لله

نوید عزوب را یا مانده است نیازمندی در جان یعقوب علیه السلام پس گفت پاکیست حق خدا را

وكلا بل حل معروفكم وجلى فقلت له فدتاك مادتاك وافدنا لكما

وچنین نیست بلکه بزرگ منش احسان شما سبقت برده پس گفتم او را باد باش وه ما را چنانکه باد باش داد یم از فائده بخش ما را چنانکه

افدناك اين الدوية فقد ملكتنا فيك الحيرة فتنفس تنفس من ادكر

فائده بخشید یم ترا کجاست خانه تو پس هر آینه غالب آمد بر ما در تو حیرت و گرفتگی پس دم برکشید بهم نفس کشیدن کسیکه یاد کند

اوطانه واشد والشهيق يلعثم لسانه نظم سروجه دارى ولكن

وطنهای خود را و خواند بحالیکه باز رفتن دم بسینه می لبست زبان او را سروج خانه منست و لیکن

كيف السبيل اليها * وقد اناخ الاعادي * بها واحنوا عليها

چگونه راه است بسوے آن * حال آنکه فرود آمدند دشمنان * در آن و هلاکی نمودند آن را *

فوالتي سيرت ابغي * حط الذنوب لديها * ما راق طرفي شيء * مذ

پس قسم بعبد که سیر کردم آنرا بحالیکه بجویم * محو کردن گناهان را نزد او * در نگفت نیاورد چشم من هرگز چیزی را از وقتیکه

غبت عن طرفيها * ثم اغرورقت عيناه بالدموع واذنت مدامعه

تا بدید شدم از دو جانب آن * باز پر شدند هر دو چشم او بانسکها * و خصومت داد انسکهاے او

بالهموع فكره ان يستوكفهما ولم يملك ان يكفكفهما فقطع انشاده

سیلان را پس ناپسندید انست اینکه بچکاند آنرا و نتوانست اینکه باز دارد و پس برید شعر خواندن خود را

المستحلى واوجز في الوداع وذلك المقامة الخامسة العشر

کرشمرین بود و کوتاه کرد در بدرود کردن و نیکست بگردانید مقامه پانزدهم

الفرضية اخبر الحارث بن همام قال ارقت ذات ليلة حالكة

مشهور بفرضیه خبر داد حارث پسر همام گفت که بیدار ماندم در شبیکه سخت سیاه

الجلباب هامية الرباب ولا ارق صبب طرد عن الباب ومنع

چادر ۴ وبارندهٔ ابر بود ونه مانند بیداری عاشق که رانده شده باشد از دروازهٔ معشوق ومتبلا باشد

بصد الاحباب فلم تزل الافكار يهيجن همي ويجلبن في الوساوس وهمي

بروگرداندن دوستان پس پیوسته اندیشها می انگیختند اندوه مرا وجولان میداد اندوه راندن اندیشهاے بدگمان مرا

حتى تمنيت لمضض ما عانيت ان ارزق سميرا من الفضاء

تا آنکه آرزو کردم حبت سوختن بدانچه رنج کشیدم اینکه روزے گردانم افسانه گوئی را از دانشمندان

ليقصر طول ليلتي الدياء فما انقضت مئنيتي ولا غمضت مقلتي

تا کوتاه شود درازی شب تاریک دراز من پس برنیامد آرزوے من ونه فرو خوابید چشم من

حتى قرع الباب قارع له صوت خاشع فقلت في نفسي لعل عرس

تا آنکه کوبید دروازه را کوبنده و براے او آواز نرم بود پس گفتم در نفس خود شاید که دوخت

التمني قد اثمر وليل الخطب قد اقمر فنهضت اليه عجلان وقلت

آرزوی من تحقیق بار آورد وشب بخت من هر آینه روشن شد پس برخاستم بسوی او زود وی کنندہ وگفتم

له من الطارق الآن فقال غريب اجنه الليل وغشيه السيل و

او را کیست آینده شب اینوقت پس گفت مسافر یکه پوشیده است او را شب ودر گرفته است او را سیلاب و

يبتغي الاليواء لا غير واذا سحر قدم السير قال فلما دل شعاعه على

میخواهد جاے ماندن تراننه چیزی دیگر وچون داخل شود در تاریکی آخر شب پیش کند رفتن را گفت راوی پس چون راه نمود روشنائی او بر

شمسير ونم عنوانه لبير طرسه علمت ان مسامرته غنم ومساهرته نعم ففتحت

آفتاب او دوخن چینی کرد سرنامه او را بار از کاغذ او دانستم که هر آینه افسانه گفتن او غنیمت ست وبیدار بودن با وخنکی نیم شب پس کشادم

الباب بانتسام وقلت ادخلوها بسلام فدخل شخص قد حنى الدهر

دروازه را بحالیکه متبسم بودم وگفتم داخل شوید اینخانه را بسلامت وتندرستی پس درآمد شخصے که هر آینه کج کرد زمانه

صعدته وبلل القطر بردته فحيا بلسان عضب وبيان عذب ثم شكر على

قامت او را وتر کرد باران جامه او را پس سلام کرد بزبان بران وتیز فصاحت شیرین باز سپاس نهاد بر

تَلْبِيَةً صَوْتِيرٌ وَاعْتَذَرَ مِنَ الطُّرُوقِ فِي غَيْرِ وَقْتِيرٍ فَدَانَيْتُهُ بِالْمِصْبَاحِ
لبیک گفتن آوازا و عذر خواست از آمدن شب در غیر وقت آن پس نزدیک شدم او را با چراغ
الْمُتَّقِدِ وَنَامَلْتُهُ تَامُّلَ الْمُتَّقِدِ فَأَلْفَيْتُهُ شَيْخَنَا أَبَا زَيْدٍ بِلَا رَيْبٍ
روشن و نیک نگریستم او را همچو نیک نگریستن سرو کننده پس یافتم او را خواجه ما ابا زید بیشک
وَلَا رَجْمِ غَيْبٍ فَأَحْلَلْتُهُ مَحَلَّ مَنْ أَطْفَى نَارِي بِقُصْوَى الطَّلَبِ
و نه بگمان سخن گفتن از پنهان پس فرود آوردم او را بجای کسیکه رسانید مرا نهایت مقصد
وَنَقَلَنِي مِنْ وَقْدِ الْكُرْبِ إِلَى رَوْحِ الطَّرَبِ ثُمَّ أَخَذَ يَسْئَلُ الْأَيْنَ
و برد مرا از آتش اندوهها بسوی آسایش شادی پس آغاز کرد که گله میکرد ماندن را
وَأَخَذْتُ فِي كَيْفَ وَأَيْنَ فَقَالَ أَبْلِغْنِي رَفِيقِي فَقَدْ أَتْعَبَنِي طَرِيقِي فَظَنَنْتُ
و آغاز کردم در پرسیدن اینکه چگونه حال تست و از کجا می آئی پس گفت فرو خوردن ده آب مرا من پس تحقیق رنجانیده است مرا راه من پس گمان بردم
مُسْتَبْطِئًا يَسْتَغِثُ مُكَاسِلًا لِهٰذَا السَّبَبِ فَأَحْضَرْتُ مَا يُحْضَرُ لِلضَّيْفِ
پنهان دارنده شفقت گرسنگی را کاهلی برخود گیرنده ازین سبب پس حاضر آوردم او را آنچه حاضر کرده شود برای مهمان
الْمُفَاجِئِ فِي اللَّيْلِ الدَّاجِي فَانْقَبَضَ انْقِبَاضَ الْمُحْتَشِمِ وَأَعْرَضَ إِعْرَاضَ
ناگاه آینده در شب تاریک پس گرفته شد همچو گرفتگی شرم دارنده و روگردانیده مثل روگردانیدن
الْبَيْتِمِ نَسُوءُ تُ ظَنًّا بِامْتِنَاعِهِ وَاحْفَظَنِي حَوْلَ طِبَاعِهِ حَتَّى كِدْتُ أَغْلِظُ
خداوند نخمه پس بد شدم از روی گمان باز ماندن او را از طعام و درشتم آوردم از گرسنگی شرمش تا آنکه نزدیک شدم که درشتی کنم
لَهُ فِي الْكَلَامِ وَالسَّعْيُ يَجْتَرُّ الْمَلَامَ فَتَبَيَّنَ مِنْ لَمَحَاتِ نَاظِرِي مَا خَامَرَ
او را در سخن و بگیرم او را به نیش نکوهش پس ظاهر شد از نگریستنهای چشم من آنچه در آمیخت
خَاطِرِي فَقَالَ يَا ضَعِيفَ الثِّقَةِ بِأَهْلِ الْمُرُوءَةِ عَدِّ عَمَّا أَخْطَرَ بِبَالِكَ
با دل من پس گفت ای سست اعتقاد باصاحب محبت درگذر از آنچه در آوردی آنرا بدل خود
وَاسْتَمِعْ إِلَيَّ لَا أَبَا لَكَ فَقُلْتُ هَاتِ يَا أَخَا التُّرَهَاتِ فَقَالَ اعْلَمْ أَنِّي
و گوش دار بسوی من نیست پدر مر ترا پس گفتم بیار ای خداوند دروغها پس گفت بدان هر آینه من

بِتُّ الْبَارِحَةَ حَلِيفَ إِفْلَاسٍ وَنَجِيَّ وَسْوَاسٍ فَلَمَّا قَضَى اللَّيْلُ تَحْبِيرَهُ وَغَوَّرَ الصُّبْحُ تَنْوِيرَهُ

گذرانیدم شب گذشته را بحالیکه هم سوگند افلاس و همراز اندیشه بد بودم پس چون تمام نمود شب هنگام خود را بخانه ساخت صبح

غَدَوْتُ وَقْتَ الْإِشْرَاقِ إِلَى بَعْضِ الْأَسْوَاقِ مُتَصَيِّدًا لِصَيْدٍ يَسُدُّ

ستاد های او رفتم هنگام روشن شدن مهر بسوی بعض بازار ها بحالیکه پیش آینده بودم برای شکاریکه پیدا گردد

أَوْ جَرِيمٍ فَلَحَظْتُ بِهَا تَمْرًا قَدْ حُسِّنَ تَصْفِيفُهُ وَأَحْسَنَ إِلَيْهِ

یا جوالی مزدیکه بخشش کند پس دیدم دران خرما کیکو آراسته بود بقطار داشتن او و نیکوئی کرده بود بسویش

مَصِيفُهُ فَجُمِعَ عَلَى التَّحْقِيقِ صَفَاءُ الرَّحِيقِ وَقُنُوءُ الْعَقِيقِ وَقَبَالَتُهُ لِبَاءُ

موضع تابستانی آن پس فراهم آورده بود تحقیق صفای شراب خالص را و سرخی عقیق را و روبروی آن آغوریست

قَدْ بَرَزَ كَالْإِبْرِيزِ الْأَصْفَرِ وَانْجَلَى فِي اللَّوْنِ الْمُزَعْفَرِ فَهُوَ يُثْنِي عَلَى طَاهِيَهِ

که هر آینه ظاهر بود مثل زر خالص زرد رنگ و آشکار بود در رنگ زعفرانی پس آن ستایش میکرد برپزنده خود

بِلِسَانٍ تَنَاهِيَهِ وَيُصَوِّبُ رَأْيَ مُشْتَرِيهِ وَلَوْ نَقَدَ حَبَّةَ الْقَلْبِ فِيهِ

بزبان رسیدن بپایان خود و صواب می شمرد فکر خریندهٔ خود را اگرچه نقد دهد دانهٔ دل را در قیمت او

فَأَسَرَتْنِي الشَّهْوَةُ بِاسْتِطَابَتِهَا وَأَسْلَمَتْنِي الْعِيمَةُ إِلَى سُلْطَانِهَا فَبَقِيتُ أَسِيرَ

پس اسیر کرد مرا خواهش بر نهای آن و سپرد مرا از روی نیرو بسوی غلبهٔ خود پس شدم حیران نزد

مِنْ ضَبٍّ وَأَذْهَلَ مِنْ صَبٍّ لَا وَجْدٌ يُوصِلُنِي إِلَى نَيْلِ الْمُرَادِ وَلَذَّةِ الْإِزْدِيَادِ

از سوسمار و غافل تر از عاشق نه توانگری بود که رساند مرا بسوی یافتن مراد و مزه فرو بردن بحلق

وَلَا قَدَمٌ يُظَاهِرُنِي عَلَى الذَّهَابِ مَعَ حُرْقَةِ الْإِلْتِهَابِ لَكِنْ حَدَانِي الْقَرَمُ

و نه جائیکه فرمانبرداری من کند بر رفتن با سوزش افروخته شدن آتش مگر راند مرا آزمندی

وَسَوَّرَتْنِي وَالسَّغَبُ وَفُورَتُهُ عَلَى أَنْ أَنْتَجِعَ كُلَّ أَرْضٍ وَأَشْتَغِبَ مِنَ الْوِرْدِ

و غلبه آن و گرسنگی و جوش آن بر انیکه طلب عطا کنم در هر زمین و قناعت کنم از گلاب

بِبَرْضٍ فَلَمْ أَزَلْ سَحَابَةَ ذَلِكَ النَّهَارِ أَدْلِي دَلْوِي إِلَى الْأَلْهَازِ وَهِيَ لَا تُرْجِعُ بِلَّةً

بآب پس پیوسته بود همکه در روزی آن روز می انداختم دلو خود را طرف بخیل و آن برنمیگردانید بمن تری

وَلَا يَجْتَلِبُ نَقْعَ غُلَّةٍ إِلَى أَنْ صَعَتِ الشَّمْسُ لِلْغُرُوبِ وَضَعُفَتِ النَّفْسُ

ونمی کشید مقدار نشانیدن سوزش تشنگی تا آنکه گرایید آفتاب بفرو رفتن وسست شد جان من

مِنَ اللُّغُوبِ فَرُحْتُ بِكَيْدٍ حَرَّى وَانْثَنَيْتُ أُقَدِّمُ رِجْلًا وَأُؤَخِّرُ أُخْرَى

از ماندگی پس شبانگاه کردم بجگر تشنه وباز گشتم بحالیکه پیش مینهادم پای را وپس می بردم پای دیگر را

وَبَيْنَمَا أَنَا أَسْعَى وَأَقْعُدُ وَأَهُبُّ وَأَرْكُدُ إِذْ قَابَلَنِي شَيْخٌ بَيَّاتٌ وَهُوَ أَهْتَهُ

در میان آنکه من میرفتم ومی نشستم وحرکت میکردم ومی ستادم ناگاه پیش آمد مرا پیری که آه ونالہ میکرد همچو نالہ کردن

الثَّكْلَانِ وَعَيْنَاهُ تَهْمِلَانِ فَمَا شَغَلَنِي مَا أَنَا فِيهِ مِنْ دَاءِ الذِّيبِ

کسیکه فرزندش مرده باشد وهر دو چشمش جاری بود پس باز نداشت مرا آنچه در آن مبتلا بودم از مرض گرگ یعنی گرسنگی

وَالْمَوَى الْمُذِيبِ عَنْ تَعَاطِي مُدَاخَلَتِهِ وَالطَّمَعِ فِي مُحَادَثَتِهِ فَقُلْتُ

وخستگی معده که گداز نده بود از گرفتن تجسس احوال او واز طمع در قرب واون او پس گفتم

لَهُ يَا هَذَا إِنَّ لِبُكَائِكَ سِرًّا وَوَرَاءَ تَحَرُّقِكَ لَنَثْرًا فَاطْلِعْنِي عَلَى بُرَحَائِكَ

او ای فلان هر آینه برای گریستن تو وجه نهفته است وپس سوختن تو هر آینه احوال بدست پس آگاه کن مرا بر سختی خود

وَاتَّخِذْنِي مِنْ نُصَحَائِكَ فَإِنَّكَ سَتَجِدُنِي طَبًّا أَرِيبًا وَعَوْنًا مُوَاسِيًا

وبگیر مرا از خیر خواهان خویش چیرا که هر آئینه تو قریب ست که یابی از من دانا وواکننده یار وگاه غمخوار

فَقَالَ وَاللَّهِ مَا تَأَوُّهِي مِنْ عَيْشٍ فَاتَ وَلَا مِنْ دَهْرٍ أَفْنَاتْ بَلْ

پس گفت نخدا نیست آه کردن من جهت زندگی که در گذشت ونه از زمانه که ظلم کرده بلکه

لِانْقِرَاضِ الْعِلْمِ وَدُرُوسِهِ وَأُفُولِ أَقْمَارِهِ وَشُمُوسِهِ فَقُلْتُ وَآسَفِي

برای بریده شدن علم وکهنه شدن او ونا پدید شدن ماههای او وآفتابهای او پس گفتم وکدام سختی

حَادِثَةٌ نَجِمَتْ وَقَضِيَّةٌ اسْتَعْجَمَتْ حَتَّى هَاجَتْ لَكَ الْأَسَفَ عَلَى فَقْدِ

نو پیدا پدید آمد وکدام خبر پوشیده شد تا آنکه بحرکت آورد ترا افسوس وغم بگم شدن کسی که

مَنْ سَلَفَ فَابْرُزْ رُقْعَةً مِنْ كُمِّهِ وَاقْسِمْ بِأَبِيهِ وَأُمِّهِ لَقَدْ أَنْزَلَهَا بِأَعْلَامِ مَدْرَسَتِهَا

گذشتند پس بیرون آور پاره کاغذ از آستین خود وقسم خور بپدر خود ومادر خود هر آینه فرو آورد آنرا نزد علمای مدرسها

فَمَا امْتَازُوا عَنِ الْأَعْلَامِ الدَّوَارِسِ وَاسْتَنْطَقَ لَهَا أَخْبَارَ الْمَخَابِرِ فَخَرِسُوا

پس همه انشستند از نشانهای ناپدید شده و طلب گویائی کرد برای آن رقعه دانشمندان دوانها را پس خاموش شدند

وَلَمَّا خَرِسَ سُكَّانُ الْمَقَابِرِ فَقُلْتُ أَرِنِيهَا فَلَعَلِّي أُغْنِي فِيهَا فَقَالَ مَا

و نه همچو خاموش شدن ساکنان قبرها پس گفتم نمامرا آن رقعه پس شاید که من بی نیاز کنم در جواب آن پس گفت

أَبْعَدْتَ فِي الْمَرَامِ فَرُبَّ رَمِيَّةٍ مِنْ غَيْرِ رَامٍ ثُمَّ نَاوَلَنِيهَا فَإِذَا الْمَكْتُوبُ

دور رفتی در مراد زیرا که بسا تیر بی تیرانداز باشد بعد ازان داد بمن آنرا پس ناگاه نوشته بود

فِيهَا نَظْمٌ أَيُّهَا الْعَالِمُ الْفَقِيهُ الَّذِي فَاقَ ذَكَاءً فَمَا لَهُ مِنْ شَبِيهٍ

در آن اے عالم فقیهی که فائق ست بر غیر خود از روے تیزی ذهن پس نیست او را مانندی

أَفْتِنَا فِي قَضِيَّةٍ حَادَ عَنْهَا كُلُّ قَاضٍ وَحَارَ كُلُّ فَقِيهٍ رَجُلٌ مَاتَ

فتوی ده ما را در حکمیکه برگردیده است از آن هر حاکم شرع و شکسته شد هر دانشمند مردے مرد

عَنْ أَخٍ مُسْلِمٍ حُرٍّ تَقِيٍّ مِنْ أُمٍّ وَأَبٍ وَلَهُ زَوْجَةٌ لَهَا أَيُّهَا الْحَبْرُ

از برادر مسلمان آزاد پرهیزگار از مادر و پدر خود و مر او را زن ست که مر آن زن را ای دانشور

أَخٌ خَالِصٌ بِلَا تَمْوِيهٍ فَحَوَتْ فَرْضَهَا وَحَازَ أَخُوهَا مَا بَقِيَ بِالْإِرْثِ

برادر پاک ست بلا شک پس جمع کرد زن حصه خود را و گرفت برادر آن زن آنچه باقی ماند از ترکه

دُونَ أَخِيهِ فَأَشْفِنَا بِالْجَوَابِ عَمَّا سَأَلْنَا فَهُوَ نَصٌّ لَا خُلْفَ يُوجَدُ فِيهِ

نه برادر ست پس شفا ده ما را بجواب از چیزیکه پرسیدم پس آن نص ست که نه در وی یافته میشود دروغ

فَلَمَّا قَرَأْتُ شِعْرَهَا وَلَمَحْتُ سِرَّهَا قُلْتُ لَهُ عَلَى الْخَبِيرِ بِمَا سَقَطْتَ وَعِنْدَ بْنِ

پس چون خواندم شعر آن رقعه را و دریافتم راز آنرا گفتم او را که بر دانای آن رقعه واقع شدی و نزد

يَجِدْ تِهَا حَطَطْتَ إِلَّا أَنِّي مُضْطَرٌّ لِلْأَشْيَاءِ مُضْطَرٌّ إِلَى الْخَفَاءِ فَأَكْرِمْ مَثْوَايَ

عالم مسئله فرود آمدی لیکن هر آینه من افروخته درون شکم پستم محتاج پستم بسوی طعام شب پس گرامی کن خوابگاه مرا

ثُمَّ اسْتَمَعَ فَتْوَايَ فَقَالَ لَهُ لَقَدْ أَنْصَفْتَ فِي الِاشْتِرَاطِ وَتَجَافَيْتَ

پس ازان بشنو فتوی مرا پس گفت شیخ او را هر آینه راستی کردی در بیان کردن و نیکو بندے

عَنِ الْاِشْتِطَاطِ فَصِرْ مَعِيَ اِلَى مَرْبَعِيْ لِتَظْفَرَ بِمَا تَبْتَغِيْ وَتَنْقَلِبَ كَمَا تَنْبَغِيْ

از حد در گذشتن پس بگرد با من بسوی خانه من تا برسی بآنچه میخواهی و باز گردی چنانکه سزاوار است

قَالَ فَصَاحَبْتُهُ اِلَى ذَرَاهُ كَمَا حَكَمَ اللّٰهُ فَاَدْخَلَنِيْ بَيْتًا اَحْرَجَ مِنَ التَّابُوْتِ

گفت ابو زید پس همراه او شدم تا خانه او چنانکه حکم فرمود خدا پس در آورد مرا بخانه تنگ تر از صندوق

وَاَوْهَنَ مِنْ بَيْتِ الْعَنْكَبُوْتِ اِلَّا اَنَّهُ جَبَرَ ضِيْقَ رَبْعِهِ بِبَسْطِ سَعَةِ ذَرْعِهِ

دست دراز خانه عنکبوت لیکن هر آینه او تلافی کرد تنگی خانه خود را بکشاده کردن دل خود

فَحَكَمَنِيْ فِي الْقِرَى وَمَطَايِبِ مَا يُشْتَرَى فَقُلْتُ اُرِيْدُ اَزْهَى رَاكِبٍ

پس حاکم کرد مرا در ضیافت و در خوشترین چیزها از آنچه خرید کرده شود پس گفتم میخواهم خوبترین سوار

عَلَى اَشْهَى مَرْكُوْبٍ وَاَنْفَعَ صَاحِبٍ مَعَ اَضَرِّ مَصْحُوْبٍ فَاَفْكَرَ سَاعَةً طَوِيْلَةً

بر مرغوب ترین سواری و نافع ترین صاحب با مضرترین مصحوب پس اندیشه کرد زمانه دراز

ثُمَّ قَالَ لَعَلَّكَ تَعْنِيْ بِنْتَ نَخِيْلَةَ مَعَ بَيَاْسَ نَخِيْلَةَ فَقُلْتُ اِيَّاهُمَا عَنَيْتُ

پس گفت شاید که اراده میکنی خرما را با آخور نرغاله پس گفتم هر دو را قصد کردم

وَلِاَجْلِهِمَا كَنَيْتُ فَنَهَضَ نَشِيْطًا ثُمَّ رَبَضَ مُسْتَشِيْطًا وَقَالَ اَعْلَمْ اَصْلَحَكَ

و برای آن هر دو ریخ کشیدم پس برخاست بحالیکه خوش بود پس نشست برافروخته خشم و گفت بدان نیکو کند ترا

اللّٰهُ اَنَّ الصِّدْقَ نَبَاهَةٌ وَالْكَذِبَ عَاهَةٌ فَلَا يُخَيِّلَنَّكَ الْجُوْعُ الَّذِيْ هُوَ شِعَارُ

خدا تعالی هر آئینه راستی نام آوری است و دروغ آفت است پس نه پندارد ترا گرسنگی که آن نشان

الْاَنْبِيَاءِ وَحِلْيَةُ الْاَوْلِيَاءِ عَلَى اَنْ تَلْحَقَ بِمَنْ مَانَ وَتَتَخَلَّقَ بِالْمَلَقِ الَّذِيْ يُجَانِبُ

پیغمبران است و زیور دوستان خدا است بر آنکه بهم شوی بکسیکه دروغ گوید و خوگیری بخویکه دور باشد از

الْاِيْمَانَ فَقَدْ تَجُوْعُ الْمَرَّةَ وَلَا تَاْكُلُ بِتَدْيِيْهَا وَتَاْبَى الدَّنِيَّةَ وَلَوِ اضْطُرِرْتَ اِلَيْهَا ثُمَّ

ایمان زیرا که گرسنه میشود زن آزاده و نمیخورد بهر دو پستان خود و با میکند از کسبهای معیوب اگرچه محتاج گردد بسوی آن سپس

اِنِّيْ لَسْتُ لَكَ بِزَلُوْنٍ وَلَا اُغْضِيْ عَلَى صَفْقَةٍ مَغْبُوْنٍ وَهَا اَنَا قَدْ نَذَرْتُكَ قَبْلَ

هر آینه نیستم مر ترا گول و نادان و چشم فرو نمیخوابانم بر دست زدن مردی زیان رسیده و آگاه باشی همین هر آینه ترسانیده ام ترا پیش

أَنْ يَنْهَتِكَ السِّتْرُ او ينعقد بيننا الوتر فلا تلغ تدبر الانذار وحذار

از بنکه دریده شود پرده یا بسته شود در میان ما کینه پس باطل کن اندیشه ترسانیدن را و به پرهیز

من المكاذبة حذار فقلت له والذي حرم أكل الرباء واحل اكل

از دروغ گفتن بپرهیز پس گفتم اورا سوگند بخدائیکه حرام کرد خوردن سود را وحلال کرد خوردن

اللباء ما فهت بزور ولا وليتك بغرور وستخبر حقيقة الامر وتحمد

آغورا تکلم نکردم بکمر ودمیدا ختم ترا درقریب وقریب ست که آزمائی حقیقت کاررا وستایش کنے

بذل اللباء والتمر فهش هشاشة المصدوق وانطلق معذ الى السوق

دادن آغورا وخرما را پس خوش شد همچو خوش شدن آنکه باور است گویند ورفت شتابان بسوے بازار

فما كان باسرع من ان اقبل بها يدلح ووجهه من التعب يكلح

پس نبود هیچ چیز زودتر از باز آمدن او با لباء وتمر جائیکه بوقار می آمد وروی او از سختی راه ترش میگشت

فوضعها الدى وضع الممتن على وقال اضرب الجيش بالجيش

پس نهاد هردو را نزد من همچو نهادن منت نهنده برمن وگفت بزن لشکر را بالشکر

تخط بلذة العيش فخسرت عن ساعد النهم وحملت حملة الفيل

تا بهره مند شوی بلذت زندگانی پس برهنه کردم از بازوی حرص برخوردن وحمله آوردم همچو حمله آوردن فیل

الملتهم وهو يلحظني كما يلحظ الخنق ويود من الغيظ لو اختنق حتى

فرو برنده دو امی نگریست مرا چنانکه نگرد خشم گیرنده وآرزو مینمود از خشم اگر گلوگرفته شوم بهتر باشد تا آنکه

اذا هلقمت النوعين وغادرتهما اثر البعد عين اقردت حيرة في اظلال

چون فرو بردم هردو قسم را وگذاشتم هردو را نشان پس از ذات خاموش ماندم از حیرت در نزدیک رسیدن

البيات وفكرة في جواب الابيات فما لبث ان قام واحضر الدواة والاقلام

بشبگاه شب کردن واز اندیشه در جواب بیتها پس درنگ نکرد که برخاست وحاضر آورد دوات وقلمها را

وقال قد ملأت الجراب فامل الجواب والا فتهيأ ان نكلت لا غترام

وگفت هرآینه پر کردی ابنا را پس بنویس جواب وگرنه پس مستعد شو اگر باز ایستاده شوی از پاسخ بتاوان

ما اكلت فقلت له ما عندي الا التحقيق فاكتب الجواب وبالله التوفيق

چیزیرا کہ خوردی پس گفتم او را نیست نزد من مگر جواب درست وراست پس بنویس جواب را واز خدا است مدد کردن

نظم قُلْ لِمَنْ يُلْغِزُ الْمَسَائِلَ انِّي ✦ كَاشِفٌ سِرَّهَا الَّذِي تُخْفِيهِ ✦ انَّ ذَا الْمَيِّتَ

بگو مر کسی را کہ چیستان میکند مسائل را ہر آینہ من ✦ کشاینده راز او ہستم کہ پنہان میکنی آنرا ہر آینہ این مرد گزشتہ

الَّذِي قَدَّمَ الشَّرَّ ✦ رُعَ اخَا عِرْسِهِ عَلَى ابْنِ ابِيهِ ✦ رَجُلٌ زَوَّجَ ابْنَهُ عَنْ رِضَاهُ

کہ پیش کرد ✦ شرع برادر زوجہ او را بر برادر او ✦ مردیست کہ نکاح کرد پسر خود را از خوشنودی او

بِحَمَاةٍ لَهُ وَلَا غَرْوَ فِيهِ ✦ ثُمَّ مَاتَ ابْنُهُ وَقَدْ خَلَفَتْ مِنْهُ ✦ فَجَاءَتْ بِابْنٍ لَيْسَرُّ ذَوِيهِ

بمادر زن خود و نیست شگفت در او ✦ پس مرد پسر او و ہر آینہ حاملہ شد ✦ از و پس آورد پسر کہ خوش میکرد عزیزان او را ✦

فَهُوَ ابْنُ ابْنِهِ بِغَيْرِ مِرَاءٍ ✦ وَاخُو عِرْسِهِ بِلَا تَمْوِيهِ ✦ وَابْنُ الْابْنِ الصَّرِيحِ

پس او پسر پسر او ست بغیر شک ✦ و برادر زن او بے شائبۂ دروغ ✦ و پسر پسر خالص

ادْنَى الَى الْجَدِّ وَاوْلَى بِارْثِهِ مِنْ اخِيهِ ✦ فَلِذَا حِينَ مَاتَ اوْجَبَ

نزدیک ترست بسوی جد ✦ و بہترست بارث آن جد از برادران جد ✦ پس ازین سبب وقتیکہ مرد واجب ساخت

لِلزَّوْجَةِ ثُمُنَ التُّرَاثِ تَسْتَوْفِيهِ ✦ وَحَوَى ابْنَ ابْنِهِ الَّذِي هُوَ ✦ فِي الْاصْلِ

برای زن ✦ ہشتم حصہ میراث کہ تمام میکرد زوجہ آنرا ✦ و فراہم کرد نبیرہ او کہ او در اصل

اخُوهَا مِنْ امِّهَا بَاقِيهِ ✦ وَتَخَلَّى الْاخُ الشَّقِيقُ مِنَ الْارْثِ ✦ وَقُلْنَا يَكْفِيكَ

برادر او از مادر او ست باقی او را ✦ و خالی ماند برادر حقیقی از ارث ✦ و گفتیم بسند باشد ترا

انْ تَبْكِيهِ ✦ هَاكَ مِنِّي الْفَتْيَا الَّتِي يَحْتَذِيهَا ✦ كُلُّ قَاضٍ يَقْضِي وَكُلُّ فَقِيهٍ ✦ قَالَ

اینکہ گریہ کنی آنرا ✦ بگیر از من جواب مسئلہ کہ پیروی کند آنرا ✦ ہر حاکم شرع کہ حکم میکند و ہر دانشمند ✦ گفت

فَلَمَّا اثْبَتَ الْجَوَابَ وَاسْتَثْبَتَ مِنِّي الصَّوَابَ قَالَ لِي اهْلَكَ وَالَّلِيلِ ✦ ضَمَّ الذَّلِيلِ

پس ہر گاہ نوشت جواب را و حاصل کرد از من پاسخ راست گفت بمن قصد کن اہل خود را و پر ہیز شب را پس بر چین دامن را

وَبَادِرِ السَّيْلَ ✦ فَقُلْتُ انِّي بِدَارِ غُرْبَةٍ وَفِي ابَائِي افْضَلُ قُرْبَةٍ لَا سِيَّمَا

و سبقت کن سیلاب را پس گفتم ہر آینہ من در خانۂ سفر ہستم و در جاوان من بزرگترین عبادتست خصوصًا

وَقَدْ اَغْدَفَ جُنْحُ الظَّلَامِ وَسَبَّحَ الرَّعْدُ فِي الْغَمَامِ فَقَالَ اَغْرِبْ عَافَاكَ اللّٰهُ

درحالتے کہ فرو ہشتہ است پارہ تاریکی از شب وتسبیح گوید رعد در ابر پس گفت دور شو نگہدارد ترا خدا

اِلَى اَيْنَ شِئْتَ وَلَا تَطْمَعْ فِي اَنْ تَبِيتَ فَقُلْتُ وَلِمَ ذَاكَ مَعَ خُلُوِّ دَارِكَ

بہر جائیکہ خواہی وآرزو مدار در نیکہ پیش ما شب گذرانی پس گفتم وبرای چیست این اخراج باوجود خالی شدن خانۂ تو

قَالَ لِاَنِّي اَنْعَمْتُ النَّظَرَ فِي الْتِقَامِكَ مَا حَضَرَ حَتّٰى لَمْ تُبْقِ وَلَمْ تَذَرْ فَرَاَيْتُكَ

گفت ہر آینہ من مبالغہ کردم نظر را در لقمہ خوردن تو بچیزیکہ موجود بود تا آنکہ چیزی باقی نگذاشتی وترک نکردی پس دیدم ترا

لَا تَنْظُرُ فِي مَصْلَحَتِكَ وَلَا تُرَاعِي حِفْظَ صِحَّتِكَ وَمَنْ اَمِنَ كَمَا اَمِنْتَ

کہ نمی بینی در مصلحت خود ورعایت نمیکنی نگہداشتن تندرستی خود را وکسیکہ زیادت کند در خوردن چنانکہ زیادت کردی

وَتَبِطَّنَ كَمَا تَبَطَّنْتَ لَمْ يَخْلُصْ مِنْ كَظَّةٍ مُدْنِفَةٍ اَوْ هِيضَةٍ مُتْلِفَةٍ فَدَعْنِي

شکم پر کند چنانکہ شکم پر کردی رہائی نیابد از یکی از دو چیز کہ بیمار کنندہ است یا ناگوار دیدن طعام کہ ہلاک کنندہ است پس بگذار مرا

بِاللّٰهِ كَفَافًا وَاخْرُجْ عَنِّي مَا دُمْتَ مُعَافًى فَوَالَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ مَا لَكَ

برای خدا بحال سلامت بگیر ودیر از خانۂ من مادام کہ رستگار ہستی پس قسم بخدائیکہ زندہ میکند ومی میراند نیست برائے تو نزد من

عِنْدِي مَبِيتٌ فَلَمَّا سَمِعْتُ اِلَيْتَهُ وَبُكُوتَ بَلِيَّتَهُ خَرَجْتُ مِنْ بَيْتِهِ بِالرَّغْمِ

خواب گاہ شب پس چون شنیدم سوگند او را وآزمودم بلا ومشقت او را بیرون آمدم از خانۂ او بخوارے

وَتَزَوَّدْتُ الْغَمَّ تَجُودُنِي السَّمَاءُ وَتَخْبِطُ بِي الظَّلْمَاءُ وَتَنْحَنِي الْكِلَابُ وَ

وتوشہ گرفتن اندوہ بحالیکہ مے بارید بر من باران وبی قصد میبرد مرا تاریکی وآواز میکردند مرا سگان و

تَتَقَاذَفُ بِي الْاَبْوَابُ حَتّٰى سَاقَنِي اِلَيْكَ لُطْفُ الْقَضَاءِ فَشَكَرْتُ الْيَدَهْ

می انداختند مرا دروازہ تا آنکہ روان کرد مرا بسوی تو مہربانی اراده آنہی پس شکر میگویم مر نعمت او را

الْبَيْضَاءَ فَقُلْتُ لَهُ اَحْسِبْ لِلِقَائِكَ الْمُتَاحِ اِلَى قَلْبِي الْمُرْتَاحِ ثُمَّ اَخَذَ

کہ روشن ست پس گفتم او را چہ محبوب ست دیدار مقدار تو بسوی دل شادمان من پس آغاز کرد

يَفْتَنُّ فِي حِكَايَاتِهِ وَيُشْمِطُ مُضْحِكَاتِهِ بِمُبْكِيَاتِهِ اِلَى اَنْ عَطَسَ اَنَفُ

کہ شگفتگیہای گوناگون می آورد در نقلہای خود ومی آمیخت سخنان خندانیدہ خود را باگریان کنندہ تا آنکہ عطسہ زد بینی

الصَّبَاحَ وَهَتَفَ دَاعِيَ الْفَلَاحِ فَتَأَهَّبَ لِإِجَابَةِ الدَّاعِي ثُمَّ عَطَفَ لَعَلِّي

بامداد وآواز داد خواننده رستگاری پس آماده شد برای جواب دادن خواننده سپس مائل شد

وَدَاعِي فَعُقْتُهُ عَنِ الِانْبِعَاثِ فَقُلْتُ لَهُ الضِّيَافَةَ ثَلَاثٌ

بسوی پرورده من پس بازداشتم اورا از برخاستن پس گفتم اورا که مهمانی تا سه روز است

فَنَاشَدَ وَحَرَّجَ ثُمَّ أَمَّ الْمَخْرَجَ وَأَنْشَدَ إِذَا عَرَجَ نَظْمٌ لَا تُزَرُ

پس سوگند خورد وغلیظ کرد سوگندرا سپس قصد کرد بیرون آمدن را وخواند شعر چون ایستاده شد زیادت کمن در هیچ خفت

مَنْ تُحِبُّ فِي كُلِّ شَهْرٍ غَيْرَ يَوْمٍ وَلَا تَزِيدُهُ عَلَيْهِ فَاجْتَلِ الْهِلَالَ

کسے راکه دوست داری در هر ماه سوای یک روز وزیادت مکن بران روز پس دیدن کن نو

فِي الشَّهْرِ يَوْمًا ثُمَّ لَا تَنْظُرِ الْعُيُونُ إِلَيْهِ قَالَ الْحَارِثُ بْنُ هَمَّامٍ

در ماه یک روز است سپس نمی بیند چشمها بسوے او گفت حارث پسر همام

فَوَدَّعْتُهُ بِقَلْبٍ دَامٍ فِي الْفَرْحِ وَوَدِدْتُ لَوْ أَنَّ لَيْلَتِي بَطِيئَةٌ

پس رخصت کردم اورا با دل که خون آلوده بود در خم او ودوست میداشتم که کاش هر آینه شب من دیر کننده

الصُّبْحُ الْمَقَامَةُ السَّادِسَةُ الْعَشَرُ الْمَغْرِبِيَّةُ

صبح می بود مقامهٔ شانزدهم مشهور بمغربیه

حَكَى الْحَارِثُ بْنُ هَمَّامٍ قَالَ شَهِدْتُ صَلَاةَ الْمَغْرِبِ فِي بَعْضِ

نقل کرد حارث پسر همام گفت که حاضر شدم در نماز شام در بعضے

مَسَاجِدِ الْمَغْرِبِ فَلَمَّا أَدَّيْتُهَا بِفَضْلِهَا وَشَفَعْتُهَا بِنَفْلِهَا أَخَذْتُ

از مسجدهای ملک مغرب پس هرگاه گذاردم نماز را تمام آن وحفت کردم آنرا بنفل آن دید چشم

طَرْفِي رُفْقَةً قَدِ انْتَبَذَتْ نَاحِيَةً وَامْتَازُوا صَفْوَةً صَافِيَةً

من همسفرانرا که هر آینه افتاده بودند بطرفے از مسجد وعلیحده شدند بجالیکه پاک وبے غش بودند

وَهُمْ يَتَعَاطَوْنَ كَأْسَ الْمُنَاقَثَةِ وَيَقْتَدِحُونَ زَنْدَ الْمُبَاحَثَةِ فَرَغِبْتُ

والیشان همدیگر میگرفتند کاسهٔ گفتگو را وبا کید برمیزدند چقماق مباحثه را پس خواهش کردم

فی محادثتهم لحکمة لتستفاد او ادب لیستزاد فسعیت الیهم سعی المتطفل
درگفتگوی ایشان جهت سخنیکه فائده گرفته شود و دانشیکه افزون خواسته شود پس دویدم بسوی ایشان همچو دویدن کسیکه ناخوانده در آید
علیهم وقلت لهم اتقبلون تزیلا یطلب حتی الاسماء لاجی الثار ویبغی ملح
بر ایشان و گفتم ایشانرا ایای پذیرید مهمانی راکه میخواهد میوه افشانهارا نه چیده و میخواهد سخنان نمکین
الحوار لا ملحا الحوار فحلوا الی الحبا وقالوا مرحبا فلم اجلس الا کلمحة بارق خاطف
پاسخ دادند گوشت میانه پشت بچه ناقه پس کشاده برای من بندهای ازار او گفتند رسید بفراخی رسید بفراخی پس نشستم مگر مقدار
او نغبة طائر خائف حتی غشینا حواب علی عاتقه جراب فحیانا بالکلمتین وحبانا
یا یک آشامیدن پرنده که ترسنده تا آنکه داخل شد نزد ما قطع کننده مسافت که بر دوش او ابنان بود پس سلام کرد ما را بد و کلمه و داد ما
المسجد بالتسلیمتین ثم قال یا اولی الالباب والفضل للمرء الباب اما تعلمون ان
مسجد را بد و سلام سپس گفت ای صاحبان خردها و بزرگی خالص آیا نمیدانید هر آینه
انفس القربات تنفیس الکربات وامتن اسباب النجاة مواساة ذوی الحاجات وانی
گرانمایه ترین عبادت دور کردن اندوهاست و استوارترین اسباب رهائی یاری کردن خداوندان حاجات ست و هر آینه
ومن احلنی ساحتکم وآتاح لی استماحتکم لشرید محل قاصی وبرید صبیة خاصی فهل فی الجماعة
من قسم بخدائیکه فرود آورد مرا در نزد شما و تقدیر کرد برای من طلب بخشش از شما هر آینه رانده شده جای دور فرستاده گود کان گرسنه ام
من یغشانا حمیا الجفاة فقالوا له یا هذا انک حضرت بعد العشاء ولم یبق الا فضلات
کسیکه فرو نشاند از ما تیزی گرسنگی را پس گفتند او را ای فلان بدرستیکه تو حاضر شدی پس از نماز خفتن و نمانده است مگر اندکی افزون آمد از طعام
العشاء فان کنت بها قنوعا فما تجد فینا ممنوعا فقال ان اخا الشدائد یقنع بلفاظات
شبانگه پس اگر هستی بآن بسنده کننده پس نیابی در ما بازدارنده پس گفت هر آینه خداوند سختیها بتحقیق قناعت کند باقادها
الموائد ونفاضات المزاود فقام کل منهم بعبده ان یزوده ما عنده فاعجبه الصنع وشکر
خوانهای طعام و ریزه های توشه دانها پس حکم کرد هر یک از ایشان غلام خود را اینکه توشه دهد او را انچه نزد او ست پس شگفت آورد او را نکوئی
علیه وجلس یرقب ما یحمل الیه وننبا نحن الی استیثاره ملح الادب وعیونه
بران و نشست بحالیکه امیدوار بود چیزیرا که برداشته شود بسوی او و رجوع کردیم ما طرف برآوردن سخنان نمکین دانش و گزیده های آن

واستنباط معينة من عيونه الى ان جلنا فيما لا يستحيل بالاعتياس كقولك ساكب
وبيرون آوردن آب روان آواز جشمها آن تا آنکه جولان نمودیم در چیزیکه متغیر نباشد بواژگون شدن مثل قول تو ریزنده

كاس فتدعينا الى ان نستنتج له الافكار ونفترع منه الابكار على ان ينظم
جام پس بکید یگر خواندیم بسوی اینکه نتیجه خواهیم بآن از اندیشها را وده دشیزگی بریم ازو دوشیزها را بزنگونه که بکشد آغاز کننده

البادي ثلث جمانات في عقده ثم تتدرج الزيادات من بعله فيربع ذو ميمنة في
سه دانه لقوه در رشته خود باز اندک اندک بالارود افزونیها پس از آغاز کننده باز چهار گرداند خداوند طرف دست راست او در

نظمه ويتبع صاحب ميسرته على دعمه قال الراوي وكنا قد انتظمنا عدة اصابع
رشته خود و هفت گرداند خداوند طرف دست چپ او برخوار کردن او گفت نقل کننده بودیم که هر آینه رشته کشیده شدیم بسیار انگشتان

الكف وتالفنا الفتا اصحاب الكهف فابتدر لعظم محنتي صاحب يميني فقال لم اخامل
پنجه دست پیوستگی گرفتیم مانند پیوستگی یاران خار پشتا فت جهت بزرگی رنج من یار طرف دست راست من گفت نکوهش کن برادر یرا که ستوده

وقال ميامنه كبر رجاءا جر ديك وقال الذي يليه من يرب اذا ابرم وقال الاخر سكت
گفته دوم که دست راست او بود بزرگ کن امید مزد پروردگار خود را و گفت کسیکه نزد او بود کسیکه تمام کند احسان چون نیکی کند بلند شود و گفت دیگر خاموش

كل من نم لك تلس وافضت النوبة الي وقد تعين نظم السمط السباعي على فلم يزل
هر کرا که غمازی کند پیش تو تا زیرک شوی و رسید نوبت بسوی من و هر آینه مقرر شد ترتیب دادن رشته هفتگانی بر من پس همیشه

فكري يصوغ ويكسر ويثري ويعسر وفي ضمن ذلك استطعم فلا احد من يطعم
اندیشه من زرگری میکرد و می شکست و توانگر میشد و درویش میگردید و در میان آن طعام میطلبیدم پس نمی یافتم کسی را که طعام دهد

الى ان ركد النسيم وحصحص التسليم فقلت لاصحابي لوحضر السروجي هذا المقام
تا آنکه باز ایستاد هوا و ظاهر شد انقیاد مرخصم را پس گفتم یاران خود را که اگر ظاهر میبود سروجی در اینجا

لشفاء الداء العقام فقالوا لو انزلت هذه الياس لامسك منها على مجلنا نقيض ياس
هر آینه شفا یافتی مرض بی دوا پس گفتند اگر واقع شود این کلمات بر یاس هر آینه باز ماندازان بر نومیدی و گردانیم که شروع کردیم

في استصعابها واستغلاق بابها وذلك انا نزور المعترى ليحظنا لحظ المزري ويوقف الرد ونحن
در شوار شدن کلمات و بسته شدن دروازه آن آن مهمان که امروز و آینده می نگریست ما را بچو نگریستن حقیر و اندیشه و سازواری میداد مرواریدها را

لا ندي فلما عثر على اقتضاحنا ونضوب ضحضاحنا قال يا قوم ان مين العناء
ودنی یافتیم پس چون اطلاع یافت بر رسوا شدن ما و بزمین فرو شدن آب اندک ما گفت ای گروه هر آئینه از رنج
العظيم استيلاد العقيم والاستشفاء بالسقيم وفوق كل ذي علم عليم ثم اقبل على
بزرگ ستم فرزند خواستن از نازاینده و شفا خواستن از بیمار و بالای هر دانشوری دانائی ست پس رو آورد بر من و
وقال سانوب منابك واكفيك مآنابك فان شئت ان تنثر ولا تعثر فقل محاطبا
گفت قائم مینوم مقام تو دو مکفیم از تو آنچه رسید ترا از مشقت پس اگر نخواهی در نثر نگوئی و لغزی پس بگو بحالیکه خطاب میکنی
لمن ذم البخل واكثر العذل لذ بكل مومل اذا لم وملك بذل وان احببت ان تنظم
بکسیکه نکوهش میکند بخل را و بسیار کند ملامت را پناه گیر باو هر امیدگاهی که چون فراهم آورد مال را و مالک شد بذل کند و اگر دوست داری
فقل للذي تعظم نظم اس الملا اذا عرا + وارع اذا المرء اسلا بسل جناب غاشم + مشاغب
پس بگو بکسیکه بزرگ پنداری او را بادیه درویش بی توشه را چون فرود آمد نگهدار حقوق کهن هنگامیکه کسی در ان کند تراد در شود بر گناه
ان جلسا + اسندا خابناه + ابن اخاء نسا + اسر اذا هب مرا + وادم به اذا رسا
اگر نشیند نسبت دهنجود خداوند نیز رگیرا + حذر کن برادر یرا که خبیث ست + و در شب بگریز هر گاه بحرکت آید بخصومت + و بگذارا و را هر گاه استوا
اسكن تقوفعسي + يسعف وقت نكسا + قال فلما سمعنا بايا ته وحسرنا بيعد
آرام گیر تا قوت یابی پس قریبست + که حاجت روا کند و قتیکه نگونسار کرده است + گفت راوی هر گاه فریفت ما را بعجائب خود و ماند کرد
غاياته مدحنا ه حتى استعفى ومنحنا ه الى ان استكفى ثم شمر ثيابه واند فر جرابه
پایانها خود ستایش کردیم او را تا آنکه معاف کردن خواست و دادیم او را تا آنکه پس کردن خواست سپس بر چید جامهای خود را و بر داشت بر شتاب
ونهض ينشد نظم لله در عصابه + صدق المقال مقاوله + فاقوا الانام فضائلا
و برخاست بحالیکه میخواند مر خدایرا است خوبی گرد ه که از راست گویانند + از روی فصیحان برترشدند خلق را از روی هنرها
ماثورة وفواضلا + جاورتهم فوجدت + سحبا نالديهم باقلا + وخلت
مشهوره و بخششها پاسخ دادم ایشانرا پس یافتم سحبان وائل را نزد ایشان مسیے باقل و در آمدم
فيهم سائلا + فوجدت جود اسائلا + اقسمت لو كان الكرام + احيا لكانوا ابلا +
میان آنها خواهنده + پس دیدم بخشش را خوار شده + سوگند میخورم اگر بودندی بخشندگان یاران هر آینه بودندی ایشان باران بزرگ

ثم خطا قيد محين مجاد مستعيذا من الحين وقال يا عمر من عد مالا ل و
سپس گام زد مقدار دو نیزه و باز گشت پناه جوینده از مرگ و گفت ای ارجمندی که یکبار گم کرد خویشان را و
كذا من سلب المال ان الفا سق قد وقب ووجه المجتر قد انتقب و بيني
گنج که یکبار ربوده شد از و مال بدرستیکه تاریکی هر آینه در آمد و روی میانه راه را بپوشید و میانه من
وبين كني ليل و امس وطريق تامس فهل من مصباح يومئ العثار فيبين لي الآثار
و میانه خانه من شبی ست سخت تاریک و راه ناپدید ست پس آیا هست چراغیکه ایمن گرداند مرا از بر رو افتادن و ظاهر کند بمن آثار را
قال فلما جئ بالملتمس وجلى الوجوه ضوء القبس رأيت صاحب صيدنا هو ابو زيد يا
گفت پس چون آورده شد التماس کرده او و آشکار کرد روها را روشنی پارهٔ آتش دیدم که خداوند شکار ما آن ابو زید ما ست
فقلت لاصحابي هذا الذي اشرت الى انه اذا نطق اصاب ان استطرصا ما فاتكم الخوه
پس گفتم یاران خود را این کسی ست که اشارت کردم بسوی اینکه هر آینه او اگر سخن گوید صواب گوید اگر یاران طلب کرده شود دیگبار پس دریابید
الاعناق واحد قوا به الاحداق وسالوا ان يسامرهم ليلته على ان يجيبروا عيلته
گردنها را و گرد در آوردند آن سیاهی چشمها را و سوال کردند اینکه افسانه گوید با ایشان امشب بر نیکه نیکو کنند در درویشی او را
فقال حبا لما احببتم وحبا بكم اذا رحبتم غير اني قصدتكم واطفالي يتضورون من
پس گفت که دوست دارم چیزیکه دوست داشتید و فراخی باد شما را چون مرحبا گفتید گر اینکه هر آینه من آهنگ کردم شما را با اینکه بچگان من
الجوع ويدعون لي بوشك الرجوع وان استرا ثوني خامرهم الطيش ولم يصف
گرسنگی و دعا میکردند برای من بزودی باز گشتن و اگر درنگ دانند از من در آید با ایشان سبکی عقل و صاف نشود
لي العيش فدعوني لاذهب فاسد مخمصتهم واسيع غصتهم ثم انقلب اليكم على
مرا زندگی پس بگذارید مرا تا بروم تا ببندم گرسنگی ایشان را و دور کنم اندوه ایشان را پس باز گردم بسوی شما بر
الاثر مذاهبا للتسمر الى الصبح فقلنا لاحد الغلمة اتبعه الى فئته ليكون اسرع لفيئته
نشان پا ها آماده باشم با فسانه گفتن تا صبح پس گفتیم یکی از کودکان پیروی کن او را تا گروه او تا باشد که زودی کند بباز گشتن خود
فانطلق معه مضطبنا جرابه ومحثثا اياه فابطاء ابطاء حاوز
پس رفت غلام با بلوزیده که بکمش گیرنده بود ابنان او را و شتاب کننده بود باز گشتن او را پس درنگ کرد درنگ کردنی که در گذشت

حَدَّهُ ثُمَّ عَادَ الْغُلَامُ وَحَدُّهُ فَقُلْنَا مَا عِنْدَكَ مِنَ الْحَدِيثِ عَنِ الْخَبِيثِ فَقَالَ

حد خود را سپس باز آمد کودک حالیکه تنها بود پس گفتم چیست نزد تو از کلام ازان ابوزید خبیث پس گفت

أَخَذَنِي فِي طُرُقٍ مُتْعِبَةٍ وَسُبُلٍ مُتَشَعِّبَةٍ حَتَّى أَفْضَيْنَا إِلَى دُوَيْرَةٍ خَرِبَةٍ فَقَالَ هُنَا

درگرفت مرا در راههای رنجاننده وجاده های پراگنده تا آنکه پیوستیم بسوی خانهٔ ویران پس گفت اینجاست

مُنَاخِي وَمَكَرَّ أَفْرَاخِي ثُمَّ اسْتَفْتَحَ بَابَهُ وَاخْتَلَجَ مِنِّي جِرَابَهُ وَقَالَ لَعَمْرِي لَقَدْ خَفَّفْتَ

فرودگاه من وآشیانه چوزهای من سپس گشودن خواست در او درکشید از من انبان خود را وگفت قسم زندگی من هر آینه سبک کردی

عَنِّي وَاسْتَوْجَبْتَ الْحُسْنَى مِنِّي فَهَاكَ نَصِيحَةً هِيَ مِنْ نَفَائِسِ النَّصَائِحِ وَمَغَارِسِ

بارمرا ومستوجب شدی نکوئی را از من پس بگیر اندرز را آن از نیکوترین نصیحتهاست واز جاهای نشاندن

الْمَصَالِحِ وَلْتَشُدَّ نَظْمَ إِذَا مَا حَوَيْتَ جَنْيَ نَخْلَةٍ فَلَا تَقْرَبَنَّهَا إِلَى قَابِلٍ وَإِذَا مَا قَطَفْتَ

نیکوئیهاست وخواند چون گرد کردی میوهٔ درخت خرما را پس نزدیک مشو آنرا تا سال آینده اگر بیفتی

عَلَى بَيْدَرٍ فَحُصُولُ مِنَ السُّنْبُلِ الْحَاصِلِ وَلَا تَلْبَثَنَّ إِذَا مَا لَقِطْتَ فَتَنْشَبَ فِي

بر خرمن گاهی پس برکن شکنبه را از خوشه پیدا شده ودر رنگ مکن چون دانه چینی پس دیر وبخته شوی در

كَفِّ الْحَابِلِ وَلَا تُوغِلَنَّ مَتَى مَا سَجَتْ فَإِنَّ السَّلَامَةَ فِي السَّاحِلِ وَخَاطِبْ

دام صیاد وبتیر مرد هرگاه شناکنی ودر دریا چراکه هر آینه رستگاری در کنار است وسخن گو

بِهَاتِ وَجَاوِبْ بِسَوْفَ وَبِعْ أَجَلَمِنْكَ بِالْعَاجِلِ وَلَا تُكْثِرَنَّ عَلَى صَاحِبِ

بلفظ هات وپاسخ ده بلفظ سوف وبفروش آخرت را از خود بادنیا ولبسیار مکن پیوستن بر یار

فَمَا مُلَّ قَطُّ سِوَى الْوَاصِلِ ثُمَّ قَالَ اخْزُنْهَا فِي تَأَمُّرِكَ وَاقْتَدْهَا فِي أُمُورِكَ وَبَادِرْ إِلَى

پس ملول نشد هرگز غیر از بسیار ملاقات کننده پس گفت گنجینه کن این پندرا در دل وجان خود وپیروی کن باو در کارهای خود وشتاب

صَحْبِكَ كَيْ كَلَاءَةِ رَبِّكَ فَإِذَا أَبْلَغْتَهُمْ فَأَبْلِغْهُمْ تَحِيَّتِي وَأَنِلْ عَلَيْهِمْ صَلِّ عَنِّي وَقُلْ لَهُمْ عَنِّي إِنَّ

یاران خود در نگهبانی پروردهٔ خود پس چون برسی ایشانرا پس بسان ایشانرا سلام من بخوان بر ایشان وعذر مرا بگو ایشانرا از

السَّهْرَ فِي الْكَرَى فَاتٌ لِمَنْ أَعْظَمِ الْآفَاتِ وَلَسْتُ أُلْفِي إِحْتِرَاسِي وَلَا أُحِبُّ الْهُوَيْنَا فَقِفْنَا

بیداری در افسانها در دفع هر آینه بزرگترین آسیبهاست ونیستم که ترک کنم نگاهبانی خود را ونمیکنم عشق دیدگی را بسوی خرد پس چون گاه

على فحوى شعره نكره ومكره تلا ومنا على تركه والاعتراف فلما تفرقنا ابو زيد بوجهه ياسره
يعنى شعراو براو مرنا شايسته او قريبا او نكو بوديم يكديگر برگذشتن او دو فريقه شدن بدروغ او پس چون راشديم بر وباى ترش
وصفقتي خاسرة المقامة السابعة عشر الفهقرية حدثت الحارث بن همام وتجارت زيانكار مقامه هفدهم سخن گفت حارث بقهقريه

بن همام قال لخطت في بعض مطارح البين ومطامح العين فتية عليهم سيماء الجحى وطلاوة
پسر همام گفت ديدم در پاره از اندا خنگاه ها جداى وجاهاى نگريستن چشم نوجوانان را كه برايشان نشان خرد وخوبى

نجوم الدجى وهم في مداة مشتدة الهبوب ومباراة مشتطة الالهوب فهزني
ستارگان تاريكى بود وحال آنكه ايشان در ستيزه بودند كه سخت در روزيدن بود ومعارضه كه از حد گذرنده بود ودويدن او پس جنبانيدن

بقصدهم هوى المحاضرة واستجلاء حبى المناظرة فلما التحفت برهطهم وانتظمت في
جهت آهنگ ايشان رغبت سؤال وجواب شيرين آمدن ميوه بحث كردن پس چون پيوستم بگروه ايشان وور كشيده شدم در

سمطهم قالوا عاد انت ممن يلي في الهيجاء ويلقي دلوه بين الدلاء فقلت بل انا من نظارة
رشته ايشان گفتند آيا تو از آن كسى هستى كه ظاهر گردد شجاعت در جنگ ميندازد دلو خود را در دلوها پس گفتم نه بلكه من از نگرندگان

الحرب لا من ابناء الطعن والضرب فاضربوا عن حاجتي واقاضوا في النجاح وكان في
كارزار نم نه از خداوندان تيز زدن وشمشير زدن پس كناره كرد ند از من خاصمت من آغاز كرد ند در باهم چيستان گفتن وبود ميان

بحبوحة حلقتهم وكليل رفقتهم شيخ قد برته الهموم ولوحته السموم حتى عاد انحل
وسط مجلس ايشان وافسار ان ايشان پير يكه لاغر كرده بود او را اندوها وسياه كرده بود او را بادگرم تا آنكه گشته بود لاغر تر

من قلم واقحل من حلم الا انه كان يبدي العجاب اذا اجاب ويلبسني سحبان كلما ابان
از خامه خشك تر از كاردفر تر ليكن بدرستيكه او بود كه آشكار ميكرد شگفت وقتيكه جواب ميداد وفراموش مكنانيد سحبان را هر گاه ظاهر

فاعجبت بما اوتي من الاصابة والتدبير على تلك العصابة وما زال يفصح كل معمى
پس در شگفت افتادم بچيزيكه داده شد او را از نيكو نه گفتن جواب وسعت بردن برين جماعت وهميشه ظاهر ميكرد هر پوشيده

ويصمي في كل سهم يرميه الى ان خلت الجعاب ونفد السؤال والجواب فلما
وخطا ميگشت در هر تيرانداختن تا آنكه تهى شدند تيردانها وتمام شد پرسيدن وپاسخ دادن پس هر گاه

رَأى انفِضاضَ القومِ فاضطرارَهم إلى الصَّومِ عرَّضَ بالمطارحةِ واستأذنَ في المفاتحةِ
ديد بي توشه شدن جماعت و بے چاره شدن آنها بسوی خاموشی کنایه کرد بدر افگندن سخن باهم و اجازت خواست در آغاز کردن

فقالوا له حبّذا أو من لنا بذا فقال أتعرفون رسالة أرضها سماؤها وصبحها مساؤها
پس گفتند دراینکوست و کیست که برای ما متکفل شود باین پس گفت آیا می شناسید نامه را تحت آن فوق آنست اول آن آخر است

نسجت على منوالين وتجلّت في لونين ووصلت إلى جهتين وبدت ذات وجهين
یافته شد بر دو نورد و جلوه کرد در دو رنگ و نماز گزارد بسوی دو طرف قبله و پدید آمده است خداوند دو رو

إن برغت من مشرقها فناهيك برونقها وإن طلعت من مغربها فيا لعجبها قال
اگر طلوع کند از اول خود پس کفایت کننده ست بخوبی خود و اگر ظاهر شود از آخر آن پس ای شگفت حاضر شوله جائے ست گفت راوی

فكأنّ القوم رموا بالصّمات أو حقّت عليهم كلمة الإنصات فما تبسّ منهم إنسان
پس گویا که جماعت تیر انداخته شدند بخاموشی یا واجب شد بر ایشان سخن خاموشی پس سخن نگفت از ایشان کسے و

ولا فاه لأحدهم لسان فحين رآهم بكما كالأنعام وصموتا كالأصنام قال لهم
ناطق نشد او را برای یکی از ایشان زبان پس وقتیکه دید ایشان را گنگها مثل ستوران و خاموشان مثل بتان گفت ایشان را

قد أجّلتكم أجل العدّة وأرخيت لكم طول المدّة ثمّ ههنا مجمع الشّمل و
هر آینه مهلت دادم شما را مهلت روزهاے طلاق زنان و فروگذاشتم شما را رسن مدت را پس اینجا محل جمع شدن متفرقان ست

موقف الفصل فإن سمحت خواطركم مدحا وإن صلدت زنادكم قدحا
و جاے تمیز حق باطل پس اگر جوانمردی کند اندیشهاے شما ستایش خواهم کرد و اگر آتش نه برآرند چقماقهاے شما خواهم زد چقماق

فقالوا والله ما لنا في لجّة هذا البحر مسبح ولا في ساحله مسرح فأرح افكارنا
پس گفتند نیذ که نیست مارا درمیان این دریا جاے شناوری و نه در کرانه چریدن گاه پس آسایش ده اندیشهاے مارا

من الكدّ وهنّي العطيّة بالنّقد واتّخذنا إخوانا يثبون إذا وثبت ويثبون متى استبنت
از رنج و گوارا کردن دهش را چیزیکه در حال داده شود و بگیر مارا برادر را اینکه افتاد کنند وقتیکه جست کنی و باداش دهند وقتیکه باداش

فاطرق ساعة ثمّ قال سمعا لكم وطاعة فاستملوا مني وانقلوا عنّي الإنسان
پس سر فرو افگند زمانے پس گفت شنیدم قول شما را و فرمان بردم شما را پس نوشتن خواهید از من و ببرید از من آدمے

صَنِيعَةُ الإِحسانِ وَرَبُّ الجَمِيلِ فِعلُ النَّدبِ وَشِيمَةُ الحُرِّ خَيرَةُ الحَمدِ وَكَسبُ الشُّكرِ

پیدا کردۂ احسان ست پروردن کار نیکو کردار خوب سبب درجاجت ست عادت مرد آزاد گنجینہ ستایش ست وتحصیل ثنا لیکہ موجب بقاست

اِستِنمَاءُ السَّعَادَةِ وَعُنوَانُ الذِّكرِ تَأشِيرُ البِشرِ وَاستِعمَالُ المُدَارَاةِ يُوجِبُ المُصَافَاةَ

جستن ثمرۂ نیکو میست علامت بزرگواری ابتدای کشادہ روئی ست وبکار داشتن نرمی در کلام موجب صفائی محبت ست

وَعَقدُ المَحَبَّةِ يَقتَضِي النُّصحَ وَصِدقُ الحَدِيثِ حِلْيَةُ اللِّسَانِ وَفَصَاحَةُ المَنطِقِ

وپیمان بستن دوستی خواہش میکند نیک خواستن راوراستی سخن آرایش زبان ست وکشادگے وروانے سخن

سِحرُ الأَلبَابِ وَشَرَكُ الهَوَى آفَةُ النُّفُوسِ وَمَلَلُ الخَلَائِقِ شَينُ الخَلَائِقِ وَسُوءُ الطَّمعِ

جادوی خردہاست ودام آرزوی نفس اسبب جانہاست اندوہ دادن آفریدگان عیب طبیعتہاست وزشتی حرص

يُبَايِنُ الوَرَعَ وَالتِزَامُ الخَرَامَةِ نِظَامُ السَّلَامَةِ وَتَطَلُّبُ المَثَالِبِ شَرُّ المَعَايِبِ

جدا ومخالف ست پرہیزگاریرا ولازم گرفتن ہوشیاری مہار رستگاریست وجستن عیبہا بدترین عیبہاست

وَتَتَبُّعُ العَثَرَاتِ يُدحِضُ المَوَدَّاتِ وَخُلُوصُ النِّيَّةِ خَلَاصَةُ العَطِيَّةِ تَقضِيَةُ النَّوَالِ

ودرپے رفتن لغزشہای مردم باطل میکند دوستیہارا وپاک شدن نیت زبدۂ دہش ست وگواریدن بخشش

ثَمنُ السُّؤَالِ وَتَكَلُّفُ التَّكَلُّفِ يُسهِّلُ الخَلَفَ وَتَيَقُّنُ المَعُونَةِ يُسنِي المَؤُونَةَ وَفَضلُ الصَّدرِ

بہای درخواستن وبرداشتن مشقتہا آسان میکند پسندیدہ راویقین داشتن یاری آسان میکند محنت راوبزرگی بالانشین

سَعَةُ الصَّدرِ وَزِينَةُ الرَّعِيَّةِ مَفتَاحُ السَّعَادَةِ وَجَزَاءُ المَدَائِحِ تَثبِيتُ المَنَائِحِ وَمِن مُهِمِّ الوَسَائِلِ

فراخی سینہ ست وآرایش بادشاہان دشمنی بدگویانست پاداش ستایشہا برگزیدن بخششہاست جزای وسیلہا

تَشفِيعُ المَسَائِلِ وَعَجلَبَةُ الغَوَايَةِ اِستِغرَاقُ الغَايَةِ وَتَجَاوُزُ الحَدِّ يُخِلُّ الحَدَّ

حیف کردن خواستنہاست کشیدن گمراہی از حد گذشتن درنہایت عرض کارست ودرگذشتن اندازہ کند میکند تیزی را

وَتَعَدِّي الأَدَبِ يُحبِطُ القُربَ وَتَنَاسِي الحُقُوقِ يُنسِي العُقُوقَ وَتَنَاسِي النَّصِيبِ

ودرگذشتن از نگہداشت اندازہ میبرد کردار نیکو یہارا وفراموش کردن حقہا پیدا میکند نافرمانے را وکمیوشدن

يَرفَعُ الرُّتَبَ وَارتِفَاعُ الأَخطَارِ بِاقتِحَامِ الأَخطَارِ وَتَنَوُّهُ الأَقدَارِ

ازتہمتہا بلند میکند پایگاہ راوبلندی قدرہا بدرآمدن درکارہاے سخت ست وبلند شدن قدرہا

بُمُوَاتَاةِ الْاَقْدَارِ وَشَرَفُ الْاَعْمَالِ فِي تَقْصِيرِ الْاٰمَالِ وَاِطَالَةُ الْفِكْرَةِ تُنْقِحُ الْحِكْمَةَ

بیاری کردن ارادهای الٰہی ست و بزرگی کار بادر کوتاه کردن آرزوها ست و دراز کردن اندیشه پاکیزه کردن دانش ست

وَدَاعِسُ الرِّيَاسَةِ تُهَذِّبُ السِّيَاسَةَ وَمَعَ اللَّجَاجَةِ تُلْغَى الْحَاجَةُ وَعِنْدَ

وسرهنری پاسداری ملک وحکم راندن بر رعیت ست و باستیزه کردن باطل کرده میشود مراد ونزدیک

الْاَوْجَالِ تَتَفَاضَلُ الرِّجَالُ وَبِتَفَاضُلِ الْهِمَمِ تَتَفَاوَتُ الْقِيَمُ وَبِتَزَيُّدِ

ترسها افزون می آیند از همدیگران مردان وبافزون آمدن مقدمهای دل متفاوت میشود قیمتها وبدروغ گفتن

السَّفِيرِ يَهُنُ التَّدْبِيرُ وَبِخَلَلِ الْاَحْوَالِ تَتَبَيَّنُ الْاَهْوَالُ وَبِهُوجِبِ الصَّبْرِ

میانجی ست میشود تدبیر وبه تباهی حالتها آشکار میشوند ترسها وبقدر شکیب

ثَمَرَةُ النَّصْرِ وَاسْتِحْقَاقُ الْاِحْمَادِ بِحَسَبِ الْاِجْتِهَادِ وَوُجُوبُ الْمُلَاحَظَةِ

میوه های فیروزی ست وسزاوار شدن بستایش بقدر کوشش انسانست وسزاوار شدن مراعات

كِفَاءُ الْمُحَافَظَةِ وَصِفَاءُ الْمُوَالِي بِتَعَهُّدِ الْمَوَالِي وَتَحَلِّي الْمُرُوَّاتِ بِحِفْظِ

پاداش نگهداشتن حق ست وپاک وبیغش بودن غلامان تیمارداری خواجگان ست وآرایش مردمیها بنگاه داشتن

الْاَمَانَاتِ وَاخْتِبَارُ الْاِخْوَانِ بِتَخْفِيفِ الْاَحْزَانِ وَدَفْعُ الْاَعْدَاءِ

امانتهاست وآزمودن برادران ودوستان حاصل شود بسبک کردن اندوهها ودور کردن دشمنان

بِكَفِّ الْاَدَاءِ وَامْتِحَانُ الْعُقَلَاءِ بِمُقَارَنَةِ الْجُهَلَاءِ وَتَبَصُّرُ الْعَوَاقِبِ

بباز داشتن دوسالنست وآزمایش دانایان به نزدیک شدن نادانان ست واندیشه وتامل در پایانها

يُؤْمِنُ الْمَعَاطِبَ وَاتِّقَاءُ الشَّنَعَةِ يَنْشُرُ السُّمْعَةَ وَقُبْحُ الْجَفَاءِ يُنَافِي

ایمن گرداند از جاهای هلاک وپرهیز کردن از کار قبیح ظاهر میکند آوازه نیک راوزشتی ستم نمیست میکند

الْوَفَاءَ وَجُوهَرُ الْاَحْرَارِ عِنْدَ الْاَسْرَارِ ثُمَّ قَالَ هٰذِهِ مِائَتَا لَفْظَةٍ

نگهداشتن پیمان راوگوهر برگزیدگان نزدیک پنهان داشتن راز هاست پس گفت که این دوصد لفظ ست

تَحْتَوِي عَلَى اَدَبٍ وَعِظَةٍ فَمَنْ سَاقَهَا هَذَا الْمَسَاقَ فَلَا مِرَاءَ وَلَا شِقَاقَ وَمَنْ

که تشامل ست بر دانش وپند پس هرکه راند اینها را بر بن راندگان پس نیست ستیزه ونه دشمنی وهرکه

رام عكس قالبها وان يردها على عقبها فليقل الاسرار عند الاحرار وجوهر
بخواهد واز گون کردن کالبد اینها و اینکه باز گرداند اینها را بر پاشنهٔ اینها پس باید که گوید راز ها نزدیک بر گزیدگانست

الوفاء بنا في الجفاء وقبح السمعة تنشر الشنعة ثم على هذا المستحب
وفا نابود کند ستم را و بدی آوازه ظاهر کند کار قبیح را سپس برین گشیدن گاه

فليسحبها ولا يرهبها حتى تكون خاتمة فقرها وآخرة دريها ورب الاحسان
پس باید که گشاد این الفاظ را و نترسد از ان تا آنکه باشد پایان فقرات رساله و انجام مرواریدهای ان اصلاح احسان

صنيعة الانسان قال الراوي فما صدع برسالته الفريدة واملوحيته
نکوئی انسانست گفت نقل کننده پس بر گاه ظاهر کرد شیخ رساله خود را که همچو مروارید یگانه ست و کلام نمکین خود را

المفيدة علمنا كيف يقاضل الانشاء وان الفضل بيد الله يوتيه من يشاء
که فائده دهنده است دانستیم که چگونه فضیلت و تفاوت دارد انشا و هر آینه بزرگی بدست خداست میدهد آنرا که میخواهد

ثم اعتلق كل منا بذيله وفلذ له فلذة من نيله فابى قبول فلذتي
پس آویخت هر یک از ما بدامن او و بخشید او را پاره از روش خود پس نپذیرفتن پارهٔ مرا

وقال لست اذن تلاميذي فقلت له كن اباز يد على الشكوب بسحنتك
و گفت نیستم که زیان کنم شاگردان خود را پس گفتم او را هستی ابو زید با وجود دگر گون شدن هیأت خودت

ونضوب ماء وجنتيك وقال اذا هو على تحولي وتحولي وقشف محولي
و رفتن آب و رونق رخسار خود پس گفت من همان هستم بر لاغری خود و خشکی خود و تغیر رو از تنگی معاش و قحط

فاخذت في تثريبه على تشريبه وتغريبه فخولق واسترجع وانشد من قلب
پس آغاز کردم در سرزنش او بر مشرق رفتن او و مغرب رفتن او پس لاحول و لا قوة الا بالله و انا لله و انا الیه راجعون گفت و خواند

موجع نظم سل الزمان على عصبة ليرعني واحد غربه ... واستل من
اردناک کشید روزگار بر من شمشیر خود را تا بترساند مرا و تیز کرد نیزی آنرا و کشید از

جفني كراه غمرا واسال غربه ... فاجالني في الافق اطوي شرقه
پلک من خواب آرا بحالیکه جدا کننده بود دور و از کرد اسکه او را و جولان داد مرا در کرانهٔ زمین جایگه می نوردم مشرق آنرا

وَاجْتَوَبْ غُرْبَةً وَنَبَا بِيَ الْوَطَنُ فِي كُلِّ يَوْمٍ لِي وَغْرَبَةٌ وَكَذَا الْمُغْرَبُ شَخْصُهُ

دفع میکنم مغرب اورا پس در ہر طرف مرا دون ست در ہر روز مرا و پنہان گشتن ست و ہمچنین رونده بمغرب کالمداد

مُتَغَرِّبٌ وَنَقَاهُ غُرْبَةٌ ثُمَّ وَلِيٌّ يَحِرُّ عِطْفَيْهِ وَيَخُطُّ بِيَدَيْهِ وَنَحْنُ بَيْنَ مُتَلَفِّتٍ

متغربست و مقصد او بسیار از او پشت گرداند بحالیکه میگشید دو طرف چادر خود را و حرکت میداد در دست خود را و ما در میان بسیار نگرنده

إِلَيْهِ وَمُتَهَافِتٍ عَلَيْهِ ثُمَّ لَمْ نَلْبَثْ أَنْ حَلَلْنَا الْحِبَاءَ وَتَقَرَّضْنَا أَيْدِيَ سَبَا

بسوی او بودیم و افتنده بران بودیم پیشتر درنگ نکردیم که کیسا دیم ز انو بندراو پراگنده شدیم مانند گروہها ی شہرہا

المقامة الثامنة عشر السنجارية حكى الحارث بن همام قال

مقامۂ ہجدہم منسوب بسنجار یہ حکایت کرد حارث پسر ہمام گفت کہ

فَقَفَلْتُ ذَاتَ مَرَّةٍ مِنَ الشَّامِ أَمُّ وَمَدِينَةُ السَّلَامِ فِي رَكْبٍ مِنْ بَنِي نُمَيْرٍ وَرُفْقَةٍ

باز گشتم یکبار از شام بحالیکه آہنگ میداشتیم بغداد را در سواران قبیله بنی نمیر و ہمسفران

أُولِي خَيْرٍ وَمَيْرٍ وَمَعَنَا أَبُو زَيْدٍ السَّرُوجِيُّ عُقْلَةُ الْعَجْلَانِ وَسَلْوَةُ الثَّكْلَانِ وَأُعْجُوبَةُ

خداوندان نیکی و فائده وصلاح و ہمراه ما ابو زید سروجی پای بند شتابنده بود و خرسندی آنکه پسرش مرده باشد و سبب شگفت

الزَّمَانِ وَالْمُشَارُ إِلَيْهِ بِالْبَنَانِ فِي الْبَيَانِ فَصَادَفَ نُزُولُنَا سِنْجَارَ أَنْ أَوْلَمَ بِهَا

روزگار اشارت کرده شد بسویش بسر انگشتان در فصاحت پس دانسته شد فرود آمدن ما در سنجار اینکه مهمانی عروسی کرد در ان

أَحَدُ التُّجَّارِ فَدَعَى إِلَى مَأْدُبَتِهِ الْجَفَلَ مِنْ أَهْلِ حَضَارَةٍ وَالْفَلَا حَتَّى سَرَتْ

یکے از بازرگانان پس خواند بسوے مہمانی عام خود از مردم شہر و دشتہا تا انکه رسید

دَعْوَتُهُ إِلَى الْقَافِلَةِ وَجَمَعَ فِيهَا بَيْنَ الْفَرِيضَةِ وَالنَّافِلَةِ فَلَمَّا أَجَبْنَا مُنَادِيَهُ

دعوت او بسوی گرده باز گردنده از سفر و فراہم کرد در ان میان کسیا نکه واجب و حضور شان واجب بود پس چون ان اجابت کردیم ندا کننده

وَحَلَلْنَا نَادِيَهُ أَحْضَرَ مِنْ أَطْعِمَةِ الْبَدِ وَالْيَدَيْنِ مَا حَلَا فِي الْفَمِ وَحَلَى

اورا و فرود آمدیم مجلس اورا حاضر آورد از خورد نیہاے یکدست و دو دست طعامیکه شیرین شده دہن و جوش آمد

فِي الْعَيْنِ ثُمَّ قَدَّمَ جَامًا كَأَنَّمَا جَمَدَ مِنَ الْهَوَاءِ وَجُمِعَ مِنَ الْهَبَاءِ

در چشم پس پیش آورد ظرف شیشه گویا بسته شده بود از ہوا یا فراہم کرده شده از غبار

أَوْ صَنِيعٍ مِنْ نُورِ الْفَضَاءِ أَوْ قُشِرَ مِنَ الدُّرَّةِ الْبَيْضَاءِ وَقَدْ أُودِعَ لَفَائِفَ النَّعِيمِ
یا ساخته شد از روشنی میدان یا باز کرده شده پوست از مروارید بزرگ سفید و هر آینه ودیعت نهاده شد دران بچه یها از طعامهای لذیذ

وَضُمِّخَ بِالطِّيبِ الْعَمِيمِ وَسِيقَ إِلَيْهِ شَرْبٌ مِنْ تَسْنِيمٍ وَسُفِرَ عَنْ مَرْآىً
و معطر کرده شده بخوشبوی همه را فراگیرنده و رانده شد بسوی حصه آب از تسنیم و آشکارکرده بود از دیدار

وَسِيمٍ وَأَرِيجِ نَسِيمٍ فَلَمَّا اضْطَرَمَتْ بِمَحْضَرِهِ الشَّهَوَاتُ وَقَرِمَتْ إِلَى مَخْبَرِهِ
نیکو دو میدن باد خوشبو پس افروخته شد بحاضر شدن آن آتش خواهشها و آرزومند شدند بسوی آزمودن آن

اللَّهَوَاتُ وَشَارَفَ أَنْ تَشُنَّ عَلَى سَرِيهِ الْغَارَاتُ وَيُنَادَى عِنْدَ نَهْبِهِ
کامها و نزدیک رسید هنگام اینکه پراگنده کرده شوند بر جماعت آن تاراجها و ندا کرده شود نزدیک غارت کردن

يَا لِلثَّارَاتِ نَهَضَ أَبُو زَيْدٍ كَالْمَجْنُونِ وَتَبَاعَدَ عَنْهُ تَبَاعُدَ الصَّبِّ مِنَ النُّونِ
کدای طالبان خوردن حاضر شوید بر خاست ابوزید مثل دیوانه و دور شد ازان همچو دور شدن سوسمار از ماهی

فَرَاوَدْنَاهُ عَلَى أَنْ يَعُودَ وَأَنْ لَا يَكُونَ كَقُدَارٍ فِي ثَمُودَ فَقَالَ وَالَّذِي يُنْشِرُ
پس خواستیم او را بر نیکه باز آید و نباشد مثل مسمی قدار در قوم ثمود پس گفت سوگند بخدائیکه زنده میکند

الْأَمْوَاتِ مِنَ الرِّجَامِ لَا عُدْتُ دُونَ رَفْعِ الْجَامِ فَلَمْ نَجِدْ بُدًّا مِنْ تَأَلُّفِهِ
مردگانرا از گورها یا نگردم پیش از برداشتن جام پس نیافتم چاره از سازواری او

وَابْتِرَارِ حَلْفِهِ فَاسْتَلَنَاهُ وَالْعُقُولُ مَعَهُ شَائِلَةٌ وَالدُّمُوعُ عَلَيْهِ سَائِلَةٌ فَلَمَّا
و راست کردن سوگند او پس برداشتیم آن جام را حال آنکه خردها با او برخاسته بودند و اشکها بران روان بودند پس هرگاه

فَارَ إِلَى مَجْتَبَتِهِ وَخَلَصَ مِنْ مَاتِمَةِ سَأَلْنَاهُ لِمَ قَامَ وَلِأَيِّ مَعْنًى اسْتَرْفَعَ الْجَامَ
باز آمد ابوزید بسوی مکان خود و رها یافت از گریه و قسم خود پرسیدیم او را چرا ایستاده بکدام قصد برخاستن خواست جام را

فَقَالَ إِنَّ الزُّجَاجَ نَمَّامٌ وَإِنِّي الْيَتُ مُذْ أَعْوَامٍ أَنْ لَا يَضُمَّنِي وَإِيَّاهُ مَقَامٌ
پس گفت هر آینه آبگینه سخن چین است و هر آینه من سوگند خوردم از مدت سالها اینکه فراهم نیارد مرا و سخن چین را هیچ جائے

فَقُلْنَا لَهُ وَمَا سَبَبُ يَمِينِكَ الصِّرِّيِّ وَقَالَيْتِكَ الْحَرِّيِّ فَقَالَ كَانَ لِي جَارٌ
پس گفتیم او را و چیست سبب سوگند سخت تو و قسم شدید تو پس گفت که بود مرا همسایه که

لِسَانُهُ يُقَرِّبُ وَقَلْبُهُ يُغَرِّبُ وَلَفْظُهُ شَهْدٌ يَنْفَعُ وَخُبُوُّهُ سُمٌّ مُنْقَعٌ فَمِلْتُ

زبان او محبت میکرد و دل او کژدم بود و کلام او انگبین تشنگی نشاننده و باطن او زهر مجتمع بود پس رغبت کردم

لِمُجَاوَرَتِهِ إِلَى مُحَاوَرَتِهِ وَاغْتَرَرْتُ بِمُكَاشَرَتِهِ فِي مُعَاشَرَتِهِ فَاسْتَهْوَتْنِي خُضْرَةٌ

بسبب همسایگی او بسوی گفتگوی او و فریب خوردم میکرد گرخندیدن او در آمیزش کردن او پس سرگشته کرد مرا سبزے

دَمِنَتِهِ لِمُنَادَمَتِهِ وَاغْرَتْنِي خُدْعَةُ سَمْتِهِ بِمُنَاسَمَتِهِ فَمَازَجْتُهُ وَعِنْدِي أَنَّهُ مَارٌّ

مزبلہ او برای نوشیدن با او و گرم کردم مرا فریب علامت او بر از گفتن او پس آمیختم او را و حال آنکہ گمان این بود کہ ہر آینہ او ہمسایہ

مُكَاسِرٌ فَبَانَ أَنَّهُ عُقَابٌ كَاسِرٌ وَاسْتَنَسْتُهُ عَلَى أَنَّهُ حِبٌّ مُؤَانِسٌ فَوَضَحَ أَنَّهُ حَبَابٌ

چپندہ است پس ظاہر شد ہر آینہ او عقاب شکنندہ باز دست و دانستم او را بر اینکہ ہر آینہ او دوست انس کنندہ است پس ظاہر شد

مُوَالِسٌ فَمَا كَتَمْتُهُ وَلَا أَعْلَمُ أَنَّهُ عِنْدَ نَقْدِهِ بِمَنْ يُفْرَحُ بِفَقْدِهِ وَعَاقَرْتُهُ وَلَمْ أَدْرِ

فریب کنندہ است ہمسفرہ کردم او را و ندانستم ہر آینہ او ہنگام آزمایش خود از چیزیست کہ شادمانی شود بگم شدن او و پیوستہ شراب خوردم با وی

أَنَّهُ بَعْدَ فَرِّهِ مِمَّنْ يُطْرَبُ لِفَرِّهِ وَكَانَتْ عِنْدِي جَارِيَةٌ لَا يُوجَدُ لَهَا فِي الْجَمَالِ

ہر آینہ او پس از آمدن آواز کسانیست کہ شادی کردہ شود بگریختن او و بود نزد من کنیزی کہ یافتہ نمیشد مر او را در کمال

مُجَارِيَةٌ إِنْ سَفَرَتْ خَجِلَ الْبَيْدَرَانُ وَصَلِيَتِ الْقُلُوبُ بِالنَّيْرَانِ وَإِنْ بَسَمَتْ أَذَرَتْ

ہیچک برابر اگر رو او اکند شرمندہ گردد مہر و ماہ و سوزد دلہا آتش عشق و اگر خندد و خوار و زبون سازد

بِالْجُمَّانِ وَبَيَعِ الْمَرْجَانِ بِالْمَجَّانِ وَإِنْ رَنَتْ هَيَّجَتِ الْبَلَابِلَ وَحَقَّقَتْ سِحْرَ بَابِلَ

دانہ سیم را و فروختہ شوند مروارید ہا بے خرید بمفت و رائگان و اگر بیوستہ نظر کند بر انگیزاند ہ ہا دل را او درست کند جادوی بابل را

وَإِنْ نَطَقَتْ عَقَلَتْ لُبَّ الْعَاقِلِ وَاسْتَنْزَلَتِ الْعُصْمَ مِنَ الْمَعَاقِلِ وَإِنْ

و اگر سخن گوید بندد خرد خردمند را و فرود آرد بزہا ے کوہی را از کوہ ہا و اگر

قَرَأَتْ شَفَتِ الْمَوْعُودَ وَأَحْيَتِ الْمَوْدُودَ وَخِلْتَهَا أُوتِيَتْ مِنْ مَزَامِيرِ دَاوُدَ وَإِنْ

بخواند شفا دہد بیمار دل را و زندہ کنندہ در گور شدہ را و خیال کنی او را دادہ شدہ از نغمہ ہای آل داؤد علیہ السلام و اگر

غَنَّتْ ظَلَّ مَعْبُدُهَا عَبْدًا وَقِيلَ سُحْقًا لِإِسْحَاقَ وَبُعْدًا وَإِنْ زَمَرَتْ أَضْحَى زُنَامُ

سرود کند گردد مسمی معبد او را غلام و گفتہ شود ہلاک شود باسحاق و دور شود او و اگر نے نواز گردد مسمے زنام

عِنْدَهَا زَعِيمًا بَعْدَ اَنْ كَانَ بَحِيلَهُ زَعِيمًا وَبِالْاِطْرَابِ زَعِيمًا وَاِنْ رَقَصَتْ اَمَالَتِ
نزاد و ذلیل ست در نی نوازی پس از انکه بود بدلبری گهبر او خود سردار و بشادمان کردن ضامن و اگر رقص کند کج گرداند

الْعَمَائِمَ عَنِ الرُّؤُسِ وَاَسْتُكَ رَقْصَ الْحَبَبِ فِي الْكُؤُسِ فَكُنْتُ اَزْدَرِي مَعَهَا
دستار ها را از سر ها و فراموش سازد تر ا رقص حباب ها را در پیالها پس بودم که حقیر مے شمردم با او

حُمَمَ النَّعَمِ وَاُحَلِّي بِتَقْلِيهَا جِيدَ النِّعَمِ وَاَحْجُبُ سَرَاهَا عَنِ الشَّمْسِ وَالْقَمَرِ وَاَذُودُ
سرخ شتر انرا و زینت میدادم بقائده گرفتن او گردنهای نعمتها را و می پوشیدم دیدار او را از آفتاب و مهتاب و دور میکردم

ذِكْرَاهَا مِنْ شَرَائِعِ السَّمْعِ وَاَنَا مَعَ ذٰلِكَ اَلْيَحُ مِنْ اَنْ تَسْرِيَ بِرَيَّاهَا رِيحٌ وَيَكْهُنَ بِهَا
یاد کردن او را از راههای افسانه و من با اینهمه نهفتن می ترسیدم از اینکه ببرد بوے خوش او را باد و بداند حال او را

سَطِيحٌ اَوْ يَتَيَمَّنَ عَلَيْهَا بَرْقٌ مُلِيحٌ فَاتَّفَقَ لِوَشَلِ الْحَظِّ الْمَنْحُوسِ وَنَكَدِ الطَّالِعِ الْمَنْحُوسِ
مسے سطیح یا غماز سے کند بر و درخش بسیار درخشنده پس اتفاق افتاد از کمی بخت ناقص و شومی ستاره بد

اَنِ انْطَفَتْنِي بِوَصْفِهَا حُمَيَّا الْمُدَامِ عِنْدَ ذٰلِكَ الْجَارِ الْتِمَامِ ثُمَّ تَابَ لِفَهْمِهِ بَعْدَ اَنْ
اینکه گویا کرد مرا بصفت آن شدت گرمی شراب نزد آن همسایه سخن چین پستر باز گشت دانش پس از انکه

صَرَدَ السَّهْمِ فَاَحْسَسْتُ الْخَبَالَ وَالْوَبَالَ وَضَيَّعْتُ مَا اُودِعَ ذٰلِكَ الْغِرْبَالَ
گذشت از آماج تیر پس دانستم تباهی و سختی را و ضائع کردن انچه سپرده شد این پرویزن اے سخن چین را

بِيَدِ اَنِّي عَاهَدْتُهُ عَلَى عِلْمِي مَا لَفَظَتْهُ وَاَنْ يَحْفَظَ السِّرَّ وَلَوْ احْفَظَتْهُ فَزَعَمَ
بدانکه من عهد کردم با و بر نسبتن انچه از دهان بیرون افگندم او را و بر اینکه نگهدارد راز را اگر چه پخشم آرم او را پس دعوی کرد

اَنَّهُ يَخْزُنُ الْاَسْرَارَ كَمَا يَخْزُنُ اللَّئِيمُ الدِّينَارَ وَاَنَّهُ لَا يَهْتِكُ الْاَسْتَارَ
که هر آینه او پنهان دارد راز را چنانکه پنهان کند بخیل دینار را و هر آینه او نشگافد پرده ها را

وَلَوْ عَرَضَ لِاَنْ يَلِجَ النَّارَ فَمَا غَبَرَ عَلَى ذٰلِكَ الزَّمَانَ اِلَّا يَوْمًا اَوْ يَوْمَانِ حَتَّى
اگر چه پیش آورده شود با اینکه داخل شود آتش را پس نگذاشت بر این زمانه مگر یک روز یا دو روز تا آنکه

بَدَا لِلْاَمِيرِ تِلْكَ الْمِدَّةُ وَاَلْهَاهُ ذِي الْمَقْدِرَةُ اَنْ يَقْصِدَ بَابَ قَبِيلَةٍ مُجِدٍّ
پدید آمد فرمان فرمائی این شهر را و حاکم او را که خداوند توانائی بود اینکه اراده کند در پادشاه خود را بجالیکه تو کننده بود

عَرَضَ خَيلِهِ وَمُستَطرِعَ عارِضِ نَيلِهِ فَاتَّفَقَ أَن تَصَحَّبَهُ نُحَّةٌ تَلاعَمُهُ وَاهُ لِيَقتُلَهُ

نمودن لشکر و سواران خود را و بارآن خواهنده بود از بخشش او و پس خواست امیر که همراه شود او را و اتفاق کرد که مناسب شد آزمودی او را تا پیش کند

بَينَ يَدَيهِ بِخَواهُ وَجَعَلَ يَبذُلُ الجَمائِلَ لِرُوّادِهِ وَيُسَنّي المَراغِبَ لِمَن

آن تحفه را نزد سخن گفتن با پادشاه و آغاز نمود که میداد مزدها مر جویندگان خود را و بلند میکرد خواهشها را بکسیکه

يَظفَرُ بِمُرادِهِ فَأَسَفَّ ذٰلِكَ الجارُ المُختارُ إِلى بُذُولِهِ وَعَصَى فِي ادِّراعِ

رساند او را بمراد او پس نگریست ان همسایهٔ فریبنده بسوی بخششهای او و نافرمانی کرد در پوشیدن

العارِ عَدلَ عَذُولِهِ قائِلًا لِلوالِي نَاشِرًا أُدنِيَهِ وَابِنَّهُ مَا كُنتُ أَسَرتُهُ

جامهٔ ننگ نکوهیدن نکوهش کننده خود را پس آمد نزد حاکم بحالیکه پهنا کننده بود دهره و کوش خود را و ظاهر کرد او را انچه بودم که پوشیده بودم آن را

إِلَيهِ فَمَا راعَنِي إِلّا انسِيابُ صاغِيَتِهِ إِلَيَّ وَانتِيالُ حَفَدَتِهِ عَلَيَّ يَسُومُنِي

بسوی همسایه پس نترسانید مرا مگر در آمدن یاران او بسوی من و جمع شدن خدمتگاران او بر من بحالیکه تکلیف داد مرا

إِيثارَهُ بِالدُّرَّةِ اليَتِيمَةِ عَلَى أَن أَحكُمَ عَلَيهِ فِي القِيمَةِ فَغَشِيَنِي مِنَ الغَمِّ مَا غَشِيَ

بر اختیار کردن والی بمروارید یگانه بر انگیزنده که حکومت کنم بر او در بها پس پوشید مرا از اندوه انچه پوشید

فِرعَونَ وَجُنُودَهُ مِنَ اليَمِّ وَلَم أَزَل أُدافِعُ عَنهَا وَلَا يُغنِي الدِّفاعُ وَاستَشفَعُ

فرعون و لشکر او را از دریا و همیشه بودم که باز میداشتم این امر از کنیز و بی نیاز نمیکرد و باز داشتن و شفیع میخواستم

إِلَيهِ وَلَا يُجدِي الِاستِشفاعُ وَكُلَّمَا دَارَى مِنِّي ازدِيادَ الِاعتِياصِ وَارتِيادَ المَناصِ

بسوی او و سود نمیداد شفیع خواستن و هر گاه دید از من افزونی دشواری و مشقت و طلب کردن نجات

تَجَرَّمَ وَنَضَرَّمَ وَحَرَّقَ عَلَى الأُمِّ وَنَفسِي مَعَ ذٰلِكَ لَا تَسمَحُ بِمُفارَقَةِ يَدَيَّ وَلَا بِأَن

دعوی گناه بر من کرد و افروخت آتش غضب را و سائید بر من آنها را و جان من با وجود اینهمه امور چنان نمیکرد و بخدائی ماه کامل خود دونا بانکه

أَنزِعَ قَلبِي مِن صَدَدِي حَتّى آلَ الوَعِيدُ إِيقاعًا وَالتَّقرِيعُ قِراعًا فَفَادَنِي

برکشم دل خود را از سبب خود تا آنکه رجوع کرد وعدهٔ بد بوقوع آمدن و سرزنش بردن بس کشید مرا

الِاشفاقُ مِنَ الحِينِ إِلَى أَن قَضَّتهُ سَوادُ العَينِ بِصُفرَةِ العَينِ وَلَم يَحُطِ الوَاشِي

ترسیدن از مرگ بسوی اینکه معاوضه کردم با بیر سیاهی چشم را با زردی زر و بهره حاصل نکرد سخن چین

بغير الإثم والشين فعاهدت الله تعالى مذ ذلك العهد أن لا أحاضر نماما

بجز گناه وعيب پس پيمان بستم خداى بزرگ را از مدت آن زمان حاضر نشوم سخن چين را

من بعد والرجاج مخصوص بهذه الطباع الذميمة وبه يضرب المثل في النميمة

پس ازين وآبگينه خاص كرده شده است باين سرشت نكوهيده وآن ميزند داستان در غمازے

فقد جرى عليه سيل يميني ولذلك السبب لم تمتد إليه يميني

پس تحقيق جارى شد بران سيلان سوگند من وبهمين سبب دراز نشد بسوے آبگينه دست راست من

فلتشتد نظم فلا تعذلوني بعد ما قد شرحته + على أن حومتم بي قطاف القطائف

وخواند پس ملامت نكنيد مرا پس از آنكه بيان كردم احوال خود را بر نيكه محروم شدم بسبب من چيدن ميوه ها را

فقد بان عذري في صنيعي وإنني + سأدقق فقي من تليدي وطارفي + على أن

پس بآيينه ظاهر شد پوزش من در كار من وهر آينه من + قريبست كه مى بندم گشودگى خود را از مال كهنه ومال نو خود + با آنكه هر آينه انچه

ما زودتكم من فكاهة + الدر من الحلوى لدى كل عارف قال الحارث بن همام

توشه دادم شما را از خوش طبعى + لذيذتر است از حلوا نزد يك هر شناسنده گفت حارث پسر همام

فقبلنا اعتذاره وقبلنا عذاره وقلنا له قدما وقذت النميمة خير البشر حتى انتشر

پس پذيرفتيم عذر آوردن او را وبوسيديم رخسارهٔ او را وگفتيم او را از پيشتر رنجانيده است سخن چينى بهترين مردم را تا آنكه پراگنده وظاهر

عن حمالة الحطب انتشر ثم سألناه عما أحدث جادة القنات وخلل المفتات

شد از زن بردارنده هيمه انچه ظاهر شد پس پرسيديم او را از انچه پديد آورد همسايه سخن چين او ودوست مكار خود را ى او

بعد لأن رأس له سبل السعاية ووجد حيل الرعاية فقال اخذني الاستخذاء

پس از آنكه برنهاد مر او را بر تير سخن چينى وبريدن نگاهداشتن راز را پس گفت كه آغاز كرد در عاجزے

والاستكانة والاستشفاع إلى بذوي المكانة ولنت حرجت على نفسي أن

وفروتنى كردن وشفيع خواستن بسوى من بخداوندان پايگاه وبودم كه تنگ كرده بودم بر جان خود اينكه

لا يسترجعه أنسي ويرجع إلى أمسي فلم يكن له مني سوى الرد والإصرار

باز نگردد آن همسايه را محبت من مگر آنكه برگردد بسوى من وبپردازد من پس نبود مر او را از من بجز باز گردانيدن وپيوسته بودن

عَلَى الصَّدِّ وَهُوَ لَا يَكْتَئِبُ مِنَ الْبَيْنِ وَلَا يَتَأَيَّبُ مِنَ وَقَاحَةِ الْوَجْهِ بَلْ يُلِطُّ بِالْوَسَائِلِ

بر اعراض و آن اندوهگین نمیشد از راندن و شرم نمیداشت از بی شرمی رد بلکه ملازم شدی بدستاویزها

وَيُلِحُّ بِالْمَسَائِلِ فَمَا انْقَدَنِي مِنْ إِبْرَامِهِ وَلَا أَبْعَدَ عَلَيْهِ نَيْلَ مَرَامِهِ إِلَّا أَبْيَاتٌ

و مبالغه میکرد در خواستیهای خوشنودی من پس نرهانید مرا از ستوه آوردن او و نه دور کرد بر و یافتن مراد او را مگر چند ابیاتی

نَفَثَ بِهَا الصَّدْرُ الْمَوْتُورُ وَالْخَاطِرُ الْمَيْتُورُ فَإِنَّهَا كَانَتْ مَدْحَرَةً لِشَيْطَانِهِ

که در میدمید بآن سینه مظلوم و خاطر بریده باندوه چراکه آن بود دور کننده نفس سرکش او را

وَمَسْجَنَةً لَهُ فِي أَوْطَانِهِ وَعِنْدَ انْتِشَارِهَا هَابَتْ طَلَاقَ الْحُبُورِ وَدَعَا بِالْوَيْلِ

و زندان او را در وطنهای او و وقت پراگندگی آن بایستاد او قطع کرد طلاق شادمانی را و خواند ویل بر

وَالثُّبُورِ وَالْيَأْسِ مِنَ النُّشُورِ وَصَلِّ الْمَقْبُورِ كَمَا يَئِسَ الْكُفَّارُ مِنْ أَصْحَابِ الْقُبُورِ

و هلاکی را و نومید شد از زندگی در گور کرده من چنانکه نومید شدند ناگرویدگان از خداوندان گورها

فَنَاشَدْنَاهُ أَنْ يُنْشِدَنَا إِيَّاهَا وَيُنْشِقَنَا رَيَّاهَا فَقَالَ لَجَلَجَ خُلِقَ الْإِنْسَانُ مِنْ عَجَلٍ

پس سوگند دادیم او را اینکه بخواند پیش ما آنرا و در بینی ما کند بوی آنها پس گفت آری آفریده شد انسان از شتاب

ثُمَّ أَنْشَدَ لَا يَزْوِيهِ خَجَلٌ وَلَا يَثْنِيهِ وَجَلٌ نَظْمٌ وَنَدِيمٌ مَحَضْتُهُ صِدْقَ وُدِّي

سپس خواند بحالیکه باز نمیداشت او را شرم و برنمیگردانید او را ترس بسیار همنشین که خالص کردم او را راستی دوستی خود

إِذْ تَوَهَّمْتُهُ صَدِيقًا حَمِيمًا ثُمَّ أَلْفَيْتُهُ قَطِيعَةَ قَالٍ حِينَ أَلْفَيْتُهُ صَدِيدًا حَمِيمًا

هرگاه گمان بردم او را دوست خالص پس بازدادم او را عداوت دشمن وقتیکه یافتم او را زر و آب گرم

خِلْتُهُ قَبْلَ أَنْ يُجَرِّبَ أَلِفًا ذَا ذِمَامٍ فَبَانَ حِلْفًا ذَمِيمًا وَظَنَنْتُهُ

گمان بردم او را پیش از آنکه آزموده شود دوست خداوند عهد پس ظاهر شد بعاقبت نکوهیده و گمان بردم او را

مُعِينًا رَحِيمًا فَتَبَيَّنْتُهُ لَعِينًا رَجِيمًا وَتَخَيَّرْتُهُ كَلِيمًا فَأَمْسَى مِنْهُ قَلْبِي

یاری کننده بخشنده پس دانستم او را لعنت کرده رانده و برگزیدم او را هم سخن پس گردید از دل من

بِمَا جَنَاهُ كَلِيمًا وَرَأَيْتُهُ مُرِيدًا فَجَلَّى عَنْهُ سَبَكِي لَهُ مَرِيدًا لَئِيمًا وَتَوَسَّمْتُ أَنْ

بجز آنکه جدا از مجروح و دیدم او را فرمان پس روشن کرد از او گداختن من او را سرکش و نافرمان و بفراست دریافتم اینکه

يَهُبَّ نَسِيماً + فَأَبَى اَنْ يَهُبَّ اِلَّا سَمُوماً + بِتُّ مِنْ لَسْعِهِ الَّذِي اَعْجَزَ الرُّقْ
خواهد وزيد بجهاد نرم پس سر باز زد از نيكه وزد مگر مانند باد گرم + شدم از گزيدن او كه عاجز كرد افسون كننده را + گزيده

سَلِيماً + وَبَاتَ مِنِّي سَلِيماً + وَغَدَا اَمْرُهُ غَدَاةَ افْتَرَقْنَا + مُسْتَقِيماً وَالْجِسْمُ مِنِّي سَقِيماً +
وشب گذرانيد آزار من درست + در بهيده گشت كار او بامداد روز يكه جدا شديم از هم راست وگشت تن از من بيمار +

لَمْ يَكُنْ رَائِعاً خَصِيباً وَلَكِنْ + كَانَ بِالشَّرِّ رَائِعاً لِي خَصِيماً + قُلْتُ لِمَا بَلَوْتُهُ لَيْتَهُ كَانَ
نبود خوش آينده وخداوند مال ولكن بود بدي ترساننده مرا دشمن ستيزنده + گفتم هرگاه آزمودم اورا كاش او نبود

عَدِيماً وَلَمْ يَكُنْ لِي نَدِيماً + بَغَّضَ الصُّبْحُ حِينَ ثَمَّ اِلَى قَلْبِي لِاَنَّ الصَّبَاحَ يُلْفِي نُؤُوماً
ابود ونبود براي من همنشين + دشمن گردانيد بامداد را هنگاميكه غازي كرد بسوي + دل من چراكه بامداد يافته ميشود غماز +

فَدَعَانِي اِلَى هَوَى اللَّيْلِ اِذْ كَانَ سَوَادُ الدُّجَى رَقِيباً كَتُوماً فَكَفَانِي مَنْ يَشِي وَلَوْ
وخواند مرا بسوي محبت شب چراكه هست سياهي شب تارنگهبان پوشيده + دلبنده است كسي را كه غمازي ميكند اگرچه

قَاهُ بِالصِّدْقِ اِثْماً فِيمَا اَتَاهُ وَلُوماً + قَالَ فَلَمَّا سَمِعَ رَبُّ الْمَنْزِلِ قَرِيضَهُ وَسَجْعَهُ
سخن گويد براستي بد ازروي گناه در آنچه اندر آنرا ازروي نكوهش + گفت راوي پس چون شنيد خداوند فرودگاه شعر او را وسخن باقافيه اورا

وَاسْتَمَلَّحَ تَقْرِيظَهُ وَسَبْكَهُ بَوَّأَهُ مِهَادَ كَرَامَتِهِ وَصَدَّرَهُ عَلَى لُكْرُمَتِهِ ثُمَّ اسْتَحْضَرَ
ونكوين وخوش شمود سخنوري او را مهيا كرد او را فرش بزرگداشت او ودر پيشگاه مجلس نشانيد او را بر بالش خود پس حاضر آورد

عَشَرَ صِحَافٍ مِنَ الْغَرْبِ فِيهَا حَلْوَاءُ الْقَنْدِ وَالضَّرْبِ وَقَالَ لَهُ لَا
صاحب منزل ده كاسها از سيم در آن حلواي قند وعسل سپيد بود وگفت اورا

يَسْتَوِي اَصْحَابُ النَّارِ وَاَصْحَابُ الْجَنَّةِ وَلَا يَسَعُ اَنْ يُجْعَلَ الْبَرِيءُ كَذِي
برابر نباشند خداوندان دوزخ وخداوندان بهشت وسزاوار نيست اينكه گردانيده شود پاك از عيب مانند خداوند

الظِّنَّةِ وَهَذِهِ الْاَبْنِيَةُ تَتَنَزَّلُ مَنْزِلَةَ الْاَبْرَارِ فِي صَوْنِ الْاَسْرَارِ فَلَا
تهمت واين اوندها قائم مقام نيكوكارانند در نگهداشتن رازها پس

تَوْلِهَا الْاِبْعَادَ وَلَا تُلْحِقْ هُوداً بِعَادٍ + ثُمَّ اَمَرَ خَادِمَهُ اَنْ يُنَقِّلَهَا
نزديك مكن آنرا بادوري وبيوسته مكن هود عليه السلام را باقوم عاد پس حكم كرد خدمتگار خود را اينكه برداشتن را

إلى مثواه ليحكم فيها بما يهواه فأقبل علينا أبو زيد فقال اقرؤا سورة الفتح
بسوی منزل او تا فرمان دہد در آنہا بآرزوی خود پس رو آورد بما ابو زید و گفت بخوانید سورہ انا فتحنا

وابشروا بإبادة مال القرح فقد جبر الله كلمكم وسني أكلكم وجمع في
وشاد شوید با بہ شدن ریش پس ہر آینہ نیکو کرد خدا مصیبت شمارا و آسان کرد خوردنی شمارا و فراہم آورد در

ظل الحواء شملكم وعسى أن تكرهوا شيئا وهو خير لكم ولما هم إلا بانصراف
سایہ پالودہ پراگندگی شمارا و نزدیک اینکہ ناپسند دارید چیزیرا حال آنکہ بہتر ست مر شمارا و چون قصد کرد ابو زید بہ برگشتن

مال إلى استهداء الصحاف فقال للأدب إن من دلائل الظرف سماحة
رغبت کرد بسوی ہدیہ خواستن کاسہا پس گفت مہمانی کنندہ را ہر آینہ از نشانہاے زیرکی ست جوان مردی کردن

المهدي بالظرف فقال كلاهما والغلام فاحذف الكلام وامض بسلام
ہدیہ دہندہ با وند پس گفت ہر دو کودک مرترا ست پس کوتاہ کن سخن را و برخیز بسلامت

فوثب للجواب وشكره شكر الروض للسحاب ثم افتادنا أبو زيد إلى حوائه
پس زود برخاست برای پاسخ و سپاس گفت ہمچو سپاس مرغزار برای ابر پس کشید ما را ابو زید بسوی خانہ پشین خود

وحكمنا في حلوائه وجعل يقلب الأواني بيده ويفض عدها على عدده
و حاکم کرد ما را در پالودۂ خود و آغاز کرد کہ میگرداند اوندہا را بدست خود و جدا میکرد حلوای آوندہا را بر شمار یاران خود

ثم قال لست أدري أشكر ذلك الغمام أم الكفر وهل أتناسى فعلتنا أم أذكر
باز گفت ابو زید نیستم کہ دریابم ایا شکر کنم آن خمار را یا ناشکری کنم و آیا فراموش کنم کار او را یا ذکر کنم

فإنه وإن كان أسلف الجريمة ونمم النعيمة فمن غبيه انهلت هذه
چرا کہ ہر آینہ او اگرچہ بود کہ اول نمود گناہ را و زینت را و غازی پس از ابر او فرو ریخت این

الديمة وبسيفه انحازت لي هذه الغنيمة وقد خطر ببالي أن أرجع إلى
باران پیوستہ و بشمشیر او گرد آمد برای من این مال تاراج و بتحقیق خطور کرد در دل من کہ برگردم بسوے

أشبالي وأقنع بما أتى لي وأن لا أتعب نفسي ولا أجمالي وأنا أودعكم
فرزندان خود و قناعت کنم بچیزیکہ آسان رسید مرا و در رنجہ نہ سازم نفس خود را و نہ شتران خود را و من بدرود میکنم شما را

وَدَاعَ مُحَافِظٍ وَاسْتَوْدِعُكُمْ خَيْرَ حَافِظٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى رَحْلَتِهِ لَاجِعًا فِي حَافِرَتِهِ وَلَا وِيًا

همچو پرود کردن نگهدارنده حقوق می سپارم شمارا به نیکوترین نگهدارنده پس سوار شد بر مرکب خود بحالیکه برگردنده بود در راه آنچنین خود

إِلَى إِفْرِنْدَتِهِ فَعَادَ نَا بَعْدَ أَنْ وَخَدَتْ عَنْسُهُ وَذَا لَيْنَا أَنَّهُ كَدَسْتَ غَابَ صَدْرُهُ

بسوی عزیزان خود پس گذاشت ما را پس از آنکه شتابی کرد ناقهٔ او و جدائی گزید از ما مانند چار بار بحیثیکه ناپدید شد بالانتین او

أَوَّلُ أَفَلَ بَدْرُهُ الْمَقَامَةُ التَّاسِعَةَ عَشَرَ النَّصِيبِيَّةُ رَوَى الْحَارِثُ بْنُ

یا شبیکه فرو رفت ماه تمام او مقامه نوزدهم منسوب به نصیبیه روایت کرد حارث پسر

هَمَّامٍ قَالَ أَمَحَلَ الْعِرَاقُ ذَاتَ الْعُوَيْمِ لِاخْتِلَافِ أَنْوَاءِ الْغَيْمِ وَتَحَدَّثَ الرُّكْبَانُ بِرِيفِ

همام گفت خشکسال شد عراق سالی از سالها بسبب خلاف نمودن ستاره های باران و گفتگو کردند سواران مسافر بارزانی

نَصِيبِينَ وَبُلْهِنِيَةَ أَهْلِهَا الْمُخْصِبِينَ فَاقْتَعَدْتُ مُهْرِيًّا وَاعْتَقَلْتُ سَمْهَرِيًّا

بنصیبین و بفراخی عیش مردمان آن که فراخ عیش بودند پس مرکب خود ساختم شتر نیکو را و میان بای گرفتم نیزه را

وَسِرْتُ أَتَلَفَّظُ الْأَرْضَ إِلَى أَنْ وَيَجْدَ بُنِيَّ دَفَعَ مِنْ خَفَضٍ حَتَّى بَلَغْتُهَا

و میرفتم بحالیکه می انداخت مرا زمینی طرف زمین دیگر و میکشید مرا بلندی از پستی تا آنکه رسیدم آنرا

نَقْضًا عَلَى نَقْضٍ فَلَمَّا انْتَحَتُ بِمَغْنَاهَا الْخَصِيبِ وَضَرَبْتُ فِي مَرْعَاهَا بِنَصِيبِي

بحالیکه لاغر بودم بر لاغر پس چون نشانیدم شتر را در جای آن که باز راعت بود و حاصل کردم در چراگاه آن از حصهٔ خود

نَوَيْتُ أَنْ أُلْقِيَ بِهَا جِرَانِي وَأَتَّخِذَ أَهْلَهَا جِيرَانِي إِلَى أَنْ يَحْيَا السَّنَةُ الْجَمَادُ

در دل گرفتم اینکه اندازم در آن بیش گردن خود و بگیرم باشندگان آنرا همسایگان خود تا آنکه زنده شود سال بے باران

وَيَتَعَهَّدَ أَرْضَ قَوْمِي الْعِهَادُ فَوَاللَّهِ مَا تَضَمَّضَتْ مُقْلَتِي بِنَوْمِهَا وَلَا

و تازه گرداند زمین قوم مرا باران پس قسم بخدا که نه در آورد بیغولهٔ چشم من خواب را و

تَحَنَّتْ لَيْلَتِي عَنْ يَوْمِهَا أَوْ أَلْفَيْتُ أَبَا زَيْدٍ السَّرُوجِيَّ يَجُولُ فِي أَرْجَاءِ

نزآسوده بود شب من از روز خود آنکه یافتم ابا زید سروجی را که میگردید در کنارهای

نَصِيبِينَ وَيَخْبِطُ بِهَا خَبْطَ الْمَصَابِينَ وَالْمُصِيبِينَ وَهُوَ يَنْثُرُ مَنْ فِيهِ

بلدهٔ نصیبین و سوال میکرد در آن همچو سوال کردن دیوانگان و حاقلان و او پراگنده میکرد از دهن خود

الدُّرَرَ وَيَحْتَلِبُ بِكَفَّيْهِ الدِّرَرَ فَوَجَدْتُ بِهَا جِهَادِي قَدْ حَارَ مُغْنَمًا وَقِدْحِي الْفَذَّ قَدْ

بجوهر کلام او میبرد شید بهر دو دست خود بسیار بهای شیر را پس بافتم آن کوشش خود را هر آینه گردد غنیمت او تیر قمار من کطاق بود هر آینه

صَارَ تَوْءَمًا فَلَمْ أَزَلْ أَتْبَعُ ظِلَّهُ أَيْنَمَا انْبَعَثَ وَالْتَقِطُ لَفْظَهُ كُلَّمَا نَفَثَ إِلَى أَنْ

گردید جفت پس پیوسته پیروی میکردم سایهٔ او را هر جا که میرفت و میچیدم کلام او را هر جا که میکرد تا آنکه

عَرَاهُ مَرَضٌ امْتَدَّ مَدَاهُ وَعَرِقْتُهُ مُدَّاهُ حَتَّى كَادَ يَسْلُبُهُ ثَوْبَ الْمَحْيَا

نازل شد او را بیماری که دراز شد مدت او و بی گوشت کرد او را کارد های آن تا آنکه نزدیک شد که دریابد از و جامهٔ زندگی را

وَيُسْلِمَهُ إِلَى أَبِي يَحْيَى فَوَجَدْتُ لِفَوْتِ لُقْيَاهُ فَانْقِطَاعِ سُقْيَاهُ مَا يَجِدُهُ

و سپارد او را بسوی مرگ پس یافتم از فوت شدن دیدار او و بریدگی بهرهٔ آب او آنچه یابد آنرا

الْمُبْعَدُ عَنْ مَرَامِهِ وَالْمُرْضَعُ عِنْدَ فِطَامِهِ ثُمَّ أُجِفَّ بِأَنَّ رَدْنَهُ قَدْ غَلِقَ

دور کرده شده از مقصد خود و طفل شیر خواره وقت باز داشتن آواز شیر باز مشهور شد باین طور که هر آینه گرو تحقیق بسته شد

وَمِخْلَبُ الْحِمَامِ بِهِ قَدْ عَلِقَ فَقَلَقَ صَحْبُهُ لِإِنْجَافِ الْمُرْجِفِينَ وَانْثَالُوا إِلَى

و ناخن مرگ با بوزید بهر آینه آویخت پس بی آرام شدند یاران او بسبب خبر دروغ دروغگویان و بر سیدند بسوی

عَقْوَتِهِ مُوجِفِينَ نَظْمَ حَيَارَى يَمِيدُ بِهِمْ شُجُوهُمْ كَأَنَّهُمْ إِذْ تَصَعَّدُوا

گرداگرد خانهٔ او زودی کنندگان سرگشتگان که خم میدادایشانرا اندوه ایشان گویا که آنها نوشیدند

الْخَنْدَرِيسَا وَسَأَلُوا الْغُرُوبَ وَعَطَّلُوا الْجُيُوبَ وَصَكُّوا الْخُدُودَ وَحَشَّوُا الرُّؤُوسَا

شراب کهنه روان کردند اشکهارا و دریدند گریبان ها را و زدند رخسارها را و شکستند سرها را

يَوَدُّونَ لَوْ سَلِمَتْهُ الْمَنُونَ وَغَالَتْ نَفَائِسَهُمْ وَالنُّفُوسَا قَالَ الرَّاوِي

آرزو میبردند کاش آشتی کردی با او مرگ و در ربودی چیزهای قیمتی ایشانرا و جانهای ایشانرا گفت روایت کننده

فَكُنْتُ فِيمَنِ الْتَفَّ بِأَصْحَابِهِ وَعُلَّ إِلَى بَابِهِ فَلَمَّا انْتَهَيْنَا إِلَى فِنَائِهِ وَتَصَلَّيْنَا

پس بودم در جمله کسانیکه پیچیدند بیاران او و زود می کردند بسوی دروازهٔ او و پس چون رسیدیم بسوی پیش خانهٔ او و پیش آمدیم

لِاسْتِشْفَاءِ إِنْبَائِهِ بَرَزَ إِلَيْنَا فَتَاهُ مُفْتَرَّةً شَفَتَاهُ فَاسْتَطْلَعْنَاهُ طَلْعَ

برای پرسیدن خبرهای او بیرون آمد بسوی ما پسر جوان او بحالیکه خندان بود دو لب او پس پرسیدیم از و خبر

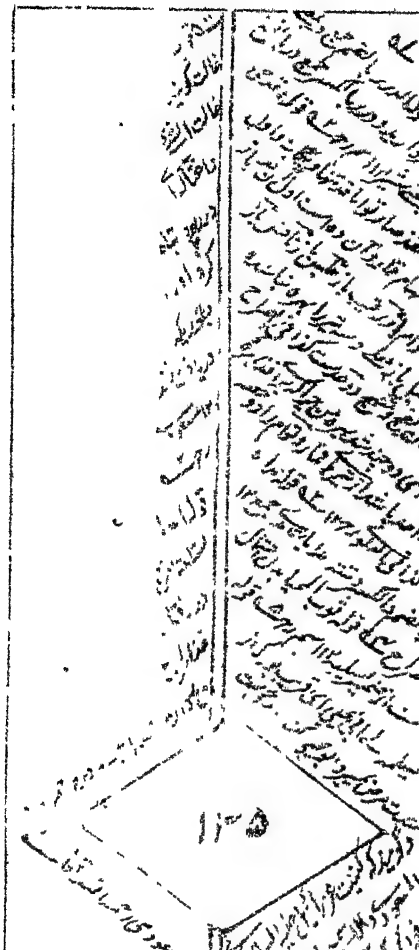

الشیخ فی شکایة وکنه قوی حرکاتة فقال قد کان فی قبضة الموضیة

پیر — در مرض او وحقیقت توانائیهای جنبشهای او پس گفت تحقیق بود ابو زید در قبضه بیمارے

وعرکة الوعکة الی ان شقة الدنف واستشفه التلف ثم من الله تعالی

وگوشمال تیزی تپ تا آنکه زار کرد اورا بیماری — وقریب شد اورا بلاکی بازمنت نهاد خدائے بزرگ

بتقویة ذمایه فافاق من اغمایه فادجوا ادراجکم فلنضوا انزعاجکم

بتوانائی بقیه جان او پس بهوش آمد از بیهوشی خود — پس برگردید راههای خود را و دور کنید بے آرامی خودرا

فکان قد غدا وداح وساقکم الراح فاعظمنا بشراه واقترحنا ان بزاه

پس گویا که بهر آینه بامداد و شبانگاه کرد و کشید باشاخراب — پس بزرگ داشتیم خوشخبری اورا و خاستیم آنکه بینم اورا

فدخل موذنا بانا ثم خرج اذنا لنا فلقینا منه لقیا ولسانا طلقا وجلسنا

پس درآمد بخانه بحالیکه آگاهنده بود باز بیرون آمد بحالیکه دستوری دهنده بود مارا پس دیدیم ما ازو افتاده و زبان تیز و نشستیم

محیی قیس بسیریة محمد قیس الی اساریة فقلب طرفه فی الجماعة ثم قال جنلوها

بحالیکه احاطه کننده بود بیم تحت او و بینندگان بودیم بسوی خطهای پیشانی او پس گردانید چشم خود را در جماعت باز گفت بسمد این ابیات را

بیت الساعة فالتشد نظم عافانی الله وشکرا له من علة کادت

ای دختر ساعت را و خواند — رستگاری بخشید مرا خدا و سپاس میگویم اورا از مرضیکه قریب بود که

تعفینی ومن بالبر علی انه لابد من حتف سیبریني مایتنا سانی

نابود کند مرا — واحسان کرد بصحت با آنکه هر آینه شان انیست که منت نهاد از مرگیکه سر انجام ست که خواهد ترا شید مرا فراموش نخواهد کرد

ولکنه الی تقضی الاکل یسنیني ان حم لم یغن حمیم ولا حمی کلیب منه

ولیکن او تا بسر آمدن خوردنی تاخیر میکند مرا — اگر تقدیر کرده شود مرگ بی نیاز نکند دوست و نه مرغزار کلیب ازو

یحمیني حمانا بالی اذنا یومه ام اخا لحین الی حین فای فخر فی حیاة

نگهبانی کند مرا و باک ندارم ازان که آیا نزدیک شد روز هلاک یا درنگ کرده شد مرگ تا مدتی پس چه نازش ست در زندگے

اذی فیها البلایا ثم تسلبني قال قد عونا له بامتداد الاجل

که هیچ — دران بلاها باز گفته کند مرا — گفت حارث پس دعا کردیم او بدرازے مدت زندگے

وَانْدَادِ الوَجِلِ ثُمَّ نَدَاعَيْنَا إِلَى القِيَامِ لِاقْتِفَاءِ الاِبْتِسَامِ فَقَالَ كَلَّا بَلْ لِنَثْوِ

وباز گشتن خوف باز کنید یگر را خواندیم بسوی برخاستن برای پرهیز قبول کردن ابوزید پس گفت نچنین بلکه درنگ کنید در

بِبَيَاضِ يَوْمِكُمْ عِنْدِي لِنَشْتَفِيَ بِالمُفَاكَهَةِ وَجْدِي فَإِنَّ مُنَاجَاتَكُمْ تُقَوِّي نَفْسِي

سفیدی روز خود نزد من تا شفا دهید بخوش منشی اندوه مرا چه آنکه هر آئینه گفتگوے شما روزے جان من ست

وَمُغَاطَبَتِيَ ابْنِيَ فَخَرَّجْنَا مَرْضَاتَهُ وَتَحَامَيْنَا مُعَاصَاتَهُ وَأَقْبَلْنَا عَلَى الحَدِيثِ نَمْحَضُ

وگشنده محبت من ست پس قصد کردیم خوشنود ی او را و پرهیز دیدیم نافرمانی او را باز روآوردیم بر سخن بحالیکه بیرون میکشیدیم

زَبَدَهُ وَنَلْغِي نَبْذَهُ إِلَى أَنْ حَانَ وَقْتُ المَقِيلِ وَكَلَّتِ الأَلْسُنُ مِنَ القَالِ

مسکه او را و می انداختیم کف آنرا تا آنکه رسید هنگام قیلوله و کند شد ند زبانها از سخن معلوم

وَالقِيلِ وَكَانَ يَوْمًا حَامِيَ الوَدِيقَةِ يَانِعَ الحَدِيقَةِ فَقَالَ إِنَّ النُّعَاسَ قَدْ مَالَ

ومجهول دبود روز گرم سخت گرما او رسیده ثمر بوستان پس گفت هر آینه خواب تحقیق خم کرده است

الأَعْنَاقَ وَنَادَاهُ الأَمَاقُ وَهُوَ خَصْمُ اللَّدِّ وَخَطْبٌ لَا يُرَدُّ فَصِلُوا حَبْلَهُ بِالقَيْلُولَةِ

گردنها او را و در خواسته است بیخوابی چشم را و آن دشمن سخت ست زن خواهنده ایست که باز گردانیده نمیشود پس پیوندید ریسمان او را بخفتن نیمروز

وَقَدْ وَافَيْهِ بِالآثَارِ المَنْقُولَةِ قَالَ الرَّاوِي فَاتَّبَعْنَا مَا قَالَ وَقُلْنَا وَقَالَ فَضَرَبَ

و بیرو کنید وران باخبار یکه نقل کرده شده است گفت راوی پس پیروی کردیم چیزیرا گفت وقیلوله کردیم وقیلوله کرد ابوزید پس زد

اللَّهُ عَلَى الأَذَانِ وَقَرَعَ السِّنَّةَ فِي الأَجْفَانِ حَتَّى خَرَجْنَا مِنْ حُكْمِ الوُجُودِ وَصُرِفْنَا

خدا بر گوشها و بخیست خواب اندک را در پلکهای چشم تا آنکه بیرون شدیم از فرمان هستی و برگردانیده شدیم

بِالهُجُودِ عَنِ السُّجُودِ فَمَا اسْتَيْقَظْنَا إِلَّا وَالحَرُّ قَدْ بَاحَ وَاليَوْمُ قَدْ شَاخَ فَتَدَرَّعْنَا

بخواب از نماز پس بیدار نشدیم مگر وقتیکه گرمے ساکن شد و روز بآخر رسید پس وضو کردیم

لِصَلَاةِ العَجْمَاوَيْنِ وَقَدَّيْنَا مَا حَلَّ مِنَ الدَّيْنِ ثُمَّ تَحَثْحَثْنَا لِلِارْتِحَالِ إِلَى

برای نماز ظهر و عصر و گذاردیم انچه واجب شد از دام باز زود ی کردیم برائے کوچیدن بسوے

مُلْتَقَى الرِّحَالِ فَالْتَفَتَ أَبُو زَيْدٍ إِلَى شِبْلِهِ وَكَانَ عَلَى شَاكِلَتِهِ وَشَكْلِهِ

محل انداختن بالانها پس نگریست ابوزید بسوے پسر خود و بود او بر طبیعت او و صورت او

وَقَالَ إِنِّي لَا أَنَالُ أَبَا عُمَرَةَ قَدْ أَضْرَمَ فِي أَحْشَائِهِمُ الْجَمْرَةَ فَاسْتَدْعِ أَبَا جَامِعٍ

گفت هر آینه من گمان می برم گرسنگی را که تحقیق فروزانیده است در رودهای شکم ایشان آتش را پس طلب کن خوان را

فَإِنَّهُ يُبْشِرُ كُلَّ جَائِعٍ وَارِدُهُ بِأَبِي نُعَيْمٍ الصَّابِرِ عَلَى كُلِّ ضَيْمٍ ثُمَّ عَرِّجْ بِأَبِي حَبِيبٍ

چرا که تحقیق آن مژده گرسنه است وارد پس او آرزمان سپید را که شکیباست بر هر ستم باز قوی کن با بزغاله بریان

الْمُحَبِّبِ إِلَى كُلِّ لَبِيبٍ الْمُقَلِّبِ بَيْنَ أَحْرَاقٍ وَتَغْذِيبٍ وَاهْتِبْ بِأَبِي ثَقِيفٍ فَحَبَّذَا

دوست داشته شده بسوی هر عاقل گردانیده شده میانه سوختن وعذاب دادن وبخوان سرکه را پس چه نیک ست

هُوَ مِنَ الْكِيفِ وَهَلُمَّ بِأَبِي عَوْنٍ فَمَا مِثْلُهُ مِنْ عَوْنٍ وَلَوِ اسْتَحْضَرْتَ أَبَا جَمِيلٍ

آن دوست ویار نمک برا پس نیست مانند آن یاری کننده واگر خواهی حضور سبزے را

بِجَمَلِ أَيِّ تَجْمِيلٍ وَحَيَّ هَلْ بِأُمِّ الْقُرَى الْمُذَكِّرَةِ بِكَسْرِهِ وَلَا تَتَنَاسَ أَمْرَ

هر آینه آرایش دهد چه نیکو آرایش دادن وشتاب کن بسکباج که یاد دهنده انوشیروان ست وفراموش مکن

جَابِرِ فَكَمْ لَهَا مِنْ ذَاكِرٍ وَنَادِ أُمَّ الْفَرَجِ ثُمَّ أَفِيكَ بِهَا وَلَا حَرَجَ ثُمَّ اخْتِمْ بِأَبِي رَدِينٍ

هر سیر را پس بسا ست مرا ورا یاد کننده وبخوان جودابه را بخور آنرا ونیست هیچ گناه بر تو باز ختم کن با حلوا

هُوَ مُسَلَّاةٌ لِكُلِّ حَزِينٍ وَإِنْ تَقْرُنْ بِهِ أَبَا الْعَلَاءِ ثُمَّ اسْمَكَ مِنَ الْبُخَلَاءِ

پس آن دور کننده اندوه است هر اندوهگین واگر پیوسته کنی بآن پالوده را محو کند نام ترا از بخیلان و

وَإِيَّاكَ وَاسْتِدْنَاءَ الْمَرْجِفِينَ قَبْلَ اسْتِقْلَالِ حُمُولِ الْبَيْنِ وَإِذَا نَزَعَ الْقَوْمُ

دور کن خود را از نزدیک کردن طمست وابریق پیش از برداشتن هودجهای فراق وهرگاه فارغ شوند مردم

عَنِ الْمَرَابِعِ وَصَمَّمُوا أَبَا إِيَاسٍ فَاطْلُفْ عَلَيْهِمْ أَبَا السَّرِيِّ فَإِنَّهُ عُنْوَانُ السُّرُومِ

از کوشیدن ورنج بردن درست گیرید دست شوبا را پس گردان برایشان خوشبورا چراکه آن علامت سرداری وبزرگیست

قَالَ الْحَارِثُ بْنُ هَمَّامٍ فَقَهَ ابْنُهُ لَطَائِفَ رُمُوزِهِ بِلَطَافَةِ تَمْيِيزِهِ فَطَافَ عَلَيْنَا

گفت حارث پسر همام پس فهمید پسرش نکوئیهای اشارت اورا بیاریکی خرد پس گردید برما

بِالطَّيِّبَاتِ وَالطَّيِّبِ إِلَى أَنْ أَذِنَتِ الشَّمْسُ بِالْمَغِيبِ فَلَمَّا اجْمَعْنَا عَلَى

بخوردنیهای پاک ولذیذ وخوشبو تا آنکه نزدیک شد آفتاب بناپدید شدن چون فراهم آمدیم بر

التَّوْدِيعَ قُلْنَا لَهُ أَلَمْ تَرَ إِلَى هٰذَا الْيَوْمِ الْبَدِيعِ كَيْفَ بَدَا صُبْحُهُ فَمُطَرِّيرًا وَ

بدرود کردن گفتیم او را آیا نمی بینی بسوی این روز شگفت چگونه آشکار شد بامداد او سخت و دشوار و

مُسِنَّهِ مُسْتَنِيرًا أَفْسَجَدَ حَتَّى أَطَالَ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ وَقَالَ نَظْمًا لَا تَيَاسَنْ

شبانگاه او روشن پس سر به زمین نهاد تا آنگه دراز کرد باز برداشت سر خود را و گفت هرآنینه نومید مشو

عِنْدَ النُّوَبِ مِنْ فَرَجٍ تَجْلُو الْكُرَبَ ۞ فَلَكَمْ سَمُومٍ هَبَّ ثُمَّ جَرَى نَسِيمًا

وقت حوادث از گشایش درها که زائل کند اندوه بسیار زیرا که هرآینه بسیار باد گرم که وزید پس روان گردید باد نرم

فَانْقَلَبْ ۞ وَسَحَابٍ مَكْرُوهٍ نَشَا ۞ فَاضْمَحَلَّ وَمَا سَكَبْ ۞ وَدُخَانِ خَطْبٍ

پس برگردید بسا ابر ناخوش که بلند گردید پس نیست گردید و نریخت آب و دود کار بزرگ و دشوار

خِيفَ مِنْهُ فَمَا اسْتَبَانَ لَهُ لَهَبْ ۞ وَلَطَالَمَا طَلَعَ الْأَسَى ۞ وَعَلَى تَقْنِيطٍ

که ترسیده شد از او پس آشکار نشد مر او را زبانه و دیرست که برآمد اندوه و بر پی خود

غَرَبْ ۞ فَاصْطَبِرْ إِذَا مَا نَابَ رَوْعٌ ۞ فَالزَّمَانُ أَبُو الْعَجَبْ ۞ وَتَرَجَّ مِنْ رَوْحٍ

زود رفت پس صبر کن هنگامیکه برسد ترس زیرا که روزگار بازیگرست و امیدوار باش از رحمت

الْإِلٰهِ لَطَائِفًا لَا تُحْتَسَبْ ۞ قَالَ فَاسْتَمَلْنَا مِنْهُ الْأَبْيَاتَ الْغُرَّ ۞ وَقُلْنَا لِلّٰهِ تَعَالَى

خداوند تعالی نکوئیها که بی شمار باشد گفت راوی پس نرم گردانیدیم خواستیم از او اشعار گرامی او را و پیاپی گردیم خدای را

الشُّكْرُ وَدَدْنَا أَنَّا مَسْرُورِينَ بِبُرْئِهِ ۞ مَغْبُورِينَ بِبِرِّهِ تَفْسِيرُ مَا أَوْدَعَتْ

بزرگ را سپاس و چیره گردیم بحالیکه شاد بودیم باز شدن او و پوشانیدگان با نیکوئی او بیان چیزیست که سپرده شد

هٰذِهِ الْمَقَامَةُ مِنْ كَلِمَاتٍ لُغَوِيَّةٍ وَكِنَايَاتٍ طِفْلِيَّةٍ وَكِنَايَاتٍ صُوفِيَّةٍ قَوْلُهُ

این مقامه از کلمات منسوب بلغت و کنیتهای طفلی و کنایات صوفیه

ذَاتُ الْعُوَيْمِ يَعْنِي بِهِ الزَّمَانَ الْمُتَقَادِمَ وَمِثْلُهُ ذَاتُ الزَّمِينِ وَالسَّمْهَرِيَّةِ

مراد از ان زمانه پیشین ست و مانند او ست لفظ ذات الزمین و سمهریه

الْإِمَاحُ وَفِي تَسْمِيَتِهَا بِذٰلِكَ قَوْلَانِ أَحَدُهُمَا أَنَّهَا سُمِّيَتْ بِذٰلِكَ لِصَلَابَتِهَا

نیزه و در نام نهادن آن بدان لفظ دو قولست یکی از هر دو آنکه هرآینه نامیده شد سمهریه بآن نام بسبب سختی آن

وهو من قولهم استمر الشيء اذا اشتد وقيل انها منسوبة الى سمهر اسم

وآن ماخوذ از قول ایشانست سمهر الشیء وهو یکه سخت شود وگفته شد سمهر آمد آن نسبت کرده شد بسوی سمهر وهر آینه او

زوج رديئة وكانا جميعا يقومان الرماح فنسبت اليهما وقوله نقضا

شوهر مسماة ردينه است وبودند هردو که میساختند نیزها را پس نسبت کرده شدند بطرف هردو

على نقض اى مهدودا على مهزول (او الجران) باطن العنق وقيل يعمل

ای لاغر بر لاغر وجران باطن گردن وگفته شد ساخته میشود

منه السياط وقوله (فضربنا الله على الآذان) اى انمنا ومنه قوله تعالى

از دنها زیانها ای خوابانیدیم را واز آنست قول حق تعالی

ضربنا على اذانهم في الكهف اى انمناهم وقيل في تفسيره معناه سمعنا قو

پس زدیم ما بر گوشهای ایشان در غار ای خوابانیدیم ایشانرا واگفته شد در تفسیر آن آیت بازداشتیم ایشانرا از شنیدن

قوله (لكرمنا لصلوة العجماوين اى غسلنا اكارعنا وهو كناية عن الوضوء

ای وضو ساختیم برای نماز ظهر ای شستیم عضوهای خود را واین کنایتست از وضو کردن

والعجماوان صلوة الظهر والعصر سميتا بذلك لاسرار القراءة فيهما ومنه

وعجما وآن نماز ظهر وعصرست ونامیده شدند آن بسبب پست خواندن در هر دو واز آنست

الحديث صلوة النهار عجماء لا جهر فيها وقوله هلم اى قل له هلم وسيه

سخن رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم نماز روز عجماست بلند خواندن دران نیست ای بگو اورا لفظ هلم وآن

تاتي بمعنى هات وبمعنى اقبل فلا فضل ان يوحد لفظها مع المذكر والمؤنث

بیا آمد بمعنی بیار وبمعنی پیش آ وفصیح تر آنست که واحد آورده شود لفظ هلم با مذکر و مونث

والاثنين والجمع وبه نطق القرآن في قوله تعالى والقائلين لاخوانهم

وتثنیه وجمع وباو گویا است قرآن مجید در قول او تعالی وگویندگان برای برادران خود ها

هلم الينا ومن العرب من يقول للمذكر الواحد هلم وللاثنين هلما

بیائید بسوی ما ودر بعض عرب کسیست که میگوید برای مذکر واحد هلم وبرای تثنیه هلما

وَلِلْجَمْعِ هُمُّوا وَلِمُؤَنَّثَةِ الْوَاحِدَةِ هُمِّي وَلِلِاثْنَيْنِ هُمَّا وَلِلْجَمْعِ هُمْ مِنْ قَوْلِهِ

و برای جمع مذکر هُمُّوا و برای مونث واحد هُمِّي و برای تثنیه مونث هُمَّا و برای جمع مونث هُمْ من و قوله

حَيَّ هَلْ اَيْ عَجِّلْ وَاسْرِعْ يُقَالُ حَيَّ هَلْ بِفُلَانٍ بِتَسْكِينِ اللَّامِ وَفَتْحِهَا

اے زود می کن گفته میشود حَيَّ هَلْ بفلان بساکن کردن لام و فتح آن

وَبِتَنْوِينِهَا وَبِاثْبَاتِ النُّونِ مَعَهَا وَمِنْهُ قَوْلُ ابْنِ مَسْعُودٍ فِي عُمَرَ رَضِ

و بتنوین آن مع فتح و باثابت داشتن نون با آن و از انست قول ابن مسعود در عمر پدر

الْخَطَّابِ إِذَا ذُكِرَ الصَّالِحُونَ فَحَيَّ هَلًا بِعُمَرَ فِي حَيَّ هَلْ لُغَاتٌ أُخَرُ ضَرَبْنَا

خطاب وقتیکه یاد کرده شوند نیکان پس زود می کنید بعمر رضی الله عنه در حَيَّ هَلْ لغات دیگر ند بر گردیدیم

عَنْ ذِكْرِهَا إِذْ لَيْسَ هٰذَا مَوْضِعَ اسْتِيفَاءِ شَرْحِهَا فَهٰذَا تَفْسِيرُ الْأَلْفَاظِ اللُّغَوِيَّةِ

از یاد کردن آن چرا که نیست این مقام تمام در گرفتن بیان آن پس این تفسیر الفاظ منسوب به لغت است

وَأَمَّا تَفْسِيرُ الْكُنَى الطُّفَيْلِيَّةِ وَالْكِنَايَاتِ الصُّوفِيَّةِ فَأَبُو يَحْيَى كُنْيَةُ مَلَكِ الْمَوْتِ

و لیکن بیان کنیها طفلیه و کنایات صوفیه پس ابو یحیی کنیت فرشته مرگ است

وَأَبُو عَمْرَةَ كُنْيَةُ الْجُوعِ وَيُكْنَى أَيْضًا أَبَا هَالِكٍ وَأَبُو جَامِعٍ الْخِوَانُ وَ

و ابو عمره کنیت گرسنگی و کنیت کرده میشود نیز به ابو هالک ابو جامع کنیت نوان است و

(أَبُو نَعِيمٍ) الْخُبْزُ الْحُوَّارِيُّ وَأَبُو حَبِيبٍ الْجَدْيُ وَ(أَبُو ثَقِيفٍ) الْخَلُّ وَأَبُو عَوْنٍ

ابو نعیم نان سفید نفیس ست و ابو حبیب بزغاله است و ابو ثقیف سرکه است و ابو عون

الْمِلْحُ وَأَبُو جَمِيلٍ) الْبَقْلُ وَأُمُّ الْقُرَى) السِّكْبَاجُ وَأُمُّ جَابِرٍ) الْهَرِيسَةُ وَأُمُّ الْفَرَجِ

نمک ست و ابو جمیل سبزیست ام القری سکباج است و ام جابر هریسه است و ام الفرج

الْجُوذَابَةُ وَأَبُو رَزِينٍ) الْخَبِيصُ وَأَبُو الْعَلَاءِ الْفَالُوذَقُ وَأَبُو يَاسِرٍ الْغَسُولُ

گرداب ست و ابو رزین افرده ست و ابو العلا پالوده است و ابو یاسر دست شوست

وَأَبُو الْمِرْجَانِ) الطَّلْحُ شَاكِ بَرِّيٌّ) وَأَبُو السَّرِيِّ الْجُوعُ وَالْمُقَامَةُ الْعَشَرُونَ

و ابو مرجان طلح است و ابو السری گرسنگی و انچه بدان بود مقامه بیستم

المیا فارقیۃ حکی الحارث بن ہمام قال تیممت میا فارقین مع رفقۃ موافقین

مشہور بفارقیہ حکایت کرد حارث پسر ہمام گفت قصد کردم میا فارقین را با ہمسفران سازوار

لا یمادرون فی المناجاۃ ولا یبادرون ما طعم المداجاۃ فکنت بہم کمن لم یزم عن

کہ خصومت نمیکردند در یکدیگر نمیدانستند کہ چیست مزہ نفاق پس مجو دم مسیب کسیان مثل کسیکہ دور نشد از

وجارۃ ولا ظعن عن الفۃ فجارۃ فلما انخنا بہا مطایا التسیار ونفقدنا عن الاکوار

بدرۂ خود و کوچ کردہ است خود و ہمسایہ خود پس چون خوابانیدیم دران مرکہای سیر را و رفتیم از بالانہای شتر

الی الاوکار وقلاصنا یتذکار الصحبۃ وتساہینا عن التقاطع فی الغربۃ واتخذنا نادیا

بسوی خانہا و ہمدیگر وصیت کردیم بیاد کردن یاری و باز داشتیم یکدیگر را از ہمدیگر بریدن در سفر و گرفتیم

نعتمرہ طرفی النہار ونتہادی فیہ طرف الاخبار فبینا نحن بہ فی بعض

انجمن را کہ زیارت میکردیم آنرا در اول و آخر روز و ہدیہ میدادیم یکدیگر را دران غرائب اخبار پس از ہنگامیکہ باہم انجمن بودیم در بعضے

الایام وقد انتظمنا فی سلک الایتام اذ وقف علینا ذو مقول جری وجرس

از روزہا و ہر ائینہ آراستہ شدیم در رشتۂ اتفاق ناگاہ ایستاد بر ما صاحب زبان روان و صاحب آواز

حموری فحیانا تحیۃ نفاث فی العقد قناص للاسد والنقد وقال نظم

بلند پس سلام کرد ما را مرد در گرہا شکار کننده مرشیر و گوسفند آن حرد او گفت

عندی یا قوم حدیث عجیب ۔ فیہ اعتبار للبیب اریب ۔ رایت فی ذی یمان

نزد من ای گروہ سخن شگفت ست ۔ در وے پند گرفتن ست برای دانشمند دانا ۔ دیدم در اول

عمری اخا ۔ باسل حد الحسام القضیب ۔ یقدم فی المعرک اقدام من

زندگی خود خداوند دلیری سخت کہ برای او تیزی شمشیر بران بود پیش در می آمد بجنگ گاہ مثل پیش در آمدن کسیکہ

یوقن بالفتک ولا یستریب ۔ فیفرج الضیق بکراتہ ۔ حتی یری صاکان ضننا

یقین دارد بخون ریختن و لاحق نشود او را شک پس میکشود تنگی را بحملہای خود تا آنکہ دیده میشد انچہ میبود دشنگ

بہ رحیب ۔ ما بارز الاقران الا انثنی ۔ عن موقف اطغی بہ وہج غضیب

و سیع و کشاده و کارزار نکرد با ہمسران مگر باز گردید از جائے زود نیزه باشعله رگین

۱۳۲

وَلَا سَمَا يَفْتَحُ مُسْتَصْعَبًا ۞ مُسْتَغْلِقَ الْبَابِ مَنِيعًا مُهِيبْ ۞ إِلَّا وَنُودِيَ حِينَ

و نه بلند شد بحالتیکه میکشود دشوار بسته در استوار ترسناک را مگر اینکه ندا کرده شد و قتیکه

يَسْمُولُهُ ۞ نَصْرٌ مِنَ اللهِ وَفَتْحٌ قَرِيبْ ۞ هٰذَا وَكَمْ مِنْ لَيْلَةٍ بِاتَهَا ۞ يَمِيسُ فِي

قصد کرد او را باری از خداست و فتح نزدیک بگیر ابزار و بسیار از شب که گذرانیدآنرا میخرامید در

بُرْدِ الشَّبَابِ الْقَشِيبْ ۞ يَلْتَفُّ الْغِيدُ وَيَرْتَشِفْنَهُ ۞ وَهُوَ الَّذِي لِكُلِّ لَمْفَةٍ

بردهٔ جوانی نو می مکیدند زنان نرم اندام را وی مکیدند او را و او نزد همه زنان خدای تو

الْحَبِيبْ ۞ فَلَمْ يَزَلْ يَبْنِيهِ دَهْرُهُ ۞ مَا فِيهِ مِنْ بَطْشٍ وَعُودٍ صَلِيبْ ۞ حَتَّى

یاد گفته شده و دست بوده است پس همیشه میبود از روزگار او و چیز را که در وی بود از حمله کردن و چوب سخت ۞ تا آنکه

أَصَادَتْهُ اللَّيَالِي لَقَا ۞ يُعَافُهُ مَنْ كَانَ مِنْهُ قَرِيبْ ۞ فَلَا عَجَزَ الرَّاقِي تَخَيُّلُ مَا ۞

گردانید او را اشتها انداخته که ناخوش میدارد او را آنکسیکه بود از نزدیک و خویش تحقیق ستوده نمود افسونگر را در کردن چیزیکه

بِهِ مِنَ الدَّاءِ وَأَعْيَا الطَّبِيبْ ۞ وَصَارَمَ الْبِيضَ وَصَارَمَنْهُ ۞ مِنْ بَعْدِ

باو است از مرض و ماند نمود طبیب را و ببرد از زنان خوبرو و ببرند زنان از او پس از انکه

مَا كَانَ الْمُجَابَ لَمْ يُجِيبْ ۞ وَاضَ كَالْمَنْكُوسِ فِي خَلْقِهِ ۞ وَمَنْ يَعِشْ يَلْقَ

بود پاسخ داده نه پاسخ دهنده و برگشت همچو نگونسار در آفرینش خود و کسیکه زنده می ماند مے بیند

دَوَاهِيَ الْمَشِيبْ ۞ وَهَا هُوَ الْيَوْمَ مُسَجًّى فَمَنْ ۞ يَرْغَبُ فِي تَكْفِينِ مَيِّتٍ

بلاهای پیرے را و آگاه شوید که آن امروز مرده پوشانیده شده است پس کیست که رغبت کند در کفن دادن مرده

غَرِيبْ ۞ ثُمَّ إِنَّهُ أَعْلَنَ بِالنَّحِيبْ ۞ وَبَكَى بُكَاءَ الْمُحِبِّ عَلَى الْحَبِيبْ وَلَمَّا

مسافر ۞ پس هرآئنه او آشکار کرد گریه را آواز بلند و گریست همچو گریستن دوست دارنده بر دوست خود و هرگاه

رَقَأَتْ دَمْعَتُهُ وَانْفَتَأَتْ لَوْعَتُهُ قَالَ يَا نُخْبَةَ الرُّوَّادِ وَقُدْوَةَ الْأَجْوَادِ

ایستاده قطرهٔ اشک او و فرو نشست سوزش او گفت اے مقصد طالبان و پیشوای

وَاللهِ مَا نَطَقْتُ بِبُهْتَانٍ وَلَا أَخْبَرْتُكُمْ إِلَّا عَنْ عِيَانٍ وَلَوْ كَانَ

بخدا که نگفتم این سخن را بدروغ و خبر ندادم شما را مگر از دیده بچشم خود و اگر بودے

فِي عَصَايَ سَيْبَةٌ وَلَعَيْمِيَ طَيْرٌ لَاسْتَأْثَرَتْ بِمَا دَعَوْتُكُمْ إِلَيْهِ وَلَمَا وَقَفْتُ مَوْقَفَ

در چوبدستی من دو دال چرم و برای امیر من اندک بارانی هر آئنه اختیار میکردم چیزیرا که دعوت کردم شمارا بسوی آن ولی الیستاد م بجای

الذَّلِيلِ عَلَيْهِ وَلَكِنْ كَيْفَ الطَّيَرَانُ بِلَا جَنَاحٍ وَهَلْ عَلَى مَنْ لَا يَجِدُ سَبِيلَ جُنَاحٍ

رہنما نیده بسوی آن مگر چگونه پریدن بے بال باشد ونیست بر کسیکه چیزے نیابد گناه

(قَالَ الرَّاوِي) فَطَفِقَ الْقَوْمُ يَأْتَمِرُونَ فِيمَا يَأْمُرُ وَيَتَخَافَتُونَ فِيمَا يَأْتُونَ قَوْمَهُمْ

گفت روایت کننده پس آغاز کردند گروه که مشورت میکردند در انچه امر کنند و پنهان سخن میکردند در چیزیکه میکنند باو پس گمان برد سائل

أَنَّهُمْ يَتَمَالَئُونَ عَلَى صَرْفِهِ بِبُرْهَانٍ أَوْ مُطَالَبَتِهِ بِبُرْهَانٍ فَنَفَرَ مِنْهُ أَنْ قَالَ يَا سُلَامِعُ

هر آینه آنها برگردانیدن آن سائل را بنومید کردن یا بر خواستن او بیدحجت را پس سبقت کرد از ان انیکه گفته ای سرابها

الْقَاعِ وَيَا مَعَ الْبِقَاعِ مَا هَذَا الِاتِّبَاعُ الَّذِي يَأْبَاهُ الْحَيَاءُ

زمین هموار و سنگهاے سفید جایها چیست این اندیشه که سر بار میدهند ورا شرم

حَتَّى كَأَنَّكُمْ كُلِّفْتُمْ مَشَقَّةَ لَا شَقَّةَ أَوِ اسْتُوهِبْتُمْ بُلْدَةً لَا بُرْدَةً أَوْ هُزِزْتُمْ

تا چنانستی که زحمت داده شدید از دشواری نه جامه پیش شگافته یا بخشش خواسته شدید از شهر نه از چادر یا جنبش داده شدید

لِكِسْوَةِ الْبَيْتِ لَا لِتَكْفِينِ الْمَيِّتِ أَفٍّ لِمَنْ لَا يَنْدَى صِفَاتُهُ وَلَا تَرْشَحُ حِصَاتُهُ

برای جامهٔ خانهٔ کعبه نه برای کفن دادن مرده پلید است مر کسی را که نمناک نشود سنگ روشن او و نه تراوش کند ریزهٔ او

فَلَمَّا نَصَرَتِ الْجَمَاعَةُ بَدَلَاقَتَهُ وَمَرَارَةِ مَذَاقَتِهِ دَفَاهُ كُلٌّ مِنْهُمْ بِنَيْلَةٍ

پس هرگاه دریافت جماعت تیزی زبان او را و تلخی مزه او را آرمیده کرد او را هریک از ایشان بعطاے خود

وَاحْتَمَلَ طَلَّهُ خَوْفَ سَيْلَهِ قَالَ الْحَارِثُ بْنُ هَمَّامٍ وَكَانَ هَذَا السَّائِلُ

و برداشت کردن از ان ریزهٔ او را از ترس سیلاب او گفت حارث پسر همام بود این سائل ایستاده

وَاقِفًا خَلْفِي وَمُتَجَبِّيًا بِظَهْرِي عَنْ طَرْفِي فَلَمَّا ارْضَاهُ الْقَوْمُ بِسَيْبِهِمْ وَحَثَّ عَلَيَّ

پس من و پنهان به پشت من از خشم من پس چون خوشنود کرد او را قوم از بخشش خود با و سزاوار شد بر من

الِانْتِسَابِ هَمْ فَلَجَتْ خَاتِمِي مِنْ خِنْصَرِي وَلَفَتُّ إِلَيْهِ بَصَرِي فَإِذَا شَيْخُنَا هُوَ

پیروی با ایشان کشیدم انگشتر خود را از انگشت کوچک خود و گردانیدم بسوی او چشم خود را پس ناگاه پیرما

السَّرُوجِيِّ بِلَافِيَةٍ وَلَامِرِيَّةٍ فَأَيْقَنْتُ أَنَّهَا الْكُرْبَةُ تُكَذِّبُهَا وَاحْبُولَةُ تُنْصَبُهَا

الوزید سروجی بود بے وفا و بے مروت پس یقین دانستم هر آینه آن حکایت دروغست که تکلف دروغ نیست است آزاد و امی است که بر پاکرده است

أَلَا إِنَّنِي طَوَيْتُهُ عَلَى غِرَّتِهِ وَصَنَفْتُ شَغَاهُ عَنْ حِيرَتِهِ فَخَصَصْتُهُ بِالْخَاتِمِ وَقُلْتُ أَرْصَدُ

آگاه باش که من پیچیدم کلام او را بر شکن او و نگهداشتم عیب ندانهای او را از آزمودن آن پس لهذا خاتم بسوی او انگشتری را دادم تا آماده دارین را

لِنَفْقَةِ الْمَأْتَمِ وَاهَا لَكَ فَمَا أَصْرَمَ شَعْلَتَكَ وَأَكْرَمَ فَعْلَتَكَ ثُمَّ انْطَلَقَ

برای خرج مصیبت پس گفت آفرین مرترا است بسی چه خوش افروخته است زبانهٔ آتش تو و چه گرامی ست کردار تو پس سروان گردید یکایک

يَسْعَى قُدُمًا فِيهِمْ وَلِهَرْوَلَةٍ قُدُمًا فَنَزَعْتُ إِلَى عِرْفَانِ مَيِّتِهِ

میدوید جانب پیش خود و می شتافت مانند شتابیدن دیر پنه خود پس آرزومند شدم بسوی شناختن مرده او

وَامْتِحَانِ دَعْوَى حُمَّيَّتِهِ فَفَرَعْتُ طُنُبُوبِيَ وَالْهَبْتُ الْهُوبِيَ

و آزمودن دعوی تنگ دعارا و پیر گوفتم استخوان ساق خود را و گرم کردم دویدن خود را

حَتَّى أَدْرَكْتُهُ عَلَى غُلْوَةٍ وَاجْتَلَيْتُهُ فِي خَلْوَةٍ فَأَخَذْتُ بِمَجَمِعِ

تا آنکه دریافتم او را بر یک تیر پرتاب و دیدم او را در جای خالی پس گرفتم بهم

أَرْدَانِهِ وَعُفْتُهُ عَنْ سَنَنِ مَيَدَانِهِ وَقُلْتُ لَهُ وَاللَّهِ مَالِكَ مِنِّي مَلْجَأٌ

بن استینهای او و بازداشتم او را از روش میدان او و گفتم او را قسم بخدا که نیست ترا از من جای پناه

وَلَا مَنْجَأٌ أَوْ تُرِينِّي مَيِّتَكَ الْمُسَجَّى فَكَشَفَ عَنْ سَرَاوِيلِهِ وَأَشَارَ إِلَى غِرْمُولِهِ

و نه جای رستن تا آنکه وانمائی بمن مرده خود را که پوشانیده شده است پس واکرد از شلوار خود و اشارت کرد بسوی کیر خود

فَقُلْتُ لَهُ قَاتَلَكَ اللَّهُ خُذْ أَعْبَكَ بِالنُّهَى وَاحْمِلْكَ عَلَى اللُّهَى ثُمَّ

پس گفتم او را بکشد ترا خدا پس چه بازی کننده هستی بخرد باد چه حیله گر هستی برگرفتن بخششها پس

عُدْتُ إِلَى أَصْحَابِي عَوْدَ الرَّائِدِ الَّذِي لَا يَكْذِبُ أَهْلَهُ وَلَا يَبْرَقِشُ

باز آمدم بسوی یاران خود همچو باز آمدن آب وعلف جوینده که دروغ نمیگوید کسان خود را و نمی آراید

قَوْلَهُ فَأَخْبَرْتُهُمْ بِالَّذِي رَأَيْتُ وَمَا رَزِئْتُ وَلَا رَابَنِي

گفتار خود پس خبر دادم ایشان را بچیزیکه دیدم و نه شکستم و نه ریبا کردم

فقهقهوا من كيت وكيت ولعنوا ذلك الميت المقامة الحادية والعشرون

پس خندہ وقہقہہ کردند از چنین وچنین ولعنت کردند آن مردہ را یعنے ذکر کرد مقامۂ بست ویکم

الوازية حكى الحارث بن همام قال عنيت مذ احكمت تدبيري وعرفت

مشہور بر ازیہ حکایت کرد حارث پسر ہمام گفت رنج دیدم از انیکہ استوار کردم اندیشہ‌ہاے پایان کار خود وشناختم

قبيلي من دبيري بان اصغي الى العظات واعي الكلم المحفظات لا تحلى

دوست را از دشمن خود بانیکہ گوش میداشتم بسوی نصیحتہا ومی اندا ختم سخنان درخشندہ آرندہ تا آراستہ شوم

بمحاسن الاخلاق وتخلى مما ليسم بالاخلاق وما زلت اخذ نفسي

بانیکو خویہا ودہی شوم از چیز یکہ نشان کند بعیب وہمیشہ لازم میگرفتم جان خود را

بهذا الادب واخذ به جمرة الغضب حتى صار التطبع فيه طبعا وعرفت

باین طریق پسندیدہ وفرومی نشاندیم بآن آتش خشم را تا آنکہ گردید خود گرفتن دران سرشت و

التكلف له هوى مطاعا فلما حللت بالري وقد حللت حبا الغني وعرفت

رنج نہادن بر خود جہت آن خواہش اطاعت کردہ پس چون فرود آمدم در ملک ری وہر آینہ کشادم گرہہاے گرانی وشناختم

الحق من التي رايت بها ذات بكرة زمرة في اثر زمرة وهم منتشرون انتشار الجراد

حق را از باطل دیدم دران بلدۂ در پگاہی گروہے را در پس گروہی والیشان پراگندہ بودند ہمچو پراگندگے ملخ

ومستنون استان الجياد ومتواصفون واعظا يقصدونه ويحلون

ودہستند ہمچو جستن اسپہاے تیز رو وہمدگر صفت میکردند صدد ہندہ را کہ آہنگ می نمودند اورا وفرود می آوردند

ابن سمعون دونه فلم ينكادني لاستماع المواعظ واختيار الواعظ ان

ابن سمعون واعظ از کمتر از وپس دشوار نیامد مرا برای شنیدن پندہا وآزمودن پند دہندہ اینکہ

اقاسي اللاعظ واحتمل الضاغط فاصبحت اصحاب المطوعة وانخرطت

بخ کشم از آواز بلند کننده وبردارم بار افشرندہ را پس منقاد شدم ہمچو منقاد شدن فرمان بردار وداخل شدم

في سلك الجماعة حتى افضينا الى ناد جمع الامير والمامور وحشد

در رشتۂ جماعت تا آنکہ رسیدیم بسوے مجلسکہ فراہم کرد حاکم ومحکوم را وجمع کرد

النَّبِيهِ وَالْمَغْمُورِ وَفِي وَسَطِهَا لَيْتَهُ وَوَسْطَ أَهْلِيَّتِهِ شَيْخٌ قَدْ تَقَوَّسَ وَاقْعَنْسَسَ

مرد نام آور و نفتیا احوال را و در میان دائره آن انجمن میان مابهای آن پیری کاخم شده مانند کمان و باز گشته بود

وَتَطَلَّسَ وَهُوَ يَصْدَعُ بِوَعْظٍ يَشْفِي الصُّدُورَ وَيُلِينُ الصُّخُورَ فَسَمِعْتُهُ

رطیلسان پوشیده فرظلاه پوشیده او پیدا میکرد پندیکه شفا میداد دلهارا و نرم میکرد سنگهای بزرگ شنیدم اورا

يَقُولُ وَقَدِ افْتُتِنَتْ بِهِ الْعُقُولُ ابْنَ آدَمَ مَا أَغَرَّكَ بِمَا يَغُرُّكَ

که میگفت بحالیکه مفتون شده بود باو خردها اے پسر آدم علیه السلام چه چیز بر فلانید ترا با نچه میفریبد ترا

وَأَضَرَّكَ بِمَا يَضُرُّكَ وَأَلْهَجَكَ بِمَا يُطْغِيكَ وَأَبْهَجَكَ بِمَنْ يُطْرِيكَ تَعْنِي

وچه چیز آزمند کرد ترا بچیزیکه ضرر رساند ترا و حریص کرد ترا با چیزیکه سرکش کند ترا و شادمان کرد ترا باکسیکه مبالغه کند در ستایش تو مشغول میسوزے

بِمَا يُعْنِيكَ وَتُهْمِلُ مَا يَعْنِيكَ وَتُنْزِعُ فِي قَوْسِ تَعَدِّيكَ وَتَرْتَدِي

با نچه در رنج می افگند ترا و میگذاری چیزیرا که نفع بخشد ترا و تیرے افگنی بکمان ستم خود و بر دوش سے اندازی

الْحِرْصَ الَّذِي يُرْدِيكَ لَا بِالْكَفَافِ تَقْتَنِعُ وَلَا مِنَ الْحَرَامِ تَمْتَنِعُ وَلَا لِلْعِظَاتِ

روائی آزرا که هلاک میکند ترا نه باندازه حاجت قناعت میکنی ونه از امر نارو باز ایستے ونه برای پندها

تَسْتَمِعُ وَلَا بِالْوَعِيدِ تَرْتَدِعُ دَأْبُكَ أَنْ تَتَقَلَّبَ مَعَ الْأَهْوَاءِ وَتَخْبِطَ خَبْطَ الْعَشْوَاءِ

گوش میداری و نه بترسانیدن باز میمانی عادت تو انست که میگردی بهاز دوهای نفس دوست و پامیزنی همچو دست و پا زدن نادکشور

وَهَمُّكَ أَنْ تَدَّأَبَ فِي الِاحْتِرَاثِ وَتَجْمَعَ التُّرَاثَ لِلْوُرَّاثِ يُعْجِبُكَ

وقصد تو انست که رنج می کشی در کسب کردن و فراهم میکنی میراث را برای وارثان خوش سے آید ترا

التَّكَاثُرُ بِمَا لَدَيْكَ وَلَا تَذْكُرُ مَا بَيْنَ يَدَيْكَ وَتَسْعَى أَبَدًا لِغَدِكَ وَلَا تُبَالِي

تفاخر کردن بدانچه نزد تست و یاد نمی آری انچه پیش است و میدوی همیشه برای شکم و فرج خود و باک ندارے

أَلَكَ أَمْ عَلَيْكَ أَنْ تَظُنَّ أَنْ سَتُتْرَكَ سُدًى وَأَنْ لَا تُحَاسَبَ غَدًا أَمْ تَحْسَبُ

آیا نافعست ترا بهضرست بتو آیا گمان می بری اینکه گذاشته شوی مهمل اینکه حساب کرده نشوی فردا آیا مے پندارے

أَنَّ الْمَوْتَ يَقْبَلُ الرِّشَا أَوْ يُمْتَرَبُ بَيْنَ الْأَسَدِ وَالرِّئَا كَلَّا وَاللَّهِ لَنْ يَدْفَعَ

که هر آئنه مرگ به پذیرد رشوتهارا یا امتناع کند میانه شیر و آهو بره میت چنین قسم بخدا که هرگز دور نمیکند

المَنُونُ مالٌ ولا بَنُونَ ولا يَنفَعُ أهلَ القُبُورِ سوى العَمَلِ المبرورِ وطُوبى لِمَن سَمِعَ

مرگ را مال. ونه پسران ونفع نبخشند مرد گانرا بجز کار نیکو ومقبول پس خرمی باد مر کسی را که پند شنید

ووَعَى وحَقَّقَ ما ادَّعَى ونَهَى النَّفسَ عَنِ الهَوى وعَلِمَ أنَّ الفائِزَ مَن ارعَوى وأنَّ لَيسَ

ونگهداشت وراست کرد انچه دعوی کرد وباز داشت نفس ارحرص وهوا دانست که هر آینه رستگار مطلب کسیست که باز ایستاد وانکه نیست

لِلإنسانِ إلّا ما سَعَى وأنَّ سَعيَهُ سَوفَ يُرَى ثُمَّ أُنشِدَ وجَلَ بَصوتٍ رَجُلٍ

مرانسان راگرانچه کوشش کرد در تحقیق کوشش او قریب ست که دیده شود پس شعر خواند همچو شعر خواند ترسنده بآواز بلند

نظم لَعَمرُكَ ما تُغني المَغانِي ولا الغِنى ✣ إذا اسكَنَ المَثْرى لَحْدَهُ وثَوابَهُ ✣ فجِدَّ في

سوگند بزندگی تو گر سود نبخشد هر خانها ونه توانگری ✣ چون در آید تو انگر در خاک گور وجاگیرد در ان ✣ پس بکوشش کن در

مَرضاةِ اللهِ بالمالِ حاضِيًا ✣ بما تَقتَنِي مِن أجرِهِ وثَوابِهِ ✣ وبادِرْ بِهِ صَرفَ الزَّمانِ فإنَّهُ

خوشنودیهای خدا بمال بحالیکه خوشنود باشی بچیزیکه فراهم کنی از مزد او تعالی وثواب او ومبشتاب کن بآن گردش زمانرا پیش از انکه او

يُخَلِّيهِ الأشقَى يَغُولُ ويَنوبُهُ ✣ ولا تامَنِ الدَّهرَ الخَؤُونَ ومَكرَهُ ✣ فكَم حامِلٍ لِحَنى

بخلل خود گرگ ست هلاک میکند ودندان خود ودر امن مشو از زمانه بسیار خیانت کننده واز مکر آن بس بسا که نام کنابی مرد

عَلَيهِ قِسِيُّهُ ✣ وغَاصٍّ هَوَى النَّفسِ الَّذي ما أطاعَهُ ✣ أخُو ضَلَّةٍ إلّا هَوَى مِن عِقابِهِ

برایشان ولبسا نامور ونافرمانی کن آرزوی نفس را که فرمان بری نکرده است او را ✣ ضداو بندگیهای گرانقدر است از جانب خود ✣

وحافِظْ عَلى تَقوَى الإلهِ وخَوفِهِ ✣ لِتَنجُوَ مِمّا يَتَّقِي مِن عِقابِهِ ✣ ولا تَلْهُ عَن تَنكِيدِهِ

ودوام کن بر ترسیدن از خدا او ترس او ✣ تا نجات یابی از چیزیکه پرهیز کرده شود از عذاب او ✣ وغافل مباش از یاد کردن

ذَنبَكَ وابكِهِ ✣ بِدَمعٍ يُضاهِي المُزنَ حالَ مَصابِهِ ✣ ومَثِّلْ لِعَينَيكَ الحِمامَ

گناه خود وگریه کن بران باشکیکه مانند باشد باباران بزرگ قطره هنگام باریدن او ✣ ومثل ارکن برای دو چشم خود مرگ

ووَقعَهُ ✣ ورَوعَةَ مَلقاهُ ومَطعَمَ صابِهِ ✣ وإنَّ قَضائي مَسكَنٍ لِلَحيٰ سَمّا

وسختی آنرا وترس دیدار آن را ومزه شیرهٔ درخت تلخ آن ✣ وهر آینه نهایت قضا ارگاه زنده

حُفرَةٌ ✣ سَيَنزِلُها مُستَنزِلًا عَن قِبابِهِ ✣ فَوا هَفا لِعَبدٍ ساءَهُ سُوءُ فِعلِهِ

شگاف قبر ست ✣ فرود خواهد آمد آنرا بحالیکه فرود آینده است از قبهای خود ✣ پس شگفت ست برای بنده که گمگین کند او را بدی کار او

وَابْدِي التَّلَاقِي قَبْلَ إِغْلَاقِ بَابِهِ ۞ قَالَ فَظَلَّ الْقَوْمُ بَيْنَ عَبْرَةٍ يَكْذُبُونَهَا

وظاهر کرد تدارک را پیش از بسته شدن دروازهٔ آن گفت راوی پس آغاز کرد نه مردم میان اشک که میریختند آنرا

وَنَوْبَةٍ يُظْهِرُونَهَا حَتَّى كَادَتِ الشَّمْسُ تَزُولُ وَالْفَرِيضَةُ تُعَوَّلُ فَلَمَّا خَشَعَتِ

ومیان نوبه که ظاهر میکردند آنرا تا آنکه نزدیک بود که آفتاب غروب کند و نماز فرض زیاده وچون فرو شد

الْأَصْوَاتُ وَالتَّأَمَ الْإِنْصَاتُ وَاسْتَكَنَّتِ الْعَبَرَاتُ وَالْعِبَارَاتُ اسْتَصْرَخَ

آوازها وفراهم آمد خاموشی وپنهان شد اشکها وسخنها فریاد خواست

مُسْتَنْصِرٌ بِالْأَمِيرِ الْحَاضِرِ وَجَعَلَ يَجُرُّ الْيَهِ مِنْ عَامِلِهِ الْجَائِرِ وَالْأَمِيرُ

فریاد خواهنده باحاکم موجود وآغاز کرد که زاری مینمود بسوی او از کار کرد او که ظالم بود حال آنکه حاکم

صَاغَ إِلَى خَصْمِهِ لِأَنَّهُ عَنْ كَشْفِ ظُلْمِهِ فَلَمَّا يَئِسَ مِنْ رَوْحِهِ اسْتَنْهَضَ الْوَاعِظَ

رغبت کننده بود بسوی دشمن او غافل از دور کردن جور او پس هرگاه نومید شد از رحمت او برخاستن خواست پند گورا

لِيُفْضِيَهُ فَنَهَضَ نَهْضَةَ الشَّهْبَرِ وَانْشَدَ مُعَرِّضًا بِالْأَمِيرِ نَظْمًا عَجِبَ الرَّاجِ أَنْ يَنَالَ

جست اندرز گفتن او پس برخاستن همچو برخاستن مرد چست وخواند کنایت کنان باحاکم شگفت ست مرامیدوار را که برسد

وِلَايَةً ۞ حَتَّى إِذَا مَالَ بِغَبْنَةٍ بَغَى ۞ لِبُسْدِي وَيْلُمِّ فِي الْمَظَالِمِ وَالْغَا ۞ فِي وِرْدِهَا

جلوست و بادشاهی تا آنکه چون دریدم از ستم کرد میافتد در ظلمها بجالیکه خورنده است در آنچه خوردن

طَوْرًا وَطَوْرًا مُوَلِّغًا ۞ مَا لِي يُبَالِي حِينَ يَتَّبِعُ الْهَوَى ۞ فِيهَا أَصَلَحَ دِينَهُ أَمْ أَتْلَفَ

بار می وگاهی خوراننده دیگر یا باک نمیدارد هنگامیکه پیروی کند خواهش نفس در ستمگر بها آیا نیکو کرد دین خود را یا نابود ساخت

يَا قَيْحَهُ لَوْ كَانَ يُوقِنُ أَنَّهُ ۞ مَا حَالَهُ إِلَّا تَحُولُ لِمَا طَغَى ۞ أَوْ لَوْ تَبَيَّنَ مَا نَدَامَهْ

ای ای آن ظالم را اگر میبود که یقین میدانست هر آینه نمیشد حال او بسوی آنچه طغیان کرد او هر آینه از سه گونه یکی را اگر شناختی یا اگر تأمل کردی که چه بزرگست د

مَنْ صَغَى ۞ سَمْعًا إِلَى أَوْكَاءِ الْوَشَاةِ لِمَا صَغَى ۞ فَانْقَادَ لِلنَّمَّامِ يَكْفِيهِ ۞ وَ

کسیکه میل نمود ـ از روی شنیدن بطرف قول سخن چینان هر آینه میل نمیکرد پس فرمانبردار شود کسی را که گردیده مهار اختیار بدست او و

تَغَاضَ إِنِ الْغَيُّ الرِّعَايَةَ أَوْلَغَا ۞ قَارِعَ الْمِرَاءِ إِذَا دَعَاكَ لِوَعْيِهِ ۞ وَرْدَ الْأُجَاجَ

چشم پوشی نماید اگر زود گذاشت پاسداری را یا بیهوده گفت ۞ وبزود درخت تلخ را چون بخواند تو را برای چریدن او و داخل شو آب شور را

إذا حماك السيّئا ۞ واحمل إذا ذاه ولو أمضك مسّه ۞ واسأل غرب الدمع منك

چون منع کرد از تو آب شیرین بردار بخش او را اگرچه سوزاند ترا سودان او وروان کند تو اشک را از تو

وافرغا ۞ فليضحكنك الدهر منه إذا نبا ۞ عنه وشبّ لكيده نارا لوقا ۞ وليزرين

وبریزد پس هر آینه خنداند ترا روزگار از وچون دور شود از دو بغرود و برای ملزا آتش خشم را ۞ و هر آینه فرود و خواهد آورد

به الشمات إذ أبدا ۞ متخليا عمن شغله متفرسغا ۞ ولتأرين له إذا ما خذه ۞

بود شادمانی بغم او چون پدید آمد خالی از کار خود فراغت کننده و هر آینه رحمت خواهی کرد او را چون رخساره او ۞

أضحى على ترب الهوان ممرغا ۞ هذا له وسوف يوقف موقفا ۞ فيه يرى رب

کرد و بر خاک خواری غلطانیده ۞ این برای او در دنیاست و در بیست که ایستاده کرده خواهد شد در جائیکه در آن دیده میشود خداوند

الفصاحة ألثغا ۞ وليمشرن أذل من قفع القلا ۞ ويجا سبن على التقيصة

تیز زبانی و شکسته زبان و هر آینه برانگیخته شود و زقامت خوارتر از سمار و غ دست ۞ تجسس حساب کرده نهاده شد بر نقصان

ثالثغا ۞ ويؤاخذن بما اجتنى من اجتنى ۞ ويطالبن بما احتسى صما اوتغى ۞

در زیادت و هر آینه واحده کرده خواهد شد بچیزیکه جمع کرده است و بطلبیده اضیاء کرده است و مطالبه کرده شود بآنچه نوشیده شده است و بسر شیر که خورده است

وينا قشن على الدقائق مثل ما ۞ قد كان يصنع بالرزى بزا بلغا ۞ حتى يعض

و تفتیش کرده شود بر امور پوشیده مانند چیزیکه بود که میکرد باطل بلکه زیاده تر از ان تا آنکه بگزد

على الولاية كفه ۞ ويود لو لم يبع منها مابغا ۞ ثم يقال أيها المتوشح بالولاية المترشح

بر حکومت پنجه دست خود را و دوست دارد که کاش طلب میکرد از آن آنچه خواست ۞ پس گفته شود کرا ای راسته بمعرفت کردن شایسته

الرعاية دع الادلال بدولتك فالاعتراض على ملتك فان الذل لسه زرج

و مستعد باش داری مردم بگذار ناز و تکبر را با دولت خود و فریفتگی با حمله و شجاعت خود چرا که نجست و مال با دسیست

قسبا واقلقته برق خلبج وان اسعد الدعاة من سعدت به رعيته

بسیار گردنده و توانائی درخشیست بی باران و تحقیق نیکوترین باسپاسان کسیست که نیکو باشد با او رعیت او

واشقاهم في الدارين من ساءت رعايته فلانك ممن يذر الاخرة ويلغيها

و بدترین ایشان در دو جهان کسیست که بد باشد پاسبانی او پس مباش از انکس که بگذارد آخرت را و از شمار افگند آنرا

وَيُحِبُّ الْعَاجِلَةَ وَيَبْتَغِيهَا وَيَظْلِمُ الرَّعِيَّةَ وَيُوعِدُهَا وَإِذَا تَوَلَّى سَعَى

و دوست دارد دنیا را و بخواهد آنرا و جور کند رعیت را و بر بخاند آنرا و چون والی و حاکم شود شتابد

فِي الْأَرْضِ لِيُفْسِدَ فِيهَا فَوَاللَّهِ مَا يَغْفُلُ الدَّيَّانُ وَلَا تَهْمُلُ يَا إِنْسَانُ وَلَا تُلْغِ

در زمین تا تباهی کند در ان پس بخدا که نیست غافل پاداش دهنده و گذاشته نشوی ملایرسش آدم و از شمار بیفگنده شود

الْإِسَاءَةَ وَلَا الْإِحْسَانَ بَلْ سَيُوضَعُ لَكَ الْمِيزَانُ وَكَمَا تَدِينُ تُدَانُ قَالَ فَوَجَمَ

بدی کردن و نیکی کردن بلکه ترا زو نهاده شود مر ترا زو چنانکه عمل کنی در دنیا پاداش داده شوی با آخرت گفت راوی پس خاموش اندوهناک شد

الْوَالِي لِمَا سَمِعَ وَامْتَقَعَ لَوْنُهُ وَانْتَقَعَ وَجَعَلَ يَتَأَفَّفُ مِنَ الْإِمْرَةِ وَيُرَدِّدُ

حاکم از چیزیکه شنید و متغیر شد رنگ او و متغیر شد و آغاز کرد در نیکه اُف میگفت از بادشاهی و پس میکرد

الزَّفْرَةَ بِالزَّفْرَةِ ثُمَّ عَمَدَ إِلَى الشَّاكِي فَأَشْكَاهُ وَإِلَى الْمَشْكُوِّ مِنْهُ

نفس کشیدن با نفس کشیدن پس قصد کرد بسوی گله کننده پس دور کرد شکوه او را و بسوی کسیکه شکایت کرده شد از و

فَأَشْجَاهُ وَأَلْطَفَ الْوَاعِظَ وَحَبَاهُ وَعَزَمَ عَلَيْهِ أَنْ يَغْشَاهُ فَانْقَلَبَ

پس اندوهگین کرد او را و مهربانی کرد پند دهنده را و عطا داد او را و سوگند داد او را اینکه بیاید او را پس برگردید

عَنْهُ الْمَظْلُومُ مَنْصُورًا وَالظَّالِمُ مَحْصُورًا وَبَرَزَ الْوَاعِظُ يَتَهَادَى بَيْنَ

از ان حاکم ستم رسیده یاری کرده شده و ستم کننده محبوس و بیرون شد پند دهنده بجالیکه نرم میرفت درمیان

رُفَقَتِهِ وَيَبْتَاهَا بِفَوْزِ صَفْقَتِهِ وَاعْتِقَبَتْهُ أُخْطُوطٌ مُتَقَاصِرَةُ الْأَذْيَالِ لِحَابًا صُرًّا

یاران خود و فخر و ناز میکرد بفیروزی مطلب خود و در پی او در فتم بحالیکه گام میبردم گام زدن کوتاه و منیودم او را انگریستن خود سخت

فَلَمَّا اسْتَشَفَّ مَا أُخْفِيهِ وَفَطِنَ لِتَقَلُّبِ وَجْهِي فِيهِ قَالَ خَبِّرْ لِيَلِيكَ مَنْ

پس چون ظاهر شد انچه پنهان میکردم آنرا و دریافت بسبب گردیدن روی من در و گفت نیکو تر از و در نهایان تو کسی ست که

أَرْشَدَ ثُمَّ اقْتَرَبَ مِنِّي وَأَنْشَدَ نَظْمًا أَنَا الَّذِي تَعْرِفُهُ يَا حَارِثُ حَدِّثْ

راه نمود بحق سپس نزدیک شد بمن و بر خواند من کسی هستم که می شناسی او را ای حارث + افسانه گوی با دشتابان

مُلُوكٌ وَقَدْ نَافَثُّ أُطْيِبُ مَا لَا نْطِرَابُ الْمَثَالِثُ طَوْرًا أَخُوجِدٍّ وَطَوْرًا عَابِثُ

خوش طبع و هم سخن همراز + شاد میگردانم انچه شاد نگردانند تارهای سوم از ساز ها + یاری خداوند درستی هستم و گاهی بازی کننده

مَا غَيَّرَتْنِي بَعْدَكَ الْحَوَادِثُ ۞ وَلَا الَّتِي عُودِيَ خَطْبٌ كَارِثُ ۞ وَلَا فَرَى حِدِّي

نگردانید مرا از حال من پس از تو بلاهای رسیده ۞ نه پوست باز کرد از چوب من کار سخت گران ۞ و نه برید دندان را

قَبَ فَارِثُ ۞ بَلْ مَخْلَبِي بِكُلِّ صَيْدٍ ضَابِثُ ۞ وَكُلُّ سَمْحٍ فِيهِ ذِئْبِي عَائِثُ ۞ حَتَّى

تیزی شگافنده ۞ بلکه چنگال من بهر شکار گیرنده است ۞ و هر ستور چرنده در دوگرگ من هلاک کننده است ۞ تا آنکه

كَانِّي لِلْأَنَامِ وَارِثُ ۞ سَامٌ لَهُمْ وَحَامٌ وَيَافِثُ ۞ قَالَ الْحَارِثُ بْنُ هَمَّامٍ فَقُلْتُ

گویا که من برای خلق وارث هستم ۞ سام ایشان و حام ایشان و یافث ایشانم گفت حارث پسر همام پس گفتم مر او را

لَهُ تَاللَّهِ اِنَّكَ لَأَبُو زَيْدٍ وَلَقَدْ قُمْتَ لِلَّهِ وَلِلْأَعْمَرِ بْنِ عُبَيْدٍ فَشَرِهَتْ شَاشَةَ

بخدا که هر آینه تو بتحقیق ابو زیدی مهتری و هر آینه ایستادی برای خوشنودی خدا نه مثل قیام عمرو بن عبید پس شاد مان شد همچو شادمان شدن

الْكَرِيمِ اِذَا أَمَّ وَقَالَ اسْمَعْ يَا بُنَيَّ ثُمَّ اَنْشَدَ يَقُولُ نَظْمٌ عَلَيْكَ بِالصِّدْقِ وَلَوْ اَنَّهُ ۞ اَحْرَقَكَ

جوانمرد بخشنده چون آهنگ کرده شود و گفت بشنو ای فرزند مادر من ملازم گیر راستی را اگر چه هر آینه شان نیست ۞ بسوزاند ترا

الصِّدْقُ بَنَا بِالْوَعِيدِ ۞ فَابْغِ رِضَا اللَّهِ فَاَغْبَى الْوَرَى ۞ مَنْ اَسْخَطَ الْمَوْلَى

راستی با تش ترسانیدن ۞ و بجوا خوشنودی خدا را پس کودن ترخلق ۞ کسی هست که ناخوشنود سازد صاحب را

وَاَرْضَى الْعَبِيدَ ۞ ثُمَّ اَنَّهُ وَدَّعَ اَخَذَ اَنَّهُ فَانْطَلَقَ يَسْحَبُ اَذْيَالَهُ فَطَلَبْنَاهُ مِنْ بَعْدُ

و خوشنود سازد بندگان را سپس هر آینه او پدرود کرد دوستان خود را و روان شد بجائیکه میکشید پنهای آستین خود را پس جستیم او را پس

بِالرَّيِّ وَاسْتَنْشَرْنَا خَبَرَهُ مِنْ مَدَارِجِ الطَّيِّ فَمَا فِينَا مَنْ عَرَفَ قَرَارَهُ وَلَا دَرَى

از ین بشهری و باز کشادن خواستیم خبر او را از نوشتهای پیچیده پس نبود در ما کسیکه شناسد آرامگاه او را و بداند

اَيَّ الْبِلَادِ عَادَهُ ۞ الْمَقَامَةُ الثَّانِيَةُ وَالْعِشْرُونَ الْفُرَاتِيَّةُ حَكَى

که کدام بلاد را عاد او را مقامه بیست و دوم مشهور بفراتیه حکایت کرد

الْحَارِثُ بْنُ هَمَّامٍ قَالَ اَوَيْتُ فِي بَعْضِ الْفَتَرَاتِ اِلَى سَقْفِ الْفُرَاتِ فَلَقِيتُ بِهَا

حارث پسر همام گفت پناه گرفتم در بعض هنگام امن بسوی دهیات آباد او جوی کوفه پس دیدم در ان

كُنَّا اَبْرَعَ مِنْ بَنِي الْفُرَاتِ وَاَعْذَبَ اَخْلَاقًا مِنَ الْمَاءِ الْفُرَاتِ فَاطَفْتُ بِهِمْ

نویسندگان از دون تر از فرزندان فرات و شیرتر از روی اخلاق از آب شیرین پس فرود آمدم با ایشان

١٣٢

لِيَهِدَّ بِهِمْ لَالِهِ هِمْ وَكَاثَرَتْهُمْ لِأَدِهِمْ لَالِمَادِهِمْ فَجَالَتْ مِنْهُمْ اضْرَابٌ

بسبب بگیرگی اخلاق ایشان برای زر ایشان و افزودم عدد ایشان بسبب علم ایشان بسبب طیام ایشان رسیدم بسبب ایشان بسوی از دنی

قعقاع بن شور وَصَكَتْ بِهِمُ الْبُكُورُ بَعْدَ الْحُورِ حَتَّى انْهَمُّوا شَبَرَكُونِي

پس از کمی پس همنشین شد از ایشان کسانی را که مانند آن قعقاع بن شور بود تا آنکه هر آئنه انباز کردند مرا

فِي الْمَرْبَعِ وَالْمَرْبَعِ وَاحَلُّونِي مَحَلَّ الْأَنْمَلَةِ مِنَ الْإِصْبَعِ وَاتَّخَذُونِي ابْنَ النُّسَيْهِمِ

در چراگاه دور منزل و فرود آوردند مرا بجای سرانگشت و گرفتند مرا برگزیده و دوست صاف خود با

عَيْنَهُ وَالْوَلَايَهِ وَالْعَزْلَ وَخَانِنَ سِرِّهِمْ فِي الْجِدِّ وَالْهَزْلِ فَاتَّفَقَ انْ نَدَبُوا

هنگام حکومت و بیکاری و نگهدارنده راز خود با در درستی و مسخرگی پس اتفاق افتاد اینکه خوانده شدند

فِي بَعْضِ الْأَوْقَاتِ لِاسْتِقْرَاءِ مَزَارِعِ الرُّزَّاقَاتِ فَاخْتَارُوا مِنَ الْجَوَارِي

در پاره از هنگامها برای جستن کشت زارهای روستا پس برگزیدند از کشتهای

الْمُنْشِيَاتِ جَارِيَةً حَالِكَةَ الشِّيَاتِ تَحْسَبُهَا جَامِدَةً وَهِيَ تَمُرُّ مَرَّ السَّحَابِ

بلند بادبانها کشتی که سیاه بود رنگهای او پنداری آنرا ایستاده بر جا حال آنکه آن میگذارد دویدن گذشتن ابر

وَتَنْسَابُ فِي الْحَبَابِ كَالْحُبَابِ ثُمَّ دَعَوْنِي إِلَى الْمُوَافَقَةِ فَلَبَّيْتُ بِلِسَانِ الْمُوَافَقَةِ

و درمی آید در آب بسیار همچو مار پس خواندند مرا بسوی سازداری کردن و خواندند مرا برای مصاحبت

فَلَمَّا تَوَرَّكْنَا عَلَى الْمَطِيَّةِ الدَّهْمَاءِ وَتَبَطَّنَّا الْوَلِيَّةَ الْمَاشِيَةَ عَلَى الْمَاءِ الْغَبْنَا

پس چون سوار شدیم بر کشتی سیاه و درآمدیم بطن کشتی رونده بر آب یافتیم

بِهَا شَيْخًا عَلَيْهِ سَحْقُ سِرْبَالٍ وَسَبُّ بَالٍ فَعَافَتِ الْجَمَاعَةُ حُضْرَهُ وَعَنَّفَتْ

دران پیری که بر وی کهنه پیراهن بود و دستار کهنه پس کراهت داشت گروه حاضر بودن او را و ملامت کرد

مَنْ أَحْضَرَهُ وَهَمَّتْ بِإِبْرَازِهِ مِنَ السَّفِينَةِ لَوْلَا مَا تَأَدَّتْ إِلَيْهَا مِنَ السَّكِينَةِ فَلَمَّا

کسی را که حاضر آورده بود او را و قصد کرد بیرون کردن او را از کشتی اگر نبود آنچه بازگشت بسوی ایشان از آرام و وقار پس چون

لَمْ يَنَلْهُ اسْتِثْقَالُ ظِلِّهِ وَاسْتِبْرَادُ طَلِّهِ تَعَرَّضَ لِلْمُنَافَثَةِ فَضُمِّنَتْ وَحَمَلَ بَعْدَ

نگریست شیخ از ناگران پنداشتن سایه او را و سرد پنداشتن باران دیده او را پیش آمد برای گفتگو پس خاموش گردانیده شد و الحمد لله گفت پس

إن عطس فما شمت وآخر يظر فيما آلت حاله إليه ويتنظر نصرة المبغي

ازانکه عطسه زد پس جواب عطسه نداده شد پس خاموش شد تا بیند که چه پدید در چیزیکه بازگشت حال او بسوی آن و چشم میداشت یاری کردن کسیکه جور نموده شده

عليه وجلنا نحن في شجون من جد ومجون إلى أن اعترض ذكر

بر وی جولان کردیم ما در راههای وادی از سستی و بی باکی تا آنکه پیش آمد ذکر

الكتابتين وفضلهما وتبيان أفضلهما فقال قائل إن كتبة الإنشاء

دو نوشتن و بزرگی هر دو و بیان بزرگترین هر دو پس گفت گوینده که هر آئینه نویسندگان انشا

أنبل الكتاب ومال مائل إلى تفضيل الحساب واحتد الحجاج محامد النجاج

بهتر نویسندگانند و رغبت کرد رغبت کننده بسوی بزرگی دادن شمارندگان و سخت شد مجتهاد و در ارشد ستیره کردن

حتى إذا لم يسبق للجدال مطرح ولا للمراء مسرح قال الشيخ

و شدید شد بانگ و فریاد تا آنکه چون باقی نماند برای خصومت جای انداختن و نه برای ستیزه و پرخاش گاه گفت پیر

لقد أكثرتم يا قوم اللغط وأثرتم الصواب والغلط وإن جلية الحكم عندي

هر آئینه بسیار کردید ای قوم خروش را و ذکر دید صواب و غلط را حال آنکه هر آینه روشن حکم نزد من ست

فارتضوا بنقدي ولا تستفتوا أحدا بعدي واعلموا أن صناعة الإنشاء

پس خوشنود باشید باسره کردن من و فتوی مخواهید کسی را پس از من و بدانید که هر آینه پیشه انشا

أرفع وصناعة الحساب أنفع وقلم المكاتبة خاطب وقلم المحاسبة حاطب

بلند ترست و پیشه حساب سودمند ترست و خامه نوشتن انشا جمع کننده کلام نفیس ست و خامه حساب نوشتن جمع کننده مال ست و

وأساطير البلاغات تنسخ لتدرس ودساتير الحسبانات تنسخ وتدرس

و افسانهای بلاغتها نوشته میشود تا خوانده شود و دفترهای حسابها منسوخ و ناپدید کرده میشود

والمنشئ عجهنية الأخبار وحقيبة الأسرار ونجي العظماء وكبير اللدماء

و انشا کننده دانندهٔ خبرهاست و جامه دادن راز هاست و همراز بزرگان ست و بزرگ همنشینان دارد

وقلمه لسان الدولة وفارس الجولة ولقمان الحكمة وترجمان الهمة وهو

و خامهٔ او زبان دولت ست و سوار کردگشتن و لقمان دانش ست و بیان کننده قصد و آهنگ ست و آن

البشير والنذير والشفيع والسفير به تستخلص الصياصي وتملك
بشارت دهنده و ترساننده است و وسیله مقاصد و مساعی است باور سنگار کرده میشود ظهاد در ملک آورده میشود

النواصي ويقتاد العاصي وليستدني القاصي وصاحبه بريء من التبعات
سرها کشیده میشود سرکش و نزدیک کرده میشود دور و صاحب قلم پاک ست از انجامهاے بد

امن كيد السعاة مقرط بين الجماعات غير معرض لنظم الجماعات فلما انتهى
امن یابنده است از مکر سخن چینان ستوده شده است میان مردمان پیش کرده نشده است بجمع کردن و فرقها پس چون رسید

في الفصل إلى هذا الفصل لحظ من لحظات القوم إنه أودع حبا وبغضا
در فصل بسوی این فرق نگریست از دیدنهاے مردم هر آئینه آن شیخ کاشته است محبت و عداوت را

وارضى بعضا واحفظ بعضا فعقب كلامه بأن قال الآن صناعة الحساب
و خوشنود کرد پاره را و بخشم آورد پاره را پس آورد سخن خود را باینکه گفت لیکن هر آینه پیشه حساب

موضوعة على التحقيق وصناعة الإنشاء مبنية على التلفيق وقلم الحاسب
ساخته شده است بر تحقیق و یقین و هنر انشا بنا کرده شده است بر هم آوردن صدق با کذب و خامه حساب نویسنده

ضابط وقلم المنشئ خابط وبين إتاوة تنويف المعاملات وتلاوة طوامير
نگهدارنده است و خامه منشی دست و پا زننده است و میانه رشوت و طیفه نهادن معاملات و خواندن نامهاے

السجلات بون لا يدركه قياس ولا يعتوره إلتباس إذ الإتاوة تملأ
قباله ها دوریست که در نیابد او را اندازه و دست بدست نگردانده و را پوشیدگی چرا که رشوت پر میکند

الأكياس والتلاوة تفرغ الراس وخراج الاوراج يغني الناظر واستنجاح
کیسه ها را و خواندن خالی میکند سر را و حاصل دفاتر حساب نونگر میسازد حامل را و بیرون آوردن

المدايح يعني الناظر ثم إن الحسبة حفظة الاموال وحملة الاثقال
نامهاے ستوده رنج میرساند بیننده را پس هر آینه حساب کنندگان نگهدارندگان مالها باشند و بردارندگان گرانیها

فالنقلة الاثبات والسفرة الثقات وأعلام الإنصاف والإنتصاف
و نقل کنندگان معتمدند و نویسندگان استوارند و رامنهای دار دادن هستند و داد یافتن

وَالشُّهُودُ الْقَانِعُ فِي الْاِخْتِلَافِ وَمِنْهُمُ الْمُسْتَوْفِي الَّذِي هُوَ يَدُ السُّلْطَانِ وَمَكْتَبُهُ

وگواہان عدول اند در اختلافہا واز ایشان صاحب دیوان استیفا کسی ست کہ آن دست پادشاہ است و سردار

الدِّيوَانُ وَقِسْطَاسُ الْاَعْمَالِ وَالْمُهَيْمِنُ عَلَى الْعُمَّالِ وَاِلَيْهِ الْمَآبُ فِي السِّلْمِ

دیوان ست و ترازوی کارہا ست ونگہبان بر کارکنان وبسوی اوست رجوع در آشتے

وَالْهَرْجِ وَعَلَيْهِ الْمَدَارُ فِي الدَّخْلِ وَالْخَرْجِ وَبِهِ مَنَاطُ الضَّرِّ وَالنَّفْعِ وَفِي يَدِهِ

وجنگ وبر دست گردیدن ودر ورآمد وبرآمد وبا دست آویختگی زیان وسود ودر دست اوست

رِبَاطُ الْاِعْطَاءِ وَالْمَنْعِ وَلَوْلَا قَلَمُ الْحِسَابِ لَاَوْدَتْ ثَمَرَةُ الْاِكْتِسَابِ

رسن بخشیدن وباز داشتن واگر نمیبود خامۂ حساب کنندگان ہر آئینہ نابود میشد فائدہ کسب ما لہا

وَلَا تَصِلُ النَّغَابِنُ اِلَى يَوْمِ الْحِسَابِ وَلَكَانَ نِظَامُ الْمُعَامَلَاتِ مَحْلُولًا وَجُرْحُ

وپیوستہ نمیبود زیان تا روز حساب وہر ہر آئینہ بیوہ درشتہ خرید وفروخت وغیرہ کشادہ وزخم

الظُّلَامَاتِ مَطْلُولًا وَجِيدُ التَّنَاصُفِ مَغْلُولًا وَسَيْفُ التَّظَالُمِ مُسَلْوَلًا عَلَى

دادخواہیہا باطل وکردن ہمدگیر دادہ بستہ شد وشمشیر ہمدگیر ستم کردن برہنہ

اَنَّ يَرَاعَ الْاِنْشَاءِ مُنْقَوِّلٌ وَيَرَاعَ الْحِسَابِ مُنَاقِلٌ وَالْحَاسِبُ مُنَاقِشٌ

یا آنکہ ہر آئینہ خامۂ انشا در وغلو باشد وخامۂ حساب بیان کنندہ است وحساب کنندہ باریکی کنندہ است

وَالْمُنْشِئُ اَبُو بَرَاقِشَ وَلِكُلِّهَا حَيَّةٌ حَيْنَ يَرْقَى اِلَى اَنْ يُلْقِيَ وَبُرْقُعٌ وَاعِنَاتٌ

ومنشی ابو براقش ست ودرای ہر دو نیش و زہر ست ہنگامیکہ بالا میروند تا آنگہ دیدہ شوند وافسون خواندہ شوند وانداختن

فِيمَا يُنْشَا حَتَّى يُعْشَى وَيَرْشَى اِلَّا الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَقَلِيلٌ

در سخنی چیزیکہ نوشتہ شود تا آنکہ آمدہ شود دادہ شوند رشوت گرکسانیکہ ایمان آوردند وکردند کارہاے نیکو وکم

مَا هُمْ فَقَالَ الْحَارِثُ بْنُ هَمَّامٍ فَلَمَّا اَمْتَعَ الْاِسْمَاعَ بِمَا رَاقَ وَرَاعَ اسْتَنْسَبْنَاهُ

اند ایشان گفت حارث بسر ہمام پس چون نفع داد گوش تنہا آنچیزیکہ در شگفت آورد ودلفریب انداخت نسبت پرسیدیم اورا

فَاسْتَرَابَ وَاَبَى الْاِنْتِسَابَ وَلَوْ وَجَدَ مُنْسَابًا اِلَى الْاِنْسَابِ فَحَصَلَتْ

پس او شک افتاد وانکار کرد نسب ظاہر کردن را واگر میافت جای رفتن یا درآمدن ہر آئینہ میرفت یا درمی آمد پس باقی ماندم از من بیسہ

۱۳۶

مِن لَبسِه عَلَى غُمَّهٍ حَتَّى ادَّكَرتُ بَعدَ أُمَّهٍ فَقُلتُ وَالَّذِي سَخَّرَ الفُلكَ الدَّوَّارَ

از پوشانیدن آن بر شک تا آنکہ بیاد آوردم پس از ثانی پس گفتم سوگند بخدائیکہ رام کرد چرخ گردندہ را

وَالفُلكَ السَّيَّارَ إِنِّي لَأَجِدُ رِيحَ أَبِي زَيدٍ وَإِن كُنتُ أَعهَدُهُ ذَا رُقَاءٍ وَايِدٍ

وکشتی روندہ را ہر آئینہ بتحقیق میابم بوی ابی زید را اگرچہ بودم کہ دیدم اورا خداوند حال و قوت

فَتَبَسَّمَ ضَاحِكًا مِن قَولِي وَقَالَ أَنَا هُوَ عَلَى اسْتِحَالَةِ حَالِي وَحَولِي فَقُلتُ

پس دندان نمایید کرد بحالیکہ قریب خندہ بود از گفتن من و گفت من ہمان برگردیدن حال خودم و قوت خودم پس گفتم

لِأَصحَابِي هَذَا الَّذِي لَا يُفرِي فَرِيَّهُ وَلَا يُبَارِي عَبقَرِيَّهُ فَخَطَبُوا مِنهُ

بیاران خود این کسیست کہ کردہ نمیشود کار او و برابری کردہ نمیشود کلام گرانمایہ او پس خواستند از او

الوُدَّ وَبَذَلُوا لَهُ الوَجدَ فَرَغِبَ عَنِ الأُلفَةِ وَلَم يَرغَبْ فِي التُّحفَةِ

دوستی را و دادند بوی مال را پس روگردانید از دوستے و خواہش نکرد در ہدیۂ ایشان

وَقَالَ أَمَّا بَعدَ أَن سَحَقتُم حَقِّي لِأَجلِ سَحقِي وَكَسَفتُم بَالِي لِلأَخلَاقِ سِربَالِي

وگفت لیکن پس از انکہ تلف گردید حق مرا بسبب جامہ کہنہ من و تغیر گردید حال مرا بسبب کہنگے پیراہن من

فَمَا أَرَاكُمُ إِلَّا بِالعَينِ الشَّنجِيَنَةِ وَلَا لَكُم مِنِّي إِلَّا صُحبَةُ السَّفِينَةِ ثُمَّ أَنشَدَ

پس نمی بینم شما را مگر بچشم گرم و غضب و نیست برای شما از من مگر یارے کشتی سپس خواند

نَظَمَ اسمَعْ أُخَيَّ وَصِيَّةً مِن نَاصِحٍ ۞ مَا شَابَ مَحضَ النُّصحِ مِنهُ بِغَشِّهِ

بشنو برادر من پند از پند دہندہ کہ میا میخته است خالص پند از خود یا غیر خالص آن

لَا تَعجَلَن بِقَضِيَّةٍ مَبتُونَةٍ ۞ فِي مَدحِ مَن لَم تَبلُهُ أَو خَلتَشِهِ ۞ وَقِفَ القَضِيَّ

ہر آئینہ شتاب مکن بحکم یقینے و قطعے درستائش کسیکہ نیازمودہ آنرا در ہجو آن و توقف کن حکم را

فِيهِ حَتَّى تَجتَلِيَ ۞ وَصفَيهِ فِي حَالَي رِضَاهُ وَبَطشِهِ ۞ وَيَبِينَ خُلَّبُ بَرقِهِ مِن

در آن تا آنکہ بینی دو صفت او را در دو حال خوشنودی او و خشم آن و ظاہر شود بی باران برق او از

صَدِقِهِ ۞ المُتَأَمِّنِينَ وَقَولُهُ مِن طَشِّهِ ۞ فَهُنَالِكَ إِن تَرَ مَا يَشِينُ فَوَارِهِ

راست او برای ہیندگان دباران بزرگ قطرہ او از باران ریزہ او پس در ہنگام آن اگر بینی چیزیکہ معیوب ست پس بپوشش آنرا

كرماً وإن تمايزين فاقته ✦ ومن استحق الارتفاع فرقته ✦ ومن استحط فحطه

از کرم واگر بمیزی اگر نیکو باشد ✦ پس هویدا کن آنرا ✦ وکسیکه سزاوار باشد بلندی رتبه را ✦ پس بلندکن او را ✦ وکسیکه سزاوار پستی باشد پس فرود

في حشه ✦ واعلم بأن التبر في عرق الثرى ✦ خاف إلى أن يستثار ينبشه ✦ وفضيلة

در صحت خانه او ✦ بدانکه هر آئینه زر خالص در بیخ خاک ✦ پنهانست تا آنکه بیرون آورده شود بکندن او ✦ وبزرگی

الدينار يظهر سره ✦ بمن حكه لا من ملاحة نقشه ✦ ومن العباوة أن تعظم جاهلا

دینار پیدا میشود راز آن ✦ از آن از سودن بمحک نه از خوبی نقش او ✦ واز نادانیست اینکه بزرگ شناسی نادان را ✦

لصقال ملبسه ودونق رقشه ✦ أو أن تهين مهذبا في نفسه ✦ لباذوس بزته

بسبب تابانی ونرمی لباس او ونکوئی نقش او ✦ یا آنکه خواری آراسته باطن را ✦ بسبب کهنه شدن پوشاک او

ودثة فرشه ✦ ولكم أخ طرفين هيب لفضله ✦ ومفوق البردين عيب لفحشه

وکهنگی فرش او ✦ وهر آینه بسیار خداوند دو جامه کمه است بزرگ شده است ✦ بسبب بزرگی خود ✦ وبسیار خداوند مذمت دو چادر است

وإذا الفتى لم يغش عارا لم تكن ✦ اسماله إلا مراقي عرشه ✦ ما إن يضر

گه هرگاه جوان نه اختیار کرد عیب را نباشد جامهای کهنه او مگر نزد بانهای منزلت او نیست که گزند رساند

العضب كون قرابه ✦ خلقا ولا الباذي حقارة عيشه ✦ ثم ما علتم أن

شمشیر بران را بودن نیام او ✦ کهنه ونه بازرا خود بودن آشیانه او ✦ پس درنگ نکرد اینکه

استوقف الملاح وصعد من السفينة وساخ فندم كل منا على ما فرط في ذاته

استادن خواست کشتی را از ملاح وبلند شد از کشتی ورفت برزمین پس پریشان شد هریک از ما بر چیزیکه کوتاهی کرد در ذات البزید

واغضى جفنه على قذاته وتعاهدنا على أن لا نحتقر شخصا لرثاثة بزته وأن لا

وپوشانید چشم خود را ✦ بر حقیر دانستن او وعهد گرفتیم پیمان بستیم بر اینکه حقیر نشماریم کسی را از کهنگی چادر او وعیب

تزدري سيفا مخبوا في غمده ✦ المقامة الثالثة والعشرون الشعرية

نگریم شمشیر را بجالیکه پنهانست در نیام خود ✦ مقامه بست وسوم ✦ مشهور به شعریه

حكى الحارث بن همام قال نبابي مالف الوطن من شوح الزمن لحظ خشي وخوف غشي

حکایت کرده است حارث ✦ پسر همام گفت موافق نشد بمن جای اجتماع بوطن در پیشین زمان جهت کارد شوار که ترسیده شد از دو ترسی که آمده

فَارَقْتُ كَاسَ الكَرَى وَنَصَصْتُ رِكَابَ السُّرَى وَجَبْتُ فِي سَيْرِي وُعُورًا
پس رنجیدم کاسه خواب را و نیک راندم شتران شب سیر را و بریدم در راه تنق خود زمینهای سخت و دشوار را

لَمْ تَدَّمِنْهَا الخُطَا وَلَا اهْتَدَتْ إِلَيْهَا القَطَا حَتَّى وَرَدْتُ حِمَى الخَلَّةِ وَالحَرَمْ
که نرم نکرده بود آنها را گامها و راه نیافته بود بسوی آن مرغ سنگواره تا آنکه در آمدم مرغزار پادشاهی را و جائی امن

العَاصِمِ مِنَ المَخَافَةِ فَسَرَوْتُ إِيجَاسَ الخَوْفِ وَاسْتَشْعَرْتُهُ وَلَثَرْبَلْتُ
نگهدارنده از ترس را پس دور کردم در دل گرفتن ترس را و پنهان داشتن او را و پوشیدم

لِبَاسَ الأَمْنِ وَشِعَارَهُ وَقَصَرْتُ هِمَمِي عَلَى لَذَّةِ اجْتِنَائِهَا وَمُلْحَةِ اجْتِلَائِهَا فَبَرَزْتُ
لباس امن را و جامه او را و بستم آهنگ خود را بر مرغزار که چیدم از او چیز شگفت که مے دیدم او را پس بر آمدم

يَوْمًا إِلَى الحَرِيمِ لِأَرُوضَ طَرْفِي وَأُجِيلَ فِي طَرْفِهِ طَرْفِي فَإِذَا فُرْسَانٌ سَنَتَالُونَ
روزی بسوی محله حریم تا رام کنم اسب گرامی خود را جولان دهم در عجائب آن چشم خود را پس ناگاه سوار انند پیهم آینده

وَرِجَالٌ مُتَتَالُونَ وَشَيْخٌ طَوِيلُ اللِّسَانِ قَصِيرُ الطَّيْلَسَانِ قَدْ لَبَّبَ فَتًى جَدِيدَ
و پیادگان فراهم آینده و پیری دراز زبان و کوتاه چادر هر آئینه گریبان گرفت جوانی را که نو بود

الشَّبَابِ خَلَقَ الجِلْبَابِ فَرَكَضْتُ فِي إِثْرِ النَّظَارَةِ حَتَّى وَافَيْنَا بَابَ الإِمَارَةِ
جوانی او و کهنه بود چادر او پس دوانیدم اسب را پی بینندگان تا آنکه رسیدم دروازه خلیفه را

وَهُنَاكَ صَاحِبُ المَعُونَةِ مُتَرَبِّعًا فِي دَسْتِهِ وَمُرَوِّعًا بِسَمْتِهِ فَقَالَ لَهُ الشَّيْخُ
و آنجا حاکمی بود چار زانو نشسته در مکان حکومت خود و ترساننده بصورت و بزرگی خود پس گفت او را پیر

أَعَزَّ اللهُ الوَالِيَ فَجَعَلَ كَعْبَهُ العَالِيَ إِنِّي كَفَلْتُ هَذَا الغُلَامَ فَطِيمًا وَرَبَّيْتُهُ
غالب کند خدا حاکم را و گرداند شتالنگ او را بلند هر آینه من کفیل کردم این جوان را بحالیکه از شیر باز گرفته شده بود و پرورش کردم او را

يَتِيمًا ثُمَّ كَمَّلْتُ لَهُ تَعْلِيمًا فَلَمَّا مَهَرَ وَبَهَرَ جَرَّدَ سَيْفَ العُدْوَانِ وَتَشَهَّرَ وَلَمَّا أَخَلَّهُ
بحالیکه بے پدر بود پستر تقصیر نکردم او را در تعلیم وی پس چون استاد و غالب شد کشید شمشیر ستم را و بیرون آورد

يَلْتَوِي عَلَيَّ وَيَتَّقِحُ حِينَ يَرْتَوِي مِنِّي وَيَلْتَقِحُ فَقَالَ لَهُ الفَتَى
و گمان نمیبردم او را که خواهد پیچید بر من و بی شرم خواهد شد هنگامیکه سیراب خواهد شد از من و فائده خواهد برداشت پس گفت او را جوان

عَلَّامَ عَثَرْتَ مِنِّي حَتَّى تَنْشُرَ هٰذَا الْخَبَرَ عَنِّي فَوَاللّٰهِ مَا سَتَرْتُ وَجْهَهُ

بر کدام چیز خبر یافتی از من تا آنکه پراگنده کردی این رسوائی را از من پس قسم بخدا که نپوشیدم من روے

بِبِرِّكَ وَلَا هَتَكْتُ حِجَابَ سِتْرِكَ وَلَا شَقَقْتُ عَصَا أَمْرِكَ وَلَا أَلْغَيْتُ تِلَادَ تَلَدِهِ

احسان ترا و نه دریدم پردهٔ راز ترا و مخالفت نکردم حکم ترا و باطل نکردم خواندن

شُكْرَكَ فَقَالَ لَهُ الشَّيْخُ وَيْلَكَ وَأَيُّ نَبَأٍ أَخْزَى مِنْ رِيبَتِكَ وَهَلْ عَيْبٌ

سپاس ترا پس گفت او را پیر هلاکی باد ترا و کدام آسیب رسوا ترست از آسیب تو و آیا هست عیبے

أَفْحَشُ مِنْ عَيْبِكَ وَقَدِ ادَّعَيْتَ سِحْرِي وَاسْتَلْحَقْتَهُ وَانْتَحَلْتَ شِعْرِي

بدتر از عیب تو حال آنکه دعوی کردی شعر مرا و نسبت کردی بخود آنرا و برخود بستی شعر مرا

وَاسْتَرَقْتَهُ وَاسْتِرَاقُ الشِّعْرِ عِنْدَ الشُّعَرَاءِ أَقْطَعُ مِنْ سَرِقَةِ الْبَيْضَاءِ

ودزدیدے آنرا و دزدیدن شعر نزد شاعران رسواترست از دزدے سیم

وَالصَّفْرَاءِ وَغَيَّرْتَهُمْ عَلَى بَنَاتِ الْأَفْكَارِ كَتَغْيِيرِهِمْ عَلَى الْبَنَاتِ الْأَبْكَارِ

و زر و رشک ایشان بر دختران اندیشها مثل رشک ایشان بر دختران سبز

فَقَالَ الْوَالِي لِلشَّيْخِ وَهَلْ حِينَ سَرَقَ سَلَخَ أَمْ مَسَخَ أَمْ نَسَخَ فَقَالَ وَالَّذِي

پس گفت حاکم یا پیر و آیا وقتیکه دزدید سخن را گرفت با الفاظ شعر تبدیل کرد یا مسروخ ہی رخت یکیت قسم

جَعَلَ الشِّعْرَ دِيوَانَ الْعَرَبِ وَتُرْجُمَانَ الْأَدَبِ مَا أَحْدَثَ سَوْسَهٍ

گردانید شعر را مرجع عرب و بیان کنندهٔ ادب نوسیه ۱۰ کرده است بجز انکه در جعبت

أَنْ بَثَّ شَمْلَ شِعْرِهِ وَأَغَارَ عَلَى ثُلُثَيْ سَرِحَتِهِ فَقَالَ لَهُ

بیان آنرا و غارت کرده است در دو ثلث شعر آن پس گفت او را حاکم

أَنْشِدْ أَبْيَاتَكَ بِرُمَّتِهَا لِيَتَّضِحَ مَا أَخَانَهُ مِنْ جُمْلَتِهَا فَأَنْشَدَ نَظْمَ يَا خَاطِبَ

بخوان بیتهای خود را بتمام آن تا آشکار شود آنچه گرد آورد آنرا از نظم آن پس خواند ای خواهنده

الدُّنْيَا الدَّنِيَّةَ إِنَّهَا ۞ شَرَكُ الرَّدَى وَقَرَارَةُ الْأَكْدَارِ

دنیای کمینه هر آینه او دام هلاکی ست و آرامگاه آبهای تیره ست

فِي يَوْمِهَا ۞ أَبْكَى غَدًا يُعْدَا لَهَا مِنْ دَارِهِ ۞ فَإِذَا أَظَلَّ سَحَابُهَا لَمْ يَنْقَشِعْ ۞ مِنْهُ صَدَا

در روزی از خود کرا فرداد داری یاد آن خانه را از خانه ۞ وچون تر دیک شود ابر اد بیراب نشود از تو تشنه

لِبِهَامِهِ الْغَرَّاءِ غَارَاتُهَا مَا تَنْقَضِي وَسَيُورُهَا ۞ مَا يُفْتَدَى بِجَلَائِلِ الْخَطَرِ ۞ ثُمَّ مَوْرِدِي

جستا سوے باران فرستند از تاراهای دنیا باآخر نمیرسد قیمتی آن و بها داده نمیشود با بزرگے مالها ۞ بسیار پندار کشده است

يَغْرُورِهَا حَتَّى بَدَا ۞ مُمَرِّدٌ مُتَجَادِزُ الْمِقْدَارِ ۞ قَلَبَتْ لَهُ ظَهْرَ الْمَجَنِّ وَ

بفریب او تا آنکه ناهر شد ۞ سرکش گذرنده از اندازه ۞ برگردانید برائے او پشت سپر را و

أَوْلَغَتْ ۞ فِيهِ الْمُدَى وَنَتْ لِآخِذِ الثَّارِ ۞ فَارْثِ يَعْمَلَكَ أَنْ يَمُرَّ مُضَيَّعًا ۞ فِيهَا

در آورد در وکار دہا را برخاست برائے گرفتن خون پس دریابانی کن بعمر خود از نیکه بگذرد ضائع ۞ دران

سُدًى مِنْ غَايِرِهَا اسْتَطَارَ ۞ وَاقْطَعْ عَلَائِقَ حُبِّهَا وَطِلَابِهَا ۞ تَلْقَ الْهُدَى وَرِفَاهَةَ

مهل بے یاری گرفتن وقطع کن آویختگی ہائے محبت او وجستن آن ۞ تا بینی راہ راست را وخوش عیشے

الْأَسْرَارِ ۞ وَارْقُبْ إِذَا مَا سَالَمَتْ مِنْ كَيْدِهَا ۞ هَرْبَ الْعِدَا وَتَوَثُّبَ الْغُدَّارِ ۞

دلدارا وچشم دار چون آشتی کند از فریب جنگ دشمنان را وبرجستن بیوفارا

وَاعْلَمْ بِأَنَّ خُطُوبَهَا تَنْمِي وَلَوْ ۞ طَالَ الْمَدَى وَنَتِ سُرَى الْأَقْدَارِ ۞ فَقَالَ لَهُ الْوَالِي

ودان باشید کہ ہر آئینہ کارہائے بزرگ او ناگاہ میگیرند اگرچہ دراز شود پایان آن ودست نشود در فتن اندازہ گرد آنہا ۞ پس گفت او را حاکم

ثُمَّ مَاذَا صَنَعَ هَذَا ۞ فَقَالَ أَقْدَمَ الْوَغْمَ فِي الْجَرَاءِ عَلَى أَبْيَاتِ السُّدَّ السِّيَّةِ

پس چه کرد این جوان گفت پیش آمد جهت ناکسے خود در پاداش تعلیم بر اشعار شش

الْأَجْزَاءِ فَحَذَفَ مِنْهَا جُزْئَيْنِ وَنَقَصَ مِنْ أَوْزَانِهَا وَزْنَيْنِ حَتَّى صَارَ النِّزْعُ

پارۂ من پس دور کرد از ان دو پارہ وکم کرد از وزنہائے او دو وزن تا آنکہ گردید یک مصیبت

فِيهَا دُرْئَيْنِ فَقَالَ لَهُ بَيِّنْ مَا أَخَذَ وَمِنْ أَيْنَ فَلَذَ فَقَالَ ارْعِنِي سَمْعَكَ

دران دو مصیبت پس گفت او را بیان کن چیزیرا کہ گرفت واز کجا برید پس گفت بدار بمن گوش خود را

وَاخْلِ لِلتَّفَهُّمِ عَنِّي ذِهْنَكَ حَتَّى يَتَبَيَّنَ كَيْفَ أَصَلْتُ عَلَيَّ وَتَقَدَّرَ قَدَرِي

وتہی کن برائے فہمیدن از من دل خود را تا آنکہ پیدا شود کہ چگونہ کشید شمشیر بر من وبشناسی اندازۂ

اجترّ امّه الى امّ ثمّ انشد وانفاسه تتصعّد نظم يا خاطب الدّنيا الدّنيّة انّها

گناه او را بسوے من باز خوانه بحالیکه دهای او بالا میرفت اے خواهندهٔ دنیا سے کمینه

شرك الردى ودارمتى ما اضحكت ٭ في يومها ابكت غدا ٭ واذ اظلّ سحابها ٭

هر آینه او دام هلاکی ست ٭ خانه اش چون خندانند ٭ در روز خود گریاند فردا ٭ چون نزدیک شود ابر او

لم ينتقع منه صدا ٭ غاراتها ما تنقضي ٭ واسيرها ما يفتدى ٭ كم مزهق بغروره ٭

سیراب نمیشود از تشنه تاراجهای او باخر نمیرسد ٭ وقیدی او خریده نمیشود ٭ بسیار متکبر اند بفریب او

حتّى بدا متمرّدا ٭ قلبت له ظهر المجن ٭ واوغرت فيه المدى ٭ فاربا بمرك ان يمرّ ٭

تا آنکه پدیدا شد سرکش ٭ برگردانید برای او پشت سپر ٭ ودر آور در دره را ٭ پس بیدبانی کن بزندگی خود از انکه گذرد

مضيّعا فيها سدا ٭ واقطع علائق حبّها ٭ وطلّ بها تلقى الهدى ٭ وانقب اذا

ضایع شوند دران مهل ٭ وقطع کن آویختگیهای محبت او را ٭ وجستن او را تا بینی راه راست را ٭ وامیدوار باش چون

ما سلمت ٭ من كيدها حرب العدا ٭ واعلم بانّ خطوبها ٭ تفجا وتوطا ل المدا ٭

آشتی کند ٭ از مکر او جنگ دشمنان را ٭ وبدان که هر آینه کارهای دشوار او ٭ ناگاه در گیرد اگرچه دراز شود پایان

فالتفت الوالي الى الغلام وقال تبّا لك من خرج مارق وتلميذ سارق

پس دید حاکم بسوی جوان وگفت هلاکی باد مر ترا از بیرون رفته از فرمان اوستاد دشاگرد ٭ وزدنده

فقال الفتى بريئت من الادب وبنيه ولحقت بمن بناويه ويقوّض مبانيه ٭

پس گفت جوان بیزار شوم از دانش وخداوندان آن وپیوندم بکسیکه دشمن میدارد او را ٭ ویران میکند خانهاے او را

ان كانت ابياته نمّت الى علمي قبل ان الّفت نظمي وانّما اتّفق توارد الخوطر

اگر باشد که اشعار وبلند شده باشد بسوی دانش من پیش از انکه جمع کردم شعر خود را ٭ وچنین نیست لا اتفاق افتاد باهم فرود آمدن اندیشها

كما قد يقع الحافر على الحافر قال فكان الوالي جوّد صدق ظنّه

چنانکه سے افتد بالاے سم گفت راوی ٭ پس گویا که حاکم روا داشت راستے گفته او را

فندم على بادرة وذمه فظلّ يفكّر فيما يكشف له عن الحقائق

پس پشیمان شد بر شتابی نکوهیدن او وآغاز کرد که اندیشه نماید در چیزیکه بکشاید حقیقت او از حقیقت آن

وَيُمَيِّزُهُ الفَائِقُ مِنَ المَائِقِ فَلَمْ يَرَ إِلَّا أَخْذَهُمَا بِالمُنَاصَلَةِ وَلَزَّهُمَا فِي قَرَنٍ

وجدا کند بسبب آن عالم را از جاہل پس ندید مگر گرفتن ہر دو با برابری کردن و بستن ہر دو را در رسن

المُسَاجَلَةِ فَقَالَ لَهُمَا إِنْ أَرَدْتُمَا افْتِضَاحَ العَاطِلِ وَانْتِضَاحَ الحَقِّ مِنَ البَاطِلِ

ہمدیگر فخر و نازش کردن پس گفت ہر دو را اگر خواہید شما رسوائی متی از علم و ہویدا شدن راست از دروغ

فَتَرَاسَلَا فِي النَّظْمِ وَتَبَارَيَا وَتَجَارَيَا فِي جَلْبَةِ الإِجَازَةِ وَتَجَارَيَا يَهْلِكُ مَنْ

پس در پی ہمدیگر باشید در شعر گفتن و برابری کنید و جولان کنید در میدان تمام کردن مصراع دیگری و باہم روید تا ہلاک شود کسیکہ

هَلَكَ عَنْ بَيِّنَةٍ وَيَحْيَى مَنْ حَيَّ عَنْ بَيِّنَةٍ فَقَالَا لَهُ بِلِسَانٍ وَاحِدٍ وَ

ہلاک شود از دلیل ظاہر و زندہ ماند کسیکہ زندہ ماند از حجت ظاہر پس گفتند او را بزبان یکے و

جَوَابٍ مُتَوَارِدٍ قَدْ رَضِينَا بِسَبْرِكَ فَمُرْنَا بِأَمْرِكَ فَقَالَ إِنِّي مُولَعٌ مِنَ الأَنْوَاعِ

پاسخ پس گفتند گیرد فرود آینده ہر آینه خوشنود شدیم بآزمودن تو پس فرما ما را بفرمان خود پس گفت ہر آینه من آزمندم مفتہائے

البَلَاغَةِ بِالتَّجْنِيسِ وَقَدْ أَدَاهُمَا كَالرَّئِيسِ فَانْظِمَا الآنَ عَشَرَةَ أَبْيَاتٍ تَلْحَمُ بَيْنَهَا

بلاغت بالتجنیس و مے بینم او را برابر آن ہمچو مہتر پس نظم کنید اینوقت ده اشعار کہ بافید آنرا

بِوَشْيِهِ وَتُرَصِّعُ بَيْنَهَا بِحِلْيَهِ وَضَمِّنَاهَا شَرْحَ حَالِي مَعَ الِفٍ بَدِيعِ الصِّفَةِ أَلْمَى

بنگار تجنیس و بیارائید آنرا بزیور آن و بینید در آن بیان حال من با معشوق کہ نادرست صفت او گندم گون

الشَّفَةِ مَلِيحِ التَّثَنِّي كَثِيرِ التَّأَنِّي وَالتَّجَنِّي مُغْرًى بِتَنَاسِي العَهْدِ وَإِطَالَةِ الصَّدِّ

لب نیکو خرام بسیار تکبر و گناه جستن آزمند بفراموش کردن پیمان و دراز کردن فراق

وَإِخْلَافِ الوَعْدِ وَأَنَا لَهُ كَالعَبْدِ قَالَ فَبَرَزَ الشَّيْخُ مُجَلِّيًا وَتَلَاهُ الفَتَى مُصَلِّيًا

و خلاف کردن وعده من مر او را ہمچو بنده ام گفت راوی پس برآمد پیر بجالیکہ سبقت کننده بود پس آمد او را جوان بجالیکہ دنبال رو

وَتَجَارَيَا بَيْتًا فَبَيْتًا عَلَى هَذَا النَّسَقِ حَتَّى إِذَا كَمَلَ نَظْمُ الأَبْيَاتِ وَالتَّسَقَ وَهِيَ نَظْمٌ

و باہم رفتند در نظم بیتی پس از بیتے بر این ترتیب تا آنکہ تمام شد بہم پیوستن اشعار و فراہم آمد و آن ابیات اینست

وَاحْوَى حَوَى رِقَّةَ نَغْرِهِ * وَغَادَرَنِي أَلِفَ السُّهَادِ بِغَدْرِهِ * تَصَدَّى لِقَتْلِي

بسیار معشوق گندمین لب کہ گرد کرد بندگی مرا با بداری کلام خود و گذاشت مرا با بیداری بسبب بیوفائی خود پیش آمد برای کشتن من

بِالصَّدِّ وَدِّعْ وَاثْنِنِي ۞ لِفَيْضِ سِرِّهِ مُدَّ حَارَ قَلْبِي بِأَسْرِهِ ۞ أُصَدِّقُ مِنْهُ الزُّورَ خَوْ

برو گردانیدن حال آنکه تحقیق ۞ بهر آینه در قید ایم از بهنظامیه جمع کرده است دل مرا اهتمام آن باور میکنم او دروغ زا سبب ترس

فَ أَزْوَارِهِ ۞ وَأَرْضَى اسْتِمَاعَ الْهُجْرِ خَشْيَةَ هَجْرِهِ ۞ وَأَسْتَعْذِبُ التَّعْذِيبَ مِنْهُ وَ

فراق او ۞ دوستودم شنیدن سخن بیهوده او را جهت ترس جدائی او ۞ و شیرین میدانم عذاب کردن را از و

كُلَّمَا ۞ أَجَدَّ عَذَابِي جِدَّ بِي حُبُّ بِرِّهِ ۞ تَنَاسَى ذِمَامِي وَالتَّنَاسِي مَذَمَّةٌ ۞

چون ۞ نو میکند عذاب من نو میشود دین دوستی نگوئی او ۞ فراموش کردن پیمان مرا حال آنکه فراموش کردن بد است

وَاحْفَظُ قَلْبِي وَهُوَ حَافِظُ سِرِّهِ ۞ وَأَعْجَبُ مَا فِيهِ النَّبَاهِي يُعْجِبُهُ ۞ وَأَكْبَرُهُ عَنْ

بخشم آورد دل مرا حال آنکه آن نگهدارنده را ز اوست ۞ و شگفت ترین از چیزیکه در دست نازش پاینده از خود ست ۞ و بزرگ میدارم او را از

أَنْ أَفُوهَ بِكِبْرِهِ ۞ لَهُ مِنِّي الْمَدْحُ الَّذِي طَابَ نَشْرُهُ ۞ وَلِي مِنْهُ طَيُّ الْوُدِّ مِنْ بَعْدِ

اینکه گویا شوم ببزرگی او ۞ مراورا از من ستایشی ست که خوش ست بوی خوش او ۞ و مرا از و پیچیدن دوستی ست پس از

نَشْرِهِ ۞ وَلَوْ كَانَ عَدْلًا مَا تَجَنَّى وَقَدْ جَنَى ۞ عَلَيَّ وَغَيْرِي يَجْتَنِي رَشْفَ ثَغْرِهِ ۞ وَلَوْ

باز کشادن آن و اگر بودی داد او نجستی گناه بر من حال آنکه خود گناه کرده است ۞ بر من و دیگری می چیند بوسیدن دهان او و اگر

لَا شَنِيَّهِ شَنِيَتُ أَعْيَنِي ۞ بَدَا رَأْيِي مِنْ أَجْلِي نُوَيْدِهِ ۞ وَإِنِّي عَلَى تَصْرِيفِ

نمیبود دشمنیدن او میگردانیدم دوا الهای خود را از دوری انندهٔ بسوی کسیکه بیخ فروغ دارد ۞ و من آینه من بگردانیدن

أَمْرِي وَأَمْرِهِ ۞ أَرَى مُرَّ حُلْوًا فِي انْقِيَادِي لِأَمْرِهِ ۞ قَالَ فَلَمَّا أَنْشَدَهَا الْوَالِي

حال خود و حال او ۞ هستم می پندارم تلخ را شیرین در فرمانبری خود بفرمان او ۞ گفت والی چون چنین خواننده را آنرا پیش حاکم

مُتَرَاسِلَيْنِ بُهِتَ لَدَيْهِمَا مُتَعَادِلَيْنِ وَقَالَ أَشْهَدُ بِاللَّهِ إِنَّكُمَا فَرْقَدَا

بحالیکه پس کدیگر بودند متحیر شد سبب تیزی ذهن هر دو که برابر بودند ۞ گفت گواهی میدهم خدا را بر ین دعوی که شما هر دو ستاره

سَمَاءٍ وَكَوْكَبَانِ فِي دِثَارٍ وَإِنَّ هَذَا الْحَدِيثَ يَبْقَى بِمَا أَتَاهُ اللَّهُ وَيَسْتَغْنِي

آسمان هستید دو جوا چقاق دریا آمدند هر آینه این جوان تحقیق می بخشد این چیز یکه داده است او را خدا او بی نیاز ست

بِوُجْدِهِ عَمَّنْ سِوَاهُ فَتُبْ أَيُّهَا الشَّيْخُ مِنْ ذِمَامِهِ وَتُبْ إِلَى إِكْرَامِهِ

بتوانگری خود از کسیکه غیر او ست پس توبه کن ای پیر از تهمت کردن او ۞ و رجوع کن بسوی نرگداشت او

فَقَالَ الشَّيْخُ هَيْهَاتَ أَنْ تُرَاجِعَهُ مُقْتِي أَوْ تَعْلَقَ بِهِ ثِقْتِي وَقَدْ بَكُوتُ كُفْرَانَهُ

پس گفت هیهات دور است اینکه بگرود بسویش محبت من یا آویزد باو اعتماد من بحالیکه آزمودم ناسپاسی او

لِلصَّنِيعِ وَمُنِيتُ مِنْهُ بِالْعُقُوقِ الشَّنِيعِ فَاعْتَرَضَهُ الْفَتَى وَقَالَ يَا هَذَا إِنَّ اللَّجَاجَ

مرا احسانرا و مبتلا کرده شدم از و بنافرمانی نکوهیده پس پیش آمد او را جوان و گفت ای فلان تحقیق ستیزه

شُؤْمٌ وَالْحَقُّ لُؤْمٌ وَتَحْقِيقُ الظِّنَّةِ إِثْمٌ وَاعْنَاتُ الْبَرِيءِ ظُلْمٌ وَهَبْنِي اقْتَرَفْتُ

بدست و خشم کمینگی ست و باور کردن تهمت گناه است و در رنج انداختن بیگناه ستم ست و پندار مرا که کسب کردم

جَرِيرَةً أَوِ اجْتَرَحْتُ كَبِيرَةً أَمَا تَذْكُرُهُ مَا أَنْشَدَتْنِي لِنَفْسِكَ فِي إِبَّانِ أُنْسِكَ

گناه خرد یا حاصل کردم گناه بزرگ آیا یاد نداری و قتیکه خواندی پیش من اشعاریکه از تو بود در زمان محبت تو بمن

نظم سَامِحْ أَخَاكَ إِذَا خَطَا ۞ مِنْهُ الْإِصَابَةُ بِالْغَلَطِ ۞ وَتَجَافَ عَنْ تَعْنِيفِهِ

فروگذاشت کن برادر خود را چون در آمیزد + از خود بکوفتن راخطا کردن ۞ و دور شو از سرزنش او

إِنْ زَاغَ يَوْمًا أَوْ قَسَطْ ۞ وَاحْفَظْ صَنِيعَكَ عِنْدَهُ ۞ شُكْرًا الصَّنِيعَةَ أَمْ غَمْطْ ۞

اگر بیراه رود از اطاعت روزی یا بیداد کند ۞ و نگهدار احسان خود را نزد او سپاس کند احسانرا یا ناسپاس کند

وَاطِعْهُ إِنْ عَاصَى وَهُنْ ۞ إِنْ عَزَّ وَادْنُ إِذَا اشْتَطْ ۞ وَاقْنَ الْوَفَاءَ وَلَوْ أَخَلْ

و اطاعت کن او را اگر نافرمانی کند و نرمی کن اگر درشتی شود و نزدیک شو از او اگر دور شود + و بر خود لازم گیر بجا آوردن وعده را اگرچه خلل سازد

بِمَا اشْتَرَطْتَ وَمَا شَنَرْ ۞ وَاعْلَمْ بِأَنَّكَ إِنْ طَلَبْتَ مُهَذَّبًا دُمْتَ السَّمَطْ

بدانچه شرط کرده و آنچه او شرط کرد ۞ و بدان تحقیق تو اگر جوئی پاک کرده شده را از عیب جستن و گفتن را از اندازه

مَنْ ذَا الَّذِي مَا سَاءَ قَطْ ۞ وَمَنْ لَهُ الْحُسْنَى فَقَطْ ۞ أَوَمَا تَرَى الْمَحْبُوبَ ثَمَّ مَكْرُوهَهُ

کیست آنکس که کار بد نکرده گاهی ۞ و کیست آنکه مر او را کارهای نیک همه فقط + آیا نمی بینی خوش و ناخوش

لَنْ فِي شَمَطْ ۞ كَالشَّوْكِ يَبْدُو فِي الْغُصُونِ مَعَ الْجَنِيِّ الْمُلْتَقَطْ ۞ بِلَذَاذَةِ الْعُمُرِ

پیچیده شدند در طریق واحد مثل خار که پیدا میشود در شاخها + با میوهٔ تازه برچیده ۞ و لذت زندگی

الطَّوِيلِ لِيَشُوبَهَا نَغَصُ الشَّمَطْ ۞ وَلَوِ انْتَقَدْتَ بَنِي الزَّمَانِ وَجَدْتَ

دراز + آمیخته میشود او را ناخوش چیزی ۞ و اگر سره کنی پسران روزگار را بیابی

اَكْثَرُهُمْ سَقَطَ × قَالَ فَجَعَلَ الشَّيْخُ يَغْضُّ نَصَفَةَ الصِّلِّ وَيَمْلُقُ حَلْقَهُ

بیشتر از ایشان بیفتاد گفت راوی پس آغاز کرد پیر که می جنبانید زبان را چون جنبانید مار گرد و سے نگر یست همچو نگر یستن

الْبَاذِي الْمُطِلِّ ثُمَّ قَالَ وَالَّذِي زَيَّنَ السَّمَاءَ بِالشُّهُبِ وَأَنْزَلَ الْمَاءَ مِنَ السَّحَبِ

باز مهندهٔ صید پس گفت سوگند به کسیکه آرایش داد آسمان را بستارگان روشن و فرود آورد آب از ابر ها

مَا رُوِّيَ عَنِ الِاصْطِلَاحِ إِلَّا لِتَوَقِّي الِافْتِضَاحِ فَإِنَّ هٰذَا الْفَتَى اعْتَادَ أَنْ

نیست گرنخین من از آشتی کردن مگر برای نگهداشتن از رسوائی چه آنکه تحقیق این حال عادت گرفته است اینکه بر خود گیرم

أَمُونَهُ وَأَرَاعِيَ شُؤُونَهُ × وَقَدْ كَانَ الدَّهْرُ يَهِيجُ لِي مَا أَكْرَهُ فَأَتَلَافَاهُ

مشقت او را و نگهدارم و نیکو کنم احوال او را و هر آینه بود روزگار که پیخت بر من پس بودم که خلل میکردم پس لیکن اینک پس هنگام

عُبُوسٌ × وَخَشُونَةُ الْعَيْشِ بُؤْسٌ حَتَّى أَنَّ بَنِي هٰذِهِ الْعَارَةِ وَبَيْتِي كَانَ يَعُورُ بِهِ فَارَهُ

ترش روست و میانهٔ زندگی من سختی ست تا آنکه هر آینه جامهٔ من این عاریتی ست و خانهٔ من نزدیک نمیشود بوے موشے

قَالَ فَرَقَّ لِمَقَالِهِمَا قَلْبُ الْوَالِي × وَأَوَى لَهُمَا مِنْ غَيْرِ اللَّيَالِي وَصَبَا

گفت راوی پس نرم شد از گفتار هر دو دل حاکم و نرم گردید برای هر دو از جهت متغیر شدن روزگار

إِلَى اخْتِصَاصِهِمَا بِالْإِسْعَافِ وَأَمَرَ النُّظَّارَةَ بِالِانْصِرَافِ قَالَ الرَّاوِي

و گرائید بسوی خاص کردن هر دو بر آوردن حاجت و حکم کرد بینندگان احوال را بازگشتن گفت روایت کننده

وَكُنْتُ مُتَشَوِّقًا إِلَى أَمْرِ الشَّيْخِ لَعَلِّي أَعْلَمُ عِلَّةَ إِذْعَانِيَّتِهِ وَسِمَهُ وَلَمْ يَكُنْ

و بودم پیوسته بیننده بسوی روی پیر کاش من در یابم دانستن او را چون بینم نشان او را و نبود

الزِّحَامُ يُسْفِرُ عَنْهُ وَلَا يُفْرِجُ لِي فَأَدْنُوَ مِنْهُ فَلَمَّا تَقَوَّضَتِ الصُّفُوفُ وَ

انبوهی مردم که کشاده آرد و نمی کشاد برای من تا نزدیک شوم از او پس چون پراگنده شد صفهاے مردم و

أَجْفَلَ الْوُقُوفُ لَوَسَّمْتُهُ فَإِذَا هُوَ أَبُو زَيْدٍ وَالْفَتَى فَتَاهُ فَعَرَفْتُ حِينَئِذٍ

زود در رفتند ایستادگان در یافتم او را پس ناگاه او ابو زید ست و جوان پسر او ست پس شناختم آنگاه

مَغْزَاهُ فِيمَا أَتَاهُ وَكِدْتُ لِمَنْقَضٍّ عَلَيْهِ لِأَسْتَعْرِفَ إِلَيْهِ فَزَجَرَنِي

مراد او را در آنچه آمد آنرا و نزدیک بودم که بپرم بر و تا شناسانم خود را بسوے او پس منع کرد مرا

بِإِيمَاضِ طَرْفِهِ وَاسْتَوْقَفَنِي بِإِيمَاءِ كَفِّهِ فَلَزِمْتُ مَوْقِفِي وَأَخَّرْتُ مُنْصَرَفِي
باشارهٔ پنهانی چشم خود و باز داشت مرا باشارت دست خود پس لازم گرفتم جای خود را و درنگ کردم برگشتن خود را

فَقَالَ الْوَالِي مَا مَرَامُكَ وَكَمْ سَبَبٍ مُتَمَامِكٌ فَابْتَدَرَهُ الشَّيْخُ وَقَالَ إِنَّهُ
پس گفت حاکم چیست مطلب تو و بکدام سبب متمسکی تو پس بشتافت بسوی او پیر و گفت هر آینه او

أَنِيسِي وَصَاحِبُ مَلْبُوسِي فَتَشَمَّ حِينَئِذٍ بِنَا نَبِيسِي وَرَخَّصَ فِي جُلُوسِي ثُمَّ
دوست و همدم منست و خداوند جامهٔ عاریتی من پس گرد انگاه باش گرد بختن من و رخصت داد در نشستن من باز

أَفَاضَ عَلَيْهِمَا خِلْعَتَيْنِ وَوَصَلَهُمَا بِنِصَابٍ مِنَ الْعَيْنِ وَاسْتَعْهَدَهُمَا
ریخت بر هر دو دو خلعت و داد هر دو را بمقدار معین از زر و پیمان گرفت از هر دو

أَنْ يَتَعَاشَرَا بِالْمَعْرُوفِ إِلَى أَظْلَالِ الْيَوْمِ الْمَخُوفِ فَنَهَضَا مِنْ نَادِيهِ
اینکه باهم زندگی کنند با احسان و محبت تا نزدیک شدن او زمرگ پس برخاستند هر دو از مجلس او

مُشِيدَيْنِ بِشُكْرِ أَيَادِيهِ وَتَبِعَتْهُمَا الْأَعْيُنُ مَثْوَاهُمَا وَاتَّزَوَّدَ مِنْ نَجْوَاهُمَا
بحالیکه بلند کنندهٔ آواز بودند بسپاس نعمتهای او و پس دانستند هر دو را تا بشناسد جای باش هر دو توشه گیرد از راز آن هر دو

فَلَمَّا أَجْرَنَا حَيَّ الْوَالِي وَأَفْضَيْنَا إِلَى الْفَضَاءِ الْخَالِي أَدْرَكَنِي أَحَدُ جُلَّادِ دَيْتِهِ
پس چون قطع کردیم مکان خالص حاکم را و رسیدیم بسوی میدان تهی دریافت مرا یکے از پیادگان او

مُهِيبًا بِي إِلَى حَوْزَتِهِ فَقُلْتُ لِأَبِي زَيْدٍ مَا أَظُنُّهُ اسْتَعْفَرَنِي إِلَّا لِيَسْتَخْبِرَنِي
بحالیکه خواننده بود مرا طرف ناحیهٔ او پس گفتم ابی زید را گمان نمی برم او را که خواست حضور مرا مگر برای اینکه خبر پرسد از من

فَمَاذَا أَقُولُ فِي أَيِّ وَادٍ مَهَّدَ أَجْمَلُ فَقَالَ بَيِّنْ لَهُ عَمَاوَةَ قَلْبِهِ وَتَلَعْثُمِي
پس چه جواب گویم و در کدام میدان با او جولان کنم پس گفت بیان کن او را نادانی دل او و بازی کردن من

بِلُبِّهِ لِيَعْلَمَ أَنَّ رِيحَهُ لَاقَتْ أَعْصَارًا أَوْ جَدْوَلًا صَادَفَ تَيَّارًا. فَقُلْتُ
با خرد او تا بداند که تحقیق باد او چسپید گرد باد را و جوی خود او دریافت دریا را پس گفتم

أَخَافُ أَنْ يَتَّقِدَ غَضَبُهُ فَيَفْحَمَكَ لَهَبُهُ أَوْ يَسْتَشْرِيَ طَيْشُهُ فَيَبْسُرَ
می ترسم اینکه افروخته شود خشم او پس بسوزاند ترا شعلهٔ او یا ازحد گذرد بسیکے خرد او پس سرایت کند

إليك بطشته فقال إني أرحل الآن إلى الرها وأن يلتقي سهيل والسها

بسوی تو خشم او پس گفت من کوچ میکنم این وقت بسوی ملک رها و کواکب سهیل و سها

فلما حضرت الوالي وقد خلا مجلسه والنجلي تعبسه أخذ يصف أبا زيد

پس چون حاضر شدم نزد حاکم حالیکه تهی بود مجلس او و دور شده ترشروئی او آغاز کرد می ستود ابا زید را او

وفضله ويذم الدهر الخؤون له ثم قال أنشدتك الله ألست الذي

وکمال او را و مذمت میکرد زمانه را که خیانت کننده برای اوست باز گفت سوگند میدهم ترا بخدا آیا نیستی که

أعاره الدست فقلت والذي أجلسك هذا الدست ما أنا بصاحب

عاریت داد او را لباس پس گفتم قسم بخدائیکه فرا نشاند ترا بر این مسند نیستم من خداوند

ذلك الدست بل أنت الذي تم عليه الدست فاز وربت مقلتاه واحمرت

این جامه بلکه تو کسی هستی که تمام شد بر او کرد و حیله پس کج گشت هر دو چشم او و سرخ شد

وجنتاه وقال والله ما أعجزني قط فضح مريب ولا تكشيف معيب

هر دو رخسار او و گفت قسم بخدا که وا نمانده کرد مرا گاهی رسوا کردن در شک انداز نده و نه آشکار کردن عیب دیده

ولكن ما سمعت بأن شيخا دلس بعد ما تقلس وتقلس فهذا تم لأن دلس

ولیکن نشنیدم بانکه هرآینه پیر مکر نمود پس از انکه طیلسان دگلو پوشید پس باین سبب تمام شد او را انکه فریب داد

فقال وما كنية ذلك القريد فقلت يكنى بأبي زيد فقال إنه بأبي كبيه

پس گفت و چیست کنیت آن بوزنه پس گفتم کنیت کرده شده او بابو زید گفت هرآینه او بابی کبید کنیت کرده شود

لأليق منه بأبي زيد افتدري أين سكع ذاك اللكع فقلت أشفق منك

لائق تر است از انکه بابی زید کنیت کرده شود آیا میدانی کجا رفت آن لئیم پس گفتم ترسید از تو سبب

ليتعدى طوره فظعن عن بغداد من فوره فقال لا قرب الله له نوى ولا كلاءه

در گذشتن حد و اندازه خود را پس رفت از بغداد در همین ساعت پس گفت نزدیک نگرداند خدا مراد او را دوری و نگاهداری او را

أين ثوى فما زاولت أشد من نكره ولا ذقت أمر من مكره ولولا

هر کجا که قیام کند پس تلخ نکشیدم سخت تر از زیرکی او و نچشیدم تلخ تر

از فریب او و اگر نبود

حُرمةَ أدبِهِ لا وقفتُ في طلبِهِ إلى أن يقعَ في يدي فأدفعَ به عاني لا كره أن تشيعَ

بزرگی علم او تحقیق مبالغه میکردم در حسن ادب او تا آنگاه که افتاد پس هلاک کرده میشد بدرستیکه من هر آینه کرده دارم اینکه اشکار

فعلتَه بمدينةِ السلامِ فاقتضى بين الأنامِ وتحبطَ مكانتي عند الإمامِ

کار بداد در بغداد پس رسوا شوم میان خلق و ناچیز گردد پایگاه من نزد خلیفه

واصيرَ ضحكةً للخاصِّ والعامِّ فعاهدني على أن لا لمفوهُ

و شوم آنکه خندند بردی خاص و عام پس پنهان کن با من بر اینکه سخن نگوئی

بما اعتمدَ ما دمتُ حلالاً بهذا البلدِ فقال الحارثُ بنُ همامٍ

بچیزیکه قصد کرد ابو زید تا زمانیکه تو مقیم هستی درین شهر گفت حارث پسر همام

فعاهدتُه معاهدةَ من لا يتأولُ ووفيتُ له كما وفى السمؤلُ

پس پیمان کردم او را همچو پیمان کردن کسیکه نگرداند کلام را و وفا کردم مرا در اچنانکه نمود شموال

المقامة الرابعة والعشرون القطيعية على الحارث

مقامهٔ بیست و چهارم مشهور بقطیعیه حکایت کرد حارث

بن همام قال عاشرتُ بقطيعةِ الربيعِ في إبانِ الربيعِ فتيةً وجوهُهم أبلجُ

پسر همام گفت باهم آمیزش و زندگانی کردم در قطیعه ربیع در هنگام فصل بهار با جوانانیکه روهای ایشان روشنتر بود

من أنوارِهِ وأخلاقُهم أبهجُ من أزهارِهِ وألفاظُهم أرقُّ من نسيمِ أسحارِهِ

از شگوفهای او و خوهای ایشان خوشتر بود از شگوفهای او و سخنهای ایشان نرمتر بود از بادهای سحرهای او

فاجتليتُ منهم ما يزري على الربيعِ الزاهرِ ويغني عن رنّاتِ

پس دیدم از ایشان انچه عیب میگرفت بر فصل بهار خداوند و بی نیاز میکرد از آوازهای

المزاهرِ وكنّا تقاسمنا على حفظِ الودادِ وخطرِ الاستبدادِ

سازهای عود و بودیم که هم سوگند بودیم بر نگهداشتن دوستی و حرام کردن یگانه بودن در کاری

فإن لا ينفردَ أحدُنا بالتذاذٍ ولا يستأثرَ لو يرذا فاجمعنا في يومٍ

و اینکه یگانه نشود یکی از ما بلذت گرفتن و اختیار نکند اگرچه چیز اندک باشد پس اتفاق کردیم در روز زیکه پسند شده بود

دَجْنُهُ وَنِمَاحُسْنُهُ وَحَكَمَ بِالْإِصْطِبَاحِ مُزْنُهُ عَلَى أَنْ نَلْتَهِيَ بِالْخُرُوجِ إِلَى بَعْضِ

ابراو وافزون بود وخوبی او وفرمان داد بشراب خوردن ابرهای سفید او بر بنکه بازی کنیم با بیرون آمدن بسوے پارہ

الْمُرُوجِ لِنُسَرِّحَ النَّوَاظِرَ فِي النَّوَاضِرِ وَنُصْقِلَ الْخَوَاطِرَ بِنَسِيمِ الْمَوَاطِرِ فَبَرَزْنَا

از مرغزارها تا بچراییم چشمان را در باغ سبزه زارها و صاف کنیم ذهنها را بدین ابرهای بارنده پس بیرون آمدیم

وَنَحْنُ كَالشُّهُورِ عِدَّةٌ وَكُنْدُ مَانِي جَذِيمَةَ مَوَدَّةٌ إِلَى حَدِيقَةٍ أَخَذَتْ

درحالیکه باشل ؛ همابودیم ازروی شمار وهمچو همشین جذیمه ازروی دوستی بسوے باغیکه گرفته بود

زُخْرُفَهَا وَازَّيَّنَتْ وَتَنَوَّعَتْ أَزَاهِيرُهَا وَتَلَوَّنَتْ وَمَعَنَا الْكُمَيْتُ

آرایش خود را و آراسته بود گوناگون بود شکوفهای آن در رنگ رنگ بود و با ما شراب

الشَّمُوسُ وَالسُّقَاةُ الشُّمُوسُ وَالشَّادِي الَّذِي يُطْرِبُ السَّامِعَ وَيُكْمِنُهُ وَيُقْرِي

تند و تیز بود و ساقیان مثل آفتابهای درخشنده که طرب و شادی آرد شنونده را و بازی آرد او را و ضیافت کند

كُلَّ سَمْعٍ مَا يَشْتَهِيهِ فَلَمَّا اطْمَأَنَّ بِنَا الْجُلُوسُ وَدَارَتْ عَلَيْنَا الْكُؤُسُ

هر گوش را آنچه خواهش نماید پس چون آرمید بانشستن و گردیدند برما پیالهای شراب

وَغَلَ عَلَيْنَا ذِمْرٌ عَلَيْهِ طِمْرٌ فَتَجَهَّمْنَاهُ تَجَهُّمَ الْغِيدِ الشَّيْبَ وَوَجَدْنَا صَفْوَ

در آمد برما دلیری که بر وجامه کهنه بود پس ناپسند داشتیم او را همچو ناپسند داشتن زنان خوبرو مردان پیر را و یافتم صفای

يَوْمِنَا قَدْ شِيبَ إِلَّا أَنَّهُ سُلِّمَ تَسْلِيمَ أُولِي الْفَهْمِ وَجَلَسَ يَفُضُّ لِطَائِمَ النَّثْرِ

روز خود را که آمیخته شده بود بدیر گی مگر هر آینه او سلام گفت سلام گفتن خداوندان فهم و نشست بجالیکه می شکست طبلهای کلام غیر منظوم

وَالنَّظْمِ وَنَحْنُ نَتَنَزَّوِي مِنْ إِنْبِسَاطِهِ وَنَتَبَرَّى لِطَيِّ بِسَاطِهِ إِلَى أَنْ عَنَّى

منظوم و منظوم را و مایکسو میشدیم از گستاخی او و پیش می آمدیم برای پیچیدن گستردنی او تا آنکه سرائید

شَادِينَا الْمُغَرِّبُ وَمُغَرِّدُنَا الْمُطْرِبُ نَظْمَ الْأَمْ سُعَادُ لَا تَصِلِينَ حَبْلِي

سرود گوینده ما که غریب آرنده سرود بود و آواز کننده تا که طرب آرنده بود تا کی ای سعاد پیوندی مهد و صال مرا

وَلَا تَنَاوِينَ لِي مِمَّا الْأَقِي ؛ صَبَرْتُ عَلَيْكَ حَتَّى عِيلَ صَبْرِي ؛ وَ

و رحم نکنی از انچه مے بینم در فراق ؛ شکیبائی نمودم بر فراق تو تا آنکه مغلوب شد شکیب من و

وَكَادَتْ تَبْلُغُ الرُّوحُ التَّرَاقِيَ ۞ وَهَا أَنَا قَدْ عَزَمْتُ عَلَى انْتِصَافٍ ۞ أُسَاقِي

قریب ست برسد جان بدو استخوان کج برسینه + وآگاه باش که من هر آینه آهنگ کردم بر طلب داد + نوشانم

فِيهِ خِلِّي مَا يُسَاقِي ۞ فَإِنْ وَصْلًا أَلَذَّ بِهِ فَوَصْلٌ ۞ وَإِنْ صَرْمًا فَصَرْمٌ

دران دوست خود را آنچه می نوشاند پس اگر از وصل باشد لذت یابم از و پس وصال ست + واگر فراق باشد پس فراق ست

كَالطَّلَاقِ ۞ قَالَ الْحَارِثُ بْنُ هَمَّامٍ فَاسْتَفْهَمْتُ الْعَيَّابَةَ بِالْمَثَانِي لِمَ نُصِبَ

آنچو طلاق + گفت حارث پسر همام پرسیدم بازی کننده را با بربط چرا نصب خواند

الْوَصْلُ الْأَوَّلُ وَرَفْعُ الثَّانِي فَاسْتَمَّ بِتُرْبَةِ أَبَوَيْهِ لَقَدْ نَطَقَ بِمَا اخْتَارَهُ سِيبَوَيْهِ

وصل اول را + ورفع خواند دوم پس سوگند خورد بخاک مادر و پدر خود هر آینه گویا شد بچیزیکه اختیار کرد آنرا سیبویه

فَتَشَعَّبَتْ حِينَئِذٍ آرَاءُ الْجَمِّ فِي تَجْوِيزِ النَّصْبِ وَالرَّفْعِ فَقَالَتْ فِرْقَةٌ

پس متفرق شد انگاه فکرهای گروه مردم در جائز داشتن نصب و رفع پس گفت پاره

رَفْعُهُمَا الصَّوَابُ وَقَالَتْ طَائِفَةٌ لَا يَجُوزُ فِيهِمَا إِلَّا الِانْتِصَابُ وَاسْتَبْهَمَ

رفع هر دو نیکوست وگفت گروهے جائزنیست در هر دو مگر نصب خواندن و بند شد

عَلَى آخَرِينَ الْجَوَابُ وَاسْتَعَرَّ بَيْنَهُمُ الِاصْطِخَابُ وَذَلِكَ الشَّيْخُ الْوَاغِلُ

بر دیگران پاسخ و افروخته شد میان آن جماعت غوغا کردن واین پیر درآینده ظاهر میگردد

يُبْدِي ابْتِسَامَ ذِي مَعْرِفَةٍ وَإِنْ لَمْ يَفُهْ بِنْتَ شَفَةٍ حَتَّى إِذَا سَكَنَتِ الْمَآجِرُ وَصَمَتَ

تبسم خداوند شناسائی اگرگفته بود سخنے تا آنکه چون آرام گرفت آوازها وخاموش شد

الْمَزْجُورُ وَالزَّاجِرُ قَالَ يَا قَوْمِ أَنَا أُنَبِّئُكُمْ بِنَاوِيلِهِ وَأُمِيرُ صَحِيحَ الْقَوْلِ مِنْ عَلِيلِهِ

مغلوب وغالب گفت شیخ ای گروه من بیاگاهم شمارا بتفسیر آن وجدا میکنم راست قول را از ضعیف آن

أَنَّهُ يَجُوزُ رَفْعُ الْوَصْلَيْنِ وَنَصْبُهُمَا وَالْمُغَايَرَةُ فِي الْإِعْرَابِ بَيْنَهُمَا وَذَلِكُمْ

هر آینه شان اینست که بتحقیق جائز باشد رفع هر دو وصل و نصب هر دو و جائز ست اختلاف در اعراب میانه هر دو و این کلام

بِحَسَبِ اخْتِلَافِ الْإِضْمَارِ وَتَقْدِيرِ الْحَذْفِ فِي هَذَا الْمَضْمَارِ قَالَ فَفَرَطَ

بحسب تجویزات موافق اختلاف پوشیده آوردن عامل ست ومقدر کردن محذوف درین کلام ست گفت راوی پس سبقت کرد

مِنَ الْجَمَاعَةِ فِرَاطُ بَنِي مُمَادَانَةَ وَانْخِرَاطُ بَنِي مُبَالَانَةَ فَقَالَ أَمَّا إِذَا دَعَوْتُمْ نَزَالُ

از گروه تجاوز از حد و شیرهٔ اووزدی کردن لیسوی معارضهٔ او پس گفت شیخ لیکن چون خواندید مرا که فرود آ

وَتَلَبَّبْتُمْ لِلنِّضَالِ فَمَا كَلِمَةٌ هِيَ إِنْ شِئْتُمْ حَرْفٌ مَحْبُوبٌ أَوِ اسْمٌ لِمَا

برای جنگ و آماده شدید برای باهم تیر انداختن پس چیست کلمه اگر آن اگر خواهید حرفیست دوست داشته شده یا نام ست بر آچیزیکه

فِيهِ حَرْفٌ حُلْوٌ أَوْ أَيُّ اسْمٍ يَتَرَدَّدُ بَيْنَ فَرْدٍ حَازِمٍ وَجَمْعٍ مُلَازِمٍ وَآيَةُ هَاءٍ

در دهانهٔ شیرداست و کدام نام میگردد میان واحد فراهم آرنده و جمع پیوسته بیکدیگر باشد و کدامے ہاست

إِذَا الْتَحَفَتْ أَمَاطَتِ الثِّقْلَ وَاطْلَقَتِ الْمُعْتَقَلَ وَأَيْنَ تَدْخُلُ السِّينُ

که چون بپوشند دور کند گرانے را و رہا ندہ بستہ شدہ را و کجا داخل مے شود سین

فَتَعْزِلُ الْعَامِلَ مِنْ غَيْرِ أَنْ تُجَامِلَ وَمَا مَنْصُوبٌ أَبَدًا عَلَى الظَّرْفِ

پس بے کار میکند عامل را بے آنکہ نیکوئے کند و چیست منصوب ہمواره بر ظرف

لَا يَخْتَصُّهُ سِوَى حَرْفٍ وَأَيُّ مُضَافٍ أَخَلُّ مِنْ عَرِيٍّ إِلَّا إِضَافَةَ بَعْرَةٍ

جز نکند اورا بجز حرف و کدام مضافست کہ محتاج باشد از اسباب اضافت بیک سبب

وَاخْتَلَفَ حُكْمُهُ بَيْنَ مَسَاءٍ وَغُدْوَةٍ وَمَا الْعَامِلُ الَّذِي يَتَّصِلُ أَجْرُهُ بِأَقَلَّ

و مختلف باشد حکم او میانهٔ مساء و غدوه و چیست عاملیکه پیوسته باشد پسین او با پیشین او

وَيَعْمَلُ مَعْكُوسُهُ مِثْلَ عَمَلِهِ وَأَيُّ عَامِلٍ يَرْبُو أَجْرُ مِنْهُ ذِكْرًا وَأَعْظَمُ مَكْرُمَةً

و عمل کند واژگون او مانند عمل او و کدام عامل ست کہ ثواب او فراخ ترست از ذکر او و بزرگترست از روی مرتبه

وَأَكْثَرُ لِلَّهِ تَعَالَى ذِكْرًا وَفِي أَيِّ مَوْطِنٍ يَلْتَبِسُ الذُّكْرَانُ بِمَوَاقِعِ النِّسْوَانِ

و بیشترست برای خدای بزرگ از روی یاد و در کدام جائے پوشند مردان برہنائے زنان را

وَتَبْرُزُ رَبَّاتُ الْحِجَالِ بِعَمَائِمِ الرِّجَالِ وَأَيْنَ يَجِبُ حِفْظُ الْأَمَانَةِ عَلَى الْمَضْرُوبِ

و برسے آیند خداوندان خانہائے عروسی بہ ستار ہائے مردان و کجا واجب ست نگہداشتن مر امانتہا را بر مضروب

وَالضَّارِبِ وَمَا اسْمٌ لَا يُفْهَمُ إِلَّا بِاسْتِضَافَةِ كَلِمَتَيْنِ أَوِ الْاقْتِضَاءِ مِنْهُ عَلَى

و فاعل و کدام اسم ست کہ فہمیدہ نمیشود مگر باضافت گرفتن دو کلمہ یا کم کردن از او

حَرْفَيْنِ وَفِي وَضْعِهِ الْأَوَّلِ لِلِالْتِزَامِ وَفِي الثَّانِي الْزَامٌ وَأَيُّ وَصْفٍ إِذَا أُرْدِفَ

دو حرف و در وضع پیش او لازم گرفتن ست و در دومین لازم کردن و کدامی صفت ست کہ چون پس کردہ شود

بِالنُّونِ نَقَصَ صَاحِبُهُ فِي الْعُيُونِ وَقُوِّمَ بِالدُّونِ وَخَرَجَ مِنَ الزُّبُونِ وَتَعَرَّضَ

بانون کم شود صاحب ان اسم در چشمہا و قیمت کردہ شود باندک و حقیر و ناظر شود بادان و پیش آید

لِلْهُونِ فَهَذِهِ اثْنَتَا عَشْرَةَ مَسْئَلَةً وَفْقَ عَدَدِكُمْ سُورَةً لَدَدْتُمُونَا وَلَوَدِدْتُمْ نِدَّنَا

مرخواری را پس این دوازدہ سوال اند موافق شمار شما و مقدار خصومت شما اگر افزون شود خصومت زیادہ شوم

وَإِنْ عُدْتُمْ عُدْنَا (قَالَ الْمُخْبِرُ بِهَذِهِ الْحِكَايَةِ) فَوَرَدَ عَلَيْنَا مِنْ أَحَاجِيهِ

در سوال و اگر باز گردید باز گردیم گفت خبر دہندہ باین نقل پس فرود آمد بر ما از چیستانہاے او

اللَّاتِي هَالَتْ لَمَّا أَنْهَالَتْ وَمَا حَارَتْ لَهُ الْأَلْبَابُ وَحَالَتْ فَلَمَّا أَعْجَزَنَا الْعُمُومُ

کہ ترسانید چو ریخته شد انچہ سرگشته شد بدان عقلها و بر گردید پس چون عاجز کرد ما را شناکردن

فِي بَحْرِهِ وَاسْتَسْلَمْتُ ثَمَّ أَيْمُنَا لِسِبْرِهِ عَدَلْنَا مِنِ اسْتِنْقَالِ الرَّوِيَّةِ لَهُ إِلَى

در دریاے او و گردن نہادند تعویذہاے ما مر عادی او را بر گشتیم از گران داشتن دیدار او بسوے

اسْتِنْزَالِ الرِّوَايَةِ عَنْهُ وَمَنْ بَغَى لِلتَّعَلُّمِ مِنْهُ إِلَى ابْتِغَاءِ التَّعَلُّمِ مِنْهُ فَقَالَ وَالَّذِي

طلب کردن و آموختن روایت از و نرمی و ارستم شده آمدن باو بسوی خواهش آموختن از و پس گفت سوگند مجد ائیکہ

نَزَّلَ النَّحْوَ فِي الْكَلَامِ مَنْزِلَةَ الْمِلْحِ فِي الطَّعَامِ وَوَجَبَ مُطَالَعَهُ عَنْ بَصَائِرِ الطُّعَامِ

فرود آورد علم نحو را در کلام مانند نمک در خوردنی و بوشانید روہای او را از بینائیہاے فرومایگان

لَا أَنْلَتْكُمْ مَرَامًا وَلَا شَفَيْتُ لَكُمْ غَرَامًا أَوْ تُخَوِّلَنِي كُلُّ يَدٍ وَيَخْصُصَنِي كُلُّ مِنْكُمْ بِيَدٍ

نمیدہم شما را مراد و شفا نمیدہم شما را از شنگی تا آنکہ ببخشد مرا ہر دستی و خاص کند مرا ہر یک شخص از شما بنعمت

فَلَمْ يَبْقَ فِي الْجَمَاعَةِ إِلَّا مَنْ حَنَّكَتْهُ وَنَبَذَ إِلَيْهِ حُبَاةً كُبَّةً فَلَمَّا حَمَلَهُ

پس باقی نماند در جماعت مگر کسیکہ گردید مر حکم او را و انداخت بسوی او پنہانی آستین خود پس چون

تَحْتَ وِكَائِهِ أَضْرَمَ شُغْلَةَ ذِكَائِهِ كَشَفَ حِينَئِذٍ مِنْ أَسْرَارِ الْعَازَّةِ

حاصل کرد او را در زیر سربند خود افروخت تیزی ذہن خود کشاد آنگاہ از رازہاے چیستانہاے خود

وبدّد[1] ثلج إيجانه ما جلابه صدأ الأذهان وجلّى مطلعه بنور البرهان فهمنا[2]

واز فونهاد پای عاجز کردن خود چیزیکه دور کند آب زنگ ذهن ما را و روشن کرد جای برآمدن خود بفروغ دلیل پس سرگشته شدیم

حين فهمنا وعجبنا إذ أجبنا وتدنّى منا على ما لدنّه منا فأخذنا نعتذر إليه

بهنگامیکه فهمیدیم و در شگفت افتادیم وقتیکه جواب داده شدیم و نزدیک شد بما چیزیکه از پیش ما گذشت عذر کردیم که خدمتی آوردیم بسوی او

اعتذار الأكياس ونعرض عليه اقتضاع الكاس فقال مارب لا حفاوة

بهنگام عذر آوردن زیرکان و پیش می کردیم بروی نوشیدن پیاله را پس گفت حاجت ست نه مهربانی

ومشرب لم يبق له عندي حلاوة فأطلنا مرارته وقالينا معاودته

وجای آشامیدن باقی نماند مر او را نزد من شیرینی پس دراز کردیم درخواستن او را و پیاپی خواستیم بازگشتن او را

فتسخ بأنفه صلفا وناى بجانبه انفا وانشد نظما نهاني الشيب عما فيه فراحي

پس سخت بینی خود را از لاف زنی دور کرد کنار روی خود را از خشک داشتن و خواند بنظم باز داشت مرا پیری از آنچه در آن شادیهای من است

فكيف اجمع بين الراح والراح وهل يجود اصطباحي من معتقة وقد اناري

پس چگونه فراهم آرم میانهٔ می و کفهای دست و آیا روا باشد صبوحی من از شراب حال آنکه روشن کرد

مشيب الرأس اصباحي ألا ليت لأخاطرتني الخمر ما علقت روحي بجسمي

پیری سرما داد مرا سوگند خوردم نیامیزد مرا شراب تا زمانیکه آویخته است جان من با جسم من و

الفاظي بأفواحي ولا انتسب لي بكاسات السلاف يد ولا اجلت قداحي

کلام من با بیان کردن و نه پیوسته مرا جامهای شراب دستی و نه برگردانم تیرهای قمار خود را

بين اقداحي ولا صرفت إلى صوف مشعشعة همي ولا رحت مرتاحا

میانه کاسهای شراب و نگردانیدم بسوی آب آمیخته آهنگ خود و نه روم شادان

إلى راحي ولا نظمت عن مشيي إلا بدا شملي ولا اخترت ندماني

بسوی شراب و نه جمع آورم بر شراب همواره پریشانی خود را و نه گزینم همنشین

سوى الصباح وعما المشيب مراحي حين خط على راسي فابغض به من

بجز بوقت بامداد و نابود کرد پیری خرمی مرا هنگامیکه نوشت بر سر من پس چه دشمن ست

كَاتِبُ مَاحٍ + وَلَاحٍ يَلِي عَلَى جَرِّي الْعِنَانَ إِلَيَّ + مُلْهٍ فَسُحْقًا لَهُ مِنْ لَاحٍ لَاحٍ

نویسنده ماهر پدیدکننده سرور + و پدیدآمد جایگاه نکوشش میکنند بر کشیدن من عنان را بسوی + لهو و بازی پس هلاکی باد مراد ما را از پدید آینده ملازمت کننده

وَلَوْ بَهُوتُ وَنُودِي شَائِبُ لَخَبَا + بَيْنَ الْمَصَابِيحِ مِنْ غَسَّانَ مِصْبَاحِي + قَوْمٌ

واگر بازی کنم بجایگاه جانب مرسن سفید شهر آینه فروشیرد + در میان چراغان از قبیلهٔ غسان چراغ من + مردمانی هستند

سَجَايَاهُمْ تَوْقِيرُ ضَيْفِهِمِ + وَالشَّيْبُ ضَيْفٌ لَهُ التَّوْقِيرُ يَا صَاحِ + ثُمَّ إِنَّهُ

که خوهای ایشان بزرگداشتن مهمان خود هاست + و پیری مهمانی ست که مر او راست بزرگداشتن ای یار من + باز بهر آنیه او

انْسَابَ انْسِيَابَ الْأَيِّمِ وَاجْفَلَ اجْفَالَ الْغَيْمِ فَعَلِمْتُ أَنَّهُ سِرَاجُ سَرُوجٍ

رفت همچو رفتن مار و زودی کرد همچو زودی کردن ابر پس دانستم هر آینه او چراغ سروج ست

وَبَدُلَ الْأَدَبِ الَّذِي يَجْتَابُ الْبُرُوحَ وَكَانَ قُصَارَانَا التَّحَرُّقُ لِبُعْدِهِ

و ماه کامل علمی که قطع میکند بر جها را دبود نهایت کار ما سوختن از دوری او

وَالتَّفَرُّقَ مِنْ بَعْدِهِ تَفْسِيرُ مَا أَوْدَعَتْ هٰذِهِ الْمَقَامَةُ مِنَ النُّكَتِ

و پراگنده شدن از پس او بیان چیزی که سپرده شد این مقامه از باریکیها ی

الْعَرَبِيَّةِ وَالْأَحَاجِي النَّحْوِيَّةِ أَمَّا صَدْرُ الْبَيْتِ الْأَخِيرِ مِنَ الْأَغْنِيَّةِ

عربیه و چیستانهای نحویه لیکن آغاز شعر پسین از سرود

الَّذِي هُوَ فَإِنْ وَصَلَا الَّذَّ بِهِ فَوَصَلُ فَإِنَّهُ نَظِيرُ قَوْلِهِمُ الْمَرْءُ مَجْزِيٌّ

که آن این مصراعست فان وصل الذ به فوصل پس هر آینه آن مانند قول ایشانست مرد پاداش داده می شود

بِعَمَلِهِ إِنْ خَيْرًا فَخَيْرٌ وَإِنْ شَرًّا فَشَرٌّ وَهٰذِهِ الْمَسْأَلَةُ أَوْدَعَهَا سِيبَوَيْهِ كِتَابَهُ

بکار خود اگر نیک باشد نیک ست و اگر بد باشد پس بد ست و این مسئله سپرده است آنرا سیبویه بکتاب خود

وَجَوَّزَ فِيهَا أَرْبَعَةَ أَوْجُهٍ مِنَ الْإِعْرَابِ أَحَدُهَا وَهُوَ أَجْوَدُهَا أَنْ تَنْصِبَ

درو اداشته است در آن چهار صورت از اعراب یکی از ان و آن بهترین هر چهار ست اینکه نصب دهی

خَيْرَانِ الْأَوَّلَ وَتَرْفَعَ الثَّانِيَ وَيَكُونُ تَقْدِيرُهُ إِنْ كَانَ عَمَلُهُ خَيْرًا فَجَزَاؤُهُ

خیر اول را و رفع دهی خیر دوم را و باشد تقدیر آن قول اگر باشد کار او نیکو پس پاداش او

خَيْرٌ وَإِنْ كَانَ عَمَلُهُ شَرًّا فَجَزَاؤُهُ شَرٌّ فَتَنْصِبُ الْأَوَّلَ عَلَى أَنَّهُ خَبَرُ كَانَ وَتَرْفَعُ

نیکوست واگر باشد کارا و بدپس پاداش او بدست پس نصب دہی اول را برانیکہ ہرآینہ او خبر کانست ورفع دہی

الثَّانِيَ عَلَى أَنَّهُ خَبَرُ مُبْتَدَأٍ مَحْذُوفٍ وَقَدْ حَذَفْتَ فِي هٰذَا الْوَجْهِ كَانَ وَ

دوم را برانیکہ ہرآنیہ او خبر مبتدای محذوفست وتحقیق حذف میکنی درین صورت لفظ کان و

اسْمَهَا الدَّالَّةَ حَرْفَ الشَّرْطِ الَّذِي هُوَ إِنْ عَلَى تَقْدِيرِهَا وَحَذَفْتَ أَيْضًا

اسم او را سبب دلالت حرف شرط کہ وان باشد بر تقدیر ہر دو حذف میکنی نیز

الْمُبْتَدَأَ الدَّالَّةَ الْفَاءُ الَّتِي هِيَ جَوَابُ الشَّرْطِ عَلَيْهِ لِأَنَّهُ كَثِيرًا مَا يَقَعُ بَعْدَهَا

مبتدا را بہت دلالت فائیکہ آن جواب شرطست بروی چرا کہ آن مبتدا بیشتر واقع می شود بعد آن

وَالْوَجْهُ الثَّانِي أَنْ تَنْصِبَهُمَا جَمِيعًا وَيَكُونُ تَقْدِيرُ الْكَلَامِ إِنْ كَانَ عَمَلُهُ خَيْرًا

و وجہ دوم انیکہ نصب دہی ہر دو را ہمہ و باشد تقدیر کلام چنین اگر باشد کار او نیک

فَهُوَ يَجْزِي خَيْرًا وَإِنْ كَانَ عَمَلُهُ شَرًّا فَهُوَ يَجْزِي شَرًّا فَتَنْصِبُ الثَّانِيَ بِانْتِصَابِ

پس او پاداش داده شود نیک واگر باشد کار او بد پس او پاداش داده شود بد پس نصب دہی دوم را ہمچو نصب دادن

الْمَفْعُولِ بِهِ وَالْوَجْهُ الثَّالِثُ أَنْ تَرْفَعَهُمَا جَمِيعًا وَيَكُونُ تَقْدِيرُ الْكَلَامِ إِنْ كَانَ

مفعول بہ و وجہ سوم اینکہ رفع دہی ہر دو را ہمہ و باشد تقدیر کلام چنین اگر باشد

فِي عَمَلِهِ خَيْرًا فَجَزَاؤُهُ خَيْرٌ فَيَرْتَفِعُ خَيْرٌ الْأَوَّلُ عَلَى أَنَّهُ اسْمُ كَانَ وَيَرْتَفِعُ خَبَرُهَا

در کار او نکوئی پس پاداش او نیکست پس مرفوع بود خبر اول برنیکہ ہرآینہ او اسم کانست و مرفوع بود خبر

الثَّانِي عَلَى مَا تَبَيَّنَ فِي شَرْحِ الْوَجْهِ الْأَوَّلِ وَقَدْ يَجُوزُ أَنْ يَرْتَفِعَ خَيْرُ الْأَوَّلِ

دوم بر چیزیکہ ظاہر شد در بیان وجہ اول وگاہ روا باشد انیکہ مرفوع باشد خبر اول

عَلَى أَنَّهُ فَاعِلُ كَانَ وَيَجْعَلُ كَانَ الْمُقَدَّرَةُ هُهُنَا هِيَ التَّامَّةُ الَّتِي تَأْتِي

برنیکہ ہرآنیہ او فاعل کان باشد وگردانیدہ شود کان تقدیر آورده در نجا آن تامہ کہ سے آید

بِمَعْنَى حَدَثَ وَوَقَعَ فَلَا تَحْتَاجُ إِلَى خَبَرٍ كَقَوْلِهِ تَعَالَى وَإِنْ كَانَ

در معنی لفظ حدث و وقع پس حاجت نباشد بسوی خبر مثل قول اللہ تعالے واگر ظاہر شود

ذو عسرة ويكون تقدير الكلام ان كان خيرٌ فجزاؤه خيرًا ای ان وقع خيرٌ

خداوند تنگی و باشد تقدیر سخن اگر ظاهر گردد نیک پس پاداشش او نیک ست ای اگر واقع شود نیک

وللوجه الرابع وهو اضعفها ان ترفع الاول على ما تقدم مما رجحته في

و وجه چهارم و آن سست ترین آنهاست اینکه رفع دهی اول را بر وجیکه گذشت بیان او در

الوجه الثالث وتنصب الثاني على ما تبين ذكره في الوجه الثاني وهو ان

وجه سوم و نصب دهی دوم را بر طریقیکه ظاهر شد بیان او در وجه دوم و باشد

التقدير ان كان في عمله خيرٌ فهو يجزى خيرًا وعلى حسب هذا التفسير

تقدیر اگر باشد در کار او نیکے پس او پاداش داده شود از نیکے و بر طبق این تفسیر

والمقدرات المحذوفات فيه يجري اعراب البيت الذي بني به وما ينتظم

و تقدیر کرده های که حذف کرده شده در و جاری شود اعراب شعریکه سرائیده می شد بآن و کلامیکه گفته می شود

في سلك هذا قولهم المرء مقتول بما قتل به ان سيفًا فسيفٌ وان خنجرًا

در رشتهٔ این سخن ایشان ست کشته می شود بچیزیکه کشته است بآن اگر شمشیر پس شمشیرست و اگر خنجر

فخنجرٌ واما الكلمة التي هي حرفٌ محبوبٌ او اسمٌ لما فيه حرفٌ حلوبٌ

پس خنجرست ولیکن کلمه که آن حرف دوست داشته شده است یا اسم ست برای چیزیکه در و ناقه شیر دار ست

فهي نعم اذا اردت بها تصديق الاخبار او العدة عند السؤال فهي

پس آن نعم ست چون بخواهی بان باور کردن خبر یا وعده هنگام که پرسیدن پس آن

حرفٌ وان عنيت بها الابل فهي اسمٌ والنعم يذكر ويؤنث وهي تطلق

حرف ست و اگر اراده کنی بآن شتران پس آن اسم ست و نعم مذکر و مونث باشد و آن اطلاق کرده می شود

على الابل وعلى كل ما شيه فيها ابلٌ وفي الابل الحرفٌ وهي الناقة الضامرة

بر شتران و بر هر رونده که در آن شتران ست و در شتران حرف ست و آن شتر ماده باریک اندام ست

سميت حرفًا لشبهها بحرف السيف وقيل انما الخنجر تشبيهًا لها بحرف الجبل

نام نهاده شد بحرف بسبب شباهت دادن با تیزی شمشیر و گفته شده است که آن فربه را گویند بسبب مشابهت دانش بلا ترین مقام از کوه

وَاَمَّا الاِسْمُ الْمُتَرَدِّدُ بَيْنَ فَرْدٍ هَازِمٍ وَجَمْعِ مَلَازِمٍ فَهُوَ سَرَاوِيلُ قَالَ

ولیکن اسم گردنده میانهٔ واحد استوار کننده وجمع که برنگردد پس آن سراویل ست گفت

بَعْضُهُمْ هُوَ وَاحِدٌ وَجَمْعُهُ سَرَاوِيلَاتٌ فَهُوَ عَلَى هٰذَا الْقَوْلِ فَرْدٌ وَقَدْ

پارهٔ از ایشان که آن واحد است وجمع او سراویلات ست پس او برین سخن مفرد ست وتحقیق

كَنَى عَنْ خَتْمِهِ الْخَصْرَ بِاَنَّهُ حَازِمٌ وَقَالَ اٰخَرُونَ هُوَ جَمْعٌ وَوَاحِدُهُ سِرْوَالٌ مِثْلُ

کنایت کرد از جمع آوردن او میان را بانکه هر آینه او استوار کننده است وگفتند دیگران آنست جمع وواحد او سروال مانند

شَمَائِيلَ وَشِمْلَالٍ فَهُوَ عَلَى هٰذَا الْقَوْلِ جَمْعٌ وَمَعْنَى قَوْلِنَا مُلَازِمٌ اَيْ لَا يَنْصَرِفُ اَيْ

شمائیل و شملال پس او برین قول جمع ست ومعنی سخن ما که ملازم ست انکه ای منصرف نباشد

فَاِنَّمَا لَمْ يَنْصَرِفْ هٰذَا النَّوْعُ فِي الْجَمْعِ وَهُوَ كُلُّ جَمْعٍ ثَالِثُهُ اَلِفٌ بَعْدَهَا حَرْفٌ

وجز این نیست که منصرف نشد این قسم در جمع وآن هر جمع که سوم حرف او الف باشد که پس ازان حرف

مُشَدَّدَةٌ اَوْ حَرْفَانِ اَوْ ثَلٰثَةٌ اَوْسَطُهَا سَاكِنَةٌ لِثِقَلِهِ وَتَفَرُّدِهِ دُونَ غَيْرِهِ مِنَ

تشدید کرده بود یا دو حرف یا سه حرف که میانهٔ او ساکن باشد ازگرانی آن دیگانه بودن او ونه سوای اواز

الْجُمُوعِ بِاَنْ لَا نَظِيرَ لَهُ فِي الْاَسْمَاءِ الْاٰحَادِ وَقَدْ كَنَى فِي هٰذِهِ الْاُحْجِيَّةِ عَمَّا

جمعها یانکه هر آینه نیست مانند او در اسمهای احاد وتحقیق کنایت کرده درین چیستان از

لَا يَنْصَرِفُ بِالْمَلَازِمِ وَاَمَّا الْهَاءُ الَّتِي اِذَا الْتَحَقَتْ اَمَاطَتِ الثِّقَلَ وَاَطْلَقَتِ

انکه منصرف نباشد بملازم ولیکن با نکه چون پیوندد دور کند گرانی وبرهاند

الْمُتَعَقِّلَ فَهِيَ الْهَاءُ اللَّاحِقَةُ بِجَمْعِ الْمُقَدَّمِ ذِكْرُهُ كَقَوْلِكَ صَيَارِفَةٍ وَصَيَارِفَةٍ

بسته را پس آن هائی است لاحق شونده بجمعیکه پیش ازین ذکر او شد قول تو صارفة وصیارفة

فَيَنْصَرِفُ هٰذَا الْجَمْعُ عِنْدَ الْتِحَاقِ الْهَاءِ بِهِ لِاَنَّهَا قَدْ اَصَارَتْهُ اِلَى اَمْثَالِ الْاٰحَادِ

پس منصرف شود این جمع هنگام پیوستن هاء دی چه هر آینه آن بتحقیق گرداند اورا بسوی مانند احاد

نَحْوُ رَفَاهِيَةٍ وَكَرَاهِيَةٍ فَخُفَّ بِهٰذَا السَّبَبِ وَصُرِفَ لِهٰذِهِ الْعِلَّةِ وَقَدْ كَنَى

مثل رفاهیة وکراهیة پس سبک باشد باین سبب ومنصرف شد باین باعث وتحقیق کنایت کرد

فِي هٰذِهِ الْأُجَيْبَةِ عَمَّا لَا يَنْصَرِفُ بِالْمُعْتَقِلِ كَمَا كَانَ فِي بَيْتَيْ قَبْلَهَا عَمَّا لَا يَنْصَرِفُ

درین چیستان از انکہ منصرف نباشد یا بستہ شدہ چنانکہ کتابت کرد در چیستانیکہ پیش ازینست از اسمیکہ منصرف باشد

بِالْمُلَازِمِ وَأَمَّا السِّينُ الَّتِي تَعْزِلُ الْعَامِلَ مِنْ غَيْرِ أَنْ تُجَامِلَ فَهِيَ إِذَا دَخَلَتْ

با لفظ ملازم ولیکن سینے کہ بیکار کند عامل را بے آنکہ نکوئی کند پس او چون در آید

عَلَى الْفِعْلِ الْمُسْتَقْبَلِ وَفَصَلَتْ بَيْنَهُ وَبَيْنَ أَنِ الَّتِي كَانَتْ قَبْلَ دُخُولِهَا

بر فعل مستقبل و جدائی کند میانۂ او و میانۂ لفظ ان کہ بود پیش از در آمدن او

مِنْ أَدَوَاتِ النَّصْبِ فَيَرْتَفِعُ حِينَئِذٍ عَنِ الْفِعْلِ وَيَنْتَقِلُ أَنْ عَنْ كَوْنِهَا النَّاصِبَةَ

از حرف ہای نصب کنندہ پس مرفوع شود انگاہ فعل و منتقل شود لفظ ان از بودن خود نصب کنندہ

لِلْفِعْلِ إِلَى أَنْ تَصِيرَ الْمُخَفَّفَةَ مِنَ الثَّقِيلَةِ وَذٰلِكَ كَقَوْلِهِ تَعَالَى عَلِمَ أَنْ سَيَكُونُ

مر فعل را تا آنکہ گردد ان مخففہ از مثقلہ و آن مثل قول خدای بزرگست دانست ہر آینہ قریب ست اینکہ باشد

مِنْكُمْ مَرْضَى تَقْدِيرُهُ عَلِمَ أَنَّهُ سَيَكُونُ وَأَمَّا الْمَنْصُوبُ عَلَى الظَّرْفِ الَّذِي

از شما بیمار تقدیر او دانست اینکہ ہر آینہ شان اینست کہ قریب باشد ولیکن منصوب بر ظرف کہ

لَا يَخْفِضُهُ سِوَى حَرْفٍ هُوَ عِنْدَ إِذَا لَا يَجُرُّهُ غَيْرَ مِنْ خَاصَّةً فَأَمَّا قَوْلُ الْعَامَّةِ

جر ندہد او را الجر حرف پس او لفظ عندست چرا کہ جر ندہد او را الجر لفظ من خاصۃ پس لیکن قول مردم عام

ذَهَبْتُ إِلَى عِنْدِهِ فَإِنَّهُ لَحْنٌ وَأَمَّا الْمُضَافُ الَّذِي أَخَلَّ مِنْ عَرَى الْإِضَافَةِ

ذہبت الی عندہ پس تحقیق آن خطاست ولیکن مضاف کہ محتاج باشد از اسباب اضافت

بِعُرْوَةٍ فَاخْتَلَفَ حُكْمُهُ بَيْنَ مَسَاءٍ وَعَدَوَةٍ فَهُوَ لَدُنْ وَلَدُنْ مِنَ الْأَسْمَاءِ

بیک سبب و جدا باشد حکم او میانۂ لفظ مساء و غدوۃ پس آن لفظ لدن ست و لدن از اسمہای

الْمُلَازِمَةِ لِلْإِضَافَةِ وَكُلُّ مَا يَأْتِي بَعْدَهَا مَجْرُورٌ بِهَا إِلَّا غُدْوَةً

لازم گیرندہ اضافت ست و ہر چہ می آید پس ازان مجرور باشد بان مگر غدوۃ

فَإِنَّ الْعَرَبَ نَصَبَتْهَا بِلَدُنْ لِكَثْرَةِ اسْتِعْمَالِهِمْ إِيَّاهَا فِي الْكَلَامِ

چرا کہ تحقیق عرب نصب دہند او را بلدن سبب افزونی استعمال شان او را در سخن

ثُمَّ تُنَوِّنُهَا أَيْضاً لِيَتَبَيَّنَ بِذَلِكَ أَنَّهَا مَنْصُوبَةٌ لَا أَنَّهَا مِنْ نَوْعِ الْمَجْرُورَاتِ الَّتِي

باز تنوین دهند او را نیز تا ظاهر شود بآن که هر آینه او منصوب ست نه آنکه هر آینه او از قسم مجرورات ست که

لَا يَنْصَرِفُ وَعِنْدَ بَعْضِ النَّحْوِيِّينَ أَنَّ لَدُنْ بِمَعْنَى عِنْدَ وَالصَّحِيحُ أَنَّ بَيْنَهُمَا فَرْقاً لَطِيفاً

منصرف نشود و نزد بعضے نحویان بتحقیق لدن در معنی عند ست و صحیح آنست که هر آینه میانه هر دو فرق نازک ست

وَهُوَ أَنَّ عِنْدَ يَشْتَمِلُ مَعْنَاهَا عَلَى مَا هُوَ فِي مِلْكِكَ وَمُلْكِكَ مِمَّا دَنَا مِنْكَ أَوْ بَعُدَ

و آن اینکه بتحقیق لفظ عند شامل باشد معنی آن بر چیز یکه آن در ملک تست و قدرت تست از چیز یکه نزدیک تست یا دور

عَنْكَ وَلَدُنْ يَخْتَصُّ مَعْنَاهَا بِمَا حَضَرَكَ وَقَرُبَ مِنْكَ وَأَمَّا الْعَامِلُ الَّذِي يَتَّصِلُ

از تو و لفظ لدن خاص ست مفهوم آن با چیز یکه موجود ست پیش تو و نزدیک ست از تو و لیکن عاملی که پیوسته باشد

آخِرُهُ بِأَوَّلِهِ وَيَعْمَلُ مَعْكُوسُهُ مِثْلَ عَمَلِهِ فَهُوَ يَا وَمَعْكُوسُهَا أَيْ وَكِلْتَاهُمَا حَرْفُ النِّدَاءِ

آخر او با اول او و عمل کند و از گون او همچو عمل او پس او لفظ یا ست و از گون آن ای و آن هر دو حرف ندا هستند

وَعَمَلُهُمَا فِي الِاسْمِ الْمُنَادَى سِيَّانِ وَإِنْ كَانَتْ يَا أَجْوَلَ فِي الْكَلَامِ

و عمل هر دو در اسم منادی برابر ست و اگر چه یا شد یا گرداننده در سخن

وَأَكْثَرَ فِي الِاسْتِعْمَالِ وَقَدِ اخْتَارَ بَعْضُهُمْ أَنْ يُنَادَى بِأَيٍّ الْقَرِيبُ فَقَطْ

و بیشتر در استعمال و بتحقیق اختیار کردند بعضے از ایشان آنکه ندا کرده شود بلفظ ای نزدیک را فقط

كَالْهَمْزَةِ وَأَمَّا الْعَامِلُ الَّذِي نَائِبُهُ أَرْحَبُ مِنْهُ وَكِرَاً وَأَعْظَمُ مَكَرَّاً وَأَكْثَرُ

مثل همزه و لیکن عاملیکه نائب او فراختر ست از روی آشیانه و بزرگتر ست از روی فریب و بیشتر ست

لِلَّهِ تَعَالَى ذِكْرَاً فَهُوَ بَاءُ الْقَسَمِ وَهَذِهِ الْبَاءُ هِيَ أَصْلُ حُرُوفِ الْقَسَمِ بِدَلَالَةِ

مر خدای بزرگ را از روی یاد پس ان باء سوگند ست و این باء آن اصل حروف قسم ست بسبب دلالت

اسْتِعْمَالِهَا مَعَ ظُهُورِ فِعْلِ الْقَسَمِ كَقَوْلِكَ أُقْسِمُ بِاللَّهِ وَلِدُخُولِهَا أَيْضاً

استعمال او با هویدا بودن فعل قسم مثل قول تو قسم میخورم بخدا و سبب در آمدن او نیز

عَلَى الْمُضْمَرِ كَقَوْلِكَ بِكَ لَأَفْعَلَنَّ ثُمَّ قَدْ أُبْدِلَتِ الْوَاوُ مِنْهَا فِي الْقَسَمِ

بر اسم مضمر همچو قول تو سوگند میخورم بتو که هر آینه خواهم کرد پس هر آینه بدل می آید واو از او در سوگند

لِأَنَّهُمَا جَمِيعًا مِنْ حُرُوفِ الشَّفَةِ ثُمَّ لِتَنَاسُبِ مَعْنَاهُمَا وَلِأَنَّ الْوَاوَ تُفِيدُ

چراکه هر دو هم از حرفهای لب اند باز سبب هم گر مناسب بودن معنی هر دو و ازان تحقیق واو فائده دهد

الْجَمْعَ وَالْبَاءُ تُفِيدُ الْإِلْصَاقَ وَالْمَعْنَيَانِ مُتَقَارِبَانِ ثُمَّ صَارَتِ الْوَاوُ الَّتِي

معنی جمع را و با فائده دهد معنی چسپیدن را و هر دو معنی با هم نزدیک اند باز گردید واوے که

هِيَ بَدَلٌ مِنَ الْبَاءِ أَدْوَرَ فِي الْكَلَامِ وَأَعْلَقَ بِالْأَقْسَامِ فَلِهَذَا الْغَرَضِ بِأَنَّهَا أَكْثَرُ

آن بدل ست از باگردنده تر در کلام و آویخته تر با سوگند پس ازین سبب چیستان گفت با نکه هر آینه بیشتر ست

لِلَّهِ تَعَالَى ذِكْرًا ثُمَّ إِنَّ الْوَاوَ أَكْثَرُ مِنَ الْبَاءِ مَوْطِنًا لِأَنَّ الْبَاءَ لَا تَدْخُلُ إِلَّا عَلَى

مر خدای بزرگ را از روی ذکر باز تحقیق واو بیشتر ست از با از روی جا چرا که تحقیق با در نیاید مگر بر

الِاسْمِ وَلَا تَعْمَلُ غَيْرَ الْجَرِّ وَالْوَاوُ تَدْخُلُ عَلَى الِاسْمِ وَالْفِعْلِ وَالْحَرْفِ وَتَجُرُّ تَارَةً

اسم و عمل نکند بجز جر و واو در آید بر اسم و فعل و حرف و جر دهد گاه

بِالْقَسَمِ وَتَارَةً بِإِضْمَارِ رُبَّ وَتَنْتَظِمُ أَيْضًا مَعَ نَوَاصِبِ الْفِعْلِ وَأَدَوَاتِ

بقسم و باری برنهان آوردن رب و در کشیده می شود نیز با نصب کنندهای فعل و حرف های

الْعَطْفِ فَلِهَذَا وَصَفَهَا بِحُبِّ الْوَكْرِ وَعُظْمِ الْمَكَرِ وَأَمَّا الْمَوْطِنُ الَّذِي يُلْبِسُ

عطف پس ازینجهت صفت کرد او را با کشادگی خانه و بزرگی فریب ولیکن جاے که پوشد

فِيهِ الذُّكْرَانُ بَرَاقِعَ النِّسْوَانِ وَتَبْرُزُ فِيهِ رَبَّاتُ الْحِجَالِ بِعَمَائِمِ الرِّجَالِ فَهُوَ

دران مردان برقعهای زنان و بیرون آیند در او خداوندان خانهای عروس با دستارهای مردان پس آن

أَوَّلُ مَرَاتِبِ الْعَدَدِ الْمُضَافِ وَذَلِكَ مَا بَيْنَ الثَّلَاثَةِ إِلَى الْعَشَرَةِ فَإِنَّهُ يَكُونُ

اول از مراتب عدد مضاف ست و آن میانه سه تا ده چرا که بتحقیق او باشد

مَعَ الْمُذَكَّرِ بِالْهَاءِ وَمَعَ الْمُؤَنَّثِ بِحَذْفِهَا وَذَلِكَ كَقَوْلِهِ تَعَالَى سَخَّرَهَا عَلَيْهِمْ سَبْعَ

باذکر با ها و مع مونث بحذف آن و آن مثل فرموده خدای بزرگ است قرار داد که زاورا بر ایشان در هفت

لَيَالٍ وَثَمَانِيَةَ أَيَّامٍ حُسُومًا وَالْهَاءُ فِي غَيْرِهِ الْمَوْطِنِ مِنْ خَصَائِصِ التَّأْنِيثِ

شبها و هشت روزها در پے یکدیگر و ها در غیر این جا از خصائص تا نیث

كَقَوْلِكَ قَائِمٌ وَقَائِمَةٌ وَعَالِمٌ وَعَالِمَةٌ فَقَدْ رَأَيْتَ كَيْفَ انْعَكَسَ فِي هٰذَا

مانند قول تو قائم و قائمه وعالم وعالمه پس هر آینه دیدی چگونه واژگون شد درین

الْمَوْضِعِ الْمُذَكَّرُ وَالْمُؤَنَّثُ حَتّٰى انْقَلَبَ كُلٌّ مِنْهُمَا فِي ضِدِّ قَالَبِهِ وَبَرَزَ فِي بِزَّةٍ

جاے مذکر و مونث تا آنکه منقلب شد هریک ازهر دو در ضد قالب خود و بیرون آمد در جامهٔ

صَاحِبِهِ وَأَمَّا الْمَوْضِعُ الَّذِي يَجِبُ فِيهِ حِفْظُ الْمَرَاتِبِ عَلَى الْمَضْرُوبِ وَالضَّارِبِ

یار خود ولیکن جاے که واجب ست در و نگهداشتن مراتب بر زده شده و زننده

فَهُوَ حَيْثُ يُشْتَبَهُ الْفَاعِلُ بِالْمَفْعُولِ لِتَعَذُّرِ ظُهُورِ عَلَامَةِ الْإِعْرَابِ فِيهِمَا

پس آن بجا ئیکه مشتبه شود فاعل با مفعول سبب دشواری ظهور نشان اعراب در هر دو

أَوْ فِي أَحَدِهِمَا وَذٰلِكَ إِذَا كَانَا مَقْصُورَيْنِ مِثْلُ مُوسٰى وَعِيسٰى أَوْ كَانَا مِنْ

یا در یکے ازهر دو و آن وقتیکه باشند دو اسم مقصور مثل موسی و عیسے یا باشند از

أَسْمَاءِ الْإِشَارَةِ نَحْوُ ذَاكَ وَذٰلِكَ وَهٰذَا فَيَجِبُ لِإِزَالَةِ اللَّبْسِ إِقْرَارُ كُلٍّ مِنْهُمَا

اسماء اشارت مانند ذاک وذلک وذا پس واجب ست برای دور کردن التباس ارام دادن هریک

فِي رُتْبَتِهِ لِيُعْرَفَ الْفَاعِلُ مِنْهُمَا بِتَقَدُّمِهِ وَالْمَفْعُولُ بِتَأَخُّرِهِ وَأَمَّا

ازهر دو در رتبهٔ خود تا شناخته شود فاعل بسبب پیش آمدن خود و مفعول بسبب پس آمدن خود و لیکن

الِاسْمُ الَّذِي لَا يُفْهَمُ إِلَّا بِاسْتِيفَاءِ كِلْتَيْنِ أَوْ إِلَّا قِتْصَارٍ مِنْهُ عَلَى

اسمے که فهمیده نشود مگر باضافت گرفتن دو کلمه یا کم کردن از و بر

حَرْفَيْنِ فَهُوَ كَمَا وَفِيهَا قَوْلَانِ أَحَدُهُمَا أَنَّهَا مُرَكَّبَةٌ مِنْ مَهِ الَّتِي

دو حرف پس آن مها باشد دران دو قول ست یکی ازهر دو اینکه هر آینه او مرکب ست از مه که

بِمَعْنَى الْكُفَّ وَمِنْ مَا وَالْقَوْلُ الثَّانِي وَهُوَ الصَّحِيحُ أَنَّ الْأَصْلَ فِيهَا

بمعنی الکف ست و از ما و قول دوم و آن صحیح ست بتحقیق اصل دران

مَا فَزِيدَتْ عَلَيْهَا مَا أُخْرٰى كَمَا تُزَادُ عَلَى إِنْ فَصَارَ لَفْظُهَا مَا مَا فَثَقُلَ

لفظ ما ست پس افزوده شد بر و ما دیگر چنانکه افزوده میشود بران پس گردید لفظ او ما ما پس گران شد

عَلَيْهِمْ تَوَالِي كَلِمَتَيْنِ بِلَفْظٍ وَاحِدٍ فَأَبْدَلُوا مِنَ الْأَلِفِ الْأُولَى هَاءً فَصَارَتْ

برایشان پیاپے بودن دو کلمہ بلفظ واحد پس بدل آوردند از الف اولے ہا را پس گردید

مَهَا وَمَهَا مِنْ أَدَوَاتِ الشَّرْطِ وَالْجَزَاءِ وَمَتَى لُفِظَتْ بِهَا لَمْ يَتِمَّ الْكَلَامُ وَلَا عُقِلَ

مہا و مہا از کلمات شرط و جزا است و ہرگاہ تلفظ کنی بآن تمام نشود کلام و فہمیدہ نشود

الْمَعْنَى إِلَّا بِإِيرَادِ كَلِمَتَيْنِ بَعْدَهَا كَقَوْلِكَ مَهْمَا تَفْعَلْ أَفْعَلْ وَيَكُونُ حِينَئِذٍ مُلْتَزِمًا

معنی مگر باوردن دو کلمہ پس ازان مثل قول تو مہما تفعل افعل و باشد درین ہنگام لازم گیرندہ

لِلْفِعْلِ وَإِنِ اقْتَصَرْتَ مِنْهَا عَلَى حَرْفَيْنِ وَهُمَا مَهْ الَّتِي بِمَعْنَى اكْفُفْ فَهُمْ

مر فعل را و اگر کم کنی ازان بردو حرف و ان ہر دو مہ کہ بمعنی اکفف ست فہمیدہ شود

الْمَعْنَى وَكُنْتَ مُلْزِمًا مَنْ خَاطَبْتَهُ أَنْ يَكُفَّ وَأَمَّا الْوَصْفُ الَّذِي إِذَا رُدِفَ

معنے و شدی الزام دہندہ کسیکہ خطاب کردی او را اینکہ نگہدارد خود را ولیکن صفتے کہ چون پس آوردہ شود

بِالنُّونِ نَقَصَ صَاحِبُهُ فِي الْعُيُونِ وَقُوِّمَ بِالدُّونِ وَخَرَجَ مِنَ الزُّبُونِ وَتَعَرَّضَ

بنون کم شود صاحب آن صفت در چشمہا و بہا کردہ شود باحقیر ظاہر شود گول و نادان و پیش آید

لِلْهُونِ فَهُوَ ضَيْفٌ إِذَا أَلْحَقْتَهُ النُّونَ اسْتَحَالَ إِلَى ضَيْفٍ وَهُوَ الَّذِي يَتْبَعُ الضَّيْفَ

مرخواری را پس او لفظ ضیف ست چون پیوستہ کنی او را نون برگردد جانب ضیفن و آن کسیکہ پیرو مہمان باشد

وَيَتَنَزَّلُ فِي النَّقْدِ مَنْزِلَةَ الزَّيْفِ الْمَقَامَةُ الْخَامِسَةُ وَالْعِشْرُونَ

و فرود آید در سرہ کردن بمنزلہ کاسد و ناروا مقامۂ بیست و پنجم

الْكَرْجِيَّةُ حَدَّثَ الْحَارِثُ بْنُ هَمَّامٍ قَالَ شَتَوْتُ بِالْكَرَجِ لِدَيْنٍ

مسمے بکرجیہ سخن گفت حارث پسر ہمام گفت اقامت کردم در شتا بشہر کرج جہت وامیکہ

أَقْتَضِيهِ وَأَرَبٍ أَقْضِيهِ فَبَلَوْتُ مِنْ شِتَائِهَا الْكَالِحِ وَصِرِّهَا النَّاشِحِ

میخواستم آنرا و حاجتیکہ روا کنم آنرا پس آزمودم از زمستان آن کہ سخت بود سرمای سخت او کہ نفس زننده

مَا عَرَّنِي فِي جَهْدِ الْبَلَاءِ وَعَكَفَ بِي عَلَى الِاصْطِلَاءِ فَلَمْ أَكُنْ أُنَاوِلُ

بیاد سرد بود مرا چیزیکہ شتاسانید مرا سختی بلا و مقیم کرد مرا برگرم کردن با تش. پس نبودم کہ حد اشوم

وجاري ولا مستوقد نارى إلا لضرورة ادفع إليها او اقامة جماعة احافظ

از خانه خود وجای او و هیچ آتش خود را مگر برای ضرورتی که مضطر میشدم بسوی او یا برپا داشتن نماز جماعت که همیشگی داشتم

عليها فاضطررت في يوم جوّ مرّ ودجنه مكفهرّ الى ان برزت من كنانى

بران پس بچاره شدم در روزیکه باد او سخت سرد بود و ابر او تو بر تو بود بسوی آتشدان همسایون آمدم از مکان خود

لهم عنانى فاذا شيخ عارى الجلدة بادى الجردة قد اعلم برد بطنه

برای کار سخت که نازل شد بر من پس ناگاه پیر برهنه پوست آشکار بهنگی تحقیق بر سر بسته بود چادر یک لخت

واستمر بفويطه وحوالیه جمع كثيف الحواشي وهو يتشدد ولا يحاشي

و میان پای گرفته بود از جامهٔ گنده و گرد اگرد او مردمان انبوه سطبر کرانها و او میخواند و نمی ترسید

نظم يا قوم لا يتمكم عن فقري ✦ اصدق من عربي اوان القرّ ✦ فاعتبروا بما بدا

ای گروه من نیاگاه شما را از فقر من راست تر از برهنگی من بهنگام سرما پس قیاس کنید بچیزیکه ظاهر شد

من ضرّي ✦ وباطن حالي وخفي امري ✦ وحاذروا انقلاب سلم الدهر ✦ فاني كنت

از گرندس من پوشیده حال مرا و پنهان کار مرا و بترسید از برگشتگی آشتی زمانه چراکه هر آینه من بودم

بئيه القدر ✦ اوى الى وفر تحلّ يفرى ✦ تفيد صفرى وتبيد سمرى ✦

بزرگ مرتبه رجوع میکردم بسوی مال بسیار او سلاح تیز کمی بود بهره میداد دینارهای من و هلاک میکرد نیزه های من

وتشتكى كومي غداة اقرى ✦ فجرّد الدهر سيوف الغدر ✦ وشنّ عادات

و شکایت میکرد ناقهای بلند کوهان من بامداد یکه مهمانی میکردم پس برهنه کرد روزگار شمشیرهای بیوفائی او ریخت بر من تاراجهای

الرزايا الغلب ✦ ولم يزل يسحتني ويبري ✦ حتى عفت دارى وغاض

مصیبتهای سخت و همیشه بود که از بیخ میکند مرا و می برید مرا تا آنکه ناپدید شد خانهٔ من و خشک شد

دري ✦ وبار سترى في انوري وشجري ✦ فصرت انضو فاقة وعسرا ✦

شیر من و کاسد گردید بازار من رخت و شعر من و شدم لاغر از درویشی و تنگی

عاري المطا محرّدا من قشري ✦ كاننى المغزل في التعرّي لادفئ

برهنه پست و برهنه از جامهٔ خود گویا که من دوک هستم در برهنگی + نیست گرم کننده مرا

فِي الصَّيْفِ وَالصَّنَّبَرِي ÷ غَيْرُ التَّضَيِّي وَاصْطِلَاءِ الْجَمْرِ ÷ فَهَلْ خَضِمٌ ذُو دَاءٍ غَمْرٍ ÷

در روز من و روز صبر بجز در آفتاب نشستن و گرم کردن اخگر پس آیا هست بسیار خشنده خداوند چاودز فراخ

يَسْتُرُنِي بِطِرْفٍ أَوْ طِمْرٍ ÷ طِلَابَ وَجْهِ اللهِ لَا لِشُكْرِي ÷ ثُمَّ قَالَ يَا أَرْبَابَ

پوشاند مرا با چادر یا جامه کهنه ÷ برای خواستن خوشنودی خدا نه برای سپاس من باز گفت ای خداوندان

الثَّرَاءِ ÷ الرَّافِلِينَ فِي الْفَرَاءِ ÷ مَنْ أُوتِيَ خَيْرًا فَلْيُفِقْ وَمَنِ اسْتَطَاعَ أَنْ يُرْفِقْ

توانگری خواسته گان در پوستینهای کسیکه داده شد از خیر پس باید که خرج کند و کسیکه میتواند که سود دهی رساند

فَلْيَرْفِقْ فَإِنَّ الدُّنْيَا غَدُورٌ وَالدَّهْرَ عَثُورٌ وَالْمُنَّةَ رُدُودَةٌ طَيِّفٌ وَالْفُرْصَةَ

پس باید که فائده رساند چرا که بتحقیق دنیا بسیار بیوفاست و روزگار بسیار برداننده است و توانائی دیدن خیال خوابست و فراغت

مُزْنَةٌ صَيِّفٌ وَإِنِّي وَاللهِ لَطَالَمَا تَلَقَّيْتُ الشِّتَاءَ بِكَافَاتِهِ وَأَعْدَدْتُ الْأُهُبَ

ابر گرماست و بتحقیق من بخدا هر آینه دیرگاه است که پیش آمدم سرما را باسباب آن و مهیا کردم ساز ها را

لَهُ قَبْلَ مُوَافَاتِهِ فَهَا أَنَا الْيَوْمَ يَا سَادَتِي شَاعِدِي وَسَادَتِي وَجِلْدَتِي

برای او پیش از آمدن او و آگاه باشید من امروز ای مهتران من باز وی من بالش من ست و پوست من

بَرْدَتِي وَحِفْنَتِي جِفْنَتِي فَلْيَعْتَبِرِ الْعَاقِلُ بِحَالِي وَلْيُبَادِرْ صَرْفَ اللَّيَالِي

چادر من ست و کف دست من کاسه من ست باید که پند گیرد دانشمند بحال من و باید که پیشی گیرد گردش روزگار نیک سیاه را

فَإِنَّ السَّعِيدَ مَنِ اتَّعَظَ بِسِوَاهُ وَاسْتَعَدَّ لِمَسْرَاهُ فَقِيلَ لَهُ قَدْ جَلَوْتَ عَلَيْنَا

چرا که بتحقیق نیک کسیکه پند گرفت از غیر خود و آماده شد برای سفر خود پس گفته شد مر او را هر آینه بدیدار کردی بر ما

تَدَبَّكَ فَاجْلُ عَلَيْنَا نَسَبَكَ فَقَالَ نَبَّأَ لِمُفْتَخَرٍ بِعَظْمٍ نَخِرٍ إِنَّمَا الْفَخْرُ بِالتُّقَى

علم خود را پس ظاهر کن بر ما نسب خود را بس عجب بلائی باد مر نازنده را باستخوان بوسیده هر آئینه نیست که نازش بود یا پرهیزگاری

وَالْأَدَبِ الْمُنْتَقَى ثُمَّ أَنْشَدَ نَظْمَ نَعْمَانَ مَا الْإِنْسَانُ إِلَّا ابْنُ يَوْمِهِ ÷ عَلَى

و علم مختار و گزیده باز خواند این اشعار سوگند بزندگی تو که نیست انسان مگر پسر روز خود بر

مَا تَجَلَّى يَوْمُهُ لَا ابْنُ أَمْسِهِ ÷ وَمَا افْتَخَرَ بِالْعَظْمِ الرَّمِيمِ وَإِنَّمَا ÷ فَخَارُ

آنچه آشکار شده باشد روز او نه پسر دیروز خود و نیست مانند فخر باستخوان بوسیده و جز این نیست که نازش

الَّذِي يَبْغِي الْفَخَارَ بِنَفْسِهِ ۞ ثُمَّ انَّهُ جَلَسَ مَحْفُوفًا وَجِئْتُهُمْ مُصَفِّقًا وَقَالَ

کسیکه میجوید ناز خویش بذات خود باز بدرستیکه او نشست خم شونده و فراهم آمد لرزنده از سرما و گفت

اَللّٰهُمَّ يَا مَنْ عَمَّ بِنَوَالِهِ وَاَمَرَ بِسُؤَالِهِ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَاَعِنِّي عَلَى الْبَرْدِ

خدایا ای کسیکه پوشانید بعطای خود و فرمود بدرخواستن رحمت فرست بر محمد و آل او و یاری کن مرا بر سرما

وَهَوَالِهِ وَاَتَى لِي حُرٌّ يُؤْثِرُنِي مِنْ خَصَاصَةٍ وَيُوْسِي وَلَوْ بِقُصَاصَةٍ (فَقَالَ الرَّاوِي)

و سرمهای او و مقدر کن برای من جوانمردی را که اختیار کند بر خود از درویشی و یاری کند اگرچه بچیزکم باشد گفت راوی حدیث کننده

فَلَمَّا جَلَّى عَنِ النَّفْسِ الْعِصَامِيَّةُ وَالْمِلَحُ الْاَصْمَعِيَّةُ جَعَلَتْ مَلَامِحُ عَبْدِي

پس آنگاه که زدود از ذات منسوب بعصام و از سخنان نمکین منسوب باصمعی آغاز کرد نیک نگرانیهای چشم من

تَعْجَمُهُ وَمَرَامِي لَحْظِي تَرْجَمُهُ حَتَّى اسْتَثْبَتُّ اَنَّهُ اَبُوْ زَيْدٍ وَاَنَّ تَعَرِّيَهُ

که می آزمود او را و تیرهای نگرستن من بوی افتاد بر و تا آنکه زدیافتم که تحقیق او ابو زید است و هر آینه برهنگی او

اُحْبُولَةُ صَيْدٍ وَمَلْحٌ هُوَ اَنَّ عِرْفَانِي قَدْ اَدْرَكَهُ وَلَمْ يَا مَنْ اَنْ يَهْتِكَهُ

دام شکار است و دیدار او که تحقیق شناختن من بر آینه دریافت او را و نه ترسید اینکه بدرد پرده او را

فَقَالَ اُقْسِمُ بِالسَّمْرِ وَالْقَمَرِ وَالزَّهْرِ وَالنَّهْرِ اَنَّهُ لَنْ يُبَيِّنَنِي

پس گفت سوگند میخورم بشب و ماه و ستارگان روشن و نگوفها هر آینه شان انست که نخواهد پوشانید مرا

اِلَّا مَنْ طَابَ خِيمُهُ وَاَشْرَبَ مَاءَ الْمُرُوَّةِ اَدِيمُهُ فَعَقَلْتُ لِمَا عَنَاهُ

مگر کسیکه پاک و خوش باشد سیرت او و نوشانیده شد آب مردیرا پوست او پس دانستم چیزیرا که قصد کرد بوی

قَالَ لَحِقَ بِاَقْصَى بُقْعَةٍ مِنْ بِقَاعِ الْيَمَنِ مَا يُعَانِيهِ مِنَ الرِّعْدَةِ وَاقْشِعْرَارِ

اگر چه در یافت رود کرده قصد و او را در بیم افکند مر انچه اذیت میداد او را از لرزه و مو بر خاستن

الْجِلْدَةِ فَعَمَدَتْ لِفَرْوَةٍ بِالنَّهَارِ رِيَاشِي وَبِاللَّيْلِ فِرَاشِي

پوست بدن پس آهنگ کرد مر سه پوشیدنی که آن در روز جامه و پوشش من بود و در شب گستردنی من بود

فَضَوَّتُهَا عَنِّي بِوَهْنٍ لَهُ اَوْ بِهَا مِنِّي فَمَا كَذَّبَ اَنِ افْتَرَاهَا وَعَيْنِي

پس برکشیدم آنرا از خود و گذاشت او را بر یا کن او را از من پس درنگ نکرد انیکه پوشید او را و چشم من میدید

تَرَاهَا ثُمَّ أَنْشَدَ نَظْمًا لِلّٰهِ مِنَ الْيَسَنِي فَرْوَةً ۞ اَضْحَتْ مِنَ الرِّعْدَةِ لِي جُنَّةً لِيَسْتَنِيهَا

میدید آنرا باز خواند مر خدای راست خوبی کسیکه پوشانید مرا پوستین و که گردید از لرزه برای من سپر پوشانید مرآن پوستین

وَاقِيًا مُهْجَتِي ۞ وَفِي شَرِّ الْإِنْسِ وَالْجِنَّةِ ۞ سَيَكْسُتَنِي الْيَوْمَ ثَنَائِي وَفِي ۞ غَدٍ

بحالیکه نگهدارنده بود جان مرا نگهداشته باد از بدی آدمیان و پریان و زود خواهد پوشید امروز ستایش مرا و در ۞ فردا

سَيَكْسُبُنِي سُنْدُسَ الْجَنَّةِ ۞ قَالَ فَلَمَّا فَتَنَ قُلُوبَ الْجَمَاعَةِ بِأَفْنَانِهِ فِي الْبَرَاعَةِ

پوشانیده شود سندس بهشت را گفت راوی پس چون فریفت دلهای گروه را بگونا گون کلام آور دنش در بلاغت

أَلْقَى عَلَيْهِ مِنَ الْفِرَاءِ الْمُغْشَاةِ وَالْجِبَابِ الْمُوَشَّاةِ مَا أَدَّهُ ثِقْلُهُ وَلَمْ

انداخت بر او از پوستینهای پوشانیده شده و جبهای نگارین آراسته چیزیکه گرانبار کرد او را گرانی او و

يَكَدْ يُقِلُّهُ فَانْطَلَقَ مُسْتَبْشِرًا بِالْفَرَجِ وَمُسْتَسْقِيًا لِلْكَرَجِ وَنَبِعَتُهُ

نزدیک نبود که بردارد آنرا پس رفت بحالیکه شادمان بود بکشایش و باران جوینده بود شهر کرج و پس رفتم او را

إِلَى حَيْثُ ارْتَفَعَتِ التَّقِيَّةُ وَبَدَتِ السَّمَاءُ نَقِيَّةً فَقُلْتُ لَهُ لَشَدَّ مَا قَسَكَ

تا بجائیکه دور شد ترس و ظاهر شد آسمان پاک از ابر پس گفتم مر او را سخت ست که سرد کرد ترا

الْبَرْدُ فَلَا تَتَعَرَّ مِنْ بَعْدُ فَقَالَ وَيْكَ لَيْسَ مِنَ الْعَدْلِ سُرْعَةُ الْعَذْلِ

بسرما پس برهنه نشو بعد ازین پس گفت عجب ست نیست از انصاف زودی در ملامت کردن

فَلَا تَعْجَلْ بِلَوْمٍ هُوَ ظُلْمٌ وَلَا تَقِفْ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَالَّذِي نَوَّرَ الشَّيْبَ وَ

پس شتابی مکن بملامت که آن ستم ست و پیروی مکن چیزیرا که نیست مر ترا بآن دانش پس قسم بخدائیکه نور بخشید پیریرا

طَيَّبَ تُرْبَةَ طَيْبَةَ لَوْ لَمْ أَتَعَرَّ لَرُحْتُ بِالْخَيْبَةِ وَصَفِرَ الْعَيْبَةُ ثُمَّ نَزَعَ

و پاک کرد خاک مدینه را اگر برهنه نمیشدم هر آینه میرفتم بنومیدی و خالی بودن جامه دان پس میل کرد

إِلَى الْفِرَارِ وَتَبْرُقَعَ بِالْإِكْفِهْرَارِ وَقَالَ أَمَا تَعْلَمُ أَنَّ سُنَّتِي الِانْتِقَالُ مِنْ

سوی گریختن و برقع پوشید از ترشروئی و گفت آیا نمیدانی که بتحقیق عادت من رفتن از

صَيْدٍ إِلَى صَيْدٍ وَالِانْعِطَافُ مِنْ عَمْرٍو إِلَى زَيْدٍ وَأَنَا أَفُكُّ عَتَقَتِي وَعَتَقَتِي

شکاری بسوی شکار ست و گردانیدن از عمرو بسوی زید ست و اعتقاد میکنم تراکه بتحقیق باز داشتی مرا و نافرمانی کردی مرا

وَافَتَنِّي اضعافَ ما افَدَتَنِي فَاعفِنِي عافاكَ اللهُ مِن لَغوِكَ وَاسدُد وَنِي
وفوت کردی از من دو چند چیزی که دادی مرا پس بگذار مرا نگهدار و ترا خدای تعالے از کلام بیهوده تو و بند کن نزد من

بِابِ جِدِّكَ وَلَهوِكَ فَجِئتُه جَذَّ التِّلعابَةِ وَجَمَعتُ بِهِ لِلدُّعابَةِ
در واز دسخن تحقیق خود و بازی خود پس کشیدم او را همچو کشیدن بسیار بازی کننده و تنگ کردم او را برای مسخرگے

وَقُلتُ لَهُ وَاللهِ لَولَم اُوارِكَ وَاُغطِ عَلىٰ عَوارِكَ لَما وَصَلتَ
وگفتم مر او را بخدا اگر نمے پوشانیدم ترا پوستین و نمے پوشانیدم بر عیب تو هرآینه نمی رسیدی

اِلىٰ صِلَه وَلَا انقَلَبتَ اَكسىٰ مِن بَصَلَة فَجازِنِي
بسوی بخشش و باز نمے گشتی پوشنده تر از پیاز پس پاداش ده من

عَن اِحسانِي اِلَيكَ وَسَترِي لَكَ وَعَلَيكَ بِاَن تَسمَحَ
از نکوئی من بسوی خود و پوشانیدن من مر ترا از پوستین و بر تو از عیب باینکه جوانمردی کنی

لِي بِرَدِّ الفَروَةِ اَو تُعَرِّفَنِي كافاتِ الشَّتوَةِ فَنَظَرَ اِلَيَّ نَظرَةَ المُتَعَجِّبِ
برای من بباز دادن پوستین یا شناسا کنی مرا بکافهای شتا پس دید بسوی من همچو دیدن شگفت دارنده

وَاَنمَهَرَّ مِن مِهرارِ المُتَغَضِّبِ ثُمَّ قالَ لَمّا رَدَدتُ الفَروَةَ فَاَينَ مِنِّي
و سرخ شد از خشم بر من همچو سرخ شدن دشمناک پس گفت لیکن باز دادن پوستین پس دور ترست از

رَدُّ اَمسِ الدّابِرِ وَالمَيِّتِ الغابِرِ وَاَمّا كافاتُ الشَّتوَةِ فَسُبحانَ
برگشتن روز گذشته و مرده رفته ولیکن کافهاے سرما پس پاک ست

مَن طَبَعَ عَلىٰ ذِهنِكَ وَاَوهىٰ دِعاءَ حَزنَكَ حَتّىٰ اُنسِيتَ
خدائیکه پوشانید بر ذهن تو و سست کرد آوند حفظ ترا تا آنکه فراموش کرده شدے

مَا اَنشَدتُكَ بِاللَّهِ سُكَّرَةُ لِابنِ سُكَّرَه نَظمٌ جاءَ الشِّتاءُ وَعِندِي
چیزیرا که خواندم بتو در بلدهٔ وسکره از ابن سکره آمد سرما و نزد من

مِن حَوائِجِهِ سَبعٌ اِذَا القَطرُ عَن حاجاتِنا حَبَسَا لَكِن
از حاجتهاے او هفت چیزست وقتیکه باران از حاجتهاے ما بند کند منزل

وَكِيسٌ وَكَانُونٌ وَكَاسٌ طِلَاءً بَعْدَ الْكَبَابِ وَكَسٌّ نَاعِمٌ وَكِسَاءٌ ثُمَّ قَالَ

وکیسہ وجای افروختن آتش وکاسہ شراب ۔ پس کباب و فرج نرم ولباس بازگفت

لِجَوَابٍ يَشْفِي غَيْرَ مِنْ جِلْبَابِ يُدْنِي فَاكْتَفِ بِمَا وَعَيْتَ وَانْكُفَّ مِنْ حَيْثُ أَنَيْتَ

ہر آئینہ پاسخیکہ شفا دہد یک برابست از چادر یکہ گرم کند پس بس کن بچیزیکہ یاد گرفتی و باز گرد از جائیکہ آمدی

فَفَادَقْتُهُ وَقَدْ ذَهَبَتْ فُرُوتِي لِشِقْوَتِي وَحَصَلْتُ عَلَى الرِّعْدَةِ طُولَ

پس جدا شدم از و بحالیکہ رفت پوستین من از بدبختی من و باقی ماندم بر لرزیدن در تمام

شَتَوِي الْمُقَامَةُ السَّادِسَةُ وَالْعِشْرُونَ وَتُعْرَفُ بِالرَّقْطَاءِ

زمستان خود مقامہ بیست وششم وشہرت دادہ ہم بالرقطا روایت کرد

الْحَارِثُ بْنُ هَمَّامٍ قَالَ حَلَلْتُ سُوقَ الْأَهْوَازِ لَابِسًا حُلَّةَ الْأَعْوَازِ فَلَبِثْتُ

حارث پسر ہمام گفت فرود آمدم در بازار اہواز بحالیکہ پوشیدہ بودم لباس درویشی را پس درنگ کردم دران زمانے

فِيهَا مُدَّةً أُكَابِدُ شِدَّةً وَأُدَارِي أَيَّامًا مُسَوَّدَةً إِلَى أَنْ رَأَيْتُ تَمَادِي الْمَقَامِ مِنْ

باین حال کہ میکشیدم سختی و بگذرانیدم روزہای سیاہ تا آنکہ دیدم درازی اقامت را از شرہا

عَوَادِي الِانْتِقَامِ فَرَمَقْتُهَا بِعَيْنِ الْقَالِي وَفَارَقْتُهَا مُفَارَقَةَ الطَّلَلِ الْبَالِي فَظَعَنْتُ

کینہ خواستن پس نگریستم او را بچشم دشمن وجدا شدم از و مجدا شدن از نشانہای خانہ کہنہ پس کوچیدم

عَنْ وَشَلِهَا كَمَيْشٍ لَا زَادٍ وَلَا رَاكِضًا إِلَى الْمِيَاهِ الْغِرَارِ حَتَّى إِذَا سِرْتُ مِنْهَا عَرْجَلَتَيْنِ

از آب اندک او بحالیکہ ملبند بود جامہ من زود می کنندہ بود بسوی آبہای بسیار تا آنکہ چون سیر کردم از ان دو منزل

وَبَعُدَتْ سُرَى لَيْلَتَيْنِ تَرَاءَتْ لِي خَيْمَةٌ مَضْرُوبَةٌ وَنَارٌ مَشْبُوبَةٌ فَقُلْتُ

و دور شدم بمقدار رفتن در دو شب ظاہر شد برای من خیمہ بر پا کردہ شدہ و آتش افروختہ پس گفتم

أَنِيهَا لَعَلِّي أَنْقَعُ صَدَايَ أَوْ أَجِدُ عَلَى النَّارِ هُدَايَ فَلَمَّا انْتَهَيْتُ

کہ بیایم نزدیک ہر دو شاید کہ من سیراب کنم تشنگی را یا بیابم بر آتش رہنما پس چون رسیدم

إِلَى ظِلِّ الْخَيْمَةِ رَأَيْتُ غِلْمَةً رُوقَةً وَشَارَةً مَرْمُوقَةً وَشَبَحًا عَلَيْهِ بِزَّةٌ سَنِيَّةٌ

نزدیک خیمہ دیدم کودکان خوشرو وصورتہائے نیکو و دوست داشتہ شدہ و پیری سرو جامہ نیکو

وَلَدَيْهِ فَاكِهَةٌ جَنِيَّةٌ مُحَيِّيَةٌ ثُمَّ تُحَامِيَنَّهُ فَضَحِكَ إِلَيَّ وَأَحْسَنَ الرَّدَّ عَلَيَّ

نزد یک او میوهٔ تازه بود پس سلام گفتم برو نازد و رشدم او نیز پس خندیده بسوی من و نیکو گفت جواب سلام را بر من

وَقَالَ لَا تَجْلِسْ إِلَى مَنْ تَرُوقُ فَاكِهَتُهُ وَتَشُوقُ مُفَاكَهَتُهُ فَجَلَسْتُ لِاغْتِنَامِ

وگفت آیا می نشینی بسوی کسیکه خوش می آید میوهٔ او و در شوق می آرد آمیزش او پس نشستم برای غنیمت گرفتن

مُحَاضَرَتِهِ لَا لِانْتِقَامِ مَا حَضَرَتْهُ فَحِينَ سَفَرَ عَنْ آدَابِهِ وَكَشَرَ عَنْ أَنْيَابِهِ عَرَفْتُ

بگفتگوی او نه برای خوردن چیزیکه نزد او بود پس هرگاه روشن کرد از علوم خود و ظاهر کرد از دندانهای خود شناختم

اللَّهَ أَبُو زَيْدٍ بِحُسْنِ مُلَحِهِ وَقُبْحِ قَلَحِهِ فَتَغَارَفْنَا حِينَئِذٍ وَحَفَّتْ بِي فَرْحَتَانِ

که هر آینه او با زیادت با نیکوئی سخنهای نمکین خود در شتی زردی دندان خود پس هرگاه شناختیم آنزمان کردگرفت بمن دو خوشی

سَاعَتَئِذٍ وَلَمْ أَدْرِ بِأَيِّهِمَا أَنَا أَصْفَى فَرَحًا وَفِي مَرَحًا بِأَيِّ سُفَارِيَّةٍ مِنْ دُجُنَّةٍ

آن وقت و ندریافتم که بکدام از هر دو معنی خالص ترم از روی شادمانی و تمامتر از روی شادی آیا بروشن شدن او از تاریکی

أَسُفَارِيَّةٍ أَمْ بِخَصْبِ رِحَالِهِ بَعْدَ إِمْحَالِهِ وَنَاقَتْ نَفْسِي إِلَى أَنْ أَفَضَّ

سفرهای او یا بسبب وسعت درختهای او پس از فقر او و آرزو کرد جان من بسوی اینکه بشکفم

خَتْمَ سِرِّهِ وَبَاطِنَ دَاعِيَةِ لِسِرِّهِ فَقُلْتُ لَهُ مِنْ أَيْنَ إِيَابُكَ وَإِلَى

مهر از او را و دریابم سبب تو انگری او را پس گفتم مرا درا از کجاست بازگشتن تو و بسوی

أَيْنَ النِّسْيَابُ بِكَ وَبِمَا امْتَلَأَتْ عِيَابُكَ فَقَالَ أَمَّا الْمَقْدَمُ فَمِنْ طُوسٍ وَأَمَّا

کدام طرف ست رفتن تو و بکدام جهت پر شد جامدانهای تو پس گفت لیکن پیش آمدن پس از شهر طوس ست و لیکن

الْمَقْصِدُ فَإِلَى السُّوسِ وَأَمَّا الْجِدَّةُ الَّتِي اصْطَبَحْتَهَا فَمِنْ رِسَالَةٍ اقْتَضَيْتُهَا

آهنگ رفتن پس بسوی شهر سوس ست و لیکن تو انگری که رسیدم آنرا پس از رساله ایست که انشا کردم آنرا

فَسَأَلْتُهُ أَنْ يَفْرُشَنِي دِخْلَتَهُ وَيُسَيِّرَ دَعْلَجَ رِسَالَتِهِ فَقَالَ دُونَكَ مَرَامِيَ حَرْبٍ

پس پرسیدم او را اینکه کند بر من باطن کار خود را و بخواند بر من رسالهٔ خود را پس گفت نزدیک مراد تو جنگ

الْبَسُوسِ أَوْ تَصْحَبَنِي إِلَى السُّوسِ فَصَاحَبْتُهُ إِلَيْهَا قَهْرًا وَعَكَفْتُ بِهَا

بسوس ست بگو انکه همراه من شوی تا شهر سوس پس همراه او شدم جانب آن شهر از بی اختیاری و ملازمت و پیوستگی کردم بآن شهر علیه

عَلَيَّ جَمْعًا شَهْرًا وَهُوَ يُعَلِّلُنِي كَاسَاتِ التَّعْلِيلِ وَيُجَرِّرُنِي أَعِنَّةَ التَّأْمِيلِ حَتَّى إِذَا

نزد ابوزید یک ماه دامی نوشانید مرا کاسهای ظاهر کردن علت و عذر و میکشید مرا عنانهای امید وار کردن تا انکه چون

خَرَجَ صَدِيدِي وَعَلِيلَ صَبْرِي قُلْتُ لَهُ إِنَّهُ لَمْ يَبْقَ لَكَ عِلَّةٌ وَلَا لِي

تنگ شد سینهٔ من و مغلوب شد شکیب من گفتم مرا در اسرآینه شان انیست که باقی نماند مر ترا بهانه و نه برای من درامانت

فِي الْمُقَامِ تَعَلَّةٌ فَغَدًا نَجُرُّ غُرَابَ الْبَيْنِ وَنَرْحَلُ عَنْكَ بِخَفِّيْ حُنَيْنٍ فَقَالَ

بازیچه در فردا فال میگیریم از زاغ فراق و کوچ میکنم ازتو باد و موزه حنین پس گفت

حَاشَ لِلَّهِ أَنْ أُخْلِفَكَ أَوْ أُخَالِفَكَ وَمَا أَرْجَاتُ أَنْ أُحَدِّثَكَ إِلَّا لِأُنْبِئَكَ

پاک ست خدا از انیکه خلاف وعده کنم ترا یا مخالفت کنم ترا و درنگ نکردم انیکه سخن گویم ترا مگر برای انیکه نشانم ترا باخود

وَإِذْ كُنْتَ خِلْتَ اسْتَرَبْتَ بِعِدَتِي وَأَغْرَاكَ سُوءُ الظَّنِّ بِمُبَاعَدَتِي فَاصْغَ

وچون شدی که هر آینه شک کردی در وعدهٔ من و دور غلانید ترا بد گمانی باد دور شدن از من پس بشنو

بِقَصَصِ سِيرَتِي الْمُسْتَدَّةِ وَأَضِفْهَا إِلَى أَخْبَارِ الْفَرَجِ بَعْدَ الشِّدَّةِ فَقُلْتُ

خبر روشن من که درازست و نسبت کن آنرا جانب کتاب اخبار الفرج بعد الشدة پس گفتم او را

هَاتْ يَا أَخَا التُّرَهَاتِ فَمَا أَطْوَلَ طِيلَكَ وَأَهْوَلَ حِيَلَكَ فَقَالَ اعْلَمْ أَنَّ الدَّهْرَ

بیار ای خداوند درنجها پس چه درازست رسن تو و چه ترس ناک ست مکرهای تو پس گفت بدان بدرستیکه روزگار

الْعَبُوسَ الْقَانِيَ إِلَى طُوسٍ وَأَنَا يَوْمَئِذٍ فَقِيرٌ وَقِيرٌ لَا فَتِيلَ لِي وَلَا

ترشرو راند اخت ترا جانب طوس و من دران روز محتاج و گرانبار نه رشته و انه خرما برای من بود و نه

نَقِيرٌ فَبَانَ جَانِي صَفْرَ الْيَدَيْنِ إِلَى التَّطَوُّقِ بِالدَّيْنِ فَأَدَّتْ لِسُوءِ الِاتِّفَاقِ

چاپک وانه خرما پس مضطر کرد دانستی بودن هر دو دست بسوی طوق پوشیدن بوام پس دام گرفتم از بدی اتفاق

مِمَّنْ هُوَ عَسِرُ الْأَخْلَاقِ وَتَوَهَّمْتُ لَسَنِيَّ النِّفَاقِ فَتَوَسَّعْتُ فِي

از کسیکه او بد اخلاق بود و گمان بردم آسانی رواج پیشهٔ خود را پس کشادگی کردم در

الِانْفَاقِ فَمَا أَفَقْتُ حَتَّى بَهَظَنِي دَيْنٌ لَزِمَنِي حَقُّهُ وَلَا نَمَنِي مُسْتَحَقُّهُ

بخشیدن پس هوشیار نشدم تا انکه گرانبار کرد مرا او امیکه لازم بود مر او را جب او و ملازم شد مرا خداوند او

فَحِرْتُ فِي أَمْرِي وَاطَّلَعَتْ غَرِيمِي عَلَى عُسْرِي فَلَمْ يُصَدِّقْ إِمْلَاقِي وَلَا نَزَعَ عَنِ

پس حیران شدم در کار خود و خبر داد غریم خود را بر تنگی خود پس باور نمی کرد فقر مرا و جدا نشد از

إِرْهَاقِي بَلْ جَدَّ فِي التَّقَاضِي وَلَجَّ فِي اقْتِيَادِي إِلَى الْقَاضِي وَكُلَّمَا خَضَعْتُ

تنگ کردن من بلکه کوشش کرد در طلب مال خود و شتابنده کرد در کشیدن من بسوی حاکم و هر گاه فروتنی کردم

لَهُ بِالْكَلَامِ وَاسْتَنْزَلْتُ مِنْهُ رِفْقَ الْكِرَامِ وَرَغَّبْتُهُ فِي أَنْ يَنْظُرَنِي بِمَيَاسَرَهْ

مر او را در سخن و فرود آوردن خواستم از وی نرمی بزرگان و رغبت دادم او را در نیکه رحم کند مرا با آسانی کردن

أَوْ يُنْظِرَنِي إِلَى مَيْسَرَهْ قَالَ لَا تَطْمَعْ فِي الْإِنْظَارِ وَاحْتَجَّ بِنَصِّ الْقُصَّارِ فُوحَقِّكَ

یا مهلت دهد مرا تا توانگری گفت امید مدار در مهلت دادن و بحجت کشیدن زر پس قسم بحق تو

مَا تَرَى مَسَالِكَ الْخَلَاصِ وَتَرِينِي سَبَائِكَ الْخِلَاصِ فَلَمَّا يَئِسْتُ اجْتَدَّ اجْتِلَادَهْ

که نمایی راههای نجات را مگر آنکه نمائی مرا پاره های زر خالص پس چون بدیم تیزی خصومت او را

وَأَنَّ لَا مَنَاصَ لِي مِنْ يَدِهِ شَاغَبْتُهُ ثُمَّ وَاثَبْتُهُ لِيُرَافِعَنِي إِلَى وَالِي الْجِرَايَهْ

و انکه نیست جای گریختن مرا از دست او جنگ کردم با او باز برجستم با او تا ببرد مرا بسوی حاکم گناهان نه

إِلَى الْحَاكِمِ فِي الْمَظَالِمِ لَمَّا كَانَ يَكْفِينِي مِنِ افْضَالِ الْوَالِي وَفَضْلِهِ وَتَشَدُّدِهِ

بسوی حکم کننده در داد خواهی ها برای چیزیکه رسیده بود مرا از بخشش حاکم و احسان او و سختی گرفتن

الْقَاضِي وَبُخْلِهِ فَلَمَّا حَضَرْنَا بَابَ أَمِيرِ طُوسَ أَنِسْتُ أَنْ لَا بَاسَ وَلَا بُؤْسَ

قاضی و بخل او پس چون حاضر شدیم بدر سرای شهر طوس دانستم انیکه نیست خوف و نه سختی

فَاسْتَدْعَيْتُ دَوَاةً وَبَيْضَاءَ وَانْشَأْتُ إِلَيْهِ رِسَالَةً رَقْطَاءَ وَهِيَ أَخْلَاقُ

پس خواستم دوات و کاغذ و نوشتم بسوی او خط رقطاء و آن انیست خوهای

سَيِّدِنَا تُحِبُّ وَيَعْقُوتِهِ يُلَبُّ وَقُرْبُهُ تُحَفُّ وَنَايُهُ تُلَفُّ فَخُلْتُهُ نَسَبَ وَقَطِيعَهْ

سرور ما دوست داشته شده است و بگرداگرد سرای او اقامت کرده میشود و نزدیکی او و همه بهاست دوری او هلاکست و محبت و نسبست و بریدن از

نَصَبٌ وَغَرْبٌ ذَلِيقٌ وَشُهْبُهُ تَاتَلِقُ وَظُلْمَةٌ ذَانٌ وَقَوِيمُ نَهْجِهِ

رنج است و تیزی تیغ او تیزست و ستاره های او درخشنده و پارسائی او نزدیک است او را و او راه راست او

بان وذهنه قلب وجرب ولغته شرق وغرب نظم سيد قلب سبوق

هوشیار شدن وذهن او گردانیده است واکموده است وصیقت او بمشرق ومغرب رسیده است سردار بسیار گردنده است وپیشی گیرنده

مبن فطن مغرب غروف عيوف مخلف متلف اغر قريد نابه فاضل

نکوئی کننده بذیرک غریب زنده است روبرتابنده وتنگ دارنده وعوض دهنده تلف کننده بزرگ یگانه است بزرگ مرتبه خداوند علم

ذكي انوف مفلق ان ابان طب اذا ناب هياج وجل خطب مخوف

روشن طبع بسیار تنگ دارنده بلشگر آزرده اگر ظاهر کند سخن تیز طبع است چون پیدا شود جنگ بزرگ شود امر دشوار گذر رسیده شده است

مناظم شرفه تالف وشوب حبايه يكف وناثل يديه فاض ونش قلبه

از شعرهای بزرگی او افراهم میشود دبار ان بخش او سیچکد دهش هر دو دست او جاریست وبخل دل او

غاض وخلف سخايه يختلب وذهب عيابه يحترب من لف لفه فلج وغلب

ناپدید شد دتیر پستان بخشش او دوشیده میشود وزر جامدانهای او گرفته میشود کسیکه شمار کرد خود را از جماعت او فیروزی یافت خیره شد

فتاجر بابه جلب وخلب كف عن هضيم بري وبري من دنس غوي وقرن

وبازرگان در او کشیده مال یاد نفریفت او را باز داشت خود را از شکستن کسیکه ستم نکرده وسلامت ماند از چرک گمراه ونزدیک کرد

ليانه يعزه وتكب عن مذهب كز ليس بوثاب عند ظهرة شر بل يعف عفة بر

نرمی خود را بدشتی وبرگردیدار زاه نخیل نیست جهنده هنگام فرصت بدی بلکه نگاه میدارد خود را هیچونگاه داشتن نکو کار

نظم فلذا يحب ويستحق عفافه ... شغفا به قلبا به خلاب ... اخلاقه

پس زین سبب دوست داشته شده سزاوار شد بارسائی او ودارزدی شیفتگی محبت با او پس عقل خالص او فریبنده است خصلتهای او

غرا ترف وفوقه ... فوق اذا ناضلته غلاب ... سنج يهش وذو تلاف ان هفا

معروف اندوخشنده وسوفار تیر او ... سوفار است که چون تیر اندازی کنی او را چیره باشد ... نرم خواست میخواهد شادی وخداوند تدارک ست

خل فليس بكفه يرتاب ... لا باخل بل باذل خرقا اذا ... يعتر برز لا يليه باب

دوست ست پس نیست که در حق او شک کرده شود ... نه بخیل ست بلکه بخشنده سخی ست چون پیش می آید بسوال او را نزدیک نشود او را دروازه

ان عض انل فل غرب عضاضه ... بمنابه فاخت منه ناب ... وجد يرى من لبا

اگر بگزد تحملی شکند تیزی گزیدن او را ... دیا پسند بود دن خود پس افتاد از دندان ... دسزاوار ست بکسیکه دانشمند شد

وَظَنَّ وَقْرٌ وَشَطَنَ أَنْ أَذْعَنَ لِقَرِيمِ زَمَنٍ وَجَارِ زَمَنٍ مُذْ رَضَعَ شَذَى

وعاقل شد ونزدیک شد ودور شد انیکه گردد بهتر روزگار و نیکو کننده و نفرهنگ سیکه نکیده است پستان

لِبَانَهُ خُصَّ بِفَاضَةِ تَهَتَانِهِ نَعَشَ وَفَرَّجَ وَضَافَرَ فَاجَ وَنَافَرَ فَارَعَ وَفَاعَ يَحْيَى

شیر خود را خاص کرده شد بر نخستین باران عطای خود بر داشته است و کشاد غم را و یاری کرده پس نکوئی کرد و داهری کرد و زیبا پس زنده گشت

أَيْلَجْ أَنْعَبَ مَنْ سَيَلِي وَقُرِظَ إِذْ هُرَّ وَبُلِّيَ وَتَوَضَّحَ صِفَاتِهِ بِجُيُوبِ عِفَاتِهِ نَظَمَ

روشن درخ انگذد کسی را که والی خواهد شد وستوده شد چون جنبانیده شد و آزموده شد قرناح گردانیده فتها نمود در دوازده تنی سوال کنندگان حو

فَلَا خَلَا ذَا بَهْجَةٍ يَمْتَدُّ ظِلُّ خُصَيْبِهِ فَإِنَّهُ بِكُمْنٍ أُنْسٍ صَوْتُ شُهُبِهِ زَانَ

پس همیشه باد خداوند خوشوقتی دراز باد سایه فراخی سال او چراکه بدرستیکه او محسن ست بکسیکه دید روشنی ستارهای او و بیاراست

هَزَّ إِيَاظَرْفِهِ بِلُبْسِ خَوْفِ رَبِّهِ فَلْيَهْنِ سَيِّدَنَا فَوْزُهُ بِمَفَاخِرَ تَلَتْ

بزرگیهای نکوئی صورت وزبان خود را بپوشیدن ترس پروردگار خود پس باید که گوارا باشد سردار ما را فوزی او بنزدیک شاهکار استوار شدند

وَجَلَّتْ وَفْوَتُهُ بِصَنَائِعَ تَمَّتْ وَنَمَّتْ وَيُلَائِمُ قُرْبَ حَضْرَتِهِ غَوْثُ رُقَّهِ

وبزرگ شدند وسبقت او بهتر با کامل شد وافزود وموافق هست هدیه های درگاه او را یاری کردن بندهٔ خود

بِحَظٍّ مِنْ حُظْوَتِهِ فَإِنَّهُ تُكِيدُ نَدْبٌ وَشَرِيدُ جَدْبٌ وَجَرِيحُ نُوبٍ أَثَّرَتْ

یا بهره از بهره مندی خود چراکه هر آینه او دیر مینداخته است درانده قحط ست ومجروح حوادث ست کرا تاثیر نموده

وَنَاظِمُ قَلَائِدَ تَسَيَّرَتْ إِذَا جَاشَ لِخُطْبَةٍ فَلَا يُوجَدُ قَائِلٌ ثُمَّ تُسَ ثُمَّ يَا قَلَّ

وآراسته کننده گردن بنده هاست که سیر کردند در شهرها هرگاه جوشد برای خطبه پس یافته نمیشود گوینده پس فصیح آنجا کم طبع ست

فَإِنْ حَبَّرَ قُلْتَ حِبْرٌ نُمْنِخَتْ وَخَلِتَ رِيَاضًا قَدْ نَمَتْ هَذَا ثُمَّ تَشْرَبُهُ

پس اگر آراست کلام را گوئی چادر یمنی نقش کرده شده است وپنداری که باغها هر آینه افزود وحسن بگیرد این را با حصه او از مال

بَرَضٍ وَقُوتُهُ قَرَضٌ وَفَلَقُهُ غَسَقٌ وَجِلْبَابُهُ خَلَقٌ وَقَدْ قَلِقَ لِيَنُوغَرَ

اندک ست وقوت او دام ست وروشنی مداد او تاریکست وچادر او کهنه است وتحقیق نی آرام شد از سخن خشم

غَرِيمٌ غَاشِمٌ لَيَسْتَحِثَّهُ بِحَقٍّ لَازِمٍ فَإِنَّ مَنَّ سَيِّدَنَا بِكَفَّيْهِ بِهِبَاتِ

قرضخواه ستمگر زودی میخواهد از و بوام ثابت پس اگر منت نهد سردار ما باز داشتن او ببخششهای

كَفِيهِ نَوْعٌ بِمَجْدٍ فَاقَ وَنَاءٌ بِأَجْرٍ فَكِّ مِنْ وَثَاقٍ لَا خَلَتْ سَجَايَا خُلُقِهِ

دست او آراسته شود و یا بزرگی که بالا باشد و گران فیروز بیاداش رستگاری من از بند بسیاره باد طبیعتهای خوی او

تَرْفِدُ شَائِمَ بَرْقِهِ بِمَنٍّ رَبٍّ أَزَلِيٍّ حَيٍّ أَبَدِيٍّ قَالَ فَلَمَّا اسْتَشَفَّ الْأَمِيرُ

کنه بخشش کند امیدوار نکوئی او را باحسان پروردگار قدیم زنده همیشه مانده گفت رهای پس چون دید سردار

لَأْيَهَا وَلَحَى السِّرَّ الْمُودَعَ فِيهَا أَوْ غَرَفِي الْحَالِ بِقَضَاءِ دَيْنِي وَفَصَلَ مَا بَيْنَ

مردار بدهای او و نگریست راز یکه سپرده شد در و فرمان داد بها نوقت باد کردن وام من وامر کرد و بقطع انجه میان

خَصْمِي وَبَيْنِي ثُمَّ اسْتَخْلَصَنِي لِمُكَاثَرَتِهِ وَخَصَّنِي بِأَثَرَتِهِ فَلَبِثْتُ بُضْعَ سِنِينَ

خصم من و میانه من بود باز اختیار کرد مرا برای افزودن عدد خود و یگانه کرد مرا بانبخشش خود پس درنگ کردم چند سال که

أَنْعُمُ فِي نِعَمِ ضِيَافَتِهِ وَأَرْتَعُ فِي رِيفِ رَافَتِهِ حَتَّى إِذَا عَمَرَتْنِي

خویش میزیستم در نعمتهای ضیافت او و میچریدم در رستگاه مهربانی او تا آنکه چون فرو گرفت مرا

مَذَاهِبُهُ وَأَطَالَ ذَيْلِي ذَهَبُهُ تَلَطَّفْتُ فِي الِارْتِحَالِ عَلَى مَا تَرَى مِنْ حُسْنِ

جشنهای او دراز کردن مرا من مرا زاد و نری کردم در کوچ کردن بر چیزیکه می بینی از نکوئی

أَثَرِي قَالَ فَقُلْتُ رَبِّ شُكْرٍ لِمَنْ أَتَاحَكَ لُقْيَانَ السَّمْحِ الْكَرِيمِ وَأَنْقَذَكَ

حال گفت راوی پس گفتم مرا و را سپاسی بجذا نیکه مساعد کرد مر ترا دیدن بخشنده کرم کننده و رستگار کرد ترا

بِهِ مِنْ ضَغْطَةِ الْعَيْرِ فَقَالَ أَلَحَا اللَّهُ عَلَى سَعَادَةِ الْجَدِّ وَالْخُلُوصِ مِنَ الْخَصِمِ

بدو از تنگی قرض نفرین باد بر سعادت بخت و رهائی از دشمن

أَلَا لَدُنْكُمْ قَالَ أَيُّنَا أَحَبُّ إِلَيْكَ أَنْ أُحْدِثَ بِكَ مِنَ الْعَطَاءِ أَمْ أُتْحِفَكَ بِالرِّسَالَةِ

بسیار خصومت کننده باز گفت کدام چیز دوست تر است بسوی تو انیکه بدهم ترا از بخشش یا تحفه دهم ترا بر سالة

الرَّقَطَاءِ فَقُلْتُ إِمْلَاءُ الرِّسَالَةِ أَحَبُّ إِلَيَّ فَقَالَ وَهُوَ وَحَقِّكَ أَخَفُّ عَلَى

رقطاء پس گفتم نوشتن رساله دوست تر است بسوی من پس گفت او آن نوشتن قسم حق تست که سبکتر است بر من

فَإِنَّ نَخْلَةَ مَا يَلِجُ فِي الْآذَانِ أَهْوَنُ مِنْ نَخْلَةِ مَا يَخْرُجُ مِنَ الْآرْدَانِ ثُمَّ

چرا که تحقیق بخشش چیزیکه در آید در گوشها سبکتر است از بخشش چیزیکه بیرون آورده شود از استینها پس

كَأَنَّهُ أَنِفَ وَاسْتَحْيَا فَجَمَعَ لِي بَيْنَ الرِّسَالَةِ وَالْحُدْيَا فَقَرَنَ مِنْهُ بِسَهْمَيْنِ وَفَصَلَتْ

گویا که او ننگ داشت و شرم نمود پس فراهم آورد مرا میان رسالة و حدیا پس قرن کرد از وبدو حصار

عَنْهُ بِغُنَيْمَيْنِ وَأَبْتُ إِلَى وَطَنِي قَرِيرَ الْعَيْنِ بِمَا حُزْتُ مِنَ الرِّسَالَةِ وَالْعَيْنِ

از و باز گشتم بسوی وطن خود خنک چشم بچیزیکه حوز آوردم از رسالة وزر

المقامة السابعة والعشرون الوبرية حكى الحارث بن همام

مقامة بمعنى الفكر مشهور بوبريه حكايت كرد حارث بن همام

قَالَ مِلْتُ فِي رِيقِ زَمَانِي الَّذِي غَبَرْتُ إِلَى مُجَاوَرَةِ أَهْلِ الْوَبَرِ لِآخُذَ أَحْنَ

گفت ميل كردم در اول روزگار خود كه گذشت بسوی همسائگی باديه نشينان تا پيروی كنم رفتار

نُفُوسِهِمُ الْأَبِيَّةِ وَأَلْسِنَتِهِمُ الْعَرَبِيَّةِ فَشَمَّرْتُ لِأَشِيرَ مَنْ لَا يَأْلُو جُهْدًا

ذات های ايشان كه بزرگ اند و زبانهای ايشان كه فصيح است پس دامن برزدم تا بچوداس برزدن كسيكه كوتاهی نكند در كوشش

وَجَعَلْتُ أَضْرِبُ فِي الْأَرْضِ غَوْرًا وَنَجْدًا إِلَى أَنِ اقْتَنَيْتُ هَجْمَةً مِنَ الرَّاغِيَةِ

و آغاز كردم كه ميرفتم در زمين پست و بلند تا آنكه ذخيره بگرفتم گله از شتران

وَثُلَّةً مِنَ الثَّاغِيَةِ ثُمَّ آوَيْتُ إِلَى عَرَبٍ أَرْدَافِ أَقْيَالٍ وَأَبْنَاءِ أَقْوَالٍ فَأَوْطَنُونِي

و رمه از گوسفند باز رجوع آوردم بسوی مردم عرب كه نائبان بادشاهان بودند و فصيحان بودند پس فرود آوردند مرا

أَمْنَعِ جَنَابٍ وَفَلُّوا عَنِّي حَدَّ كُلِّ نَابٍ فَمَا تَأَوَّيْنِي عِنْدَهُمْ هَمٌّ وَلَا فَزِعٌ

بمزگترين مقام و شكستند از من تيزی هر دندان را پس نياورد مرا نزد ايشان اندوه و نه خوف

صَفَانِي سَهْمٌ إِلَى أَنْ أَضْلَلْتُ فِي لَيْلَةٍ مُنِيرَةِ الْبَدْرِ لِقْحَةً عَزِيزَ الدَّرِّ

سنگ مرا نيری تا آنكه گم كردم در شب روشن كننده ماه كامل ناقه بسيار شير دارنده را

فَلَمَّا طِبْتُ نَفْسًا بِالْغَاءِ طَلَبِهَا وَإِلْقَاءِ حَبْلِهَا عَلَى غَارِبِهَا فَنَدَّتْ فَرَسًا

پس خوش نگشتم از روی نفس بگذاشتن بسبب او و انداختن رسن او بر ميانه كوهان و گردن او پس برجستم بر اسپ

مِضْمَارًا وَاعْتَقَلْتُ لَدْنَ خَطَّارًا وَسَرَيْتُ لَيْلَتِي جَمْعَاءَ أَجُوبُ الْبَيْدَاءَ

بسيار دونده و در ميان ساق گرفتم نيزه نرم و نهتم در شب خود تمام آن بحاليكه قطع ميكردم بيابان را

وَاقْتَرَى كُلَّ شَجَرَاءَ وَعَرَمْرَمَ اءَ بَنِيَ أَنْ نَشَرَ الصُّبْحُ رَايَاتِهِ ، اِسْتَهَلَّ الدَّاعِي إِلَى

وتجسو میکرد هر زمین درختناک را و بی درخت را تا آنکه پراگنده ساخت صبح علمهای خود را داعی علی الصلوة وداعی علی الفلاح گفت خواند

صَلَوَاتِهِ فَنَزَلْتُ عَنْ مَتْنِ الرَّكُوبَةِ لِأَدَاءِ الْمَكْتُوبَةِ ثُمَّ جَلَسْتُ فِي صَهْوَتِهَا

نماز خود پس فرود آمدم از پشت مرکب برای ادا کردن نماز فرض باز جولان کردم بر پشت او

وَفَرَغْتُ عَنْ شَكْوَتِهَا وَسِرْتُ مَا أَرَى أَثَرًا إِلَّا فَقَوْتُهُ وَلَا نَشَزًا إِلَّا عَلَوْتُهُ

وکشادم از کام او و میرفتم بحالیکه نمی دیدم نشانی مگر پس میرفتم او را و نه جای بلند مگر بالا میرفتم بآن او را

وَلَا وَادِيًا إِلَّا جَزَعْتُهُ وَلَا رَاكِبًا إِلَّا اسْتَطْلَعْتُهُ وَحَدِيثُ ذَلِكَ يَذْهَبُ

ونه بیابانی مگر میبریدم او را و نه سواری مگر برمی پرسیدم او را و گوشتن من با اینهمه میرفت

هَدَرًا وَلَا يَجِدُ وِرْدُهُ صَدَرًا إِلَى أَنْ حَانَتْ صُلَّةٌ عَمِّيَّ وَلَفَحَ هَجِيرًا

باطل ونمی یافت آمدن او بازگشتن را تا آنکه رسید وقت گرمای نیمروز وسوختگی نیمروز

يُذْهِلُ غِيلَانَ عَنْ مَيِّهِ وَكَانَ يَوْمًا أَطْوَلَ مِنْ ظِلِّ الْقَنَاةِ وَأَحَرَّ مِنْ دَمْعِ

که غافل میکرد عاشق را از معشوق وبود آنروز درازتر از سایهٔ نیزه وگرمتر از اشک

الْمُقْلَاتِ فَأَيْقَنْتُ أَنِّي إِنْ لَمْ أَسْتَكِنَّ مِنَ الْوَقْدَةِ وَأَسْتَجِمَّ بِالرَّقْدَةِ

زنیکه بچه اش نزید پس بیقین دانستم که بتحقیق من اگر طلب نکنم آنچه بپوشد مرا از سخت گرما و آسایش نکنم بخواب

أَدْ نَفَنِي اللُّغُوبُ وَعَلِفَتْ بِي شُعُوبُ فَجُحْتُ إِلَى سُرْحَةٍ كَثِيفَةٍ

بیمار کند مرا تعب ومانندگی و دور آورد بمن مرگ پس گرائیدم بسوی درختیکه انبوه وپیچیده بود

الْأَغْصَانِ وَرِيقَةِ الْأَفْنَانِ لِأَغُورَ تَحْتَهَا إِلَى الْمُغَيْرِيَانِ فَوَاللَّهِ مَا اسْتَرَاحَ

شاخهای او ودر خنیکه بسیار بود برگ شاخهای او تا فرود آیم برای خفتن نیمروز زیرا و تا مغرب پس بخدا آرام نگرفت

نَفْسِي وَلَا اسْتَرَاحَ فَرَسِي حَتَّى نَظَرْتُ إِلَى سَائِحٍ فِي هَيْئَةِ سَائِحٍ وَهُوَ

ومهای من و نه راحت یافت اسپ من تا آنکه دیدم بسوی آینده از جانب راست در صورت مسافر درونده در زمین و او

يَنْتَجِعُ بُقْعَتِي وَيَشْتَمِلُ إِلَى بُقْعَتِي فَكَرِهْتُ اِنْعِبَاجَهُ إِلَى مَعَاجِي

می جست مکان مرا و میدود بسوی جای من پس ناپسند داشتم گرائیدن او را بسوی قیام گاه خود

وَاستعذتُ باللهِ مِن شرِّ كلِّ مفاجٍ ثم ترحيتُ ان يتصدّى صنشلٌ او ينبذ
پناه جستم بخدای تعالی از بدی هر ناگاه آینده باز رسیدم ازانکه پیش آید بجالیکه راه نمانده باشد تا نیاقه گم شده یا آنکه ظاهر شد

مُرشِدٌ أمّا اقتربَ من سرحتي وكادَ يُجلّلُ بيساحتي الفيتهُ شيخنا السّروجيّ
بجالیکه راه نمانده باشد پس هرگاه نزدیک شد از درخت من و نزدیک شد که فرود آید در جائیکه بودم یافتم او را که پیر ما

مُتشحّاً بخرابةٍ ومُضطغناً أهبةً بجوابهِ فانسني اذ وردَ وانساني ما شردَ
ساکن سروجست مماثل کننده است یابانان خود و بردارنده زینهای گلاست ساز سفر خود را پس انس آرام داد مرا چون رسید و فراموش کنانید

ثمّ استوضحتهُ من اين اثرهُ وكيف عجزهُ ويجرّ فانشدَ بديهاً
پس واضح کردن خواستم او را از کجاست راه او چگونه نیست حال ظاهر او و باطن او پس خواند بے فکر و اندیشه

ولم يقل ايهاً نظماً قل لمستطلع دخليّة امري ٭ لكَ عندي كرامةٌ
و نگفت باز ایست بگو برای جوینده باطن حال مرا ٭ مرترا نزد من بزرگے

وعَنازةٌ ٭ انا ما بين جوبِ ارضٍ فارضٍ ٭ وسُرَيَّ في مفازةٍ فمفازةٍ ٭
و برنریست بیابان در میانهٔ قطع میدان پس زمینی هستم ٭ و سیاهٔ شب در تن و در بیابانی پس بیابانی هستم ٭

زادي الصّيدُ والمطيّةُ نعلي ٭ وجهازي لبرقُ والعكّازه ٭ فاذا ما هبطتُ مصرَ
توشهٔ من شکار است و سواری پاپوش منست ٭ و درخت من انبان ست و عصا ٭ پس هرگاه فرود آیم در شهری

فبيتي ٭ غرفةُ الخانِ والنّديمُ جرازه ٭ ليس لي ان ذاتَ او ٭ اخونَ ان
پس خانهٔ من ٭ بالا خانهٔ سرای است و نشین و بشراب خواری یار من گماشتهٔ است و نیست مرا چیزی یکه غمگین کرده شوم اگر فوت شود ٭

حاولَ الزّمانُ ابتزازه ٭ غيرَ اني أبيتُ خلواً من الفكرِ ونفسي عن الاسى مُخازه ٭
قصد کند روزگار گرفتن او را مگر تحقیق من شب میگذرانم بے اندیشه و جان من از اندوه برگشته است ٭ خواب میکنم

ارقدُ الليلَ مِلءَ جفني وقلبي بارِدٌ من جَزارةٍ وحرارهْ ٭ لا أبالي من اي كاسٍ تفوّقتُ ٭ ولا
در شب بر چشم خود و دل من ٭ سرد است از گرمی و سوزش ٭ التفات ندارم که از کدام کاسه شیر خورده ام و نمیدانم

ما حلاوةٌ من مرارهْ ٭ لا ولا استجيرُ ان جعلَ الدّلّ مجازاً الى تسنّي اجازه ٭ هذا مطلبٌ سهلهْ
که چیست شیرینی از ترش آمیزش ٭ غمناک نمیشوم و رو ندارم اینکه گردانم خواری را راه بسوی آسانی بخشش ٭ و چون مقصدی بوشد

العار ✻ فبعدًا لمن يروم مجازه ✻ ومتى اهتز للدناءة نكس عاف طبعي طباعه واهتزازه

پس دوری باد مر کسی را که قصد کند روانی او را ✻ و چون بخنید برای فرومانده گی مرد ضعیف ✻ کراهت کند خوی من طبیعت او را

فالمنايا دلا الدنايا وخير من ركوب الخنى ركوب النعش ثم رفع إلى طرفه

پس میخواهم مرگ را و نمیخواهم امور خسیسه را و بهتر است از سواری فحش سواری جنازه باز بلند کرد بسوی من چشم خود را

وقال لأمر ما جدع قصير أنفه فأخبرت خبرنا قتي الساعة وما عانيته في

و گفت برای کار بزرگ برید سمی قصیر بینی خود را پس خبر داد ما را جوانمرد خود که تیز رو بود و آنچه رنج کشیدم او را در

يومي والبارحة فقال دع عنك الالتفات إلى ما فات والطماح إلى

امروز و دوی شب پس گفت بگذار از خود التفات بسوی چیزی که در گذشت و نگریستن جانب چیزیکه هلاک شد

ما طاح ولا تأس على ما ذهب ولو أنه وادٍ من ذهب ولا تستهل من مال عن

و اندهگین مشو بر چیز یکه رفت اگرچه بتحقیق او جوی از زر باشد و استهلال مکن بسوے کسیکه اعراض کند از

ريحك فاضرم نارا تبارِ يحك ولو كان ابن بوحاك أو تسقيق روحك ثم قال

خواهش تو وافروخت آتش زنهاے ترا اگرچه باشد فرزند تو یا جزو جان تو باز گفت

هل لك في أن تقيل ونتحامى القال قلت القيل فإن الأبدان انضاء تعب ولها جرة

آیا مر ترا رغبت ست در بنکه قیلوله کنیم و بگذاریم گفتگو را چرا که بدرستیکه بدنها نزار و لاغران ماندگی هستند و گرمای نیمروز

ذات لهب ولن يصقل الخاطر وينشط الفاطر كقائلة الهواجر وخصوصا في شهري

خداوند افروختگی ست و هرگز زنگ زنگ دل را و در نشاط نیارد همت را چو قیلوله که گرمای نیمروز و خصوصا در دو ماه

هاجر فقلت ذاك إليك وما أريد أن أشق عليك فاترش التراب واضطجع

گرما وقت تشنگی شتر پس گفتم این سر و بسوی تست و نمیخواهم اینکه تنگ گیرم بر تو پس فرش گرفت خاک را و پهلو بر زمین نهاد و

واظهر أن قد هجع وإن تفقت على أن احرس ولا انعس فأخذتني السنة

و هو بداکرد و انیکه هر آینه خوابید و نکیه بمر افق کرد م بر نیکه نگهبانی کنم و نخوابم پس در گرفت مرا خواب اندک

إذ دمت الا لسنة فلم أفق إلا والليل قد توج والنجم قد تبلج ولا

بهر گاه مهار کرده شد زبانها پس بهوش نیامدم مگر حال این بود که شب بتحقیق در آمد و ستاره هر آینه روشن شد و نه

السَّرُوجِيَّ وَلَا المِسْرَجَ فَبِتُّ بِلَيْلَةٍ نَابِغِيَّةٍ وَاحْزَانِ يَعْقُوبِيَّةٍ اَسَاوِرُ الوُجُومَ

ابوزید سروجی نبود و نه اسپ پین کرده پس خواب کردم درشب که منسوب بنابغه است واندوهاکه منسوب بایعقوب باندیشه دیگر بیستم خاموش شدن بامداد

وَاُسَاهِرُ النُّجُومَ اُفَكِّرُ تَارَةً فِي رِجْلَتِي وَاُخْرَى فِي رَجْعَتِي اِلَى اَنْ وَضَحَ لِيَ عِنْدَ

وبعد دیگر بخوابی میگردم باستارگان اندیشه میکردم باری در پیاده پائی خود ودیگر بار در بازگشتن خود تا آنکه ظاهر شد برای من هنگام

اِفْتِرَارِ ثَغْرِ الصَّبُوحِ مِنْ وَجْهِ الجَوْزَاءِ رَاكِبٌ يَخُدُّ فِي الدَّوِّ فَالْمَعْتُ اِلَيْهِ بِثَوْبِي رَجَوْتُ

پیدا شدن روشنی بامداد در روی افق سواریکه راه میرفت درصحرا پس اشارت کردم سویش بجامه خود امید وار شدم

اَنْ يُعَرِّجَ اِلَى صَوْبِي فَلَمْ يَعْبَأْ بِالْمَاعِي وَلَا اَوَى لِالْتِيَاعِي بَلْ سَارَ عَلَى هَيْئَتِهِ

اینکه برگرد و بسوی جانب من پس التفات نکرد باشارت من ورحم نکرد برای سوزش من بلکه رفت برآستگی خود

وَاَصْمَانِي بِسَهْمِ اِهَانَتِهِ فَاَفَضْتُ اِلَيْهِ لَاسْتَرْدِفَهُ وَاحْتَمِلَ تَعْطُّرَهُ فَلَمَّا

ورسانید مرا تیر خوار کردن خود پس شتافتم بسوی او تا بخواهم از وکه مرا ردیف خود سازد وبردارم کبیر او را پس چون

اَدْرَكْتُهُ بَعْدَ العَيْنِ وَاجَلْتُ فِيهِ مِسْرَحَ العَيْنِ وَجَدْتُ نَاقَتِي مَطِيَّتَهُ وَضَنَائِنِي

دریافتم اورا پس از ماندگی وگردانیدم در وجای گردش چشم راد یافتم شتر ماده خود را وداغ شده خود را

لُقْطَتَهُ فَمَا كَذَّبْتُ اَنْ اَذْرِيَتَهُ عَنْ سَنَامِهَا وَجَاذَبْتُهُ طَرَفَ زِمَامِهَا وَقُلْتُ

یافته او پس درنگ نکردم اینکه انداختم اورا از کوهان او وکشیدم از وطرف مهار ناقه را وگفتم

اَفَاصَاحِبُهَا وَمُضِلُّهَا وَلِي رِسْلُهَا وَنَسْلُهَا فَلَا تَكُنْ كَالشِّعْبِ فَتَتَشَعَّبَ

که من مالک آن هستم وگم کننده آنم ومراست شیران وبچهای آن پس مشو همچو سمعی اشعب پس اذیت دهی مرا

وَتَتَعَبَ فَجَعَلَ يَلْدَغُ وَيَصِيحُ وَيَتَفَجَّعُ وَلَا يَسْتَحِي وَبَيْنَا هُوَ يَنْزُو وَيَلِينُ

واذیت بابی پس آغاز کرد که میگزید وفریاد برمیداشت وبی شرمی میکرد وحیا نمیداشت ودرین بودم که او بیحست ونرم می شد

وَيَسْتَاسِدُ وَيَسْتَكِينُ اِذْ غَشِيَنَا اَبُو زَيْدٍ لَابِسًا جِلْدَ النَّمِرِ وَهَاجِمًا هُجُومَ السَّيْلِ

وشیری ظاهر میکرد وفروتنی مینمود ناگاه درگرفت مارا ابوزید بحالیکه پوشنده بود پوست پلنگ راوناگاه آینده بود همچو ناگاه آمدن

المُنْهَمِرِ فَخَفْتُ وَاللّٰهِ اَنْ يَكُونَ يَوْمُهُ كَامْسِهِ وَبَكْرُهُ مِثْلَ

سیلاب بسیار ریزنده پس ترسیدم بخدا اینکه باشد امروز او مانند دیروز وماه کامل او مانند

شمسية فاكحق بالقارظين واصير اثرا بعد عين فلما ألا ان اذكرنه
آفتاب واپس لاحق شوم باو وجوينده برگ قرظ وشوم خبر پس ازذات پس ندیدم مگر انیکه یاد دادم اورا
العهود المنسية والفعلة الامسية وكاشدته الله اوافى اليوم للتلافي
پیمانهای فراموش شده وکار دیروزه اوراو سوگند دادم اورابخدا که آیا آمده است امروز براسبے تدارک
امر لما فيه اتلافي فقال معاذ الله ان اجهز على مكلومي واصل حروري
یا برای چیزیکه دران هلاک منست پس گفت پناه بخدا از نیکه بکشم بر جراحت کرده خود یا رسانم باد گرم شبانه خود یا باد گرم روز آخود
بسمومي بل وافيتك لاخبرنه حالك واكون يمينا لشمالك فسكن عند
بلکه آمدم ترا تادریافت کنم حقیقت حال ترا وباشم دست راست برای دست چپ تو پس آرام گرفت هنگام
ذلك جاشي وانجاب استيحاشي واطلعته طلع اللقحة فتبرقع صاحبي
آن سخن دل من وقطع سند وحشت آگین شدن من واگهی دادم اورابخبر تا قدر شتیردارد و برقع پوشیدن همراهی خود
بالقحة فنظر اليه نظر ليث العريسة الى الفريسة ثم اشرع قبله الرمح
باپی شتر می پس دید اورا بسوی او بچگونه دیدن شیر بیشه بسوے شکارے باز راست کرد جانب او نیزه را
واقسم له بمن انا دالصبح لئن لم ينج منجى الذباب ويرض من الغنيمة
وسوگند داد اورا بخدا نیکه روشن کرد با مداد اهر آینه اگر نجات نمیابد بهیچو نجات مگس خوشنود نباشد از مال غنیمت
بالاياب ليوردن سنانه وريده وليفجعن به وليده ووديده فنبذ
به برگشتن هر آینه فرود می آرد سرنیزه خود را در رگ گردن او وهر آینه بدرد میان دو پهلو فرزند او ودوست او را پس انداخت
زمام الناقة وحاص وافلت وله حصاص فقال لي ابو زيد تسلمها
مهار شتر ماده را وگریختن میل کرد و رسیدن بجا نیکه مراو را سخت دویدن بود پس گفت بمن ابو زید بگیر اورا
وتسنمها فانها احدى الحسنيين وويل اهون من ويلين قال الحارث بن
وسوار شو گوبان اورا چه آنکه هر آینه آن یکی از دو نیکو تیست و یک هلاکی آسان تر است از دو هلاکی گفت حارث پسر
همام فحرن بين لوم ابي زيد وشكره وزنة نفعه بضرة فكانه نوجى
همام پس حیران شد میان ملامت کردن ابی زید و سپاس او و میان سنجیدن نفع او با ضرر او پس گو یا که آواگهی داده شد

بِذَلَّتِ صَدْرِيْ أَوْ نَكَّهَنَّ بِمَا خَامِرُ سِرِّيْ فَقَالَ بَلَى بِوَجْهٍ طَلِيْقٍ وَاسْتَدَلَّ بِلِسَانٍ

بار ار[ا]ست من یادداشت بکهانت انچه در آمیخت راز من پس پیش آمد مرا بروے کشاده و خواند باز بان

ذَلِيْقٍ نَظَمَ يَا أَخِيَّ الْحَامِلَ ضَمِيْمِيْ دُوْنَ إِخْوَانِيْ وَقَوْمِيْ إِنْ يَكُنْ

تیسر ای برادر من که بردارندهٔ ستم من هستی + نزدیک برادران من وگروه من + اگر باشد

سَاءَكَ أَمْسِيْ فَلَقَدْ سَرَّكَ يَوْمِيْ فَاغْتَفِرْ ذَاكَ لِهٰذَا وَاطْرَحْ شُكْرِيْ

که در غم انداخت ترا دیروز من + پس بتحقیق شاد کرد ترا امروز من + پس ببخش آنرا برای این + و بگذار سپاس من

وَلَوْمِيْ ثُمَّ قَالَ أَنَا تَيْقٌ وَأَنْتَ مَتِيْقٌ فَكَيْفَ نَتَّفِقُ ثُمَّ وَلَّى يَفْرِيْ أَدِيْمَ الْأَرْضِ

ونکوهش من + باز گفت من تیزم ستم و تو گریه کننده هستی پس چگونه اتفاق کنیم باز پشت گردانید بحالیکه قطع میکرد روی زمین را

وَيَرْكُضُ طَرْفَهُ أَيَّمَا رَكْضٍ فَمَا عَدَوْتُ أَنِ اقْتَعَدْتُ مَطِيَّتِيْ وَعُدْتُ لِطِيَّتِيْ

ومیدوانید اسب خود را چه خوش دوانیدن پس در گذشتم انیکه نشستم وسوار شدم سواری خود را و باز گشتم برای مقصد خود

حَتَّى وَصَلْتُ إِلَى حِلَّتِيْ بَعْدَ اللَّتَيَّا وَالَّتِيْ تَفْسِيْرُ مَا تَضَمَّنَتْهُ هٰذِهِ الْمَقَامَةُ

تا انگه رسیدم بسوی محلهٔ خود پس از بلای خرد و بزرگ بیان چیزیکه در بر گرفت آنرا این مقامه

مِنَ الْأَلْفَاظِ اللُّغَوِيَّةِ وَالْأَمْثَالِ الْعَرَبِيَّةِ قَوْلُهُ رَيِّقٌ لِزَمَانِيْ

از الفاظ لغویه و مثلهاے عربیه

يَعْنِيْ أَوَّلَهُ وَرَائِقَهُ وَقَدْ يُخَفَّفُ قَوْلُهُ أَخَذْتُ أَخِذَ نُفُوْسِهِمْ يَعْنِيْ

یعنے اول از زمانه و بهتر ازان وگاه تخفیف کرده میشود مرادش انیکه

اِقْتَدَيْتُ بِهِمْ يُقَالُ مِنْهُ أَخَذَ إِخْذَهُ بِكَسْرِ الْهَمْزَةِ

پیروے کنم با ایشان گفته میشود از گرفت طریقه اورا و روئیه اورا بکسره همزه

وَفَتْحِهَا وَالْهَجْمَةُ نَحْوُ الْمِائَةِ مِنَ الْإِبِلِ وَالثُّلَّةُ الْقَطِيْعُ مِنَ الْغَنَمِ

وفتح آن و هجمه مقدار صد از شتر و ثله رمه از گوسفند و

جَمْعُهَا الثُّلَلُ وَلَا نَظِيْرَ لِهٰذَا إِلَّا بَدَرَةٌ وَبَدَرٌ وَالرَّاغِيَةُ الْإِبِلِ

جمع آن ثلل ست ونیست مانندے برای این مگر لفظ بدره وبدر و راغیه شتران

وَالنَّاغِيَةُ) الشَّاءُ وَمِنْهُ قَوْلُهُمْ مَالَهُ نَاغِيَةٌ وَلَا رَاغِيَةٌ أَيْ لَا نَاقَةٌ وَلَا شَاةٌ

والناغية گوسفند واز انست قول ایشان مالہ ناغیۃ ولا راغیۃ ای نہ شتر مادہ است و نہ گوسفند

وقوله أَدْرَكَ أَقْيَالٍ أَيْ يَخْلُفُونَ الْمُلُوكَ إِذَا غَابُوا وقوله أَبْنَاءُ أَقْوَالٍ

ای خلیفہ باشند بادشاہا نرا چون غائب شوند

أَيْ فُصَحَاءُ يُقَالُ لِلْمِنْطِيقِ إِنَّهُ بْنُ أَقْوَالٍ وقوله فَقَدْ تَرَبَّيْتُمْ فُرْسًا

ای فصیحانند گفتہ میشود برای بلیغ ہر آئینہ او پسر گفتارہاست

مِحْضَارًا إِنَّ الدَّثَرَ الْوُثُوبُ عَلَى ظَهْرِ الْفَرَسِ الْمِحْضَارُ وَالْمِحْضِيرُ الشَّدِيدُ الْعَدْوِ

دثر جستن برپشت اسپ محضار ومحضیر سخت رونده

مَأْخُوذٌ مِنَ الْحَضْرِ وقوله اقْتَرَى كُلُّ شَجْرَاءَ وَمَرْدَاءَ الِاقْتِرَاءُ تَتَبُّعُ الْأَرْضِ

گرفتہ شدہ است از حضر بمعنے دویدن اقتراء جست وجوی زمین ست

وَالشَّجْرَاءُ ذَاتُ الشَّجَرِ وَالْمَرْدَاءُ الْخَالِيَةُ مِنَ النَّبَاتِ وَمِيتُهُ

وشجراء زمین خداوند درخت باشد ومرداء زمین خالے از روئیدگی واز انست

اشْتِقَاقُ الْأَمْرَدِ لِخُلُوِّ وَجْهِهِ مِنَ الشَّعْرِ وقوله حَيْعَلَ الدَّاعِي إِلَى

مشتق بودن امرد بسبب تہی بودن روے او از مو

صَلَوَتِهِ يَعْنِي بِهِ قَوْلَ الْمُؤَذِّنِ حَيَّ عَلَى الصَّلَوٰةِ حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ وَالْمَصْدَرُ

مراد می گیرد بان گفتن اذان دہندہ حی علے الصلوۃ حی علے الفلاح و مصدر

مِنْهُ الْحَيْعَلَةُ وَمِثْلُهُ مِنَ الْمَصَادِرِ الْهَيْلَلَةُ وَالْحَمْدَلَةُ وَالْبَسْمَلَةُ وَالْحَسْبَلَةُ

از و حیعلہ است ومانند او از مصدرہاست ہیللہ وحمدلہ وبسملہ وحسبلہ

وَالْبَسْمَلَةُ وَالْحَيْعَلَةُ وَالْحَوْلَقَةُ فَالْهَيْلَلَةُ قَوْلُهُ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَالْحَوْلَقَةُ حِكَايَةُ

وبسملہ و حیعلہ و حولقہ پس ہیللہ گفتن او لا الہ الا اللہ است وحولقہ حکایت

قَوْلِ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللّٰهِ وَالْبَسْمَلَةُ قَوْلُ بِسْمِ اللّٰهِ وَالْحَسْبَلَةُ قَوْلُ حَسْبِيَ اللّٰهُ

گفتن لاحول ولا قوۃ الا باللہ است وبسملہ گفتن بسم اللہ است وحسبلہ گفتن حسبی اللہ است

وَالْحَمْدِلَةُ حِكَايَةُ قَوْلِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ وَالسَّجْلَةُ قَوْلُ سُبْحَانَ اللّٰهِ وَالْجَعْلَقَةُ

وحمدلہ حکایت گفتن الحمدللہ است وسجلہ حکایت گفتن سبحان اللہ است و جعلقہ

حِكَايَةُ قَوْلِهِمْ جُعِلْتُ فِدَاكَ وَقَوْلُهُ فَنَزَلْتُ عَنْ ظَهْرِ الرَّكُوبَةِ) يَعْنِي

حکایت قول ایشانست جعلت فداک یعنی

الْمَرْكُوبَةُ يُقَالُ نَاقَةٌ رَكُوبٌ وَرَكُوبَةٌ وَحَلُوبٌ وَحَلُوبَةٌ وَقَدْ

انچہ بروسوار شوند گفتہ می شود ناقۂ رکوب ورکوبہ وحلوب وحلوبہ وبتحقیق

قُرِئَ فَمِنْهَا رَكُوبَتُهُمْ وَالصَّهْوَةُ مَقْعَدُ الْفَارِسِ وَالشَّكْوَةُ الْخُطْوَةُ

خواندہ شد فمنہا رکوبتہم وصہوۃ جای نشستن سوار وشکوۃ گام زدن

وَالْجَزْعُ قَطْعُ الْوَادِي عَرْضًا وَقَوْلُهُ (صَكَّةُ عُمَيٍّ) يَعْنِي بِهِ قَائِمَ

وجزع بریدن دشت از پہنا مراد داشتہ است آن میانہ

الظَّهِيرَةِ وَقَدِ اخْتَلَفُوا فِي أَصْلِهِ فَقِيلَ كَانَ عُمَيٌّ رَجُلًا مِغْوَارًا فَغَزَا

روز وبتحقیق اختلاف کردند در اصل او پس گفتہ شد کہ بود عمی مردے بسیار غارتگر پس جنگ کرد

قَوْمًا عِنْدَ قَائِمِ الظَّهِيرَةِ فَصَكَّهُمْ صَكَّةً شَدِيدَةً فَصَارَ مَثَلًا لِكُلِّ مَنْ جَاءَ

قومی را ہنگام نیمروز کوفت آنہا را کوفتن سخت پس گردید مثل برای ہر کس کہ آمد

فِي مِثْلِ ذٰلِكَ الْوَقْتِ وَقِيلَ أُرِيدَ بِهِ الطَّبِيُّ لِأَنَّهُ كِيدَ فِي الْهَاجِرِ وَيَذْهَبُ بَصَرُهُ فَيَصْطَكُّ

درماند آن ہنگام وگفتہ شد کہ مراد بآن آہوست چراکہ تحقیق او سرگشتہ میگردد در ہاجر وبرود چشم او پس میکوبد

بِمَا يَسْتَقْبِلُهُ كَاصْطِكَاكِ الْأَعْمَى ثُمَّ صُغِّرَ الْأَعْمَى تَصْغِيرَ التَّرْخِيمِ فَقِيلَ

بچیزیکہ پیش می آید او را مثل کوفتن کور باز تصغیر کردہ شد اعمی مانند تصغیر ترخیم پس گفتہ شد

عُمَيٌّ كَمَا صَغَّرُوا السَّوْدَاءَ نَهَرَ فَقَالُوا سُوَيْدٌ وَزُهَيْرٌ وَقَوْلُهُ وَكَانَ يَوْمًا أَطْوَلَ

عمی چنانکہ تصغیر کردند اسود واز ہر را پس گفتند سویدو زہیر

مِنْ ظِلِّ الْقَنَاةِ) يُوصَفُ الْيَوْمُ الطَّوِيلُ بِظِلِّ الْقَنَاةِ وَيُوصَفُ الْيَوْمُ

صفت کردہ میشود روز دراز با سایۂ نیزہ وصفت کردہ می شود روز

القصير بها مع القطاة قالعرب تزعم ان ظل الرمح اطول ظل ومنه قول

کوتاه با گشت زمرغ شگفتاره ومردم عرب گمان برند که تحقیق سایه نیزه بزرگترین سایه است واز انست قول

الشاعر وهو شبرمة بن الطفيل شعر ويوم كظل الرمح قصر طوله

شاعر وآن شبر مه پسر طفیل ست بسا روز همچو سایه نیزه که کوتاه کرده است درازی اورا

دم الزق عنا واصطفاق المزاهر وقوله (احرم من دمع المقلات) وهي

شراب ازما وجنبیدن تارساز ہاے عود وآن

التي لا يعيش لها ولد فدمعها ايدا حار لخرنها لانه يقال ان دمعة

زنیکه نه زید مر اورا بچه پس اسک او همواره گرم باشد بسبب اندوه او زیرا که شان نیست که گفته میشود که بتحقیق اشک

الحزين حارة ودمعة السرور باردة ولهذا قيل للمدعو له اقر الله

اندوه گرم باشد واشک شادی سرد باشد واز ین سبب گفته شد برای کسیکه دعای نیک کرده باشد اورا خنک گرداند خدا

عينك ماخوذ من القر وهو البرد وقيل للمدعو عليه اسخن الله عينه

چشم ترا گرفته شده است از لفظ قر وآن خنکی باشد وگفته شد برای کسیکه دعای بد کرده شد بر و گرم کند خدا یعالی چشم اورا

ماخوذ من السخنة وهي الحرارة وقيل ان اقرار العين ماخوذ من

گرفته شده است از سخنه وآن گرمی ست وگفته شد که بهر آینه اقرار العین گرفته شده است از

القرار فكانه دعى له ان يرزق ما يقر عينه حتى لا تطمح الى ما لغيره

قرار یعنی آرام پس گویا که او دعای نیک نمود اورا انیکه روزی کرده شود اورا آنچه آرام دهد چشم اورا تا آنکه بلند نشود بسوی چیزیکه سوای اوراست

وكانت الجاهلية تزعم ان المقلات اذا وطئت على قتيل شريف عاش

وبودند مردم جاهلیه که گمان می بردند تحقیق مقلات چون پی سپارد برکشته بزرگ زنده ماند

ولدها واليه اشار لبشر بن ابي خازم في قوله لشعر تظل مقاليت

بچه او بسوی این اشارت کرد بشر پسر ابی خازم در قول خود بودند زنان سے

النساء بطانه + يقلن الا يلقى على المرء ميتذ وقوله (علقت بي شعوب)

ولد زیر پا اورا + میکردند میگفتند آگاه باشی انداخته شده است بر مرد آزار

مِن اَسمَاءِ المَنِيَّةِ وَلَا تَدخُلُ هٰذَا الاِسمَ اَدَاةُ التَّعرِيفِ مِثلَ عَرَفَةَ دِجلَةَ

از نامهای مرگ ست ودر نیاید درین اسم حرف تعریف مانند لفظ عرفه و جله

وَقَولُهُ اُغَوِّرُ مُتَحَنَّثًا اِلَى المُغَيرِبَانِ التَّغوِيرُ النُّزُولُ لِلقَائِلَةِ كَمَا اَنَّ التَّمرِيسَ

تغویر فرود آمدن برای خواب نیمروز چنانکه تحقیق تعریش

النُّزُولُ فِي اٰخِرِ اللَّيلِ لِلتَّهوِيمِ وَالاِستِرَاحَةِ وَالمُغَيرِبَانِ تَصغِيرُ المَغرِبِ

فرود آمدن در آخر شب برای سرفرو افگندن از خواب وآسائش خواستن ومغربان تصغیر مغرب ست

وَكَانَ قِيَاسُ تَصغِيرِهِ المُغَيرِبَ اِلَّا اَنَّ العَرَبَ الحَقَت فِي اٰخِرِهِ اَلِفًا وَنُونًا عَلَى

وبود قیاس تصغیر او مغیرب مگر تحقیق مردم عرب لاحق کردند در آخر او الف ونون بر

طَرِيقِ الشُّذُوذِ وَقَولُهُ لِاَمَةٍ مَا جَدَعَ قَصِيرٌ هٰذَا هُوَ مَولٰى جَدِيمَةَ الاَبرَشِ

طریق شاذ بودن او غلام آزاد جذیمة ابرش بود

وَكَانَ جَدَعَ اَنفَهُ بِيَدِهِ حِينَ قَتَلَتِ الزَّبَّاءُ مَولَاهُ ثُمَّ اَتَاهَا وَاَدهَمَهَا

وبود که بریده بود بینی خود را بدست خود هنگامیکه کشت سماة زبا آقای او باز آمد نزد او در گمان انداخت اورا

اَنَّ عَمرَو بنَ عَدِيِّ بنِ اُختِ جَدِيمَةَ هُوَ الَّذِي قَطَعَ اَنفَهُ اِيهَامًا لَهُ بِاَنَّهُ

که تحقیق عمرو بن عدی خواهرزاده جذیمه او کسی ست که برید بینی او را سبب تهمت بستن مر او را بانکه هر آینه او

الَّذِي غَشَّ خَالَهُ جَدِيمَةَ اِذَا اَشَارَ عَلَيهِ بِقَصدِهَا فَخَطَّى قَصِيرٌ عِندَهَا بِهٰذَا

کسی ست که خیانت کرد خال او را جذیمه بود چون اشارت کرد عمرو بر قصیر باهنگ زبا پس بهره مند شد قصیر نزد او باین

القَولِ حَتّٰى جَهَّزَتهُ مِرَارًا اِلَى العِرَاقِ فَكَانَ يَاتِيهَا بِالطَّرَفِ مِنهُ اِلٰى اَن اِستَصحَبَ

سخن تا انگه مهیا کرد او را رخت سفر بارها بسوی عراق پس بود قصیر که می آورد نزد او چیزها نادر از ان تا آنکه

فِي اٰخِرِ نُوبَةِ الرِّجَالِ فِي الصَّنَادِيقِ وَتَوَصَّلَ اِلٰى قَتلِهَا وَالاَخذِ

همراه آورد در آخرین بار مردمانرا در صندوقها ورسید بسوی کشتن او وگرفتن

بِثَارِ مَولَاهُ مِنهَا وَقِصَّتُهَا مَشهُورَةٌ وَقَولُهُ وَلَو كَانَ ابنَ بُوحِكَ يَعنِي

انتقام آقای خود از و قصهٔ او مشهور ست مراد داشته است

بِهِ وَلَدَ الصُّلْبِ إِشَارَةً إِلَى أَنَّهُ وُلِدَ فِي بَاحَةِ الدَّارِ وَالبَاحَةُ العَرْصَةُ

بآن فرزند پشت است براى اشارت بسوى انكه تحقيق او پيدا شد در باحهٔ خانه و باحه كشادگى ميان سرا

وَجَمْعُهَا بُوحٌ وَقِيلَ إِنَّ البُوحَ مِنْ أَسْمَاءِ الذَّكَرِ وَقَوْلُهُ فِي شَهْرِي نَاجِرِهَا

وجمع او بوح است و گفته شد كه تحقيق بوح از نامهاى كيرست

شَهْرُ الحَرِّ وَقِيلَ إِنَّهُمَا حَزِيرَانُ وَتَمُّوزُ وَأَنْكَرَ أَبُو بَكْرِ بْنُ دُرَيْدٍ هٰذَا

آن هر دو در ماه گرما هستند و گفته كه تحقيق هر دو حزيران و تموز اند و انكار كرد ابو بكر پسر دريد اين

القَوْلَ وَقَالَ هُمَا طُلُوعُ نَجْمَيْنِ وَقَوْلُهُ فَبِتُّ بِلَيْلَةِ نَابِغِيَّةٍ أَوْمَا بِهِ إِلَى قَوْلِ

سخن را و گفت آن هر دو برآمدن دو ستاره است اشارت كرد بوى بسوى قول

النَّابِغَةِ شِعْرٌ فَبِتُّ كَأَنِّي سَاوَرَتْنِي ضَبِيلَةٌ ۞ مِنَ الرُّقْشِ فِي أَنْيَابِهَا السُّمُّ نَاقِعُ ۞ وَقَوْلُهُ أَلْمَعَتْ إِلَيْهِ بِنَوْبِيٍّ أَيْ أَشَارَتْ يُقَالُ مِنْهُ لَمَعَ وَأَلْمَعَ بِمَعْنًى وَاحِدٍ

نابغه پس شب گذرانيدم گويا كه تحقيق جست كرد بر من مار باريك ۞ از مارهاى عبشه كه در دندانهاى آنها زهر گردانيده است اى اشارت كرد م گفته ميشود از لمع و الماع بمعنى واحد است

وَقَوْلُهُ يَلْدَغُ وَيَصِيحُ هٰذَا مَثَلٌ يُضْرَبُ لِمَنْ يَظْلِمُ وَيَشْكُو يُقَالُ صَاءَتِ

اين مثل است كه ذكر كرده شود براى كسيكه ستم كند و گله نمايد گفته ميشود آواز كرد

العَقْرَبُ تَصِيءُ صَيْئًا وَصَيِيئًا إِذَا صَوَّتَتْ بِفَتْحِ الصَّادِ وَكَسْرِهَا وَكَذٰلِكَ

كژدم آواز ميكند آواز كردن چون آواز كرد بفتح صاد وكسر آن واچنين گفته مى شود

الفَرْخُ وَمَا أَحْسَنَ قَوْلَ ابْنِ الرُّومِيِّ فِي هٰذَا المَعْنَى أَشْعَرُ تَشْكِي المُحِبَّ وَ

آواز كرد بچهٔ پرنده وچه نيكوست سخن پسر رومى درين معنى در شكايت مى اندازد آنعشوقه دوست را و

تَشْكُو وَهِيَ ظَالِمَةٌ ۞ كَالقَوْسِ تُصْمِي الرَّمْيَا وَهِيَ مِرْنَانُ وَقَوْلُهُ مُضْطَغِنًا

شكوه ميكند حال آنكه ستم كننده است ۞ همچو كمان كه ميكشد شكارها را و او آواز كننده است

أَبْهَةَ تَجْوِيبِهِ الِاضْطِغَانُ أَنْ يَحْمِلَ الشَّيْءَ تَحْتَ حِضْنِهِ وَالِاصْطِيَانُ أَنْ

اضطغان اينكه بردارد چيزى را در زير بغل خود و اصطيان اينكه

يجعله تحت صبنيه والضبين ما بين الابط والكشح وكلاهما متقاربان

گرداند او را زیر بغل خود و ضبین آنچه میانهٔ بغل وپهلو باشد وهر دو باهم نزدیک اند

واول مراتب الحمل الابط ثم الضبن وهو اسفل الابط ثم الخصن وهو

واول مراتب برداشتن بغل ست باز ضبن واو فروتر از بغل باز خصن واو

عند الجنب والنجواب مصدر رجاب وجميع هذه المصادر التي جاءت

نزدیک پهلو ست ونجواب مصدر جاب ست وتمامی این مصدرها که آمده

على تفعال هي بفتح التاء الا قولهم تلقاء وتبيان وزاد بعضهم تنضال

بروزن تفعال او بفتح تاست مگر قول ایشان تلقاء وتبیان وافزوده است بعض ایشان تنضال

لاغير وقوله عجره وبجره يريد جميع امره الظاهر والباطن واصل

نه غیر آن و اراده میکند بآن تمامی کار او که هویدا باشد وپنهان واصل معنے

العجر العقدة النابية في العصب والبجر العقدة النابية في البطن

عجر گره که بلند باشد در پے وبجر گرهیکه بلند باشد در شکم

وقوله ولم يقل ايها اي لم يامرني بالكف يقال للمستزاديه وللمستكف

ای حکم نکرد مرا بازداشتن گفته میشود بکسیکه ازو زیادت خواسته شده است وبکسیکه خواسته شده است ایه

ايها وقوله اينزو ويلين هذا المثل يضرب لمن يتعزز ثم يذل

وبکسیکه خواسته شده از و باز ماندن از کلام ایها این مثل میشود برای کسیکه خواهند عزت بود باز

واصله الجدي ينزو وهو صغير فاذا كبر لان وقوله لا يسا جلد النمر

خوار شود واصل او بز بچه میجهد بحالیکه او خرد ست پس چون بزرگ شود نرم گردد

هذا المثل يضرب للمتفخ بجري لان النمر اجرح سبع واقله احتمالا

این مثلیست که ذکر کرده شود برای بی شرم که دلیر باشد چرا که پلنگ دلیرترین درندگان ست وکمترین او ازو می برداشت

للصيم ومن هذا اشتقاق قولهم تنمر اي صار كالنمر وقوله فاحمو

ستم واز ین ست اشتقاق قول ایشان تنمر یعنی گردید مثل پلنگ

+ + + +

بالقارظين الأصل في القارظ أنه الذي يجني القرظ وهو النبات

اصل در قارظ بتحقیق او کسی ست که چیند قرظ را و آن گیاهی ست

المدبوغ به والقارظان المشار إليهما أحدهما من عنزة والآخر

که دباغت کرده شود بوی و دو قارظ که اشارت کرده شد بسوی آن هر دو یکی از ایشان از قبیله عنزه بود دیگر

من النمر بن قاسط وكانا خرجا يجنيان القرظ فلم يرجعا ولا عرفت

از نمر بن قاسط و بودند که آمده بودند بجانیدن قرظ پس باز نگشتند و دانسته شد مر

لهما خبر فضرب بهما المثل لكل غائب لا يرجى إيابه وإليهما أشار

ایشان را خبر پس زده شد بآن هر دو مثل مر هر غائب را که امید داشته نشود بازگشتن او بسوی آن هر دو اشارت کرد

أبو ذؤيب بقوله شعر حتى يؤوب القارظان كلاهما ويُنشر في القتلى

ابو ذویب بقول خود تا آنکه باز گردند قارظان هر دو و پراگنده کرده شود در کشتگان

كُلَيب لوائل وقوله حرورى بسمومى الكرور الريح ليلا والسموم

کلیب پسر وائل حرور بادگرم که در شب باشد و سموم

الريح الحارة نهارا وقد يقوم أحدهما مقام الأخرى مجازا وقال

باد گرم که در روز باشد و گاهی قائم میشود یکی از هر دو بجای دیگر ازروی مجاز و گفت

بعضهم الحرور تكون ليلا ونهارا والسموم يختص بالنهار وقوله

بعض ایشان حرور باشد در شب و روز و سموم خاص ست بار روز

(لَيث العَرِيسة) يعني به ما وَى الأسد يقال فيه عَرِيس وعَرِيسة

بمعنی شیر را مراد داشته است بآنچه آرام گاه درنده گفته شود و گفته شود عریس ست و عریسه

بإثبات الهاء وحذفها ومثله شابّ عَبَابَة وعَبَاب وسَرِيت وسَرِيتة

باثابت داشتن ها و دور کردن آن و مانند ست قولهم ... و ...

الغِيل والخِيس فلا يكاد يخلوهما الماء وقوله أفلت وهو محترس

لفظ غیل و خیس پس در نیابد آن را هر آینه آب

هٰذَا الْمَثَلُ يُضْرَبُ لِمَنْ نَجَا مِنْ هَلَكَةٍ اَشْفَا عَلَيْهِ بَعْدَ مَا كَادَ يَهْوِى فِيهَا

این مثل ذکر کرده میشود برای کسیکه نجات یافت از هلاکیکه اطلاع یافت برآن از انکه قریب بود که بیفتد در ان

وَالْحُصَاصُ الْعَدْوُ وَقِيلَ اِنَّهُ الضُّرَاطُ كَاَنَّهُ لِغَزَعِهِ يَعْدُو وَيَضْرِطُ وَقَوْلُهُ

وحصاص دویدن وگفته شده که هر آینه آن ضراط است پس گویا که او بسبب ترسیدن خود میدود وضراط میکند

(وَيْلُ اُمِّهِ) مِنْ دَوَالِينِ هٰذَا الْمَثَلُ يُضْرَبُ لِتَسْلِيَةِ الْمَرْءِ عَمَّا نَالَهُ بَعْضُ الْمَكْرُوهِ وَمِثْلُ قَوْلِ

این شخص مذکور شده میشود برای تسلی کردن کسیکه رسیده باو اندوه بعضی از مکروه ولفظ ناز مانند اوست قول

الشَّاعِرِ شِعْرًا اَبَا مُنْذِرٍ اَفْنَيْتَ فَاسْتَبْقِ بَعْضَنَا حَنَانَيْكَ بَعْضُ الشَّرِّ اَهْوَنُ

شاعر ای ابا منذر فنا کردی پس بگذار وبعض ما را رحمت تو بعض بدی سبکتر باشد از همه و

مِنْ بَعْضٍ وَقَوْلُهُ اَنَا اَتَّقِى وَاَنْتَ مَتَّقِى فَكَيْفَ نَتَّفِقُ هٰذَا الْمَثَلُ يُضْرَبُ

از بعض این مثل ذکر کرده میشود برای دو کس

لِلْمُتَنَافِيَيْنِ فِى الْخُلُقِ فَاِنَّ الْمُتَّقِىَ هُوَ الْمُتَلَمِّعُ غَيْظًا مَاخُوذٌ مِنْ قَوْلِهِمْ اِتَّأَفَتْ

که مخالف باشند در عادت چراکه بتحقیق نیک آنست که پر باشد از خشم گرفته شده است از قول ایشان اتأفت

الْاِنَاءُ اِذَا مَلَأَتْهُ وَالْمِئُ هُوَ الْبَاكِى فَكَاَنَّ الْمُتَّقِىَ يَنْزِعُ اِلَى الشَّرِّ

الاناء چون پر کردی آنرا و مئ آنکه بگرید پس هست پر خشم که میگراید بسوے شر

بِغَيْظِهِ وَالْمِئُ يَضِيقُ ذَرْعًا بِاحْتِمَالِهِ وَمِثْلُهُ قَوْلُ الْاٰخَرِ اَنَا

بسبب خشم خود وگرنده تنگ باشد از رومی دل به برداشتن آن ومانند اوست قول دیگرے من

كَلِفٌ وَاَنْتَ صَلِفٌ فَكَيْفَ نَاتَلِفُ وَقَوْلُهُ (لُطَيَّتِى) يَعْنِى لِقَصْدِى

متحمل شده ایدهستم وتو لاف زن وخود ستا هستے پس چگونه باهم الفت گیریم یعنی برای قصد خودم

وَوِجْهَتِى وَقَدْ يُقَالُ فِيهَا طِيَةٌ بِالتَّخْفِيفِ وَقَوْلُهُ بَعْدَ اللَّتَيَّا وَالَّتِى

وجانب خودم وگاهست گفته میشود فیها طیة بتخفیف

اللَّتَيَّا تَصْغِيرُ الَّتِى وَهُوَ عَلَى غَيْرِ قِيَاسِ التَّصْغِيرِ الْمُطَّرِدِ لِاَنَّ

اللتیا تصغیر التی است واو بر خلاف قیاس تصغیر یا آمده است چراکه بتحقیق

القياس أن يضمّ أوّل الاسم إذا صغّر وقد أقرّ هذا الاسم حين صغّر
قیاس اینکه ضم داده شود اول اسم هرگاه تصغیر کرده شود و تحقیق آرمیده شد این اسم وقتیکه تصغیر کرده شد

على فتحته الاصلية الا ان العرب عوّضته عن ضم اوله بان زادت
بر فتحه خود که اصلیه بود مگر تحقیق عرب بدل آوردند او را از ضمه اول او باین طور که افزودند

في اخره الفا وياء واجرت اسماء الاشارة عند تصغيرها على هذا
در پایان او الف و یا را در آمدند اسماء اشارت را وقت تصغیر آن بر این

الحكم فقالت في تصغير الذي والتي اللذيا واللتيا وفي تصغير ذا
حکم پس گفتند در تصغیر لفظ الذی والتی اللذیا واللتیا و در تصغیر ذا

وذاك ذيا وذياك وقد اختلف في معنى قولهم بعد اللتيا والتي فقيل
وذاک ذیا وذیاک و تحقیق اختلاف ست در معنی قول ایشان که بعد اللتیا والتی ست پس گفته شد

انهما من اسماء الداهية وقيل المراد به بعد صغير المكروه وكبيره
که هر آینه آن هر دو از نامهای بلاست و گفته شد که مراد بآن این ست که پس از خرد مکروه و بزرگ آن

المقامة الثامنة والعشرون السمرقندية حدث

مقامه بیست و هشتم مسمی بسمرقندیه حدیث کرد

الحارث بن همام قال استبضعت في بعض اسفاري لقندٍ وقصدت
حارث پسر همام گفت بضاعت گرفتم در بعض سفرهای خود قندرا و آهنگ کردم

بسمرقند وكنت يومئذ قويم الشطاط حموم النشاط ارمي عن قوس المراح
شهر سمرقند را و بودم در چنین روز راست قد و بسیار نشاط دان تیر مرا انداختم از کمان شادی

الى غرض الافراح واستعين بماء الشباب على ملامح السراب فوافيتها
بسوی نشانه خرمیها و یاری میجستم بآب جوانی بر روشنیهای سراب پس آمدم دران

بكرة عروبة بعد ان كابدت الصعوبة فسعيت وما دنيت الى ان حصل
بامداد روز جمعه پس از انکه کشیدم سختی پس دویدم و سستی نکردم تا آنکه حاصل شد

البيت فلما نقلت اليه قندي وملكت قول عندي عجت الى الحمام
خانه پس چون بردم بسوی او قند خود را ومالک شدم گفتن عندے ، اگر آیدم بسوی حمام
على الا توفا مطت عني وعثاء السفر واخذت في غسل الجمعة بالاثر ثم
برپس نقل کردن متاع پس دور کردم از خود سختی ومشقت سفر را واآغاز کردم در غسل آدینه بخبر ماثور ومشهور باز
بادرت في هيأة الخاشع الى مسجدها الجامع الاحق بمن يقرب من الامام
سبقت وزودی کردم در صورت فروتنی کننده بسوی مسجد او که جامع بود تا لاحق شوم بکسیکه نزدیک باشد از امام
ويقرب افضل الانعام فحظيت بان جلست في الحلبة وتخيرت المركز
وقربانی کند بزرگترین چارپایگان را پس بهره مند شدم بآنکه سبقت کردم واسپان دونده وانتخاب کردم جای را
لاستماع الخطبة فلم يزل الناس يدخلون في دين الله افواجا ويردون
برای شنیدن خطبه وهمیشه بودند مردم که درمی آمدند طریقه خدائتعالے گروهاوے در آمدند
فرادى وازدواجا حتى اذا التف الجامع بحفله واظل الساوي الشخص وظله
یگان یگان وجفتها تا آنکه چون تنگ دیر شد مسجد جامع بجماعت خود ونزدیک رسید برابر بودن شخص وسایه
برز الخطيب في هيئة تنمها وديباج خلف عصبة فارتقى في منبر الدعوة
ظاهر شد خطبه خوانده در ساز وسر انجام خود بحالیکه خرامان بوقار بود پس جماعت خود پس بالا برآمد در منبر دعاخواستن
الى ان مثل بالدرجة وسلم مسيرا باليمين ثم جلس حتى ختم نظم الناذين
تا آنکه ایستاد بربالاترجا از منبر سلام گفت بحالیکه اشارت کننده بود بدست راست باز نشست تا آنکه ختم کرده شد پیراستگی
ثم قام وقال الحمد لله الممدوح الاسماء المحمود الآلاء الواسع العطاء
باز ایستاد وگفت تمامی ستایش مرخدائراست که ستوده است نامهای او وستوده شد نعمتهاے او گشاده دست بخشش او
المدعو لجسيم اللواء مالك الامم ومصور الرمم ومكرم اهل السماح
خوانده شده برای بردن سختی مالک تمامی گروهها صورت دهنده استخوانهای پوسیده واکرام کننده خداوند
والكرم ومهلك عاد وارم ادرك كل سر علمه ووسع كل مصر
وبزرگیست وناپود کننده عاد وارم دریافته است هر رازرا دانش او ودر گرفت هر ایستادگی کننده برکناره

حِلْمُهُ وَعَمَّ كُلَّ عَالَمٍ طَوْلُهُ وَهَدَّ كُلَّ مَا يَدِّ حَوْلُهُ أَحْمَدُهُ حَمْدَ مُوَحِّدٍ مُسْلِمٍ وَأَدْعُوهُ
بردباری او وشامل شد هر مخلوق را عطای او شکست هر سرکش را قوت او ستایش میکنم او را چو ستودن یگانه دانندهٔ سلام
دُعَاءَ مُؤَمِّلٍ مُسَلِّمٍ وَهُوَ اللهُ لَا إِلٰهَ إِلَّا هُوَ الْوَاحِدُ الْأَحَدُ الْعَادِلُ
او را چو خواندن امیدوارنده و اطاعت کننده و او خداست نیست معبود بحق مگر او یکی ست در ذات یگانه در صفات الصمد
الصَّمَدُ لَا وَلَدَ لَهُ وَلَا وَالِدَ وَلَا نِدَّ مَعَهُ وَلَا مُسَاعِدَ أَرْسَلَ مُحَمَّدًا
سرور نیست زائیده مر او را و نه زاینده و نه یاری کننده با او ست و نه موافقت کننده فرستاد محمد صلی الله علیه وآله وسلم را
لِلْإِسْلَامِ مُمَهِّدًا وَلِلْمِلَّةِ مُوَطِّدًا وَلِأَدِلَّةِ الرُّسُلِ مُؤَكِّدًا لِلْحُجَجِ وَالْأَوَامِرِ
برای اسلام پهناکننده و برای ملت استوارکننده و برای دلیلهای پیغمبران محکم کننده است و برای حجج و عرب
مُسَدِّدًا وَصَلَ الْأَرْحَامَ وَعَلَّمَ الْأَحْكَامَ وَوَسَّمَ الْحَلَالَ وَالْحَرَامَ وَرَسَّمَ
تقویت دهنده راستی ست پیوند دادخویشی ها را و آموخت حکمهای شرع را و نشان کرد حلال را و حرام را و نوشت
الْإِحْلَالَ وَالْإِحْرَامَ كَرَّمَ اللهُ مَحَلَّهُ وَكَمَّلَ الصَّلَاةَ وَالسَّلَامَ لَهُ وَرَحِمَ
درآمدن را در حل و درآمدن را در حرم بزرگ کند خدا جای او را و بسیار کامل گرداند رحمت و بی گزندگی را برای او و رحمت فرماید
آلَهُ الْكُرَمَاءَ وَأَهْلَهُ الرُّحَمَاءَ مَا هَمَرَ كَامٌ وَهَدَرَ حَمَامٌ وَسَرَحَ سَوَّامٌ
بر آل او که بزرگانند و عزیزان او که رحم کنندگانند تا دامیکه باران ریزد ابر و آواز کند کبوتر و چرد چرنده
وَسَطَا حُسَّامٌ اِعْلَمُوا رَحِمَكُمُ اللهُ عَمَلَ الصُّلَحَاءِ وَالْكَدْحَ لِلْمَعَادِ كَمْ كَدْحٍ
و حمله کند شمشیر کار کنید رحم کند شما را خدا کار نیکان و کسب کنید برای آخرت خود با کسب
الْأَصِحَّاءِ وَارْدَعُوا أَهْوَاءَكُمْ رَدْعَ الْأَعْدَاءِ وَاعِدُّوا لِلرِّحْلَةِ إِعْدَادَ
تندرستان و باز دارید حرصهای خود را چو باز داشتن دشمنان و آماده شوید برای کوچیدن همچو آمادگی
السُّعَدَاءِ وَادَّرِعُوا حُلَلَ الْوَرَعِ وَدَاوُوا عِلَلَ الطَّمَعِ وَسَدِّدُوا أَوَدَ
نیکان و بپوشید جامهای پارسائی را و دارو کنید بیماریهای طمع را و راست کنید کجی
الْعَمَلِ وَعَاصُوا وَسَاوِسَ الْأَمَلِ وَصَوِّرُوا لِأَوْهَامِكُمْ حُؤُولَ الْأَحْوَالِ
کردار را و نافرمانی کنید سخنهای امید را و صورت نویسید برای دلهای خود برگشتن حالات را

وَحُلُولَ الْأَهْوَالِ وَمُسَاوَرَةَ الْأَعْلَالِ وَمُصَارَمَةَ الْمَالِ وَالْآلِ وَاذْكُرُوا
و فرود آمدن ترسها را وجستن بیمارپیارا و بریدگی مال و اولاد را و یاد گیرید
الْحِمَامَ وَسَكْرَةَ مَصْرَعِهِ وَالرَّمْسَ وَهَوْلَ مُطَّلَعِهِ وَاللَّحْدَ وَوَحْدَةَ مَوْدَعِهِ
مرگ را و سختی جان افگندن او را و قبر را و ترس زمان اطلاع او را و تنگنای قبر را و تنهای سپردهٔ او را
وَالْمَلَكَ وَرَوْعَةَ سُؤَالِهِ وَمُطَّلَعِهِ وَالْمَحْوَ اللَّهُمَّ وَلُؤْمَ كَرِّهِ وَسُوءَ مُحَالِهِ
و فرشته را و ترس پرسیدن او را و ظهور او را و بینید روزگار را و نکوهیدگی بازگشتن او را و بدی دشمنی او را
وَمَكْرَهُ كَمْ طَمَسَ مَعْلَمًا وَأَمَّ مَطْعَمًا وَحَطَّ عَرَمَرَمًا وَدَمَّرَ مَلِكًا مُلَمْلَمًا
و فریب او را بسیار باز نا پدید کرد جاهای لمبدار او تلخ کرد طعام را و پریشان کرد لشکر بسیار را و هلاک کرد پادشاه بزرگ
سَلِكَ الْمَسَامِعِ وَسَحَّ الْمَدَامِعِ وَأَكْدَأَ الْمَطَامِعَ وَأَرْدَأَ الْمُسْمِعَ وَالسَّامِعَ
بریدن گوشها است و ریختن اشکها است و باز داشتن آرزوها است و هلاک کردن شنوانند و شنونده است
عَمَّ حُكْمُهُ الْمُلُوكَ وَالرَّعَاعَ وَالْمَسُودَ وَالطُّعَاعَ وَالْعَسُودَ وَالْحُسَّادَ وَ
در گرفت حکم او پادشاهان و مردم ناکس را و کهتر و مهتر را بخواسته شده و بد خوانندگان را
الْأَسَاوِدَ وَالْأَسَادَ مَوْئِلَ الْأَمَالِ وَعَكْسَ الْآمَالِ وَمَا وَصَلَ إِلَّا وَصَالَ
و باران سیاه را و شیران را مالدار نکرد زمانه مگر برگشت دواژگون نمود اسیدها را و پیوند نکرد مگر آنکه جدا آورد
وَكَلَّمَ الْأَوْصَالَ وَلَا سَرَّ إِلَّا وَسَاءَ وَلُؤْمَ وَأَسَاءَ وَلَا أَصَحَّ إِلَّا وَلَدَّ الدَّاءَ وَرَوَّعَ
دخته کرد پیوندها استخوانها را و شادمان نکرد مگر آنکه اندوهناک نمود و نکوهیدگی نمود و بدی کرد و تندرست نکرد مگر آنکه پیدا کرد
الْأَوِدَّاءَ اللَّهَ كَرَّعَكُمُ اللَّهُ الْإِلَمَّ مُوَاصَلَةَ اللَّهْوِ وَمُدَاوَمَةَ السَّهْوِ وَطُولَ
و ترسانیده دوستان را بترسید خدا را نگهدارد شما را خدا ما کجاست بیهوشگی بازی کردن و همیشگی فراموش کردن و درازی ایستادگی
الْإِصْرَارِ وَحَمْلَ الْأَصَارِ وَاطِّرَاحَ كَلَامِ الْحُكَمَاءِ وَمُعَاصَاةَ إِلَهِ السَّمَاءِ
بر گناه و برداشتن بارهای گناهان واندا ختن سخن دانایان و نافرمانی معبود آسمان
أَمَا الْهَرَمُ حَصَادُكُمْ وَالْمَدَرُ مِهَادُكُمْ أَمَا الْحِمَامُ مُدْرِكُكُمْ
آیا نیست پیری درو کنندهٔ شما و خاک فرش شما آیا نیست مرگ دریابندهٔ شما

وَالصِّرَاطُ مَسْلَكُكُمْ أَمَّا السَّاعَةُ مَوْعِدُكُمْ وَالسَّاهِرَةُ مَوْرِدُكُمْ أَمَا
وپل صراط راه شما اما نیست قیامت جای وعدهٔ شما ومیدان قیامت جای فرود آمدن شما آیا
أَهْوَالُ الطَّامَّةِ لَكُمْ مُرْصَدَةٌ أَمَا دَارُ الْعُصَاةِ الْحُطَمَةُ الْمُوصَدَةُ حَارِسُهَا
نیست ترسهای قیامت مرشمارا انتظام کرده شده آیا نیست خانهٔ گنهگاران دوزخ بسته شده نگهبان ایشان
مَالِكٌ وَرُوَّادُهَا هُمْ حَالِكٌ وَطُعْمُهُمُ السَّمُومُ وَهَوَاؤُهُمُ السَّمُومُ لَا مَالَ
مسمی مالک ست وجای گریستن ایشان سیاه است وخوردنی ایشان زهریاست وباد ایشان باد گرم ست نه مال
أَسْعَدَهُمْ وَلَا وَلَدَ وَلَا عَدَدَ حَامَاهُمْ وَلَا عُدَدَ أَلَا يَرْحَمُ اللَّهُ امْرَءًا مَلَكَ
یاری کند ایشانرا ونه فرزندی ونه لشکری حمایت کند ایشانرا ونه سلاح آگاه باشید رحمت خدا باد بر مردیکه مالک شد
هَوَاهُ وَأَمَّ مَسَالِكَ هُدَاهُ وَأَحْكَمَ طَاعَةَ مَوْلَاهُ وَكَدَّ وَكَدَحَ لِرَوْحِ مَأْوَاهُ
حرص خود را وقصد کرد راههای هدایت او را واستوار کرد فرمانبری آقای خود را ورنج کشید برای راحت جای باش خود
وَعَمِلَ مَا دَامَ الْعُمْرُ مُطَاوِعًا وَالدَّهْرُ مُوَادِعًا وَالصِّحَّةُ كَامِلَةً وَالسَّلَامَةُ
وکار کرد تا زمانیکه زندگی باشد فرمانبری کننده وباشد زمانه صلح کننده وباشد صحت کامل وسلامت
حَاصِلَةً وَالْأَوْهَاقُ عَدِمَةَ الْمَرَامِ وَحَصْرُ الْكَلَامِ وَالْمَامُ الْأَلَمِ وَحُمُومُ الْحِمَامِ
حال موجود واگرنه فرو میگیرد او را نایافتن مراد وفرو ماندن از سخن وفرود آمدن اندوه او درآمدن مرگ
وَهَدَّ الْحَوَاسَّ وَقَرَائِسُ الْأَرْمَاسِ أَهَالَهَا حَسْرَةً أَلْهَاهَا مُؤَلِّمَةً وَآمَدَّهَا
وساکن شدن حواس ورنج بردن در کار کور ها تاسف باو مرا او را از روی حسرت دهد او سخت شدت آن
سَرْمَدًا وَهَمَارِسُهَا مُكْمِدًا مَا لِوَلِهِهِ حَاسِمٌ وَلَا لِسَدَمِهِ رَاحِمٌ وَلَا لَهُ مِمَّا
همیشه است ورنج برنده کار او اندوه گین ست نیست برای اندوه او برنده ونیست برای ندامت او رحم کننده ونیست مراد از آنچه
عَرَاهُ عَاصِمٌ أَلْهَمَكُمُ اللَّهُ أَحْمَدَ الْإِلْهَامِ وَوَفَّاكُمْ رِدَاءَ الْإِكْرَامِ وَأَحَلَّكُمْ
قصد کرد ویرا نگهدارنده در دل انداز شمارا خدا تعالی نیکوترین الهام وپوشاند شمارا چادر بزرگداشتن و
دَارَ السَّلَامِ وَأَسْأَلُهُ الرَّحْمَةَ لَكُمْ وَلِأَهْلِ مِلَّةِ الْإِسْلَامِ وَهُوَ
درآرد شمارا بخانه ومیخواهم از او رحمت را برای شما وبرای خداوندان دین اسلام داد

أَسْمَحُ الْكِرَامِ وَالْمُسْلِمُ وَالسَّلَامُ قَالَ الْحَارِثُ بْنُ هَمَّامٍ فَلَمَّا رَأَيْتُ الْخُطْبَةَ نُخْبَةً
بخشنده ترین بخشندگان ست و سلامت دارنده و صاحب سلامت گفت حارث پس بهمام چون دیدم خطبه را برگزیده

بِلَا سَقَطٍ وَعَرُوسًا بِغَيْرِ نُقَطٍ دَعَانِي الْإِعْجَابُ بِنَمَطِهَا الْعَجِيبِ إِلَى اسْتِمْلَاءِ
بی لغزدی و عروس بے نقطها خواند مرا شگفت نمودن بطریقهٔ او که نادرست بسوے دیدن

وَجْهِ الْخَطِيبِ فَأَخَذْتُ أَتَوَسَّمُهُ جِدًّا وَأُقَلِّبُ الطَّرْفَ فِيهِ مُجِدًّا إِلَى أَنْ
روی خطبه خواننده پس آغاز کردم که سیدیدم نشان او بکوشش و میگرداندم چشم را در و کوشش کننده تا آنکه

وَضَحَ لِي بِصِدْقِ الْعَلَامَاتِ أَنَّهُ شَيْخُنَا أَبُو زَيْدٍ ذُو الْمَقَامَاتِ وَلَمْ يَكُنْ بُدٌّ
هویدا شد مرا براستے نشانهاے هر آینه او خواجهٔ ما ابو زید خداوند حکایات ست و نبود چاره

مِنَ الصَّمْتِ فِي ذَلِكَ الْوَقْتِ فَأَمْسَكْتُ حَتَّى تَخَلَّلَ مِنَ النَّفْلِ وَالْفَرْضِ
از خاموشے دران هنگام پس خاموش ماندم تا آنکه برآمد از نفل و فرض

وَحَلَّ الِانْتِشَارُ فِي الْأَرْضِ ثُمَّ وَاجَهْتُ تِلْقَاءَهُ وَابْتَدَرْتُ لِقَاءَهُ فَلَمَّا لَحَظَنِي
و حلال شد پراگنده شدن در زمین بازرو آوردم مقابل جانب او و زودی کردم دیدن او را پس چون دید مرا

خَفَّ فِي الْقِيَامِ وَأَحْفَى فِي الْإِكْرَامِ ثُمَّ اسْتَصْحَبَنِي إِلَى دَارِهِ وَأَوْدَعَنِي
زودی کرد در ایستادن و زیادت کرد در بزرگداشت بازهمراه گرفت مرا تا خانه خود و سپرد مرا

خَصَائِصَ أَسْرَارِهِ وَحِينَ انْتَشَرَ جَنَاحُ الظَّلَامِ وَحَانَ مِيقَاتُ الْمَنَامِ
خصائص رازهای خود را و هنگامیکه پهناشد بازدی تاریکی و قریب رسید هنگام خفتن

أَحْضَرَ أَبَارِيقَ الْمُدَامِ مَعْلُومَةً بِالْفِدَامِ فَقُلْتُ أَحْسُوهَا أَمَامَ النَّوْمِ وَ
حاضر آورد کوزهاے شراب بسته شده بسرپوش پس گفتم آیا میخورم آنرا پیش خواب و

أَنْتَ إِمَامُ الْقَوْمِ فَقَالَ مَهْ أَنَا بِاللَّهَارِ خَطِيبٌ وَبِاللَّيْلِ أَصِيبُ
حال آنکه تو پیشوای جماعت هستی پس گفت خاموش باش من در روز خطبه خواننده ام و در شب خوش میشوم

فَقُلْتُ لَهُ وَاللَّهِ مَا أَدْرِي أَعْجَبُ مِنْ تَسَلِّيكَ عَنْ أُنَاسِكَ وَ
پس گفتم مر او را بخدا امید انم که ایا تعجب کنم از بے نیاز بودن تو از عزیزان خودت و

٣٠٦

مَسْقَطِ رَاسِكَ أَمْ مِنْ خَطَابَتِكَ مَعَ أَوْنَاسِكَ وَمَلَارِكَاسِكَ فَاشَاحَ بِوَجْهِهِ
وبرجای پیدایش تو یا از فصاحت خطبه خوانی تو با جرکهای تو وگردیدن پیالهٔ تو پس کلیو کفید روی خود را
عَنِّي ثُمَّ قَالَ أَسَمِعَ مِنِّي لَا تَنْبِكَ الْقَفَانَا وَلَا دَارَا وَدَرَمَعَ الدَّهْرِ كَيْفَ
از من باز گفت بشنو از من گریه کمن دوست را که دور شد و نه خانه را ✦ و بگرد با زمانه بپر
مَا دَارَا ✦ وَاصْبِرْ عَلَى خُلُقِ مَنْ تُعَاشِرُهُ ✦ وَدَارِهِ فَاللَّبِيبُ مَنْ دَارَى ✦ وَلَا تَحِدْ
لوریکه بگردد ✦ و شکیب کن بر عادت کسیکه مواخذت کنی او را ✦ و مدارات کن او را پس عاقل کسی ست که نیکو کند آمیزش
النَّاسَ كُلُّهُمْ سُكَّانٌ ✦ وَمَثِّلِ الْأَرْضَ كُلَّهَا دَارَا ✦ وَلَا تُضِعْ فُرْصَةَ السُّرُورِ فَمَا
مردم همه ایشانرا الیگانه خود ✦ و صورت تو پس زمین تمام آنرا شهر ✦ و ضایع کمن غنیمت شادی را پس ✦
تَدْرِي يَوْمًا تَعِيشُ أَمْ دَارَا ✦ وَاعْلَمْ بِأَنَّ الْمَنُونَ جَائِلَةٌ ✦ وَقَدْ أَدَارَتْ عَلَى الْوَرَى دَارَا
نیابی آیا روزی زندگی کنی یا زمانه ✦ و بدانکه تحقیق مرگ گردنده است ✦ و تحقیق گردانیده است بر خلق دائره را
وَأَقْسَمَتْ لَا تَزَالُ قَائِضَةً ✦ مَا كَرَّ عَصْرٌ لِلْمُجَا وَمَادَارَا فَكَيْفَ تَرْجُو النَّجَاةَ مِنْ شَرَكِهِ
وسوگند خورده است بانکه همیشه باشد شکار کننده ✦ تا باز میگردد زمانه زندگی را و مادامیکه گردیده است پس چگونه امید داری
لَمْ يُبْقِ مِنْهُ كَسْرِي وَلَا دَارَا ✦ قَالَ فَلَمَّا أَعْتَوَرَتْنَا الْكُؤُوسُ وَطَرِبَتِ النُّفُوسُ جَرَى عَنِّي
رستگاری نیافت از و کسری و نه دارا ✦ گفت آدی پس چون دست بدست گردانید خرد ها ما را پیاله ها و شادمان شدند جانها نوشانید
الْيَمِينَ الْقَمُوسَ عَلَى أَنْ أَحْفَظَ عَلَيْهِ لِنَا مُوسَهُ فَاتَّبَعْتُ مُرَامَهُ وَرَعَيْتُ ذِمَامَهُ
سوگند دروغ برنیکه نگاهدارم بر و راز را پس پیروی کردم مقصد او پاس نگهداشتم حرمت او را
وَنَزَلْتُ بَيْنَ الْمَلَاءِ مَنْزِلَةَ الْفُضَيْلِ وَسَدَلْتُ الذَّيْلَ عَلَى مَحَاذِي اللَّيْلِ
و فرود آوردم او را میان گروه بمرتبه فضیل و پوشانیدم دامن را بر رسوائیهای شب
وَلَمْ يَزَلْ ذَلِكَ دَأْبَهُ وَدَأْبِي إِلَى أَنْ تَهَيَّا إِبَايَ فَوَدَّعْتُهُ وَهُوَ مُصِرٌّ عَلَى التَّدْلِيسِ
و همواره بود آن خوی او و خوی من تا آنکه آماده شد برگشتن من پس رخصت کردم او را جائیکه او ایستادگی کننده بود
وَمُسَرٌّ حَسْوَ الْخَنْدَرِيسِ **المقامة التاسعة والعشرون الواسطية**
و پنهان کننده بود آشامیدن شراب کهنه را **مقامهٔ بیست و نهم مسمی بواسطیه**

حكى الحارث بن همام قال لجاني حكم دهر قاسط الى ان انجع ارض واسط

حکایت کرد حارث پسر ہمام گفت بی آرام کرد مرا فرمان زمانہ ستم کنندہ بسوی اینکہ طلب روزی کنم در زمین واسط

فقصدتها وانا لا اعرف بها سكنا ولا املك فيها مسكنا فلما حللتها

پس آہنگ آن نمودم حال آنکہ من نمی شناختم بآن وستیکہ آرام گیرم با و مالک نبودم دران خانہ را و ہرگاہ فرود آیدم بآن

حلول الحوت باليدر والشعرة البيضاء في اللمة السوداء قادني الحظ الناصح

چو فرود آمدن ماہی در دشت و موی سفید در گیسوی سیاہ کشید مرا بہرہ کم

والجد الناكص الى خان ينزله شذا الآفاق واخلاط الرفاق وهو لطافة

و بخت برگردندہ بسوی کاروان سرای کہ فرود می آمدند دران مسافران اطراف و آمیختگان از یاران سفر و آن سبب پاکیزگی

مكانه وظرافة سكانه يرغب الغريب في ايطانه وينسيه هوى اوطانه

جائے خود و خوش منشی باشندگان او رغبت میدارد مسافر را در وطن گرفتن او و فراموش میکنانید او را آرزو وطنہا ے او

فاستفردت منه بحجرة ولم انا قش في اجرة فما كان الا كلمح طرف او خطة

پس تنہا ماندم از ان بسر گانہ و تنگی نکردم در مزد حجرہ پس نبود مگر ہمچو نگریستن چشم یا نوشتن

حرف حتى سمعت جاري بيت بيت يقول لترتيله في البيت قم يا بني

حرفے تا آنکہ شنیدم ہمسایہ را کہ خانہ او با خانہ من چسپیدہ بود میگوید بشریک نزول خود در خانہ برخیز ای پسر من

لاقعد جدك ولا قام ضدك واستصحب ذا الوجه البدري واللون الدري

نہ نشیند بخت تو و نہ خیزد دشمن مخالف تو پس مصاحب در رفیق بگیر خداوندروی سفید گرد او رنگ مروارید را

والاصل النقي والجسيم الشقي الذي فض ونشر وسجن وعهر وشهر وسقي وقطم

و ذات پاکیزہ او و تن بدبخت کہ گرفتہ شدہ است و بینا کردہ شدہ و بند کردہ شدہ و شہرت دادہ شدہ و سیراب کردہ شدہ و

وادخل لنا ربعد ما لطم ثم ارکض به الى السوق ركض المستوق فقابض بر

در آمدہ با تش پس از انکہ پاچہ زدہ شد با ندبسوی بازار ہمچو دویدن عاشق پس معارضہ کن بآن

اللاقح الملقح المفسد المصلح المكمد المفرح المعنى المروح ذا الزفير المحرق

جسم آسیختن را و آسیختن کنندہ را فساد کنندہ را اندوہگین کنندہ شادمان کنندہ رایح دہندہ آسایش دہندہ راحت دہندہ

کشیدن وزفیرة المجمر آتش سوزندہ ۱۲ اعلوی رحمہ اللہ تعالے

وَالْجَنِيبِ الْمُشْرِقِ وَاللَّفْظِ الْمُفْعَمِ وَالنَّيْلِ الْمُمْتِعِ الَّذِي إِذَا طُرِقَ بَرْعَدَ
وخداوند کودک درخشانرا واندا خته قناعت دهنده را وبخشش نفع کننده چنین جمیکه هرگاه زده شود آواز کند
وَبَرْقَ وَبَاحَ بِالْخَرْقِ وَنَفَثَ فِي الْحُرْقِ قَالَ فَلَمَّا قَرَّتْ شِقْشِقَةُ الْهَادِرِ
ودرخشد وظاهر میشود بسوختن و درخشید در جاها گفت راوی چون آرام گرفت زبان آوازکننده
وَلَمْ يَبْقَ إِلَّا صَدْرُ الصَّادِرِ بَرَزَ فَتًى يَمِيسُ وَمَا مَعَهُ أَنِيسٌ فَرَأَيْتُهَا عُضْلَةً
وباقی نماند مگر برون آمدن بیرون آمد جوانی که خرامان میکرد بحالیکه نبود با او یاری پس دیدم اورا بلائی که
تَلْعَبُ بِالْعُقُولِ وَتُغْرِي بِالدُّخُولِ فِي الْفُضُولِ فَانْطَلَقْتُ فِي إِثْرِ الْغُلَامِ
بازی میکرد باخردها و برمی انگیخت بدرآمدن درپرسیدن امر بیکار پس رفتم درپس جوان
لِأُخْبِرَ فَحْوَى الْكَلَامِ فَلَمْ يَزَلْ يَسْعَى سَعْيَ الْعَفَارِيتِ وَيَتَفَقَّدُ تَضَايِيدَ
تا بیازمایم معنی سخن را پس پیوسته بود که میدوید همچو دیوان بدترین دیوان وعجبت رختهای
الْحَوَانِيتِ حَتَّى انْتَهَى عِنْدَ الرَّوَاحِ إِلَى حِجَارَةِ الْقَدَّاحِ فَنَاوَلَ بَائِعَهَا
دکانها را تا آنکه رسید هنگام شبانگاه بسوی سنگ آتش زنه پس داد فروشندهٔ آن را
رَغِيفًا وَتَنَاوَلَ مِنْهُ حَجَرًا لَطِيفًا فَحَجَبْتُ مِنْ فَطَانَةِ الْمُرْسِلِ وَالْمُرْسَلِ
گرده نانی وگرفت ازو سنگی نرم پس شگفت نمودم از زیرکی فرستنده وفرستاده
وَعَلِمْتُ أَنَّهَا سِرْحِيَّةٌ وَإِنْ لَمْ أَسْأَلْ فَأَكْذَبْتُ أَنْ بَادَرْتُ إِلَى الْخَانِ
ودانستم که هر آینه قصه از ابو زید سروجیست اگرچه نپرسیدم پس دروغ نکردم مصحف که شتافتم جانب کاروانسرای
مُطْلِقَ الْعِنَانِ لِأَنْظُرَ كُنْهَ فَهْمِهِ وَهَلْ قَرْطَسَ فِي التَّنَهُّنِ سَهْمِهِ فَإِذَا أَنَا
بحالیکه رها کننده لگام بودم تا ببینم حقیقت فهم خودرا و آیا بنشانه رسیده است در عیب گوئی تیر پس ناگاه من
فِي الْمَرَاسَةِ فَارِسٌ وَأَبُو زَيْدٍ بِوَحِيدِ الْخَانِ جَالِسٌ فَتَهَادَيْنَا بُشْرَى
در دلالی نشان سوار وماهر و ابو زید بآستان کاروان سرا نشسته است پس هدیه فرستادیم شادمانی
الِالْتِقَاءِ وَتَقَارَضْنَا تَحِيَّةَ الْأَصْدِقَاءِ ثُمَّ قَالَ مَا الَّذِي نَابَكَ حَتَّى نَابَكَ
یکدیگر دیدن را وهدیه فرستادیم درود دوستان پس گفت چیست چیزیکه فرود آمد ترا تا آنکه گذاشتی

جنابك فقلت دهرها غدر وجوره فاض فقال والذي انزل المطر من الغمام
شهر خود را پس گفتم زمانه شکسته است وستم بسیار شده پس گفت قسم بخدائیکه فرود آورد باران را از ابر
واخرج الثمر من الاكمام لقد فسد الزمان وعم العدوان وعدم المعوان
وبیرون آورد بار را از شکوفها تحقیق تباه شد روزگار وشامل شد تعدی وستم ونابود شد کسیکه یاور یاری خواهند
والله المستعان فكيف افلت وعلى اي وصفيك اجفلت فقلت
وخدا تعالی است که یاری از وطلب کرده شده است پس چگونه آمدی وبر کدام دو حال از نیک وبد خود شافتی پس گفتم که
انحدت الليل قميصا وادلجت فيه خميصا فاطرق ينكت في الارض
گرفتم شب را پیراهن ورفتم وران گرسنه پس سر فرو افگند بحالیکه میکاوید در زمین
ويفكر في ابتياد القرض والفرض ثم اهتر هزة من الكتبة فنص او بدت
واندیشه میکرد در جستن وام وبخشش مرسوم باز شاد شد همچو شاد شدن کسیکه نزدیک رسد واشکار باظاهر شود
له فرص وقال قد علق بقلبي ان تصاهرهن يا سوجراك ويريش
مراورا غنیمت یافت وگفت هر آینه در آویخت بدل من اینک خویشی کنی کسی را که دوانند ریشهای تراو بر بند
جناحك فقلت وكيف اجمع بين غل وقل ومن ذا الذي يرغب في ضل
بازوی ترا پس گفتم وچگونه جمع آرم میانه بند ودروغ وکیست این کسیکه رغبت کند در ناشناخته
بن ضل فقال انا المشير بك واليك والوكيل لك وعليك مع ان دين القوم
پسر ناشناخته گفت من اشارت کننده ام بتو وبسوی تو ووکیل مر ترا وبر تو با آنکه هر آینه عادت مردم
جبر الكسير وفك الاسير واحترام العشير واستنصاح المشير الا انهم
بستن شکسته است ورها کردن قید است وبزرگداشتن خویش واشارت کننده را اگر هر آینه ایشان
لو خطب اليهم ابراهيم بن ادهم وجبلة بن الايهم لما زوجوه الا على
اگر خواستگاری زن کند بسوی آنها ابراهیم پسر ادهم وجبله پسر ایهم نزنی ندهند اورا مگر بر
خمس مائة درهم اقتداء بما مهر الرسول صلعم زوجاته وعقد به
پانصد درم سبب هر دو چیز یکه کابین بست پیغمبر صلعم ازواج مطهرهٔ خود را وبست بآن

أنكحتُ بناتِه على أنّك لن تُطالبَ بصداق ولا تلجأ إلى طلاق ثمّ إنّي
نکاحهای دختران خود را علاوه بر اینکه هر آئینه تو زنهار مطالبه نکرده خواهی شد بکابین و مضطر نخواهی شد بسوی طلاق پس هر آئینه من
سأخطبُ في موقفٍ عقدُك ويجمعُ حشدُك خطبةً تفتُّ رِقّ السمع
زود است که بخوانم در جای عقد نکاح تو وجای فراهم آمدن جماعت تو خطبه را که نکشوده است بستگی گوش را
ولا خطبٍ بمثلها في جمع قال الحارثُ بن همّام فأرَّدها في بوصف الخُطبة
ونخوانده شده است مانند آن در هیچ جمعی گفت حارث پسر همام پس برانگیخت مرا بر شگفت بصفت خطبه که
المتلوة فإن الخطبة المجلوّة حتّى قلت له قد وكّلتُ إليك هذا
خوانده خواهد شد نه زن خواسته کشاده رو تا آنکه گفتم مر او را هر آئینه سپردم بسوی تو این
الخطب فدبّره تدبيرَ من طيّبَ لمن حبّ فنهض مهرو لاً ثم عاد متهلّلا
کار بزرگ را پس تدبیر کن او را همچو تدبیر زیرک بر ای کسیکه دوست دارد پس برخاست بحالیکه خندان
وقال البشرُ باغتاب الدهر واختلاب الدرّ فقد وليتُ العقدَ وأكفلتُ النقدَ
وگفت شادشو بنخوشنود کردن زمانه ودوشیدن شیر پس هر آئینه والی کرده شدم عقد نکاح را وکفیل پذیرنده شدم مهر را
وكان قد ثمّ أخذ في مواعدة أهل الخان وإعداد حلواء الخوان
وگویا که تحقیق تمام شد مطلب باز آغاز کرد در وعده کردن کسان کاروانسرای او مهیا کردن حلوای خوان را
فلمّا مدّ الليلُ أطنابه وأغلق كلّ ذي بابٍ بابه أذّن في الجماعة الا
پس چون دراز کرد شب طنابهای خود را وبست هر خداوند در دروازهٔ خود را بانگ برداشت در گروه آگاه باشید
احضروا في هذه الساعة فلم يبق فيهم إلا من لبّى صوته وحضر بيته
که حاضر شوید در این هنگام پس باقی نماند در ایشان کسی مگر کسیکه جواب داد آواز او را و حاضر آمد بخانهٔ او
فلمّا اصطفّوا لديه واجتمع الشاهدُ والمشهودُ عليه جعل يرفع
پس چون صف بستند نزد او زید وفراهم شدند گواه وزوج وولی بر آنها کرد که بر میداشت
الاصطرلاب ويضعه ويلحظ التقويم ويدعه إلى أن نعس القوم
اصطرلاب را ومی نهاد آنرا ومیدید تقویم ومیگذاشت آنرا تا آنکه خواب کرد گروه مردم

وَعَسَى النَّوْمُ فَقُلْتُ لَهُ يَا هٰذَا اصْعَ[1] الْفَاسَ فِي الرَّاسِ وَخَلِّصِ النَّاسَ

و پوشاند خواب چشمانا پس گفتم او را اے فلان بنه تبر را در سر و رها کن مردم را

مِنَ النُّعَاسِ فَنَظَرَ[2] نَظْرَةً فِي النُّجُومِ ثُمَّ انْتَشَطَ[3] مِنْ عُقْلَةِ الْوُجُومِ وَاقْتَبَسَ

از خواب پس نظر کرد نظر کردنی در ستارگان باز کشاد گره خاموشی افتاده را و سوگند خورد

بِالطُّورِ[4] وَالْكِتَابِ الْمَسْطُورِ لَيُنَكِّسَنَّ سِتْرَ هٰذَا الْأَمْرِ الْمَسْتُورِ[5] وَلَيَنْتَشِرَنَّ

باکوه طور و لوح محفوظ هر آئینه آشکار میشود راز این کار نهفته و هر آئینه مشهور میشود

ذِكْرُهُ إِلَى يَوْمِ النُّشُورِ ثُمَّ رَاتَّهُ جَثَى عَلَى رُكْبَتِهِ وَاسْتَرْعَ[6] الْاِسْتِمَاعَ

ذکر آن تا روز قیامت باز هر آئینه او نشست بر هر زانوی خود و گمداشتن خواست شنیدن را

لِخُطْبَتِهِ وَقَالَ الْحَمْدُ لِلّٰهِ الْمَلِكِ الْمَحْمُودِ[7] الْمَالِكِ الْوَدُودِ مُصَوِّرِ كُلِّ

برای خطبه و گفت همگی ستایش مر خدائرا است که بادشاه ستوده است و مالک دوست دارنده است و صور تگر هر

مَوْلُودٍ وَمَآلِ كُلِّ مَطْرُودٍ وَسَارِحِ[8] الْمِهَادِ وَمُوطِدِ[9] الْأَطْوَادِ وَمُرْسِلِ

زائیده است و مرجع هر رانده شده و گسترنده زمین ست و استوار کننده کوهاست و فرو فرستنده

الْأَمْطَارِ وَمُسَهِّلِ الْأَوْطَارِ عَالِمِ الْأَسْرَارِ وَمُدْرِكِهَا وَمُدَمِّرِ الْأَمْلَاكِ

باران است و آسان کننده حاجتهاست و داننده رازهاست و دریابنده آن و هلاک کننده پادشاهان ست

وَمُهْلِكِهَا وَمُكَوِّرِ[10] الدُّهُورِ وَمُكَرِّرِهَا وَمُوَرِّدِ الْأُمُورِ وَمُصْدِرِهَا

و تابو کننده ایشان و جمع کننده زمانهاست و برگرداننده آن و آورنده چیزهاست و برگرداننده آن

عَمَّ سَمَاحُهُ وَكَمُلَ وَهَطَلَ[11] رُكَامُهُ وَهَمَلَ وَطَاعَ السُّؤْلُ وَالْأَمَلُ

شامل ست بخشش او و کامل ست و پیاپی ریزنده است ابر او و روان شده و موافق شد حاجت و امید را

وَاتَّسَعَ السَّرْمَلُ وَالْأَرْمَلُ[12] أَحْمَدُهُ حَمْدًا مُمِدًّا وَدَائِمًا وَأُوَحِّدُهُ

و تواگر گردید بی توشه و زن بی شوهر را ستایش میکنم او را ستایشی که کشیده است غایت او و یگانه میدانم او را

كَمَا وَحَّدَهُ وَالْأَوَّاهُ[13] وَهُوَ اللّٰهُ لَا إِلٰهَ لِلْأَنَامِ سِوَاهُ وَلَا صَانِعَ[14]

چنانکه یگانه دانست او را ابراهیم علیه السلام و او خدائیست که نیست معبود بحق بر روی گرد ها بجز او و نیست هیچ شگافنده چیزی که

لما عدله وسوّاه وارسل محمدا عَلَما للاسلام وامامًا للحكام ومُسَدِّدًا
بچیزیکه راست کرده است آنرا و برابر کرده است آنرا فرستاد محمد علیه السلام را پیشوا برای اسلام و راه نماینده برای فرمانروایان و اصلاح کننده

للرّعاع ومعطّلا احكام ودّوسوّاع اعلم وعلّم وحكم واحكم واصّل
برای مردم ناکس باطل کننده حکمهای او د و سواع آگاه کرد و آموخت و حکم فرمود و استوار کرد و استوار نمود

الاصول ومهّد واكدّ الوعود ووعد واصل الله له الاكرام واودع
قواعد شریعت و گسترانید و محکم ساخت وعدهای او و ترسانید همیشگی کند خدا تعالی برای او بزرگداشت را و داخل کناد

روحه دار السلام ورحم آله واهله الكرام مالع آل ومُلَع دال وطلع
روح او را در جنت و رحمت کناد آل او را و عزیزان او را که بزرگ اند تا زمانیکه درخشد سراب و دوچه شتر مرغ و برآید

هلال وسمع اهلّال اعلوا رعاكم الله اصلح الاعمال واسلكوا مسالك
ماه نو شنیده شود بلند کردن آواز تلبیه عمل کنید نگهدارد شما را خدا تعالی نیکو ترین کارها را و روید راه های

الحلال واطّرحوا الحرام ودعوه واسمعوا امر الله دعوه وصلوا الارحام
حلال را و بنهید از بر حرام را و بگذارید آنرا و بشنوید حکم خدا را و نگهدارید آنرا و پیوند کنید خویشی را

ودلعوها وعاصوا الاهواء وارد عوها وصادموا لحم الصلاح والورع
و نگهداشت کنید آنرا و نافرمانی کنید حرصهای نفس را و باز ایستید از انها و نکاح کنید خویشی های نیکی و پارسائی را

وصارموا رهط اللهو والطبع فصاهركم اطهر الاحرار مولدا او
و قطع کنید گروه بازی و طبع را پس داماد شما پاکترین آزاد است از روی پیدائش و

اسراهم سودَدا واحلاهم موردا واحكمهم موعدا وهاهوا مكم
برترین ایشان از روی مهتری و شیرین ترین ایشان از روی خلق و درست ترین ایشان از روی نهاد و وعده وآ" ماه باشید او و آهنگ نموده است شما را

وحل حرمكم مملكا عروسكم المكرمه وماهر آلها كما مهر الرسول
فرود آمد در خانه شما بحالیکه نبرده گیر نموده است عروس شما را که بزرگ ست و مهر دهنده است چنانکه مهر داد رسول خدا

ام سلمه وهو اكرم صهرا أودع الاولاد ومُلّك ما اراد وما
ام سلمه را و او بزرگتر است از روی داماد که سپرده شد بوی فرزندان و مالک کرده شد بچیزیکه خواست و نه

سها مملكه ولا وهم ولا وكس ملاحمه ولا وصم اسال الله لكم احماد
خطا کرد کسیکه نفرستاد و راه نه غلط کرده و فریب نه کرده شد خویشی کنند او و نه عیب کرده شد مبخواهم از خدا برای شما ستوده بودن

وصاله ودوام اسعاده والهم كلا اصلاح حاله والاعداد لمعاده
پیوستگی او را و همیشه نیکبخت بودن او و در دل انداختن گمان را نیکو کردن حال او و آماده شدن برای آخرت خود

وله الحمد السرمد والمدح لرسوله محمد فلما فرغ من خطبته البديعة
و مر او راست ستایش همواره و ستودگی برای پیغمبر او محمد صلی الله علیه وسلم پس چون فارغ شد از خطبهٔ خود که نادر بود

النظام العربة من الاعجام عقد العقد على الخمس المئين وقال لي بالوفاء
ترتیب او بر هنه بود از نقطه دادن نسبت نکاح را بر پانصد درم و گفت من بر الوفاء

والبنين ثم احضر الحلواء التي كان اعدها وابدى الابدة عندها فاقبلت
و البنین باز حاضر آورد حلوائیکه آماده کرده بود آنرا و ظاهر کرد خصلت عجیب نزد آن پس رو آوردم

اقبال الجماعة عليها وكدت اهوي بيدي اليها فزجرني عن المواكلة وانهضني
بحجور د آوردن جماعت بران حلوا و نزدیک بود دم که بیندازم دست خود را بسوی آن پس باز داشت مرا از باهم خوردن و برخیزانید مرا

للمناولة فوالله ماكان باسرع من تصافح الاجفان حتى خر القوم للاذقان
برای دادن حلوا پس بخدا که نبود زودتر از بهم زدن پلکها با خود تا آنکه افتاد گروه بر زنخها

فلما رايتهم كاعجاز نخل خاوية او كصوعى بنت خابية علمت
پس چون دیدم آنها را همچو بنهای درخت خرمای بوسیده افتاده یا همچو افگندگان شراب دانستم

انها لاحدى الكبر وام العبر فقلت له يا عدي نفسه وعبيد فلسه
بر آنکه آن یکی از بلاها است و اصل عبر تهاست پس گفتم مر او را ای دشمن نفس خود و بنده پشیز خود

اعدت للقوم حلوى ام بلوى فقال لم اعد الا خبيص
آیا مهیا کردی برای مردم حلوا یا بلا پس گفت نپاوند نکردم مگر حلوائے

البنج في صحاف الخلنج فقلت اقسم بمن اطلعها زهرا
بنگ زاده گیاهای درخت خلنج پس گفتم سوگند میخورم بخدائیکه برآورد ستارگان را روشن کننده

وهدى بها السارين طرا لقد جئت شيئا نكرا وابقيت لك فى المخزيات
وراه نمود بآن شب روندگان نرمه آتشه آورده ی چیزی زبون باقی بعد شتی بدای خود در خصلتهای رسوا کننده

ذكرا ثم حرت فكرة فى صيور امره وخيفة من عدوى عره
یاد کار باز حیران شدم اندیشه در بازگشت کار او وهیب ترس از تجاوز کردن گزند او

حتى تارت نفسى شعاعا وارعدت فرائصى ارتياعا فلما راى
تا آنکه پریشان شد جان من از اندوه ولرزنده شد گوشهای شادمانی من از ترس پس چون دیدا بو زید

استطارة فرقى واستشاطة قلقى قال ما هذا الفكر المرمض
پراگندگی وخلوه ترس من وشعله زدن بی آرامی من گفت چیست این اندیشه سوزانده

والروع المومض فان يكن فكرك فى اجلى من اجلى فانا الآن ارتتع
وترس هویدا پس اگر باشد اندیشه تو در گناه من از جزای من پس اینک بچرم

واطفر واقوى هذه البقعة منى واقفر وكم مثلها فارقتها وهى تصفر
وبیهوده وخالی میگذارم این جایگاه را از خود وتهی میکنم وبسیار همچو این بقعه است که رستنگاه شدم ایشان بکلیکان مغلوب بود و بانگ بر میداشت

وان يكن نظرا لنفسك وحذرا من حبسك فتناول فضالة الخبيص
واگر باشد از جهت شفقت برای جان خود وسبب ترس از بند خود پس بخور پس مانده ضبیص را

وطب نفسا عن القميص حتى تأمن المعدى والمستعدى ويتمهد لك
وخوش شو از روی نفس از گم کردن پیرهن تا آنکه درامن باشی نفاگم و یاری جوینده وگسترده شود برای تو

المقام بعدى ولا فالمفر المفر قبل ان تستحب وتجر ثم عمد لاستخراج
قیام کردن پس از من واگرنه پس فرار فرار پیش از آنکه کشیده شوی وکشیده شوی باز آهنگ کرده برای بیرون آوردن

ما فى البيوت من الاكياس والتخوت وجعل يستخلص خالصة كل مخزون
چیزیکه درخانها بود از کیسهای زر وجامه دانها وآغاز کرد که خالص مینمود برای خود خلاصه هر چیز پنهانی را

ونخية كل مذروع وموزون حتى غادر ما الغاه فى كعظم استخرج
وگزیده هر چیز پیموده راو سنجیده را تا آنکه گذاشت آنچه افگند آنرا دام او همچو استخوانیکه بیرون آورده شد

فخذ فلما هممت ما اصطفاه ودرزم وشمر عن ذراعيه وتخزم اقبل
منعزا وپس چون درمیان نمود انچه بر گزیده بود آنرا و جمع کرد و آستین بر چید از هر دو دست خود میان بست رو آورد

على اقبال من لبس الصفاقة وخلع الصداقة وقال هل لك
بر من رو آوردن کسیکه پوشیده باشد بے شرمی را و کشیده باشد راستی را و گفت آیا ترا رغبتی هست

فى المصاحبة الى البطيحة لاصلك باخرى مليحة فاقسمت
در یاری و همراهی تا موضع بطیحه تا واصل کنم ترا بدیگر نمکین و نیکو پس سوگند خورد م

له بالذى جعله مباركا اينما كان ولم يجعله من خان
برای او بخدائیکه گردانیده او را برکت داده هر جا که باشد و نه گردانیده او را از جمله کسانیکه خیانت کرده

فى خان انه لا قبل لى بنكاح حرتين ومعاشرة خمرتين ثم
در کاروان سرا هر آئنه نیست طاقت مرا بنکاح دو زن آزاد و آمیزش دو زن یکے بر دیگری با ز

قلت له قول المتطبع بطباعه الكامل له بصناعه قد كفتنى الادلى
گفتم او را سخن گفتن بر وزن خو گیرنده بخو های و پیشه نموده برای او بپیمانهٔ او هر آئنه بسنده است مرا از ن نخستین

فى فاطلب اخر للاخرى فتبسم من كلامى ودلف لالتزامى
از زنا نش پس بخواه مرد دیگر را برای زن دیگر پس تبسم کرد از سخن من و نزدیک شد برای معانقهٔ من

فلويت عنه عذارى وابديت له ازورارى فلما بصر بانقباضى
پس گردانیدم از و رخسار خود را و ظاهر کردم مر او را بر گردیدن خود پس چون دید بسبب خاطر من

وتجلى له اعراضى انشد نظما يا صاد فاعيى مودته والزمان له صروف
و ظاهر شد او را رو گردانیدن من خواند ای گردانندهٔ از من دوستی را و حال آنکه روزگار بر او گردشهاست

ومعنفى فى قضمى جاورت تعنيف العسوف لا تلحنى فيما انيت
و ای سرزنش کننده من در رسوا کردن کسی که نزدیک شد مرا سرزنش ستمگار ملامت مکن مرا در چیزیکه آوردم از هیزم

فانى بهم عروف ولقد نزلت بهم فلم ارهم يراعون
چرا که تحقیق من بایشان دانا ترم و بتحقیق فرود آمدم بایشان پس ندیدم ایشان را که پاسداری کنند

الصيوف ÷ وبانوا فوجدتهم ÷ لما سبكتهم زيوف ÷ ما فيهم الا مخيف
مهانرا ÷ واز مردم ایشانرا پس یافتم ایشانرا ÷ چون گداختم آنهارا ناسره نیست در ایشان مگر ترسانده

ان تملق او محوف ÷ لا بالصفي ولا الوفي ÷ ولا الحقي ولا العطوف ÷
اگر قدرت یافت یا ترسیده شده از دانیست از مردم سرا دوست خالص نه وفا کننده پیمان نه خداوند کرم بدست خود نه مهربان

فنبت فيهم وثبة الذئب الضري على الحروف ÷ وتركتهم صرعى كاسهم
پس جستم در ایشان همچو جستن گرگ شکار کننده بر برغاله ÷ وگذاشتم ایشانرا چون استاد کان کو با ایشان

سقوا كاس الحتوف ÷ وتحكمت فيما اقتنوه بيدي ودهم رغم الانوف ÷
نوشانیده شدند پیاله مرگ را ÷ وحاکم گردید در چیزیکه کسب کردند آنرا ÷ دست من از ایشان ذلیلان خوارانند ÷

ثم انثنيت بمغنم ÷ حلو المجاني والقطوف ÷ ولطالما خلفت مكلوم
باز برگشتم بغنیمت وتاراج ÷ که شیرین ست میوه ها چیده او وخوشهای انگور او ÷ وتحقیق بسیاری را پس گذاشتم خسته ÷

الحشا خلفي يطوف ÷ ووترت ارباب الارائك والدرانك والسجوف ÷
درون که پس من میگردد ÷ وکیسه گرفتم خداوندان تختها را وخداوندان بالش ها را وپرده ها

ولكم بلغت بحيلتي ÷ ما ليس يبلغ بالسيوف ÷ ووقفت في هول ترا ÷
وهر آینه بسیارا ز اوقات رسیدم بگرو ÷ وبچیزیکه نیست که رسیده شود او را بشمشیرها ÷ وبسا ایستادم در ترسیکه ترسانیده میشود ÷

ع لا اسد فيمن الوقوف ÷ ولكم سفكت وكم نثلت وكم هتكت حمى
شیران درو از ایستادن ÷ وهر آینه بسیار ریختم خون وبسا تاگاه کشتم ÷ وبسیار دریدم خانه

انوف ÷ وكم ارتكاض مونق ÷ لي في الذنوب وكم خفوف ÷ لكنني لعدت حسن
بسیار تنگ آنده را امو بسیار دویدن نبی آرامی هلاک گننده است ÷ مرد گناهان بسیار زود بست ÷ مگر من آماده کردم نیکوئی

الظن بالمولى الرؤوف ÷ قال فلما انتهى الى هذا البيت لج في
گمان را باخداوند مهربان ÷ گفت راوی چون رسید ابوزید بسوی این بیت مبالغه کرد در

الاستعبار والظ بالاستغفار حتى استمال رضا قلبي المنحرف ودجوت
اشک ریختن ودیوستگی کرد در مغفرت خواستن تا آنکه طلب کرد میلان رضا دل برگشته من وامیدوار شدم

لَهُ مَا يُرْجَى لِلْمُقْتَرِفِ الْمُعْتَرِفِ ثُمَّ إِنَّهُ غَيَّضَ دَمْعَهُ الْمُنْهَلَ وَتَابَطَ جِرَابَهُ

مراورا انچه امید داشته شود برای گنهگار اقرار کننده و بازمی آئیه او کم کرد اشک خود را که ریزان در بغل گرفت انبان

وَانْسَلَّ وَقَالَ لِابْنِهِ احْتَمِلِ الْبَاقِيَ وَاللّٰهُ الْوَاقِي فَقَالَ الْمُخْبِرُ بِهٰذِهِ الْحِكَايَةِ

وبیرون آمد وگفت بپسر خود بردار باقی مانده را وخدا تعالی نگهبان ست گفت خبر دهنده باین حکایت

فَلَمَّا رَأَيْتُ انْسِيَابَ الْحَيَّةِ وَالْحُمَيَّةِ وَانْتِهَاءَ الدَّاعِرِ إِلَى الْكِنَّةِ عَلِمْتُ أَنَّ

پس چون دیدم رفتن مار وبچه مار وانجام بیماری بسوے داغ دانستم که بتحقیق

تَرْبِيَتِي فِي الْخَانِ مَجْلَبَةٌ لِلْهَوَانِ فَضَمَمْتُ رَحِيلِي وَجَمَعْتُ لِلرِّحْلَةِ

درنگ کردن من در کاروانسرا سبب کشیدن ست خواری را پس جمع کردم متاع اندک خود را وفراهم آوردم برای کوچیدن

ذَيْلِي وَبِتُّ لَيْلَتِي أَسْرِي إِلَى الطِّيبِ وَاحْتَسَبْتُ اللّٰهَ عَلَى الْخَطِيبِ

دامن خود را وگذرانیدم شب خود را بامید آنکه میرسم بشهر طیبه ودعای بد میکنم بجناب خدا تعالے بر واسطه زن خواستن

المقامة الثلثون الصورية

مقامه سی ام بصوریه

لِلْحَارِثِ بْنِ هَمَّامٍ قَالَ الْحَارِثُ بْنُ هَمَّامٍ

خبر داد حارث پسر همام گفت حارث

مِنْ مَدِينَةِ الْمَنْصُورِ إِلَى بَلْدَةِ صُورَ فَلَمَّا حَصَلْتُ بِهَا ذَارِ رِفْعَةٍ وَخَفْضٍ

از بغداد بسوی شهر صور پس چون درآمدم بآن جا که خداوند بلندی رتبه وفراخی عیش بود

وَمَالِكِ رَفْعٍ وَخَفْضٍ ثُقْتُ إِلَى مِصْرَ ثُقَاتَ السَّقِيمِ إِلَى الْأَسَاةِ وَالْكَرِيمِ

ومالک بلندی وپستی بودم آرزومند شدم بسوی شهر مصر آرزومندی رنجور بسوی طبیبان ومرد سخی

إِلَى الْمُوَاسَاةِ فَرَفَضْتُ عَلَائِقَ الِاسْتِقَامَةِ وَنَفَضْتُ عَوَائِقَ الْإِقَامَةِ

بسوی غمخوارگی پس گذاشتم آویختگیهای برجا ماندن را وترک کردم بازدارندهای قیام کردن راه

وَاعْتَرَضْتُ ظَهْرَ ابْنِ النَّعَامَةِ وَاجْفَلَتْ نَحْوَهَا أَجْفَالَ النَّعَامَةِ فَلَمَّا

سوار شدم پشت راه را ودویدم بسوی مصر همچو دویدن شترمرغ پس چون

دَخَلْتُهَا بَعْدَ مُعَانَاةِ الْأَيْنِ وَمُدَانَاةِ الْحَيْنِ كَلِفْتُ بِهَا كَلَفَ

داخل شدم بمصر پس از رنج کشیدن ماندگی ومستی نزدیک رسیدن مرگ شیفته شدم بآن همچو شیفتگی

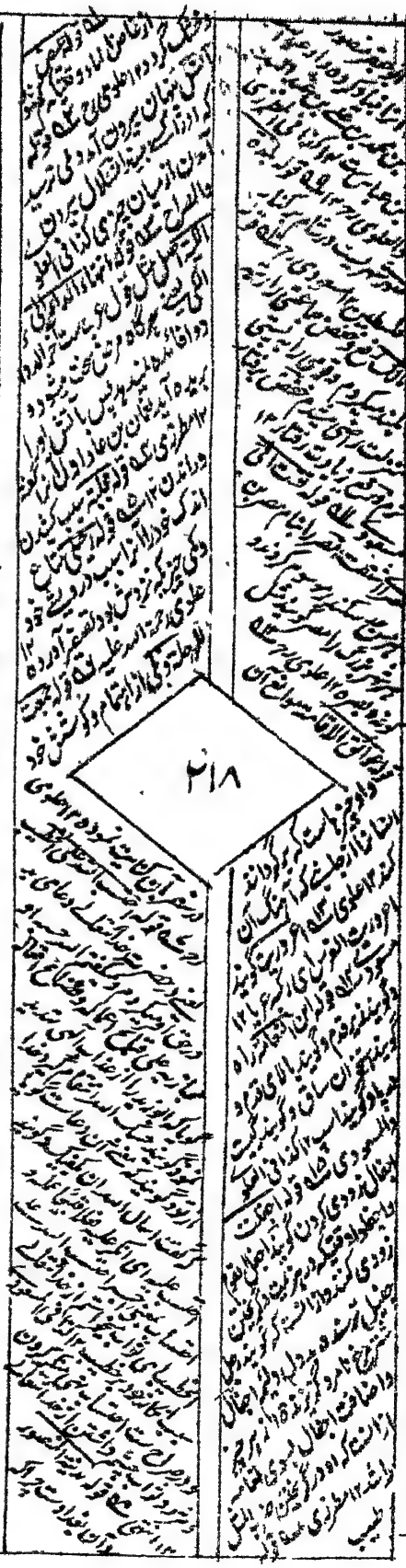

النشوان بالاصطباح والحیران بتنفس الصباح فبینما انا یوما بما

مست باصبوح کردن و شیفتگی سرگشته بدم زدن بامداد پس میانه در اینکه من روزی دران عصر

اطوف وفتی فرس قطوف اذ رأیت علی جرد من الخیل عصبة کمصاب بیع

میگشتم بجالیکه زیر من اسپ تنگ گام برد ناگاه دیدم براسپان تنگ موا زاسپان گردهی را همچو پراغان

اللیل فسألت لاتباع النزهة عن العصبة والوجهة فقیل اما القوم

شب پس پرسیدم برای طلب دوری از افسردگی از گروه واز جای آهنگ پس گفته شد لیکن گروه

فشهود واما القصد فاملاک مشهود فحدثنی میعة النشاط انهم

پس گواهانند ولیکن جای آهنگ پس نکاح ست که حاضر شوند دران مردم پس راند مرا آغاز شادمانی بسوی

ان سرت مع القراط لافون بحلاوة اللقاط واحوز حلواء السماط

اینکه رفتم باپیش روندگان تا دریابم شیرینی نثاررا و جمع کنم حلوا ے خوان را

فافضینا بعد مکابدة العناء الی دار رفیعة البناء وسیعة الفناء

پس رسیدیم پس از کشیدن ماندگی بسوے خانه بلند بنیاد کشاده صحن

تشهد لبانیها بالثراء والثناء فلما نزلنا عن صهوات الخیول وقدمنا

گرگواهی میداد برای بنا کننده خود با فزونی مال و بلندی مرتبه پس چون فرود آمدیم از پشتهای اسپان و پیش کردیم

الاقدام الدخول رأیت وهلیزها مجللا باطمار محرقة ومکللا بمحارف

گامهارا برای درآمدن دیدم دهلیز آنرا پوشیده باجاهای گسسته پاره پاره و تاج پوشانیده بمنیلهاے

معلقة وهناک شخص علی قطیفة فوق دکة لطیفة فرابنی

آویخته وآنجا شخصے ست بر فرش قطیفه بالاے دکان پاکیزه پس درشگفت انداخت مرا

عنوان الصحیفة ومرای هذه الطریقة ودعانی التطنب بتلک

سرنامه ودیباچه راین راه وخواند مرا قال بگرفتن باین

المناحس الی ان عمدت لذلک المجالس فحرمت علیه بمصرف الاقدار

چیزهاے ناسبارک بسوی اینکه قصد کردم بآن نشیننده پس سوگند دادم اورا باگردانندهٔ قضاها

أن يعرفني من رب هذه الدار فقال ما لها مالك معين ولا صاحب مبين

اینکه بشناساند مرا که کیست مالک این خانه پس گفت نیست مر آنرا مالک معین و نه صاحب ظاهر کرده شده

إنما هي مصطبة المقيمين والمدد وزين وليجة المستفتين والمجلوزين

جز این نیست که آن سرای محتاجان و دریوزه گران ست و جای در آمدن سائلان آواز کننده مناقب خوانان ست

قلت في نفسي إنا لله على ضلة المسعى والمحال المرعى وهممت في الحال بالرجعى

پس گفتم در دل خود ما راضی نبودیم بگم شدن کوشش و خشک شدن چراگاه و آهنگ کردم در همان وقت به بازگشتن

لكني استهجنت العود من قودي والقهقرة دون غيري فولجت الدار

مگر من زبون پنداشتم برگشتن را بزودی و به پشت پا برگشتن را به دیگرے از خود پس در آمدم خانه را

منجرغابا الغصص كما يلج العصفور القفص فإذا فيها أرائك منقوشة

بجائیکه جرعه خورنده بودم با اندوه گاه گیر چنانکه در آید گنجشک قفس را پس ناگاه در آن تختهای نگارین

وطنافس مفروشة ونمارق مصفوفة ونمرقة مرصوفة وقد أقبل

و بساطها گسترده است و بالشهای صف کرده شده و پرده های بهم پیوسته و تحقیق پیش آمد

الملك يميس في برديه ويتبختر بين حفديه فحين جلس كأنه بن

مرد نوخواسته که مینازید در جامه سیاه مربع خود و میخرامید میانه خدمتگاران خود پس وقتیکه نشست گویا که او پسر

ماء السماء نادى مناد من قبل الأحماء وحرمة ساسان أستاذ الأستاذين

ماء السماء ست ندا کرد آواز کرده از طرف خویشان شوهر و سوگند بزرگی ساسان که استاذ استاذان

وقدوة الشحاذين لأدين لهذا العقد المحل في ذا اليوم الأغر المجلل

و گزیده سوال کنندگان ست نمی بندد این عقد نکاح بزرگ را در امروز روشن مبارک

إلا الذي جال وجاب وشب في الكدية وشاب فأعجب رهط العصر

مگر کسیکه جولان کرد و قطع نمود زمین را و جوان شد در سوال کردن و پیر شد پس در شگفت انداخت گروه خویشان را

ما أشاروا إليه وأدلوا في إحضار المنصوص عليه فبرز حينئذ

آنچه اشارت کردند بسوی او و دستوری دادند در حاضر آوردن کسیکه نص واقع شده بر و پس ظاهر شد آنگاه

۲۲۰

۵ و از بادشاهان فرس بساسان کنایت کرده شده

شَيْخٌ قَدْ أَمَالَ الْمِلْوَانَ قَامَتَهُ وَنَوَّرَ الْفِتْيَانَ ثَغَامَتُهُ فَتَبَاشَرَتِ
پیری بتحقیق خمانید روز و شب بالای او و او سفید کرده بود شب و روز موی او را پس همه یگر مژده دادند
الْجَمَاعَةُ بِإِقْبَالِهِ وَتَبَادَرَتْ إِلَى إِقْبَالِهِ فَلَمَّا جَلَسَ عَلَى زُرْبِيَّتِهِ
جماعت بپیش آمدن او و پیش دستی کردند بسوی پیش آمدن او پس چون نشست بر بساط جز بخود
وَسَكَنَتِ الضَّوْضَاءُ لِهَيْبَتِهِ أَزْدَلَفَ إِلَى مَسْنَدِهِ وَمَسَحَ سَبَلَتَهُ
و آرام گرفت بانگها از ترس او نزدیک شد بسوی تکیه گاه خود و مالید بروت خود را
بِيَدِهِ ثُمَّ قَالَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الْمُبْتَدِئِ بِالْإِفْضَالِ الْمُبْتَدِعِ لِلنَّوَالِ
بدست خود باز گفت جمله ستایش مر خدائراست که آغاز کننده است نیکو و احسان نو آرنده است بخشش را
الْمُتَقَرِّبِ إِلَيْهِ بِالسُّؤَالِ الْمُؤَمِّلِ لِتَحَقُّقِ الْآمَالِ الَّذِي شَرَعَ الزَّكَوٰةَ
نزدیکی جسته شده است بسوی او بخواستن امید داشته شده است برای راست کردن آرزوها خدائیکه فرض کرد زکوة را
فِي الْأَمْوَالِ وَنَدَبَ عَنْ نَهْرِ السُّؤَالِ وَنَدَبَ إِلَى مُوَاسَاةِ الْمُضْطَرِّ
در مالها و باز داشت از بانگ برداشتن بر سائلان و خواند بسوی غمخوارگی درمانده محتاج
وَأَمَرَ بِإِطْعَامِ الْقَانِعِ وَالْمُعْتَرِّ وَوَصَفَ عِبَادَهُ الْمُقَرَّبِينَ فِي كِتَابِهِ
و حکم فرمود بطعام دادن غمخوار مندی کننده و محتاج که سوال نکند و ستوده بندگان خود را که نزدیکانند در کتاب خود
الْمُبِينِ فَقَالَ وَهُوَ أَصْدَقُ الْقَائِلِينَ وَالَّذِينَ فِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ
که ظاهر کننده است پس گفت بجالیکه او راست ترین گوینده گانست و کسانیکه در مالهای شان حقی
مَعْلُومٌ لِلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ أَحْمَدُهُ عَلَى مَا رَزَقَ مِنْ طُعْمَةٍ هَنِيئَةٍ
معین ست برای خواهنده و بی بهره از صدقه ستایش میکنم او را بر چیزیکه روزی داد از خوردنی گوارنده
وَأَعُوذُ بِهِ مِنَ اسْتِمَاعِ دَعْوَةٍ بِلَا نِيَّةٍ وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ
و پناه میخواهم باو از شنیدن دعاے بی قصد و گواهی میدهم انیکه نیست معبودی بجز خدا تعالی
وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ إِلٰهًا يَجْزِي الْمُتَصَدِّقِينَ وَالْمُتَصَدِّقَاتِ
و بحالیکه تنهاست نیست انبازی مر او را معبودیست که پاداش میدهد مردان صدقه دهندگان را و زنان صدقه دهندگان را

وَيَمْحَقُ الرِّبَا وَيُرْبِي الصَّدَقَاتِ ۞ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ الرَّحِيمُ وَرَسُولُهُ

ویکاہد سود را وزیادہ میکند صدقہا را وگواہی میدہم ہر آئنہ محمد علیہ السلام بندہ رحمت کنندہ اوست وپیغامبر

الْكَرِيمُ ابْتَعَثَهُ لِيَنْسَخَ الظُّلْمَةَ بِالضِّيَاءِ ۞ وَيُنْصِفَ لِلْفُقَرَاءِ مِنَ الْأَغْنِيَاءِ ۞ فَرَفَقَ

بخشش کنندہ اوست فرستاد او را تا دور کند تاریکی کفر را بروشنی ایمان وداد بگیرد برای درویشان از توانگران پس مہربانی کرد محمد

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْمِسْكِينِ وَخَفَضَ جَنَاحَهُ لِلْمُسْتَكِينِ ۞ وَفَرَضَ الْحُقُوقَ

رحمت فرستاد خدا تعالی بروی وسلام بہ مسکین وپست کرد بازوی خود را برای ذلیل وخوارو واجب کرد حقوق را

فِي أَمْوَالِ الْمُثْرِينَ ۞ وَبَيَّنَ مَا يَجِبُ لِلْمُقِلِّينَ عَلَى الْمُكْثِرِينَ ۞ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

در مالہای توانگران وبیان کرد انچہ واجب ست درویشان را بر دولتمندان رحمت نازل کند خدا تعالی بروی

صَلَاةً تُحْظِيهِ بِالزُّلْفَةِ ۞ وَعَلَى أَصْفِيَائِهِ أَهْلِ الصُّفَّةِ ۞ أَمَّا بَعْدُ فَإِنَّ

رحمتیکہ بہرہ مند کند او را بہ نزدیکی او وبر یاران او کہ کسان صفہ اند لیکن پس از حمد وصلوۃ پس ہر آئنہ

اللَّهَ تَعَالَى شَرَعَ النِّكَاحَ لِتَعَفُّفُوا ۞ وَسَنَّ التَّنَاسُلَ لِكَيْ تَتَنَاسَلُوا ۞

خدای بزرگ ہویدا کرد نکاح را تا پارسا شوید وسنت وروش کرد بایکدیگر زادن را تا افزون شوید

فَقَالَ سُبْحَانَهُ لِتَعْرِفُوا ۞ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى وَجَعَلْنَاكُمْ

پس گفت سبحانہ تعالی تا بشناسید ای آدمیان ہر آئنہ ما پیدا کردیم شما را از آدم وحوا وگردانیدیم شما را

شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا ۞ وَهَذَا أَبُو الدَّرَّاجِ ۞ وَلَاجُ بْنُ خَرَّاجٍ ۞ ذُو الْوَجْهِ

قبیلہای بزرگ وقبیلہای خرد تا بہ دیگر بشناسید واین ابو الدراج لیسیار در آینده پسر خراج خداوند دو روے

الْوَقَّاحِ ۞ وَالْإِفْكِ الصُّرَاحِ ۞ وَالْمَيْنِ وَالصِّيَاحِ ۞ وَالْإِيرَامِ وَالْإِلْحَاحِ ۞

بی شرم ست ودروغ خالص وظاہر ست وخداوند آواز سگ وبانگ وبستوہ آوردن ومبالغہ در سوال کردن ست

يَخْطُبُ سَلِيطَةَ أَهْلِهَا وَشَرِيطَةَ بَعْلِهَا قَنْبَسَ بِنْتَ أَبِي الْعَنْبَسِ لِمَا

خواستگاری میکند زن دراز زبان کسان خود را وموافق شرط شوہر خود ناشی قنبس دختر ابی العنبس بسبب چیزیکہ

بَلَغَهُ مِنَ التِحَافِهَا بِالْحَافِهَا ۞ وَإِسْرَافِهَا فِي إِسْفَافِهَا ۞ وَإِنْكَاشِهَا عَلَى

رسیده او را از درگرفتن آن زن با لحاف او واز حد در گذشتن وی در کینگ خود وزودی کردن او بر

مَعَاشِهَا ۞ وَانْتِعَاشِهَا عِنْدَ هَرَشِهَا ۞ وَقَدْ بَذَلَ لَهَا مِنَ الصَّدَاقِ شِلَالًا

طلب رزق خود و برخاستن او هنگام خصومت خود و تحقیق داد اورا از کابین شلاق

وَعِكَالًا ۞ وَصِقَاعًا وَكِرَالًا فَانْكِحُوهُ انْكِحَ مِثْلِهِ ۞ وَصِلُوا حَبْلَكُمْ بِحَبْلِهِ ۞

وچوبدست وچادر وکوزهٔ تنگ سرپس نکاح کنید نکاح کردن مانند آن مرد و پیوندد پیوند خود را بر سن او

وَاِنْ خِفْتُمْ عَيْلَةً فَسَوْفَ يُغْنِيكُمُ اللّٰهُ مِنْ فَضْلِهِ ۞ اَقُولُ قَوْلِي هٰذَا

واگر ترسید درویشی را پس نزدیک ست کرتو انگر کند شمارا خدا تعالی از بخشش خود میگویم سخن خود را

وَاَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ الْعَظِيمَ لِي وَلَكُمْ وَاَسْاَلُهُ اَنْ يُكْثِرَ فِي الْمَصَاطِبِ

کراین بود و مغفرت میخواهم از خدای بزرگ برای خود و برای شما و میخواهم او را اینکه افزونی کند در نشیمنهای درویشان

نَسْلَكُمْ فَيَحْبِسَ مِنَ الْمَعَاطِبِ سَلَمَكُمْ فَلَمَّا فَرَغَ الشَّيْخُ مِنْ خُطْبَتِهِ

فرزند شمارا و نگهدارد از جاهای هلاک جمعیت شما را پس هرگاه فارغ شد پیر از خطبهٔ خود

وَاَبْرَمَ لِلْخَتَنِ عَقْدَ خِطْبَتِهِ نَسَاقَطَ مِنَ النُّثَارِ مَا اسْتَغْرَقَ حَلَّ الْاِكْتَارِ ۞

واستوار کرد برای داماد عقد زن خواسته او انداخته شد از نثار آنچه بغایت رسیده بود اندازهٔ افزونی را

وَاَغْرَى الشَّيْخُ بِالْاِيْثَارِ ثُمَّ نَهَضَ الشَّيْخُ يَسْحَبُ ذَلَاذِلَهُ وَيَقْدُمُ

وبر انگیخت بخیل را ببخشیدن باز برخاست پیر که میکشید دامنهای خود را و پیش می شد

اَرَاذِلَ اِذْ قَالَ لِحَارِثِ بْنِ هَمَّامٍ فَتَبِعَتْهُ لِاَنْظُرَ عُرْجَةَ الْقَوْمِ وَاَكْمِلَ

تو کران خود را گفت حارث پسر همام پس در پی او رفتم تا تامل نگرم مراو قوم را و تمام کنم

بَهْجَتَهُ الْيَوْمَ فَعَاجَ بِهِمْ اِلٰى سَمُرَاتٍ دَنِيَّةٍ ظِلَالُهُ وَتَنَاصَفَتْ فِي الْحُسْنِ

نکوئی و خوبی امروز را پس برو ایشان را بسوی خوانیکه آراسته بود اورا پرندهای او و برابر بودند در خوبی

جِمَاتُهُ فَحِينَ رَبَعَ كُلُّ شَخْصٍ فِي رَبْضَتِهِ وَطَفِقَ يَرْتَعُ فِي رَوْضَتِهِ اَنْسَلَلْتُ

نظرهای او پس هرگاه نشست هر کس در جای خود و آغاز کرد که بچرد در باغ خود برآمدم

مِنَ الصَّفِّ وَفَرَرْتُ مِنَ الزَّحْفِ فَحَانَتْ مِنَ الشَّيْخِ لَفْتَةٌ اِلَيَّ وَنَظْرَةٌ هَجَمَ

از صف و گریختم از انبوه مردم پس نزدیک شد از پیر نگریستن بسوی من و دیدن که ناگاه در آمد

بِهَا طَرْفَهُ عَلَيَّ فَقَالَ لِي إِلَى أَيْنَ يَا بُرَيْمُ هَلَّا عَاشَرْتَ مُعَاشَرَةَ مَنْ فِيهِ

بآن چشم او بر من پس گفت مرا کجا میروی ای خلیل چرا آمیزش نکنی با چو آمیزش کسیکه در و

كَرَمٌ فَقُلْتُ وَالَّذِي خَلَقَهَا طِبَاقًا وَطَبَّقَهَا اسْتِرَاقًا لَا ذُقْتُ لَمَّا قَا

بخشش ست پس گفتم سوگند بخدائیکه گردانید آسمانها بر بالای یکدیگر و پیوسته کرد آنرا از روشنی نخورم چیزے و

وَلَا لُسْتُ رُقَاقًا أَوْ تُخْبِرَنِي أَيْنَ مَذْهَبُ صَبَاكَ وَمِنْ أَيْنَ مَهَبُّ

بخشم نان تنک مگر آنکه خبر دہی مرا که کجاست جاے رفتار کودکی تو واز کجاست آمدن

صَبَاكَ فَتَنَفَّسَ الصُّعَدَاءَ مِرَارًا وَأَرْسَلَ الْبُكَاءَ مِدْرَارًا حَتَّى إِذَا

باد تو پس دم کشید دم سرد در از چند بار و فرستاد گریه را سیل در سیل تا آنکه هر گاه

اسْتَرْفَدَ الدَّمْعَ وَاسْتَنْصَتَ الْجَمْعَ وَقَالَ لِي اسْمَعْ نَظْمًا مَسْقَطُ

قطع کرد اشک را خاموشی خواست از گروه وگفت مرا بشنو جاے زاد

الرَّأْسِ سَرُوجُ ✦ وَبِهَا كُنْتُ أَمُوجُ ✦ بَلْدَةٌ يُوجَدُ فِيهَا ✦ كُلُّ شَيْءٍ يَرُوجُ ✦ وَرْدُهَا

سروج ست ✦ واں بودم من اے جنسبیدم ✦ شہریست کہ یافتہ میشود در و ✦ ہر چیز در واج دارد ✦ آب آن

مِنْ سَلْسَبِيلٍ ✦ وَصَحَارِيهَا مُرُوجٌ ✦ وَبَنُوهَا وَمَغَانِيهِمْ ✦ بُحُومٌ وَبُرُوجٌ ✦ حَبَّذَا

از نہر سلسبیل ست ✦ وبیابانہای آن مرغزار است ✦ وباشندگان آن منزلہای شان را ستارگان برجہای آسمان صید پیچہ خوش ست

نُخْتَ رَيَّا ✦ هَا وَمَرْعَاهَا الْبَهِيجُ ✦ وَإِذَا هَيْ رَبَّاهَا حِينَ تَنْجَابُ الثُّلُوجُ ✦ مَنْ

دزیدن باد خوشبودار ✦ بود دیدار او کہ نیکو ست ✦ وچہ خوش شگوفہای پشتہای او ✦ ہنگامیکہ دور شود برف ✦ کسیکہ

رَآهَا قَالَ مَرْحَبًا ✦ جَنَّةَ الدُّنْيَا سَرُوجُ ✦ وَلِمَنْ يَنْزَاحُ عَنْهَا ✦ زَفَرَاتٌ وَنَشِيجُ ✦

دید آنرا گفت بجاے اقامت ✦ بہشت دنیا سروج ست ✦ وبرای کسیکہ دور شود از آن ✦ نفسہای بخود کشیدن وبر آوردن ✦

مِثْلُ مَا لَاقَيْتُ مُذْ زَحْزَحَنِي عَنْهَا الْعُلُوجُ ✦ عَبْرَةٌ تَهْمِي وَشَجْوٌ كُلَّمَا قَرَّحَ هِيجُ ✦

مانند آنچہ دیدم از مدتیکہ ✦ دور کرد مرا از آن مردم کبر ✦ اشک من میریزد وہ اندوہ ✦ ہر گاہ آرام گرفت بر میخیزد ✦

وَهُمُومٌ كُلَّ يَوْمٍ ✦ خَبَّرَتْهَا خَطْبُ هَرِيجُ ✦ وَمَسَاعٍ فِي التَّرَجِّي قَاصِرَاتُ الْخَطْوِ

واندوہہا ہر روز ست ✦ حال آن شہر حال وشوار تباہ است ✦ وکوششہا در امیدواری ✦ کوتاہ کا مند

عُوجِ + لَيْتَ يَوْمِي حُمَّ لِمَا + حُمَّ لِي مِنْهَا الْخُرُوجُ + قَالَ فَلَمَّا بَيَّنَ بَلْدَهْ

وہ ہماست + کاش روز مرگ من مقدر میشد ہرگاہ کہ تقدیر کردہ شد مرا از ان بیرون آمدن + گفت و آوازی پس ہرگاہ بیان کرد شہر خود را

وَدَعَيْتُ مَا أَنْشَدَهْ أَيْقَنْتُ أَنَّهُ عَلَّامَتُنَا أَبُو زَيْدٍ وَإِنْ كَانَ الْهَرِمُ قَدْ

وداع کردم بجہ خواندہ آنرا یقین دانستم کہ ہر آئینہ او بسیار دانندۂ ما ابو زید ست اگرچہ باشد کہ پیرے ہر آئینہ

أَوْثَقَهُ بِقَيْدٍ فَبَادَرْتُ إِلَى مُصَافَحَتِهِ وَاغْتَنَمْتُ مُوَاكَلَتَهُ مِنْ صَحْفَتِهِ

استوار گرفت او را بہ بند پس زودی کردم بسوی مصافحۂ او و غنیمت دانستم خوردن با او از کاسۂ او

وَظَلَلْتُ مُدَّةَ مُقَامِي بِمِصْرَ أَعْشُو إِلَى شُوَاظِهِ وَأَحْشُو صَدَفَيَّ مِنْ دُرَرِ

و پیوستہ گشتم زمان ماندن خود در مصر کہ می آمدم بسوی شعلہ او و پر میکردم دو صدف خود را از دررہای

أَلْفَاظِهِ إِلَى أَنْ نَعَبَ بَيْنَنَا غُرَابُ الْبَيْنِ فَفَارَقْتُهُ مُفَارَقَةَ الْجَفْنِ لِلْعَيْنِ

زبان او تا آنکہ آواز کرد میانۂ ما زاغ فراق پس جدا شدم از و بمجو جدائی پلک از چشم

المقامة الحادية والثلثون الرملية المجتبية حدث الحارث

مقامۂ سی و یکم مشہور برملیہ منتخبہ سخن گفت حارث پسر ہمام

بْنُ هَمَّامٍ قَالَ كُنْتُ فِي عُنْفُوَانِ الشَّبَابِ وَرَيْعَانِ الْعَيْشِ اللُّبَابِ أَقْلِي الْكِتَانَ بِالْغَابِ وَأَهْوَى

گفت بود م در آغاز جوانی و اول زندگانی خالص کہ دشمن میداشتم پنہان شدن را در شہر خود و دوست میداشتم

الْإِنْدِلَاقَ مِنَ الْقِرَابِ لِعِلْمِي بِأَنَّ السَّفَرَ يُنْتِجُ السَّفْرَ وَيُنْتِجُ الظَّفَرَ وَمُعَاقَرَةَ

بزودی بر آمدن را از غلاف سبب دانستن من باینکہ ہر آئینہ سفر میکند دستار خوانہا را و میزاید فیروزی را و پیوستہ بودن

الْوَطَنِ تُعَفِّرُ الْفِطَنَ وَتُحَقِّرُ مِنْ قَطَنٍ فَأَجَلْتُ قِدَاحَ الِاسْتِشَارَةِ وَ

در وطن خستہ میکند زیرکی ہا را و حقیر میکند کسے را کہ اقامت کرد پس بگردانید م تیرہای مشورت خواستن را

أَقْدَحْتُ زِنَادَ الِاسْتِخَارَةِ ثُمَّ انْبَجَسْتُ جَاشًا أَنْبَتَ مِنَ الْجَارَةِ

و زدم آتش زنہای استخارہ را باز شورانیدم دل را کہ قائم تر بود از سنگ

وَأَصْعَدْتُ إِلَى سَاحِلِ الشَّامِ لِلتِّجَارَةِ فَلَمَّا خَيَّمْتُ بِالرَّمْلَةِ وَأَلْقَيْتُ بِهَا

و قصد کردم بسوے ساحل شام برای سوداگری پس ہرگاہ خیمہ زدم در شہر رملہ و انداختم دران

عَصَا الرِّحْلَةَ صَادَفْتُ بِهَا رِكَابًا تُعِدُّ لِلسُّرَى وَرِحَالًا تُشَدُّ إِلَى أُمِّ الْقُرَى

چوب کوچیدن را یافتم درمان شتران را که آماده میشدند برای سیر شب و پالانهای شتر که بسته شدند بسوی مکه معظمه

فَعَصَفَتْ بِي رِيحُ الْغَرَامِ وَاهْتَاجَ بِي شَوْقٌ إِلَى الْبَيْتِ الْحَرَامِ فَزَمَمْتُ نَاقَتِي

پس سخت وزید برای من باد شوق و جنبید برای من شوق بسوی خانهٔ کعبه پس زمام بستم شتر مادهٔ خود را

وَبَدَدْتُ عُلْقَتِي وَعَلَائِقِي وَقُلْتُ لِلَائِمِي اقْصِرْ فَإِنِّي سَأَخْتَارُ الْمَقَامَ عَلَى الْمُقَامِ

واندا ختم مال و اولاد و خود و معیشت خود را و گفتم سرزنش کننده خود را یا زبان چرا که تحقیق من قریب است که اختیار میکنم مقام ابراهیم را

وَأُنْفِقُ مَا جَمَعْتُ بِأَرْضٍ جَمْعٍ وَأَسْلُوا بِالْخَيْفِ عَنِ الْحُطَامِ ثُمَّ انْتَظَمْتُ مَعَ رُفْقَةٍ

وخرج میکنم انچه فراهم کردم در زمین مزدلفه و راضی میشوم بخیف کعبه از مال و نیاد باز جمع شدم با یاران سفر

كَيْجُومُ اللَّيْلِ هُمْ فِي السَّيْرِ جِدًّا تَسِيلُ وَإِلَى الْخَيْرِ جَرَى الْخَيْلِ فَلَمْ نَزَلْ بَيْنَ

همچو ستارگان شب برای ایشان در رفتن روانی سیلاب بود و بسوی نیکی رفتار اسپان بود پس همیشه بودیم میان

إِدْلَاجٍ وَتَأْدِيبٍ وَإِيجَافٍ وَتَقْرِيبٍ إِلَى أَنْ هَبَّتْنَا أَيْدِي الْمَطَايَا بِالتُّحْفَةِ فِي

شب رفتن و روز رفتن و شتاب روی و نرم دوی تا آنکه داد ما را دستهای سوارها بدیه در

إِيصَالِنَا إِلَى الْجُحْفَةِ فَحَلَلْنَاهَا مُتَأَهِّبِينَ لِلْإِحْرَامِ مُتَبَاشِرِينَ بِإِدْرَاكِ الْمَرَامِ

رسانیدن ما بسوی جحفه پس فرود آمدیم در ان بحالیکه آماده بودیم بدر آمدن در احرام همدیگر نوید دهنده بودیم بدریافتن

فَلَمْ يَكُ إِلَّا أَنِ انْحَنَايَا الرِّكَابَ وَحَطَطْنَا الْحَقَائِبَ حَتَّى طَلَعَ عَلَيْنَا

مراد پس نبود مگر انیکه خوابانیدیم شتران را و انداختیم بارو اثاثها را تا آنکه بر آمد بر ما

مِنْ بَيْنِ الْهِضَابِ شَخْصٌ ضَاحِي الْإِهَابِ وَهُوَ يُنَادِي يَا أَهْلَ ذَا النَّادِي هَلُمَّ

از میانهٔ پشتها شخص که هویدا بود پوست او و او آواز میکرد که ای کسان این بزم بیائید

إِلَى مَا يُنْجِي يَوْمَ التَّنَادِي فَأَخَذَ إِلَيْهِ الْحُجَّجُ وَانْصَلَتُوا وَاحْتَفُّوا بِهِ

بسوی چیزیکه نجات دهد روز قیامت پس دویدند بسوی او حاجیان و بیرون آمدند و گرد شدند او را

وَانْصَتُوا فَلَمَّا رَأَى تَأَهُّبَهُمْ حَوْلَهُ وَاسْتِغْظَامَهُمْ قَوْلَهُ

وخاموش ماندند همه پس چون دید اجتماع آنها بگرد خود و بزرگ دانستن شان سخن او

نَسَمَ إِحْدَى الْأَكَامِ ثُمَّ نَحَى مُسْتَفْتِحًا لِلْكَلَامِ وَقَالَ يَا مَعْشَرَ الْحَجَّاجِ النَّازِلِينَ

برآمد بریکی از پشتها باز گلو روشن کرد بجانبیکه آغاز کننده بود سخن را و گفت اے گروه حاجیانیکه شتابنده هستید

مِنَ الْفِجَاجِ أَتَعْقِلُونَ مَا تُوَاجِهُونَ وَإِلَى مَنْ تَتَوَجَّهُونَ أَمْ تَدْرُونَ

از راها آیا میدانید چیزیرا که پیش می آرید برای روی خود و بسوی که آهنگ کردید آیا میدانید

عَلَى مَنْ تَقْدَمُونَ وَعَلَامَ تُقْدِمُونَ أَتَحْالُونَ أَنَّ الْحَجَّ هُوَ اخْتِيَارُ الرَّوَاحِلِ وَقَطْعُ الْمَرَاحِلِ

بر که پیش آمدید آیا گمان می برید که تحقیق حج آن گزیدن شتران سوار بهاست و بریدن منزلهاست و

أَتِخَاذُ الْمَحَامِلِ وَإِبْقَارُ الرَّوَامِلِ أَمْ تَظُنُّونَ أَنَّ النُّسُكَ هُوَ نُضُوُّ الْأَدَانِ وَانْتِضَاءُ

گرفتن محملهاست و گرانبار کردن ستوران توشه است آیا گمان می برید که تحقیق نسک بمان کشادن است یعنی لاغر کردن

الْأَبْدَانِ وَمُفَارَقَةُ الْأَوْلَادَانِ وَالتَّنَائِي عَنِ الْبُلْدَانِ كَلَّا وَاللَّهِ بَلْ هُوَ اجْتِنَابُ

تن باست و جدائی فرزندان و دور شدن از شهرها نیست چنین بخدا بلکه آن پرهیز کردن

الْخَطِيئَةِ قَبْلَ اجْتِلَابِ الْمَطِيَّةِ وَإِخْلَاصُ النِّيَّةِ فِي قَصْدِ تِلْكَ الْبَنِيَّةِ وَإِمْحَاضُ

از گناه است پیش از کشیدن مرکب سواری و خالص کردن نیت در آهنگ این بنای کعبه و خالص کردن

الطَّاعَةِ عِنْدَ وُجْدَانِ الِاسْتِطَاعَةِ وَإِصْلَاحُ الْمُعَامَلَاتِ أَمَامَ إِعْمَالِ

بندگی هنگام یافتن قدرت و توانائی و نیکو کردن کارها که مردم باهم کنند پیش از بکار بردن

الْيَعْمَلَاتِ وَهُوَ الَّذِي شَرَعَ الْمَنَاسِكَ لِلنَّاسِكِ وَأَرْشَدَ السَّالِكَ فِي اللَّيْلِ

ناقهای استوار پس قسم بخدائیکه ظاهر کرد کارهای حج را برای کننده فعل حج و راه نمود را هرو را در شب

الْحَالِكِ مَا يُنْقِي الِاغْتِسَالُ بِالذُّنُوبِ مِنَ الِانْغِمَاسِ فِي الذُّنُوبِ وَلَا تَعْدِلُ نَعْرَةً

سخت تاریک پاکیزه نمیکند غسل آوردن بدلو پر آب از فرو رفتن در گناهان و برابر نمی شود برهنه کردن

الْأَجْسَامِ بِتَعْرِيَةِ الْأَجْرَامِ وَلَا تُغْنِي لَبْسَةُ الْإِحْرَامِ عَنِ الْمُتَلَبِّسِ بِالْحَرَامِ وَلَا يَنْفَعُ

بدنها بنهفتن گناهان و بی نیاز نمیکند پوشیدن احرام از آمیزش دارنده با حرام و نفع نمیدهد

الِاضْطِبَاعُ بِالْإِزَارِ مَعَ الِاضْطِلَاعِ بِالْأَوْزَارِ وَلَا يُجْدِي التَّقَرُّبُ بِالْحَلْقِ مَعَ التَّقَلُّبِ فِي

اضطباع بازیر جامه بازبر پهلو گرفتن گناهان و سود نمیدهد نزدیکی جستن بخدا بستردن موی با گرفتن

ظُلْمَ الْخَلْقِ وَلَا يَرْخُصُ التَّمَسُّكُ فِي التَّقْصِيرِ بِدَرَنِ التَّمَسُّكِ بِالتَّقْصِيرِ

ستم مخلوق ونمی شود بندگی بکوتاه کردن موچرک چنگ زدن را یا ترک کردن طاعت خدا

وَلَا يُسْعِدُ بِمَعْرِفَةٍ غَيْرَ أَهْلِ الْمَعْرِفَةِ وَلَا يَرْكُو بِالْخَيْفِ مَنْ يَرْغَبُ فِي الْحَيْفِ وَلَا

ونیکبخت نمیشوند بروز عرفه جز خداوندان شناسائی بخداو نیکو نمیشود در خیف کسیکه خواهش کند در ستم و

يَشْهَدُ الْمَقَامَ إِلَّا مَنِ اسْتَقَامَ وَلَا يَحْظَى بِقَبُولِ الْحَجِّ مَنْ زَاغَ عَنِ الْمَحَجَّةِ

گواهی ندهد بمقام ابراهیم مگر برای کسیکه راست باشد وبهره مند نمیشود ونپذیرائی حج کسیکه روگردانید از ره راست

فَرَحِمَ اللَّهُ امْرَأً صَفَا قَبْلَ مَسْعَاهُ إِلَى الصَّفَا وَوَرَدَ شَرِيعَةَ الرِّضَا قَبْلَ شُرُوعِهِ

پس رحمت خدا باد مردیرا که پاک شد دل وپیش از دویدنش بسوی صفا دویدن آمد بآبخور خوشنودی وآهنگی پیش از آمدن و

عَلَى الْإِضَاءَةِ وَنَزَعَ عَنْ تَلْبِيسِهِ قَبْلَ نَزْعِ مَلْبُوسِهِ وَفَاضَ بِمَعْرُوفِهِ قَبْلَ

برزمزم وبازماند از آمیزش خود پیش از برکشیدن جامهٔ خود وجاری کرد احسان خود را پیش

الْإِفَاضَةِ مِنْ تَعْرِيفِهِ ثُمَّ وَضَعَ عَقِيرَتَهُ بِصَوْتٍ أَسْمَعَ السَّمَّ وَكَادَ يُوزِعُ الْجِبَالَ الشُّمَّ وَالنَّشَزَ النُّظَّمَ

از روانگی از دوتوت آوردن خود بعرفات باز بلند کرد آواز خود را بآوازیکه بشنوانید کران را وتردیک بود که بلغزاند کوههای بلند راوخواهد

مَا الْحَجُّ سَيْرُكَ تَادِيبًا وَادِلَاجًا
نیست حج رفتن تو در روز شب

الْحَجُّ أَنْ تَقْصِدَ الْبَيْتَ الْحَرَامَ عَلَى
حج آنست که آهنگ کنی خانه کعبه را بر

وَتَمْتَطِيَ كَاهِلَ الْإِنْصَافِ مُتَّخِذًا
وسوار شوی دوش انصاف را بالیکه گیرنده باشی

وَأَنْ تُوَاسِيَ مَا أُوتِيتَ مُقْدِرَةً
وانیکه بدهی هرگاه داده شدی توانائی را

فَذِهْ إِنْ حَوَتْهَا حَجَّةٌ كَمُلَتْ
پس این خصلتها اگر در گرفت آنرا حج کامل شد

وَلَا اعْتِيَامُكَ إِجْمَالًا وَاخْدَاجًا
وگزیدن تو شتران را وکجاوه ها را

بِخِلَافِ حَجٍّ لَا تَقْضِي بِهِ حَاجًا
خالص کردن نیت خود حج را نخواهی بآن حاجات را

رَدْعُ الْهَوَى هَادِيًا وَالْحَقُّ مِنْهَاجًا
ترک خواهش نفس را راهنما وراستی را راه

مَنْ مَدَّ كَفًّا إِلَى جَدْوَاكَ مُحْتَاجًا
کسی را که دراز کرد دست را بسوی بخشش تو بالیکه محتاج

وَإِنْ خَلَا الْحَجُّ مِنْهَا كَانَ إِخْدَاجًا
واگر تهی شد حج از آن خواهد بود ناقص

حَسْبُ الْمُرَائِينَ غَبْنًا أَنَّهُمْ عَرِسُوا
کافیست رایا کنندگان زیان کہ ہر آئینہ النشان رحلت

وَأَنَّهُمْ حُرِمُوا اجْرًا وَمَحْمَدَةً
و تحقیق النشان محروم شدند از مزد و ستایش

أَخِي فَأَبْلِغْ بِمَا تُبْدِيهِ مِنْ قُرُبٍ
برادر من پس بخواہ بچیزیکہ ظاہر میکنی از اسباب دیگی بخدا

فَلَيْسَ تَخْفَى عَلَى الرَّحْمٰنِ خَافِيَةٌ
پس نیست کہ پنہان باشد بر خدا تعالی ہیچ پوشیدہ

وَبَادِرِ الْمَوْتَ بِالْحُسْنَى تُقَدِّمُهَا
و پیشی کن مرگ را باکار نیکو کہ پیش فرستی آنرا

وَأَنْ تَوَاضَعْ خُلُقًا لَا تُزَايِلُهُ
و دیگر آن فروتنی را خلقے کہ دور نکند اورا

وَلَا تَشِمْ كُلَّ خَالٍ لَاحَ بَارِقُهُ
و مبین ہر ابری را کہ ظاہر گردد درخش او

مَا كُلُّ دَاعٍ بِأَهْلٍ أَنْ يُصَاخَ لَهُ
نیست ہر خواننده لائق آنکہ گوش داشته شود مر اورا

وَمَا اللَّبِيبُ سِوَى مَنْ بَاتَ مُقْتَنِعًا
و نیست دانشمند بجز کسیکہ گردید قناعت کننده

فَكُلُّ كُثْرٍ إِلَى قُلٍّ مُغَبَّتُهُ
پس ہر بسیار بسوی اندک ست پایان او

وَمَا جَنَوْا وَلَقُوا الدَّمَّ وَازِعًا
و میوہ نمی چینند و دیدند مدیح و بے آرامی را

وَأَلْحَمُوا عِرْضَهُمْ مِنْ عَابَ أَوْ هَاجَا
و خورانیدند بدن خود ہا را بسبکہ عیب گرفت یا ہجو کرد

وَجْهُ الْمُهَيْمِنِ وَلَّاجًا وَخَرَّاجَا
روی خدا تعالی را بجائیکہ در آینده باشی و بر آینده باشی

إِنْ أَخْلَصَ الْعَبْدُ فِي الطَّاعَاتِ أَوْ دَاجَا
اگر اخلاص کند بنده در بندگیہا یا نفاق کند

فَمَا يُنَهْنِهُ دَاعِي الْمَوْتِ أَنْ فَاجَا
پس باز داشته نشود خوانندۂ مرگ اگر ناگاه در رسد

عَنْكَ اللَّيَالِي وَلَوْ أَلْبَسْتَكَ النَّاجَا
از تو گردش روزگار اگرچہ پوشانیده ترا اسپر

وَلَوْ تَرَائَى هَتُونُ السَّكْبِ بَحَّاجَا
اگرچہ ظاہر شود باریدن بجت ریزش باران ریزان

كَمْ قَدْ أَصَمَّ بَنِي بَعْضٍ بَعْضُ مَنْ نَاجَا
بسا کس از مذکر ساخته بجز بر گفتگوی از کسانیکہ سرگوشی کرد با ایشان

بِبُلْغَةٍ تُدْرِجُ الْأَيَّامَ إِدْرَاجَا
باندازہ لبیده باشد کہ بپیچید روزہا را پیچیدنے

وَكُلُّ ذَا إِلَى لِينٍ وَإِنْ هَاجَا
و ہر جنبنده و قوی انجام او بسوی زمیست اگرچہ بجنبید

قَالَ الرَّاوِي فَلَمَّا أَلْقَمَهُمُ الْإِفْحَامُ بِسِحْرِ الْكَلَامِ اسْتَرَاحَتْ

گفت روایت کننده پس چون الجمتن کرد ناز آیندگان مرا زدانشها بجادوی سخن یافتم و شنیدم

دَعْ أَبِي زَيْدٍ وَمَا حَنَّى لِإِلْتِيَاحِ إِلَيْهِ أَيَّ مَيْدٍ فَمَلَكْتُ حَتَّى اسْتَوْعَبَ نَتْ

بوی ابی زید دتامل کردم را خوشی بسوی او چه کمال پس رنگ کردم تا آنکه فراگرفت پراگنده کردن

خِكْمَتِهِ وَاتَّخَذَ وَمِنْ أَكْمَتِهِ ثُمَّ دَلَفْتُ إِلَيْهِ لَأَتَصَفَّحَ صَفَحَاتِ مُحَيَّاهُ وَ

دانش خود را و فرود آمد از تپه خود باز رفتم بسوی او تا تامل بینم جواب روی او را و

اسْتَشَفَّ جَوْهَرَ حِلَاهُ فَإِذَا هُوَ الضَّالَّةُ الَّتِي أَنْشُدُهَا وَنَاظِمُ الْقَلَائِدِ

مبالغه در نگرم گوهر صفات او پس ناگاه او گم شده ایست که میجستم او را و رشته کشنده گردن بندهاست

اللَّاتِي أَنْشُدُهَا فَعَانَقْتُهُ عِنَاقَ اللَّامِ لِلْأَلِفِ وَنَزَلْتُهُ مَنْزِلَةَ الْبُرْءِ

که میخواند آنرا پس معانقه کردم او را همچو معانقه لام با الف و فرود آوردم او را بمنزله صحت

عِنْدَ اللَّدْنِفِ وَسَأَلْتُهُ أَنْ يُلَازِمَنِي فَأَبَى أَوْ يَرِيمَ فَمَنَانِي وَقَالَ أَلَيْسَ

نزد بیمار و پرسیدم او را اینکه پیوستگی کند مرا پس قبول نکرد یا دور شود مرا پس نوید داد مرا و گفت سوگند خورد و

فِي مَحَبَّتِي هَذَا بِأَنْ لَا أَحْتَقِبَ إِثْمًا وَلَا أَعْتَقِبَ غُرْمًا وَلَا أَكْتَسِبَ وَلَا أَنْتَسِبَ وَلَا

در محبت من خود کسی نیست اینکه رد نگیرم و سوار نشوم پس کسی را و کسب نا بجایم و ظاهر نکنم نسب خود را و

أَرْتَفِقَ وَلَا أُرَافِقَ وَلَا أُوَافِقَ مَنْ يُنَافِقُ ثُمَّ ذَهَبَ يَهْرِلُ وَغَادَرَنِي أَوْلَهَ فَلَمْ

یاری بجویم و در رفیق نخواهم کسی را و موافقت نکنم کسی را که نفاق کند باز رفت بجانبی که زود رفت و گذاشت مرا حیران یکه و واله یا میگفتم پس

أَزَلْ أُقَرِّبُهُ نَظَرِي وَأَوَدُّ لَوْ يَمْشِي عَلَى نَاظِرِي حَتَّى تَوَقَّلَ أَحَدُ الْأَظْعَانِ

همیشه بودم که پس میکردم او را نظر خود را و دوست میداشتم کاش برود بر چشم من تا آنکه برآمد بر یکی از کوهها

وَوَقَفَ لِلْحَجِيجِ بِالْمِرْصَادِ فِي أَيْنَ شَاهَدَ يَفَاعَ التِّرْكُبَانِ فِي الْكُثْبَانِ وَقَعَ

و ایستاد برای حاجیان در راه پس هرگاه دید زود رود سواران در نشیبهای ریگ زود

بِالْبَنَانِ عَلَى الْبَنَانِ وَأَنْدَفَعَ يُنْشِدُ نَظْمَ لَيْسَ مَنْ نَادَ لَكَ يَا هِنْدُ كَمَنْ سَاءَ عَلَى النَّقْ

سر انگشت را بر سر انگشت و شروع کرد که میخواند نیست کسیکه نیارت کرد سوار را همچو رونده بر گام +

لَا وَلَا خَادِمُ أَطْبَاعٍ كَمَاصٍ مِنَ الْحَزْمِ + كَيْفَ يَا قَوْمِ يَسْتَوِي + سَعْيُ بَانٍ وَمَنْ

نیست نه پیاده و سوار و نه خادم که فرمانبرداری کند همچو نافرمان از خادمان چگونه ای گروه برابر شود + کوشش بنیاد کننده و کسیکه

هدم * سيقيم المفرطون غدا اماتم الندم * ويقول الذى تقرب طوبى لمن خلم

ویران میکند از در بپا خواهند داد کوتاهی کنندگان * فردا ماتم پشیمانی را * وخواهد گفت کسیکه نزدیک شد خوشا بحالت * خوشی باد مر کسی را که خدمت کرد *

ويحى يا نفس قدمى * صالحا عند ذى القدم * وازدرى خوف الحيا * فوجد الله عدم

وای بر تو ای نفس من پیش کن * عمل نیکو را نزد خداوند همیشگی * وحقیر دان زینت زندگی دنیا را پس بیهوده نا بود است *

واذكرى مصرع الحمام اذ اخطيه صدم * واندبى فعلك القبيح وبكى له بدم *

ویاد کن جای افتادن مرگ را بهرگاه امراد کوبد * وگریه کن کردار خود را که بد است * وبزیر مراد را خون *

وادأبى بعيبة توبة * قبل ان يحلم الادم * فعسى الله ان يقيك السعير الذى احتدم

واصلاح کن اورا به توبه * پیش از انکه فاسد شود وچرم * پس امید است که خدا تعالی نگهدارد ترا * از روز نیکه سخت افروخته است *

يوم لا عثرة تقال ولا يفع السدم * ثم انه اغمد غضب لسانه وانطلق

روز نیکه هیچ گناه بخشیده نشود * وسود ندهد اندوه پشیمانی * پس هر آئنه اورد نیام کرد تیغ زبان خود را ورفت

لشانه فما زلت فى كل مورد نزده ومعرس تتوسده لا اتفقده فافقده

بحال خود پس همیشه بودم که در هر جای که آهنگ آن میکردم ویرفرود گاه هیچکه فرودی آوردم در وبستر میگستردم اورا پس نمیافتم اورا

واستنجد بمن ينشده فلا يجده حتى خلت ان الجن اختطفته او الارض

ویاری میخواستم از کسیکه بیابد اورا پس نمی یافت انس را تا آنکه گمان بردم تحقیق دیو زود در ربود اورا یا زمین

ابتطفته فما كابدت فى الغربة كهذه الكربة ولا منيت فى سفرة بمثلها

گرفت اورا پس رنج نکشیدم درسفر مانند این اندوه * ومبتلا نشدم در هیچ سفر بمانند آن

من زفرة المقامة الثانية والثلثون الطيبية على الحارث

از آمدن شد نفس زاندوه مقامه سی و دوم مشهور بطیبیه حکایت کرد حارث

بن همام قال اجمعت حين قضيت مناسك حجتى واقمت وظائف

پسر همام گفت عزم کردم هنگامیکه ادا کردم عبادت حج را وبپا کردم طریقهای بلند کردن آواز

وانتجعن اقصد طيبة مع رفقة من بنى شيبة لازور قبر النبى المصطفى واخرج

در بخش خون ابتغا کنم مدینه را با یاران از بنی شیبه تا زیارت کنم قبر محمد صلی الله علیه وآله وسلم را وبر آیم

مِنْ قَبِيلِ مَنْ حَجَّ وَجَفَا فَاعْرِفْ بِأَنَّ الْمَسَالِكَ شَاغِرَةٌ وَعَرَبَ الْحَرَمَيْنِ
از قسم کسیکہ حج کرد و جفا نمود پس در دروغ گفتہ شد باینکہ ہر آئینہ راہہای مدینہ ناک ست عرب و دو حرم یعنے مکہ و مدینہ

مُتَشَاجِرَةٌ فَرِيقٌ بَيْنَ إِشْفَاقٍ يُثَبِّطُنِي وَأَشْوَاقٍ يُنَشِّطُنِي إِلَى أَنْ أُلْقِيَ فِي دَوْعِي
اختلاف منازعت دارند پس حیران شدم میانہ ترسی کہ بند کند مرا و شوقہا باینکہ در نشاط آورد مرا تا آنکہ القا شد در دل من

الْاِسْتِسْلَامُ وَتَغْلِيبُ زِيَارَةِ قَبْرِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَأَعْمَمْتُ الْقَعْدَ
فرمان بری حکم الٰہی و غالب کردن دیدار قبر آنحضرت بر و سلامتی باد پس اختیار کردم شتر سواری را

وَأَعْدَدْتُ الْعُدَّةَ وَسِرْتُ وَالرُّفْقَةُ لَا تَنْوِي عَلَى عُرْجَةٍ وَلَا أَنِيٍّ فِي
و آماده کردم ساز سفر را و رفتم با یاران سفر میل نمیکردیم بر توقف و سستی نمیکردیم در

تَأْوِيبٍ وَلَا دُلْجَةٍ حَتَّى وَافَيْنَا بَنِي حَرْبٍ وَقَدْ أَبْوَا مِنْ حَرْبٍ فَأَزْمَعْنَا
روز رفتن و شب رفتن تا آنکہ رسیدیم در قبیلہ بنی حرب و تحقیق برگشتہ بودند از جنگ پس عزم کردیم

أَنْ نُقَضِّيَ فَضْلَ الْيَوْمِ فِي حِلَّةِ الْقَوْمِ وَبَيْنَمَا نَحْنُ نَتَخَيَّرُ الْمُنَاخَ وَنَرُودُ
اینکہ بگذرانیم درازی روز را در منزل آن قوم و میانہ اینکہ ما اختیار میکردیم جای فرود آمدن و میجستیم

الْوِرْدَ الْمُتَاحَ إِذْ رَأَيْنَاهُمْ يَرْكُضُونَ كَأَنَّهُمْ إِلَى نُصُبٍ يُوفِضُونَ فَرَأَيْنَا
آب خوشگوار سرد را ناگاہ دیدیم اشیا را کہ می شتابند گویا کہ ایشان بسوی بت می شتابند پس در شگفت انداخت مرا

أُنْثِيَاكُمْ وَسَأَلْنَا مَا بَالُهُمْ فَقِيلَ قَدْ حَضَرَ نَادِيَهُمْ فَقِيهُ الْعَرَبِ فَاهْرَعُوا
زنجیق الشان و پرسیدیم کہ چیست حال آنہا پس گفتہ شد کہ تحقیق حاضر آمد در مجلس شان دانشمند عرب پس شتافتن الشان

لِهَذَا السَّبَبِ فَقُلْتُ لِرُفْقَتِي أَلَا نَشْهَدُ مَجْمَعَ الْحَيِّ لِنَتَبَيَّنَ الرُّشْدَ
ازین سبب ست پس گفتم بیاران خود آیا حاضر نشویم مجلس قبیلہ را تا بدانیم راہ راست را

مِنَ الْغَيِّ فَقَالُوا لَقَدْ أَسْمَعْتَ إِذْ دَعَوْتَ وَنَصَحْتَ وَمَا أَلَوْتَ ثُمَّ
از بے راہ پس گفتند ہر آئینہ قبول کنانیدی ہر گاہ خواندی و پند کردی و کوتاہی نکردی باز

نَهَضْنَا نَتَّبِعُ الْهَادِيَ وَنَؤُمُّ النَّادِيَ حَتَّى إِذَا أَظَلَّنَا عَلَيْهِ
برخاستیم کہ پیروی میکردیم راہنما را و آہنگ میکردیم انجمن را تا آنکہ بر گاہ نزدیک شدیم از فقیہ

وَاسْتَشْرَفَا الْفَقِيهَ الْمَنْهُودَ إِلَيْهِ الْفِتْيَةَ بِأَبِي زَيْدٍ ذَا الشَّقِرِّ وَالْبَقَرِ

وبتامل نگريستم فقيهى راكه آهنگ كرده شد بسوى او يافتم اورا ابا زيد خداوند دروغ وكذب

وَالْفَوَاقِرِ وَالْفِقَرِ وَقَدِ اعْتَمَّ الْفَدَّاءَ وَاشْتَمَلَ الصَّمَّاءَ وَقَعَدَ الْقُرْفُصَاءَ

وبلاها وفكتها وبتحقيق دستار بسته بود دستار بى شملة پيچيده بود بچيدنى صماء نشسته نشستن قرفصاء

وَأَعْيَانُ الْحَيِّ بِهِ مُحْتَفُّونَ وَأَخْلَاطُهُمْ عَلَيْهِ مُلْتَفُّونَ وَهُوَ يَقُولُ

واشراف قبيله باو درگيرنده بودند ومردم هرقسم بروى مجتمع بودند واو ميگفت

سَلُونِي عَنِ الْمُعْضِلَاتِ وَاسْتَوْضِحُونِي مِنَ الْمُشْكِلَاتِ فَوَالَّذِي فَطَرَ

پرسيد مرا از چيزهاى دشوار وبهويدا كردن خواهيد از من كارهاى پوشيده را پس سوگند بخدائيكه پيدا كرد

السَّمَاءَ وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ إِنِّي لَفَقِيهُ الْعَرَبِ الْعَرْبَاءِ وَأَعْلَمُ مَنْ تَحْتَ الْخَضْرَاءِ

آسمانرا وآموخت آدم را نامهاى تمامى مخلوقات هرآئينه من فقيه عربان خالص وگزيده ام ودانا تر كسيكه زير آسمان ست

فَصَمَدَ لَهُ فَتًى فَتِيقُ اللِّسَانِ جَرِيُّ الْجَنَانِ وَقَالَ إِنِّي حَاضَرْتُ فُقَهَاءَ الدُّنْيَا

ببل هنگ كرد مراورا جوانى كشاده زبان دليرد ل وگفت هرآئينه حاضر آمدم نزد دانشمندان دنيا

حَتَّى انْتَحَلْتُ مِنْهُمْ مِائَةَ فُنُونٍ فَإِنْ كُنْتَ مِمَّنْ يَرْغَبُ عَنْ بَنَاتِ

تا آنكه گزيدم از ايشان صد مسئله پس اگر هستى از كسانيكه روگردانند از دختران

غَيْرٍ وَيَرْغَبُ مِنِّي فِي مَيْرٍ فَاسْتَمِعْ وَاجِبْ لِتُقَابَلَ بِمَا تُجَابُ فَقَالَ اللَّهُ

ديگر وخواهش كنند از مادر روزى پس بشنو وجواب بگو تا روبرو كرده شوى بچيزيكه واجب ست پس گفت خدا

أَكْبَرُ تَسْبِينُ الْمُخْبِرِ وَيَنْكَشِفُ الْمُضْمَرُ فَاصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ فَقَالَ مَا

بزرگتر ست از هر چيز خبر ميدهد كه پيدا شود باطن كار او وكشاده شود آنچه پوشيده است پس ظاهر كن هر چيزيكه حكم كرده ميشوى بوى پس گفت چه

نَقُولُ فِيمَنْ تَوَضَّأَ ثُمَّ لَمَسَ ظُفُرَ نَعْلِهِ قَالَ انْتَقَضَ وُضُوءُهُ بِفِعْلِهِ

ميگوئى در حق كسيكه وضو كرد باز سود پشت نعل خود را گفت بشكست وضوء او بسبب كار او

لِلنَّعْلِ الزَّوْجِ قَالَ فَإِنْ تَوَضَّأَ ثُمَّ أَكَلَهُ الْبَرْدُ قَالَ يُجَدِّدُ

مراد از نعل زن باشد گفت پس اگر وضو كرد باز انداخت اورا برد گفت تازه كند

الوضوء من بعد البرد النوم قال يا مسح المتوضئ عن تنبيه قال قد ندب
وضو را از پس آن برد یعنی خوابست گفت آیا بمالد وضو کننده انشین خود را گفت تحقیق خوانده شد

اليه قلم يوجب عليه للانشيان الاذنان قال ايجوز الوضوء بما يقذفه
بسوی آن واجب نکرده شد برای مرآد از انشیان ورگوش اند گفت آیا روا هست وضو بچیزی که اندازد آنرا

الثعبان قال وهل انطف منه للعربان الثعبان جمع ثعب وهو مسيل
ثعبان گفت وآیا پاکتر چیزی هست ازان برای عربان مراد از ثعبان جمع ثعب ست وآن آب رو

الوادي والعربان جمع عرب قال ايستباح ماء الصرير قال نعم وهو
رودست وعربان جمع عرب گفت آیا مباح ست آب صریر گفت بلے و

يجتنب ماء البصير الصرير حرف الوادي والبصير الكلب قال ايحل
پرہیز کرده میشود آب بصیر صریر کناره نهر ومراد از بصیر سگ ست گفت آیا حلال ست

التطوف في الربيع قال يكره ذلك لحديث التشنيع التطوف التغوط
طوف در ربیع گفت مکروه است آن سبب غائط نکوهیده مراد از طوف غایط کردن ست

والربيع النهر الصغير قال ايجب الغسل على من امنى قال لا ولو ثنى
وهراد از ربیع نهر خرد گفت آیا واجب ست غسل بر کسیکه بخفے آمده گفت نه اگرچه دوبار این کار کرده باشد

لامني ترل منى ويقال منه مني وامني وامتني قال فهل يجب
مراد از امنی فرود آمد نطفی گویند از انست منی وامنی وامتنے گفت پس آیا واجب ست

على الجنب غسل فروته قال اجل وغسل ابرته لافروة جلدة الرأس
بر جنب شستن فروه خود گفت بلے وشستن ابره خود مراد از فروه پوست سرست

والابرة عظم المرفق قال فان اخل بغسل فاسه قال هو كما لو الغى
وابره استخوان آرنج گفت پس اگر بگذارد جنب شستن فاس خود گفت او مانند آنست اگر گذارد

غسل راس الفاس العظم المشرف على نقرة القفا قال ما تقول
شستن سر خود را مراد از فاس استخوانیکه بلندست از قفا پس سر گفت چه میگوئی در حق

قال ايجب غسل الصحيفة قال الغسل لشفة الصحيفة قال ايجوز الغسل في الجباب قال لا هو كالغسل في الابيض

٢٣

فيمن تيمم ثم رأى روضا قال بطل تيممه فليتوضأ الروض ههنا

کسیکہ تیمم کرد باز دید روض را گفت بیکار شد تیمم او پس باید کہ وضو کند روض در نجا

جمع روضة وهي الصبابة من الماء تبقى في الحوض قال أيجوز أن

جمع روضہ وآن بقیہ از آب کہ باقی ماند در حوض گفت آیا روا است اینکہ

يسجد الرجل في العذرة قال نعم ويجانب القذرة العذرة فناء الدار

سجدہ کند مرد در عذرہ گفت بلے باید کہ پرہیزد پلیدی را عذرہ صحن پیش خانہ باشد

قال فهل له السجود على الخلاف قال لا ولا على أحد الأطراف الخلاف

گفت پس آیا جائز است مرورا سجدہ کردن برخلاف گفت نہ ونہ بر یکے از اطراف بدن خود خلاف

الكم قال فإن سجد على شماله قال لا بأس بفعال الشمال جمع شملة

آستین گفت پس اگر سجدہ کند بر شمال خود گفت مشیت پاک بگرداند شمال جمع شملہ است

قال فهل يجوز السجود على الكراع قال نعم دون الذراع الكراع

گفت پس آیا جائز است سجدہ کردن بر کراع گفت بلے جائز نیست بپارچہ دست کراع

ما استطال من الحرة وهي الحجارة السود قال أيصلى على رأس الكلب

انچہ دراز باشد از حرہ وآن سنگ سیاہ باشد گفت آیا نماز کند بر راس الکلب

قال نعم كسائر الهضب رأس الكلب تنية تصرف قال ما تقول فيمن صلى

گفت بلے ہمچو دیگر کوہ راس الکلب کوہیست مشہور گفت چہ میگوئی در حق کسیکہ نماز کرد

وعانته بارزة قال صلوته جائزة العانة الجماعة من حمر الوحش

وعانہ او ظاہر باشد گفت نماز او رواست عانہ گروہ از خران وحشی

قال فإن صلى وعليه صوم قال يعيد الصلوة ولو صلى ماشة

گفت پس اگر نماز کرد بحالیکہ بر وی صوم است گفت عود کند نماز را اگرچہ بخواند نماز صد

يوم الصوم ذرق النعام قال فإن حمل جرو وصلى قال هو كما

روز مراد از صوم سرگین شتر مرغ گفت پس اگر برداشت جرو را ونماز کرد گفت او ہمچو آنست

قال لكن للرأس حول

٢٣٥

لو حمل باقلى البحر والصغاد من القثاء والرمان قال اتضح صلوة حامل

له برداشت باقلا را مراد انچه خرد و خرد . ازخیارست وانار گفت آیا صحیح ست نماز بردارنده

القرعة قال لا ولو صلى فوق المزبلة القرعة مبلغة الكلب قال فان قطر

قرعه گفت نه اگرچه نماز کند بالای مزبله قرعه آوند آب خوردن سگ گفت پس اگر چکید

على ثوب المصلي بخو قال يمضي في صلوته ولا غرو الخوا السحاب

بر جامه نماز کننده بخو گفت بگذرد در نماز خود و نیست عجب مراد از بخو ابر لیست

الذى قد طراق ماؤه قال ايجوز ان يؤم الرجال مقنع قال نعم

که تحقیق ریخته باشد آب او گفت آیا رواست انکه امام شود مرد از مقنع گفت بلے

ورؤسهم مدرع المقنع لابس المغفر والمدرع لابس الدرع قال

وامامت کند انشان را مدرع مقنع پوشنده خود آهنین و مراد از مدرع پوشنده زره است گفت

فان امهم من في يده وقف قال يعيدون ولو انهم الفوا الوقف السوار

پس اگر امامت کند انشان را کسیکه در دست او وقف ست گفت اعاده کنند نماز را اگرچه تحقیق انشان را زر باشد و مراد از وقف دست برنجن که

من العاج او الذيل واراد انه لا يجوز للرجال الائتمام بالنساء

از دندان فیل باشد باخلاف مرد ارادت کرده است که تحقیق جایز نیست مرد را اقتدا کردن بزنان

قال فان امهم من فخذه بادية قال صلوته وصلوتهم ماضية

گفت پس اگر امامت کند انشان را کسیکه فخذ او بادیه است گفت نماز او و نماز انشان گذرنده و جایز ست

الفخذ العشيرة وبادية اى يسكنون البدو واختار بعضهم يسكنون

مراد از فخذ قبیله است و بادیه جماعتی هستند که سکونت کنند صحرا را و اختیار کردند پاره از انشان ساکن کردن

الخاء ليحصل الفرق بينها وبين الفخذ من الاعضاء قال فان امهم

خانا تا حاصل شود فرق میانه او و میانه فخذ بمعنے ران که از اندامهاست گفت پس اگر امامت کند انشان را

الثور الاجم قال صل وخلاك ذم الثور السيد والاجم

ثور اجم گفت نماز کن و ساقط شد از تو کوهش ثور سردار و اجم

الذی لا یدخل معہم قال ایدخل القصر فی صلوٰۃ الشاھد قال لا
کسیکہ نباشد چیزہ باد گفت آیا در مے آید کوتاہ کردن در نماز شاہد گفت نہ

والغائب الشاھد صلوٰۃ الشاھد صلوٰۃ المغرب سمیت بذلک لاقامتھا
و گندھ ذا میست کہ نا پدید از چشم ست و حاضر صلوٰت نماز مغرب ست نام نہادہ شد بآن سبب بپا کردن آن

عند طلوع النجم لان النجم یسمی الشاھد قال ایجوز للمعذور ان
ہنگام بر آمدن ستارہ چرا کہ تحقیق ستارہ نام نہادہ میشود شاہد گفت آیا جائز ست برای معذور انکہ

یفطر فی شھر رمضان قال ما رخص فیہ الا للصبیان المعذور
افطار کند در ماہ رمضان گفت رخصت نداد شارع در وی مگر برای کودکان مراد از معذور

المخنون وھو ایضا المعذر قال فھل للمعرس ان یاکل فیہ قال
خفتہ کہ ہست و او نیز معذور ست گفت پس آیا جائز ست مر عرس انکہ بخورد در وے گفت

نعم یملاء فیہ العرس المسافر الذی ینزل فی اخر لیلۃ لیستریح ثم یرتحل
بلے پر میکند در میان خود عروس کسیکہ فرود آید در آخر شب تا آسایش گیرد باز کوچ کند

قال فان افطر فیہ العراۃ قال لا تنکر تمیمھم الولاۃ للعراۃ الذین
گفت پس اگر افطار کند در وے عروہ گفت نہ منکر میشوند بشتابان عاملان شرع عروہ کسانیکہ

تاخذھم العراوۃ وھی الحمی بعدہ قال فان اکل لیستمر بعد ما اصبح
در گیرد ایشانرا عروہ و آن تب لرزہ باشد گفت پس اگر خورد روزہ دار پس ازانکہ صبح داخل شود

قال ھو احوط لہ واصبح ای استصبح بالمصباح قال فان
گفت آن باحتیاط نزدیکتر ست مر او را در صلات مرد یکتر اصبح ای روشن کرد بچراغ گفت پس اگر

عمد لان اکل کیلا قال لیستمر القضاء ذیلا لان اللیل فرخ الحبادی
ارادہ کند بانکہ بخورد لیل گفت باید کہ رجنبد برای قضاء دامن را بچہ سرخاب

علی ما ذکرہ ابن درید وقیل ھو ولد الکروان قال فان اکل
بر قولیکہ ذکر کردہ است آنرا ابن درید و گویند کہ او بچہ شوابت ست گفت پس اگر خورد

قبل ان تتوارى البيضاء قال يلزمه والله القضاء البيضاء من
پیش ازانکه پنهان شود بیضاء گفت لازم باشد او را بخدا قضاے روزه بیضاء از
اسماء الشمس قال فان استشار الصائم الكيد قال افطر ومن احل الصيد
نامهاے آفتاب ست گفت پس اگر بر انگیزاند روزه دار کید گفت افطار کند قسم بخدا بسیکه حلال کرد شکار را
الكيد لقى واستشاره استدعاء قال له ان يفطر بالمحاجم الطوالح
مراد از کید قی ست ومعنی استشاره درخواست قی را گفت آیا جایز ست او را انکه افطار کند سبب مبالغه کردن طالح
قال نعم لا بطاهي المطابخ الطابخ الحمي الصالب قال فان ضحكت
گفت بلے نه سبب پرکننده طعام یا مراد از طابخ تب سخت ست گفت پس اگر ضحک کند
المرأة في صومها قال بطل صوم يومها لا ضحكت هنا اي حاضت ومنه
زن در صوم خود گفت باطل شود روزه آنروز اد ضحک در اینجا یعنی حائض شود واز انست
قوله تعالى فضحكت فبشرناها باسحق قال فان ظهر الجدري
قول خدا تعالی پس حائض شد پس نوید دادم او را باسحق علیه السلام گفت پس اگر پیدا شود آبله
على ضرتها قال تفطر ان اذن بمضرتها الضرة اصل الايهام واصل
بر ضره او گفت افطار کند گر آگاهی دهد بگزند او مراد از ضرة زخم انگشت زشت وسبب
الندى ايضا قال له اتجب في مائة مصباح قال حقان يا صاح
پسنان نیز باشد گفت چه واجبست از زکوة در صد مصباح گفت دو شتر بچه اے صاحب
المصباح الناقة التي تصبح في المبارك قال فان ملك عشر خناجر قال
مراد از مصباح شتر ماده که باو کند در جوبگاه گفت پس اگر مالک باشد ده خناجر را گفت
يخرج شاتين ولا يشاجر الخناجر النوق الغزار الدر واحدتها خنجر وخنجور
بیرون آرد دو گوسپند ومنازعت نکند مراو خناجر را نهای بسیار شیر مفرد خناجر خنجر وخنجور ست
قال فان سمح للساعي بجميعة قال يا كبرى له يوم قيامه
گفت پس اگر جوانمردی کند برای ساعی باصبهه گفت مژده باد مراو را در روز قیامت مراد از

السَّاعِي جَابِي الصدقة والحميمة خيار المال قال أيستحق حملة الأوزار
ساعی جمع کنندہ صدقہ است و مراد از حمیمہ گزیدہ از مال گفت آیا سزاوار میشوند بردارندگان اوزار
مِنَ الزَّكوٰة جزاء قال نعم إذا كانوا غزال الأوزار السلاح وغزا جمع غاز
از زکوۃ بقدری از مال گفت بلے ہرگاہ باشند غازیان مراد از اوزار ساز جنگ ست و غزا جمع غاز است
قال أيجوز للحاج أن يعتمر قال لا ولا أن يعتمر الاعتمار لبس العمارة
گفت آیا روا ست برای حاجی اینکہ اعتمار کند گفت نہ و نہ اینکہ اعتمار نماید و مراد از اعتمار پوشیدن عمامہ است
وهي العمامة والاختمار لبس الخمار قال فهل له أن يقتل الشجاع قال
و آن دستار باشد و مراد از اختمار پوشیدن معجرست گفت پس آیا جائز ست مرد را اینکہ بکشد شجاع را گفت
نعم كما يقتل السباع الشجاع الحية قال فإن قتل زمارة في الحرم قال
بلے چنانکہ بکشد درندگان زامر دار شجاع مارست گفت پس اگر بکشد زمارہ را در زمین حرم گفت
عليه بدنة من النعم الزمارة النعامة واسم صوتها الزمار قال فان
بروی بدنہ است از چارپایان مراد از زمارہ شترمرغ ست و نام آوازو زمارست گفت پس اگر کسے
رمى ساق حر فجدله قال يخرج شاة بدله ساق حر ذكوا القمادي قال
تیر انداخت بمحرم ساق حر را پس بزمین انداخت او را گفت بیرون آر گوسفندی عوض او مراد از ساق حر قرقر یا نست گفت
فإن قتل أم عوف بعد الإحرام قال يتصدق بقبضة من الطعام
پس اگر بکشد ام عوف را پس از بستن احرام گفت صدقہ دہد بقدر سے از طعام
أم عوف الجرادة قال أيجب على الحاج استصحاب القارب قال نعم ليسوقهم
مراد از ام عوف ملخ ست گفت آیا واجب ست بر حاجے همراہ گرفتن قارب گفت بلی تا براند حاجیان را
إلى المشارب القارب طالب الماء بالليل والحاج اسم للجمع والواحد
سوی آبخورہا مراد از قارب خواہندۂ آب در شب ست و حاج اسم ست برائے جمع و مفرد
قال ما تقول في الحرام بعد السبت قال قد حل في ذلك الوقت
گفت چہ میگوئی در حرام پس از سبت گفت تحقیق حلال ست درین ہنگام

الحرام المحرم والسبت حلق الرأس وحل من تحليل الحج قال فما تقول في
مراد از حرام در آنجا ... باحرام ست ومراد از سبت ستردن سر وحل از تحلیل احرام ست گفت پس چه گوئی در
بيع الكميت قال حرام كبيع الميتة الكميت المحرم قال أيجوز بيع الخل
فروختن کمیت گفت حرام ست چو فروختن مردار مراد از کمیت شراب ست گفت آیا رواست فروختن خل
بلحم الجمل قال لا ولا بلحم الحمل الخل ابن المخاض ولا يحل بيع اللحم بالحيوان
باگوشت شتر گفت نه ونه باگوشت بره مراد از خل بچه شتر سال دوم در آمده وحلال نباشد فروختن گوشت باچرنده
سواء كان من جنسه ام من غير جنسه قال أيحل بيع الهدية قال لا
برابرست که باشد از جنس او ویا از غیر جنس او گفت آیا حلال ست فروختن هدیه گفت نه
ولا بيع السبيئة بالهدية بالتشديد ما يهدى الى الكعبة ويقال فيها
ونه فروختن سبیئه مردد به هدیه با تشدید آنچه فرستاده شود بسوی کعبه وگفته میشود در هدیه
هدية بتسكين الدال وتخفيف الياء والسبيئة الخمر قال ما تقول في
هدیه بساکن کردن دال وتخفیف یاء ودر سبیئه شراب ست گفت چه میگوئی در
بيع العقيقة قال محظور على الحقيقة ما يذبح عن المولود في
فروش عقیقه گفت ممنوع ست در حقیقت آنچه ذبح کرده شود از بهیمه در
اليوم السابع من ولادته قال أيجوز بيع الساعي على الراعي قال لا ولا على
روز هفتم از پیدا شدن او گفت آیا رواست فروختن ساعی بر راعی گفت نه ونه بر
الساعي اللاعي بقية اللبن في الضرع والساعي جابي الصدقة قال يباع
ساعی مراد از لاعی پس مانده شیر در پستان ست وساعی فراهم کننده صدقه گفت آیا فروخته میشود
الصقر بالتمر قال لا ومالك الخلق والأمر الصقر الدبس قال
صقر به خرما گفت نه سوگند خدائیکه مالک آفرینش وحکم ست مراد از صقر دوشاب ست گفت
أيشترى المسلم سلب المسلمات قال نعم ويورث عنه إذا مات
آیا خریده شود مسلم سلب مسلمات را گفت بلی ووارث کرده شده است از وی هرگاه که مرد

السلب لحاء الشجر وهو ايضا خوص الثمام قال فهل يجوز ان
مراد از سلب پوست درخت است و آن نیز برگ تمام ست گفت پس آیا روا ست اینکه
يُبتاع الشافع قال ما الجواز منه من دافع الشافع الشاة الذى معها اسخلها
خریده شود شافع گفت نیست مرجواز او را از بازدارنده مراد از شافع گوسفندیکه بلاو بچه او باشد
قال ايباع الابريق على بنى الاصفر قال يكره كبيع المغفر الابريق
گفت آیا فروخته میشود ابریق بر بنی اصفر گفت مکروه است همچو فروختن مغفر مراد از ابریق
السيف الصيقل الكثير الماء وبنو الاصفر الروم قال ايجوز ان يبيع
شمشیر صاف زده وده بسیار آب دار است و مراد از بنو اصفر روم میباشند گفت آیا جائز ست اینکه فروشد
الرجل صيفيه قال لا ولكن يبيع صفيه الصيفى الولد على الكبر والصفى
مرد صیفیهٔ خود را گفت نه مگر اینکه فروشد صفیه خود را صیفی فرزندیکه در پیری شده باشد و صفی
الناقة العزيزة الدم قال فان اشترى عبدا فبان بامة جراح قال ما فى ردّه
شتر ماده که بسیار شیر دار باشد گفت پس اگر خرید کند غلام را پس ظاهر شود بام او زخم گفت نیست در باز دادن او
من جناح لام مجتمع الماء قال تثبت الشفعة للشريك فى الصحراء
گناهی مراد از لام تتبع مغز ست گفت آیا ثابت میشود شفعه مر انباز را در صحراء
قال لا ولا للشريك فى الصفراء الصهباء الاتان التى يمازج بياضها
گفت نه نه مر انباز را در صفراء مراد از صحراء مادهٔ خر که آمیخته باشد سفیدی او را
غبرة والصفراء الناقة او الاتان قال ايحل ان يمحى ماء البئر والخلا
تیرگی و صفراء شتر ماده یا مادهٔ خر گفت آیا حلال ست اینکه گرم کرده شود آب چاه و خلا
قال ان كانا فى الفلا فلا يحمى بمنع والخلا الكلاء قال ما تقول
گفت اگر هر دو باشند در بیابان فلا یحمی ای باز داشته نشود و خلا بمعنی گاه گفت چه میگوئی
فى ميتة الكافر قال حل للمقيم والمسافر اما الكافر البحرى
در مردار کافر گفت حلال ست برای مقیم و مسافر مراد از کافر دریائی و

مينتا السمك الطافي فوق الماء قال أيجوز أن يضحى بالحول قال
مردہ او ماہی کہ بالائے آب شود گفت آیا رواست اینکہ قربانی دادہ شود حول گفت

هو أجدر بالقبول الحول جمع حائل قال فهل يضحى بالطالق
آن سزاوارست بپذیرفتن مراد از حول جمع حائل گفت پس آیا قربانی دادہ شود طالق

قال نعم ويقرى منها الطارق الطالق الناقة توسل للقرى
گفت بلے وضیافت دادہ شود ازان مہمان مراد از طالق شتر مادہ کہ گذاشتہ شود تا بچیرد

حيث شاءت قال فإن ضحى قبل ظهور الغزالة قال شاة
ہرجاکہ خواہد گفت پس اگر قربانی کند پیش از ہویدا شدن غزالہ گفت گوسفند

لحم بلا محالة الغزالة الشمس وقال بعضهم يقال طلعت الغزالة
گوشت ست البتہ مراد از غزالہ آفتاب ست وگفت بعض ایشان گفتہ میشود طلعت الغزالة

ولا يقال غربت وضدها الجونة تسمى بها عند مغيبها لانها تسود
ونہ گفتہ میشود غربت وضد او جونہ است نام نہادہ شد بآن ہنگام غروب او چراکہ آفتاب سیاہ شود

حين تغيب كما قال الراجز تباد الجونة ان تغيبا قال أيحل التكسب
ہنگامیکہ ناپدید گردد چنانکہ گفت راجز مپندیشتی میکند آفتاب اینکہ ناپدید شود گفت آیا حلال ست کسب معاش

بالطرق قال هو كانتفاء بلا فرق الطرق الضرب بالحصا هو من
بہ طرق گفت آن مانند قمارست بی تفاوت مراد از طرق زدن بسنگ ریزہ است برای فال وآن از

افعال الكهنة قال أيسلم القائم على القاعد قال فحظور فيما بين
کردارہای نجومیان ست گفت آیا سلام گوید ایستادہ بر قاعد گفت ممنوع ست میانہ

الا باعد القاعد التي تعدت عن الحيض وعن الازواج قال فيما
اجنبیان مراد از قاعد زنیکہ نشستہ باشد از حیض یا از شوہران گفت آیا خواب کنندہ

العاقل تحت الرقيع قال أحسبه في البقيع الرقيع السماء
دانشمند زیر رفیع گفت چہ خوش ست اگر خواب در بقیع مراد از رفیع آسمان ست

وعنى بالبقيع بقيع المدينة قال أيمنع الدمي من قتل العجوز
ومراد گرفته است از بقیع بقیع مدینه گفت آیا منع کرده میشود ذمی از قتل عجوز
قال معارضته في العجوز لا تجود العجوز الخمر وقتلها مزجها
گفت مقابله او در عجوز روا نباشد مراد از عجوز شراب ست وقتل او آمیختن او
الماء قال أيجوز للرجل ان ينتقل عن عمارة أبيه قال
آب ست گفت آیا جائز است برائے مرد اینکه رود از عمارة پدر خود گفت
ما جوز لحامل ولا بنيه العمارة القبيلة قال ما تقول في التهود
روا نباشد برای گمنام و نه برائے بلند رتبه مراد از عمارة قبیله است گفت چه میگوئی در تهود
قال هو مفتاح التزهد التهود التوبة ومنه قوله تعالى
گفت آن کلید پارسائی ست مراد از تهود توبه کردن ست واز انست ارشاد خدا تعالے
انا هدنا اليك اى تبنا قال ما تقول في صبر البلية قال
انا هدنا الیک اے توبه کردیم گفت چه میگوئی در شکیب بلیه گفت
اعظم به من خطية الصبر الحبس والبلية الناقة تحبس
چه بزرگ ست آن از گناه مراد از صبر بندست و مراد از بلیه شتر ماده که بند کرده شود
عند قبر صاحبها فلا تسقى ولا تعلف الى ان تموت وكانت
نزد گور خداوند پس آب نداده شود و گاه نداده شود تا آنکه بمیرد و بودند
الجاهلية تزعم ان صاحبها يحشر عليها قال أيحل ضربه
مردم جاهلیت که گمان میبردند که بتحقیق مالک او محشور خواهد شد بروی گفت آیا حلال ست زدن
السفير قال نعم والحمل على المستشير السفير ما تساقط من
سفیر گفت بلے و حلال ست بار کردن بر مستشیر مراد از سفیر انچه بیفتد از
ورق الشجر والمستشير الجمل السمين وهو ايضا الجمل الذي
برگ درخت و مراد از مستشیر شتر فربه و او نیز شتر یکه

يعرف الحامل من اللاقح قال أيعزّ الرجل أباه قال يفعله البرّ
شناسد ناقه نازاینده را از آبستنده گفت آیا تعزیر دهد مرد پدر خود را گفت بکند آنرا اکرام کننده

ولا يأباه التعزير للتعظيم والنصرة قال ما تقول فيمن افقر أخاه
پدر خود و سر باز نزند او را از تعزیر بزرگ داشت و یاری کردنست گفت چه میگوئی در حق کسیکه درویش کند برادر خود را

قال حبذا ما تولخا لافقره اعاده ناقة يركب فقارها قال
گفت چه خوش ست آنچه قصد کرد آنرا یعنی افقره عاریت داد او را ناقه که سوار شود پشت او را گفت

فإن أعرى ولده قال يا حسن ما اعتمده لاعراه اعطاه ثمرة
پس اگر برهنه کند فرزند خود را گفت بیا ای نکوئی چیزیکه قصد کرد آنرا یعنی اعراه داد او را بار درخت

نخله عاما قال فإن أصلى مملوكه النار قال لا إثم عليه ولا عار
خرمای یکساله گفت پس اگر اندازد کسی مملوک خود را در آتش گفت نیست گناه بر وی و نه ننگ ست

المملوك العجين الذي قد اجيد عجنه حتى قوي قال يجوز للمرأة أن
مراد از مملوک آرد خمیر کرده ایست که بتحقیق نیکو شده باشد خمیر کردن او تا آنکه استوار شود گفت آیا رواست بر آزن آنکه

تضرم بعلها قال ما احطم لاحد فعلها من البعل النخل الذي يشرب بعروقه
قطع کند بعل خود را گفت نشنیده ام سخت تر از کرده او را مراد از بعل نخلیست که بمکد آب را بهنجای خود

من الارض قال فهل تؤدب المرأة على البجل قال اجل البجل سوء
از زمین گفت آیا ادب کرده میشود زن ما بر بجل گفت بلی مراد از بجل بد

احتمال الغنى ومنه قوله عليه السلام للنساء انكن اذا جعتن دقعتن
برداشت دولتمندیست و از اینست قول آنحضرت علیه السلام برای زنان از شماست هرگاه گرسنه میشوید میچسپید بزمین

واذا شبعتن بجلتن دقعتن لصقن بالتراب والدقعاء التراب قال
و چون شکم سیر میشوید بد برداشت دولتمندی میشوید و تصقن یعنی میچسپید بخاک و دقعاء بمعنی خاک ست گفت

ما تقول فيمن نحت أثلة أخيه قال أثم ولا أذن له فيه
چه میگوئی در حق کسیکه تراشید درخت برادر خود را گفت گناه کرد اگرچه دستوری داد او را در وی یعنی گوید

نحت الثلثة اذا اغتابه وقدح فى عرضه قال ايجر الحاكم على صاحب
نحت اثلثة هرگاه غيبت كند او را وعيب گيرد در آبروى او گفت آيا منع كند حاكم بر خداوند
الثور قال نعم ليأمن غائلة الجور الثور المجنون قال فهل له ان يضرب
ثور گفت بلے تا در امن آرد از ضرر ستم مر او از ثور ديوانگى ست گفت آيا جائز ست او را اينكه بزند
على يد اليتيم قال نعم الى ان يستقيم يقال ضرب على يده اذا حجر عليه
بر دست يتيم پدر گفت بلے تا آنكه راست و درست شود گويند ضرب على يده هرگاه منع كند او را از كارے بد
قال فهل يجوز ان يتخذ له ربضا قال لا لو كان له رضا الربض الزوجة
گفت آيا رواست اينكه بگيرد براى آن يتيم خواب گاه گفت نه اگرچه باشد مر او را خوشنودى مراد از ربض زن ست
قال فمتى يبيع بدن السمير قال حين يرى له الحظ فى البدن الدرع
گفت پس كدام وقت فروخته شود بدن نادان را گفت هنگامى كه بيند مر او را بهره در وے بر آداز جن زره
القصيرة قال فهل يجوز ان يبتاع له حشا قال نعم اذا لم يكن معشى
كوتاه گفت آيا جائز ست اينكه خريده كرده شود براى او حش گفت بلى هرگاه نباشد پاخانه بلكه بستان باشد
الحش النخل المجتمع قال ايجوز ان يكون الحاكم ظالما قال
مراد از حش نخلستان ست گفت آيا رواست اينكه باشد حاكم ظلم كننده گفت
نعم اذا كان عالما الظالم الذى يشرب اللبن قبل ان
آرے هرگاه باشد دانسته مراد از ظالم كسيكه نوشد شير را پيش از انكه
يروب ويخرج زبده قال ايستفضى من ليست له بصيرة
بسته شود و برآيد مسكه او گفت آيا قاضى گرفته شود كسيكه نيست مر او را عقل
قال نعم اذا حسنت منه السيرة البصيرة التربس قال فان
گفت بلے هرگاه نيكو باشد از و خو مراد از بصيرت سيرست گفت پس اگر
تعرى من العقل قال فذاك عنوان الفضل العقل ضرب من الوشى
تهى باشد از خرد گفت اين سرنامه و علامت بزرگيست عقل قسمے از جامه است

قال فان كان له ذهو جبار قال لا انكار عليه ولا كبار الزهو ليس المتلدين
گفت پس اگر باشد مراورا زهو جبار گفت نیست انکار بر قاضی و نه بزرگی کردن مراد از زهو خرما رنگ گرفته است

والجبار النخل الذي فات اليد قال القاعد من النخل ضد لها قال ايجوز
و مراد از جبار درخت خرما نیکه نیاید بدست بسبب درازی خود و قاعد از نخل ضد اوست گفت آیا روا است

ان يكون الشاهد مريبا قال نعم اذا كان اريبا للمريب الذي يكثر عنده
اینکه باشد شاهد مریب گفت بلی هرگاه باشد عاقل مراد از مریب کسیکه بسیار باشد نزد او

اللبن الرائب قال فان بان انه لاط قال هو كما لو خاط الاط الحوض
شیر جرات شده گفت پس اگر ظاهر شود که هر آئنه او لواطت کرد گفت او چنانست که درزی گری کرد گوید لاط الحوض

اذا طينه قال فان عثر على انه غربل قال تردد شهادته ولا تقبل
هرگاه گل گیرد آنرا گفت پس اگر اطلاع شود براینکه هر آئنه او بیخت آرد را از غربال گفت باز گردانیده شود گواهی او و پذیرفته

غربل اي قتل ومنه قول الراجز ترى الملوك حولهم مغربلة قال
غربل اے کشت دازانست قول راجز مے بینے پادشاهان را گرد ایشان کشته گفت

فان وضح انه مائن قال هو وصف له نائن المائن طهنا الذي يعول
پس اگر پیدا میشود که هر آئنه او مائن ست گفت آن صفتی ست مراورا آرایش دهنده مراد از مائن در ینجا کسیست که عیال دارد

ويكفي المؤنة من مان يمون قال ما يجب على عابد الحق قال
و بسنده کند بار عیال را از مان یمون گفت چه واجبست بر عابد حق گفت

يحلف بالله الخلق للعابد الجاحد والحق الدين قال فما تقول فيمن
سوگند خورد بخدای آفرینش مراد از عابد انکار کننده است مراد از حق وام ست گفت چه میگوئی در حق کسیکه

فقأ عين بلبل عامدا قال تفقأ عينه قولا واحدا البلبل الرجل
کور کند چشم بلبل را دانسته گفت کور کرده شود چشم او اتفاقا مراد از بلبل مرد

الخفيف قال فان جرح قطاة امرأة فماتت قال النفس بالنفس
سبک ست گفت پس اگر خسته کرد قطاة زنی را پس مرد آن زن گفت جان مقابل جانست

اذا فاتت القطاة ما بين الوركين قال فان اتفت الحامل حشيشا
هرگاه فوت شود مراد از قطاة میانه دو سرین ست گفت پس اگر اندازد زن بار بردار حشیش را
من ضربه قال ليكفر بالاعتاق عن ذنبه الحشيش الجنين الملقى ميت
از زدن او گفت باید که کفاره دهد بآزاد کردن غلام از گناه خود مراد از حشیش بچه ایست که انداخته شده است مرده
قال ما يجب على المختفي في الشرع قال القطع لاقامتها لردع المختفي
گفت چه واجب میشود بر مختفی در شرع گفت بریده کردن برای برپا کردن منع مراد از مختفی
نباش القبور قال ما يصنع بمن سرق اساود الدار قال يقطع ان
شکافندهٔ گورهاست گفت چه کار کرده شود بکسیکه دزدید بارهای خانه را گفت بریده شود دست او اگر
ساوت ربع الدينار الاساود الالات المستعملة كالاجابة والقدر
برابر باشد چهارم حصه دینار را مراد از اساود اسباب بکار آمدنی همچو طشت و دیگ
والجفنة قال فان سرق ثمينا من ذهب قال لا قطع كما لو غصب الثمين
و کاسه بزرگ گفت پس اگر دزدید چیزی ثمین از زر گفت نیست بریدن چنانکه اگر غصب کند مراد از ثمین
الثمن كما يقال في النصف نصيف وفي السدس سديس قال
هشتم حصه است چنانکه گفته میشود در نصف نصیف و در سدس سدیس گفت
فان بان على المراة السرق قال لا حرج عليها ولا فرق للسرق الحرير
پس اگر هویدا شود بر زن سرق گفت نیست گناه بروی و نه ترس مراد از سرق ابریشم
الابيض قال أينعقد نكاح لمشهوده القواري قال لا والخالق
سفیدست گفت آیا بسته میشود نکاحیکه حاضر نشود در او اساکنان قریه گفت نه سوگند بپیدا کننده که
البارى لا القواري الشهود لانهم يقرون الاشياء اى يتبعونها
پاکست مراد از قواری گواهانند چراکه ایشان در پی میشوند چیزها را ای بطلب میروند در پی آن
قال ما تقول في عروس باتت بليلة حرة ثم ردت في حافرتها
گفت چه میگوئی در حق زن نوخاسته که شب گذرانیده باشد در شب زن آزاد و باز برگردانیده شود در راه آمدن خود

۲۴۷

بُسْرَةَ قَالَ يَجِبُ لَهَا نِصْفُ الصَّدَاقِ وَلَا تَلْزَمُهَا عِدَّةُ الطَّلَاقِ
هنگام صبح گفت واجبست مراورا نیمه کابین ولازم نیاید اورا عدت طلاق

فَقَالَ بَاتَتِ الْعَرُوسُ بِلَيْلَةٍ حُرَّةً اِذَا امْتَنَعَتْ عَلَى زَوْجِهَا فَانْ
گفته میشود شب گذرانید زن نوخواسته درشب زن آزاده هرگاه منع کند از جماع بر شوهر خود پس اگر

اِفْتَضَّهَا قِيلَ بَاتَتْ بِلَيْلَةٍ شَيْبَاءَ وَمِنْهُ قَوْلُ الشَّاعِرِ نَظَمَ طَيِّبَةً هَا
زائل کند بکارت اورا گفته شود باتت بلیلة شیباء واز انست قول شاعر یکو شمارید آن زنرا

وَلَمْ تُطَيِّبْ بِطِيبٍ + رَبَّ مَنْعِ الدَّمِنْ اِعْطَاءِ + بَتَانِ دَرْعَهَا وَبَاتَتْ
بحالیکه بوئیده شد بخوشبوء اگر باز داشتن بهتر ست از دادن ، شب ختم در پیراهن آبی زن و باکره

ضَجِيعِي + فِي بَصِيرٍ وَلَيْلَةٍ شَيْبَاءَ + اِلَّا بَصَائِرَهُمْ اَجْمَعُ بَصِيرَةً فِي الْقِطْعَةِ
همخوابه من ، درخون وشب بردن دوشیزگی + بصیر درینجا جمع بصیرة وآن پاره

مِنَ الدَّمِ وَالْوَرْدِ فِي الْحَافِرَةِ الرُّجُوعُ فِي الطَّرِيقِ الْاَوَّلِ وَكَنَّى بِهِ عَنْ طَلَاقِهَا
ازخون وبازگشتن درحافره برگشتن درراه اولین ست وکنایت کرد بوی ازطلاق آن زن

وَرَدَّهَا اِلَى اَهْلِهَا فَقَالَ لَهُ السَّائِلُ لِلَّهِ دَرُّكَ مِنْ بَحْرٍ لَا يُغْضِغِضُهُ
وبرگردانیدن او بسوی عزیزان او پس گفت مراورا پرسنده که ازطرف خداست فائده تواز دریائیکه کم نمیکند اورا

الْمَاتِحُ وَحَبْرٍ لَا يَبْلُغُ مَدْحَهُ الْمَادِحُ ثُمَّ اَطْرَقَ اِطْرَاقَ الْمُحَيِّ
آب کننده واز دانشمندی که نمیرسد ستایش اورا ستایش کننده باز سر افگند همچو سرفرو افگندن شرم زده

فَاَرْزَمَّ اِزْمَامَ الْمُلَقِّي فَقَالَ لَهُ اَبُو زَيْدٍ اِيهٍ يَا فَتَى فَقَالَ مَتَى وَالَى مَتَى
وخاموش ماندن خاموش ماندن درمانده یعنی پس گفت اورا ابوزید دیگر گوی ای جوان پس گفت کجاست دراز پرسیدن تا کجا باید دادن

فَقَالَ اِنَّهُ لَمْ يَبْقَ فِي كِنَانَتِي مِرْمَاةٌ وَلَا بَعْدَ اِشْرَاقِ صُبْحِكَ
پس گفت هر آئینه شان اینست که باقی نماند در تیردان من تیرے ونه پس روشن شدن صبح تو

مُمَارَاةٌ فَبِاللّٰهِ اَيُّ ابْنِ اَرْضٍ اَنْتَ فَمَا اَحْسَنَ مَا اَنْبَتَتْ فَاَنْشَدَ بِلِسَانٍ
خصومتے پس بخدا کدام مسافرهستی تو پس چه نیکوست انچه ظاهر کردی پس خواند بزبان

ذَلِقِ وصوت صَهْصَلِقِ نظم آناف في العالم مثله + ولأهل العلم قبله +
تیز و آواز سخت مه من در عالم مشهور هستم + و برای خداوندان علم قبله هستم +

غير اني كل يوم + بأين تعرس وبأين تطنب + والغريب الدار لو كحل بطوبى
لیکن بدرستیکه من هر روز + میانه فرود آمدن در آخر شب و کوچ کردن هستم + و مسافر اگر فرود آید + بجنت

لم تطب له + ثم قال اللهم كما جعلتنا ممن هدى ويهدي
خوش نیاید مر او را + پس گفت خدایا چنانکه گردانیدی ما را از کسیکه راه یافته است و راه نموده

فاجعلهم ممن يهتدي ويهدي فساق اليه القوم ذود امع قينة
پس گردان ایشان را از کسیکه راه یابد و هدیه دهد پس راند بسوی او گروه مردم شتر انرا با کنیز سرود گو

وسألوه ان يزورهم القينة بعد القينة فنهض يمينهم العود و
و درخواستند او را اینکه میدهند ایشان را زمانی پس بعد از زمانی پس برخواست بجالیکه آرزو می افگند در ایشان برگشتن را و

يزجي الامة والدود قال الحارث بن همام فاعترضته وقلت له
می راند کنیزک را و شتر انرا گفت حارث پسر پس پیش آمدم او را و گفتم

عهدي بك سفيها فمتى صرت فقيها فظل هنيهة يجول ثم انشأ يقول
دانستن من ترا بی خیال بود و که نادان بودی پس کی گشتی فقیه پس گردید مدتی زمان که جولان فکر میکرد باز آغاز کرد که میگفت

نظم لبست لكل زمان لبوسا + ولابست صرفيه نعمى وبوسا + وعاشرت
پوشیدم برای هر زمان پوشیدنی + و آمیزش کردم دو گردش او را از نیک و بد + و آمیزش نمودم

كل جليس بما + يلائمه لأدوق الجليسا + فعند الرواة أديرا الكلام +
هر همنشین را آنچه زیبنده + مناسب طبع او بود تا در شگفت اندازم همنشین را + پس نزد روایت کنندگان میگردانم سخن را +

وبين السقاة أديرا الكؤسا + فطورا بوعظي أسيل الدموع + وطورا بلهوي
و میانه ساقیان میگردانم پیاله ها را + پس زمانی به پند خود روان میکنم اشکها را + و باری ببازیچه خود

أسر النفوسا + واقري المسامع إما تطفت + بيانا يقود الحرون
شاد مان میکنم جانها را + و ضیافت میکنم گوشها را اگر گویا شدم از فصاحتیکه میکشند سرکش

النُّهُوسا ۱ + وَانْ شِئْتَ ارْعَفْ كَفِّيَ الْيَرَاعَ ۲ + فَسَاقَطُ دُرًّا يَحْلِي الطُّرُوسا ۳ +
توسن راه + واگر نخواهم روان سازد دست من قلم را + پس بریزد مروارید را که آرایش دهد کاغذ ها را +

وَكَمْ مُشْكِلَاتٍ حَلَلْتُ اللُّهَا ۴ + كَفَاءَ فَصَرْنَ يَكْشِفْنَ شُمُوسا ۵ + وَكَمْ مُلْحَةٍ لِي
وبسیار مشکلها که مشابهت دارد سیاه + ازدوی پوشیدگی پس میشوند بکشادن من آفتابها + وبسیار لکاها تکلیف است برای من

خَطَبَ الْعُقُولَ ۶ + وَلِسَانٍ فِي كُلِّ قَلْبٍ رَسِيسا ۷ + وَعَدُوٍّ رَاءَ فَهُتُّ بِهَا فَانْثَنَى ۸ +
که فریفته میشود عقلها + و باقی میماند در هر دل محبت را + بسیار سخن دوست شیرین است که تکلم کردم آن پس برگشته است +

عَلَيْهَا الثَّنَاءُ طَلِيقًا حَبِيسا ۹ + عَلَى أَنَّنِي مِنْ زَمَانِي خُصِصْتُ + بِكَيْدٍ وَلَا
بدوی ستایش سرداده شده بند کرده شده + با آنکه هر آئینه من از روزگار خود خاص کرده شدم + بفریب و نه

كَيْدِ فِرْعَوْنِ مُوسَى ۱۰ + يُسَعِّرُ لِي كُلَّ يَوْمٍ وَغَى ۱۱ + أَطَمَّ مِنْ لَظَاهَا وَطِيسا ۱۲
فریب فرعون با موسی علیه السلام + می افروخت برای من هر روز اندوهیکه + زیر پا میکنم از زبانه او شدت و سختی را

وَطِيسا ۱۳ + وَيَطْرُقُنِي بِالْخُطُوبِ الَّتِي + يُذِبْنَ بْنَ الْقُوَى وَيُشِبْنَ الرُّؤُسا +
زیر پا آوردن سخت + و آهنگ میکند مرا با مورد شوارمی که + میگدازند نیروها را و پیر میکنند سرها را +

وَيُدْنِي إِلَى الْبُعْدِ ۱۴ الْبَغِيضَ + وَيُبْعِدُ عَنِّي الْقَرِيبَ الْأَنِيسا ۱۵ + وَلَوْلَا خَسَاسَةُ
ونزدیک میکند بسوی من چیزیرا که دوست از من دشمنی داشته شده است + و دور میکند از من آنچه نزدیک و انوست بمن اگر نبود فرومایگی

أَخْلَاقِهِ ۱۶ + لَمَا كَانَ حَظِّي مِنْهُ خَسِيسا ۱۷ + فَقُلْتُ لَخَفْضِ الْأَخْوَانِ ۱۸ وَلَا تَلُمِ
عادتهای او + هر آئینه نمیبود بهره من از و فرومایه + پس گفتم او را آرام ده اندوهها را و سرزنش کن

الزَّمَانَ وَاشْكُرْ لِمَنْ نَقَلَكَ عَنْ مَذْهَبِ الْبُلَيْسِ ۱۹ إِلَى مَذْهَبِ ابْنِ إِدْرِيسا ۲۰
روزگار را و سپاس بگو بخدائیکه برد ترا از راه شیطان بسوی مذهب امام شافعی رح

فَقَالَ دَعِ الْهِنَّارَ ۲۱ وَلَا تَهْتِكِ الْأَسْتَارَ وَانْهَضْ بِنَا لِنَضْرِبَ إِلَى مَسْجِدٍ
پس گفت بگذار بدگوئی را و در پرده ها را و برخیز با تا برویم بسوی مسجد

يَقْرُبُ ۲۲ فَعَسَى أَنْ نَرْخَصَ بِالْمَزَارِ دُرَنَ الْأَوْزَارِ فَقُلْتُ هَيْهَاتَ ۲۳
مدینه پس قریب بود اینکه بشویم بزیارت کردن چرک گناهان را پس گفتم دور است

أَنْ أَسِيرَا وَافَقَهُ التَّفْسِيرُ فَقَالَ تَاللّٰهِ لَقَدْ أَوْجَيْتَ ذِمَّاً وَطَلَبْتَ

اینکہ روم مگر آنکہ بفہم بیان مسائل را پس گفت بخدا ہر آئینہ واجب کردی پیانہا را و جستی

إِذْ طَلَبْتَ أَمَّا فَهَاكَ مَا يَشْفِي النَّفْسَ وَيَنْفِي اللَّبْسَ قَالَ فَلَمَّا أَوْضَحَ

وقتیکہ جستی چیز آسانرا پس بگیر انچہ شفا دہد جانرا و دور کند شبہہ را گفت حارث پس چون روشن کرد

لِي الْمُعَمَّى وَكَشَفَ عَنِّي الْغُمَّى شَدَدْنَا الْأَكْوَارَ وَسِرْتُ وَسَارُوا

مرا معمارا و کشاد از من امر پوشیدہ را بستیم پالانہای شتر را و رفتیم و رفت ابو زید

لَمْ أَزَلْ مِنْ مُسَامَرَتِهِ مُدَّةَ مُسَايَرَتِهِ فِيمَا أَنْسَانِي طَعْمَ الْمَشَقَّةِ وَ

ہمیشہ بودم از افسانہ گوئی او تازمان باہم رفتن او در چیزیکہ فراموش کنانید مرا مزہ محنت سفر را

وَدِدْتُ مَعَهُ بُعْدَ الشُّقَّةِ حَتَّى إِذَا دَخَلْنَا مَدِينَةَ الرَّسُولِ وَفُزْنَا

و دوست داشتم با او دوری سفر دراز تا آنکہ ہرگاہ در آمدم بشہر رسول صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم و فیروزی یافتم

مِنَ الزِّيَارَةِ بِالسُّؤْلِ أَشَمَّ وَاعْرَقَ وَغَرَّبَ وَشَرَّقَ الْمَقَامَةُ

از دیدن روضہ منورہ بسوالہا آہنگ شام کرد ابو زید و من قصد عراق نمودم و او بمغرب رفت و من بمشرق رفتم مقامہ

الثالثة والثلثون التقليسية

سی و سوم مشہور بتقلیسیہ

اخبر الحارث بن همام

خبر داد حارث پسر ہمام

قَالَ عَاهَدْتُ اللّٰهَ مُذْ يَفَعْتُ أَنْ لَا أُؤَخِّرَ الصَّلَوٰةَ مَا اسْتَطَعْتُ

گفت پیمان بستم خدارا از زمانیکہ بالغ شدم اینکہ در نگنم نماز را تا ہنگامیکہ توانائی دارم

فَكُنْتُ مَعَ جُوبِ الْفَلَوَاتِ وَلَهْوِ الْخَلَوَاتِ أُرَاعِي أَوْقَاتَ الصَّلَوَاتِ

پس بودم با وجود قطع کردن بیابانہا و بازی کردن در زمانہای خالی از شغل پاس میداشتم وقتہای نماز را

وَأُحَاذِرُ مِنْ مَأْثَمِ الْفَوَاتِ وَإِذَا رَافَقْتُ فِي رِحْلَةٍ أَوْ حَلَلْتُ بِمَحَلَّةٍ

و می ترسیدم از گناہ ترک نماز و ہرگاہ رفیق شدم کسے را در کوچیدن و سفر یا فرود آمدم در منزلے

مَرْحَبًا حَيْثُ بِصَوْتِ الدَّاعِي إِلَيْهَا وَاقْتَدَيْتُ بِمَنْ يُحَافِظُ عَلَيْهَا

مرحبا گفتم آواز خواننده را بسوی نماز و اقتدا کردم بکسیکہ بپیوستگی میکرد بر نماز

فَاتَّفَقَ حِينَ دَخَلْتُ تَفْلِيسَ[1] أَنْ صَلَّيْتُ مَعَ عِصَابَةٍ مَفَالِيسَ فَلَمَّا
پس اتفاق افتاد هنگامیکه در آمدم بشهر تفلیس اینکه نماز کردم باجماعت محتاجان پس هرگاه
قَضَيْنَا الصَّلٰوةَ وَأَرْمَعْنَا الِانْفِلَاتَ بَرَزَ شَيْخٌ بَادِي اللَّقْوَةِ[3] بَالِي الْكِسْوَةِ
ادا کردیم نماز را و آهنگ کردیم برآمدن را پیدا شد پیرکیه ظاهر بود کجی دهن او کهنه بود پوشاک او
وَاللَّقْوَةِ فَقَالَ تَرَحَّمْتُ عَلَى مَنْ خُلِقَ[4] مِنْ طِينَةِ الْحُرِّيَّةِ وَتَفَوَّقَ[5] دُرَّ الْعَصِيَّةِ
و توانائی او پس گفت سوگند میدهم برکسیکه آفریده شد از خاک شرف و بزرگی و خورده است شیر یاری کردن را
إِلَّا مَا تَكَلَّفَ لِي لُبْثَهُ[6] وَاسْتَمَعَ عِنِّي لَفْثَهُ[7] ثُمَّ لَهُ الْخِيَارُ مِنْ بَعْدُ
مگر رنج و مشقت کند برای من ساعتی و شنود از من کلمه باز مر او را اختیار است پس ازان
وَبِيَدِهِ الْبَذْلُ وَالرَّدُّ فَعَقَدَ[8] لَهُ الْقَوْمُ الْحُبَا وَرَسَوْا أَمْثَالَ
و بدست او است بخشیدن و ندادن پس محبت کردند برای او قوم زانو بند ها را و استوار شدند مانند
الرُّبَا فَلَمَّا أَنِسَ حُسْنَ إِنْصَاتِهِمْ وَرَأَنَهُ[9] حَصَاتِهِمْ قَالَ يَا أُولِي
پشتها پس چون دید نکوئی خاموشی ایشان و گرانی و آهستگی خرد های ایشان گفت ای خداوندان
الْأَبْصَارِ الرَّامِقَةِ وَالْبَصَائِرِ الرَّائِقَةِ أَمَا يُغْنِي عَنِ الْخَبَرِ الْعِيَانُ وَ
چشمهای بینا و دانشهای عجیبه آیا بی نیاز نمیکند از خبر بچشم دیدن و
يُنْبِئُ عَنِ النَّارِ الدُّخَانُ شَيْبٌ لَائِحٌ وَوَهْنٌ فَادِحٌ وَدَاءٌ وَاضِحٌ
آگاه نمیکند از آتش دود و پیری هویداست و سستی گرانبار کننده است و مرض ظاهر است
وَالْبَاطِنُ فَاضِحٌ وَلَقَدْ كُنْتُ وَاللّٰهِ مِمَّنْ مَلَكَ وَمَالَ[10] وَوَلِيَ وَ
و درون من رسوا کننده است و بتحقیق بودم بخدا از جمله کسیکه مالک بود و خداوند مال بود و حاکم بود و
آلَ[11] وَزَوَلَ وَأَنَالَ وَوَصَلَ وَصَالَ فَلَمْ تَزَلِ الْجَوَائِحُ[12] تَسْتَحُتُّ[13] وَالنَّوَائِبُ
سیاست میکرد عطا میداد و بخشش میکرد و صله می بخشید و حمله بر دشمن میکرد پس همیشه است که میخراشد او را و ازیخ بر میکند و حوادث زمانه
تَنْحَتُ حَتَّى الْوَكْرُ قَفْرٌ وَالْكَفُّ صِفْرٌ وَالشِّعَارُ ضُرٌّ وَالْعَيْشُ مُرٌّ
می تراشد تا آنکه خانه خالی ست و دست تهی از مال ست و جامه گرنده است و زندگی تلخ ست

[1] تفلیس اسم شهریست از شهرهای ارمینیه بفتح تا بلغت من آن کذا فی المعجم البلدی و شارح المقامات گوید تفلیس بضم القاف و کسر الفاء و سکون الیاء و فتح السین المهملة و بعد الالف سین اخری و فی آخرها یاء اخری و هی بلدة من آذربیجان و بینها و بین برذعة اثنی عشر فرسخا و قیل بینها و بین گنجة اثنا عشر فرسخا و قیل بینها و بین تفلیس یوم و قیل یومان و قیل ثلثة ایام و قیل اربعة ایام و قیل خمسة ایام و قیل ستة ایام و قیل سبعة ایام و قیل ثمانیة ایام و قیل تسعة ایام و قیل عشرة ایام و قیل اقل من یوم و قیل اکثر من یوم و قیل اکثر من یومین و قیل اکثر من ثلثة ایام و قیل اکثر من اربعة ایام و قیل اکثر من خمسة ایام و قیل اکثر من ستة ایام و قیل اکثر من سبعة ایام و قیل اکثر من ثمانیة ایام و قیل اکثر من تسعة ایام و قیل اکثر من عشرة ایام و قیل اکثر من اقل من یوم و قیل اکثر من اکثر من یوم و قیل اکثر من اکثر من یومین و قیل اکثر من اکثر من ثلثة ایام و قیل اکثر من اکثر من اربعة ایام و قیل اکثر من اکثر من خمسة ایام و قیل اکثر من اکثر من ستة ایام و قیل اکثر من اکثر من سبعة ایام و قیل اکثر من اکثر من ثمانیة ایام و قیل اکثر من اکثر من تسعة ایام و قیل اکثر من اکثر من عشرة ایام و قیل اکثر من اکثر من اقل من یوم و قیل اکثر من اکثر من اکثر من یوم و قیل اکثر من اکثر من اکثر من یومین و قیل اکثر من اکثر من اکثر من ثلثة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اربعة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من خمسة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من ستة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من سبعة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من ثمانیة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من تسعة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من عشرة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اقل من یوم و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من یوم و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من یومین و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من ثلثة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اربعة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من خمسة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من ستة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من سبعة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من ثمانیة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من تسعة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من عشرة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اقل من یوم و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من یوم و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من یومین و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من ثلثة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اربعة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من خمسة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من ستة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من سبعة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من ثمانیة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من تسعة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من عشرة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اقل من یوم و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من یوم و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من یومین و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من ثلثة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اربعة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من خمسة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من ستة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من سبعة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من ثمانیة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من تسعة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من عشرة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اقل من یوم و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من یوم و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من یومین و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من ثلثة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اربعة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من خمسة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من ستة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من سبعة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من ثمانیة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من تسعة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من عشرة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اقل من یوم و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من یوم و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من یومین و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من ثلثة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اربعة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من خمسة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من ستة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من سبعة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من ثمانیة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من تسعة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من عشرة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اقل من یوم و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من یوم و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من یومین و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من ثلثة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اربعة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من خمسة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من ستة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من سبعة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من ثمانیة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من تسعة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من عشرة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اقل من یوم و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من یوم و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من یومین و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من ثلثة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اربعة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من خمسة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من ستة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من سبعة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من ثمانیة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من تسعة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من عشرة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اقل من یوم و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من یوم و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من یومین و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من ثلثة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اربعة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من خمسة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من ستة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من سبعة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من ثمانیة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من تسعة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من عشرة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اقل من یوم و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من یوم و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من یومین و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من ثلثة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اربعة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من خمسة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من ستة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من سبعة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من ثمانیة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من تسعة ایام و قیل اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من اکثر من عشرة ایام و قیل اکثر من

وَالصَّبِيَّةُ يَتَضَاغَوْنَ مِنَ الطَّوَى وَيَتَمَنَّوْنَ مُصَاصَةَ النَّوَى وَلَمْ

وبچگان فریاد میکنند از گرسنگی و آرزو میکنند انچه مکیده شود از خستهای خرما و نه

أَقُمْ هٰذَا الْمَقَامَ الشَّائِنَ وَاكْشِفْ لَكُمُ اللَّثَامَ إِلَّا بَعْدَ مَا شَقِيتُ وَلَقِيتُ

ایستادم در بنجای عیب کننده و نکشادم برای شما دفینه ها را مگر پس از انکه در یافت مراشقاوت و رسید مرا القوة

وَشِبْتُ قَبْلَ مَا لَقِيتُ فَلَيْتَنِي لَمْ أَكُنْ بَقِيتُ ثُمَّ نَاوَلَهُ نَاقُورَهُ الْأَسِيفُ وَأَنْشَدَ

و پیر شدم از سختی که دیدم پس کاش نبودم که باقی می ماندم باز آه کشید بچوآه کشیدن اندوهگین و خواند او

بِصَوْتٍ ضَعِيفٍ نَظْمَ أَشْكُو إِلَى الرَّحْمٰنِ سُبْحَانَهُ + تَقَلُّبَ الدَّهْرِ وَعُدْوَانَهُ +

بآوازیست زاری میکنم بسوی خدا تعالے + از برگشتن زمانه وستم او +

وَحَادِثَاتٍ قَرَعَتْ مَرْدِنِي + وَقَوَّضَتْ مَجْدِي وَبُنْيَانَهُ + وَاهْتَصَرَتْ عُودِي

واز حادثها که فتنه ها سنگ مرا + و ویران کرد بزرگی مرا و بنیاد او را + و بشکست چوب مرا

وَيَا وَيْلَ مَنْ + تَقْتَصُّهُ الْأَحْدَاثُ اقْتِصَانَهُ + وَاهْمَلَتْ كَالْعَيْنِ حَيْثُ جَلَتْ + مِنْ تَرَعِ

ای وای بر انکس + که بشکند حوادث شاخهای او را + و گرداند خداوند قحط منزل مرا تا انکه برآورد + از خانه من که

الْمَحْلِ جِذَانَهُ + وَغَادَرَتْنِي جَائِرًا يَائِرًا + أَكَابِدُ الْفَقْرَ وَأَشْجَانَهُ + مِنْ بَعْدِ مَا كُنْتُ

قحط تاکستها + و موشهای او را + و گذاشت مرا سرگشته هلاک شونده + و میکشم درویشی را و اندوهها او را + پس از انکه بودم

أُخَاثِرُ وَةً + وَسَيْحُبِي فِي النِّعَمِ اِرْدَانَهُ + يَخْتَبِطُ الْعَافُونَ أَوْرَاقَهُ + وَيَحُلُّ السَّادُونَ

خداوند سروری + که میکشید در نعمت آسیابها خود را + سوال میکردند طالبان عطای او را + و ستایش میکردند بشب روندگان

بِنَيْرَانِهِ + فَأَصْبَحَ الْيَوْمَ كَأَنْ لَمْ يَكُنْ + أَعَانَهُ الدَّهْرُ الَّذِي عَانَهُ + وَأَزْوَرَ مَنْ كَانَ

آتش او را + پس گردید امروز گویا که نبود + که اعانت کرد او را زمانه که چشم زخم رسانید او را + و برگشت کسیکه بود

لَهُ زَائِرًا + وَعَافَ عَافِي الْعُرْفِ عِرْفَانَهُ + فَهَلْ فِي بَحْرَتِهِ مَا يَرِي + مِنْ ضَرْعِ شَيْخٍ دَهْرُهُ

او را زیارت کننده کرامت کرد جویندهٔ احسان شناختن او را + پس آیا هست جوانی که اندوهناک کند او را انچه می بیند از گرسنگی پیری که زمانه او

خَانَهُ + فَيُفْرِجَ الْهَمَّ الَّذِي هَمَّهُ + وَيُصْلِحَ الشَّأْنَ الَّذِي شَأْنَهُ + قَالَ الرَّاوِي

یانت کرد او را + پس دور کند اندوهیکه گداخت او را + و نیکو کند خالی را که عیبناک کرده است او را + گفت راوی کننده

فَصَبَتِ الجَمَاعَةُ إِلَى أَنْ تَسْتَثْبِتَهُ لِتَسْتَبْحِثَ جِنَايَتَهُ وَتَسْتَفِضَّ حَقِيقَتَهُ

پس مائل شد جماعت بسوی اینکه ثابت کنند او را که کیست تا برآورند احوال زندگانی او را و افشانند خاندان او را

فَقَالَتْ لَهُ قَدْ عَرَفْنَا قَدْرَ زَنْتَكَ وَرَأَيْنَا دُرَّ مُزْنَتِكَ فَعَرِّفْنَا دَوْحَةَ

پس گفت جماعت او را ای آنکه شناختیم اندازهٔ سنجیدگی تو و دیدیم آب ابر ترا پس بشناسان ما را درخت

شُعْبَتِكَ وَاحْسِرِ اللِّثَامَ عَنْ لَسْبَتِكَ وَاعْرِضْ أَعْرَاضَ مَنْ مُنِيَ بِالْأَعْنَاتِ

شاخ خودت را و دور کن پرده را از اصل خود پس روگردانیدن چون روگردانیدن کسیکه مبتلا شود به رنج و مشقت

أَوْ بَشِّرْ بِالْبَنَاتِ وَجَعْلِ يَلْعَنُ الضَّرُورَاتِ وَيَتَأَفَّفُ مِنْ تَغَيُّضِ

یا خبر داده شود بزادن دختران و آغاز کرد که لعنت میکرد هنگام ضرورتها و اف اف میگفت از رفتن و نقصان

الْمُرُوَاتِ ثُمَّ انْتَدَبَ بِلَفْظٍ صَادٍ وَجَرْسٍ خَادِعٍ نَظْمَ لَعَمْرُكَ مَا كُلُّ قَرْعٍ يَدُلُّ

مردمیها بازخواند بلفظ ظاهر وآواز فریبنده سوگند زندگی تو نیست هر شاخ که راه نماید

جَنَاهُ الَّذِي يَدُلُّ عَلَى أَصْلِهِ * فَكُلْ مَا حَلَا حِينَ تُؤْتَى بِهِ * وَلَا تَسْأَلِ السَّهْمَ عَنْ

میوهٔ چیده او که گذیدست بر اصل او * پس بخور آنچه شیرینست وقتیکه آورده شود * و مپرس انگبین را * از

نَحْلِهِ * وَمَيِّزْ إِذَا مَا اعْتَصَرْتَ الْكُرُومَ * سُلَافَةَ عَصْرِكَ مِنْ خَلِّهِ * لِتَغْلُوَ وَتَرْخُصَ

زنبورا * و جدا کن هرگاه افشردی انگور ها را * خلاصه افشردن خود را از سرکه * تا گران بها گردی و ارزان کنی از آزمایش

عَنْ خَابِهِ * وَتَشْرِيَ كَالْأَشَرِيِّ مِثْلَهُ * فَعَادَ عَلَى الْفَطِنِ اللَّوْذَعِيِّ * دُخُولُ الْعَمِيرَةِ فِي عَقْلِهِ *

و تا فروشی همچو اشری مانند او * پس بنگست بر زیرکِ تیز طبع * درآمدن عیب و سستی تدبیر در خرد او *

قَالَ فَأَزْدَهَى الْقَوْمَ بِذِكَائِهِ وَدَهَائِهِ وَاخْتَلَبَهُمْ بِحُسْنِ أَدَائِهِ مَعَ دَمَاثَةِ

گفت راوی پس شگفت آورد قوم را با تیزی ذهن خود و زیادت کرد

وَفَرِيقٍ آنَسَهُمْ * بِنَكْتِ عِبَارَتِهِ بِبَيَاضِ خَدِّهِ

حَتَّى جَمَعُوا الْخَبَايَا الْخُبْنَ وَخَفَايَا الثُّبَنِ وَقَالُوا لَهُ يَا هَذَا إِنَّكَ حُمْتَ

تا آنکه فراهم کردند برای او پنهانیهای غبغبهای خود را و پنهانیهای بغلهای خود را و گفتند او را ای فلان تو هر آینه گرد گشتی

عَلَى رَكِيَّةٍ بَلِيَّةٍ وَتَعَرَّضْتَ لِخَلِيَّةٍ خَلِيَّةٍ فَخُذْ هَذِهِ الْخَشَبَةَ بِهِ

بر چاه کم آب و پیش آمدی بخانهٔ زنبور که تهی ست پس بگیر این چیز * اندک را

وَهُبِهَا الْاِخْطَاءَ وَالْاِصَابَهْ فَنَزَلَ قَلْهُمْ مَنْزِلَةَ الْكُثْرِ وَوَصَلَ قَبُوْلَهْ

وپندار آنرا نه خطاست و نه صواب کردن پس فرود آورد قلیل ایشان را بمرتبه کثیر و پسند کردند پذیرفتن آنرا

بِالشُّكْرِ ثُمَّ بَرَى بِحَشْفَتِهِ وَيَنْتَبُ بِالْخَبْطِ طُرُقَهْ قَالَ الْمُخْبِرُ بِهٰذِهِ الْحِكَايَةِ

بسپاسی زیشت گردانید بحالیکه میکشید نیمه تن خود را و غارت میکرد بیابانرا کوفتن راهها خود را گفت خبر دهنده باین حکایت

فَصُوْرَ لِيْ اَنَّهُ مُخِيْلٌ بِسَلِيْتِهِ مُتَضَلِّعٌ فِيْ مِشْيَتِهِ فَنَهَضْتُ اَتَّبِعُ مِنْهَاجَهْ

پس نمود مرا که هر آینه او تغیر دهنده است بصورت خود را و ساختگی کننده است در رفتار خود پس برخاستم که میرفتم راه او را

وَاَقْفُوْ اِدْرَاجَهْ وَهُوَ يَحْظِنِيْ شَزَرًا وَيُوْسِعُنِيْ هَجْرًا حَتّٰى اِذَا خَلَا الطَّرِيْقُ

و پیروی میکردم راههای او را و میدید مرا بدنبال چشم و فراخ میگردانید مرا جدائی تا آنکه چون خالی شد راه

وَاَمْكَنَ التَّحْقِيْقُ نَظَرَ اِلَيَّ نَظْرَةَ مَنْ هَشَّ وَبَشَّ وَمَاحَضَ بَعْدَ مَا غَشَّ

و ممکن شد راست گفتن دید بسوی من همچو دیدن کسیکه شادمان و سبک روح باشد و دوستی خالص کرد پس از آنکه آمیزش نمود

وَقَالَ لِيْ اِنِّيْ لَاَخَالُكَ اَخَا غُرْبَةٍ وَرَائِدَ صُحْبَةٍ فَهَلْ لَكَ فِيْ رَفِيْقٍ

و گفت مرا بتحقیق من می پندارم مسافر و جوینده یاران پس آیا رغبتی ترا هست در یاری که

يَرْفُقُ بِكَ وَيَرْفِقُ وَيُنْفِقُ عَلَيْكَ وَيُنْفِقُ فَقُلْتُ لَهُ لَوْ اَتَانِيْ بِهٰذَا

نرمی کند با تو و سود رساند و رواج دهد ترا و نفقه دهد پس گفتم او را اگر بیاید مرا این قسم

الرَّفِيْقُ لَوَاتَانِيْ التَّوْفِيْقُ فَقَالَ لِيْ قَدْ وَجَدْتَ فَاغْتَبِطْ وَاسْتَرْمَتْ

یار هر آینه یاری کند مرا توفیق پس گفت بمن بتحقیق یافتی پس خوشحال شو و بزرگی یافتی

فَارْتَبِطْ ثُمَّ ضَحِكَ مَلِيًّا وَتَمَثَّلَ لِيْ بَشَرًا سَوِيًّا فَاِذَا هُوَ شَيْخُنَا

پس به بند و نگهدار او را باز خندید زمانی دراز و نمودار شد برای من آدمی تمام خلقت پس ناگاه او پیر ما

اَبُوْ زَيْدٍ سَرُوْجِيٌّ لَا قَلَبَةَ بِجِسْمِهِ وَلَا شَيْهَمَةَ فِيْ وَسْمِهِ فَفَرِحْتُ بِلُقْيَتِهِ

ابو زید سروجی ست نه بیماری بر بدن اوست و نه خمی در صفت علامت او پس شاد شدم بدیدن او

وَكَذَّبْتُ بِلَقْوَتِهِ وَهَمَمْتُ بِلَثْمِ مَتْنِهِ عَلٰى سُوْءِ مَقَامَتِهِ فَتَحَافَاهُ وَانْشَدَ

و دروغ گفتم دهن او را قصد کردم بسر زنش او بر زبونی مجلس او پس کشاد دهن خود را و خواند

قبل ان الحاه نظم ظهرت برث لكيما يقال + فقير رحى الزمان المرحى +
پیش از انکه ملامت کنم اورا پیدا شدم بجامه کهنه تا نگفته شود + درویشیست که میراند روزگار کم نکوئی را +

واظهرت للناس ان قد فلجت + فكم نال قلبي به ما توجى + ولولا الرثاثة
وظاهر کردم برای مردم اینکه تحقیق مفلوج شدم + پس بسیار رسیده است دل من بآن چیزیرا که امید کرده است + واگر نبودی کهنگی جامه

لم يرث لي + ولولا التقالح لم الق فلجا + ثم قال انه لم يبق لي بهذه الارض
رحم کرده نمیشد برمن + واگر نبودی ظاهر کردن فالج نمیدیدم پیروزی را + باز گفت تحقیق شان اینست که باقی نماند برای من درین مکان

مرتع ولا في اهلها مطمع فان كنت الرفيق فالطريق الطريق فسرنا
چراگاه ونیست درساکنان او جای آرزومندی پس اگر باشی یار راه پس قصد کن راه رفتن را پس رفتیم

منها منجردين وراقته عامين اجردين وكنت على ان اصحبه ما عشت
ازان زمین بجالیکه زودی کنندگان بودیم ورفاقت کردم اورا دو سال کامل وتمام بودم برنیکه همراه ویار باشم او را تا زمانیکه زندگی کنم

فابى الدهر المشت المقامة الرابعة والثلثون
پس سر باز زد زمانه پراگنده کننده مقامه سی و چهارم

الزبيدية حكى الحارث بن همام قال لما جبت البيد الى
مشهور بزبیدیه حکایت کرد حارث پسر همام گفت هرگاه بریدم دشتها را بسوی

زبيد صحبني غلام قد كنت دبيته الى ان بلغ اشده وثقفته حتى اكمل
شهر زبید رفاقت کرد مرا کودکیکه تحقیق بودم پرورش میکردم اورا تا آنکه رسید قوت خود را واست کردم اورا تا آنکه کامل کرد

رشده وكان قد انس باخلاقي وخبر مجالب وفاقي فلم يكن
براه شدن خود را وبود تحقیق الفت داشت باعادتهای من ودانست جایهای کشیدن وموافقت من پس نبود

يخطى مرامي ولا يخطى في المرامي لاجرم ان قربة التاطت بصفري
که تجاوز کند مراد مرا وخطا نمیکرد در نشانهای حقا که بدرستیکه نزدیکی او متصل شد بدل من

واخلصته لحضري وسفري فالوى به الدهر المبيد حين
ودوست خالص کردم اورا برای اقامت خودم وسفر خودم پس برد اورا زمانه هلاک کننده وقتیکه

ضمتنا زبید فلما شالت نعامتہ وسکنت نامتہ بقیت عاما
جمع کردما را شہر زبید پس چون بلند شد شتر مرغ او و خاموش شد آواز او ماندم یکسال
لا اسیغ طعاما ولا اریغ غلاما حتی الجانتی شوائب الوحدۃ و
کہ بگلو فرو نبردم طعام را و نمی جستم کودکے را تا آنکہ مضطر کرد مرا حوادث تنہائے و
متاعب القومۃ والقعدۃ الی ان اعتاض عن الدار الخرزوانتاد
مشقتہاے برخاستن و نشستن تا آنکہ عوض گیرم از مروارید خرمہرہا را و بجویم
من هوسدادمن عوز فقصدت من بیع العبید بسوق زبید
کسے را کہ او قوت لایموت باشد از درپیش شدن پس ارادہ کردم کسی را کہ فروشد بندہ را در بازار زبید
وقلت اريد عبدا يعجب اذا قلب ويحمد اذا جرب ولكن ممن
وگفتم میخواہم بندۂ را کہ در شگفت آرد چون تجربہ کردہ شود و ستایش کردہ شود چون آزمودہ گردد و باید کہ باشد از کیسہ
خرجہ الاکیاس واخرجہ الی السوق الافلاس فاهتز كل
تعلیم کردہ باشد او را زیرکان و برآوردہ باشد او را بسوی بازار درویشے پس خرامید ہر یک
منهم لمطلبي ووثب وبذل تحصيله عن كثب ثم دارت
از ایشان برای مطلب من و برجست و خرج کرد کوشش خود را از نزدیکی باز گردانید نہ
الاهلة دورها وتقلبت كورها وما بخزمن وعودهم
ماہہا دورۂ خود را و گردانید ند ماہہا زیادت خود را و نقصان خود را و راست نشد از وعدہاے ایشان
وعد ولا سيخ لها رعد فلما رايت النحاسين ناسين او متناسين
وعدہ و نریخت آب برای آن آوازہ پس چون دیدم فروشندگان را از اموش کنندگان یا بتکلف فراموش کنندگان
علمت ان ليس كل من خلق يفري وان لن يحك جلدي مثل ظفري
دانستم اینکہ نیست ہر کس کہ بیافریند و نہ کند قطع کند برجہت اصلاح و اینکہ نخراشد پوست مرا مانند ناخن من
فرفضت مذهب التفويض وبرزت الى السوق بالصفر والبيض
پس کہ اشتم من راہ سپردن را و برآمدم بسوے بازار بازر و سیم

فاني لاستعرض الغلمان واستعرف الاثمان اذ عارضني رجل وقد اختطم[1]
بعد ازین تحقیق من پیش آمد من بخواستم غلامانرا و شناختن میبستم قیمتهارا ناگاه پیش آمد مرا مردیکه هر آئینه کرده بود در جانب بینی
بلثام وقبض على زند غلام وقال نظم التشتري[2] مني غلاما صنعا[3]
پرده را و گرفته بود بر بند دست غلام و گفت آیا نزید میکنی از من غلامیکه زیرک باشد
في خلقه وخلقه قد برعا[4] بكل ما نطت[5] به مضطلعا بشفيك ان قال
در سرشت خود و خوی خود تحقیق فائق است بهر چیزیکه بآویزی بآن غلام قوی باشد شفا دهد ترا اگر سخن گوید
وان قلت وعا[6] وان تصبك عثرة يقل لعا وان تشم السعي في لنا دسعى[7]
و اگر گوئی نگاه میدارد و اگر برسد ترا لغزشی و نکبتی بگوید لفظ لعا و اگر تکلیف کنی اورا دویدن در آتش دود
وان تصاحبه ولو يوما رعى وان تقنعه بظله[8] قنعا وهو على الكيس[9] الذي
و اگر مصاحب کنی اورا اگرچه یکروز نگهدارد حق صحبت را و اگر قناعت گردانی اورا بسم گوسفند قناعت کند و آن بزیرکی بست که
قد جمعا ما فاه قط كاذبا ولا ادعى[10] ولا اجاب مطمعا حين دعا ولا
تحقیق جمع کرده است سخن نگفت هرگز بحالیکه دروغگو باشد و نه دعوی باطل کرد و اجابت نکرد طمع را زمانیکه بخواند و
استجاب نثرا[11] ولا دعا وطالما ابدع فيما صنعا وفاق في النظم وفي النثر معا
روا نمیدارد ظاهر کردن از را که سپرده شد اورا و بسا اوقات نمی آرد در چیزیکه پیشه میکند و برتر است در نظم و در نثر هر دو
والله لو لا ضنك عيش صدعا[12] وصيبة اضحوا عراة جوعا ما بعته بملك
قسم بخدا اگر نبودی تنگی زندگانی که شکسته و کوفته است و اگر نبودندی طفلان من که گشتند برهنه گرسنه نه فروختمی اورا بپادشاهی
كسرى اجمعا قال الراوي فلما تاملت خلقه[13] القويم وحسنه
انوشیروان تمام گفت روایت کننده پس چون تامل کردم آفرینش راست اورا و حسن اورا
الصميم[14] خلته من ولدان جنة النعيم وقلت ما هذا البشر ان هذا
که خالص است گمان بردم اورا از زادگان بهشت نعیم و گفت نیست این انسان نیست این
الا ملك كريم ثم استنطقته عن اسمه[15] لا رغبة في علمه[16] بل
مگر فرشته بزرگ بارگاهی خواستم اورا از نام او نه سبب خواهش در دانستن او بلکه

[1] قوله اختطم لثامه ای ایستاد
[2] قوله نظم التشتري ای ایستاد
[3] قوله صنعا ای صناعا فاذق في الصناعة
[4] قوله برعا ای حاذق في الصناعة
[5] قوله نطت ای علق
[6] قوله وعا ای حافظ
[7] قوله دسعى ای دسا
[8] قوله بظله ای بسم شاته
[9] قوله الكيس ای الحذق
[10] قوله ادعى ای ادعى باطلا
[11] قوله نثرا ای باطلا
[12] قوله صدعا ای مصدوعا
[13] قوله خلقه ای خلقته
[14] قوله الصميم ای الخالص
[15] قوله استنطقته ای سالته
[16] قوله لا رغبة في علمه ای لا رغبة في السؤال عن علمه

لانظر[11] این فصاحته من صباحته وکیف لهجته[12] من بهجته فلم ینطلق[13] بحلوة
تا نگردم تا کجاست فصاحت او از حسن آن و چگونه است گویائی او از خوبی او لیس گویا نشنه بشیرین

ولامرة ولافاه فوهة[14] ابن امة[15] ولاحرة فضربت عنه صفحا وقلت
و نه تلخ و تکلم نکرد هیچ سخن گفتن پرستار زاده و نه آزاد پس برگردانیدم از و جانب رو او گفتم او را

قبحا لعینیك[16] وشقها فغار فی الضحاك[17] وانجد ثم انتفض[18] لأسل الّی واشتد
زشتی باد در ماندگی ترا بسبب درشتی پس فرو رفت در خندیدن و بلند شد باز جنبانید بشتاب سر خود را بسوی من و خواند

نظم یامن[19] تلهب غیظه اذ لم أجئ ✦ باسمی له ماهکذا من ینصف ✦ انکان
ای کسیکه برافروخت خشم او وقتیکه ظاهر نکردم ✦ نام خود مرا و را نباشد اینچنین کسیکه انصاف کند ✦ اگر باشد که

لایرضیك الانکشفه ✦ فاصغ[20] له انا یوسف[21] انا یوسف ✦ ولقد کشفت[22]
خوشنود نکند ترا مگر کشود و ظهور او ✦ پس بشنو آن نام را من یوسف هستم من یوسف هستم ✦ و بتحقیق کشادم

لك القطاء فان تکن ✦ فطنا عرفت وما اخالك تعرف ✦ قال فسری عنی
برای تو پوشش را پس اگر هستی تو ✦ زیرک شناختی و گمان نمی برم ترا که بشناسی ✦ گفت حارث پس برداز من خشم من

بشعره واستبق لبی بسحره حتی شُدِهتُ[23] عن التحقیق وانسیت قصته
بشعر خود و مالک شد خرد مرا بجاد و می خود تا آنکه بیخود شدم از تمیز کردن و فراموش کنانیده شدم حال

یوسف الصدیق ولم یکن لی هم الا مساومة[24] مولاه فیه واستطلاع
یوسف راست گوی را و نبود مرا اندوهی مگر نرخ گران کردن آقای او در وی و آگهی یافتن و پرسیدن

طلع الثمن لأوفیه وکنت احسب ان سینظر شزرا[25] الّی ویغلی السیمة علی
خبرهای او تا وفا کنم او را و بود م که می پنداشتم هر آئینه او خواهد دید بدنبال چشم بسوی من و گران خواهد کرد بهار را بر من

فما حلق[26] الی حیث حلفت ولا اعتلق بما به اعتللت بل قال ان
پس نه بر دموئے تا بجائیکه بر دم و نه در آویخت بچیزیکه بآن در آویختم بلکه گفت هر آئینه

العبد اذا نزر ثمنه وخفت[27] مؤنه تبرك بمولاه ولاتخن علیه هواه و
بنده هرگاه اندک شود بهای او و سبک باشد نان و جامه او مبارک بیند او را آقای او و در پیچید بر موئے محبت او و

الى لا وثر تحبيب هذا الغلام اليك بان أخفف ثمنه عليك فنزن
بتحقیق من ہر آئنہ اختیار مسلم محبوب داشتن این غلام بسوی تو باینکہ سبک کنم بہای او در ابر تو پس بسنج

مائتي درهم ان شئت واشكر لي ما حييت فنفدته ا ابلغ في الحال كما
دو صد درم را اگر میخواہی وسپاس کن مرا تا زمانیکہ زندہ باشی پس دادم او را آن عدد ہمانوقت

ينقد في الرخيص الحلال ولم يخطر لي ببال ان كل مرخص غال فلما
چنانکہ داده میشود در جنس ارزان حلال وخطور نکرد مرا در دل کہ تحقیق ہر چیز ارزان انجام او فریبست پس چون

تحققت الصفقة وحقت الفرقة هملت عينا الغلام ولاح هول دمع
ثابت شد فروختن ویقین شد جدائی روان شدند ہر دو چشم غلام و ظاہر شد ہجو روان شدن اشک

الغمام ثم اقبل على صاحبه وقال تظم لحاك الله هل مثلي يباع + لكيما
ابر پس رو بر آورد بر آقای خود وگفت ملامت کند ترا خدا آیا مانند من فروخته میشود + تا

تشبع الكرش الجياع + وهل في شرعة الانصاف اني + اكلف خطة
سیر شوند بچگان گرسنه + و آیا ہست در شریعت انصاف کہ تحقیق + من تکلیف کرده شوم کاریرا

لا تستطاع + وان ابلى بروع بعد دوع + ومثلي حين تسلى لا يباع + اما جزيتني
کہ توانائی آن داشته نشود + اینکہ مبتلا کرده شوم در ترس پس از ترس + حال آنکہ مانند من ہنگامیکہ آزموده شود ترسانیده نشود + آیا نیازموده

فخبرت مني + نصائح لم يمازجها خداع + وكم ارصدتني شركا لصيد
پس دانستی از من + پندہائیکہ نیامیخته است او را فریب + وبسیار زمان آماده کردی مرا برای شکار

فعدت وفي حبائلي السباع + ونطت بي المصاعب فاستقادت +
پس بازگشتم حال آنکہ در دامہای من درندگانند + ودر آویختی با من کارہای سخت را پس گریدند +

مطاوعة وكان بها امتناع + واي كريهة لم ابل فيها + وغنم لم يكن لي
فرمان بردار حال آنکہ بود بآن دشواری + وکدامی امر دشوار است کہ نیازموده شدم در او + وکدام غنیمت فائده است کہ نبود مرا

فيباع + وما ابديت لي الايام جرما + فيكشف في مصادمتي القناع +
در وی دستی + و ہویدا کرده است برای من روزگار گناہی + پس کشاده شود در ہمدیگر بدین سبب پرده را +

وَلَم تَعتَرِ بِحَدَاثَةِ اللهِ مِنِّي + عَلى عَيبٍ يَكُمُّ أَوِ ادِّعَاءِ + فَانِّي سَاغَ عِندَكَ نَبذُ
واطلاع نیافتی بستایش آنچی ازمن + برعیبی که پوشانیده شود یا بشهرت داده شود + پس چگونه آسانست نزد تو گذاشتن

عَهدِي + كَمَا نَبَذَتْ بُرَايَتُهَا الصُّنَاعُ + وَلِمَ سَمِحَتْ قَرُونُكَ بِامتِهَانِي وَانِ أُشتَرَى
پیمان من + چنان که بگذارد تراشنده چوب رازن کاریگر + وچرا جوانمردی کرد نفس تو بخواری من + وانیکه فروخته شوم

كَمَا يُشرَى المَتَاعُ + وَهَلَا صُنتَ عِرضِي عِندَ صَونِي + حَدِيثَكَ يَومَ جَدَّ بِنَا الوَدَاعُ
چنانکه فروخته میشود کالا + وچرا نگاه نداشتی آبروی مرا از فروختن همچو نگهداشتن من + سخن ترا روز یکه ثابت شد بما جدائی +

وَقُلتَ لِمَن يُسَاوِمُ فِيَّ هَذَا + سَكَابِ فَمَا يُعَادُ وَلَا يُبَاعُ + فَمَا أَنَا دُونَ ذَاكَ
وچرا نه گفتی مر کسی را که خریدن میخواهد در من این سخن + که این کالا بست پس عاریت گرفته شود و نه فروخته شود + پس نیستم فروتر از ان اسپ

الطَّرفِ لَكِن + طِبَاعُكَ فَوقَهَا تِلكَ الطِّبَاعُ + عَلَى أَنِّي سَأَنشُدُ عِندَ بَيعِي أَضَاعُونِي
برزگ مگر + طبع تو بالاتر از وست این طبع ای طبع مالک اسپ + یا آنکه هر آئنه من میخوانم هنگام فروش خود + ضایع کردند مرا

وَأَيُّ فَتًى أَضَاعُوا + قَالَ فَلَمَّا دَعَى الشَّيخُ ابنَيهِ وَعَقَلَ مُنَاغَاتَهُ تَنَفَّسَ
وچه نیکو جوان را ضایع کردند + گفت راوی پس چون یاد گرفت پیر بیتهای او راه + شنید سخن نرم او را کشید

الصُّعَدَاءَ وَبَكَى حَتَّى أَبكَى البُعَدَاءَ ثُمَّ قَالَ لِي إِنِّي أُحِلُّ هَذَا الغُلَامَ
دم سرد دراز و گریست تا آنکه گریانید مردم دور را باز گفت بمن که بتحقیق فرود می آرم این غلام را

مَحَلَّ وَلَدِي وَلَا أُمَيِّزُهُ عَن أَفلَاذِ كَبِدِي وَلَولَا خُلُومُ رَاحَتِي وَخُبُوُّ
بجای فرزندخود و فرق نمیکنم + از پارهای جگر خود و اگر نمبود تهی بودن جای شتران من و فرو بردن

مِصبَاحِي لَمَا دَرَجَ عَن عُشِّي إِلَى أَن يَشِيعَ نَعشِي وَقَد رَأَيتَ مَا قَالَ بِهِ
چراغ من هر آئینه نمیرفت از خانهٔ من تا آنکه برداشته میشد جنازهٔ من و بتحقیق دانستی انچه گفت بآن

مِن لَوعَةِ البَينِ وَالمُؤمِنُ هَيِّنٌ لَيِّنٌ فَهَل لَكَ فِي تَسلِيَةِ قَلبِهِ وَتَسرِيَةِ
از سوزش فراق + ومسلمان سهل + نرم باشد پس آیا ترا رغبتی هست در دور کردن غم از دل او + و دور کردن

كُربَتِهِ بِأَن تُعَاهِدَنِي عَلَى الإِقَالَةِ فِيمَتَى استَقَلتُ وَأَن لَا تَستَقِيلَنِي أَدَا ثَقُلتُ
اندوه باینکه بیان کنی مرا از فسخ بیع در وهرگاه فسخ بیع بخواهم + وانیکه گران نگیری مرا هرگاه گران کنم ترا

ففي الآثار المنتقاة المدونة عن الثقات من اقال نادما بيعته اقال الله عثرته
پس در خبرہاے گزیدہ جمع آوردہ از معتبران ست کسیکہ برانداز دپشیمانی از بیع او ببخشد خدائتعالے لغزش اورا

قال الحارث بن همام فوعدته ووعدا برزه الحياء وفي القلب الشياء فاستند
گفت حارث پس چنان پس وعدہ کردم اورا او عدۂ کہ ظاہر کرد اورا شرم حالانکہ در دل چیزہا بود پس نزدیک خواہت

حينئذ الغلام اليه وقبل ما بين عينيه وانشد والدمع يرفض من
انگاہ غلام را بسوے خود دبوسہ داد میانہ ہر دو چشم او و خواند بحالیکہ اشک جدا جدا از

جفنيه نظم خفض فدتك النفس ما تلاقي * من برحاء الوجد والاشفاق
ہر دو پلک او آسان گیر فدا باد ترا جان چیزیراکہ می بینی * از زیادت محبت وترسیدن *

فما تطول مدة الفراق * ولا تنى كائب التلاق * بحسن عون القادر
پس دراز نمیکشند مدت جدائی * وسستی نمیکنند شتران ملاقات * بہ نکوئی یاری خدائیکہ قادر ست

الخلاق * ثم قال له استودعك من هو نعم المولى ونعم الولي
وآفریننده * باز گفت اورا سپردم ترا بخدائیکہ او نیکو ترین آقاست وبرچیدہ دامن خود را باز گشت

فلبث الغلام في زفير وعويل ريثما يقطع مدى ميل فلما استفاق وكفكف
پس درنگ کرد غلام در بیرون آوردن دم باواز وگریہ بقدر زمانیکہ قطع کردہ شود مسافت میل پس چون بہوش آمد وباز ایستاد

دمعه المهراق قال التدى لما عولت وعلام عولت قلت اظن
اشک خود را کہ ریختہ میشد گفت آیا میدانی کہ چرا گریہ کردم وبرچہ چیز اعتماد کردم گفتم گمان میبرم

فراق مولاك هو الذي ابكاك فقال انك لفي واد وانا في واد ولكم
جدائی آقای ترا او کسی ست کہ گریانید ترا پس گفت تحقیق تو در جوی ہستی ومن در جوئی وہر آئنہ بسیار فرق ست

بين مريد ومراد ثم انشد نظم لعمرك والله على الفراق * ولا على
میانہ خواہنده ومطلوب باز خواند نگریستم بخدا بردستیکہ دور شد * ونہ بر

فوت نعيم وفرح * وانما مدمع اجفاني سفح * على عيني لحظة حين طمح *
گذشتن نعمت وشادمانی * وجز این نیست کہ اشک پلکہاے من روان شد * برنادانیکہ چشم او ہرگاہ نگریست دلبند شد *

ورطه حتى تعنى وافتضح + وضيع المنقوشة البيض الوضح + ويك
در ہا کی انداخت او . اتا آنکہ آدمیت یافت ورسوا شد + وضایع کردہ شدہ را کہ سفید در دوش ست + شگفت ست ترا

اما ناجتك هاتيك الملح + بانني حر وبيعي لم يبح + اذ كان في يوسف
آیا راز نگفت ترا ازین سخنہای نمکین + باینکہ بتحقیق من آزادہ ام وفروش من درست نباشد + چراکہ بود در یوسف

معنى قد وضح + قال فتمثلت مقاله في مراة المداعب ومعرض الملاعب
معنے کہ بتحقیق پیدا ست . لغت راوی پس نقش کردم سخن او را در آئینہ بازی ومزاح کنندہ وجای بازی کنندہ

فتصلب تصلب المحق وتبرأ من طينة الرق فجلنا في مخاصمة ان اتصلت
پس قوت گرفت ہمچو قوت گرفتن خداوند راستی ودور شد از سرشت بندگی پس گردیدیم در خصومتیکہ نزدیک شد

بملاكمة وافضت الى محاكمة فلما اوضحنا للقاضي الصورة وتلونا
بہم درگیزدن ورسید بسوی خصومت پیش حاکم بودن پس چون ظاہر کردیم پیش قاضی حال را وخواندیم

عليه لسورة قال الا ان من انذر فقد اعذر ومن حذر كمن بشر
بر وقصہ را گفت آگاہ باش بتحقیق کسیکہ ترسانید پس بتحقیق عذر آورد وکسیکہ ترسانید ہمچو کسیست کہ مژدہ داد او

من بصر فما قصر وان فيما شرحتماه لدليلا على ان هذا الغلام قد تبهك
کسیکہ راہ نمود پس کوتاہی نکرد وتحقیق در چیزیکہ بیان کردید آنرا ہر آئینہ دلیل ست بر اینکہ بتحقیق این غلام آگاہ کرد ترا

فما ارعويت ونصح لك فما وعيت فاسترداء بلهك واكتمه ولم
پس باز نماندی وپند نمود ترا پس یاد نداشتی پس بپوشان کن بیماری نادانی خود را وپوشیدہ کن آنرا وسر زنش کن

نفسك ولا تلمه وحذار من اعتلاقه والطمع في استرقاقه فانه
نفس خود را وسرزنش مکن او را وتبرس بند گرفتن او وآرزو کردن در غلام گرفتن او چرا کہ بتحقیق او

حر لاديم غير معرض للتقويم وقد كان ابوه احضره امس
آزاد جلدست وپیش آورده نشده است برای قیمت کردن وبتحقیق بود پدرش کہ حاضر آورده بود او را دیروز

قبيل افول الشمس واعترف بانه فرعه الذي انشاه وان لا وارث
پیش از غروب آفتاب واقرار کرده بود باینکہ ہر آئینہ او فرزند اوست کہ بزاد آنرا وانیکہ نیست وارثی

لسواه فقلت للقاضي اولتعرف اباه اخزاه الله فقال وهل يجهل
مراورا جزاو پس گفتم بقاضی آیا می شناسی پدراورا خوارکناد اورا خدائتعالے پس گفت آیا نشناخته شده است

ابو زيدن الذي جرحه جبار وله عند كل قاض اخبار واخبار قال فتحرقت
ابوزیدی که جراحت او بدست دمراد رانزد هر قاضی خبراست وسخن گفت راوی پس سوختم ودندانرا

حينئذ وحولقت واقفت ولكن حين فات الوقت وايقنت ان لثامه
انگاه ولاحول ولاقوة الا بالله گفتم وبهوش آمدم ولیکن هنگامیکه درگذشت وقت ویقین دانستم که تحقیق نقاب او

كان شرك مكيدته وبيت قصيده تنفكس طرفي مالقيت واليت
بود دام فریب او وبیت قصیدهٔ او پس نگون کرد چشم مرا چیزیکه دیدم وسوگند خوردم

ان لا اعامل مثلثما بقيت ولم ازل اتاوه لخسر صفقتي و
اینکه معامله نکنم وهمچنین راستا زمانیکه باقی مانم وهمیشه بودم که آه میکشیدم سبب زیان بیع خود و

الافتضاح بين رفقتي فقال لي القاضي حين راى امتعاضي وتبين
رسوا شدن میانه رفیقان خود پس گفت مرا قاضی هرگاه دید دردمندی من ودید

حرارتي تماضي ياهذا ماذهب من مالك ماوعظك ولا اجرم اليك
سوزش دل من ازاندوه اے فلان کس نرفت از مال تو انچه پند داد ترا وعظ گناه نکرد بسوے تو

من ايقظك فاتعظ بما نابك وكاتم اصحابك ما اصابك وتذكر
کسیکه آگاه کرد ترا پس پند گیر بچیزیکه فرود آمد ترا وپنهان کن از یاران خود چیزیکه رسید ترا ویاد دار

ابدا ما دهمك لتقي الذكرى دراهمك وتخلق بخلق من ابتلي فصبر
همیشه انچه فرو گرفت ترا تا نگهدارد یاد گرفتن مال ترا وعادت کن بعادت کسیکه رسیده باشد اورا بلا پس شکیب نمود

وتجلت له العبر فاعتبر فود عنه لا يساثوب الخجل والحزن ساحبا
وظاهر شده باشد برای او نشانهای ترسانده پس پند گرفت پس گذاشتم اورا درحالیکه پوشیده بودم جامهٔ پشیمانی دامنده راو

ذيل الغبن والغبن ونويت مكاشفة ابي زيد بالهجر
دامن زیان مال وزیان خرد اوقصد کردم پیدا کردن دشمنی ابو زید بسخن بیهوده

وَمُصَارَمَتَهُ بَدَا الدَّهْرُ + فَجَعَلْتُ التَّنَكُّبَ عَنْ ذُرَاهُ + وَأُتَجَنِّبُ أَنْ أَرَاهُ

دربدن محبت اورا ابدالدهر وهمواره واعتزاز کردم که بر میگشتم ازجانب او کناره میجستم اینکه مبینم اورا

إِلَى أَنْ غَشِيَنِي فِي طَرِيقٍ ضَيِّقٍ + فَحَيَّانِي تَحِيَّةَ شَيِّقٍ + فَازْدِتُ عَلَى أَنْ

تا آنکه ناگاه فراگرفت مرا در راه تنگ پس سلام گفت مرا تحیتی گفتن شائق پس زیادت نکردم بر اینکه

عَبَسْتُ + وَمَا تَبَسَّتُ + فَقَالَ مَا بَالُكَ شَمَخْتَ بِأَنْفِكَ + عَلَى أَلْفِكَ + فَقُلْتُ

ترش شدم + و لکام نکردم پس گفت چیست حال تو که بلند کردی بینی خودرا بر یار خود پس گفتم

لَهُ أَنُسِيتَ أَنَّكَ احْتَلْتَ وَخَتَلْتَ + وَفَعَلْتَ فِعْلَتَكَ الَّتِي فَعَلْتَ + فَاضْرَطَبَنِي

آیا فراموش کنانیده شد بدرستیکه تو حیله کردی و فریب نمودی و کردی کار خودت را که کردی پس آوازکردین

مُنْهَازِيًا ثُمَّ أَنْشَدَ مُتَلَافِيًا نَظْمُ يَا مَنْ بَدَا مِنْهُ صَدٌّ × وَمُوحِشٌ وَ

بحالیکه مسخره کننده بود و باز خواند بحالیکه متدارک کننده بود + ای کسیکه پیدا شد از و رو گردانیدن + و بوحشت آرنده و

تَجَهَّمَهُ وَغَدَا يَرِيشُ مَلَاوَمَا + مِنْ دُونِهِنَّ الْأَسْهُمَ + وَيَقُولُ هَلْ أَرِيشُ ×

ترشروئی نمود و گردید که بری نهد سر زنش را + که فروتر از انها تیر راست + و میگوید که آیا آزاده فروخته میشود

كَمَا يُبَاعُ الْأَدْهَمُ + قِصَرًا فَمَا أَنَا فِيهِ بِدْعٌ مِثْلَ مَا تَوَهَّمُوا + قَدْ بَاعَتِ الْأَسْبَاطُ قَبْلِي

چنانکه فروخته میشود اسپ کوتاه کن ملامت را پس نیستم من در رد اول چنانکه گمان میبری بتحقیق فروختند فرزندان یعقوب پیش از من +

يُوسُفًا وَهُمْ + وَهَذَا وَأُهْيُمُ بِالَّتِي + لَيْسَ يَرِي إِلَيْهَا الْمُتَهَمُ + وَالطَّائِفِينَ بِهَا وَهُمْ

یوسف علیه السلام را و ایشان ایشانند و گیرم بآنچه سوگند میخورم بکعبه که میرود بسوی او رنده تهامه + و گردندگان طواف کنندگان او بحالیکه ایشان

شُعْثُ النَّوَاصِي سُهَّمٌ + مَا قُمْتُ ذَاكَ الْمَوْقِفَ الْمُخْزِي وَعِنْدِي دِرْهَمُ

پراگنده موها نند و رنگ برگردیده گانند + نایستادم این جای رسوا کننده را + بحالیکه نزد من درم بود +

فَاعْذُرْ أَخَاكَ وَكُفَّ عَنْهُ + مَلَامَ مَنْ لَا يَفْهَمُ + ثُمَّ قَالَ أَمَّا مَعْذِرَتِي

پس پوشش بپذیر برادر خودرا و نگهدار از و + ملامت کسیکه فهم نمیکند + باز گفت لیکن عذر آوردن من

فَقَدْ لَاحَتْ وَأَمَّا دَرَاهِمُكَ فَقَدْ طَاحَتْ فَإِنْ كَانَ أَقْشَعَ إِدْرَاكُ مِنِّي ×

پس تحقیق هویدا شد و لیکن درهمای تو پس تحقیق هلاک شدند پس اگر باشد تغیر و دگرگونی تو از من ×

وَارْدُدْ وِرَادَكَ عَفّ + لِفَرْطِ شَفَقَتِكَ + عَلَى غُبَّرِ تَقْتِكَ + فَلَسْتُ مِمَّنْ يُكْسَعُ

در وگردانیدن تو ازمن از غایت ترس تو بر بقیه مال خودت پس نیستے از کسے کہ گزیدہ شود

مِنْ حَجَرَيْنِ وَبُوطِئَ عَلَى جَمْرَتَيْنِ × وَإِنْ كُنْتَ طَوَيْتَ كَشْحَكَ × وَقَاطَعْتَ سُحْقَكَ ×

از یک سوراخ دو بار و پی سپر کردہ شود بر دو انگشت و اگر ہستی کہ پیچیدی تہیگاہ خود را و فرمان بردے بخل خود را

لِيَسْتَنْقِذَ مَا عَلِقَ بِأَشَرَاكِي × فَلَكَبَكَ عَلَى عَقِبَيْكَ الْبَوَاكِي قَالَ الْحَارِثُ

تا خلاص کنی چیزکہ آویخت بداھای من پس باید کہ گریہ کنند بر خرد تو زنان گریہ کنندہ گفت حارث

بْنُ هَمَّامٍ فَاضْطَرَّنِي بِلَفْظِهِ الْخَالِبِ وَسِحْرِهِ الْغَالِبِ × إِلَى أَنْ عُدْتُ

پسر ہمام پس بے آرام کرد مرا بسخن خود کہ فریبندہ بود وجادوی خود کہ چیرہ بود بسوے آنکہ باز گردم

لَهُ صَفِيّاً وَبِهِ حَفِيّاً × وَنَبَذْتُ فَعْلَتَهُ ظِهْرِيّاً × وَإِنْ كَانَتْ شَيْئاً فَرِيّاً

برای او دوست خالص و با او مہربان وانگاشتم کردار او را پس پشت اگرچہ بود آن کردار چیز شگفت زبون

المقامة الخامسة والثلاثون الشيرازية

مقامہ سی وپنجم مشہور بشیرازیہ

حَكَى الْحَارِثُ بْنُ هَمَّامٍ قَالَ مَرَرْتُ فِي نَطْوَافِي بِشِيرَازَ × عَلَى نَادٍ

روایت کرد حارث پسر ہمام گفت گذشتم در گذشتن خود بشہر شیراز بر مجلسے کہ

يَسْتَوْقِفُ الْمُجْتَازَ × وَلَوْ كَانَ عَلَى أَوْفَازٍ × مُغْلَماً اسْتَطَاعَ تَعَدِّيَهُ × وَلَا

ایستادہ میکرد رہگذرے را اگرچہ باشد برشتابہا پس توانائی نہ داشتم در گذشتن آنرا و نہ

خَطَتْ قَدَمِي فِي تَخْلِيَةٍ فَجْتُ إِلَيْهِ لِأَسْبُكَ سِرَّ جَوْهَرِهِ × وَأَنْظُرَ كَيْفَ

گام زد پای من بدر گذشتن ازان پس میل کردم بسوی او تا بیازمایم راز حقیقت اورا و بنگرم کہ چگونہ است

ثَمَرُهُ مِنْ زَهَرِهِ × فَإِذَا أَهْلُهُ أَفْرَادٌ × وَالْعَاجُ إِلَيْهِمْ مُفَادٌ × وَبَيْنَمَا نَحْنُ فِي

بار او از شگوفہ او پس ناگاہ کسان او یگانہ اند و میل کنندہ بسوی شان فائدہ یابندہ است و میانہ اینکہ ما بودیم در

فُكَاهَةٍ أَطْرَبَ مِنَ الْأَغَارِيدِ × وَأَطْيَبَ مِنْ حَلَبِ الْعَنَاقِيدِ ×

خوش منشی کہ شادکنندہ تر از سرودہاست و نیکوتر از دوشیدہ خوشہاے انگورست

إذا احتفت بناذ وطرين × قد كادينا هز العمرين × فحيا بلسان طليق وبيان
تا گاه در رسيديم بجماعة كه نه بتحقيق نزديك شد بر سد دوزندگي را پس سلام داد بزبان كشاده وبيان گرد فصاحت
إباية منطيق × ثم احتبى حبوة المتئدين × وقال اللهم اجعلنا من
همچو ظاهر كردن فصيح وبليغ باز نشست همچو نشستن اهل مجلس وگفت بگردان ما را خداوندا از
المهتدين × فازدلاه القوم لطيريه × ونسوا ان المرء باصغريه × واخذوا
راه يابندگان پس حقير دانست اورا قوم بسبب دو جامه كهنه او وفراموش كردند كه بتحقيق آدم كامل از خرد ترين خرد شها و آغاز كردند
يتذاكرون فصل الخطاب ويعتدون عودا من الاحطاب وهو لا يفيض
كه بهتر گيرند سخن را بسوي فصاحت وشمار ميكردند چوب خوشبوي اورا از هيمهاي سوختني واو سخن نميكرد
بكلمة ولا يبين عن سمة × الى ان سبر فراحهم × وخبر شمائلهم وداحهم ×
بكلمه وظاهر نميكرد از نشان تا آنگه آزمود جودت طبيعت ايشانرا واو دانست ناقص ايشانرا وكامل ايشانرا
فحين استخرج دفائنهم × واستنثل كنائنهم × قال يا قوم لو علمتم ان
پس چون بيرون آورد پنهانيهاي خود را بيرون آورد انچه در تيردانهاي او از تير بود گفت اي قوم اگر ميدانستيد كه بتحقيق
وراء الفدام × صفو المدام × لما احتقرتم ذا الخلاق × وقلتم ما له من
در پس صافي مي شراب خالص باشد هر آينه حقير نمي شمرديد خداوند جامهاي كهنه را ونميگفتيد كه نيست اورا از
خلاق × ثم فجر من ينابيع الادب × قد لذ لذي اللب ما جلب به بديع العجب
بهره باز راند از چشمهاي علم ودانش واز نكته هاي گزيده انچه كشيد چيزهاي نادر از شگفت
واستوجب ان يكتب بذوب الذهب فلما خلب كل قلب × وقلب اليه
وسزاوار شد بانكه نوشته شود بگداخته زر پس چون فريفت هر دلرا واو برگردانيد بسوي خود
كل قلب × تحلحل × ليرحل وتاهب × ليذهب × فعلقت الجماعة بذيله
هر دلي را جنبيد تا كوچ كند وآماده شد تا برود پس در آويخت جماعت بدامن او
وعاقت مسرب سيله × وقالت له قد رأيتنا وسمت قد حلك فخبرنا
وبند كرد راه روائي آب اورا وگفت اورا بتحقيق ميبيني ما را نشان تير خود را پس بيا گاه ما را

عَنْ قَيْضِكَ وَمُحْكِكَ × فَصَمَتُّ صُمُوتَ مَنْ أُفْحِمَ × ثُمَّ أَعْوَلَ حَتَّى رَحِمَ قَالَ الرَّاوِي

از ظاهر خود و باطن خود پس خاموش شد همچو خاموشی کسیکه باز داشته شود از کلام باز گریست تا آنکه رحم کرده شد گفت راوی گفت

فَلَمَّا رَأَيْتُ شُؤُبَ أَبِي زَيْدٍ وَدَرْبَهُ × وَأُسْلُوبَهُ الْمَأْلُوفَ وَصَوْبَهُ × تَأَمَّلْتُ

پس چون دیدم آمیختن ابی زید و شیوه عادت شده او و طریقه عادت گرفته و قصد او را نیک نگریستم

الشَّيْخَ عَلَى سُهُومَةٍ مُحَيَّاهُ × وَسُهُولَةِ لَبَّاهُ × فَإِذَا هُوَ إِيَّاهُ × فَكَتَمْتُ سِرَّهُ كَمَا

پیر را بر تغیر روی او و بر ناخوشی بود او پس شناختم او را بسهولت پس پوشیدم راز او را چنانکه

يَكْتُمُ الدَّاءَ الدَّخِيلَ × وَسَتَرْتُ مَكْرَهُ وَإِنْ لَمْ يَكُنْ يُخِيلُ × حَتَّى إِذَا نَزَعَ

پوشانیده شود مرض در رونے و پنهان کردم فریب او را اگرچه نبود که مشتبه شود فکر تا آنکه هرگاه باز ماند

عَنْ إِعْوَالِهِ × وَقَدْ عَرَفَ عُثُورِي عَلَى حَالِهِ رَمَقَنِي بِعَيْنِ مِضْحَاكٍ ثُمَّ

از گریه خود و تحقیق شناخت آگهی مرا بر حال خود نگریست مرا با چشم بسیار خنده کننده باز

طَلَقَ يُنْشِدُ بِلِسَانٍ مُتْبَاكٍ نَظْمَ × اِسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَأَعُوذُ بِهِ × مِنْ فَرَطَاتٍ أَثْقَلَتْ

خواند بزبان بزرگریه کننده نظم × آمرزش میخواهم از خدا و فروتنی میکنم او را × از گناهانیکه سنگین ساختند

ظَهْرِي × يَا قَوْمُ كَمْ مِنْ عَاتِقٍ عَانِسٍ × مَمْدُوحَةِ الْأَوْصَافِ فِي الْأَنْدِيَةِ

پشت مرا × ای گروه من بسیار از زنان جوان نارسیده بشوهر × که ستوده شده است وصفهای نشان در مجلسها ×

قَتَلْتُهَا لَا اتِّقَاءً × يَطْلُبُنِي قَوَدًا لَدَيْهِ × وَكَمْ اسْتَنَبْتُ فِيَّ

کشتم آنها را و نه ترسیدم وارث شانرا × که بخواهد از من قصاص یا دیت را × و هرگاه نسبت کرده شدم بگناه در

قَتْلِهَا × أَحَلْتُ بِالذَّنْبِ عَلَى الْقَضِيَّهِ × وَلَمْ تَزَلْ نَفْسِي فِي غَيِّهَا × وَقَتْلُهَا

کشتن آن × حواله کردم گناه را بر قضا ہاے الٰہی × و همواره بود نفس من در گمراہی خود × و کشتن او

الْأَبْكَارَ مُسْتَثِيرُهُ × حَتَّى نَهَانِي الشَّيْبُ لَمَّا بَدَا × فِي مَفْرِقِي عَنْ تِلْكُمُ الْمَعْصِيَهِ ×

دوشیزگان را از حد گذرنده × تا آنکه باز داشت مرا پیری هرگاه × ظاهر شد در سر من از این گناه ×

فَلَمْ أَرِقْ مُذْ شَابَ فُودِي دَمًا × مِنْ عَاتِقٍ يَوْمًا وَلَا مُصِيبَهُ ×

پس نریختم از زمانیکه پیر شد جانب سر من خون را × از زن جوان خوبرو روز و نه از زن بچه دار ×

وَهَا انَا الآنَ عَلَىٰ مَا يُرَىٰ + مِنِّي وَمِنْ حِرْفَتِيَ المَكْدِيَه + أَرُبُّ بِكْرًا طَالَ

آگاہ باش کہ من اینوقت ہستم برچیزیکہ دیدہ میشود + از من واز پیشہ من کہ بیفائدہ حیات + پرورش میکنم دختر خردسال راکہ دراز شد

تَعْنِيسُهَا + وَحَجَبُهَا حَتَّىٰ عَنِ الأَهْوِيَه + وَهِيَ عَلَى التَّعْنِيسِ مَخْطُوبَةٌ +

قامت او بے شوہر + و در پردہ داشتن او تا آنکہ از ہوا + واو باوجود دیر ماندگی خواستگار ے کردہ شدہ است +

كَخِطْبَةِ الغَانِيَةِ المُغْنِيَه + وَلَيْسَ يَكْفِينِي لِتَجْهِيزِهَا + عَلَى الرِّضَا بِالدُّونِ

مانند خواستگاری زنیکہ بے نیاز باشد از زیور + و بی نیاز کنندہ باشد شوہر را + نیست کہ بسندباشد در آمد ساختن جہیز او + برخوشنودی من یا کمتر

إِلَّا مِيَه + وَالبَيْدُ لَا تُوكِي عَلَى دِرْهَمٍ + وَالأَرْضُ قَفْرٌ وَالسَّمَا مُصْحِيَه + فَهَلْ

مگر صد درم + و دست قابض نمیشود + بر یک درہم + وزمین بی گیاہ است وآسمان بے ابر + پس آیا ہست

مُعِينٌ لِي عَلَى نَقْلِهَا + مَصْحُوبَةً بِالقِينَةِ المُلْهِيَه + فَيَغْسِلَ الهَمَّ بِصَابُونِهِ +

یاری کنندہ بر من بردن او بسوئے شوہر + بحالیکہ ہمراہ کردہ شدہ باشد بہ کنیز سرود گوی بازی کنندہ + پس بشوید آنچہ اندوہ را بصابون آن +

وَالقَلْبَ مِنْ أَفْكَارِهِ المُضْنِيَه + وَيُقْتَنِي مِنِّي الثَّنَاءَ الَّذِي + تَضُوعُ رَبَّاهُ

ودل را از اندیشہائے او کہ لاغر کنندہ است + وذخیرہ کند از من ستایش راکہ + بدمد خوشبوئے او

مَعَ الأَدْعِيَه + قَالَ الرَّاوِي فَلَمْ يَبْقَ فِي الجَمَاعَةِ إِلَّا مَنْ نَدِيَتْ لَهُ كَفُّهُ وَأَنْبَعَ

با دعا + گفت راوی پس باقی نماند در جماعۃ مگر کسیکہ بخشش کرد او را دست وے و رسید

إِلَيْهِ عُرْفُهُ + فَلَمَّا نَجَحَتْ بُغْيَتُهُ وَكَمُلَتْ مِنَّتُهُ أَخَذَ يُثْنِي عَلَيْهِمْ بِصَالِحِ

بسوئے او احسان او پس ہرگاہ روا شد حاجت او و کامل شد منت بر ہم آغاز کرد و کہ ستایش مینمود + بر ایشان بنیکی

وَيَنْشُرُ عَنْ سَاقِ سَارِحِ + فَتَبِعْتُهُ لَأَسْتَعْرِفَ دَبِيبَةَ خَدِّهِ + وَمَنْ

و دامن بر چید از ساق رونده پس در پے رفتم او را تا بشناسم پرورده پردۂ او را وکسے را

قَتَلَ فِي حِدْثَانِ أَمْرِهِ + فَكَانَ وَشْكُ قِيَامِي مِثْلَ لَهُ مَرَامِي + فَازْدَلَفَ

کہ کشت در اول حال خود پس گویا کہ زودی برخاستن من نمودار کرد او را مراد من پس نزدیک شد

مِنِّي + وَقَالَ اقْقِهْ عَنِّي بَطْ قَتْلُ مِثْلِي يَا صَاحِ مَسْرَحُ المَلَامِ + لَيْسَ

از من وگفت بدان از من کشتن من اے صاحب آسیختن شرا لست + نیست

قَتْلِي بِلَهْذَمٍ أَوْ حُسَامٍ * وَالَّتِي عَنَّسَتْ هِيَ الْبِكْرُ بِنْتُ الْكَرْمِ لَا الْبِكْرُ مِنْ

کشتن من بانیزه یا شمشیر وزنیکه دیر مانده است آن دوشیزه الیست که دختر رز باشد نه زن دوشیزه

بَنَاتِ الْكِرَامِ * وَلْتَجْهِيزُهَا إِلَى الْكَأْسِ وَالطَّاسِ قِيَامِي الَّذِي تَرَى وَمُقَامِي

از دختران بزرگان * وبرای آماده کردن جهیز او بسوی پیاله وطاس * برخاستن من ست که می بینی ومقام من ست *

فَتَفَهَّمْ مَا قُلْتُهُ وَنَحْكُمْ * فِي التَّغَاضِي إِنْ شِئْتَ أَوْ فِي الْمَلَامِ ثُمَّ

پس فهم کن چیزیکه گفتم آنرا ومنصف شو * درپوشیدن گناه اگر خواهی یا در ملامت کردن * باز

قَالَ أَنَا عَرِيدٌ * وَأَنْتَ رِعْدِيدٌ * وَبَيْنَنَا بَوْنٌ بَعِيدٌ * ثُمَّ وَدَّعَنِي وَانْطَلَقَ

گفت ابوزید که من بسیار جنگجو هستم وتو بسیار نامرد لرزنده ومیانهٔ ما بهره وتفاوت دراز ست باز رخصت کرد مرا ورفت

وَزَوَّدَنِي نَظْرَةً مِنْ ذِي عَلَقٍ * الْمَقَامَةُ السَّادِسَةُ وَالثَّلَاثُونَ

وتوشه داد مرا یک نگاه از خداوند محبت مقامه سی وششم

الْمَالَطِيَّةُ أَخْبَرَ الْحَارِثُ بْنُ هَمَّامٍ قَالَ انْتَحَتُّ بِمَلَطِيَّةَ مَطِيَّةَ الْبَيْنِ

مشهور به ملطیه خبرداد حارث پسر همام گفت فرو خوابانیدم در شهر ملطیه مرکب جدائی را

وَحَقِيبَتِي مَلَأَى مِنَ الْعَيْنِ * فَجَعَلْتُ هَجِيرَايَ * مُذْ لَقِيتُ بِهَا عَصَايَ

بحالیکه بار دان من پر بود از زر پس گردانیدم خوی خود را از هنگامیکه انداختم در وچوبدستی خود را

أَنْ أَتَوَرَّدَ مَوَارِدَ الْمَرَحِ * وَأَتَصَيَّدَ شَوَارِدَ الْمُلَحِ * فَلَمْ يُفْتِنِي بِهَا مَنْظَرٌ وَلَا

اینکه بیایم جاهای نشاط را وشکار کنم آرمیدهای سخنهای نیکو را پس فوت نشد مرا دران ملده جای دیدن ونه

مَسْمَعٌ * وَلَا خَلَامِيُّ مَلْعَبٌ وَلَا مَرْتَعٌ * حَتَّى إِذَا لَمْ يَبْقَ لِي فِيهَا مَأْرَبٌ * وَلَا

جای شنیدن وحتی نماند از من بازیگاه ونه جای بسیار طعام تا آنکه هرگاه باقی نماند برای من در وی مقصدی ونه

فِي الثَّوَاءِ بِهَا مَرْغَبٌ * عَمَدْتُ لِإِنْفَاقِ الذَّهَبِ * فِي ابْتِيَاعِ الْأُهَبِ * فَلَمَّا

در اقامت کردن دران خواهشی قصد کردم بخرج کردن زر در خریدن سازهای سفر پس چون

أَكْمَلْتُ الْأَعْدَادَ * وَتَهَيَّأَ الظَّعْنُ مِنْهَا أَوْ كَادَ * رَأَيْتُ بِسَعَةٍ رَهْطٌ قَدْ

کامل کردم آمادگی را وآماده شد کوچ کردن ازان یا قریب رسیدم دیدم فراخی کس را که بتحقیق

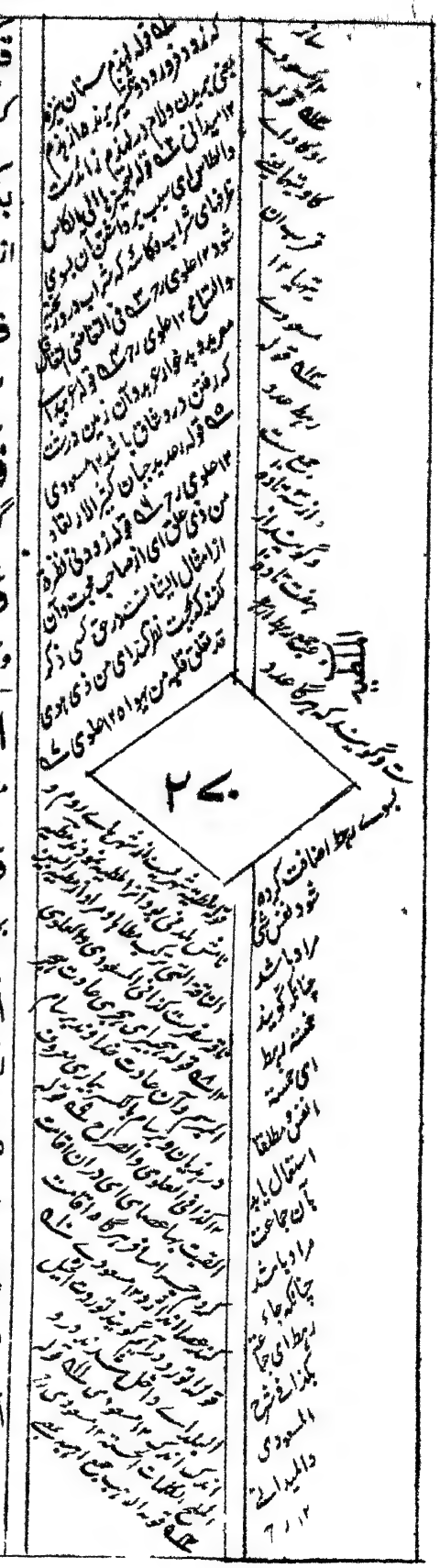

سبوا فهوه × وارتبوا البوه × ودماثتهم قيد الالحاظ × وفكاهتهم حلوة

خریدند شراب را و برآمدند برپشته ونرم خوئی شان بند چشمها بود وخوش منشی شان شیرین

الالفاظ × فخوتهم طلبا لمناداتهم × لامتهم × وشعفا بمماذجتهم ×

الفاظ بود پس قصد کردیم ایشانرا سبب جستن مصاحبت ایشان نه برای شراب ایشان وسبب خنگنگی به آمیختگی ایشان

لا بوجاجتهم × فلما انتظمت عاشرهم × فاضحيت معاشرهم × الفيتهم

نه با گیفیهٔ ایشان پس چون گردیدم با ایشان در نظام واحد بجالیکه وحدشان بودم وگردیدم هم صحبت ایشان یافتم ایشانرا

ابناء علات × وقد ائف فلوات × الا ان لحمة الادب × قد الفت

اشخاص مختلفه واندا ختهاے بیابانها مگر هر آئینه پیوند وخویشے دانش بتحقیق جمع کرد

شملهم الفة النسب × وساقت بينهم في الرتب × حتى لاحوا مثل كواكب

پریشانی ایشانرا همچو محبت خویشے وبرابر گردید خویشی شان میانهٔ آنها در قدر ومنزلت تا آنکه پدیدا شدند مانند ستارهای

الجوزاء × وبدوا كالجملة المتناسبة الاجزاء × فابهجتني الاهتداء

جوزا ظاهر شدند همچو جمله که برابر باشند اجزای او پس درشادی آورد مرا راه یافتن

اليهم × واحمدت الطالع الذي اطلعني عليهم × وطفقت افيض بقدحي

بسوے شان ومحمود یافتم ستاره بخت راکه اطلاع داد مرا برایشان وآغاز کردم که میزدم تیر خود را

مع قداحهم × واستشفي بوياحهم لابراحهم × حتى اداتنا شجون

به تیرهای ایشان وشفا میجستم بهواهای شان نه بشراب ایشان تا آنکه رسانید مارا راههاے

المفاوضة الى التحاجي بالمقايضة كقولك اذا عنيت بها الكرامات ×

رجوع آوردن بکلام بسوی همدیگر گفتن بمعارضه ومعاوضه همچو گفتن تو هرگاه قصد کنے بهمدیگر گفتن الکرامات

ما مثل النوم فات × فانشانا نجلوا السهى والقمر ونجي الشوك

چیست مانند النوم فات پس آغاز کردیم که روشن میکردیم سها وماه را ومیچیدیم خار

والثمر × وبينا نحن ننشر القشب والرث وننشل السمين والغث

وبار را ودرمیانه اینکه بینا میکردیم جامهٔ نو وکهنه را وبیرون میآوردیم از دیگ گوشت فربه ولاغر را

وغل علينا شيخ قد ذهب جبره وسبره وبقي خبره وسبره فمثل مثول
پیدا شد بر ما پیری که تحقیق رفته بود بیأت او وحسن او وباقی مانده بود علم او وتجربه او والیتاد والیتادین

من يسمع وينظر ويلتقط ما تنثره الى ان نفضت الاكياس وحصحص الياس
کسیکه بشنود وبهبیند ویچیند انچه متفرق گردانیم تا آنگه افشانده شد کیسه را وظاهر شد نومیدے

فلما راى اجبال القرائح وآكداء المائح جمع اذياله وولانا فذاله
پس چون دید درماندگی طبیعتها وعجز کننده آب از سر چاه ودوهنده آب از تک چاه فراهم کرد دامنها خود را وگردانید بسوے افتادگی خود را

وقال ما كل سوداء تمره ولا كل صهباء خمره فاعتلقنا به اعتلاق
وگفت نیست هر سیاه خرما ونه هر سرخ شراب پس درآویختم باو همچو آویختن

الحرباء بالاعواد وضربنا دون وجهته بالاسداد وقلنا له ان دواء
آفتاب پرست بشاخها وزدیم نزدیک جانب او بازداشتها وگفتیم اورا تحقیق دوا ے

الشفاء ان يحاص والا فالقصاص القصاص فلا تطمع في ان تجرح وتشفر
شگافته است له دوخته شود واگر نه پس قصاص ست قصاص ست پس امیدمدار ورینگه خسته کنے و

تطرح وتثفر الفتق وتسرح فلوى عنانه راجعا ثم جثم بمكانه راصعا وقال
کشاده یعنی زخم را وبردی پس پیچید لگام خود را بالیکه برگردنده بود وباز نشست بجاے خود بالیکه چسپنده بود وگفت

اما اذا استترتموني باليحث فلاحكم حكم سليمان في الحرث اعلموا
لیکن چون بر تنگنجید در انجیتش پس حکم خواهم داد همچو حکم فرمودن سلیمان علیه السلام در حق زراعت بدانید

يا ذوي الشمائل الادبية والشمول الذهبية ان وضع الاحجية لامتحان
ای خداوندان خوهای منوب بدانش وخداوندان شراب سرخ بتحقیق وضع چیستان براے آزمایش

الامعية واستراح الخبية وشرطها ان تكون ذات مماثلة
بزرگیست وبیرون آوردن نکته پنهانی ست وشرطش انیست که باشد خداوند مناسبت

حقيقية والفاظ معنوية ولطيفة ادبية فمتى نافت هذا النمط
حقیقته وخداوند الفاظ بامعنی وسخن باریک عجیب پس هرگاه دور کرد . این طریقه را

مقامات
مقامة
مقامات

ضاهيت السقط × ولم تدخل السفط × ولم أركم حافظتم على هذه الحدود

مشابه شدید متاع روی را و در نیابید جاسه دان را و ندیدم شمارا که نگهدارید برین شرایط

ولا منتم بين المقبول والمردود × فقلنا له صدقت وبالحق نطقت فكل لنا من لبابك

وفرق کردید میانه مقبول ازان و مردود × پس گفتیم او را راست گفتی پس بنما برای ما از خالص خود

وافض علينا من عبابك × فقال افعل ليلا يرتاب المبطلون × ويظنوا

و بریز برما از آب بسیار خود پس گفت میکنم تا در شک نیفتند باطل آرندگان و گمان نبرند

بي الظنون × ثم قابل ناظورة القوم وقال نظم يا من سما بذكاء فى الفضل

بمن گمانهای بد باز رود آورد به بزرگترین گروه و گفت ای کسیکه بزرگ به تیز طبعی در کمال فزایدت

وفاق الزناد × فما ذا يماثل قولي × جوع امد يزاد × ثم ضحك الى الثاني

هوید اکننده آتش از چقماق × چه چیزست که مانند باشد قول مرا جوع امد بزاد × باز خندید بسوی دیگر

وانشد نظم يا ذا الذي فاق فضلا × ولم يدنسه شين × ما مثل قول

و خواند ای کسیکه بالا شد از روی کمال × و گنده نکرد او را عیب × چیست مانند قول

المحاجي × ظهر اصابته عين × ثم لحظ الثالث وانشا يقول نظم يا من

چیستان گوینده × ظهر اصابته عین × باز دید سوم را و شروع کرد که میگفت ای کسیکه

نتائج فكره × مثل النقود الجائزة × ما مثل قولك للذي × حاجيت صادف

زادهای اندیشه او × مانند نقدهای سره رائج ست × چیست مانند قول تو کسیکه × چیستان گوئی اورا صادف

جائزه × ثم اتلع الى الرابع وقال نظم ايا مستنبط الغامض من لغز و

جائزه × باز بلند کرد گردن را بسوی چهارم و گفت اے برآرنده پنهانی از لغز و

اضمار × الا الكشف لي ما مثل × تناول الف دينار × ثم دمى الخامس ببصره

اضمار × آگاه شو مکشا برای من که چیست مانند × تناول الف دینار باز انداخت تیر بسوی پنجم از چشم خود

وانشد نظم يا ايها الالمعي × اخو الذكاء المجلي × ما مثل اهل حليه ×

و خواند ای روشن طبع × خداوند تیز طبعی روشن × چیست مانند اهل حلیه ×

بَيِّنْ هُدِيتَ وَعَجِّلْ + ثُمَّ الْتَفَتَ لِفْتَ السَّادِسِ وَقَالَ نظم يَا مَنْ تَقَصَّرَ عَنْ

بیان کن راہ یافتہ باشی وزود می کن + باز نگریست بسوی ششم وگفت ای کسیکہ کوتہی میکند از

مَدَا + لَهُ خُطَا مُجَارِيهِ وَتَضْعُفُ مَا مِثْلُ قَوْلِكَ لِلَّذِي اضْحَى يُجَاجِيكَ اكْفُفِ اكْفُفْ +

پایان او وکامہای برابری کنندہ وسست میشوند + چیست مانند قول تو کسیکہ گردید + کہ چیستان میگوید ترا اکفف اکفف

ثُمَّ خَلَعَ السَّابِعَ بِحَاجِبِهِ وَقَالَ نظم يَا مَنْ لَهُ فِطْنَةٌ تَجَلَّتْ + وَدَنَتْ

باز اشارہ کرد بہشتم بہ دربان او بروے خود وگفت ای کسیکہ مراورا تیزی طبع ست کہ ظاہر شد + ومنزلتے ست

فِي الذَّكَاءِ تَجَلَّتْ + بَيِّنْ فَمَا زِلْتَ ذَا بَيَانٍ + مَا مِثْلُ قَوْلِي الشَّقِيقِ اقْلَلْتَ +

در روشن طبعی کہ نزدیک شد + بیان کن پس ہمواره باشی خداوند فصاحت چیست مانند قول من الشقیق اقللت +

ثُمَّ اسْتَنْصَتَ الثَّامِنَ وَانْشَدَ نظم يَا مَنْ حَدَائِقُ فَضْلِهِ + مَطْوِلَةُ الْإِزْهَارِ

باز شنیدن خواست از ہشتم وخواند ای کسیکہ باغہای فضل وکمال او + تازہ شگوفہا نایند

غَضَّهْ + مَا مِثْلُ قَوْلِكَ لِلْمُجَاجِي ذِي الْجِمَاحِ مَا اخْتَارَ فَضَّهْ + ثُمَّ حَدَا لِلتَّاسِعِ

تازہ + چیست مانند قول تو برای چیستان گوینده + صاحب خرد ما اختار فضہ + باز انداخت نہم را

بِبَصَرِهِ وَقَالَ نظم يَا مَنْ يُشَارُ إِلَيْهِ فِي الْقَلْبِ الذَّكِيِّ وَفِي الْبَرَاعَةِ + أَوْضَحُ

بچشم خود وگفت ای کسیکہ اشارت کردہ میشود بسویش در خرد + تیز دبو فور بزرگی + ہویدا کن

لَنَا مَا مِثْلُ قَوْ + لِكَ لِلْمُجَاجِي دُسْ جَمَاعَهْ + قَالَ الرَّاوِي فَلَمَّا انْتَهَى إِلَى هُنَا

برائے چیست مانند قول تو + برای چیستان گوینده دس جماعه + گفت روایت کننده پس چون آخر رسید بسوی من جنبانید

مَنْكِبَيَّ + وَقَالَ نظم يَا مَنْ لَهُ النُّكَتُ الَّتِي + يُشْجِي الْخُصُومَ بِهَا وَبِنْكَتْ + أَنْتَ

ہر دو دوش من وگفت ای کسیکہ مراورا سخنہای لطیف ست + کہ اندوہگین میکند دشمنان را با دو بسیار افگنده میشوند + تو

الْمُبِينُ فَقُلْ لَنَا + مَا مِثْلُ قَوْلِي خَالِيَ اسْكُتْ + ثُمَّ قَالَ قَدْ أَهْلَتْكُمْ + وَأَمْهَلْتُكُمْ

ظاہر کنندہ ہستی پس بگو ما را + چیست مانند قول تو خالی اسکت + باز گفت بتحقیق سیراب کردم

وَإِنْ شِئْتُمْ أَنْ أُعِلَّكُمْ عَلَلْتُكُمْ قَالَ فَالْجَأَنَا لَهَبُ الْغُلَلْ

ومہلت دادم شما را برای جواب او اگر بخواہید اینکہ دوباره سیراب کنم شما را سیراب میکنم گفت مضطر کرد ما را فروختگی گرمی تشنگی

إلى استسقاء العلل فقال نظم لست ممن يستاثر على نديمه ولا ممن يستمنه

بسوے طلب دوبارہ آب خوردن پس گفت نیستم از کسیکہ گزیدہ کنم خود را بر ہمنشین خود ونہ از کسیکہ روغن او

في أديمه ثم كر على الأول وقال نظم يا من إذا اشكل المعمى جلته

در سرم اوست باز رجوع آورد بر اول وگفت ای کسیکہ ہرگاہ دشوار شود معمے ہویدا کند آنرا

افكاره الدقيقه إن قال يوما لك المحاجي خذ تلك ما مثله حقيقه

اندیشہ ہاے او کہ باریک ست اگر گوید روزی ترا چیستان گوینده لفظ خذ تلک چیست مانند از روے حقیقة

ثم ثنى جيده إلى الثاني وقال نظم يا من بدا بيانه عن فضل مبينا

باز گردانید گردن خود را بسوی دوم وگفت ای کسیکہ ظاہر گردید فصاحت او مدار بزرگی او بیان کننده

ما ذا مثال قولهما حمار وحش زينا ثم أدحى إلى الثالث بلحظه

چیست مانند قول ایشان حمار وحش زینا باز اشارت کرد بسوی سوم بدنبالۂ چشم خود

وقال نظم يا من عدا في فضله وذكائه كالاصمعي ما مثل قولك

وگفت ای کسیکہ گردید در بزرگی خود ودر روشن طبعی خود ہمچو اصمعی چیست مانند قول تو

للذي حاجاك انفق تقمع ثم حلق إلى الرابع وانشد شعرا يا من إذا

برای کسیکہ چیستان گوید ترا انفق تقمع باز گریست بسوے چہارم وگفت ای کسیکہ ہرگاہ

ما عويص دجا أنار ظلامه ما ذا يماثل قولي استنش ريح

کلام دشوار تیره شود روشن کند تیرگی اورا چیست کہ مانند باشد قول مرا استنش ریح

مدامه ثم أومض إلى الخامس وقال نظم يا من تنزه فهمه

مدامہ باز اشارت کرد بسوی پنجم وگفت ای کسیکہ پاکست فہم او

عن أن يروى أو يشكا ما مثل قولك للذي يحاجي غط هلكى

از نکہ اندیشہ کند یا شک نماید چیست مانند قول تو بکسیکہ گردید کہ چیستان گوید غط هلکی

ثم أقبل قبل السادس وانشد وقال نظم يا أخا الفطنة التي بان فيها كماله

باز رو آورد بسوے ششم وگفت ای خداوند زیرکی کہ ظاہر شد در ان کمال او

٢٧٥

سَارَ بِاللَّيْلِ مُدَّةً ÷ أَيَّ شَيْءٍ مِثَالُهُ ÷ ثُمَّ نَحَّا بَصَرَهُ إِلَى السَّابِعِ وَقَالَ نَظْمًا

سار بالليل مدة ÷ چه چیزست مانند او ÷ باز گردانید بینائی خود را بسوے ہفتم و گفت

يَا مَنْ تَحَلَّى بِفَهْمِهِ ÷ أَقَامَ فِي النَّاسِ سُوقَهُ ÷ لَكَ الْبَيَانُ فَبَيِّنْ ÷ مَا مِثْلُ

ای کسیکہ زینت یافتہ بخرد ÷ بر پا کردہ است در مردم بازار فہم را ÷ مر ترا فصاحت ست پس بیان کن ÷ چیست مانند

أُحَيْبٍ فَرُوقَهُ ÷ ثُمَّ قَصَدَ قَصْدَ الثَّامِنِ وَأَنْشَدَ نَظْمًا يَا مَنْ تَبَوَّأَ ذِرْوَةً ÷

احیب فروقہ ÷ باز آہنگ کرد بسوے ہشتم و خواند ÷ ای کسیکہ فرود آمدہ است جاے بلندی را

فِي الْمَجْدِ فَاقَتْ كُلَّ ذِرْوَةٍ ÷ مَا مِثْلُ قَوْلِكَ أَعْطِ ابْرِ يُقًا يَا لُوحُ بِغَيْرِ عُرْوَةٍ ÷

در بزرگی کہ بالاست بر ہر جاے بلند ÷ چیست مانند قول تو اعطا بر ÷ یقا یا لوح بغیر عروہ ÷

ثُمَّ ابْتَسَمَ إِلَى التَّاسِعِ وَقَالَ نَظْمًا يَا مَنْ حَوَى حُسْنَ الدِّرَايَةِ ÷ وَالرِّوَايَةِ ÷ بِغَيْرِ شَكٍّ ÷ مَا مِثْلُ

باز خندید بسوے نہم و گفت ای کسیکہ جمع کردہ نکوئی خرد را ÷ و فصاحت را بے گمان ÷ چیست مانند

قَوْلِكَ لِلْحَاجِّ ذِي الذَّكَاءِ الثَّوْرُ مَلَكِي ÷ ثُمَّ قَبَضَ

قول تو بحجیتان گوینده ÷ خداوند تیز ہمے الثور ملکے ÷ باز زد کف

يَجْمَعُهُ عَلَى رُدَنِي وَقَالَ نَظْمًا يَا مَنْ سَمَا بِثُقُوبِ فِطْنَتِهِ ÷ فِي الْمُشْكِلَاتِ

بتمام گفت خود بر آستین من و گفت ای کسیکہ بلند شد بافروختگی فطنت خود ÷ در دشوار ہا

وَنُورُ كَوْكَبِهِ ÷ مَا مَثَلُ صَفِيرِ حَفْلَةٍ ÷ بَيِّنْهُ تِبْيَانًا يَنُمُّ بِهِ قَالَ الْحَارِثُ

و روشنی ستارۂ خود ÷ چیست مانند صفیر مجلس ÷ بیان کن آنرا بیان کردنے کہ ظاہر شود بوے مثال او ÷ گفت حارث

بْنُ هَمَّامٍ فَلَمَّا أَطْرَبَنَا بِمَا سَمِعْنَاهُ وَطَالَبْنَاهُ بِكَشْفِ مَعْنَاهُ ÷ قُلْنَا لَهُ لُسْتَ

پسر ہمام پس چون خوش کرد ما را بچیزیکہ شنیدیم ازو و مطالبہ کردیم ما را بکشادن معنے او گفتیم او را نیستی

مِنْ خَيْلِ هَذَا الْمَيْدَانِ ÷ وَلَا لَنَا بِحَلِّ هَذِهِ الْعُقَدِ يَدَانِ ÷ فَإِنْ أَبَنْتَ

از اسپان این میدان ÷ و نیست ما را بکشودن این گرہہاے قوت پس اگر بیان کنے

مَنَنْتَ ÷ وَإِنْ كَتَمْتَ غَمَمْتَ ÷ فَظَلَّ يُسَاوِرُ نَفْسَهُ وَيُقَلِّبُ

احسان نہی ÷ و اگر نہان داری اندوہگین کنی پس گردید کہ مشورت میکرد دو نفس خود را و میگردانید

قِدحَيهِ حَتّى هانَ بَذلُ المَاعُونِ عَلَيهِ فَاقبَلَ حِينَئِذٍ عَلَى الجَمَاعَةِ وَقَالَ

دو تیر خود را تا آنکه آسان گشت صرف منت بروی پس رو آورد ناگاه بر جماعت و گفت

يَا أَهلَ البَلَاغَةِ وَالبَرَاعَةِ سَأَلتُكُم مَا لَم تَكُونُوا تَعلَمُونَ وَلَا ظَنَنتُم أَنَّكُم تَعلَمُونَ

اے اہل بلاغت و براعت قریب است که یا موزم شما را آنچه نمیدانستید آنرا و نه گمان بردید که بجویش شما آموخته

فَاوقَفُوا عَلَيهِ الأَوعِيَةَ وَرَوَّضُوا بِهِ الأَندِيَةَ ثُمَّ أَخَذَ فِي تَفسِيرِ صَقَلِيَّةٍ

پس بنهید بران ظرفهارا و زینت دهید بآن مجلسهارا باز آغاز کرد در بیانیکه زدود بآن

الأَذهَانَ وَاستَفرَغَ مَعَهُ الأَردَانَ حَتّى أَضَتِ الأَفهَامُ

ذهنهارا و خالی کردن خواست بآن آستینهارا تا آنکه گشتند فهما

أَنوَرَ مِنَ الشَّمسِ وَالأَكَمَامُ كَانَ لَم تَغنَ بِالأَمسِ وَلَمَّا هَمَّ

روشن تر از آفتاب و آستینها گویا که نبودند مقیم در دیروز و چون قصد کرد

بِالمَفرِ سُئِلَ عَنِ المَقَرِّ فَتَنَفَّسَ كَمَا تَتَنَفَّسُ الثُّكُولُ ثُمَّ انشَاءَ يَقُولُ

بگریختن پرسیده شد از قرارگاه پس دم برکشید چنانکه دم برکشد زن گم کرده فرزند باز آغاز کرد که می گفت

نظم كُلُّ شِعبٍ لِي شِعبُ وَبِهِ رَبعِي رَحبُ غَيرَ انِّي بِسَرُوجٍ

هر شهر برای من شهرست و بآن منزل من کشاده است مگر آنکه بتحقیق من بشهر سروج

مُسنَهَامُ القَلبِ صَبٌّ هِيَ أَرضِي البَرُّ وَالجَوُّ الَّذِي مِنهُ

سرگشته دل عاشقم آن زمین منست که در وی پیدا شدم و میانه آسمان که از و

المَهَبُّ وَالِي رَوضَتِهَا الغَنَّاءُ دُونَ الرَّوضِ اصبُو مَا حَلَا لِي بَعدَهَا

هوای خوش میوزد و دیگر باغ او که درخت بسیار دارد از دیگر جا غمایل میکنم و نه شیرینست برای من پس ازان

حُلوٌ وَلَا اعذُبُ وَذَبَّ عَذبٌ قَالَ الرَّاوِي فَقُلتُ لِأَصحَابِي هَذَا أَبُو زَيدٍ

شیرینی و نه شیرین شد آب شیرین گفت راوی گفتم بیاران خود این ابو زید

السَّرُوجِي الَّذِي أَدنَى مُلَحِهِ الأَحَاجِي وَأَخَذتُ أَصِفُ لَهُم حُسنَ

باشندهٔ سروج ست که کمترین کلامهای شیرین او چیستانهاست و آغاز کردم که بیان کنم برای ایشان نکوئی

تَوْشِيَتِهِ × وَاتِّقَاءَ الْكَلَامِ لِمَشِيَّتِهِ × ثُمَّ الْتَفَتُّ فَإِذَا بِهِ قَدْ طَمَّرَ ×

آرایش کلام او راه و فرمانبری سخن برای آهنگ او باز نگریستم پس ناگاه او بتحقیق برجست

وَنَاهِيكَ بِمَا قَمَرَهُ فَعَجِبْنَا مِمَّا صَنَعَ إِذْ وَقَعَ × وَلَمْ نَدْرِ أَيْنَ سَكَعَ وَصَقَعَ × تَفْسِيرُ

و بس ترا باینچه قمار کرد پس شگفت کردیم از چیزیکه ساخت و نه دریافتیم کجا رفت و واقع شد بیان

الْأَحَاجِيِّ الْمُودَعَةِ فِي هَذِهِ الْمَقَامَةِ × أَمَّا جَوْعٌ أَمِدَّ بِنَادٍ فَمِثْلُهُ طَوَامِيرُ ×

چیستانهای سپرده درین مقامه لیکن جوع امد بزاد پس مانند او طوامیر ست

وَأَمَّا ظَهْرٌ أَصَابَتْهُ عَيْنٌ فَمِثْلُهُ مَطَاعِينُ × وَأَمَّا صَادِفْ جَائِزَةً فَمِثْلُهُ

ولیکن ظهر اصابته عین پس مانند او مطاعین ست ولیکن صادف جائزه پس مانند او

الْفَاصِلَةُ × وَأَمَّا نَاوِلْ أَلْفَ دِينَارٍ فَمِثْلُ هَادِيَةٍ × وَأَمَّا أَهْمِلْ حِلْيَةً × فَمِثْلُهُ

الفاصله است ولیکن تناول الف دینار پس مانند او هادیه است ولیکن اهمل حلیه پس مانند او

الْغَاشِيَةُ × وَأَمَّا أَكْفُفِ الْكَفَّ فَمِثْلُهُمَا × وَأَمَّا الشَّقِيقُ أَفْلَتَ فَمِثْلُهُ

الغاشیه است و لیکن اکفف الکف پس مانند او همه است و لیکن الشقیق افلت پس مانند او

الْأَخْطَارُ × وَأَمَّا مَا اخْتَارَ فِضَّةً × فَمِثْلُ بَارِقَةٍ × لِأَنَّ الرِّقَّةَ مِنْ أَسْمَاءِ الْفِضَّةِ

الاخطار است ولیکن ما اختار فضه پس مانند او بارقه است چه رقه از نامهای سیم ست

وَقَدْ نَطَقَ بِهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ فِي الرِّقَّةِ رُبُعُ الْعُشْرِ

و بتحقیق گویا شد بآن پیغمبر رحمت فرستاد خدا بروی و سلام فرستد پس گفت فی الرقه ربع العشر

وَأَمَّا دُسْ جَاعَةً × فَمِثْلُهُ طَأْ فِئَةً × وَأَمَّا خَالِي اسْكُتْ فَمِثْلُهُ خَالِصَةٌ

ولیکن دس جاعه پس مانند او طا فیه ست ولیکن خالی اسکت پس مانند او خالصه ست

لِأَنَّكَ إِذَا أَنَّثْتَ مُضَافًا إِلَى نَفْسِكَ جَازَ لَكَ حَذْفُ الْيَاءِ وَإِثْبَاتُهَا

چرا که بتحقیق تو هرگاه منادی کنی اسمی را که مضاف بسوی نفس خود باشد رواست ترا دور کردن یا و ثابت داشتن او

سَاكِنَةً وَمُتَحَرِّكَةً × وَقَدْ حُذِفَ هَهُنَا حَرْفُ النِّدَاءِ كَمَا حُذِفَ

ساکن و متحرک و بتحقیق دور کرده شد در اینجا حرف ندا چنانکه دور کرده شد

فِي أَصْلِ الْأُجْيَةِ وَصَهْ بِمَعْنَى اسْكُتْ وَلَكِنْ قَوْلُهُ خُذْ تِلْكَ فَمِثْلُهُ

در اصل چیستان وصه در معنی سکت ست ولیکن قول او خذ تلک پس مانند اوست

هَاتِيكَ وَأَمَّا حِمَارُ وَحْشٍ زِيَنًا فَمِثْلُ فَرَازِينَ لِأَنَّ الْفَرَا حِمَارُ الْوَحْشِ

هاتیک ولیکن حمار وحش زینا پس مانند اوست فرازین چراکه فرا خر وحشی ست

وَمِنْهُ الْخَبَرُ كُلُّ الصَّيْدِ فِي جَوْفِ الْفَرَا وَأَمَّا قَوْلُهُ أَنْفِقْ تَنْفَعْ فَمِثْلُهُ

واز انست مثل تمامی شکار در شکم گورخرست ولیکن قول او انفق تنفع پس مانند اوست

مُسْتَقِيمٌ لِأَنَّ الْأَمْرَ مِنْ مَانَ يَمُونُ مِنْ وَمُضَارِعِ وَقُمْتُ تَقُمْ وَأَمَّا

مستقیم چراکه بتحقیق امر ازمان یمون من ومضارع وقمت تقم ولیکن

اِسْتَنْشِ رِيحَ مُدَامَةٍ فَمِثْلُهُ رَحْ رَاحٍ لِأَنَّ الْأَمْرَ مِنِ اسْتِدْعَاءِ

استنش ریح مدامه پس مانند اوست رح راح چراکه بتحقیق امر از خواستن

الرَّائِحَةِ رَحْ وَأَمَّا غَطِّ هَلْكَى فَمِثْلُهُ صُنْبُورٌ لِأَنَّ الْبُورَ هُمُ الْهَلْكَى

رائحه رح ست ولیکن غط هلکی پس مانند اوست صنبور چراکه بتحقیق بور ایشان مردم هلاک شونده اند

وَفِي الْقُرْآنِ وَكُنْتُمْ قَوْمًا بُورًا وَأَمَّا سَارَ بِاللَّيْلِ مُدَّ فَمِثْلُهُ سَرَاحِينَ

ودر قرآن ست وبودید مردم هلاک شده ولیکن سار باللیل مد پس مانند اوست سراحین

وَأَمَّا اُحْبُبْ فُرُوقَةً فَمِثْلُهُ مِقْلَاعٌ لِأَنَّ الْأَمْرَ مِنْ وَمِقَ يَمِقُ مِقْ

ولیکن احبب فروقه پس مانند اوست مقلاع چراکه بتحقیق امر از ومق یمق مق بود

وَاللَّاعُ الْجَبَانُ يُقَالُ فُلَانٌ هَاعٌ لَاعٌ إِذَا كَانَ جَبَانًا جَزُوعًا وَأَمَّا

ولاع بمعنی نامرد گفته میشود فلان هاع لاع هرگاه باشد نامرد ناشکیبا ولیکن

أَعْطِ إِبْرِيقًا يُلُوحُ بِغَيْرِ عُرْوَةٍ فَمِثْلُهُ اسْكُوبٌ لِأَنَّ الْأَوْسَ الْإِعْطَاءُ

اعط ابریقا یلوح بغیر عروه پس مانند اوست اسکوب چراکه بتحقیق اوس بخشش ست

وَالْأَمْرُ مِنْهُ أُسْ وَالْكُوبُ الْإِبْرِيقُ بِغَيْرِ عُرْوَةٍ وَأَمَّا الثَّوْرُ مِلَكِي

وامر ازو اُس وکوب آبریز بے دسته ولیکن الثور ملکی

فَمِثْلُهُ اللَّالِي لِأَنَّ اللَّالِيَ عَلَى وَزْنِ الْقَنَا هُوَ نَوْعٌ لَوْحِشِيٌّ وَأَمَّا صَفِيرٌ

پس مانند او ست اللای چرا کہ تحقیق اللای بر وزن قنا بمعنے گاو وحشی ست ولیکن صفیر

جُعْلَةٌ فَمِثْلُهُ مُكَاشَفَةٌ لِأَنَّ الْمُكَاءَ الصَّفِيرُ قَالَ اللهُ تَعَالَى وَمَا كَانَ

جعلہ پس مانند او ست مکاشفہ چرا کہ تحقیق مکا صفیر ست گفت خدائے بزرگ وبنود

صَلٰوتُهُمْ عِنْدَ الْبَيْتِ إِلَّا مُكَاءً وَتَصْدِيَةً وَالْأَصْلُ فِي الْمُكَاءِ الْمَدُّ لٰكِنَّهُ

نماز ایشان نزد خانہ کعبہ مگر صفیر زدن و دست زدن و اصل در مکا مد ست لیکن او

قَصَرَهُ فِي هٰذِهِ الْأُحْجِيَّةِ كَمَا حَذَفَ هَمْزَةَ الْفَرَّاءِ فِي أُحْجِيَّتِهِ وَكِلَا

قصر کرد آنرا درین چیستان چنانکہ حذف کرد ہمزہ فرا در چیستان او وہر دو

الْأَمْرَيْنِ مِنْ قَصْرِ الْمَمْدُودِ وَحَذْفِ هَمْزَةِ الْوَصْلِ جَائِزٌ فِي الْمُقَامَةِ

امر از قصر ممدود وحذف ہمزہ وصل روا ست مقامہ

السَّابِعَةُ وَالثَّلَاثُونَ الصَّعْدِيَّةُ حَكَى الْحَارِثُ بْنُ هَمَّامٍ

سے وہفتم مشہور بصعدیہ حکایت کرد حارث پسر ہمام

قَالَ أَصْعَدْتُ إِلَى صَعْدَةَ وَأَنَا ذُو شَطَطٍ لِكَيْ الصَّعْدَةَ وَاشْتَدَّ

گفت رختم بسوی شہر صعدہ بحالیکہ من بودم خداوند اعتدال قامت کہ شایستہ بود نیزہ را وخداوند سرعتے

بِيَدِي رُبَّ نَاتٍ صَعْدَةٍ فَلَمَّا رَأَيْتُ نَضْرَتَهَا وَرَعَيْتُ خُضْرَتَهَا سَأَلْتُ

کہ پیشہ ستی میکرد گوگرخرانرا پس چون دیدم تازگی آنرا وچریدم سبزۂ اورا پرسیدم

بَحَّارِيرَ الرُّوَاةِ عَمَّنْ تَحْوِيهِ مِنَ السَّرَاةِ وَمَعَاهِنِ الْخَيْرَاتِ

واشمندانرا از راویان از کسیکہ درگرفتہ است اورا آن شہر از سروران وکانہائے نیکوئیہا

لِأَتَّخِذَهُ جَدُوَّةً فِي الظُّلُمَاتِ وَنَجْدَةً فِي الظُّلَامَاتِ فَنَعَتَ لِي

تا گیرم اورا اخگر بزرگ در تاریکے ویاری در ستمہا پس ستودہ شد برائے من

قَاضٍ بِهَا رَحِيبُ الْبَاعِ خَصِيبُ الرِّبَاعِ تَمِيمِيُّ النَّسَبِ وَالطِّبَاعِ

دران شہر قاضی کہ فراخ دست بود وبسیار مالدار بود تمیمی نسب وعادت بود

فَلَمْ أَزَلْ أَتَقَرَّبُ إِلَيْهِ بِالْإِلْمَامِ × وَأَتَّقِي عَلَيْهِ بِالْإِجْمَامِ × حَتَّى صِرْتُ صَدِيقَ صَوْتِهِ × وَسُلْمَانَ بَيْتِهِ × وَكُنْتُ مَعَ اسْتِيَاسِهِ شَهِيدَ × وَانْتِشَافِ رِنْدِهِ شَهِيدَ

پس همیشه بودم که نزدیکی بجویم بسوی او بفرود آمدن میکردم خود را رخت رابع بروی جرک دیدار او روز ها تا آنکه گردیدم جواب آواز او وسلمان خانه او دیدم بیرون آوردن آبگینه او وبوئیدن درخت رند او حاضر میشدم

مُشَاجِرَ الْخُصُومِ × وَاسْفِرْ بَيْنَ الْمَعْصُومِ مِنْهُمْ وَالْمَوْصُومِ × فَبَيْنَا الْقَاضِي

جاهای منازعت خصومت کنند گان را میفرستم بصلح میانه بے گناه ازایشان وخداوند عیب پس میانه ایکه قاضی

جَالِسٌ لِلِاسْجَالِ × فِي يَوْمِ الْمَحْفَلِ وَالِاحْتِفَالِ × إِذْ دَخَلَ شَيْخٌ بَالِي الرِّيَاشِ

نشسته بود برای نوشتن سجل در روز مجمع مردم وبسیاری کسان ناگاه در آمد پیرے کہنہ بود جامهای او

بَادِي الِارْتِعَاشِ × فَتَبَصَّرَ الْحَفَلَ تَبَصُّرَ نَقَّادٍ × ثُمَّ زَعَمَ أَنَّ لَهُ خَصْمًا

ظاهر بود لرزیدن او پس دید جمع را بچو دیدن سره کننده بازگفت تحقیق هم او را دشمن ست

غَيْرَ مُنْقَادٍ × فَلَمْ يَكُنْ إِلَّا كَضَوْءِ شَرَارَهْ × أَوْ وَحْيِ إِشَارَهْ × حَتَّى أُحْضِرَ

نافرمان پس نبود مگر بچو روشنی شرارهٔ آتش یا وے کہ اشارت ست تا آنکہ حاضر کردہ شد

غُلَامٌ كَأَنَّهُ ضِرْغَامٌ × فَقَالَ الشَّيْخُ أَيَّدَ اللَّهُ الْقَاضِي × وَعَصَمَهُ مِنَ التَّعَامِي

غلامیکہ گویا کہ او شیرست پس گفت پیر قوی گرداند خدا قاضی را ونگهدارد اورا از تغافل

إِنَّ ابْنِي هٰذَا كَالْقَلَمِ الرَّدِيِّ وَالسَّيْفِ الصَّدِيِّ × يَجْهَلُ أَوْصَافَ الْإِنْصَافِ

بدرستیکہ پسر من این بچو خامہ ناکارہ است وبچو شمشیر زنگ خورده است نمیداند صفتهاے عدل را

وَيُرِيضُ أَخْلَافَ الْخِلَافِ × إِنْ أَقْدَمْتُ أَحْجَمَ × وَإِذَا عَرِيتُ أَعْجَمَ × وَإِنْ

ومی کند سرپیچانهای مخالفت را اگر پیش می آیم درنگ میکند واگر واضح میکنم ابهام میکند واگر

أَذْكَيْتُ أَحْمَدَ × وَمَتَى شَوَيْتُ أَمْدَ × مَعَ أَنِّي كَفَلْتُهُ مُذْ دَبَّ إِلَى

روشن میکنم آتش را فرو میراند بهرگاه بریان میکنم گوشت را در خاکستری اندازد با آنکہ تحقیق من تربیت کردم اورا از زمانیکہ برزمین رفت تا آنکہ

أَنْ شَبَّ × وَكُنْتُ لَهُ أَلْطَفَ مِنْ رَبِّي قَلْبٍ × فَأَكْبَرَ الْقَاضِي مَا شَكَا

جوان شد وبودم مراورا مهربان ترین کسیکہ پرورد واصلاح کند پس بزرگ داشت قاضی انچہ گله کرد

إِلَيْهِ وَاطَّرَفَ بِهِ مِنْ حَوَالَيْهِ ثُمَّ قَالَ أَشْهَدُ أَنَّ الْعُقُوقَ أَحَدُ

بسوی او و در شگفت انداخت بآن کسانی را که بگرد او بودند باز گفت گواهی میدهم که تحقیق نافرمانی پدر یکے

النَّكْلَيْنِ وَكَرْبُ عَقْمٍ أَقَرُّ لِلْعَيْنِ فَقَالَ الْغُلَامُ وَقَدْ أَمْعَضَهُ

از دو مصیبت ست و تحقیق بسا ناز آیندگی زن خشک کننده ترست چشم را پس گفت غلام بحالیکه بدرد آورد او را

هٰذَا الْكَلَامَ وَالَّذِي نَصَبَ الْقُضَاةَ لِلْعَدْلِ وَمَلَّكَهُمْ أَعِنَّةَ الْفَضْلِ

این سخن سوگند خدائیکه بر پا کرد قاضیان را برای داد و مالک کرد ایشانرا لگامهای دانش

وَالْفَضْلِ إِنَّهُ مَا دَعَا قَطُّ إِلَّا أَمَّنْتُ وَلَا أَدْعُو إِلَّا أَمَّنْتُ وَلَا لَبَّى إِلَّا أَحْرَمْتُ

وفیصله میانه متخاصمین تحقیق او دعا نکرد هرگز مگر آمین گفتم و دعوی نکرد چیزیرا مگر باو کردم و لبیک نگفت مگر احرام بستم

وَلَا أُدِيَ إِلَّا أَصْرَمْتُ بِيَدِ اللَّهِ كَمْ يَبْغِي بَيْضَ الْأُنُوقِ وَيَطْلُبُ الطَّيْرَانَ

و آتش از چقماق برنیاورد مگر افروختم لیکن تحقیق او همچو کسیست که بخواهد بچهٔ مرغ مردارخوار و بیچه بوم بدل

مِنَ النُّوقِ فَقَالَ لَهُ الْقَاضِي وَبِمَ اعْتَنَكَ وَامْتَحَنَ طَاعَتَكَ قَالَ

از شتر مادگان پس گفت اورا قاضی و بکدام چیز بجانبید ترا و آزمود فرمانبرداری ترا پس گفت

إِنَّهُ مُذْ صَفَرَ مِنَ الْمَالِ وَمُنِيَ بِالْمُحَالِ يَسُومُنِي أَنِ الْتَمِظَ بِالسُّؤَالِ

هر آئینه او از زمانیکه تهی شد از مال و آزموده شد بقحط تکلیف میدهد مرا اینکه تلمظ کنم بخواستن

وَاسْتَمْطِرَ سُحُبَ النَّوَالِ لِيُفِيضَ شَرِيبَهُ الَّذِي غَاضَ وَيُغْبِرَ مِنْ

و باران جوید ابرهای بخشش را تا روان شود آب او که کم شد و بسته شود از

حَالِهِ مَا انْهَاضَ وَقَدْ كَانَ حِينَ أَخَذَنِي بِالدَّرْسِ وَعَلَّمَنِي أَدَبَ النَّفْسِ

حال او انچه شکسته شد و هر آئینه بود هنگامیکه آغاز کرد مرا بخواندن و آموخت مرا نگهداشتن ذات

اشْرَبْ قَلْبِي أَنَّ الْحِرْصَ مَتْعَبَةٌ وَالطَّمَعَ مَعْنَبَةٌ وَالشَّرَهَ مَتْخَمَةٌ

نوشانید دل مرا که هر آئینه آرزوی دنیا ماندگی ست و امید سبب عنا بست و حرص بسیار مفسد طعام ست

وَالْمَسْأَلَةَ مَلَامَةٌ ثُمَّ أَنْشَدَ لِي مِنْ فَلْقِ فِيهِ وَنَحْتِ قَوَافِيهِ نَظْمٌ

و سوال کردن فرومانگی ست باز خواند برای من شگافت دهان خود و انشای قصائد خود

ارض بادنى العيش واشكر عليه * شكر من القل كثيرا لديه جانب
خوشنود شو بكمترين زندگی و سپاس كن بران * سپاس كسيكه اندك بسيار باشد نزد او * دكناره كن

الحرص الذى لم يزل * يحط قدر المترانى اليه وحام عن عرضك
از آزى كه همیشه * فرد تر میكند رتبهٔ بلند شونده را بسوی خود * نگهدار او دفع كن شك را از آبروی خود

واستبقه * كما يحامى الليث عن لبدتيه * واصبر على ما ناب من فقد
وبخواه بقای آنرا * چنانكه نگهدارد شير * ازموی آشفتهٔ خود * وصبر كن بر آنچه فرود آمد از درويشی *

صبرا ولى العزم واغمض عليه * ولا ترق ماء المحيا ولو * خوّلك
چو صبر كردن خداوند آهنگ وچشم پوشی كن برو * ومريز آبرو را اگرچه * بدهد ترا

المسئول ما فى يديه * فالحر من ان قذيت عينه * اخفى قذى جفنيه
كسيكه از دو سوال كرده شد آنچه نزد اوست * پس آزاد كسی ست كه اگر پر از خاشاك شد چشم او * پوشيد خاشاك هر دو پلك خود را

عن ناظريه * ومن اذا اخلق ديباجه * لم يران يخلق ديباجتيه
از سياهی هر دو چشم خود * وآزاد كسی ست كه چون كهنه شود جامهٔ او * راضی نشود اينكه بی آبرو كند هر دو رخسار خود را *

قال فعبس الشيخ وكفهر واندر اعلى ابنه وهر وقال له صه يا عقيق *
گفت راوی پس عبوس شد پير وتيره رنگ شد وخوض كرد بدشنام بر پسر خود وآواز برداشت وگفت او را خاموش شو ای سخت نافرمان

يا من هو النبى والشرق * وبك انعلم امك البضاع * وظئرك الارضاع *
ای كسيكه غصه داننده من ست وای بر تو آيا می آموزانی مادر خود را * جماع * ودايهٔ خود را شير دادن

لقد تحكلت العقرب بالافعى * واستنت الفصال حتى القرعى * كانه
بتحقيق چسبيد * كژدم * بمار بزرگ * ودويدند * شتر بچگان تا شدند بله بر آورد گان باز گويا كه او

ندم على ما فرط من فيه وحدته المقة على تلافيه * فرنا اليه بعين
پشيمان شد * بر چيزكه در گذشت از دهان او ودر انداورا محبت * بر تدارك آن پس نگريست بسوی او بچشم

عاطف * وخفض له جناح ملاطف * فقال له ويك يا بنى ان من امرا
مهربان وپست كرد برای او بازوی لطف واحسان را وگفت شگفت ست ترا ای پسر من بتحقيق هر آنه كسانيكه حكم كرده شدند بقناعت

وَزُجِرَ عَنِ الصَّرَاعَةِ، هُمُ اَرْبَابُ الْبِضَاعَةِ، وَاُولُوا الْمَكْسَبَةِ بِالصَّنَاعَةِ، فَاَمَّا

وبازداشته شدند ازورزیدن ایشان خداوندان سرمایه وخداوندان کسب معاش به پیشه هستند پس لیکن

ذَوُو الضَّرُورَاتِ، فَقَدِ اسْتُثْنِيَ بِهِمْ فِي الْمَحْظُورَاتِ، وَهَبْكَ جَهِلْتَ هٰذَا

خداوندان ضرورتها پس تحقیق برآورده شد ایشانرا درممنوعات وبپسند کن نفس خود را بجاهلیکه نمیدانی این

التَّاوِيلَ، وَلَمْ يَبْلُغْكَ مَا قِيلَ، اَلَسْتَ الَّذِي عَارَضَ اَبَاهُ، فِيمَا قَالَ وَمَا

تفسیر را و نه رسیده است ترا آنچه که گفته شد آیا نیستی کسیکه مقابله کند پدر خودرا درچیزیکه گفت و نه

حَابَاهُ بِنَظْمٍ لَا تَقْعُدَنَّ عَلَى ضُرٍّ وَمَسْغَبَةٍ، لِكَيْ يُقَالَ عَزِيزُ النَّفْسِ مُصْطَبِرُ

خاص کرد او را باین پند نشین برتنگی وگرسنگی تا گفته شود ارجمند وگرامی ذات صبر کننده است

وَانْظُرْ بِعَيْنِكَ هَلْ اَرْضٌ مُعْطِلَةٌ، مِنَ النَّبَاتِ كَاَرْضٍ حَفَّهَا الشَّجَرُ

ونه مین بچشم خود آیا زمین خالی از گیاه است همچو زمینیکه درگرفته است اورا درختان

فَعُدَّ عَمَّا تُشِيرُ الْاَغْبِيَاءُ بِهِ، فَاَيُّ فَضْلٍ لِعُودٍ مَالَهُ ثَمَرُ، وَارْحَلْ رِكَابَكَ

پس درگذار از چیزیکه اشارت میکنند نادانان بآن پس کدام بزرگیست برای چوبیکه نیست اورا بار وپالان به بندشتران خودرا

عَنْ رَبْعٍ ظَمِئَتْ بِهِ، اِلَى الْجَنَابِ الَّذِي يَهْمِي بِهِ الْمَطَرُ، وَاسْتَنْزِلِ الرِّيَّ

از منزلیکه تشنه شدی بآن بسوی درگاهیکه روان میشود دران باران وبخواه نزول سیرابی را

مِنْ رَدِّ السَّحَابِ فَاِنْ، بُلِّتْ يَدَاكَ بِهِ فَلَيْهْنِكَ الظَّفَرُ، وَاِنْ رُدِدْتَ

از فائده ابر پس اگر ترکرده شود دو دست تو بآن پس گوارا باد ترا رسیدن بمراد واگر بازگردانیده شدی

فَمَا فِي الرَّدِّ مَنْقَصَةٌ، عَلَيْكَ قَدْ رُدَّ مُوسَى قَبْلُ وَالْخَضِرُ، قَالَ فَلَمَّا اَنْ رَاٰهُ

پس نیست در بازگشتن نقصانی برتو تحقیق بازگردانیده شد موسی پیش ازین وخضر گفت راوی پس چون دید

الْقَاضِيَ تَنَاهَى فِي قَوْلِ الْفَتَى وَفِعْلِهِ، وَتَخَلِّيهِ بِمَا لَيْسَ مِنْ اَهْلِهِ نَظَرَ الْبَرِيءِ بِعَيْنٍ

قاضی باهم دورشدن گفتار جوان وکردار او را واز مینگی او بچیزیکه نیست لائق آن نگریست بسویش بچشم

غَضْبَى، وَقَالَ اَتَمِيمِيًّا مَرَّةً قَيْسِيًّا اُخْرَى اُفٍّ لِمَنْ يَنْقُضُ

خشمگین وگفت آیا از قبیله تمیم هستی باری واز قبیله قیس باردیگر ناخوشی باد کسیرا که بشکند

مَا يَقُولُ وَيَتْلُوْنَ كَمَا تَتْلُوْنَ الْغُوْلَ × فَقَالَ الْغُلَامُ وَالَّذِيْ جَعَلَكَ مِقْنَاحًا

آنچه میگوید و رنگ برنگ میشود چنانکه رنگ برنگ میشود دغول پس گفت کودک سوگند بخدائیکه گردانید تمام کلید

لِلْحَقِّ وَقُفْلًا بَيْنَ الْخَلْقِ لَقَدْ أُنْسِيْتُ مُذْ اسْتَيْتُ × وَصَدِئَ ذِهْنِيْ

برای راستی و حکم کننده میان آفرینش هر آینه فراموش گردانیده شدم از وقتیکه اندوهناک شدم و زنگ گرفت ذهن من

مُذْ صَدِيْتُ × عَلَى أَنَّهُ أَيْنَ الْبَابُ الْفَتْحُ × وَالْعَطَاءُ السَّمْحُ × وَهَلْ بَقِيَ

از زمانیکه تشنه شدم با آنکه تحقیق شان اینست که کجاست در مفتوح و بخشش آسان و آیا مانده است

مَنْ يَتَبَرَّعُ بِاللُّهَى × وَإِذَا اسْتُطْعِمَ يَقُوْلُهَا × فَقَالَ لَهُ الْقَاضِيْ مَهْ قَمَعَ

کسیکه احسان کند بعطا و هرگاه طعام از وخواسته شود گوید بگیر پس گفت او را قاضی باز ایست پس با

الْخَوَاطِيْ سَهْمُ صَائِبٍ × وَمَا كُلُّ بَرْقٍ خَالِبٍ فَهَيِّزِ الْبُرُوْقَ إِذَا شِمْتَ

تیرهای خطا رفته تیر راست رسنده باشد و نیست هر درخش فریبنده پس جدا کن درخشها را هرگاه نگرے

وَلَا تَشْهَدْ إِلَّا بِمَا عَلِمْتَ × فَلَمَّا تَبَيَّنَ لِلشَّيْخِ أَنَّ الْقَاضِيَ قَدْ غَضِبَ لِلْكِرَامِ

و گواهی مده مگر بچیزیکه دانسته باشی پس چون پدید شد برای پیر که تحقیق قاضی هر آئینه بخشم در آمد برای جوانمردان

وَأَعْظَمَ بِتَجْلِيْلِ جَمِيْعِ الْأَنَامِ عِلْمًا أَنَّهُ سَيَنْصُرُ كَلِمَتَهُ × وَيُظْهِرُ أَكْرُمَتَهُ

و بزرگ پنداشت تجلیل و گرامی داشتن تمامی آفرینش را دانست او که تحقیق یاری کند سخن خود را و آشکار کند چیزیکه آن بخشش نماید

فَأَكَبَّ بِأَنْ نَصَبَ شَبَكَتَهُ × وَسَوَّى فِي الْحَرِيْقِ سَمْكَتَهُ × وَأَنْشَا يَقُوْلُ

پس در نگ نگردانیکه برپا کرد دام خود را و برابر کرد در آتش ماهی خود را و آغاز کرد که می گفت

نَظْمًا يَا أَيُّهَا الْقَاضِي الَّذِيْ عِلْمُهُ × وَحِلْمُهُ أَرْسَخُ مِنْ رَضْوَى × قَدِ ادَّعَى هٰذَا عَلَى

ای قاضی که دانش او و بردباری او استوارتر است از کوه رضوی تحقیق دعوی کرد این غلام بر

جَهْلِهِ × أَنْ لَيْسَ فِي الدُّنْيَا أَخُوْ جَدْوَى × وَمَا دَرَى أَنَّكَ مِنْ مَعْشَرٍ × عَطَاؤُهُمْ

نادانی خود × اینکه نیست در دنیا خداوند بخشش × و نه دریافت که تحقیق تو از زمره هستی که همیشه شان

كَالْمَنِّ وَالسَّلْوٰى × فَجُدْ بِمَا يَثْنِيْهِ مُسْتَخْبِرًا × مِمَّا افْتَرَى مِنْ كَذِبِ الدَّعْوٰى

همچو من وسلوی ست × پس بخشش کن بچیزیکه بگرداند او را رسوا × از چیزیکه افترا کرده است از دروغ دعوی

٢١٥

وَانثَنى جَذلانَ اَنّى بِما + اَولَيتَ مِن جَدوى وَمِن عُدوى × قالَ فَشَّ
وبرگردم شادمان بحالیکه ستایش کنم چیزی که بخشیدی، از بخشش خود واز یاری کردن خود، گفت پس شاد شد

القاضِي لِقَولِهِ × وَاجزَلَ لَهُ مِن طَولِهِ × ثُمَّ لَفَتَ وَجهَهُ اِلَى الغُلامِ ×
قاضی ازگفتن او وبسیار نمود برای او از بخشش خود بازگردانید روی خود را بسوے کودک

وَقَد نَصَلَ لَهُ اَسهُمَ المَلامِ × وَقالَ لَهُ اَرَاَيتَ بُطلَ دَعواكَ × وَخَطَاَ وَهمِكَ ×
وتحقیق خطا پیکانهای برای او تیرهای ملامت را، وگفت او را آیا دیدی بطلان قول خود را وخطاے گمان خود را

فَلا تَعجَل بَعدَها بِذَمٍّ × وَلا تَخُض عُودا قَبلَ عَمٍّ × وَاِيّاكَ وَتَاَبِّيكَ عَن مُطاوَعَةِ
پس زود می کن پس ازان بسیار گفتن وتراش چوبی را پیش از آزمودن وپرهیز از سر باز زدن خود از فرمان بردے

اَبِيكَ فَاِنَّكَ اِن عُدتَ لِعَقِّهِ حَقَّ بِكَ مِنّي مالَستَحِقُّهُ كَسُقطِ الفَتى
پدر خود چرا که تحقیق تو اگر باز کردی که آزرده کنی او را فرود آید تر از من آنچه سزاوار آن هستی پس پشیمان شد جوان

فِي يَدِهِ × وَلا ذَ بِحَقوِ والِدِهِ × ثُمَّ نَهَضَ يَخُفُّ × وَتَبِعَهُ الشَّيخُ يُنشِدُ نَظمَ
وپناه برد بکمر پدر خود باز برخواست بحالیکه زودی میکرد پس رفت او را پیر بحالیکه میخواند

مَن ضامَهُ اَو ضارَهُ دَهرُهُ × فَلْيَقتَصِدِ القاضِيَ في صَعدَهِ + سَماحُهُ اَذرى
کسیکه ستم کرد او را یا ضرر رسانید او را روزگار او + پس باید که آهنگ کند قاضی را در شهر صعده + سخاوت او تحقیر کرد

بِمَن قَبلَهُ + وَعَدلُهُ اَتعَبَ مَن بَعدَهُ + قالَ الرّاوي فَخَرَجتُ بَينَ تَعرِيفِ
کسی را که پیش از وست + ودادرسانی او سست ماند کرد کسی را که پس از وست، گفت روایت کننده پس بیرون شدم میان شناختن

الشَّيخِ وَتَنكِيرِهِ × اِلى اَن اَحرَفَ لِمَسِيرِهِ × فَاَجَبتُ النَّفسَ عِندَ ذلِكَ
پیر ونشناختن او تا آنکه برگردید برای رفتن خود پس گفتم جان خود را هنگام آن حال

بِاتِّباعِهِ وَاَلوَتِ الى دِباعِهِ × لَعَلّي اَظفَرُ عَلى اَسرارِهِ × وَاَعرِفُ شَجَرَةَ مَنابِتِهِ
پس روی او اگرچه تا خانه او باشد شاید که اطلاع یابم بر رازهای او وبشناسم اصل حیله او را

فَنَبَذتُ العُلَقَ × وَانطَلَقتُ حَيثُ انطَلَقَ وَلَم يَزَل يَخطُو وَاَعتَقِبُ
پس انداختم تعلقها را ورفتم جائیکه رفت وهمیشه بود که میرفت ودر پس او میرفتم

وَيَبْعُدُ وَاقْتَرَبَ بِلَيْ اَنْ تَرَائَى الشَّخْصَانِ وَحَقَّ التَّعَارُفُ عَلَى الْخُلَّصَانِ

و دور میشد شیخ و من نزدیک میشدم تا آنکه یکدیگر دیدند هر دو شخص و ثابت شد شناسائی هر دو دوست دیرینه

فَابْدِي حِينَئِذٍ الِاهْتِشَاشَ وَرَفَعَ الِارْتِعَاشَ وَقَالَ مَنْ كَاذَبَ اَخَاهُ

پس هویدا کرد پیر انگاه خورسندی و سرور را و دور کرد لرزیدن را و گفت که کسیکه دروغ گوید برادر خود را

فَلَا عَاشَ فَعَرَفْتُ عِنْدَ ذٰلِكَ اَنَّهُ السَّرُوجِيُّ بِلَا مُحَالَةٍ وَلَا حُوِّلَ حَالُهُ

پس زنده مباد پس شناختم انگاه که بتحقیق او سروجی ست بے شک و بے تغیر حالت

فَاَسْرَعْتُ اِلَيْهِ لِاُصَافِحَهُ وَاسْتَعْرَفَ سَانِحَهُ وَبَارِحَهُ فَقَالَ دُونَكَ

پس سبقت کردم بسوی او تا مصافحه کنم او را و خواستم که بشناسم خیر او را و شر او را پس گفت گیره قصد کن

ابْنَ اَخِيكَ الْبِرَّ وَتَرْكَنِي وَمَرَّ فَلَمْ يَعُدِ الْفَتَى اِنِ افْتَرَّ ثُمَّ فَرَّ كَمَا

پسر برادر خود را که نیکوکار ست و گذاشت مرا و گذشت پس تجاوز نکرد جوان اینکه خندید و گریخت چنانکه

فَرَّ فَعُدْتُ وَقَدِ اسْتَنَبْتُ عَيْنَهُمَا وَلَمْ اَدْرِ اَيْنَ هُمَا الْمُقَامَةُ

گریخت پیر پس باز گشتم بحالیکه هویدا کردم و شناختم هر دو را و ندریافتم که کجا هستند هر دو مقامه

الثامنة والثلاثون المرشية حكى الحارث بن همام حبيبا لي

سی و هشتم مشهور بمرثیه حکایت کرد حارث پسر همام گفت دوست داشته شد حبیبی من

مُذْ سَعَتْ قَدَمِي وَنَفَثَ قَلَمِي اَنِ اتَّخَذَ الْاَدَبَ شِرْعَهُ وَالِاقْتِبَاسَ مِنْهُ

از زمانیکه کشاد گام من و دوشت خامه من اینکه بگیرم علم ادب را طریقه و تحصیل کردن را از او

بُغْيَةً فَكُنْتُ اُنَقِّبُ عَنْ اَخْبَارِهِ وَخَزَنَةِ الْاَسْرَارِ، فَاِذَا الْفَيْتُ مِنْهُ بُغْيَةً

خدا و بود دم که تفتیش میکردم از عالمان ادب و نگهدارندگان رازها پس هرگاه یافتم از ایشان حاجت و مراد

الْمُلْتَمِسُ وَجَدْوَةَ الْمُقْتَبِسِ شَدَدْتُ يَدَيَّ بِغَرْزِهِ وَاسْتَنَرْتُ مِنْهُ

طلب کار را و پاره آتش خواهنده آتش را لبستم دست خود را بسبب کاب آن و طلب کردم از او

زَكَاةَ كَنْزِهِ عَلَى اَنِّي لَمْ اَلُمْ كَالسَّرُوجِيِّ فِي غَرَارَةِ السَّكْبِ وَ

زکوة گنج او را باآنکه بتحقیق من ندیدم مانند سروجی در بسیاری ابرها و

وَضَعَ الْهِنَاءَ مَوَاضِعَ النُّقْبِ × إِلَّا أَنَّهُ كَانَ أَسْيَرَ مِنَ الْمَثَلِ × وَأَسْرَعَ مِنَ الْقَمَرِ

نهادن قطران درجاهای سوراخ زخم مگر تحقیق او بود رونده تر از داستان وزودرو تر از ماه

فِي النَّقْلِ × وَكُنْتُ لِهَوَى مُلَاقَاتِهِ × وَاسْتِحْسَانِ مَقَامَاتِهِ أَرْغَبُ فِي الْاغْتِرَابِ

در انتقالها ودوم برای خواهش دیدن او ونکوئی مجلسهای او رغبت میکردم در سفر گرفتن

وَاسْتَعْذَبُ السَّفَرَ الَّذِي هُوَ قِطْعَةٌ مِنَ الْعَذَابِ × فَلَمَّا تَطَوَّحَتْ بِي

وشیرین می پنداشتم سفر را که آن پاره است از عذاب پس چون بردم نفس خود را بسوی

مَرْوٍ × لَا غَرْوَ × بَشَّرَنِي بِمَلْقَاهُ زَجْرُ الطَّيْرِ × وَالْفَالُ الَّذِي هُوَ يُرِيدُ الْخَيْرَ

شهر مرو شگفت نبود ونوید او مرا بدیدن او شگون گرفتن پرنده وفالی که آن قاصد نکوئی ست

فَلَمَّا زَلَّ النَّشْدُ فِي الْمَحَافِلِ × وَعِنْدَ تَلَقِّي الْقَوَافِلِ × فَلَا أَجِدُ عَنْهُ

پس هموار وبسیار او را درمجمعای مردم ودرهنگام دیدن قافلها پس نمی یابم ازو

مُخْبِرًا × وَلَا أَرَى لَهُ أَثَرًا وَلَا عَثِيرًا × حَتَّى غَلَبَ الْيَأْسُ الطَّمَعَ ×

خبر درهمه وندیدیم مراورا نشان ونه غبار تاآنکه چیره شد نومیدی آرزورا

وَأَنْزَوِي التَّأْمِيلُ وَانْقَمَعَ × فَإِنِّي لَذَّاتَ يَوْمٍ بِحَضْرَةِ وَالِي مَرْوَ ×

وبکسو شد امید داشتن واز بیخ برآمد پس من روزی درحضور حاکم مرو بودم

وَكَانَ مِمَّنْ جَمَعَ الْفَضْلَ وَالسُّرُورَ × إِذْ طَلَعَ أَبُو زَيْدٍ فِي خَلْقٍ مِلَاقٍ ×

وبود او از کسیکه فراهم آورد نیکی وسروری را ناگاه پیدا شد ابوزید درصورت درویش

وَخُلُقٍ مُلَاقٍ × فَحَيَّا الْوَالِيَ تَحِيَّةَ الْمُحْتَاجِ × إِذَا لَقِيَ رَبَّ التَّاجِ × ثُمَّ

ودرخلق چاپلوس پس سلام گفت حاکم را همچو سلام گفتن محتاج هرگاه بیند سردار توانگر را باز

قَالَ لَهُ × إِعْلَمْ وُقِيتَ الذَّمَّ × وَكُفِيتَ الْهَمَّ × أَنَّ مَنْ عُذِقَتْ بِهِ

گفت او را بدان نگهداشته شده باشی بدگفتن را ونگهداشته شده باشی اندوه را تحقیق کسیکه آویخته شد باو

الْأَعْمَالُ × أُعْلِقَتْ بِهِ الْآمَالُ × وَمَنْ رُفِعَتْ لَهُ الدَّرَجَاتُ

کارها متعلق شد باو امیدها وکسیکه بلند شد برای او درجهای بزرگ

رُفِعَتْ إِلَيْهِ الْحَاجَاتُ × وَإِنَّ السَّعِيدَ مَنْ إِذَا قَدَرَ × وَقَاهُ اللهُ الْقَدَرَ أَدَّى

برداشته شد بسوی او حاجتها وتحقیق نیکبخت کسی ست که چون توانا شود موافقت کند او را اراده آنچی بدو

زَكَاةَ النِّعَمِ × كَمَا يُؤَدِّي زَكَاةَ النِّعَمِ × وَالتَزَمَ لِأَهْلِ الْحَرَمِ كَمَا يَلْتَزِمُ لِلْأَهْلِ

زکوة جاه ونعمتهای خود را چنانکه دهد زکوة چارپایان ولازم گیرد بر خود برای خداوندان حرمتها چنانکه لازم گیرد برای خویشان

وَالْحَرَمِ × وَقَدْ أَصْبَحَتْ بِحَمْدِ اللهِ عَمِيدَ مِصْرِكَ وَعِمَادَ عَصْرِكَ ×

وعیال خود وتحقیق گشتی بستایش خدا تعالے مهتر وسردار شهر خود وستون زمانهٔ خود

تُرَجَّى الرَّكَائِبُ إِلَى حَرَمِكَ × وَتُرَجَّى الرَّغَائِبُ مِنْ كَرَمِكَ × وَتُنْزَلُ

رانده میشوند شتران بسوی جای نگهداشته تو وامید داشته میشوند بخششهای از کرم تو وفرود آیند

الْمَطَالِبُ بِسَاحَتِكَ × وَتُسْتَنْزَلُ الرَّاحَةُ مِنْ رَاحَتِكَ × وَكَانَ فَضْلُ اللهِ

مطلبها در صحن خانهٔ تو وفرو خواسته میشوند آرام از کف دست تو وبوده است فضل وکرم خدا تعالے

عَلَيْكَ عَظِيمًا × وَإِحْسَانُهُ لَدَيْكَ عَمِيمًا × ثُمَّ إِنِّي شَيَّخْتُ بَعْدَ الْإِتْرَابِ × وَعَدِمْتُ

بر تو بزرگ ونکوئی او نزد تو عام باز تحقیق من پیری هستم که محتاج شده پس از توانگری ونابود کرده

الْإِعْشَابَ حِينَ شَابَ قَصَدْتُكَ مِنْ مَحَلٍّ نَائِحَةٍ × وَحَالَةٍ لَائِحَةٍ × أَمُلُّ مِنْ بَحْرِكَ

باگیاه شدن را وقتیکه پیر شد آهنگ کردم ترا جای دور واز حالی ضعیف امیدوارم از دریای تو

دُفْعَةً × وَمِنْ جَاهِكَ رِفْعَةً × وَالتَّأْمِيلُ أَفْضَلُ وَسَائِلِ السَّائِلِ وَنَائِلِ

باران یکبار را واز عزت تو مرتبه بلند را وامیدواری بزرگترین وسیلها سوال کننده است وعطاے

النَّائِلِ × فَأَجِبْ لِي مَا يَجِبُ عَلَيْكَ وَاحْسِنْ كَمَا أَحْسَنَ اللهُ إِلَيْكَ وَإِيَّاكَ

بخشنده پس واجب کن مرا انچه واجب ست برتو ونکوئی کن چنانکه نکوئی کرد خدا تعالے بسوی تو وپرهیز

أَنْ تَلْوِيَ عِدَاتِكَ عَمَّنْ ازْدَارَكَ × وَأَمَّ دَارَكَ × أَوْ تَقْبِضَ رَاحَتَكَ ×

از انکه بگردانی روی نعمتها از کسیکه زیارت کند ترا وقصد نماید خانه ترا از انکه بسته کنی کفدست خود را

عَمَّنْ امْتَاحَكَ × وَامْتَارَ سَمَاحَكَ × فَوَاللهِ مَا مَجْدٌ مِنْ جَمْدٍ × وَلَا رُشْدٌ

از کسیکه عطا خواست از تو وخواست طعام از جانب تو پس بخدا بزرگ نمیشود کسیکه بخل نماید وراه نیافت

مَن حَشَدَ بَلِ اللَّبِيبُ مَن إِذَا وَجَدَ جَادَ × وَإِن بَدَّ بِعَائِدَةٍ عَادَ × وَالكَرِيمُ

کسیکہ مال جمع کرد بلکہ دانشمند کسی ست کہ چون تواںگر شد ببخشید واگر آغاز کند بطیبہ بازگردد وکریم

مَن إِذَا استُوهِبَ الذَّهَبَ لَم يَهَب وَإِن يَهَب ثَمَّ امسَكَ يَرقُبهُ أَكَلُّ

کسی ست ہرگاہ خواستہ شود از وزر نترسد اینکہ ببخشد باز خاموش شد شیخ بجالیکہ امیدوار بود دیوہ

غَرِيمَهُ وَيَرصُدُ مَطِيبَةَ نَفسِهِ × وَأَحَبَّ الوَالِيَ أَن يَعلَمَ هَل نَطَفَتهُ

درخت خود را وامیدوار بود بچیزیکہ خوش کند جان او را او دوست داشت حاکم اینکہ بداند کہ آیا آب صافی او

ثَمَدٌ أَم لِقرِيَتِهِ مَدَدٌ × فَاطَّرَقَ يُرَوِّي فِي استِبرَاءِ نَدَهِ × وَاستَشفَافِ

اندک ست یا برای آب چاہ او زیادت ست پس سر فرو کرد بجالیکہ اندیشہ میکرد در برآوردن استش چقاق او وبتامل نگریستن

فَرِندِهِ × وَالتَبَسَ عَلَى أَبِي زَيدٍ سِرُّ صَمَمَتِهِ وَسَبَبُ اِرجَاصِلَتِهِ × فَتَوَعَّرَ

بہر شمشیر او پوشیدہ شد بر ابی زید راز خاموشی او وسبب درنگ بخشش او پس پر شد سینہ او

غَضَبًا × وَانشَدَ مُقتَضِبًا نَظمٌ لَأَحقِرَنَّ أَبِيتَ اللَّعنِ ذَا أَدَبٍ ؛ لِأَنَّ بَدَا

از خشم وخواند بے فکر و اندیشہ احقر شمار ابا کنی لعن را خداوند علم را ؛ برای اینکہ پدید آشد

خَلقَ السِّربَالِ سَبُورًا وَلَا تُضِعْ لِأَخِي التَّأمِيلِ حُرمَتَهُ ؛ أَكَانَ ذَا لَسَنٍ

کہنہ پیراہن درویش ؛ وضایع گردان برادر امیدواری آبروی او را ؛ آیا شد زبان آور

أَم كَانَ سَلِيبًا ؛ وَانفَحْ بِعُرفِكَ مَن وَاقَاكَ مُختَبِطًا ؛ وَانعَشْ بِعَوْدِكَ مَن

یا باشد بسیار خاموش ؛ دیدہ بعطائے خود کسے را کہ بیاید ترا خواہندہ ؛ وبردار بیاری کردن خود کسے را

الفَيتَ مَنكُودًا ؛ فَخَيرُ مَالِ الفَتَى مَالٌ أَشَادَ لَهُ ؛ ذِكرًا تَنَاقَلَهُ الرُّكبَانُ أَو

کہ یافتی بسر افگندہ ؛ پس نیکوترین مال جوان مالی ست کہ بلند کرد برای او ؛ ذکریکہ برنداد را سواران یا

صِيتًا ؛ وَمَا عَلَى المُشتَرِي حَمدٌ بِمَوهَبَةٍ ؛ غَبنٌ وَلَو كَانَ مَا أَعطَاهُ يَاقُوتًا ؛

آوازہ ؛ نیست بر خریدار ستایش ببخشش ؛ نقصان اگرچہ باشد انچہ ببخشید آنرا یاقوت ؛

لَكِنَّهُ لِابتِنَاءِ المَجدِ يَجتَدِي وَمِن حُبِّ السَّمَاحِ ثَنَى نَحوَ العُلَا لَيتًا لَو لَا

لیکن او برای بنای بزرگی کوشش کرد واز ؛ دوستی سخاوت گردانید بسوی تو انگری جانب کردن ؛ اگر نے بود

المروة ضاق العذر عن خطإ اذا الشراب الى ماجاوز القوتا

مردمی تنگ میشد بهانه و پوزش از مرد زیرک و هرگاه میل کند بسوی چیزیکه افزون است از قوت روزمره ٭

وما تنشق نشر المسك ذو كرم ٭ الا واندى بنشر المسك مفتوتا ٭ والحمد

و نه بوید بوی سپاس را خداوند بخشش ٭ مگر آنکه عیب کند بوی مشک را بمالیکه کوفته باشد ستایش

والبخل لم يقض اجتماعهما ٭ حتى لقد خيل ذا ضبابة ذا حوتا ٭ والسمح

و بخل روا نداشته شد فراهم شدن هر دو ٭ تا آنکه تحقیق گمان برده شد که این سوسمار است و این ماهی ٭ و جوانمردی

في الناس محبوب خلائقه ٭ والجامد الكف ما ينفك ممقوتا ٭ وللشحيح

در مردم دوست داشته شده سرشتهای او ٭ و بسته دست همیشه است دشمن داشته شده ٭ و مر بخیل را

على اموالهِ عالٌ ٭ يوسعنه ابدا ذما ونبكيتا ٭ فجد بما جمعت كفاك

بر مال خود بهانهاست ٭ که فراخ میکنند برای او همواره نکوهش و سرزنش را ٭ پس ببخشش بچیزیکه فراهم کرد هر دو دست تو

من نشب ٭ حتى يرى مجتدى جدواك مبهوتا ٭ وخذ نصيبك منه قبل

از مال ٭ تا آنکه دیده شود خواهنده بخشش تو از خاموش از سوال ٭ و بگیر بهره خود را از خود پیش از حادثه ترساننده

رائعة ٭ من الزمان تريك العود منحوتا ٭ فالدهر انكد من ان تستمر به حال

از روزگار که وانماید ترا چوب تراشیده ٭ پس زمانه شوم ترست از اینکه هموار باشد او را ٭ حالیکه

تكرهت تلك الحال ام ثبتا ٭ فقال له الوالي تالله لقد احسنت فاي

مکروه داری این حال را انخواهی ٭ پس گفت مر او را حاکم قسم بخدا که تحقیق نیکو گفتی پس کدام

ولد الرجل انت ٭ فنظر اليه عن غرض ٭ وانشد وهو معرض نظم

فرزند آدمی تو پس نگریست بسوی او از گوشه جانب از خواند بحالیکه او چشم فرو کننده بود

لا تسالي المرء عن ابويه وزن ٭ خلاله ثم حيله او فاصرم ٭ فما يشين

بپرس مرد را که کیست پدر او و بیازما خصلتهای او را باز پیوند کن او را یا این قطع کن ٭ پس عیب نمیکند

السلاف حين حلا ٭ مذاقها كونها ابنة الحصرم ٭ قال فقربه الوالي

می ناب از وقتیکه شیرین باشد مزه او بودن او دختر رز ترش ٭ گفت راوی پس نزدیک کرد او را حاکم

لِبَيَانِهِ الفَاتِنِ ✦ حَتَّى أَحَلَّهُ مَقْعَدَ الخَائِنِ ✦ فَوَفَضَ لَهُ مِنْ سُيُوبِ نَيْلِهِ ✦

سبب فصاحت فریبندهٔ او تا آنکه فرود آورد او را بجائے خفته کننده باز معین کرد مر او را از عطاهای بخشش خود

مَا أَذَنَ بِطُولِ ذَيْلِهِ وَقِصَرِ لَيْلِهِ ✦ فَنَهَضَ عَنْهُ بِرُدْنٍ مَلآنَ ✦ وَقَلْبٍ

آنچه آگاه کرد بتواگری دامن او و کوتهی اندوه او پس برخاست از نزد او با آستین پُر و دل

جَذْلاَنَ وَتَبِعْتُهُ حَاذِيًا خَذْوَهُ وَقَافِيًا خَطْوَهُ حَتَّى إِذَا خَرَجَ مِنْ بَابِهِ ✦

شادان پس رفتم او را بجائیکه نهند و کام بودم بجای گام او و پس روبودم گام او تا آنکه چون بیرون آمد از دروازه او

وَفَصَلَ عَنْ غَابِهِ ✦ قُلْتُ لَهُ هُنِّيتَ بِمَا أُوتِيتَ ✦ وَمُلِّيتَ بِمَا أُولِيتَ ✦ فَاسْفَرَ

وجدا شد از خانه او گفتیم او را گوارا باد ترا چیزیکه داده شدی و دراز باد برخورداری تو بچیزیکه داده شدی پس روشن شد

وَجْهُهُ وَتَلاَّلَ ✦ وَوَالَى شُكْرَ اللهِ تَعَالَى ✦ ثُمَّ خَطَرَ اخْتِيَالاً ✦ وَانْتَشَرَ ارْتِجَالاً ✦ نظم

روی او درخشید و پیاپی نمود سپاس خدای بزرگ را باز خرامید بناز و تکبر خواند به بدیه

مَنْ يَكُنْ نَالَ بِالحَمَاقَةِ حَظًّا ✦ أَوْ سَمَا قَدْرُهُ لِطِيبِ الأُصُولِ ✦

کسیکه باشد بنوال که برسد بکم خردی بهره را ✦ یا بلند شود مرتبهٔ او سبب پاکیزگی اصلها

فَبِفَضْلِي انْتَفَعْتَ لاَ بِفُضُولِي ✦ وَبِقَوْلِي ارْتَفَعْتَ لاَ بِقَبُولِي ✦ ثُمَّ قَالَ

پس بسبب بزرگی خود نفع یافتم نه بسبب بیخردی و زیاده گوئی ✦ و بسبب خود بلند شدم نه بسیاد شاهان خود ✦ باز گفت

تَعَسًا لِمَنْ جَدَبَ الأَدَبَ ✦ وَطُوبَى لِمَنْ جَلَّ فِيهِ وَدَّابُ ✦ ثُمَّ وَدَّعَنِي

هلاکی باد مر کسی را که نا پدید کرد ادب و ظلم را و نکوئی باد مر کسی را که کوشش کرد در وی و رنج دید باز رخصت کرد مرا

وَذَهَبَ ✦ وَأَوْدَعَنِي اللَّهَبَ ✦ المَقَامَةُ التَّاسِعَةُ وَالثَّلاَثُونَ

و رفت ✦ و سپرد نمود مرا گرمی آتش مقامه سی و نهم

العمانية

حَدَّثَ الحَارِثُ بْنُ هَمَّامٍ قَالَ لَهِجْتُ مُذْ أَخْضَرَّ إِذَارِي

شهور بعمانیه ✦ خبر داد حارث پسر همام گفت آزمند بودم از زمانیکه سیاه شد جای ازار من

وَبَقَلَ عِذَارِي بِأَنْ أَجُوبَ البَرَارِيَ ✦ عَلَى ظُهُورِ المَهَارِي ✦

و سبز شد بروت من بآنکه قطع کنم دشتها را بر پشتهای شتران بزرگ

أَنْجُدُ طَوْرًا وَأَسْلُكُ تَارَةً غَوْرًا حَتَّى فَلَيْتُ الْمَعَالِمَ وَالْجَاهِلَ وَبَلَوْتُ الْمَنَازِلَ

بزمین بلند میرفتم باری و میرفتم باری بزمین پست تا آنکه می جستم را بهوای دانسته و نادانسته را می آزمودم منزلها را

وَالْمَنَاهِلَ وَادْمَيْتُ السَّنَابِكَ وَالْمَنَاسِمَ وَانْضَيْتُ السَّوَابِقَ وَالرَّوَاسِمَ

و جاهای آب را دخون آلود میکردم پیشهای سم اسپانرا و سنب شتر انرا و لاغر میکردم اسپان تیزدونده و اشتران بزرگ را

فَلَمَّا مَلِلْتُ الْإِصْحَارَ وَقَدْ سَخَنِي أَرَبٌ بِصُحَارِ مِلْتُ لَيْلًا

پس چون بستوده آمدم از در آمدن بصحرا و ظاهر شد برای من حاجتی در قصبه صحار میل کردم شبوے

اِجْتِيَازَ النَّيَّادِ وَاخْتِيَارَ الْفُلْكِ السَّيَّارِ فَنَقَلْتُ إِلَيْهِ أَسَادِيَ وَاصْطَحَبْتُ

آزمودن دریا و گزیدن کشتی بسیار رونده پس برم بسوی آن اسباب و متاع خودرا و همراه خود گرفتم

زَادِي وَمَزَادِي ثُمَّ رَكِبْتُ فِيهِ رُكُوبَ حَاذٍ نَاذٍ عَاذِلٍ لِنَفْسِهِ

توشهٔ خود را و توشه دانهای خودرا باز سوار شدم در و همچو سوار شدن ترسنده و نذر کننده و همچو ملامت کننده برای نفس خود

عَاذِرٍ فَلَمَّا شَرَعَنَا فِي الْقُلْعَةِ وَرَفَعَنَا الشِّرَاعَ السُّرْعَةَ سَمِعْنَا

و عذر کننده پس چون آغاز کردیم در کوچ کردن و بر داشتیم بادبانهای کشتی رابرای زود می رسیدیم

مِنْ شَاطِئِ الْمَرْهَى حِينَ دَجَا اللَّيْلُ وَأَغْسَى هَاتِفًا يَقُولُ يَا أَهْلَ الْفُلْكِ

از کرانه جای ایستادن کشتی وقتیکه تاریک شد شب و تاریک شد آواز کننده را که میگفت ای کسان این کشتی

الْقَوِيمِ الْمُرْجَى فِي الْبَحْرِ الْعَظِيمِ بِقَدْرِ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَى تِجَارَةٍ

راست رانده شده در دریای بزرگ باراده خدای غالب دانده آیا رهنمای کنم شمارا بر سود اگرے که

تُنْجِيكُمْ مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ فَقُلْنَا لَهُ أَقِمْ سَنَا رَكَ أَيُّهَا الدَّلِيلُ وَأَرْشِدْنَا

نجات دهد شمارا از عذاب اندوهناک پس گفتم او را بدرما آتش خودرا ای راهنما و راهنمای مارا

كَمَا يُرْشِدُ الْخَلِيلُ الْخَلِيلَ فَقَالَ اسْتَصْحِبُوا ابْنَ سَبِيلٍ زَادُهُ فِي

چنانکه راه نماید دوست دوست را پس گفت همراه میگیرید مسافریرا که توشه او در

ذَبِيلٍ وَظِلُّهُ غَيْرُ ثَقِيلٍ وَمَا يَبْغِي سِوَى مَقِيلٍ فَاجْمَعْنَا عَلَى النُّجُوعِ إِلَيْهِ

زنبیل است و نیست سبک بار و گران و نمیخواهد بجز جای نشستن در نیمروز پس فراهم آمدیم بر میل کردن بسوی او

وَأَنْ لَا نَحْمِلَ بِالْمَاعُونِ عَلَيْهِ فَلَمَّا اسْتَوَى عَلَى الْفُلْكِ قَالَ أَعُوذُ بِمَا لَكَ

وانیکه حمل نورزیم بدوش قماش خانه برو پس چون پیش آمد بر کشتی گفت پناه میخواهم بخداوند

الْمُلْكِ مِنْ مَسَالِكِ الْهَلَكِ ثُمَّ قَالَ إِنَّا رُوِّينَا فِي الْأَخْبَارِ الْمَنْقُولَةِ عَنِ الْأَحْبَارِ

جهان از راههاے هلاک باز گفت بدستیکه ما روایت کرده شدیم در خبرهاے نقل کرده شده بر طریقه

أَنَّ اللَّهَ تَعَالَى مَا أَخَذَ عَلَى الْجُهَّالِ أَنْ يَتَعَلَّمُوا حَتَّى أَخَذَ عَلَى الْعُلَمَاءِ

بتحقیق خداے بزرگ نگرفته است عهد بر نادان اینکه بیاموزند تا آنکه گرفته است بر دانندگان

أَنْ يُعَلِّمُوا وَإِنَّ مَعِي لَعُوذَةً عَنِ الْأَنْبِيَاءِ مَأْخُوذَةً وَعِنْدِي

اینکه بیاموزانند وتحقیق با من تعویذست ازپیغمبران گرفته شده ونزد من

لَكُمْ نَصِيحَةٌ بَرَاهِينُهَا صَحِيحَةٌ وَمَا وَسَعَنِي الْكِتْمَانُ وَلَا مِنْ خُلُقِي

برای شما پندست دلیلهای او درست وگنجایش ندارد مرا پوشیدن ونیست از خوے من

الْحِرْمَانُ فَتَدَبَّرُوا الْقَوْلَ وَتَفَهَّمُوا وَاعْمَلُوا بِمَا تَعْلَمُونَ وَعَلِّمُوا تُعْلَمُوا

باز داشتن فوائد پس اندیشه کنید سخن را وبفهمید وبدانید بچیزیکه آموخته شدید وبیاموزید باز

صَاحَ صَيْحَةَ الْمُبَاهِي وَقَالَ لَا تَدْرُونَ مَا هِيَ هِيَ وَاللَّهِ حِرْزُ السَّفَرِ عِنْدَ

بانگ نمود همچو بانگ کردن نازش کننده وگفت آیا میدانید چیست آن آن پند بخدا پناه مسافرین ست هنگام

مَسِيرِهِمْ فِي الْبَحْرِ وَالْجُنَّةُ مِنَ الْغَمِّ إِذَا جَاشَ مَوْجٌ أَلِيمٌ وَبِهَا اسْتَعْصَمَ

رفتن ایشان بدریا وسپرست از اندوه هرگاه جوشد موج دریا وبآن چنگ زده است

نُوحٌ مِنَ الطُّوفَانِ وَنَجَا وَمَنْ مَعَهُ مِنَ الْحَيَوَانِ عَلَى مَا صَدَعَتْ بِهِ

نوح علیه السلام روز طوفان ورستگار شد وکسیکه با او بود از حیوان بنا بر چیزیکه گویا شد بآن

أَيُّ الْقُرَانِ ثُمَّ قَرَأَ بَعْدَ أَسَاطِيرَ تَلَاهَا وَزُخَارِيفَ جَلَاهَا وَقَالَ ارْكَبُوا فِيهَا بِسْمِ اللَّهِ

آیتهای قرآن باز خواند پس از اباطیل که خواند آنرا وکلام آراسته که زینت داد آنرا وگفت سوار شوید در آن بنام خدا

مَجْرِيهَا وَمُرْسَاهَا ثُمَّ تَنَفَّسَ تَنَفُّسَ الْمُغْرَمِينَ أَوْ عِبَادِ اللَّهِ الْمُكْرَمِينَ

رفتن بسفینه وباز ایستادن آن باز دم برکشید همچو دم برکشیدن عاشقان یا بندگان خدا که بزرگ کرده شده اند

وَقَالَ أَمَّا أَنَا فَقَدْ قُمْتُ فِيكُمْ مَقَامَ الْمُبَلِّغِينَ وَنَصَحْتُ لَكُمْ نُصْحَ الْمُبَالِغِينَ

وگفت اگر من پس تحقیق قایم شدم در شما بجای رسانندگان و پند دادم شما را همچو پند دادن زیاده کنندگان کوشش

وَسَلَكْتُ بِكُمْ مَحَجَّةَ الرَّاشِدِينَ فَاشْهَدِ اللَّهُمَّ وَأَنْتَ خَيْرُ الشَّاهِدِينَ

و رفتم برای شما راه براه شدگان پس گواهی بده خدایا تو نیکوترین گواهان هستی

قَالَ الْحَارِثُ بْنُ هَمَّامٍ فَاعْجَبَنَا بَيَانُهُ أَيَّادِيَ الطُّلَاوَةِ وَعَجَّبَ

گفت حارث پسر همام پس در شگفت انداخت ما را فصاحت او که ظاهر بود حسن و قبول او و بلند شد

لَهُ أَصْوَاتُنَا بِالتِّلَاوَةِ وَأَنِسَ قَلْبِي مِنْ جَرْسِيَّةٍ مَعْرِفَةَ عَيْنٍ شَمْسِيَّةٍ

برای او آوازهای ما بخواندن و بدانست دل من از آواز او شناختن ذات آفتاب او را

فَقُلْتُ لَهُ بِالَّذِي سَخَّرَ الْبَحْرَ اللُّجِّيَّ أَلَسْتَ السَّرُوجِيَّ فَقَالَ لِي بَلَى وَهَلْ

پس گفتم مر او را بخدائیکه رام کرد دریای ژرف را آیا نیستی ابو زید سروجی پس گفت بمن بلی و آیا

يَخْفَى ابْنُ جَلَا فَاحْمَدْتُ حِينَئِذٍ السَّفَرَ وَسَفَرْتُ عَنْ نَفْسِي

پنهان میماند مشهور پس محمود یافتم انگاه سفر را و واکردم از ذات خود

إِذْ سَفَرَهُ وَلَمْ نَزَلْ نَسِيرُ وَالْبَحْرُ هُوَ وَالْجَوُّ صَحْوٌ وَالْعَيْشُ

اندوه را بر گاه هویدا گردید و همواره بودیم که سیر میکردیم بحالیکه دریا نرم میرفت و میانه آسمان پاکیزه بود از ابر و زندگی

صَفْوٌ وَالزَّمَانُ لَهْوٌ وَأَنَا أَجِدُّ لِلِقَائِهِ وَجِدُّ الْمُغْرَى بِلُقْيَانِهِ وَأَفْرَحُ

صاف بود و روزگار سرور بود و من خوش میشدم بدیدار او همچو خوش شدن تو انگیزه خالص خود و خوش می شدم

بِمُنَاجَاتِهِ فَرَحَ الْغَرِيقِ بِنَجَاتِهِ إِلَى أَنْ عَصَفَتِ الْجَنُوبُ وَعَسَفَتِ

بلیکه گر سخن گفتن او همچو خوش شدن غریق بر رستگاری خود تا آنکه سخت شد باد جنوب و سخت شد

الْجَنُوبُ وَنَسِيَ السَّفَرُ مَا كَانَ وَجَاءَهُمُ الْمَوْجُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ فَمِلْنَا هُدًى

اضطراب آب و فراموش ساختند مسافران آنچه بود از طلب عیش و آمد ایشان را موج از هر جا پس گرائیدیم بسبب این

الْحَدَثِ الثَّائِرِ إِلَى إِحْدَى الْجَزَائِرِ لِنُرَيِّحَ وَنَسْتَرِيحَ رِيثَمَا تُوَاتِي الرِّيحُ

حادثه انگیزنده بسوی یکی از جزیرها تا استراحت دهیم خود را و راحت یابیم مقدار زمانیکه موافقت کند باد

فتمادى اعتياص المسير حتى نفد الزاد غير اليسير فقال لي ابو زيد

پس دراز شد پیچیدگی و دشواری راه تا آنکه خرج شد توشه بسیار پس گفت مرا ابو زید

انه لن يحرز حق العود بالقعود فهل لك في استثارة السعود بالصعود

بتحقیق شان اینست که هرگز حاصل نمیشود مبتغای بشتر پس آیا ترا رغبتی هست در بیرون آوردن بهره و بخت نیک بالا بر آمدن

فقلت له اني لا اتبع لك من ظلك واطوع من نعلك فنهدنا لما به

پس گفتم تحقیق من مرترا هر آئینه پیرو تر هستم از سایهٔ تو و فرمان بر ترم از کفش تو پس برخاستیم بسوی

الجزيرة على ضعف من المريرة لنرتكض في امتراء الميرة وكلانا

جزیره بر ناتوانی از قوت نفس تا دست و پا بنیابیم در حاصل کردن رزق و هر دو از ما

لا يملك فتيلا ولا يهتدي فيها سبيلا فاقبلنا نحوس خلالها ونتقيا

مالک نبود رشته را که میان خسته خرما ست و نمیافت دران راه پس هموار میگردیدیم در میانهٔ آن و در می آمدیم

ظلالها حتى افضينا الى قصر مشيد له باب من حديد ودونه نصرة

بسایهای آن تا آنکه رسیدیم سوی کوشکے بلند که مر او را دروازه بود از آهن و نزد آن گروهے بود

من عبيد فناسمناهم لنتخذهم سلما الى الارتقاء وارشيه للاستقاء

از غلامان پس گفتگو کردیم ایشان را که بگیریم ایشان را نردبان بسوی بالا بر آمدن و رسنهای دلو برای آب کشیدن

فالفينا كلا منهم في مسك كسير وكرب اسير فقلنا اينها الغلمة

پس یافتیم هریکان را از ایشان در پوست خسته واندوه زندگانی پس گفتیم اے غلامان

ما هذه الغمة فلم يجيبوا الندا ولا فاهوا ببيضاء ولا سوداء فلما رأينا

چرا ست این اندوه سخت پس جواب ندادند آواز را و نگفتند نیک و نه بد پس چون دیدیم

نارهم نار الحباحب وخبرهم كسراب السباسب قلنا شاهت الوجوه

آتش ایشان را آتش مرد بخیل و دانش ایشان همچو سراب زمینهای هموار گفتیم زشت باد این روها

وقبح اللكع ومن برجوه فابتدر خادم قد علته كبرة وعرته عبرة

و زشت باد لئیم و کسیکه امیدوار بود او را پس پیشدستی کرد بما خادمی که تحقیق بلند شده است او را بزرگ سالی

وَقَالَ يَا قَوْمِ لَا تُوسِعُونَا سَبًّا وَلَا تُوجِعُونَا عَتْبًا فَإِنَّا لَفِي حُزْنٍ
وگفت ای گروه من فراخ وبسیار نگردانید مارا ازروی دشنام ودردمند مکنید مارا ازروی خشم چراکه تحقیق ما اندوه عام هستیم
شَامِلٍ وَشُغْلٍ عَنِ الْحَدِيثِ شَاغِلٍ فَقَالَ لَهُ أَبُو زَيْدٍ نَفِّسْ
وکار فرا گرفته که مشغول میدارد از سخن باز دارنده است پس گفت اورا ابوزید دور کن
خِنَاقَ الْبَثِّ وَانْفِثْ إِنْ قَدَرْتَ عَلَى النَّفْثِ فَإِنَّكَ سَتَجِدُ مِنِّي عِرَافًا كَافِيًا
افشارنده اندوه را وسخن بگو اگر توانا هستی برسخن گفتن چراکه تحقیق تو قریبست که بیابی ازمن طبیب کافی
وَوَصَّافًا شَافِيًا فَقَالَ لَهُ اعْلَمْ أَنَّ رَبَّ هَذَا الْقَصْرِ هُوَ قُطْبُ هَذِهِ الْبُقْعَةِ
وصفت کننده شافی پس گفت بدان تحقیق سردار این کوشک او سرور این زمین هست
وَشَاهُ هَذِهِ الرُّقْعَةِ إِلَّا أَنَّهُ لَمْ يَخْلُ مِنْ كَمَدٍ لِخُلُوِّهِ مِنْ وَلَدٍ وَلَمْ يَزَلْ يَسْتَكْرِمُ
وپادشاه این جزیره است مگر تحقیق او خالی نیست از اندوه سبب تهی بودن او از فرزند وهمیشه است که گرامی پیدا میکند
الْمَغَارِسَ وَيَتَخَيَّرُ مِنَ الْمَفَارِشِ النَّفَائِسَ إِلَى أَنْ بُشِّرَ بِكَمَالِ عَقِيلَةٍ وَأَدْنَتْ رَقْلَتُهُ
جای درخت ومیگزیند از فرشها فرشهای نفیس را تا آنکه مژده داده شد بیارگرفتن زن گرامی وآنچه گمی داد نخله وبازاد او
بِفَسِيلَةٍ قَدْ نَدَّتْ لَهُ النُّذُورُ وَأُحْصِيَتِ الْأَيَّامُ وَالشُّهُورُ فَلَمَّا حَانَ
بنهال خرما پس وعده کرده شد برای او کارهای خیر وشمارکرده شد روزها وماهها وچون نزدیک شد
الْبِنَاجُ وَصِيحَ بِالطُّوقِ وَالتَّاجِ عَسُرَ مَخَاضُ الْوَضْعِ حَتَّى خِيفَ عَلَى
زادن وساخته شد برای او گردن بند افسر وشوار جنبیدن بچه هنگام زادن تا آنکه ترسیده شد بر
الْأَصْلِ وَالْفَرْعِ فَمَا فِينَا مَنْ يَعْرِفُ قَرَارًا وَلَا يَطْعَمُ النَّوْمَ إِلَّا غِرَارًا
بیخ وشاخ پس نیست درما کسیکه بشناسد آرام را ونیست کسیکه بخشد خواب مگر خواب اندک
ثُمَّ أَجْمَشَ بِالْبُكَاءِ وَأَعْوَلَ وَرَدَّدَ الِاسْتِرْجَاعَ وَطَوَّلَ فَقَالَ لَهُ
باز آماده شد خادم بگریستن وبرداشت آواز خود را وبار بار گفت انا لله وانا الیه راجعون وبسیار کرد پس گفت
أَبُو زَيْدٍ اسْكُنْ يَا هَذَا وَاسْتَبْشِرْ وَأَبْشِرْ بِالْفَرَجِ وَبَشِّرْ فَعِنْدِي
ابوزید آرام گیر ای فلان وشادمان شو وشاد شو بگشایش ومژده ده پس نزد من

عَزِيمَةُ الطَّلَقِ الَّتِي انْتَشَرَ سَمْعُهَا فِي الْخَلْقِ فَتَبَادَرَتِ الْغِلْمَةُ إِلَى مَوْلَاهُمْ

افسون دروزادن ست که پراگنده شد ذکر شکوئی آن در آفرینش پیشدستی کردند غلامان بسوی آقای خود شان

مُتَبَاشِرِينَ بِانْكِشَافِ بَلْوَاهُمْ فَلَمْ يَكُنْ إِلَّا كَلَا وَلَا حَتَّى بَرَزَ مَنْ هُلِّمَ رِيَّا

بحالیکه بهریگر مژده میدادند بکشود　بلای خود شان پس نبود زمانه مگر مانند گفتن لا ولا تا آنکه برآمد که بیخواندا مارا

إِلَيْهِ فَلَمَّا دَخَلْنَا عَلَيْهِ وَمَثَلْنَا بَيْنَ يَدَيْهِ قَالَ لِأَبِي زَيْدٍ لِيَهْنِكَ

بسوی آن شاه پس چون درآمدیم برو　والیستادیم پیش او گفت شاه بابی زید باید که گوارا باشد

مَنَالُكَ إِنْ صَدَقَ مَقَالُكَ وَلَمْ يَفِلَّ فَالُكَ فَاسْتَحْضَرَ قَلَمًا مُبْرِيًّا

عطای تو اگر راست باشد گفتن تو وخطا دست نباشد اندیشه تو پس حال حاضر آوردن خواست ابوزید خامه تراشیده

وَزَبَدًا بَحْرِيًّا وَزَعْفَرَانًا قَدْ دِيفَ فِي مَاءِ وَرْدٍ نَظِيفٍ فَمَا إِنْ رَجَعَ

وکف دریا　وزعفران راکه بتحقیق سوده شده باشد درآب گل که پاک ست　پس برنگشت

النَّفَسُ حَتَّى أُحْضِرَ مَا الْتَمَسَ فَسَجَدَ أَبُو زَيْدٍ وَعَفَرَ وَسَبَّحَ وَاسْتَغْفَرَ

دم تا آنکه حاضر آورده شد انچه خواسته بود پس سر بر زمین نهاد ابوزید و بر خاک بایید و بخواند و استغفر الله گفت

وَأَبْعَدَ الْحَاضِرِينَ وَنَفَرَ ثُمَّ أَخَذَ الْقَلَمَ وَاسْتَخَرَ وَكَتَبَ عَلَى الزَّبَدِ بِالْمُزَعْفَرِ

ودور کرد حاضرین را وگریزانید　بازگرفت خامه را وزود دی کرد ونوشت برکف دریا بامداد زعفران آلود

نَظْمَ أَيُّهَذَا الْجَنِينُ إِنِّي نَصِيحٌ ۞ لَكَ وَالنُّصْحُ مِنْ شُرُوطِ الدِّينِ ۞

ای کودک پنهان درشکم بتحقیق من پند دهنده ام ترا ونصیحت کردن از شرطهاے دین ست ۞

أَنْتَ مُسْتَعْصِمٌ بِكُنٍّ كَنِينٍ ۞ وَقَرَارٍ مِنَ السُّكُونِ مَكِينٍ ۞ مَا تَرَى غَيْرَ

توچنگ زننده هستی درجای پوشیده　ودر آرامگاه آب که از سکون جاگیرنده است ۞ نمی بینی درو

مَا يَرُوعُكَ مِنَ الْفَكِّ مُدْلَهِمٍّ وَلَا عَدُوٍّ مُبِينٍ ۞ فَمَتَى مَا بَرَزْتَ

چیزیکه ترساند ترا از ۞ دوست منافق ونه دشمن هویدا دشمنی دارنده ۞ وهرگاه بیرون آمدی

مِنْهُ تَحَوَّلْتَ إِلَى مَنْزِلِ الْأَذَى وَالْهُونِ ۞ وَتَرَاءَى لَكَ

ازو برگشتی ۞ بسوے فرودگاه ضرر وخوارے وظاهر شود مرترا

الشَّقاءُ الَّذِي تَلْقَى فَتَبْكِي لَهُ بِدَمْعٍ هَتُونٍ + فَاسْتَدِمْ عَيْشَكَ الَّذِي عَمِلَ
سخ و تحقیقه چنین آنرا پس اگر بکنی سبب آن باشک بسیار باز مانده + پس همیشه دار زندگی خود را که پنداری نیکوست
وَحاذِرْ + أَنْ تَبِيعَ الْحُقُوقَ بِالْمَظْنُونِ + وَاحْتَرِسْ مِنْ مُخادِعٍ عَلَيْكَ يَلُوكُ
و بترس از اینکه بفروشی امر یقینی را بامر غیر یقینی + و نگهدار خود را از مکر کننده برای خود که بکار میبرد دانستن را برای تو
لِيُلْقِيَكَ فِي الْعَذابِ الْمُهِينِ + وَلَعَمْرِي لَقَدْ نَصَحْتُ وَلَكِنْ + كَمْ نَصِيحٍ
تا بیندازد ترا در عذاب خوار کننده + و سوگند زندگی تست که تحقیق پند دادم ترا و لیکن + بسیار نصیحت کننده
مُشَبَّهٍ بِظَنِينِ + ثُمَّ إِنَّهُ طَمَسَ الْمَكْتُوبَ عَلَى غَفْلَةٍ وَثَقَّلَ عَلَيْهِ مِائَةَ
مانند ست باتهمت کرده شده + باز تحقیق او ناپدید کرد نوشته را بر غفلت و تف انداخت بر وصد
ثِقْلَةٍ وَشَدَّ الزَّبَدَ فِي خِرْقَةِ حَرِيرٍ بَعْدَ مَا ضَمَّخَهَا بِعَبِيرٍ وَأَمَرَ
تف و بست کف دریارا در پارچه از ابریشم پس از انکه آلوده او را بخوشبو و فرمان داد
بِتَعْلِيقِهَا عَلَى نَحْدِ الْمَاخِضِ وَأَنْ لَا تُعَلَّقَ بِهَا يَدُ حَائِضٍ فَلَمْ يَكُنْ إِلَّا
باویختن آن بر ران زن دردزه گرفته و اینکه نیاویزد بآن دست زن حیض دارنده پس نبود مگر
كَدَوَرَانِ شَارِبٍ أَوْ فُوَاقِ حَالِبٍ حَتَّى انْدَلَقَ شَخْصُ الْعَلَدِ لِنَحِيضِ الزَّبَدِ
همچو چشیدن نوشنده یا زمان میان دو دوشیدن دوشنده تا انکه زود برآمد جثه بچه بسبب خاصیت کف دریا
بِقُدْرَةِ الْوَاحِدِ الصَّمَدِ فَمَا لَبِثَ الْقَصْرُ جُدُوداً فَاسْتَطَارَ عَمِيدُهُ وَعَبِيدُهُ
از قدرت دوتوانائی یگانهٔ سرور پس پرشد کوشک از شادمانی و شاد شد مهتر آن خانه و بنده آنخانه
سُرُوراً وَأَحَاطَتِ الْجَمَاعَةُ بِأَبِي زَيْدٍ تُثْنِي عَلَيْهِ وَتُقَبِّلُ يَدَهُ
از روی خوشی و در گرفت جماعت ابی زید را ستایش میکرد بر و می بوسید هر دو دست او را
وَتَتَبَرَّكُ بِمَسَاسِ طِمْرِهِ حَتَّى خُيِّلَ إِلَيَّ أَنَّ الْقَرَنِيَّ أُوَيْسٌ أَوِ الْأَسَدِيَّ دُبَيْسٌ
و برکت میگرفت بسودن دو جامهٔ کهنهٔ او تا انکه گمان برده شد که تحقیق او قرنی اویس ست یا اسدی دبیس ست
ثُمَّ انْثَالَ عَلَيْهِ مِنْ جَوَائِزِ الْمُجَازَاةِ وَفَضَائِلِ الصِّلَاتِ مَا قَبَضَ
باز ریخت شاه بر وی از بهشهای پاداش و جاهای مخطط عطاها انچه تقدیر کرد

له الغنى وبيض وجه المنى ولم يزل ينتابه الدخل مدبج السخل
مراورا توانگری وروشن کرد روی آرزورا وهمیشه بود که بیاید بسیر سید اورا بخششها از زمانیکه زاد اورا بچه

الى ان اعطى البحر الامان وتسنى الاتمام الى عمان فاكتفى ابو زيد
تا آنکه داد دریا امن را وآسان شد قصد کردن بسوی دریا پس بسند نمود ابی زید

بالنخلة وتاهب للرحلة فلم يسمح الوالي بحركته بعد تجربة بركته
بعطیه وآماده شد برای کوچیدن پس دلیری نکرد حاکم برفتن او پس از آزمودن برکت او

بل اوعز بضمه الى خزانته وان تطلق يده في خزانته قال الحارث
بلکه مبشی کرد باجتمع او بسوی عیال خود وانیکه سرداده شود دست او در خزانه او گفت حارث

بن همام فلما رايته قد مال الى حيث يكتسب المال اخيت عليه
بسر همام پس چون دیدم اورا که تحقیق گرائید سوی جائیکه حاصل کرد مال را ازان رد آوردم برد

بالتعنيف وهجنت لمفارقة المالف والالف فقال اليك عني واسمع مني
بسرزنش وزشت گفتم مراورا سبب جدائی وطن ویار پس گفت دور شو ازمن ولشنو ازمن

نظم لا تقبون الى وطن ٠ فيه تضام وتمتهن ٠ وادحل عن الدار
ابیات میل مکن بسوی وطن ٠ که در وذلیل شوی وحقیر شوی ٠ وکوچ کن از شهرے

التي ٠ تعلى الوهاد على القنن ٠ واهرب الى كن يقي ٠ ولو انه
که ٠ بلند کند خانهاے بیست بر جاهای بلند ٠ وبگریز بسوی خانه که نگهدارد ٠ اگرچه بتحقیق آن خانه

حضنا حصن ٠ وارب بنفسك ان تقيم بحيث يغشاك الدرن ٠
دوکرانه کوه حصن باشد ٠ وبلند دار جان خودت را ازین که اقامت کنی ٠ بطور یکه بپوشاند ترا چرک

وجب البلاد فايها ٠ ارضاك فاخترها وطن ٠ ودع التذكر للمعاهد
وقطع کن شهرها را پس هرچیرا ازانها ٠ خوشنود کند ترا پس اختیار کن آنرا وطن ٠ وبگذار یاد کردن را برای جاهاے دیرینه ٠

والحنين الى السكن ٠ واعلم بان الحر في ٠ اوطانه يلقى العبن ٠
وخواهش را بسوی آرامگاه ٠ وبدان بتحقیق مرد آزاد بزرگ در ٠ وطنهای خود می بیند سستی خودرا ٠

كَالدُّرِّ فِي الْأَصْدَافِ لَيْسَ تُزَرَّى وَيُحْبَسُ فِي الثَّمَنِ + ثُمَّ قَالَ

چناکه مروارید در صدف خوارداشته میشود واندک میگردد در بها بازگفت ابو زید

حَسْبُكَ مَا اسْتَمَعْتَ وَحَبَّذَا أَنْتَ لَوِ اتَّبَعْتَ فَأَوْضَحْتُ لَهُ مَعَاذِيرِي وَ

بسندست ترا انچه شنیدی وچه نیکو هستی تو اگر پیروی کنی پس هویدا کردم مراورا پوزشهاے خودرا و

قُلْتُ لَهُ كُنْ عَذِيرِي فَعَذَرَنِي وَدَّعَنِي حَتَّى لَمْ يَزَلْ ثُمَّ شَيَّعَنِي

گفتم مراورا بشو پذیرندهٔ عذر من پس معذورداشت مراو عذرخواست ازمن توشه داد تا آنکه نگذاشت چیزیرا باز وداع کرد مرا

تَشْيِيعَ الْأَقَارِبِ إِلَى أَنْ رَكِبْتُ فِي الْقَارِبِ فَوَدَّعْتُهُ وَأَنَا أَشْكُو الْفِرَاقَ

همچو وداع کردن عزیزان تا آنکه سوار شدم درکشتی پس وداع کردم اورا بحالیکه من گله میکردم جدائی را

وَأَذُمُّهُ وَأَوَدُّ لَوْ كَانَ هَلَكَ الْجَنِينُ وَأُمُّهُ **المقامة الاربعون**

وذمت میکردم اورا وودوست میداشتم که می مرد بچه که درشکم بود ومادراو خوش بودی مقامه چهلم

التبريزية لِأَخْبَرَ الْحَارِثُ بْنُ هَمَّامٍ قَالَ أَزْمَعْتُ التَّبْرِيزَ مِنْ

مشهور به تبریزیه حکایت کرد حارث پسر همام گفت قصد کردم برآمدن را از

تَبْرِيزَ حِينَ نَبَتْ بِالذَّلِيلِ وَالْعَزِيزِ وَخَلَتْ مِنَ الْمُجِيرِ وَالْمُجِيرِ

شهر تبریز هنگامیکه نرافت نکرد باخوار وارجمند وخالی شد از نگهدارنده وبخشش کننده

فَبَيْنَا أَنَا فِي إِعْدَادِ الْأُهْبَةِ وَانْتِيَادِ الصُّحْبَةِ أَلْفَيْتُ بِهَا أَبَا زَيْدٍ

پس میانه اینکه من درآماده کردن ساز سفر وجستن یاران سفر بودم دیدم ابا زید

السَّرُوجِيَّ مُلْتَفًّا بِنِسَاءٍ وَمُحْتَفًّا بِإِمَاءٍ فَسَأَلْتُهُ عَنْ خَطْبِهِ

سروجی را بحالیکه پوشیده بود بگلیم وگرد کرده شده بود بجماعهٔ زنان پس پرسیدم اورا از حال او

وَإِلَى أَيْنَ يَسْتَرْكِبُ مَعَ سِتْرِهِ فَأَوْمَا إِلَى امْرَأَةٍ مِنْهُنَّ بَاهِرَةِ السُّفُورِ

وبکجا رود باگرده زنان خود پس اشارت کرد بسوی زنے ازانها که هویدا بود روے او

ظَاهِرَةِ النُّفُورِ وَقَالَ تَزَوَّجْتُ هَذِهِ لِيُنْسِيَنِي فِي الْغُرْبَةِ وَتُرَحِّضَ

پیدا بود رمیدن او وگفت بزنے گرفتم این زن را تا انس دهد مرا در سفر وبشوید

عَنِّي فَتَشَفَّتِ الْغُرْبَةُ فَلَقِيتُ مِنْهَا عَرَقَ الْقِرْبَةِ تَمْطُلُنِي بِحَقِّي وَتُكَلِّفُنِي

از من سختی و بدحالی بے زنے را پس دیدم از و سختی را درنگ میکند در حق من و تکلیف میکند مرا

فَوْقَ طَوْقِي فَأَنَا مِنْهَا نَضْوُ وَجَى وَحِلْفُ شَجْوٍ وَشَجًى وَهَا نَحْنُ قَدْ لَسَّنَا عَلَيْنَا

بالای توانائی من پس از ان لاغر جفا ہستم و صاحب اندوہ پیوستہ و ناخوشی ہستم آگاہ شو کہ بتحقیق با ہم میرویم

إِلَى الْحَاكِمِ لِيَضْرِبَ عَلَى يَدِ الظَّالِمِ فَإِنِ انْتَظَمَ بَيْنَنَا الْوِفَاقُ وَإِلَّا فَالطَّلَاقُ

بسوی حاکم تا بازدارد ستمگار را پس اگر حاصل شود میانہ ما موافقت بہتر ست وگرنہ پس طلاق

وَالْإِنْطِلَاقُ قَالَ فَمِلْتُ إِلَى أَنْ أَخْبُرَ لِمَنِ الْغَلَبُ وَكَيْفَ يَكُونُ الْمُنْقَلَبُ

و سفر کردنست گفت راوی پس گرائیدم بسوی اینکہ آزمایم کہ کراست غلبہ از ہر دو و بچگونہ میشود بازگشت

فَجَعَلْتُ شُغْلِي دَبْرَ أُذُنِي وَصَحِبْتُهَا وَإِنْ كُنْتُ لَا أُغْنِي فَلَمَّا حَضَرَ

پس ام ختم شغل خود را پس گوش خود و ہمراہ شدم آن ہر دو را اگرچہ بودم کہ نفع نمیکردم ایشانرا پس چون حاضر شدند ہر دو

الْقَاضِي وَكَانَ مِمَّنْ يَرَى فَضْلَ الْإِمْسَاكِ وَيَضِنُّ بِنَفَاثَةِ السِّوَاكِ

پیش قاضی و بود قاضی از کسیکہ میدانست بزرگی بخل را و بخل میکرد باندا ختہ مسواک

جَثَا أَبُو زَيْدٍ بَيْنَ يَدَيْهِ وَقَالَ أَيَّدَ اللَّهُ الْقَاضِيَ وَأَحْسَنَ الْيَمَانِ مَطِيَّتِي

زانو زدہ نشست ابو زید پیش او و گفت یاری کند خدائتعالے قاضی را و نکوئی کند بسوے او کہ بتحقیق مرکب من

هَذِهِ إِبِلَّةُ الْقِيَادِ كَثِيرَةُ الشِّرَادِ مَعَ أَنِّي أُطَوِّعُ لَهَا مِنْ بَنَانِهَا وَأُحْنِي

کہ ایست سر باز زنندہ است بر کشیدن بسیار گریزندہ است با آنکہ بتحقیق من فرمان بردم برای او از سر انگشتان او و خم آرندہ ام

عَلَيْهَا مِنْ جَنَانِهَا فَقَالَ لَهَا الْقَاضِي وَيْحَكِ أَمَا عَلِمْتِ أَنَّ النُّشُوزَ

بر و از دل او پس گفت مر آن زن را قاضی وای برای تو آیا نمیدانی کہ بتحقیق ناسازداری با شوہر

يُغْضِبُ الرَّبَّ وَيُوجِبُ الضَّرْبَ فَقَالَتْ إِنَّهُ مِمَّنْ يَدُورُ خَلْفَ الدِّرْهَمِ

بخشم می آرد رب را و واجب میکند زدن را پس گفت زن کہ بتحقیق او ست از کسیکہ بگردد پس خانہ

وَيَأْخُذُ الْجَارَ بِالْجَارِ وَلَيْسَ لِي عَلَى ذَلِكَ اصْطِبَارٌ فَقَالَ لَهُ الْقَاضِي

و میگیرد ہمسایہ را بجرم ہمسایہ و نیست مرا بران شکیبائی پس گفت او را قاضی

نَبَّأَكَ اَبْتَدَرْتُ فِي السِّبَاخِ وَتَسْتَفِزُّ حَيْثُ لَا اِفْرَاخٌ اَعْزُبْ عَنِّي لَا نَعِمَ

بلاکی باد مرترا آیا تخم می اندازی در زمین شور و بچه سیخواهی جائیکه نیست دران بچها تا پدید شود از نزد من نیکو مباد

عَوْفُكَ وَلَا اَمِنَ خَوْفُكَ فَقَالَ اَبُوْ زَيْدٍ اِنَّهَا وَمُرْسِلُ الرِّيَاحِ لَاَكْذَبُ

حال تو و در امن مباد ترس تو پس گفت ابو زید بتحقیق آن زن قسم بفرستنده باد آ هر آئینه دروغگو ترست

مِنْ سَجَاحَ فَقَالَتْ بَلْ هُوَ وَمَنْ طَوَّقَ الْحَمَامَةَ وَجَنَّحَ النَّعَامَةَ لَاَكْذَبُ

از سماة سجاح پس گفت زن بلکه آن ای ابو زید سوگند بخدائیکه طوق داد فاخته را و بازو داد شتر مرغ را دروغگو ترست

مِنْ اَبِي ثُمَامَةَ حِيْنَ مَجَّ بِالْيَمَامَةِ فَزَفَرَ اَبُوْ زَيْدٍ زَفِيْرَ الشُّوَاظِ

از ابی ثمامه وقتیکه دروغ گفت در موضع یمامه پس آواز برکشید ابو زید همچو آواز کشیدن آتشی

وَاسْتَشَاطَ اسْتِشَاطَةَ الْمُغْتَاظِ وَقَالَ لَهَا وَيْلَكِ يَا دَفَارِ يَا فَجَارِ يَا غُصَّةً

و برافروخت از خشم همچو برافروختن خشمناک و گفت مر آن زن را هلاکی باد مرترا ای مردار ای زن تباه کار ای گلو گیرندهٔ

الْبَعْلِ وَالْجَانَّا تَعْمِدِيْنَ فِي الْخَلْوَةِ لِتَعْذِيْبِي وَتُبْدِيْنَ فِي الْحَفْلَةِ تَكْذِيْبِي

شوهر و همسایه آیا قصد میکنی در تنهائی سرکشی مرا و هویدا میکنی در اجتماع مردم دروغگو گفتن مرا

وَقَدْ عَلِمْتِ اَنِّي حِيْنَ بَنَيْتُ عَلَيْكِ وَرَنَوْتُ اِلَيْكِ اَلْفَيْتُكِ اَقْبَحَ مِنْ

و بتحقیق میدانی که بتحقیق من وقتیکه داخل شدم بر تو و نگریستم بسوی تو یافتم ترا بدتر از

قِرْدَةٍ وَاَيْبَسَ مِنْ قِدَّةٍ وَاَخْشَنَ مِنْ لِيْفَةٍ وَاَنْتَنَ مِنْ جِيْفَةٍ وَاَثْقَلَ

بوزینه و خشک تر از دوال چرم و در شب تر از پوست خرما و بدبو تر از مردار و گران تر

مِنْ هِيْضَةٍ وَاَقْذَرَ مِنْ حِيْضَةٍ وَاَبْرَدَ مِنْ قِشْرَةٍ وَاَبْرَدَ مِنْ قِرَّةٍ وَاَحْمَقَ

از هیضه و گنده تر از حیض و برهنه تر از پوست و خنک تر از شب سرما و نادان تر

مِنْ رِجْلَةٍ وَاَوْسَعَ مِنْ دِجْلَةٍ فَسَتَرْتُ عَوَارَكِ وَلَمْ اُبْدِ عَارَكِ عَلَى

از خرفه و پهناتر از نهر بغداد پس پوشیدم عیب ترا و ننمودم ننگ ترا بلکه

اَنَّكِ لَوْ حَبَتْكِ شِيْرِيْنُ بِجَمَالِهَا وَنَبِيْذَةُ بِمَالِهَا وَبِلْقِيْسُ بِعَرْشِهَا

بتحقیق تو اگر میداد ترا سماة شیرین جمال خود را و سماة زبیده مال خود را و بلقیس تخت خود را

وَبُورَانُ بِفَرْشِهَا وَالزَّبَّاءُ بِمُلْكِهَا وَرَابِعَةُ بِنُسُكِهَا وَخِنْدَفُ بِفَخْرِهَا

وسماة بوران فرش خود را وسماة زباء ملک خود را ورابعه بندگی خود را وسماة خندف نازش خود را

وَالْخَنْسَاءُ بِشِعْرِهَا فِي صَخْرِهَا لَأَنِفْتُ أَنْ تَكُونِي قَعِيدَةَ رَحْلِي وَطُرُوقَةَ فَحْلِي

وسماة خنساء شعر خود را که در رثاء صخر برادر اوست بهر آئینه ناگوار میدانم اینکه باشی همنشین پالان من وماده کشتر نر من

قَالَ فَنَدِمَتِ الْمَرْأَةُ وَتَقَمَّرَتْ وَحَسَرَتْ عَنْ سَاعِدِهَا وَشَمَّرَتْ

گفت راوی پس ملامت کرد خود را زن وخشم آمد وبرهنه کرد بازوی خود را ودامن برچید

وَقَالَتْ لَهُ يَا لُكَاعُ مِنْ مَادِرٍ وَاشَامِ مِنْ قَاشِرٍ وَاجْبَنَ مِنْ صَافِرٍ

وگفت ابوزید را ای لکوبیده تر از مسمی مادر وشومتر از قاشر وناامردتر از صافر

وَاطْيَشَ مِنْ طَامِرٍ تَرْمِينِي بِشَنَارِكَ وَتَقْرِينِي عِرْضِي بِشِفَارِكَ وَأَنْتَ

وجهنده تر از پشه آیا تیر می اندازی بمن بعیب خود ومی بری آبروی من بکارد خود وتو

تَعْلَمُ أَنَّكَ أَحْقَرُ مِنْ قُلَامَةٍ وَأَعْيَبُ مِنْ بَغْلَةِ أَبِي دُلَامَةَ وَأَفْضَحُ مِنْ

میدانی که تحقیق تو حقیر تر هستی از تراشهٔ ناخن ومعیوب تر هستی از آستر ابی دلامه ورسواتر هستی از

حَبْقَةٍ فِي حَلْقَةٍ وَأَحْيَرُ مِنْ بَقَّةٍ فِي حُقَّةٍ وَهَبْكَ الْحَسَنَ فِي عَظِهِ وَلَفْظِهِ

گوز در گروه مردم وسرگشته تر از پشه در درج خوشبو وپندار تو خود را حسن بصری در پند سخن خود

وَالشَّعْبِيَّ فِي عِلْمِهِ وَحِفْظِهِ وَالْخَلِيلَ فِي عَرُوضِهِ وَنَحْوِهِ وَجَرِيرًا

وامام شعبی در دانش وبادداشت خود وخلیل در علم عروض خود وعلم نحو خود وجریر

فِي غَزَلِهِ وَهِجَائِهِ وَقُسًّا فِي فَصَاحَتِهِ وَخِطَابَتِهِ وَعَبْدَ الْحَمِيدِ فِي

در غزل خود وهجو خود وقس در فصاحت خود وخطبه خواندن خود وعبد الحمید در

بَلَاغَتِهِ وَكِتَابَتِهِ وَأَبَا عَمْرٍو فِي قِرَاءَتِهِ وَإِعْرَابِهِ وَابْنَ قُرَيْبٍ فِي رِوَايَتِهِ

بلاغت خود وکتابت خود وابا عمرو در خواندن خود واعراب خود وابن قریب در روایت خود

عَنْ أَعْرَابِهِ أَتَظُنُّنِي أَرْضَاكَ إِمَامًا لِمِحْرَابِي وَحُسَامًا لِقِرَابِي لَا

از اعراب خود آیا گمان میبری که خوشنود شوم ترا از روی امام برای محراب خود وشمشیر برای غلاف خود

وَاللّٰهِ وَلَا بَوَّابًا لِبَابِيْ وَلَا عَصَا لِجَرَابِيْ فَقَالَ لَهُمَا الْقَاضِيْ اَرَاكُمَا شَتَّى

سوگند بخدا است نه دربان بدروازهٔ خود و نه چوبدستی برای توشدان خود پس گفت هر دو را قاضی گمان می برم شما را شتا

وَطَبَقَهٗ وَحِدَاةً وَبُنْدُقَهٗ فَاتْرُكْ اَيُّهَا الرَّجُلُ اللَّدَدَ وَاسْلُكْ

وطبقهٔ وحداة وبندقه پس بگذار اے مرد خصومت را وبرو در

فِيْ سَيْرِكَ الْجَدَدَ وَاَمَّا اَنْتِ فَكُفِّيْ عَنْ سِبَابِهٖ وَقَرِّسِيْ اِذَا اَتَى الْبَيْتَ

رفتن خودت راه راست ولیکن تو ای زن پس باز مان از دشنام دادن او وساکن شوهر گاه بیاید او خانه را

مِنْ بَابِهٖ فَقَالَتِ الْمَرْاَةُ وَاللّٰهِ مَا اَسْجُنُ عَنْهُ لِسَانِيْ اِلَّا اِذَا كَسَانِيْ

از دروازهٔ آن پس گفت زن بخدا که بند نمی کنم از او زبان خود را مگر وقتیکه بپوشیدنی دهد مرا

وَلَا اَدَعُ لَهٗ شَرَاعِيَ دُوْنَ اِشْبَاعِيْ فَحَلَفَ اَبُوْ زَيْدٍ بِالْمُحَرَّجَاتِ

و بلند نکنم برای او بادبانهای خود بغیر سیر کردن من پس سوگند خورد ابو زید بطلاقهای

الثَّلَاثِ اَنَّهٗ لَا يَمْلِكُ سِوَى اَطْمَارِهِ الرِّثَاثِ فَنَظَرَ الْقَاضِيْ فِيْ قَصَصِهِمَا

سه گانه که تحقیق او مالک نیست بجز چادرهای خودش که کهنه است پس نگریست قاضی در خبر و حال هر دو

نَظَرَ الْاَلْمَعِيِّ وَاَفْكَرَ فِكْرَةَ اللَّوْذَعِيِّ ثُمَّ اَقْبَلَ عَلَيْهِمَا بِوَجْهٍ قَدْ

همچو نگریستن روشن طبع و اندیشه کرد همچو اندیشیدن زیرک باز رو آورد بر هر دو بروئیکه بتحقیق

قَطَّبَهٗ وَمَجْنٍ قَدْ قَلَّبَهٗ وَقَالَ اَلَمْ يَكْفِكُمَا السَّاْفَهُ فِيْ مَجْلِسِ الْحُكْمِ

ترش کرد آنرا و سپر گیه هر آئینه برگردانند آنرا و گفت بهر دو آیا بسند نیست شما را فحش گفتن در مجلس داوری

وَالْاِقْدَامُ عَلٰى هٰذَا الْجُرْمِ حَتّٰى تَرَاقَيْتُمَا فِيْ فُحْشِ الْمُقَاذَعَهْ

پیش در آمدن بر اختیار کردن این گناه تا آنکه بالا بر آمدید از زشتی و بدی بحد گرد شنام دادن

اِلٰى خُبْثِ الْمُخَادَعَهْ وَاَيْمُ اللّٰهِ لَقَدْ اَخْطَاَتْ اِسْتُكُمَا

سوی بدی مکر و فریب و سوگند بخدا است که بتحقیق خطا کرده قدم شما

لِحُفْرَهٖ وَلَمْ يُصِبْ سَهْمُكُمَا الثَّغْرَهْ فَاِنَّ اَمِيْرَ الْمُؤْمِنِيْنَ اَعَزَّ اللّٰهُ

نصدرا و نرسید تیر شما مغاکے و چیز گردن را چرا که هر آئینه سردار مسلمانان بزرگ کند خدا تعالے

بِبَقَائِهِ الدِّينُ نَصِّينِي لَأَقْضِيَ بَيْنَ الْخَصْمَاءِ لَا أَقْضِيَ دَيْنَ الْغُرَمَاءِ
بزنده داشتن او دین را بر پا کرد مرا نا حکم کنم میانهٔ خصومت کنندگان نه برای آنکه ادا کنم وام قرضداران را

فَوَحَقِّ نِعْمَتِهِ الَّتِي أَحَلَّتْنِي هٰذَا الْمَحَلَّ وَمَلَّكَتْنِي الْعَقْدَ وَالْحَلَّ لَئِنْ
پس قسم حق نعمت او که فرود آورد مرا این جای را و مالک کرد مرا بستن وکشادن را هر آینه اگر

لَمْ تُوَضِّحَا لِي جَلِيَّةَ خَطْبِكُمَا وَخَبِيئَةَ خَبَرِكُمَا لَأُنَدِّدَنَّ بِكُمَا فِي الْأَمْصَارِ
ننمودید مرا آشکار کار خود یارا و پنهانی قریب خود یارا هر آئنه تشهیر خواهم کرد شمارا در شهرها

وَلَأَجْعَلَنَّكُمَا عِبْرَةً لِأُولِي الْأَبْصَارِ فَطَرَقَ أَبُو زَيْدٍ أَطْرَافَ الشِّجَاعِ
وهر آئنه خواهم گردانید شمارا پند برای خداوندان دانشها پس سر فرو افگند ابو زید همچو سر فرو افگندن مار

ثُمَّ قَالَ لَهُ سَمَاعِ سَمَاعِ نَظْمِ أَنَا السُّرُوجِيُّ وَهٰذِي عِرْسِي وَلَيْسَ كُفْءُ الْبَدْرِ
وگفت مراورا بشنو بشنو من ابو زید سروجی هستم واین زن من ست + ونیست همتای ماه کامل

غَيْرُ الشَّمْسِ وَمَا ثَنَّى فِي أُنْسِهَا وَأُنْسِي + وَلَا ثَنَّى دَيْرُهَا عَنْ قَسِّي +
بجز آفتاب + ونیست همدیگر مخالف الفت او والفت من + ودور نیست صومعهٔ او از راهب من +

وَلَا عَدَتْ سُقْيَايَ أَرْضَ غَرْسِي + لَكِنَّا مُنْذُ لَيَالٍ خَمْسٍ نُصْبِحُ فِي ثَوْبِ
وتجاوز نکرد آب ریزی من زمین درخت مرا + مگر ما از مدت شما ے پنجگانه + صبح میکنیم در جامهٔ

الطَّوَى وَنُمْسِي + لَا نَعْرِفُ الْمَضْغَ وَلَا التَّحَسِّي + حَتَّى كَأَنَّا لِخُفُوتِ النَّفْسِ
گرسنگی وشام میکنیم + نمی شناسیم خائیدن را ونه آشامیدن را + تا آنکه گویا که ما سبب ساکن شدن دم +

أَشْبَاحُ مَوْتَى نُشِرُوا مِنْ رَمْسِ + فَحَبَّنَ عَرَّ الصَّبْرِ وَالتَّأَسِّي + وَشَفَنَا الضُّرُّ
کالبدهای مردگانیم که برآمدند از گور + پس وقتیکه گم شد شکیب وپیروی بدیگری بصبر + ولاغر کرد مارا گزند بکمی

لَا لِيمُ الْمَسِّ + فَمُنَا لِسَعْدِ الْجَدِّ أَوِ اللَّحْسِ + هٰذَا الْمَقَامُ لِاجْتِلَابِ فَلْسِ +
اندوه گین کننده است چسپیدن او + ایستادیم برای نیکبختی یا برای نخوست بخت + این جای را برای کشیدن پشیز +

وَالْفَقْرُ يُلْجِي الْحُرَّ حِينَ يُرْسِي + إِلَى التَّجَلِّي فِي لِبَاسِ اللَّبْسِ + فَهٰذِهِ
ودرویشی بی آرام کند مرد بزرگ را وقتیکه قائم میشود + بسوی ظاهر شدن در پیرائهٔ مکر و فریب + پس اینست

حَالِي وَهٰذَا أَدْرِسِي ۞ فَانْظُرْ إِلَى يَوْمِي وَسَلْ عَنْ أَمْسِي ۞ وَأَمْرُ بِخَيْرِي
حال من در اين بست جامه كهنه من ۞ بنگر بسوى امروز من وبپرس از ديروز من ۞ وبفرما باصلاح من اگر بخواهى
إِنْ نَشَأْ أَوْحَى بِسِي ۞ خَفِّي يَدَيْكَ صِحَّتِي وَنَكْسِي ۞ فَقَالَ لِلْقَاضِي لِيُنْبِ ثَوْبُكَ
يا عقوبت من برفريب ۞ پس در دست تندرستى من باز گرد ومين بيمارى من ۞ پس گفت او را قاضى بايد كه برگردد الفت تو
وَلْتَطِبْ نَفْسُكَ فَقَدْ حَقَّ لَكَ أَنْ تُغْفَرَ خَطِيئَتُكَ وَتُوَفَّرَ عَطِيَّتُكَ
وبايد كه خوش شود جان تو پس تحقيق واجب كرده شد براى تو اينكه بخشيده شود خطاى تو وافزون كرده شود بخشش تو
فَشَارَتِ الزَّوْجَةُ عِنْدَ ذٰلِكَ وَاسْتَطَالَتْ وَأَشَارَتْ إِلَى الْحَاضِرِينَ وَقَالَتْ
پس بخشم آمد زن آنگاه ويرون كرد زبان وظاهر نمود كلام خود را واشارت كرد بسوى حاضران وگفت
لِشُعَرَا أَهْلِ تَبْرِيزَ لَكُمْ حَاكَمْ ۞ أَوْفَى عَلَى الْحُكَّامِ تَبْرِيزًا ۞ مَا فِيهِ مِنْ عَيْبِ
اى باشندگان تبريز مر شما را حاكم است ۞ بزرگتر بر حاكمان از روى پيشدستى نيست در وى از عيب جز آنكه تحقيق او
سِوَى أَنَّهُ ۞ يَوْمَ النَّدَى قِسْمَتُهُ ضَيْزَى ۞ قَصَدَتْهُ وَالشَّيْخُ نَبْغِي جَدْوَى عُودٍ لَهُ مَا زَالَ
روز عطا قسمت بجور است ۞ آهنگ كردم من او را وپيرى كه مى خواهيم ميوه شاخه مر او را است ۞ هميشه باد آفشاخ
مُهَرْوِذًا ۞ فَسَرَّحَ الشَّيْخُ وَقَدْ نَالَ مِنِّي ۞ جَدْوَاهُ تَخْصِيصًا وَتَمْيِيزًا ۞ وَرَدَّنِي أَخْيَبَ مِنْ
جنبانيده شده ۞ پس سرداد قاضى شيخ را حال آنكه رسيد شيخ از عطاى او بخصوص وامتياز را ۞ وبرگردانيد مرا زيانكارتر از
شَائِمٍ بَرْقًا خَفِيَ فِي شَهْرِ تَمُّوزَا ۞ كَأَنَّهُ لَمْ يَدْرِ أَنِّي الَّتِي ۞ لَقَّنْتُ الشَّيْخَ
بيننده ۞ برق كه پنهان شد در ماه گرما ۞ گويا كه او در نمى يابد كه تحقيق من زنى هستم ۞ كه آموختم شيخ را
الْإِبَاجِيزَا ۞ وَأَنِّي إِنْ شِئْتُ غَادَرْتُهُ ۞ أُضْحُوكَةً فِي أَهْلِ تَبْرِيزَا ۞ قَالَ
شعرها ۞ وتحقيق اگر بخواهم بگذارم او را ۞ مسخره در باشندگان تبريز ۞ گفت
فَلَمَّا رَأَى الْقَاضِي اجْتِرَاءَ جَنَانِهِمَا ۞ وَانْصِلَاتَ لِسَانِهِمَا عَلِمَ أَنَّهُ قَدْ مُنِيَ
پس چون ديد قاضى دليرى دل هر دو را ۞ ودرازى زبان هر دو دانست تحقيق او مبتلا كرده شد
مِنْهُمَا بِالدَّاءِ الْعَيَاءِ وَالدَّاهِيَةِ الدُّهْيَاءِ وَأَنَّهُ مَتَى مَنَحَ أَحَدَ الزَّوْجَيْنِ
از ان هر دو به بيمارى سخت وبلاى سخت وتحقيق او هرگاه عطا دهد يكى را از دو زن وشوهر

وَصَرَفَ الْآخَرَ صِفْرَ الْيَدَيْنِ كَانَ كَمَنْ قَضَى الدَّيْنَ بِالدَّيْنِ أَوْ صَلَّى الْمَغْرِبَ

وگردانید دیگر را تهی دو دست باستد هیچ کسیکه ادا نماید وام را بوام را یا نماز خواند وقت مغرب

رَكْعَتَيْنِ فَطَلْسَمَ وَطَرْسَمَ وَأَحْرَنْظَمَ وَبَرْطَمَ وَهْهَمَ وَغَمْغَمَ ثُمَّ الْتَفَتَ يَمْنَةً

دو رکعت پس شتم کرد بایستاد و سر فرو انداخت و خشمناک شد و غضبناک شد و آواز گردانید بهو میکرد و خر باز نگریست جانب راست

وَشَامَةً وَتَمَلْمَلَ كَآبَةً وَنَدَامَةً وَأَخَذَ يَدَمُّ الْقَضَاءَ وَمَتَاعِبَهُ وَيُعِيدُ

وجانب چپ و در دمند شد از اندوه و پشیمانی و آغاز کرد که نکوهش میکرد منصب قضا را و رنجهای او را و می شمرد

شَوَائِبَهُ وَنَوَائِبَهُ وَيُفْتِدُ طَالِبَهُ وَخَاطِبَهُ ثُمَّ تَنَفَّسَ كَمَا يَتَنَفَّسُ الْحَرِيبُ

آسیبهای او را و حوادث او را و کوهش میکرد جویندهٔ او را و خواهندهٔ او را باز دم برکشید چنانکه دم برکشد که ربوده شود مال او

وَانْتَحَبَ حَتَّى كَادَ يَفْضَحُهُ النَّحِيبُ وَقَالَ إِنَّ هٰذَا الشَّيْءَ عُجَيْبٌ أَأُرْشَى

وگریه کرد تا آنکه نزدیک بود که رسوا کند او را گریه وگفت تحقیق این چیزیست شگفت آیا تیر باران کرده شوم

فِي مَوْقِفٍ بِسَهْمَيْنِ أَأُلْزَمُ فِي قَضِيَّةٍ بِمَغْرَمَيْنِ أَأُطِيقُ أَنْ أُرْضِيَ الْخَصْمَيْنِ

در جای با دو تیر آیا لازم کرده شوم در یک معامله دو تاوان را آیا توانائی دارم اینکه خوشنود کنم دو خصومت کننده را

وَمِنْ أَيْنَ وَمِنْ أَيْنَ ثُمَّ عَطَفَ إِلَى حَاجِبِهِ الْمُنْفِذِ لِأَمْرِهِ وَقَالَ مَا هٰذَا

واز کجا راضی کنم واز کجا دهم هر دو را باز گرائید بر دربان خود که روا کننده بود حاجات او را وگفت نیست این

يَوْمُ حُكْمٍ وَقَضَاءٍ وَفَصْلٍ وَإِمْضَاءٍ هٰذَا يَوْمُ الِاغْتِنَامِ هٰذَا يَوْمُ الِاغْتِرَامِ

روز حکم وقضا وفیصلهٔ معاملات وجاری کردن احکام این روز تا وان کشیدنست این روز اندوهگین شدنست

هٰذَا يَوْمُ الْجُبْرَانِ هٰذَا يَوْمُ الْخُسْرَانِ هٰذَا يَوْمٌ عَصِيبٌ هٰذَا يَوْمُ نَصَبٍ

این روز بجران تپ ست این روز زیان کار نیست این روز سخت ست این روز نیست که رنج کشیده شدیم

فَبِهِ وَلَا نَصِيبَ فَارِحِنِي مِنْ هٰذَيْنِ الْمُهْذَارَيْنِ وَاقْطَعْ لِسَانَيْهِمَا

در او نه قدرت یافتیم برصواب از حکم پس راحت ده مرا از این دو بسیار گویان وقطع کن زبان هر دو را

بِدِينَارَيْنِ ثُمَّ فَرِّقِ الْأَصْحَابَ وَاغْلَقِ الْبَابَ وَاشْعُرْ أَنَّهُ يَوْمٌ

بدو دینار باز جدا کن یاران را وببند در دروازه را وهویدا کن که بتحقیق آن روز

مَذْمُومٌ وَأَنَّ الْقَاضِيَ فِيهِ مَهْمُومٌ لِئَلَّا يَحْضُرَنِي خُصُومٌ قَالَ فَأَمَّنَ

بدست وهر آینه قاضی دراند وگمین ست تا حاضر نشوند نزد من خصومت کنندگان گفت راوی پس آمین گفت

الْحَاجِبُ عَلَى دُعَائِهِ وَتَبَاكَى لِبُكَائِهِ ثُمَّ نَقَدَ آبَادِيدٍ وَعِرْسُهُ الْمِثْقَالَيْنِ

دربان بر دعای او وتبکلف گریست سبب گریهٔ او باز پرسید آبازید وزن او را دو مثقال

وَقَالَ أَشْهَدُ أَنَّكُمَا لَأَحْيَلُ الثَّقَلَيْنِ لَكِنِ احْتَرِمَا مَجَالِسَ الْحُكَّامِ وَاجْتَنِبَا

وگفت گواهی میدهم که هر آئینه شما هر دو تحقیق حیله گر ترهستید از جن وانس ولیکن بحرمت دارید مجلسهای حاکمان را وبپرهیزید

فِيهَا فُحْشَ الْكَلَامِ فَمَا كُلُّ قَاضٍ قَاضِي تَبْرِيزَ وَلَا كُلُّ وَقْتٍ لِتَسْمَعُ

دران بیهودگی سخن را پس نیست هر قاضی قاضی تبریز ونه هر زمان که شنیده شود درو

الْآرَاجِيزَ فَقَالَا لَهُ مِثْلُكَ مَنْ حَجَبَ وَشُكْرُكَ قَدْ وَجَبَ وَنَهَضَا

شعرها پس گفتند هر دو او را مانند تو کیست که دربان باشد قاضیانرا وسپاس تو هر آئینه واجب شد پس خاستند ورفتند

وَقَدْ حَظِيَا بِدِينَارَيْنِ وَأَصْلَيَا قَلْبَ الْقَاضِي نَارَيْنِ تَفْسِيرُ مَا

بحالیکه بهره مند شدند بدو دینار وسوختند هر دو دل قاضی را بدو آتش بیان چیزیست که

تَضَمَّنَتْهُ هَذِهِ الْمَقَامَةُ مِنَ الْأَمْثَالِ الْعَرَبِيَّةِ وَالْأَلْفَاظِ اللُّغَوِيَّةِ قَوْلُهُ

در برگرفت آنرا این مقامه از داستانهای منسوب بعرب ولفظهای منسوب بلغت

لَقِيتُ مِنْهَا عَرَقَ الْقِرْبَةِ هَذَا مَثَلٌ يُضْرَبُ لِمَنْ يَلْقَى شِدَّةً مِنَ الْأَمْرِ

این مثلی ست که پدید کرده میشود برای کسیکه بیند سختی را از کاری

الَّذِي يُزَاوِلُهُ كَمَا أَنَّ حَامِلَ الْقِرْبَةِ يَلْقَى جَهْدًا حَتَّى يَعْرَقَ وَقَوْلُهُ

که استعمال میکند آنرا چنانکه تحقیق بردارندهٔ مشک می بیند مشقت را تا آنکه عرق میریزد

جَعَلْتُ أَمْرِي دَبْرَ أُذُنِي يَعْنِي أَطَّرَحْتُهُ وَمِنْهُ قَوْلُهُ تَعَالَى فَنَبَذُوهُ

مراد ش آنکه انداختم آنرا واز انست قوله تعالے پس انداختند آنرا

وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ وَقَوْلُهُ أَكْذَبُ مِنْ سَجَاحَ يَعْنِي الَّتِي تَنَبَّأَتْ فِي

پس پشت های خود شان مراد ش آنکه زنے خود را نبی واکرد در

عَهْدِ مُسَيْلِمَةَ الْكَذَّابِ فَسَارَتْ إِلَيْهِ لِتُنَاظِرَهُ وَتُخْتَبِرَهُ ثُمَّ آمَنَتْ بِهِ

زمانہ مسیلمہ کذاب رفت بسوی او تا مناظرہ کند او را و آزماید او را باز ایمان آورد بوے

وَوَهَبَتْ نَفْسَهَا لَهُ وَهٰذَا الِاسْمُ مَبْنِيٌّ عَلَى الْكَسْرِ مِثْلُ حَذَامِ وَقَطَامِ لِكَوْنِهِ

و بداد ذات خود را بوی و این نام بنا کردہ شد بر کسرہ مانند حذام و قطام سبب بودنش

مِنَ الْأَسْمَاءِ الْمَعْدُولَةِ وَاشْتِقَاقُهُ مِنَ السَّجَاحَةِ وَهِيَ السُّهُولَةُ وَمِنْهُ

از نامہای معدولہ و اشتقاق او از سجاحت ست و آن آسانی ست و از انست

قَوْلُهُمْ مَلَكْتَ فَأَسْجِحْ وَقَوْلُهُ (أَلْكَذَّبُ مِنْ أَبِي ثُمَامَةَ) هٰذِهِ كُنْيَةُ مُسَيْلِمَةَ

قول ایشان ہرگاہ چیرہ شدی پس نرمی کن این کنیت مسیلمہ

الْكَذَّابِ وَكَانَ تَنَبَّأَ بِالْيَمَامَةِ وَمَخْرَقَ بِهَا إِلَى أَنْ سَارَ إِلَيْهِ خَالِدُ بْنُ

کذاب ست و بود کہ او دعای نبوت کرد در یمامہ و دروغ گفت دران تا آنکہ رفت بسوی او خالد بن

الْوَلِيدِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ فَقَتَلَهُ وَقَوْلُهُ (لَا نَعِمَ عَوْفُكَ) الْعَوْفُ الْحَالُ

ولید خوشنود باد خدا از و و کشت او را عوف بمعنی حال و

وَالْعَوْفُ الدَّأْبُ أَيْضًا وَيُدْعَى لِلْبَانِي عَلَى أَهْلِهِ فَيُقَالُ لَا نَعِمَ عَوْفُكَ وَقَوْلُهُ

یعنے آرزو تا سل ہم باشد دعا کردہ شود برای در آیندہ بر زنان خود پس گفتہ میشود او را نیکو باد ذکر تو

(يَا دَفَارِ يَا فَجَارِ) هٰذَانِ الِاسْمَانِ مَعْدُولَانِ عَنْ دَافِرَةٍ وَفَاجِرَةٍ وَالدَّفْرُ

این ہر دو اسم معدول ہستند از دافرہ و فاجرہ و دفر

النَّتْنُ وَبِهِ سُمِّيَتِ الدُّنْيَا أُمَّ دَفْرٍ وَكُلُّ مَا يُسَمَّى بِصِفَةٍ غَالِبَةٍ ثُمَّ عُدِلَ بِهَا إِلَى

بدبوست و از انست کہ نام نہادہ شد دنیا ام دفر و ہر چیز یکہ نام نہادہ شد بصفت غالبہ باز معدول شد ازان بسوے

فَعَالِ بُنِيَ عَلَى الْكَسْرِ عِنْدَ النِّدَاءِ كَقَوْلِكَ يَا لَكَاعِ يَا خَبَاثِ يَا دَفَارِ يَا

فعال بنا کردہ شود بر کسرہ ہنگام آواز دادن ہمچو قول تو یا لکاع یا خباث یا دفار یا

فَجَارِ وَلَا يَجُوزُ اسْتِعْمَالُ ذٰلِكَ فِي غَيْرِ النِّدَاءِ إِلَّا فِي ضَرُورَةِ الشِّعْرِ كَمَا

فجار و روا نیست استعمال آن در غیر ندا مگر در ضرورت شعر چنانکہ

قَالَ الشَّاعِرُ شعر أَطُوفُ وَمَا أَطُوفُ ثُمَّ آوِي إِلَى بَيْتٍ قَعِيدَتُهُ لَكَاعُ

گفت شاعر طواف میکنم کعبه را آنقدر که طواف میکنم باز میگرایم بسوی خانه که زن او لئیم ست +

وقوله أَحْمَقُ مِنْ رِجْلَةٍ هِيَ ضَرْبٌ مِنَ الْحَمْضِ يَنْبُتُ فِي مَجَارِي السُّيُولِ

آن قسمی ست از رستنی ترش که میروید در راههاے آب روان

فَيَجْتَرِفُهَا وَأَمَّا قَوْلُهَا لَامٌ مِنْ مَادِرٍ فَهُوَ رَجُلٌ مِنْ بَنِي هِلَالِ بْنِ عَامِرٍ

پس از بیخ برکند آن را ولیکن قول آن زن لام من مادر پس او مردیست از بنی هلال پسر عامر

كَانَ اتَّخَذَ حَوْضًا لِيَسْقِيَ إِبِلَهُ فَلَمَّا رَوِيَتْ سَلَحَ فِيهِ وَمَدَرَهُ بِسِلْحِهِ

که گرفته بود آبگیری تا آب دهد شتر خود را پس چون سیراب شد سرگین انداخت در وی و کلوخ انداخت در و آلوده بسرگین

لِئَلَّا يَنْتَفِعَ بِهِ مِنْ بَعْدِهِ وَأَمَّا قَوْلُهَا اشَامٌ مِنْ قَاشِرٍ فَإِنَّهُ نَخْلٌ كَانَ فِي

تا نفع نگرفته شود بوی پس ازوی ولیکن قول او اشام من قاشر پس تحقیق او شتر نر بود در

بَعْضِ قَبَائِلِ سَعْدِ بْنِ زَيْدِ بْنِ مَنَاةَ مَا طَرَقَ إِبِلًا إِلَّا أَمَاتَ وَقِيلَ الْمُرَادُ

بعض قبائل سعد پسر زید پسر مناط گشنی نمیداد ماده را مگر می مرد وگفته شد که مراد

بِهِ الْعَامُ الْمُجْدِبُ وَسُمِّيَ قَاشِرًا لِقَشْرَةٍ وَجْهِ الْأَرْضِ مِنَ النَّبَاتِ وَأَمَّا

بآن سال قحط ست ونام نهاده شد آن سال قاشر سبب باز کردن او روی زمین را از روئیدگی ولیکن

قَوْلُهَا أَجْبَنُ مِنْ صَافِرٍ فَقَدِ اخْتُلِفَ فِي تَفْسِيرِهِ فَقَالَ بَعْضُهُمْ عَنَتْ

قول آن زن اجبن من صافر پس تحقیق اختلاف کرده شد در بیان او گفت بعض ایشان مراد گرفت

بِهِ كُلَّ مَا يَصْفِرُ مِنَ الطَّيْرِ وَخُصَّ بِالْجُبْنِ لِكَثْرَةِ مَا يَتَّقِيهِ مِنْ جَوَارِحِ

بآن هر چه آواز کند از پرنده وخاص کرده شد بناهردی سبب زیادت نگهداشتن او خود را از جانوران شکاری

الْجَوِّ وَمَصَائِدِ الْأَرْضِ وَقِيلَ إِنَّهُ طَائِرٌ بِعَيْنِهِ إِذَا جَنَّهُ اللَّيْلُ تَعَلَّقَ

که میانه زمین و آسمان اند و دامگاه زمین وگفته شد که تحقیق او پرنده ایست معین هرگاه درمیگیرد او را شب می آویزد

بِبَعْضِ الْأَغْصَانِ وَلَمْ يَزَلْ يَصْفِرُ طُولَ لَيْلَتِهِ خَوْفًا مِنْ أَنْ يَنَامَ

در بعض شاخها وهمیشه است که آواز میکند به درازی تمام شب خود سبب تراس از نیکه بخواید

فيؤخذ وقيل انه الذي يصفر للمرأة لريبة فهو يجبن وقت صفيره
پس گرفته شود و گفته شد که تحقیق او کسی ست که آواز کند بزن بیگانه برای تهمتی پس او نامردی میکند هنگام آواز کردن خود

مخافة ان يظهر على امره وقيل ان المراد به في المثل المصفور به وهو
سبب ترس اینکه کسی مطلع شود بر حال او و گفته شد که تحقیق مراد در مثل مصفور به باشد و آن کسی ست

الذي يندر بالصفير ليهرب فعلى هذا القول فاعل هنا بمعنى مفعول
که ترسانیده شود بآواز تا بگریزد پس بر این سخن فاعل در اینجا بمعنی مفعول ست

كقوله تعالى من ماء دافق اي مدفوق وكقولهم راحلة بمعنى
همچو قول خدای بزرگ من ماء دافق ای مدفوق یعنی جهنده همچو قول ایشان راحله بمعنی

مرحولة وهو كثير في كلامهم وقد جاء مفعول بمعنى فاعل
مرحوله و آن بسیار ست در کلام ایشان و هر آئینه آمده است مفعول بمعنی فاعل

وكقوله تعالى حجابا مستورا اي ساترا وكقوله تعالى انه كان وعده مأتيا
همچو قول او تعالی حجابا مستورا ای پوشنده و مثل قول او تعالی بیشک وعده او آورده شده است

واما قولها لا طيش من طامر فالمراد بالبرغوث ويسمى الحامر بن طامر لكثرة وثوبه
و لیکن قول آن زن لا طیش من طامر پس مراد بآن یک ست و نامیده میشود او طامر پسر طامر سبب بسیار جستن او

واما قول القاضي ارا كما شنا وطبقة وحداة وبندقة فانه كاد يدير
و لیکن قول قاضی ارا کما شنا و طبقة و حداة و بندقة پس تحقیق مراد گرفت آن که

ان كلا منكما كف لصاحبه ومقاوم له ولكل واحد من المثلين
هر آئینه هر یک از شما هر دو همتاست برای یار خود و برابری کننده است مر او را و برای هر یک از دو داستان تفسیر ست

مختلف فيه اما شن وطبقة فان العلماء اختلفوا في معنى قولهم
که اختلاف کرده شد در و لیکن شن و طبقه پس تحقیق دانشمندان اختلاف کردند در معنی قول ایشان

وافق شن طبقة فقال الاكثرون انهما قبيلتان فشن هو ابن
وافق شن طبقه پس گفتند بیشتر دانشمندان که تحقیق آن هر دو قبیله اند پس شن او پسر

سله قوله من ماء دافق يخرج من بين الصلب والترائب كذا في الصراح ١٢ الصراح كه قوله راحله مستور بارکش ١٢ الصراح كه قوله طامر بلند كسي را گويند كه بلند نگذارد او كسي را طور بفتحتين بر جستن
از ضرب طامر فعت وكيك
الاداء في علي اللغات والصراح

أَقْصَى بْنُ دُعْمِيِّ بْنِ جَدِيلَةَ بْنِ أَسَدِ بْنِ رَبِيعَةَ بْنِ نِزَارٍ وَطَبَقَةُ حَيٌّ
اقصی پسر دعمی پسر جدیله پسر اسد پسر ربیعه پسر نزار است وطبقه قبیله ایست
مِنْ إِيَادٍ وَكَانَتْ طَبَقَةُ لَاطَتْ فَأَوْقَعَتْ بِهَا شَنٌّ فَانْتَصَفَتْ مِنْهَا
از ایاد دبود قبیله طبقه که مغلوب کسی نبود پس در انداخت بجنگ او را قبیله شن پس انتقام گرفت ازان
وَقَالَ بَعْضُهُمْ كَانَ شَنٌّ رَجُلًا مِنْ دُهَاةِ الْعَرَبِ وَكَانَ آثَرَ شَيْءٍ عِنْدَهُ نَفْسُهُ
وگفت بعض ایشان که بود مسمی شن مردی از زیرکان عرب ولازم گرفته بود ذات خود را
أَنْ لَا يَتَزَوَّجَ إِلَّا بِامْرَأَةٍ تُلَائِمُهُ وَكَانَ يَجُوبُ الْبِلَادَ فِي ارْتِيَادِ طَلِبَتِهِ
اینکه تزوج نکند مگر بزنیکه موافق باشد او را پس قطع میکرد شهرها در جستن
فَصَاحَبَهُ رَجُلٌ فِي بَعْضِ أَسْفَارِهِ فَلَمَّا أَخَذَ مِنْهُمَا السَّيْرُ
مطلوب خود پس رفیق شد او را مردی در بعضے از سفرہائے او پس چون قوت را باز گرفت ازان هر دو در رفتن
قَالَ لَهُ شَنٌّ أَتَحْلُبُنِي أَمْ أَحْلُبُكَ فَقَالَ لَهُ الرَّجُلُ يَا جَاهِلُ كَيْفَ يَحْلُبُ
گفت او را شن آیا بر میدارے مرا یا بردارم من ترا پس گفت او را مرد ای نادان چگونه بر میدارد
الرَّاكِبُ الرَّاكِبَ فَأَمْسَكَ وَسَارَ حَتَّى أَتَيَا عَلَى زَرْعٍ فَقَالَ لَهُ شَنٌّ أَتَرَى
سوار سوار را پس خاموش شد شن ورفت تا آنکه آمدند هر دو بکشتی پس گفت او را شن آیا نموده مے شوے
هَذَا الزَّرْعَ قَدْ أُكِلَ أَمْ لَا فَقَالَ لَهُ يَا جَاهِلُ أَمَا تَرَى الزَّرْعَ فِي سُنْبُلِهِ
این کشت را که هر آئینه خورده شده یا نه پس گفت او را ای نادان آیا نمے بینے کشت را در خوشهٔ او
فَأَمْسَكَ لِي أَنِ اسْتَقْبَلَتْهُمَا جَنَازَةٌ فَقَالَ لَهُ شَنٌّ أَتَرَى صَاحِبَهَا
پس خاموش شد تا آنکه پیش آمد آن هر دو را تختے که بر دو مرده بود پس گفت او را شن آیا نموده میشوی صاحب آن جنازه را
حَيًّا أَمْ مَيِّتًا فَقَالَ لَهُ مَا رَأَيْتُ أَجْهَلَ مِنْكَ أَتَرَاهُمْ حَمَلُوهُ إِلَى الْقَبْرِ حَيًّا
زنده یا مرده پس گفت او را ندیدم نادان تر از تو آیا می بینے ایشان را که برداشتند او را بسوی گور زنده
ثُمَّ أَتَيَا وَصَلَا إِلَى قَرْيَةِ الرَّجُلِ فَصَارَ بِهِ إِلَى مَنْزِلِهِ وَكَانَتْ لَهُ بِنْتٌ تُسَمَّى

طبقة فاخذ يطرفها بحديث رفيقه فقالت له ما نطق الا بالصواب
طبقہ پس آغاز کرد کہ بشگفت می آورد او را بسخن رفیق خود پس گفت طبقہ شن را کہ گویا نشنید او مگر بصواب
ولا استفهمك الا عما يستفهم عن مثله ذوو الالباب اما قوله انحلني ام احملك
و نہ پرسید ترا مگر از چیزیکہ پرسیدہ شود از مانند آن لیکن قول او انحلنی ام احملک
فانه اراد انحدثني ام احدثك حتى تقطع الطريق بالحديث واما
پس تحقیق او مراد گرفت کہ آیا سخن گوئی یا من سخن گویم ترا تا آنکہ قطع کنیم راہ را بسخن گفتن ولیکن
قوله اترى هذا الزرع اكل ام لا فانه اراد هل استبلف اهله ثمنه
قول او اترى هذا الزرع اكل ام لا پس ہر آئنہ او مراد گرفت کہ آیا پیش گرفت خداوند آن زمین را اورا
ام لا واما استفهامه عن حيوة صاحب الجنازة فانه اراد به اخلف
یا نہ گرفت ولیکن پرسیدن او از زندگی صاحب جنازہ پس او اراده کرد بآن آیا گذاشت پس خود
عقبا يحيى ذكره به ام لا فلما خرج الى الرجل حدثه بتاويل ابنته
پسری کہ زندہ باشد نام او بوی یا نہ پس چون برآمد سوی آن مرد سخن گفت اورا بتاویل دختر خود
كلامه فخطبها اليه فزوجه اياها فلما سار بها الى قومه وخبروا ما
کلام او را پس خواست شن از او زن مرد بزنی داد آن مرد شن را دختر خود پس چون رفت شن با او سوی قوم خود و دانستند انچہ
من الدهاء والفطنة قالوا وافق شن طبقة فسارت مثلا
در وبود از زیرکی و دانش گفتند موافق شد شن طبقہ را پس رفت این قول داستان
وحكي ان الاصمعي سئل عن تفسير هذا المثل فقال اظن الشن
و حکایت کردہ شد از اصمعی بتحقیق او پرسیدہ شد از تفسیر این داستان پس گفت گمان میبرم شن را
وعاء من ادم كان قد استشن فلما اتخذ له غطاء وافقه ضرب فيه هذا
آوندی از چرم کہ ہر آئنہ خشک شدہ است پس چون گرفتہ شد برای او پوششے کہ موافق باشد او را ذکر کردہ شد در وا این
المثل هذا ما حدثه وبندقة فانه يقال في المثل المضروب لمن
داستان ولیکن حدثہ وبندقہ پس تحقیق او گفتہ میشود در مثلیکہ ذکر کردہ شود در حق کسیکہ

يفزع بعدوة او يبلى بنظيره حداحدا وذلك بندقة وكان في الاصل

ترسانيده شود بدشمن خود یا آزموده شود بهمتای خود حداحدا درپس تمع بندقه است وبود آن در اصل

حداءة باثبات الهاء فرخم في النداء وقد اختلف في المراد بها فقيل الحداة

حداءة با ثابت داشتن ها پس ترخیم کرده شد در آواز دادن وتحقیق اختلاف کرده شد در مراد از هر دو پس گفته شد که حداه

هو الطائر المعروف وبندقة الرامي وقيل انهما قبيلتان من سعد

پرنده مشهور است وبندقه اندازنده گوی گلی اند وگفته شد که تحقیق هر دو قبیله اند از سعد

العشيرة فاغارت حداءة وكانت تنزل بالكوفة على بندقة

عشیره پس تاراج کرد حداة بحالیکه میماند درکوفه بر بندقه

وكانت تنزل باليمن فنالت منهم ثم كرت بندقة على حداة

بحالیکه او میماند درین پس رسید ازایشان بازمه آورد بندقه بر حداة

فانحت عليهم وروى بعضهم هذا المثل حداحدا غير مصروف على

پس تاخت بر دبر ایشان وروایت کرد بعض ایشان این داستان را حداحدا بے همزه بر

مثال عصا وقفا وزعم انه اسم القبيل وامّا قوله اخطات استكما

مانند عصا وقفا وگفت هر آینه او نام قبیله است ولیکن قول او اخطات استکما

الحفرة فان هذا المثل يضرب لمن يخطئ في مقصده ويضع الشيء في

الحفرة پس هر آئینه این داستان آورده شود درحق کسیکه خطا کند درمراد خود ودهد چیزی را در

غير موضعه وقوله طلسم وطرسم فمعنى طلسم كرّه وجهه ومعنى

غیر جای نهادن او وقوله طلسم وطرسم پس معنی طلسم ترش نمود روی خود را ومعنی

طرسم اطرق وقوله اخرنظم وبرطم اي غضب وقطب وجهه وقيل

طرسم سر فرو افگنده وقوله آخر نظم وبرطم ای خشم گرفت وترش رو شد وگفته شد

معنى اخرنظم غضب مع تكبر ومعنى برطم غضب مع تعبس واما قوله

معنی اخرنظم خشمناک شد با پندار ومعنی برطم خشم گرفت با ترشروئی وقوله

همهم وغمغم اى لم يبينوا الكلام المقامة الحادية والاربعون

همهم وغمغم اى هو بيدا نكرد سخن را مقامه چهل و يكم

التنيسية (حدث الحارث بن همام) قال اطعت داعي التصابي

مشهور به تنيسيه گفت حارث پسر همام گفت فرمان بردم خواننده هاى كودكى را

في غلواء شبابي فلم ازل زيرا للغيد واذنا للاغاني الى ان وافى النذير

در آغاز جوانى خود بسيار بودم بسيار بيننده زنان نرم اندام را و بسيار شنونده سرودها را تا آنكه آمد در پيرى

وولى العيش النضير فقمت الى نشد الانتباه وندمت على ما فرطت

و پشت گردانيد زندگى تازه پس سخت كردم آزرو را سوى راه راست بيدارى و شرمنده شدم بر چيزيكه كوتاهى كردم

في جنب الله ثم اخذت في كسع الهنات بالحسنات وتلافي الهفوات

در امر آلهى باز آغاز كردم در محو كردن كارهاى زشت باكارهاى نيكو و اصلاح لغزشها

قبل الفوات فملت عن معاداة الغادات الى ملاقاة التقات

پيش از مردن پس گرائيدم از بيداد رفتن هر روز زنان نازك اندام سوى ديدن مردم پرهيزگار و مردم ثقه

وعن مقاناة اثقينات الى مدانات اهل الديانات واليت ان لا

و از آميزش كنيزان سرودگو سوى نزديكى خداوندان دين وطاعتها و سوگند خوردم اينكه

اصحب الا من نزع عن الغي وفاء منشره الى الطي وان الفيت من

همنشين نشوم مگر كسيرا كه باز ماند از گمراهى و بازگشت نامه پراگنده او بسوى پيچيدن و اگر ديدم كسى را كه

هو خليع ترس مديد الوسن اناب داري عن داره وفررت

او باكرده درس ست و دراز ست خواب او دور كردم خانه خود را از خانه او و گريختم از

عن عرصاه وثاره فلما القتني الغربة بتنيس واحلتني مسجدها الانيس

خارش و بيمارى او و ننگ او پس چون انداخت مرا سفر در تنيس فرود آوردم مرا در مسجد آن كه انس دهنده بود

لايت بها حلقة ملتية نظارة مزدحمة وهو يقول بجاش

ديدم در آن مردى خداوند حلقه بهم پيچيده و نگرندگان انبوه آورده و او ميگفت با دل

مَكِّينٌ وَلِسَانٍ مُبِينٍ مِسْكِينٌ ابْنُ آدَمَ وَاهًا مِسْكِينٌ رَكَنَ مِنَ الدُّنْيَا

استوار وزبان فصیح مسکین ست پسر آدم وچہ بسیار مسکین ست گرائید از دنیا

إِلَى غَيْرِ رَكِينٍ وَاسْتَعْصَمَ مِنْهَا بِغَيْرِ مَكِينٍ وَذَبِحَ مِنْ حُبِّهَا بِغَيْرِ سِكِّينٍ

سوی نا استوار وچنگ زد ازان باغیر گرامی وذبح کردہ شد از دوستی او بغیر کارد

يُكَلِّفُ بِهَا لِغِبَاوَتِهِ وَيُكْلَبُ عَلَيْهَا لِشِقَاوَتِهِ وَيَعْتَدُّ فِيهَا لِمُفَاخَرَتِهِ

حریص میشود بآن بسبب نادانی خود وسخت آزمند میگردد بران برای بدبختی خود وآماده میشود درو برای نازش خود

وَلَا يَتَزَوَّدُ مِنْهَا لِآخِرَتِهِ أُقْسِمُ بِمَنْ مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ وَنَوَّرَ الْقَمَرَيْنِ وَرَفَعَ

وتوشہ نمیگیرد ازان برای آخرت خود سوگند میخورم بخدائیکہ آمیخت دو دریارا وروشن کردہ ماہ و مہررا وبلند کرد

قَدَرَ الْحَرَمَيْنِ لَوْ عَقَلَ ابْنُ آدَمَ لِمَا نَادَمَ وَلَوْ فَكَّرَ فِيمَا قَدَّمَ لَبَكَى الدَّمَ

رتبہ سیم وزررا اگر دریابد پسر آدم ہر آئینہ پشیمان نشود ودر شراب واگراندیشہ کند در چیزیکہ پیش فرستادہ ہر آئینہ میگریست خون

وَلَوْ ذَكَرَ الْمُكَافَاةَ لَاسْتَدْرَكَ مَافَاتَ وَلَوْ نَظَرَ فِي الْمَآلِ لَحَسَّنَ قُبْحَ

واگر یاد می آورد پاداش عمل راہر آئنہ تدارک میکرد چیزیراکہ فوت شد واگر میدید در انجام ہر آئینہ نیکو میکرد بد ے

الْأَعْمَالِ يَا عَجَبًا كُلُّ الْعَجَبِ لِمَنْ يَقْتَحِمُ ذَاتَ اللَّهَبِ فِي اكْتِنَازِ الذَّهَبِ

کار ہارا ای قوم شگفت دارید تمامی شگفت مر کسے راکہ در دمی آید باتش در ذخیرہ کردن زر

وَخَزْنِ النَّشَبِ لِذَوِي النَّسَبِ ثُمَّ مِنَ الْبِدَعِ الْعَجِيبِ أَنْ يَعِظَكَ وَعْظُ

وفراہم کردن مال واسباب برای خداوندان نسب از ہر آئینہ از بدیع شگفت آرندہ اینکہ پند دہد ترا آمیزش

الْمَشِيبِ وَتُؤْذِنَ شَمْسُكَ بِالْمَغِيبِ وَلَسْتَ تَرَى أَنْ تُنِيبَ وَتُهَذِّبَ الْمَعِيبَ

پیری واگہی دہد آفتاب تو بنا پدید شدن ونداندیشہ کنی اینکہ بازگردی از گناہ و پاکیزہ کنی عیب ناک را

ثُمَّ أَنْدَعَ يُنْشِدُ الْإِنْشَادَ مَنْ يُرْتِدُ لَظَمَ بَاوِيحَ مَنْ أَنْذَرَهُ شَبِيبُهُ ؛ وَهُوَ

باز خوش کرد بجائیکہ شعر میخواند ہجو شعر خواندن کسیکہ راہ نماید دامی کسیکہ ترساند او را پیری او مدوحال آنکہ او

عَلَى غَيِّ الصِّبَا مُنْكَمِشٌ ؛ يَعْشُو إِلَى نَارِ الْهَوَى بَعْدَمَا ؛ أَصْبَحَ مِنْ ضَعْفِ

بر گمراہی کودکی شتاب کنندہ است ؛ یا بینائی ضعیف می نگرد سوی آتش خواہش نفس پس از انکہ گردید از ضعف

الْقُوَى يَرْتَعِشُ ۔ وَيَمْتَطِي اللَّهْوَ وَيَعْتَدُّهُ ۔ أَوْطَأُ مَا يَفْتَرِشُ الْمُفْتَرِشُ ۔

توانائیہا لرزندہ ۔ وسواری میکند باز بچہ را و میشمارد آنرا ۔ نرم تر از انچہ فراش گیرد بر پہلو می خوانندہ بر فرش ۔

لَمْ يَهَبِ الشَّيْبَ الَّذِي مَا رَأَى ۔ نُجُومَهُ ذُو اللُّبِّ إِلَّا دُهِشْ ۔ وَلَا انْتَهَى عَمَّا

نہ ترسید پیری را کہ ندید ۔ ظہور آنرا خداوند خرد مگر حیرت کردہ ۔ و نہ باز ماند از چیزیکہ

نَهَاهُ النُّهَى ۔ عَنْهُ وَلَا بَالَى بِعِرْضٍ خُدِشْ ۔ فَدَاكَ إِنْ مَاتَ فَسُحْقًا لَهُ ۔ وَإِنْ

باز داشت اورا خرد ۔ از و نہ باک داشت بآبروی کہ نکوہش کردہ شد ۔ پس آنکس اگر میرد پس ہلاکی باد مر او را ۔ و اگر

يَعِشْ عُدَّ كَأَنْ لَمْ يَعِشْ ۔ لَا خَيْرَ فِي مَحْيَا امْرِئٍ نَشْرُهُ ۔ كَنَشْرِ مَيِّتٍ بَعْدَ عَشْرِ

بزید پس او ہمچو کسی ست کہ زندہ نیست ۔ نیست نکوئی در زندگی مرد یکہ بوی او ۔ ہمچو بوی مردۂ کہ پس از دہ شب

نُبِشْ ۔ وَحَبَّذَا مَنْ عِرْضُهُ طَيِّبٌ ۔ يَرُوقُ حُسْنًا مِثْلَ بُرْدٍ رُقِشْ ۔ فَقُلْ

بیرون آورده شود ۔ و چہ نیکوست کسیکہ بدن او نیکوست ۔ و در شگفت می آرد از روے حسن ہمچو چادر یکہ نقش کردہ شود ۔ پس بگو

لِمَنْ قَدْ شَاكَهُ ذَنْبُهُ ۔ هَلَكْتَ يَا مِسْكِينُ أَوْ تَنْتَقِشْ ۔ فَاخْلِصِ التَّوْبَةَ

بکسیکہ ہر آئینہ خار فرو برد او را گناہ او ۔ نابود شدی ای محتاج مگر آنکہ خار بیرون آری ۔ پس خالص کن توبہ را

تَطْمِسْ بِهَا ۔ مِنَ الْخَطَايَا السُّودِ مَا قَدْ نُقِشْ ۔ وَعَاشِرِ النَّاسَ بِخُلُقٍ سَنِيٍّ

تا ناپدید کنی بآن ۔ از خطاہای سیاہ انچہ نوشتہ شدہ است ۔ و آمیزش کن مردم را باسرشت پسندیدہ ۔

وَدَارِهِمْ مَنْ طَاشَ وَمَنْ لَمْ يَطِشْ ۔ وَدِشْ جَنَاحَ الْحُسْنِ حَصَّهُ ۔ زَمَانٌ لَا كَانَ

و مدارا کن کسی را کہ سبک خرد باشد و کسی را کہ سبک خرد نباشد ۔ و پر بپوشان باز ہمہ مرد و بزرگ را اگر بے پردہ کردہ باشد او را ۔ زمانہ او نبود

مَنْ لَمْ يَرِشْ ۔ وَانْجِدِ الْمَوْتُورَ ظُلْمًا فَإِنْ ۔ عَجَزْتَ عَنْ إِنْجَادِهِ فَاسْتَجِشْ ۔

کسیکہ اصلاح نکند حال را ۔ و یاری کن آنرا کہ کسی را زو کشتہ شد پس اگر ۔ فرومانده از یاری او پس بر انگیز مردم را بہ یاری او ۔

وَانْعَشْ إِذَا نَادَاكَ ذُو كَبْوَةٍ ۔ عَسَاكَ فِي الْحَشْرِ بِهِ تَنْتَعِشْ ۔ وَهَاكَ

و بردار چون آواز دہد ترا خداوند افتادگی ۔ قریب ست ترا کہ در قیامت بآن بر خیزی و ایستادہ شوی ۔ و بگیر

كَأْسَ اللُّصِّ فَاشْرَبْ وَجُدْ ۔ بِفَضْلَةِ الْكَأْسِ عَلَى مَنْ عَطِشْ ۔ قَالَ فَلَمَّا

پیالہ نہ را پس بنوش و بخشش کن ۔ باقی ماندہ پیالہ بر کسیکہ تشنہ است ۔ گفت را وی پس چون

فَرَغَ مِنْ مُنْكِيَاتِهٖ وَقَضَى انْشَادَ اَبْيَاتِهٖ نَهَضَ صَبِيٌّ قَدْ شَدَنَ وَاعْرَوْرَى

خالی شد آنرا از بندهای گریاننده خود و بانجام رسانید خواندن شعرهای خود را برخاست کودکی که قوی شده بود و برهنه کرد

الْبَدَنَ وَقَالَ يَا ذَوِي الْحَصَاةِ وَالْاِنْصَاتِ اِلَى الْوُصَاةِ قَدْ وَعَيْتُمْ

تن را و گفت ای خداوندان خرد و خاموشی و شنیدن بسوی پند هر آئینه یاد گرفتید

الْاِنْشَادَ وَفَقَهْتُمُ الْاِرْشَادَ فَمَنْ نَوَى مِنْكُمْ اَنْ يَقْبَلَ وَيُصْلِحَ الْمُسْتَقْبَلَ

شعر خواندن را و فهمیدید راه نمودن را پس هر که قصد کند از شما اینکه بپذیرد پند را و نیکو کند آئینه را از کردار خود

فَلْيَنُبْ بِبِرِّي عَنْ نِيَّتِهٖ وَلَا يَعْدِلْ عَنِّي بِعَطِيَّتِهٖ فَهُوَ الَّذِي يَعْلَمُ الْاَسْرَارَ

پس باید که ظاهر کند از احسان من از قصه باطن خود و سر باز نگرداند از من بانخشش خود پس سزاوار است بحمد آنکه میداند راز ها را

وَيَغْفِرُ الْاَوْزَارَ اِنَّ سِرِّي لَكُمْ تَرْوُنَ وَاِنَّ وَجْهِي لَيَسْتَوْجِبُ الصَّوْنَ

و می بخشد بسیستگی را بر گناه هر آئینه راز نست چنانکه می بینید و هر آئینه آبروی من مستوجب نگهداشتن ست

فَاَعِينُونِي رُزِقْتُمُ الْعَوْنَ قَالَ فَاَخَذَ الشَّيْخُ فِيمَا يَعْطِفُ عَلَيْهِ الْقُلُوبَ

پس یاری کنید مرا روزی داده شوید یاری گفت راوی پس آغاز کرد پیر در چیزیکه مهربانی کند بران دلها را

وَيُسِيغُ لَهُ الْمَطْلُوبَ حَتَّى انْبَطَ جَمْرَهُ وَاعْشَوْشَبَ قَفْرُهُ فَلَمَّا اَنْ نَزَعَ

و آسان کند برای او مراورا تا آنکه آب بر آورد چاه او و گیاه ناک شد زمین بے گیاه او پس چون بر سند

الْكَيِسِ انْصَلَتَ يَمِيسُ وَيَحْدُ تَنِّيسُ وَلَمْ يَحِلِ لِلشَّيْخِ الْمُقَامُ بَعْدَ

کیسه رفت بحالیکه میخرامید و ستایش میکرد شهر تنیس را و نیکو معلوم نشد مر شیخ را ماندن پس

مَا انْصَاعَ الْغُلَامُ فَاسْتَرْفَعَ الْاَيْدِيَ بِالدُّعَاءِ ثُمَّ نَحَا نَحْوَ الِانْكِفَاءِ قَالَ الرَّاوِي

از انکه زود در رفت کودک پس برداشتن خواست دستهارا بدعاء باز آهنگ کرد آهنگ بازگشتن گفت راوی

فَاَرْنَحْتُ اِلَى اَنْ اَعْجَلَهُ وَاَحُلَّ مَحَجَّهُ فَتَبِعْتُهُ وَهُوَ يَشْتَدُّ فِي سَمْتِهٖ

پس رغبت کردم بسوی اینکه آزمایم اورا و فرود آیم محل کلام او را پس در پی رفتم او را بحالیکه او سخت میدوید در راه خود

وَلَا يَفْتُقُ رَتْقَ صَمْتِهٖ فَلَمَّا اَمِنَ الْمَفَاجِئَ وَاَمْكَنَ التَّنَاجِيَ لَفَتَ جِيدَهُ

و نمی کشاد بستگی خاموشی خود را پس چون ایمن شد از ناگاه رسیده و ممکن شد گفتگو کردن بپیچید گردن خود را

إلى وسلم تسليم البشاشة على ثم قال أراقك ذكاء ذا الشويدن
بسوی من وسلام گفت همچو سلام گفتن شادمانی برمن باز گفت آیا در شگفت انداخت ترا افروختگی ذهن آن کودک

فقلت أي والمؤمن المهيمن قال إنه فتى السروجي وخرج الدمن
پس گفتم اورا ای سوگند و خدای امان دهنده نگهبان ست گفت بتحقیق او پسر ابوزید سروجی ست و برآمد نده مروارید از

اللبي فقلت أشهد أنك لشجرة ثمرته وشواظ شرارته فصدق كهانني
دریا پس گفتم گواهی میدهم که تحقیق تو درخت بار او هستی و شعله آتش او هستی پس باور کرد عیب گوئی مرا

واستحسن إبانتي ثم قال هل لك في ابتداء البيت لنتنازع كاس
و نیکو پنداشت بیان مرا باز گفت آیا ترا رغبت ست در شناختن بسوی خانه تا هدیگر دهیم پیاله

الكميت فقلت له ويحك أتأمرون الناس بالبر وتنسون أنفسكم
شراب پس گفتم اورا وای بر تو آیا فرمان میکنید مردم را به نیکوئی و فراموش میکنید ذاتهای خود را

فافترا فترادمتضاحك وهر غير مما حك ثم بدا له أن تراجع إلي
پس تبسم کردند همچو تبسم خنده تکلف و گذشت بحالیکه ناستیزه بود باز هویدا شد او را اندیشه اینکه برگردید سوی من

وقال احفظها عني وعلى نظم اصرف بصرف الراح عنك الأسى وروح
و گفت یاد دار آن کلمات را از من و بر من ست ضرر آنها برگردان بخالص می از خود اندوه را و راحت ده

القلب ولا تكتئب وقل لمن لامك فيما به لتدفع عنك الهم قد لك
دل را رنده گین مشو و بگو کسی را که سرزنش کند ترا در چیزیکه بوی در میکنی از خود اندوه را بسند است ترا

التئب ثم قال اما انا فمنطلق إلى حيث اصطبح واغتبق وإن كنت
بر گرد باز گفت لیکن من پس میروم بسوی جائیکه میسنوشم می بامداد و مینوشم مے شبانگاه و هر گاه هستی

لا تصحب ولا تلائم من يطرب فلست لي برفيق ولا طريقك لي بطريق
که رفیق نمیشوی و موافقت نمیکنی کسی را که بنشاط آرد و پس نیستی مرا یار و نیست راه تو مرا راه

فخل سبيلي وتنكب وألا تقفني وألا تتقبني ثم ولي مدبرا ولم
پس بگذار راه مرا و بیکسو شو و تفتیش کمن از من و تفحص کمن باز روگردانید بحالیکه پشت گردانیده بود و نه

يَعْقُبُ ﴿ قَالَ الْحَارِثُ بْنُ هَمَّامٍ فَالْتَهَبْتُ وَجْدًا عِنْدَ انْطِلَاقِهِ وَوَدِدْتُ

می نگرد گفت حارث بن همام پس زبانه کشیدم از اندوه هنگام رفتن او وآزرد بردم

لَوْ لَمْ لَاقِ الْمَقَامَةَ الثَّانِيَةَ وَالْأَرْبَعُونَ الْبَحْرَانِيَّةَ حَكَى الْحَارِثُ

اینکه نمیدیدم اورا مقامه چهل ودوم مشهور به بحرانیه حکایت کرد حارث

بْنُ هَمَّامٍ قَالَ تَرَامَتْ بِي مَرَامِي النَّوَى وَمَسَارِّي الْهَوَى إِلَى أَنْ صِرْتُ بْنَ كُلِّ تَرِبٍ

پسر همام انداخت مرا جای انداز نده دوری وجاهای رفتن از روی نفس بسوی اینکه گردیدم پسر هر خاک

وَأَخَا كُلِّ غُرْبَةٍ إِلَّا أَنِّي لَمْ أَكُنْ أَتَطَوَّعُ وَادِيًا وَلَا أَشْهَدُ نَادِيًا إِلَّا لِاقْتِبَاسِ

وبرادر هر سفر مگر بتحقیق من قطع نمیکردم بیابانی را وحاضر نمیشدم مجلسی را مگر برای حاصل کردن

الْأَدَبِ الْمُسْلِي عَنِ الْأَشْجَانِ الْمُغْلِي قِيمَةَ الْإِنْسَانِ حَتَّى عُرِفَتْ لِي هٰذِهِ

علم که بیم کننده است ازغمهای گران کننده است بهای انسان را تا آنکه معروف شد بمن این

الشِّنْشِنَةُ وَتَنَاقَلَهَا عَنِّي الْأَلْسِنَةُ وَصَارَتْ أَعْلَقَ بِي مِنَ الْهَوَى بِنَنِي

خوے وی بردند آنرا ازمن زبانها وگردید آن عادت آویخته تر بمن از عشق با نی

عُدْنَةَ وَالشَّجَاعَ عَنْ بَالِ أَبِي صُفْرَةَ فَلَمَّا أَلْقَتِ الْجِرَانَ بِنَجْرَانَ وَاصْطَفَقَتْ

عدنه وانذلیری بآل ابی صفره پس چون انداختم باطن گردن خود را در شهر نجران وگردیدم

بِهَا الْخُلَّانُ وَالْجِيرَانُ نَخِذْتُ انْدِيَتِهَا مُعْتَمِرِي وَمَوْسِمَ فَكَاهَتِي وَسُمَيْرِي

بران دوستانرا وهمسایگان را گرفتم مجلسهای او را جای زیارت خود ومحل خوش منشی خود وانسانه گوئی خود در شب

فَكُنْتُ أَتَعَهَّدُهَا صَبَاحَ مَسَاءٍ وَأَظْهَرُ فِيهَا عَلَى مَا سَرَّ وَسَاءَ فَبَيْنَمَا

پس بودم که زیارت میکردم آنرا صبح وشام ومطلع میشدم در وچیزیکه شاد کند وگزند رساند پس میانه اینکه

أَنَا فِي نَادٍ مَحْشُودٍ وَمَحْفَلٍ مَشْهُودٍ إِذْ جَثَمَ لَدُنَيْهِمْ عَلَيْهِمْ ثَخِينَةٌ

من بودم در مجلسیکه جمع شده بود وجائیکه مردم حاضر شده بودند ناگاه نشست نزدما مرد پیریکه بروجا آگهنه بود پس سلام گفت بجوسلام گفتن

مَلِقٍ بِلِسَانٍ ذِلِقٍ ثُمَّ قَالَ يَا بُدُورَ الْمَحَافِلِ وَبُحُورَ النَّوَافِلِ قَدْ بَيْنَ الصُّبْحُ

نرم گو بزبان تیز بازگفت ای ماههای محفلها دریاهای عطاها هر آئینه آشکار شد بامداد

لِذِي عَيْنَيْنِ وَنَابِ الْعِيَانُ مَتَابَ عَدْلَيْنِ فَمَا تَرَوْنَ فِيمَا تَرَوْنَ

برای خداوند دو چشم و استاد میشاهده بیائی ۔ دو گواه عدل پس اندیشه مکنید در چیزیکه مے بینید

أَتَحْسِبُونَ الْعَوْنَ أَمْ تَنَاوَنَ إِذْ تَدْعُونَ فَقَالُوا تَاللَّهِ لَقَدْ غَفَلْتَ وَرُمْتَ

آیا نیکو میکنید یاری را یاد در میتوید بر گاه خوانده شوید پس گفتند او را سوگند بخدا هر آئینه بیچیم آوردی و خواستے

أَنْ تُنْطَ فَغَضِضْتَ فَنَاشَدَهُمُ اللَّهَ عَمَّا ذَا أَضَلَّهُمْ حَتَّى اسْتَوْجَبَ رَدَّهُمْ

اینکه آب بدهن آری پس کم کردی بسرخ گندوا ایشانرا بخدا که از چه چیز بر گردانید ایشانرا تا آنکه سزاوار شد باز گردانید ایشانرا

فَقَالُوا كُنَّا نَمْنَاضَلُ بِالْأَنْعَاتِ كَمَا يَتَنَاضَلُ يَوْمَ الرِّهَانِ فَمَا لَكَ أَنْ

پس گفتند بودیم که باهم تیر اندازی میکردیم باچیزیها چنانکه تیر اندازی کرده شود روز جنگ پس قدرت نیافت بر نفس اینکه

شَغَبَ مِنَ الْمَنْضُوِّ وَأَلْمَقَ هَذَا الْفَضْلَ بِنَمَطِ الْفُضُولِ فَلَسَنَتَهُ

کم کرد از قدح تیر انداخته شده و پیوسته کرد این تیر ممنوع را بانواع کلام زاید پس زبان آوری کرد او را

لِسَنُ الْقَوْمِ وَتَخَرَّصَ وَهُوَ سِنَانُ الْأَوْمِ وَأَخَذَ يَتَنَصَّلُ مِنْ هَفْوَتِهِ وَيَتَنَدَّمُ

فصیحان قوم وحدس کرد و او بالوکهای بزه کو بهش آغاز کرد او و کرد بیزاری بیست از لغزش گناه خود و پشیمان میشد

عَلَى فُوهَتِهِ وَهُمْ مُصِيخُونَ لَهُ عَلَى مُوَاخَذَتِهِ وَمُلَبُّونَ دَاعِيَ مُنَابَذَتِهِ إِلَى أَنْ

بر گفته خود و ایشان فرا گوش دهنده او بر مواخذت او و اجابت کنندگان باو ندا خواننده او اندانختن او را تا آنکه

وَلَعَهُمْ يَا قَوْمِ أَنَّ الْإِحْجَامَ مِنْ رَمْيِ الْمَطْبَعِ فَعَدُّوا عَنِ الْمَدْعِ وَانْقَلَعُوا ثُمَّ

گفت ایشانرا ای گروه من بدرستیکه بیجا از نیرگ بر شت است پس بگذرید از سوختن دلی کوهش دندان باز

هَلَّا لِي أَنْ أُغْرِيَهُمْ بِالْمَيْرِ مِنْ عِنْدِ ذَلِكَ تَوَفَّدُوهُ وَاخْلَنْقَتْ

نیائید بسوی من یکه چیزیان را بگویم و حکم کنم بغالب پس گرم گرفت هنگام آن از وقتیکه ایشان و کشود یافت

عَنْهُمْ عُرَيْضُهَا بِمَا أَنْ يَرْبَطَ عَلَيْهِ بُرَةً وَأَمَدَّ اقْتَرَحُوا أَنْ يَكُونَ أَوَّلَ يَوْمِهِمْ

از بهای ایشان و خوشنود شدند بچیزیکه بستر طکرد بر او نکاره و برای ایشان و خواستند اینکه باشد پیشین ایشان

وَآخِرَ أَيَّامِهِ يَعْقُبُهُ شِبَعٌ أَوْ يُشَدُّ لَبَعٌ ثُمَّ قَالَ اسْمَعُوا وَقِيضَ

پس درنگ کرد بقدر زمانیکه بسته شود دو ابل یا بسته شود تنگ مقور باز گفت بشنوید نگهداشته شوید

الطَّيْشِ وَمُلِيمُهُمُ الْعَيْشَ وَانْشَدَ مُلْغِزًا فِي مِرْوَحَةِ الْخَيْشِ نظم

از بیکی خرد و بر پاشید از زندگی باز خواند بحالیکه چیستان گوینده بود و رباد بیزن کتان

وَجَارِيَةٍ فِي سَيْرِهَا مُتَمَهِّلَةٍ ۞ وَلَكِنْ عَلَى أَثَرِ الْمَسِيرِ تَقُولُهَا سَائِقُ

و بسیار کنیزک اند که در رفتار خود زودی کنندہ اند ۞ ولیکن بر نشان رفتار بازگشتن اوست ۞ مراورا رانندہ است

مِنْ جِنْسِهَا لَيْسَتْ تُحَا ۞ كِي عَلَى اللَّهِ فِي الِاحْتِثَاثِ رَسِيلُهَا ۞ تُرَى فِي

از جنس او نمی انگیزد او را ۞ باآنکہ او در بر انگیختہ شدن ہمپای اوست ۞ دیدہ میشود در

أَوَانِ الْقَيْظِ تَنْظُفُ بِالنَّدَى ۞ وَيَبُدُو إِذَا أَقْلَى الْمَصِيفُ نُحُولُهَا ثُمَّ قَالَ

زمان گرما باین حال کہ بچکاند آب را ۞ و پیدا میشود ہرگاہ بشت گرداند گرما خشکی آن ۞ باز گفت

وَهَاكُمْ يَا أُولِي الْفَضْلِ وَمَرَاكِزَ الْعَقْلِ وَانْشَدَ مُلْغِزًا فِي حَابُولِ النَّخْلِ نظم

و بگیرید شما ای خداوندان بزرگی و قرار گاہ ہمہای خرد و بخواند بحالیکہ نغز گوینده بود در رسن درخت خرما

وَمُنْتَسِبٍ إِلَى أُمٍّ ۞ انْتَشَا أَصْلَهُ مِنْهَا ۞ يُعَانِقُهَا وَقَدْ كَانَتْ نَفَتْهُ بُرْهَةً

بسا منسوبست بسوی مادر کہ پیدا میشود بنیاد ش از ان ۞ کہ معانقہ میکند آزاد ہر آئنہ بود ۞ کہ دور میکرد او را زمانے

عَنْهَا ۞ بِهِ يَتَوَصَّلُ الْجَانِي ۞ وَلَا يُجْنَى وَلَا يُنْمَى ثُمَّ قَالَ وَدُونَكُمُ الْخَفِيَّةَ

از خود ۞ بسبب او پیوستگی جوید میوہ چیدہ ۞ و ملامت کردہ نمیشود و نہ باز داشتہ میشود ۞ باز گفت بگیرید شما چیستانے را کہ پنہانست

الْعَلَمَ الْمُعْتَكِرَةَ الظُّلَمِ وَانْشَدَ مُلْغِزًا فِي الْقَلَمِ نظم وَمَا مُومٍ بِهِ عُرِفَ الْإِمَامُ

علامت و دیہ است سیاہی او و خواندہ بحالیکہ چیستان گوینده بود در خامہ و بسا مقتدیست کہ باو شناختہ میشود امام ۞

كَمَا بَاهَتْ بِصُحْبَتِهِ الْكِرَامُ ۞ لَهُ إِذْ يَرْتَقِي طَيْشَانُ صَادٍ ۞ وَلَيْسَ كُلُّ حِينَ

چنانکہ باز ش میکنند بہمنشینی او بزرگان ۞ مراورا ہرگاہ سیراب میشود جوینده تشنہ است ۞ و آرام نمیگیرد ہمگامیکہ

يَعْرُوهُ الْأُوَامُ ۞ يَدْرِي حِينَ لَيْسَتْ حِي دُمُوعًا ۞ يَرِقُّ كَمَا يَرُوقُ

قصد کند او را تشنگی ۞ و میریزد ہرگاہ دوانیده شود استکہ را ۞ کہ خوش می آیند چنانکہ خوش مے آید

الِابْتِسَامُ ۞ ثُمَّ قَالَ وَعَلَيْكُمْ بِالْوَاضِحَةِ الدَّلِيلِ الْفَاضِحَةِ مَا قِيلَ

تبسم کردن ۞ باز گفت و لازم گیرید ہویدا را از دلیل ظاہر کنندہ عیب انچہ گفتہ شد

وَالنَّشْدُ مُلْغِزاً فِي الْمِيلِ نَظْماً وَمَا نَاكِحُ أُخْتَيْنِ جَهْراً وَخُفْيَةً ۞ وَلَيْسَ عَلَيْهِ

وخواند بحالیکه لغز گوینده بود در میل سرمه وچه چیز ست نکاح کننده دو خواهر آشکارا و پنهان ۞ حال انکه نیست بروی

فِي النِّكَاحِ سَبِيلٌ ۞ مَتَى يَغْشَ هٰذِي يَغْشَ فِي الْحَالِ هٰذِهِ ۞ فَمَا مَالَ بُعْلٌ

در نکاح راه ۞ هرگاه می آید نزد این خواهری آمد همانوقت نزد آن خواهر ۞ واگر برگردد شوهرے از زن ۞

لَمْ تَجِدْهُ يَمِيلُ ۞ يَزِيدُهَا عِنْدَ الْمَشِيبِ تَهَدُّداً ۞ وَبِرّاً وَهٰذَا فِي الْبُعُولِ قَلِيلُ

خود نیابی اورا که برگردد ۞ می افزاید آن هر دو را در پیری تفقد و مهربانی را ۞ وکمی را این در شوهران کمتر ست ۞

ثُمَّ قَالَ وَهٰذِهِ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ مُعْيَاةٌ لِلْآدَابِ وَانْشَدَ مُلْغِزاً فِي الدُّولَابِ

باز گفت واین که مذکور میشود ای خداوندان خرد با آله انداز ۞ کردن دانشهاست وخواند بحالیکه لغز گوینده بود در چرخ

نَظْماً وَجَافٍ وَهُوَ مَوْصُولٌ ۞ وَصُولٌ لَيْسَ بِالْجَافِي ۞ غَرِيقٌ بِالْبِذَا فَاعْجَبْ

بسیار گران درشت در نهاد ست حال آنکه او پیوسته است ۞ کثیر الوصل ست نیست دور شونده ۞ آب فرو رونده بدن آینده است

لَهُ مِنْ نَاسِبٍ طَافِي ۞ يَسِيحُ دُمُوعَ مَهْضُومِ ۞ وَيَهْضِمُ هَضْمَ مُتْلَافِ

آزاد از نیک نشنیده در آب ۞ بلند شونده بر آب ۞ میریزد اشکهای ستم رسیده ۞ ومیشکند همچو شکستن بسیار تلف کننده ۞

وَتَخْشَى مِنْهُ حِدَّتَهُ ۞ وَلٰكِنْ قَلْبُهُ صَافِي قَالَ فَلَمَّا رَشَقَ بِالْخَمْسِ الَّتِي

وترسیده میشود از تندی و تیزی او ۞ ولیکن دل او پاک ست گفت راوی چون بر او انداخت پنج نفر را بترتیب

نَسَقَ قَالَ يَا قَوْمِ تَدَبَّرُوا هٰذِهِ الْخَمْسَ وَاعْقِدُوا عَلَيْهَا

داده بود گفت پیر اے قوم من فکر کنید این پنج چیستان را و بندید بران

الْخَمْسَ ثُمَّ رَايَكُمْ وَضَمَّ الذَّيْلَ أَوِ الْإِزْدِيَادَ مِنْ هٰذَا الْكَيْلِ قَالَ فَاسْتَقَرَّتْ

پنج انگشت را باز خرد شما و فراهم کردن دامن یا افزونی ازین پیمانه پس بر انگیخت

الْقَوْمَ شَهْوَةُ الزِّيَادَةِ عَلَى مَا أُشْرِبُوا مِنَ الْبَلَادَةِ فَقَالُوا لَهُ لَنْ وَقَفْنَا

جماعت را خواهش افزونی برانچه نوشانیده شدند از تیرو نافهمی پس گفتند اورا هرآئنه علم و آگهی ۞

دُونَ حَلِّكَ لَيُفْحِمَنَّا عَنِ اسْتِبْرَاءِ زَنْدِكَ وَاسْتِشْفَاءِ فَرْدِكَ فَإِنْ أَتْمَمْتَ

که فروتر از حد ست هرآئنه خاموش کرد ما را از خواستن آتش چقماق تو پس اگر تمام کنے

عَشَرٌ فَمِنْ عِنْدِكَ فَاهْتَزَّ اهْتِزَازَ مَنْ فَلَجَ سَهْمُهُ وَانْحَلَّ خَصْمُهُ ثُمَّ فَتَحَ النُّطْقَ

وه چیستان را پس باعتقاد است پس خوش شد همچو خوش شدن کسیکه چیره شود تیر او و بریده شود دشمن او باز کشاد گویائی را

بِالْبَسْمَلَةِ وَانْشَدَ مُلْغِزًا فِي الْمُرَمَّلَةِ نَظْمٌ وَمَسْرُورَةٍ مَغْمُومَةٍ طُوَلَ دَهْرِهَا

بسم الله الرحمن الرحیم گفتن و خواند بحالیکه چیستان گوینده بود در غم پارچه پیچیده بساشادمان غمناک ست در زمانه دراز خود

وَمَا هِيَ تَدْرِي مَا السُّرُورُ وَلَا النَّعَمُ تُقَرِّبُ أَحْيَانًا لِأَجْلِ جَنِينِهَا

حال آنکه او نمیداند که چیست شادی واندوه نزدیک کرده میشود گاهی از بهر بچه که در شکم اوست

وَكَمْ وَلَدٍ لَوْلَاهُ طُلِّقَتِ الْأُمُّ وَتُبْعَدُ أَحْيَانًا وَمَا حَالَ عَهْدُهَا وَإِبْعَادُ

و بسا بچه است که اگر نبود او طلاق داده میشد مادر او و دور کرده میشود گاهی حال آنکه نمیگردد حال او و دور کردن

مَنْ لَمْ يَسْتَحِلْ عَهْدُهُ ظُلْمٌ إِذَا قَصُرَ اللَّيْلُ اسْتُلِذَّ وِصَالُهَا وَإِنْ طَالَ

کسیکه برنگردد حال او ستم ست و هرگاه کوتاه شود شب لذیذ یافته میشود پیوستن او و اگر دراز شود

فَالْإِعْرَاضُ عَنْ وَصْلِهَا نُعْمٌ لَهَا مَلْبَسٌ بَادٍ أَنِيقٌ مُبَطَّنٌ بِمَا يُزْدَرَى لَكِنْ

پس روگردانیدن از پیوستگی او نعمت ست و مر او را پوشاک هویدا خوش آینده استر کرده شده است و چیزیکه حقیر داشته شده است مگر

لِمَا يُزْدَرَى الْحُكْمُ ثُمَّ كَشَرَ عَنْ أَنْيَابِهِ الصَّفْرِ وَانْشَدَ مُلْغِزًا فِي الظَّفْرِ نَظْمٌ

هر آینه حقیر داشته نشد حکم او و باز ظاهر کرد از دندانهای خود که زرد بود وخواند بحالیکه چیستان گوینده بود در ناخن

وَمَرْهُوبِ الشَّبَا نَامٍ وَمَا يَرْعَى وَلَا يَشْرَبُ يُرَى فِي الْعَشْرِ دُونَ النَّحْرِ

و بسا چیز نیست که ترسیده شده از تیزی او بالنده است و حال آنکه نمیچرد و نمی نوشد و دیده میشود در عشره و نه در روز قربانی شتر

فَاسْمَعْ وَصْفَهُ وَاعْجَبْ ثُمَّ تَحَاذَرَ الْعِفْرِيتَ وَانْشَدَ مُلْغِزًا

پس بشنو صفت او را و شگفت کن و باز بگو شر چشم نگر لیستن دیو سرکش و خواند بحالیکه چیستان گوینده بود

فِي طَاقَةِ الْكَبِرِيتِ نَظْمٌ وَمَا مَحْقُورَةٌ تُدْنَى وَتُقْصَى وَمَا مِنْهَا إِذَا

در کلماے گوگرد وچه چیزست حقیر داشته شده نزدیک کرده میشود و دور داشته میشود و حال آنکه نیست ازان هرگاه

فَكَرَّتْ بُدٌّ لَهَا رَاسَانِ مُشْتَبِهَانِ جِدًّا وَكُلٌّ مِنْهُمَا لِأَخِيهِ ضِدٌّ

اندیشه کنی چاره و مر او را دو سر هستند همگر مانند اند لب یار و هریک از هردو بر اندر خو در اضدست

تُعَذَّبُ إِنْ هُمَا خَضِبَا وَتُلْغَى ۞ إِذَا عَدِمَا الخِضَابَ وَلَا تُعَدُّ ثُمَّ تَخَطَّ

عقوبت کرده میشود اگر هر دو سبز رنگ کرده شوند ۞ وگذاشته میشود هرگاه نابود کنند رنگ را دستها را آورده نمیشود ۞ باز آواز کرد

تَخَطَّ القَوْمَ ۞ وَانْشَدَ مُلْغِزًا فِي حَلَبِ الكَرْمِ نَظْمِ وَمَا شَيْءٌ إِذَا

هجوآواز کردن شتر نر ۞ وخواند بجالیکه چیستان گوینده بود در شیرهٔ انگور یعنی شراب ۞ وچه چیزیست ۞ که هرگاه

فَسَدَا ۞ تَحَوَّلَ غَيُّهُ رَشَدَا ۞ وَإِنْ هُوَ رَاقَ أَوْ صَافَا ۞ إِنَارَ الشَّرَّ

فاسد شد ۞ گردید فساد او ۞ صلاح ۞ واگر او نیکو باشد از روی صفتها ۞ برانگیزد بدی را

حَيْثُ يَدَا ۞ زَكِيُّ العِرْقِ وَالِدُهُ ۞ وَلَكِنْ بِئْسَ مَا وَلَدَا ۞ ثُمَّ اعْتَضَدَ

هر کجا پیدا شود ۞ پاکیزه اصل ست زاینده او ۞ ولیکن بد ست انچه زاد ۞ باز بر باز دگر فت

عَصَا التَّسْيَارَ وَانْشَدَ مُلْغِزًا فِي الطَّيَّارِ نَظْمِ وَذِي طَيْشَةٍ شِقَّهْ مَائِلْ

چوبدستی رفتن را ۞ وخواند بجالیکه لغز گوینده بود در ترازوی زر ۞ بسا یکه نماد او نیکی ست که یک جانب مائل است ۞

وَمَا عَابَهُ بِهَا عَاقِلْ ۞ يُرَى أَبَدًا فَوْقَ عِلِّيَّهْ ۞ كَمَا يَعْتَلِي المَلِكُ العَادِلْ

وعیب حق نکرد او را باین بسکی ومیلان حاقله ۞ دیده میشود او را همیشه بالای مکان بلند ۞ چنانکه بلند میباشد پادشاه دادگر ۞

تَسَاوَى لَدَيْهِ الحَصَا وَالنُّضَارْ ۞ وَمَا يَسْتَوِي الحَقُّ وَالبَاطِلْ وَأَعْجَبْ وَصَافِهْ

برابر باشد نزد او سنگ وزر ۞ وبرابر نباشد نزد او حق ۞ وباطل ۞ وشگفت ترین صفتهای او

إِنْ نَظَرَتْ ۞ كَمَا يَنْظُرُ الكَيِّسُ الفَاضِلْ ۞ تَرَاضَى الخُصُومُ بِهِ حَاكِمًا ۞ وَقَدْ

اگر نگرد ۞ چنانکه بیند زیرک ۞ برزگ ۞ همدگر را راضی بودن دشمنانست باو از روی حاکم بودن ۞ وحال آنکه هر آینه

عَرَفُوا أَنَّهُ مَائِلْ قَالَ فَظَلَّتِ الأَفْكَارُ تَهِيمُ فِي أَوْدِيَةِ الأَوْهَامِ وَتَجُولُ جَوَلَانَ

دانستند که بتحقیق او بیکطرف مائل ست ۞ گفت راوی پس گشتند اندیشها که سرگردان باشند در بیابانهای گمانها ۞ وبجست وجو جستن

المُسْتَهَامِ إِلَى أَنْ طَالَ الأَمَدُ وَحَصْحَصَ الكَمَدُ فَلَمَّا رَأَوْهُمْ يَبْزُدُونَ

عاشق سرگردان تا آنکه دراز شد زمان وظاهر شد اندوه نهانی پس چون دیدند ایشان را که آتش زنه میزنند

وَلِاسْتَاوَةِ يَضْرِبُونَ الزَّهَارَ بِالمُنَى قَالَ يَا قَوْمِ لَا مَا تَنْظُرُونَ

حال آنکه روشن نمیشود مگر بزند ۞ روزدرا بآرزو ۞ گفت ای قوم من تا با تامل خواهید دید

وَحَتَّامَ تَنْتَظِرُونَ الْمَيَانَ لَكُمُ اسْتِخْرَاجُ النَّجْمِ أَوِ اسْتِسْلَامُ الْغَبِيِّ
وتاکجا زمان داده خواهید شد آیا نزدیک رسیده شمارا وقت بیرون آوردن چیز نهانی یا وقت فرمانبرے گول را

فَقَالُوا لَهُ تَاللَّهِ لَقَدْ أَعْوَصْتَ وَنَصَبْتَ الشَّرَكَ فَقَنَصْتَ فَتَكَلَّمْ كَيْفَ
پس گفتند او را سوگند بخدا تحقیق آوردی امر دشوار و برپا کردی دام را پس شکار کردی پس حکم کن هرگونه که

شِئْتَ وَحُزِ الْغُنْمَ وَالصَّيْتَ فَفَرَضَ عَنْ كُلِّ مُعَمًّى فَرْضًا وَاسْتَخْلَصَهُ
خواهی وجمع کن غنیمت و مال را و شهرت را پس معین کرد از هر معمی چیزے واجب و خالص کرد آنرا

مِنْهُمْ نَضًّا ثُمَّ فَتَحَ الْأَقْفَالَ وَوَسَمَ الْأَعْفَالَ وَحَاوَلَ الْإِجْفَالَ
از ایشان نقدی باز کشاد قفلها را ونشان نهاد راههای بے نشان را وآهنگ کرد گریختن را

فَاعْتَلَقَ بِهِ مِدْرَهُ الْقَوْمِ وَقَالَ لَهُ لَا لُبْسَةَ بَعْدَ الْيَوْمِ فَاسْتَنْسِبْ
پس درآویخت باو مهتر جماعت وگفت او را که نیست شبهه پس از امروز پس بیان کن نسب خود را

قَبْلَ الِانْطِلَاقِ وَهَبْهَا مُتْعَةَ الطَّلَاقِ فَأَطْرَقَ حَتَّى ظَنَنَّا أَنَّهُ رَيْبٌ ثُمَّ أَنْشَدَ
پیش از رفتن وبدان آنرا برخورداری طلاق پس سر فرو افگند تا آنکه گفتیم که خداوند چیزیست که در شک اندازد باز خواند

وَاللَّهِ مَعَ مُجِيبٍ نَظْمَ سَرُوجَ مَطْلَعَ شَمْسِي ۝ وَرَبْعُ لَهْوِي
بحالیکه اشک اجابت کننده بود شهر سروج جای برآمدن آفتاب بنست + ومنزل بازیچه من

وَأُنْسِي ۝ لَكِنْ حُرِمْتُ نَعِيمِي ۝ بِهَا وَلَذَّةَ نَفْسِي ۝ وَاعْتَضْتُ عَنْهَا اغْتِرَابًا
والفت من + لیکن بازداشته شدم از نعمتهای خود + بآن ومزه جان خود را + وعوض گرفتم ازان غربت وسفر را +

أَمَرَّ يَوْمِي وَأَمْسِي ۝ مَالِي مَقَرٌّ بِأَرْضٍ ۝ وَلَا قَرَارٌ لِعَيْنِي ۝ يَوْمًا بِنَجْدٍ
که تلخ کرد امروز من دیروز من + نیست مرا آرامگاه در زمینے + ونه آرام شتر استوار مرا + روزی در زمین نجد

وَيَوْمًا ۝ بِالشَّامِ أُضْحِي وَأُمْسِي ۝ أُرْجِي الزَّمَانَ بِقُوتٍ ۝ مُنَغَّصٍ مُسْتَخَسِّ
ویوم + بشهر شام صبح میکنم وشام میکنم + میرانم روزگار خود را بتوشه + ناخوش کمزده شمرده

وَلَا أَبِيتُ وَعِنْدِي ۝ فَلْسٌ وَمَنْ لِي بِفَلْسٍ ۝ وَمَنْ يَعِشْ مِثْلَ عَيْشِي ۝
وشب نمیگذرانم بحالیکه نزد من + پول ست وکیست که مرا پول بدهد + وکسیکه زندگی میکند همچو زندگی من +

بَاعَ الْحَيَاةَ بِبَخْسٍ ۝ ثُمَّ انَّهُ إِخْتَبَنَ خُلَاصَةَ النَّضِّ وَنَدَرَ ضَارِبًا فِي الْأَرْضِ

میفروشد زندگی را بنقصان ۔ باز بتحقیق او زیرکش گرفت خلاصهٔ نقدرا ورفت بحالیکه دونده بود در زمین

فَنَاشَدْنَاهُ أَنْ يَعُودَ وَسَنَيْنَا لَهُ الْوُعُودَ فَلَوَى أَبِيكَ مَا رَجَعَ وَلَا التَّرْغِيبُ

پس سوگند دادیم اورا انیکه باز گردد ولبذکردیم اورا وعدهارا پس نسنجید چنانکه گمان بردیم سوگند پدر تو باز نیامد ونه رغبت

لَهَجَ بِالْمَقَامَةِ الثَّالِثَةِ وَالْأَرْبَعُونَ الْبَكْرِيَّةِ

اورا اثر کرد مقامه چهل و سوم بشهور بکریه

حَكَى الْحَارِثُ بْنُ هَمَّامٍ قَالَ هَفَا بِي الْبَيْنُ الْمُطَوِّحُ وَالسَّيْرُ الْمُبَرِّحُ إِلَى أَرْضٍ

حکایت کرد حارث بن همام گفت برد مرا فراق دور انداز نده ورفتن اندوهگین کننده بسوی زمینی که

يَضِلُّ بِهَا الْحِرِّيتُ وَتَفْرَقُ فِيهَا الْمَصَالِيتُ فَوَجَدْتُ مَا يَجِدُ الْحَائِرُ

راه گم میکنند در و ماهر و دانا ۔ و تیز سندران دلیران پس یافتم دران انچه یابد سرگشته

الْوَحِيدُ وَرَأَيْتُ مَا كُنْتُ مِنْهُ أَحِيدُ إِلَّا أَنِّي شَجَّعْتُ قَلْبِي الْمَزُودَ

تنها و دیدم انچه بودم که ازو سبب ترس رمیگردانیدم مگر من دلیر کردم دل خودرا که ترسانیده شده بود

وَنَسَأْتُ نَضْوِيَ الْمَجْهُودَ وَسِرْتُ سَيْرَ الضَّارِبِ بِقِدْحَيْنِ الْمُسْتَسْلِمِ

وراندم شتر لاغر خودرا که مانده شده بود و میرفتم همچو رفتن کسیکه زننده باشد بدو تیر قمار و فرمان بر باشد

لِلْحَيْنِ وَلَمْ أَزَلْ بَيْنَ وَخْذٍ وَذَمِيلٍ وَإِجَازَةِ مِيلٍ بَعْدَ مِيلٍ إِلَى أَنْ كَادَتْ

برای مرگ وهمیشه بودم مرسیانه زود روی ونرم روی وبریدن میلی پس از میلی تا آنکه نزدیک شد

الشَّمْسُ تَجِبُ وَالضِّيَاءُ يَحْتَجِبُ فَارْتَعْتُ لِإِظْلَالِ الظَّلَامِ وَاقْتِحَامِ

آفتاب که غروب شود وروشنی پنهان گردد پس ترسیدم سبب نزدیکی تیرگی شب وور آمدن

جَيْشِ حَامٍ وَلَمْ أَدْرِ أَكِفْتُ الدَّلِيلَ وَأَرْتَبِطُ أَمْ أَعْتَمِدُ اللَّيْلَ

لشکر مسمی حام وندریافتم که آیا جمع گردانم دامن را و بسته کنم یا در آیم بشب

وَأَخْتَبِطُ وَبَيْنَا أَنَا أُقَلِّبُ الْعَزْمَ وَأَمْتَخِضُ الْحَزْمَ تَرَاءَى لِي

دوست و بازنم پس میانه اینکه من می گردانیدم یقین و می جنبانیدم احتیاط خودرا نمودار شد مرا

شبح جمل مستدبر بكبل فترجيته قعدة مريح وقصدته قصد مشيح
کالبد شتر یکه پناه گرفته بود بکوهے پس امید وارشدم آنرا ناقه مرد آسایش جوینده و آهنگ کردم او را همچو آهنگ کوشش کننده رکاورا

فاذا الظن كهانة والقعدة عيرانة والمريح قد ازدمل ببجادة
پس نا گاه گمان راست بود وناقه سواری شتر تیز رو بود وآسایش گیرنده هر آئینه پیچیده بود بگلیم خود

والكحل برقادة فجلست عند راسه حتى هب من نعاسه فلما ازدهر
وسرمه کشیده بود بخواب خود پس نشستم نزد سر او تا آنکه بیدار شد از خواب خود پس چون روشن شد

سراجاه واحس عن فاجاه نفر كما ينفر المريب وقال اخوك ام الذئب
دو چراغ او ودریافت کسی راکه ناگاه رسید او را رمید چنانچه رمد آرنده شک وگفت این برادرست یا گرگ

فقلت بل خايط ليل ضل المسلك فاضئ لي اقدح لك فقال
پس گفتم بلکه رونده شب ست بناگاهی که هر آئینه گم کرد راه را پس بکشا بمن حال خود خواهم کشاد بتو حال خود پس گفت

ليسر عنك همك قرب اخ لك لم تلده امك فانسرى عند ذلك
باید که دور شود از تو اندوه تو پس بسا برادر ست که نزائید آنرا مادر تو پس رفت بنگام آن

اشفاقي وسرى الوسن الى اماقي فقال عند الصباح يحمد القوم
ترس من در آورد خواب بسوی چشمهای من پس گفت بنگام بامداد ستایش میکنند جماعت

السرى فهل ترى كما ارى فقلت اني لك لاطوع من حاذاك وافق
شب رفتن را پس آیا می بینی چنانکه می بینم پس گفتم هر آئینه من ترا فرمان بردترم از نفل تو وموافق ترم

من غدا اراك فصدع بحثي وبجح بصحتي ثم احملنا مجدين
از خواش تو پس هویدا کرد محبت مرا وخوش گشت بسبب من باز نهادیم مرکب را بجالیکه کوشش کنندگان بودیم

وارتحلنا مدلجين ولم نزل نعاني السرى ونعاصي الكرى الى ان بلغ
وکوچ کردیم بجالیکه شب رونده گان بودیم وهمیشه بودیم که رنج میکشیدیم شب روی را ونافرمانی میکردیم خواب را تا آنکه رسید

الليل غايته ورفع الفجر رايته فلما اسفر الفاضح ولم يبق الا واضح
شب پایان خود را وبرداشت بامداد علم خود را پس چون روشن شد صبح وباقی نماند مگر هویدا

تو سمت رفيق رحلتي وسمير ليلتي فاذا هو ابو زيد مطلب النائد
بتامل نگریستم یار سفر خود را و افسانه گوی شب خود را پس ناگاه او ابو زید ست مطلب جوینده گم گشته

ومعلم الراشد فتهادينا تحية المحبين اذ التقيا بعد لبين ثم تباثثنا
ونشان راه نمانیده پس همدیگر به پرسیدیم سلام و دوستی هرگاه جمع شوند پس از جدائی باز همدیگر کشادیم

الاسرار وتناثثنا الاخبار وبعيري يحط من الكلال وراحلته توقف
راز ها را و همدیگر فاش کردیم خبرها را و شتر من نفس میکشید از سختی ماندگی و شتر سواری ابو زید زود میرفت

زفيف الرئال فاعجبني اشتداد اسرها وامتداد صبرها واخذت
همچو زود رفتن بچه شتر مرغ پس شگفت آورد مرا سختی قوت و خلقت او و درازی شکیب او و آغاز کردم در سینکه

استشف جوهرها واسأله من اين تخيرها فقال ان لهذه الناقة
بتامل می نگریستم آفرینش او را و می پرسیدم او را که از کجا اختیار کرد آنرا پس گفت بمن که هر آینه مراین شتر ماده را

خبرا حلو المذاقة مليح السياقة فان احببت استماعه فانخ وان لم تنثا
خبرست شیرین مزه نکیو ست راندن آن خبر پس اگر دوست داری شنیدن آنرا پس متناخ شتر را و اگر نه خواهی

فلا تصخ فانخت لقوله نضوي واهدفت السمع لما يروي فقال اعلم اني
پس مشنو پس نشانیدم از گفتن او شتر لاغر خود را و نشانه کردم گوش را برای چیزیکه روایت میکرد پس گفت بدان که هر آینه من

استعرضتها بحضرموت وكابدت في تحصيلها الموت وما زلت اجوب
عرضه کردم استم بر بیچ او را در حضرموت و کشیدم من در حاصل کردن رنج مرگ را پس همیشه بودم که قطع میکردم

عليها البلدان واطس باخفافها الظران الى ان وجدتها غبر اسفار
بران شهر ها را و سخت میسپردیم بسوزهای او سنگهای تیز را تا آنکه یافتم آنرا شتریکه پوسته در سفر باشد

وعدة قرار لا يلحفها العناء ولا تراهقها وجناء محو لا تدري ما الهناء
و آماده گرفتن نمی پوندد او را سستی و برابری نمی تواند کرد او را ناقه سخت و استوار و نمیداند که چه چیزست رو غن قطران

فاوصدتها للخير والشر واحللتها محل البر والسر فاتفق ان
پس آماده کردم آنرا برای نیکی و بدی و فرود آوردم او را بجای نیکوکار احسان کننده و شاد کننده پس اتفاق افتاد اینکه

نَدَّتْ مُدَّةً وَمَالِي سِوَاهَا قُعْدَةٌ فَاسْتَشْعَرْتُ الْأَسَفَ وَاسْتَشْرَفْتُ
گریخت ناقه مقداری از زمانی و نبود مرا جز آن مرکب سواری پس پنهان داشتم در دل اندوه را و منتظر شدم

التَّلَفَ وَنَسِيتُ كُلَّ رُزْءٍ سَلَفَ وَصَكَكْتُ ثَلَاثًا لَا أَسْتَطِيعُ انْبِعَاثًا
هلاکی را و فراموش کردم هر مصیبتی را که گذشته بود و درنگ کردم سه شب تو انائی نداشتم بر خاستن را

وَلَا أَطْعَمُ النَّوْمَ إِلَّا حِثَاثًا ثُمَّ أَخَذْتُ فِي اسْتِقْرَاءِ الْمَسَالِكِ وَتَقَفُّدِ
و نه می چشیدم خواب را مگر اندک باز آغاز کردم در جستن راهها و جستن

الْمَسَارِحِ وَالْمَبَارِكِ وَأَنَا لَا أَسْتَثْنِي مِنْهَا رِيحًا وَلَا أَسْتَغْشِي بَاسًا
چراگاهها و خفتن گاهها و حال آنکه من نمی شنیدیم از بوی و نمی پوشیدیم لباس نومیدی

مُرِيحًا وَكُلَّمَا أَذْكَرَتْ مَضَاءَهَا فِي السَّيْرِ وَانْبِرَاءَهَا لِمُبَارَاةِ الطَّيْرِ
آسایش دهنده و هرگاه یاد میکردم زودی او را در رفتار و پیش آمدن او را برای معارضه پرنده

لَا عَنَى الْإِدْكَارَ وَاسْتَهْوَتْنِي الْأَفْكَارُ فَبَيْنَمَا أَنَا فِي حَوَاءِ بَعْضِ الْأَحْيَاءِ
می سوخت مرا یاد گرفتن او و میبرد مرا اندیشها در هر راه پس میانه اینکه من بودم در خانهای بعض قبائل

إِذْ سَمِعْتُ مِنْ شَخْصٍ مُتَبَعِّدٍ وَصَوْتٍ مُتَبَرِّدٍ مَنْ ضَلَّتْ لَهُ مَطِيَّةٌ
ناگاه شنیدم از شخصی دور بآواز گذارنده ظاهر کیست که گم شد او را مرکب

حَضْرَمِيَّةٌ وَطِيَّةٌ جِلْدُهَا قَدْ وُسِمَ وَعَرُّهَا قَدْ حُسِمَ وَزِمَامُهَا قَدْ ضُفِرَ
حضرمیه نمی جنبانند از کب را چرم او هر آئینه داغ نهاده شده است و خارش او تحقیق دور شده و مهار او هر آئینه تافته شده

وَظَهْرُهَا كَانَ قَدْ كُسِرَ ثُمَّ جُبِرَ تَزِينُ الْمَاشِيَةَ وَتَعِينُ النَّاشِيَةَ وَتَقْطَعُ
و پشت او بود که هر آئینه شکسته شده بود باز بسته شد آرایش میدهد رونده را و یاری میدهد جاریه جوان را و می برد

الْمَسَافَةَ الثَّانِيَةَ وَتَظَلُّ أَبَدًا لَكَ مُدَانِيَةً لَا يَعْتَوِرُهَا الْوَنَى وَلَا يَعْتَرِضُهَا
راه دور را و میگردد همواره ترا نزدیک دست بدست نمیگرداند او را سستی و پیش نمی آید او را

الْوَجَى وَلَا تَحُوجُ إِلَى الْعِصَا وَلَا تَعْصِي فَبَيْنَمَا قَالَ أَبُو زَيْدٍ
درماندگی و محتاج نمیشود بسوی چوبدستی و نافرمانی نمیکند درحق کسیکه نافرمانی کند گفت ابو زید

فَجَذَبَنِي الصَّوْتُ إِلَى الصَّائِتِ وَبَشَّرَنِي بِدَرْكِ الفَائِتِ فَلَمَّا أَفَضْتُ
پس کشید مرا آواز بسوی آوازکننده ومژده داد مرا بیافتن ناقهٔ فوت شده پس چون بپیوستم
إِلَيْهِ وَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ قُلْتُ لَهُ سَلِّمِ المَطِيَّةَ وَتَسَلَّمِ العَطِيَّةَ فَقَالَ وَمَا طِيَّتُكَ
بسوی او وسلام گفتم برو گفتم او را بسپار مرکب را وبگیر بخشش را گفت وچیست سواری تو
عُفِرَتْ خَطِيئَتُكَ قُلْتُ لَهُ نَاقَةٌ جَنَتْهَا كَالهَضَبَةِ وَذَوَّلَتْهَا كَالقَبَّةِ وَحَلَبُهَا
بخشیده باد تراگناه تو گفتم شتر ماده است که کالبد او همچو سنگ بزرگست وکوهان او همچو گنبدست وشیر او
مِلْءُ العُلْبَةِ وَكُنْتُ أُعْطِيتُ بِهَا عِشْرِينَ إِذْ حَلَلْتُ يَبْرِينَ فَاسْتَزَدْتُ
پری شیر دوشه است ودادهٔ مے شدم بآن بیست دینار هرگاه درآمدم ببهربرین پس افزون خواستم
الَّذِي أَعْطَى وَوَدَدْتُ أَنَّهُ أَخْطَأَ قَالَ فَأَعْرَضَ عَنِّي حِينَ سَمِعَ صِفَتِي وَقَالَ
کسے را که میداد بیست دینار ودریافتم که هر آئینه او خطا کرد وگفت پس روگردانید ازمن چنانکه شنید صفت مرا وگفت
لَسْتَ بِصَاحِبِ لُقَطَتِي فَأَخَذْتُ بِتَلَابِيبِهِ وَأَصْرَرْتُ عَلَى تَكْذِيبِهِ
نیستے خداوند افتاده یافتهٔ من پس گرفتم گریبان جامهٔ او وپوستگے کردم بر نسبت کردن او بکذب
وَهَمَمْتُ بِتَمْزِيقِ جِلَابِيبِهِ وَهُوَ يَقُولُ يَا هَذَا مَا مَطِيَّتِي بِطَلِبَتِكَ
وقصد کردم بپاره کردن چادرهای او واو میگفت ای فلان نیست مرکب من مطلوب تو
فَاكْفُفْ عَنِّي مِنْ غَرْبِكَ وَعُدَّ عَنْ سَبِّكَ وَإِلَّا فَقَاضِنِي إِلَى حَكَمِ هَذَا الحَيِّ
پس باز زمان از اشک ریزی خود ودرگذر از دشنام دادن خود واگرنه پس مرا فه کن با من سوی حاکم این قبیله
البَرِيِّ مِنَ الغَيِّ فَإِنْ أَوْجَبَهَا لَكَ فَسَلِّمْ وَإِنْ نَوَّاهَا عَنْكَ فَلَا تَتَكَلَّمْ
که پاک ست از گمراهے پس اگر واجب کند حاکم آنرا برای تو پس بگیر واگر برگرداند آنرا از تو پس سخن مگو پس
فَلَمَّا أَدَّاعَ قَضِّتِي وَلَا مَسَاغَ غَضِّيقٍ إِلَّا أَنِّي أَلْكُمُ وَلَوْلَكُمْ فَأَخْرَطَنَا
ندیدم پارهٔ حال خود وفرو بردن اندوه گلوگیر خود مگر آنکه بیایم نزد حاکم اگرچه شست زمد پس زد در فقیم
إِلَى شَيْخٍ رَكِينِ النِّصْبَةِ أَنِيقِ العِصْبَةِ يُؤْنَسُ مِنْهُ سُكُونٌ
بسوی پیری که درنشست وبرخاست او قار بود نیکو بود بهیأت دستار بستن او دیده میشد از وآرام وعلم

الطَّائِرَ وَأَنَّ لَيْسَ بِالْجَائِرِ فَانْدَرَأْتُ أَتَظَلَّمُ وَأَنَّى لِمَظْلُومٍ وَصَاحِبِي رُمْ لَا يَتَرَمْرَمُ

پرنده وآنکه نیست او ستم کننده پس خم شدم درشکایت کنم از ستم او در رو او کنم ورفیق من خاموش بود که نمی جنبانید و با نزا

حَتَّى إِذَا أَنْثَلَّتُ كِنَانَتِي وَقَضَيْتُ مِنَ الْقَصِّ لُبَانَتِي أَبْرَزَ نَعْلًا

تا آنکه هرگاه بیرون آوردم آنچه درتیردان من بود وتمام کردم از تجربها حاجت خود را بیرون آورد نعلے را

لَنِينَةَ الْوَنِّ مُحَذَّوَةً لِمَسْلَكِ الْحَزْنِ وَقَالَ هٰذِهِ الَّتِي عَرَّفَتْ

که گران سنج بود راست کرده شده بود برای راه درشت وگفت اینست چیزیکه شناسانیدم

فَإِيَّاهَا وَصَفَتْ فَإِنْ كَانَتْ هِيَ الَّتِي أُعْطِيَ بِهَا عِشْرِينَ وَهَا هُوَ مِنْ

وآنرا صفت کردم پس اگر باشد آن چیزیکه داده شد بآن بیست دینار آنگاه باش ابو زید از

الْمُبْصِرِينَ فَقَدْ كَذَبَ فِي دَعْوَاهُ وَلَبِئْسَ مَا افْتَرَاهُ اللَّهُمَّ إِلَّا أَنْ يَمُدَّ قَذَالَهُ

بینندگانست پس هر آینه دروغی شد در دعوی خود وبد بزرگست آنچه دعوی درخ کرد خداوندا مگر آنکه دراز کند ابو زید گردن خود را

وَيُبِينَ مِصْدَاقَ مَا قَالَهُ فَقَالَ الْحَكَمُ اللَّهُمَّ غَفْرًا وَجَعَلَ يُقَلِّبُ النَّعْلَ

وهویدا کند گواه چیزیکه گفت آنرا پس گفت حاکم خداوندا پوشش پوشیدنے وآغاز کرد که میگردانید نعل را

بَطْنًا وَظَهْرًا ثُمَّ قَالَ أَمَّا هٰذِهِ النَّعْلُ فَنَعْلِي وَأَمَّا مَطِيَّتُكَ فَفِي رَحْلِي

از روی درون وبیرون پس گفت لیکن این نعل پس نعل منست ولیکن مرکب تو پس در مسکن منست

فَانْهَضْ لِتَسَلُّمِهَا قَبْلَكَ وَافْعَلِ الْخَيْرَ بِحَسَبِ طَاقَتِكَ فَقُمْتُ وَقُلْتُ نظم

پس برخیز برای گرفتن ناقهٔ خود وکن نکوئے بقدر توانائی خود پس ایستادم وگفتم

أُقْسِمُ بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ ذِي الْحَرَمْ ۞ وَالطَّائِفِينَ الْعَاكِفِينَ فِي الْحَرَمْ ۞ إِنَّكَ

سوگند میخورم باخانه قدیم خداوند حرمت ۞ وگردگردندگان ونشیندگان در که ۞ هر آینه تو

لَنِعْمَ مَنْ إِلَيْهِ يُحْتَكَمْ ۞ وَخَيْرُ قَاضٍ فِي الْأَعَارِيبِ حَكَمْ ۞ فَاسْلَمْ وَدُمْ دَوْمَ النَّعَامْ

نیکو کسی هستی که بسوی او برده شود خصومت ۞ وبهترین قاضی وحاکم هستی در باشندگان جنگل که حکم رانده ۞ پس سلامت باش وهمیشه بمان همچو دوام

وَالنِّعَمْ ۞ فَأَجَابَ مِنْ ثَمَّ بِرَوِيَّةٍ وَلَا عَقْدِ نِيَّةٍ وَقَالَ نظم جُزِيتَ عَنْ شُكْرِكَ

وچاریابه پس پاسخ داد بے فکر واندیشه وبے بستن قصد باطن وگفت پاداش داده شوی از سپاس خود

خَيْرٌ يَا ابْنَ عَمٍّ ۞ إِذْ لَسْتَ اسْتَوْجِبُ شُكْرًا يُلْتَزَمُ ۞ شَرُّ الْأَنَامِ مِنْ إِذَا
از روی نیکی ای ابن عم ۞ چرا که نیستم که سزاوار باشم سپاس را که لازم گرفته شد ۞ بدترین خلق کسی ست که هرگاه قانع شد و حاکم گرفته شود ستم کند

اسْتُقْضِيَ ظَلَمَ ۞ ثُمَّ مَنِ اسْتُرْعِيَ فَلَمْ يَرْعَ الْحَرَمَ ۞ فَإِنِّي وَالْكَلْبَ سَوَاءٌ فِي الْقِيَمِ ۞ لُؤْمًا لَهُ
باز کسیکه نگهبان گردانیده میشود پس نگاه ندارد و رعیت نمایدرا ۞ پس این هر دو سگ برابرند در قیمتها ۞ از بهر آنیه لئیم

نَقْدًا بَيْنَ يَدَيَّ مَنْ سَلَّمَ النَّاقَةَ لِي ۞ وَلَمْ يَمِتْنِي عَلَى فَرْحَتِي بِنَجْحِ الْأَرَبِ أَجُرُّ ذَيْلَ
روان کرد پیش من کسیرا که سپرد ناقه را بسوی من و منت ننهاد بر من پس رفتم بحالیکه میکشیدم دامن

الطَّرَبِ وَأَقُولُ يَا لِلْعَجَبِ ۞ قَالَ الْحَارِثُ بْنُ هَمَّامٍ فَقُلْتُ لَهُ تَاللَّهِ لَقَدْ طَرِفْتَ
شادمانی را و میگفتم که ای شگفت حاضر شو گفت حارث پس رحام پس گفتم او را بخدا انکه هر آئینه امر طرفه و غریب آوردی

وَهُرِفْتَ بِمَا عُرِفْتَ ۞ فَأَنْشَدَتْكَ اللَّهَ هَلْ أَلْفَيْتَ السِّحْرَ مِنْكَ بَلَاغَةً وَأَحْسَنَ لَفْظًا
و مبالغه در ستایش کردی چیزیرا که شناختی پس بحق سوگندت میدهم ترا بخدا آیا دیدی افسونگرتر از خود از روی بلاغت و نیکوتر بهرای لفظ

وَصِيَاغَةً فَقَالَ اللَّهُمَّ نَعَمْ فَاسْتَمِعْ وَأَنْعِمْ كُنْتُ عَزَمْتُ حِينَ اتَّهَمْتُ عَلَى
از روی ترکیب پس گفت بار خدایا بلی پس بشنو و خوش عیش باش بودم که آهنگ کردم هرگاه آمدم بتهمه بر

أَنِ اتَّخَذْتُ ظَعِينَةً لِتَكُونَ لِي مُعِينَةً فَحِينَ تَعَيَّنَ الْخِطْبُ الْمُلِمُّ وَكَادَ الْأَمْرُ
اینکه گیرم زنی را تا باشد مرا یاری کننده پس هرگاه متعین شد خواستگاری و نزدیک شد کار

يَسْتَتِبُّ أَفْكَرْتُ فِكْرَ الْمُتَحَرِّزِ مِنَ الْوَهْمِ الْمُتَأَمِّلِ كَيْفَ مَسْقِطُ السَّهْمِ وَبَيْتُ
که تمام شود اندیشه کردم اندیشه کردن پرهیزنده از غلط نیک نگرنده که چگونه است جای افتادن تیر و گذرانیدم

لَيْلَتِي أُنَاجِي الْقَلْبَ الْمُعَذَّبَ وَأُقَلِّبُ الْعَزْمَ الْمُذَبْذَبَ إِلَى أَنْ أَجْمَعْتُ عَلَى
شب خود را بحالیکه مشورت میکردم دل عقوبت رسیده را و میگردانیدم آهنگ مضطرب و متردد را تا آنکه قصد کردم بر

أَنَّ السِّحْرَ وَاشَادِرَ أَوَّلُ مَنْ أَبْصَرَ فَلَمَّا وَضَحَتِ الظُّلْمَةُ أَطْنَا بِهَا وَدَلَّتِ
اینکه بیرون روم سحرگاه مشورت کنم نخستین کسی راکه بینم پس هرگاه برکند تاریکی رسنهای خود را و گردانیدند

الشُّهُبُ أَذْنَابَهَا غَدَوْتُ غُدْوَةَ الْمُتَعَرِّفِ وَابْتَكَرْتُ ابْتِكَارَ الْمُتَعَيِّفِ
ستارگان دمهای خود را صبحدم رفتم همچو رفتن معرفت جوینده و بامداد رفتم همچو بامداد رفتن فال گیرنده بمرغ

فَانْبَرَى لِي يَافِعٌ فِي وَجْهِهِ شَافِعٌ فَبِتُّ بِمَنْظَرِهِ الْبَهِيجِ وَاسْتَقَدْتُ حَتْفَ رَأْيِهِ

پس پیش آمد مرا جوانی که در روی او حسن بخشانیده بود پس قال نیکو گرفتم بدیدار او که خوب و نیکو بود و بستم فکر او را

فِي التَّزْوِيجِ فَقَالَ أَوْ تَبْغِيهَا عَوَانًا أَمْ بِكْرًا تُعَانِي فَقُلْتُ اخْتَرْ لِي مَا تَرَى فَقَدْ

در زن گرفتن پس گفت آیا بخواهی آنرا شیب یا بکری که کوشیده شود در کار او پس گفتم اختیار کن برای من هر چه می بینی پس هر آئینه

أَلْقَيْتُ إِلَيْكَ الْعُرَّى فَقَالَ إِنَّ الثَّيِّبَ وَعَلَيْكَ التَّعْيِينَ فَاسْمَعْ أَنَا

انداختم بسوی تو دستهارا پس گفت بسوی من ست بیان کردن و بر تست معین نمودن پس بشنو من

أَفْدِيكَ بَعْدَ دَفْنِ أَعَادِيكَ أَمَّا الْبِكْرُ فَالدُّرَّةُ الْمَخْزُونَةُ وَالْبَيْضَةُ

فدای تو باشم پس از دفن دشمنان تو لیکن دوشیزه پس مروارید پنهان ست و تخم شتر مرغ

الْمَكْنُونَةُ وَالْبَاكُورَةُ الْجَنِيَّةُ وَالسُّلَافَةُ الْهَنِيَّةُ وَالرَّوْضَةُ الْأُنُفُ

که پوشانیده شود و بار نو رسیده و شراب پنهان داشته و مرغزار ستور نا رسیده

وَالطَّوْقُ الَّذِي ثَمُنَ وَشَرُفَ لَمْ يُدَنِّسْهَا لَامِسٌ وَلَا اسْتَغْشَاهَا لَابِسٌ

و گردن بند یکه گران بها و بزرگ باشد چرک آگین نکرده او را ساساننده و نه پوشیده است او را پوشنده

وَلَا مَارَسَهَا عَائِبٌ وَلَا وَكَسَهَا طَامِثٌ وَلَهَا الْوَجْهُ الْحَيِيُّ وَالطَّرْفُ الْخَفِيُّ

و نرنج نداده او را و بازی کننده و نه ناقص کرده است او را دختری برنده و مر او را دو میست بسیار شرم و چشم بر همزدن پنهان

وَاللِّسَانُ الْعِيُّ وَالْقَلْبُ النَّقِيُّ ثُمَّ هِيَ الدُّمْيَةُ الْمُلَاعِبَةُ وَاللُّعْبَةُ الْمُدَاعِبَةُ

و زبان بسته و در مانده از سخن و دل پاکیزه پس تراو صورتیست بازی کننده و لعبت خوش طبعی کننده

وَالْغَزَالَةُ الْمُغَازِلَةُ وَالْمُلْحَةُ الْكَامِلَةُ وَالْوِشَاحُ الظَّاهِرُ الْقَشِيبُ وَالضَّجِيعُ

و آهو بره ایست بازی کننده و پیکر نگین و گردن بند مرصع است پاک نو و همخوابه ایست

الَّذِي يُشِيبُ وَلَا يَشِيبُ وَإِمَّا الثَّيِّبُ فَالْمَطِيَّةُ الْمُذَلَّلَةُ وَالدِّهْنَةُ الْمُعْجَلَةُ

که او را باز میگرداند جوانی را و پیر نمیکند و لیکن بیوه پس مرکب ست رام کرده شده و عیاقت زود ساخته

وَالْبُغْيَةُ الْمُسَهَّلَةُ وَالطُّنْبَةُ الْمُعَلَّلَةُ وَالْقَرِينَةُ الْمُتَجَيَّبَةُ وَالْخَلِيلَةُ

و مراد آسان کرده شده و خیز طبع بار بار و هنده است انچه بخواهی و همنشین محبت ظاهر کننده است و زن

المُقَرَّبَةُ وَالصَّنَاعُ المُدَبِّرَةُ وَالفِطْنَةُ المُخْتَبِرَةُ ثُمَّ انَّهَا عَجَالَةُ الرَّاكِبِ

نزدیکی و بینده است و هنر در ماهرست و روشن طبع آزمانیده است باز هر آینه او طعام حاضر برای سوار ست

وَالنُّشُوطَةُ الخَاطِبَةُ وَقُعْدَةُ العَاجِزِ وَنُهْزَةُ المُبَادِرِ عَرِيكَتُهَا لَيِّنَةٌ

دگره آسان کشای هیزم کش ست و مرکب فرومانده است و غنیمت جنبک کننده است طبیعت او نرم ست

وَعُقْلَتُهَا هَيِّنَةٌ وَدَخْلَتُهَا مُتَبَيِّنَةٌ وَخِلْتُ مِنْهَا مُزَيِّنَةً وَاقْسِمُ

و گره بند آن سست و آسان کشاست و امر نهانی او آشکارست و خدمت او آرایش دهنده است و سوگند میخورم

لَقَدْ صَدَقَتْنِي النَّعْتَانِ وَجَلَوْتُ المِهْنَانِ بِأَيِّهِمَا هَامَ قَلْبُكَ

که هر آینه راست گفته شدی در دو وصف و روشن کرده شدی با دو گاو وحشی بکدام از هر دو شیفته شد دل تو

وَعَنَى أَيَّهِمَا قَامَ زَبُّكَ قَالَ أَبُو زَيْدٍ فَرَأَيْتُهُ حَدَلَةً يَقِيهَا المِرْجَمَ وَتَدْمَى

و بر کدام از هر دو ایستاد کیر تو گفت ابو زید پس دیدم او را سنگی که پرهیز میکند از و سنگ انداز دخون آورده میشود

مِنْهَا المَحَاجِمُ إِلَّا أَنِّي قُلْتُ لَهُ كُنْتُ سَمِعْتُ أَنَّ البِكْرَ أَشَدُّ حُبًّا وَأَقَلُّ

ازان جاهای حجامت مگر تحقیق من گفتم او را بودم که می شنیدم که هر آینه دوشیزه بیشتر ست از روی محبت و کمتر ست

خِبًّا فَقَالَ لَعَمْرِي قَدْ قِيلَ هَذَا وَلَكِنْ كَمْ مِنْ قَوْلٍ أَذًى وَيْحَكَ أَمَا هِيَ

از روی فریب پس گفت سوگند زندگی من هر آینه گفته شد این و لیکن بسا از قول است که اذیت رسیده برای تو آگاه باش که آن

المُهْرَةُ الأَبِيَّةُ العِنَانِ وَالمَطِيَّةُ البَطِيَّةُ الأَذْعَانِ فَالزَّبْدَةُ المُتَعَسِّرَةُ لِلاقْتِدَاحِ

کره ایست سرکش و منقاد بلگام نرم ست بدیر رام شونده و آتش زنده که دشوار ست بیرون آوردن آتش از و

وَالقَلَنْسُوَةُ المُسْتَصْعَبَةُ لِلافْتِتَاحِ ثُمَّ انَّ مَؤُونَتَهَا كَثِيرَةٌ وَمَعُونَتَهَا

و کلاه که دشوار ست کشادن او پستر هر آینه بار و گرانی او بسیار ست دیاری او

يَسِيرَةٌ وَعَشِيرَتُهَا صَلِيفَةٌ وَدَادُّهَا مُكَلَّفَةٌ وَيَدُهَا خَرْقَاءُ وَفِتْنَتُهَا

اندک ست و آمیزش او کم سود ست و نا زاد رنجاننده است و دوست او کار نیکو نکند و فتنهٔ او

صَمَّاءُ وَعَرِيكَتُهَا خَشْنَاءُ وَلَيْلَتُهَا لَيْلَاءُ وَفِي رِيَاضَتِهَا عَنَاءٌ

سخت ست و طبیعت او درشت ست و شب او سخت سیاه و دراز ست و در رام کردن او رنج است و

وَعَلَى خِبْرَتِهَا غِشَاءٌ، وَطَالَمَا أَخْرَبَتِ الْمَنَازِلَ وَفَرَّكَتِ الْمَغَازِلَ وَاحْتَقَبَتِ

برتجربهٔ او پرده است وبسا او قاست که سوا میکند شوهر را و من داده شوهر را و بکثم می آرد

الْهَازِلَ وَاضْرَعَتِ الْفَتِيقَ الْبَازِلَ، ثُمَّ إِنَّهَا الَّتِي تَقُولُ لِمَا أَلْبَسُ وَأَجْلِسُ

خوش طبعی کننده را و عاجز میکند مرد قوی کامل را پستر و آئینه دوشیزه زنیست که میگوید که من میپوشم و می نشینم

فَاطْلُبْ مَنْ يُطِيقُ وَيَحْبِسُ فَقُلْتُ لَهُ فَمَا تَرَى فِي الثَّيِّبِ يَا أَبَا الطَّيِّبِ فَقَالَ

پس بجو کسی را که سرد ہد چار پایان را و بند کند پس گفتم او را پس چه می اندیشی در بیوه اے خدا او ند امر نیکو گفت

وَيْحَكَ أَتَرْغَبُ فِي فُضَالَةِ الْمَآكِلِ وَثُمَالَةِ الْمَنَاهِلِ وَاللِّبَاسِ الْمُسْتَبْذَلِ وَالْوِعَاءِ

وای بر تو آیا میگرائی در پس ماندہ خوردنی وبقیهٔ آب حوض وجامه بکار آمده وآوند

الْمُسْتَعْمَلِ وَالذَّوَّاقَةِ الْمِطْرَاقَةِ وَالْحَرَّاجَةِ الْمِتْرَاقَةِ وَالْوَقَّاحِ الْمُتَسَلِّطَةِ

بکار آمده وزن طول گیرنده شوہر تازه وبسیار سیرون آینده بسیار گردنده وزن بے شرم دراز زبان

وَالْمُحْتَكِرَةِ الْمُسْتَخِطَةِ ثُمَّ كُلَّمَا كُنْتُ وَصِيتُ وَطَالَمَا بُغِيَ عَلَيَّ فَضُرِبْتُ

وذخیره کننده روزی شوہر بسیار قهر کننده پستر سخن او نیست که بودم من گشتم سن وصیت که ستم کرده شدم بر من پس یاری کرده شدم

وَشَتَّانَ بَيْنَ الْيَوْمِ وَأَمْسِ وَأَيْنَ الْقَمَرُ مِنَ الشَّمْسِ وَإِنْ كَانَتِ

ودوست امر بیانه شهر امروز ودیروز ودوست مهتاب از آفتاب واگر باشد او

الْحَنَّانَةَ الْبَرُوكَ أَوِ الطَّاحَةَ الْهَالِكَةَ فَهِيَ الْغُلُّ الْقَمِلُ وَالْجُرْحُ الَّذِي

بجود ار از شوہر نشین خواهنده شوی رو او را پسر جوان اشد یا نظر بازنا جره پس آن قید کردن سپس ناکاست وجراحتے که

لَا يَنْدَمِلُ فَقُلْتُ لَهُ فَهَلْ تَرَى أَنْ أَرْهَبَ وَأَسْلُكَ هٰذَا الْمَذْهَبَ

پر نشود پس گفتم او را پس آیا فکر میکنی اینکه بگذارم زن گرفتن را وبروم این راه را

فَانْتَهَرَنِي إِنَّهَا لَلْمُؤَدَّبُ عِنْدَ ذَلَّةِ الْمُتَأَدِّبِ ثُمَّ قَالَ وَيْلَكَ أَتَقْتَدِي

پس باز داشت مرا باز داشتن ادب آموز هنگام لغزش ادب کننده باز گفت وای ترا آیا پیروے می کنی

بِالرُّهْبَانِ وَالْحَقُّ قَدِ اسْتَبَانَ أُفٍّ لَكَ وَلِوَهْنِ رَأْيِكَ وَتَبًّا لَكَ وَلِأُولَئِكَ

با پارسایان ترسایان وحق بر آئینه آشکارشد زیان باد مرترا وسستی آوردن اندیشه ترا وهلاکی باد مرترا ومراین گروه را

أتراك ما سمعت بأن لا رهبانية في الإسلام أو ما حدثت بمناكح

آیا گمان میکنی خودت را که نشنیدی که نیست رهبانیة در اسلام یا سخن نگفته شدی بنکاحهای

نبيك عليه أزكى السلام ثم أما تعلم أن القرينة الصالحة نزهة بيتك

نبی خودت بروسلامتی باد باز نگفت آیا نمیدانی که هر آئینه زن نیکوکردار اصلاح کند خانهٔ ترا

وتلبي صوتك وتغض طرفك وتطيب عرفك وبها ترى قرة عينك

واجابت کند آواز ترا و ببندکند چشم ترا از زن دیگر و نیکو کند بوی ترا و بآن بینے خنکے چشم خودت

ريحانة نفسك وفرحة قلبك وخلد ذكرك وتعلة يومك وغدك

و خوشبوی بینے خودت و فرحت دل خود و پیوستگی ذکر خیر خود و اندوه امروز خود و فردائے خود

فكيف رغبت عن سنة المرسلين ومتعة المتأهلين وشرعة

پس چگونه روگیردانی از طریقه پیغامبران و از انچه نفع گیرند زن خواهندگان و از راه

المحصنين ومجلبة المال والبنين والله لقد ساءني فيك ما سمعت من فيك

پرهیزگاران و از کشندهٔ مال و اولاد و بخدا که هر آئینه بدگمان کرد مرا در تو انچه شنیدم از دهان تو

ثم أعرض أعرض المغضب ونزا نزوان الغضب فقلت له قاتلك الله أتنطلق

باز روگردانید همچو روگردانیدن بخشم آورده و برجست همچو جستن تلخ تر پس گفتم او را لعنت کند ترا خدا آیا میروے

مبتخرا وتدعني متحيرا فقال أظنك تدعي لحيرة لتجلد عميرة ولتستغني

خرامان و میگذاری مرا سرگشته پس گفت گمان می برم ترا که عمیرهٔ میکنی حیرت را تا منی بیرون آری بدست دیگر نیازشوے

عن المهيرة فقلت له قبح الله ظنك ولا أشبت قرنك ثم رحت عنه

از زن آزاد پس گفتم او را زشت کند خدا گمان ترا و جوان گرداند هم من ترا باز رفتم از نزد او

مراح الحريان وتبت من مشاورة الصبيان فقال الحارث بن همام فقلت

همچو رفتن شرمگین و توبه کردم از مشورت کودکان گفت حارث پسر همام پس گفتم

له أقسم بمن أنيت لآيك إن الجدل منك وإليك فأعرب

او را سوگند میخورم بخدائیکه دریابند درختان را که هر آئینه این خصومت از تست و بسوی تست پس آبدیده شد

فِي الضِّحَاكِ وَطَرِبَ طَرَبَةَ الْمُنْهَمِكِ ثُمَّ قَالَ ائْتِنِي بِالْعَسَلِ وَلَا تَسَلْ فَأَخَذْتُ

درخنده وشاد شد همچو شاد شدن مبالغه کننده در شادی باز گفت بمپرس شهد را وبپرس پس آغاز کردم

أُسْهِبُ فِي مَدْحِ الْأَدَبِ وَأُفْضِلُ لَبَّهُ عَلَى ذِي النَّسَبِ وَهُوَ يَظُنُّ بِي التَّظَرَ

که مبالغه میکردم در ستایش علم وبزرگی میدادم صاحب ادب را بر خداوند مال واو امید میبست بمن چون نگرستن

الْمُسْتَجْهِلِ وَيَغُضِّي عَنِّي إِغْضَاءَ الْمُتَمَهِّلِ فَلَمَّا أَفْرَطْتُ فِي الْعَصَبِيَّةِ لِلْعُصْبَةِ

نادان شمارنده وچشم می پوشد از من چشم پوشی مهلت دهنده پس چون از حد در گذشتم در شدت حمایت برای گروه

الْأَدَبِيَّةِ قَالَ لِي صَهْ وَاسْمَعْ مِنِّي وَافْقَهْ نَظْمَ يَقُولُونَ إِنَّ جَمَالَ الْفَتَى وَزِينَتَهُ

منسوب بعلم ودانش گفت مرا خاموش باش وبشنو از من ودریاب میگویند که هر آینه خوبروی مرد وآرایش او

أَدَبٌ رَاسِخٌ وَمَا إِنْ يَزِينُ سِوَى الْمُكْثِرِينَ وَمَنْ طَوَّ سَوْدَةِ شَامِخٌ

علم استوار است وآرایش نمیدهد بجز توانگران را وکسی را که کوه مهتری او بلند است

فَأَمَّا الْفَقِيرُ فَخَيْرٌ لَهُ مِنَ الْأَدَبِ الْقُرْصُ وَالْكَامِخُ وَفِي جَمَالٍ لَهُ أَنْ يُقَالَ

پس لیکن درویش پس نیکوست مر او را از علم ودانش یکپاره وآبگامه وکدام نیکوئی است او را اینکه گفته شود

أَدِيبٌ يُعَلِّمُ أَوْ نَاسِخٌ ثُمَّ قَالَ سَيَتَّضِحُ لَكَ صِدْقُ لَهْجَتِي وَاسْتِنَارَةُ حُجَّتِي وَسَمِعَ لَهُ

او استاد آموزاننده است یا نویسنده است باز گفت زود باشد که روشن شود ترا راستی گفتار من وروشن شدن دلیل من ودر یافتن بحالیکه

نَالُوا جِدًّا وَلَا نَسْتَفِيقُ جَهْدًا حَتَّى أَدَّانَا السَّيْرُ إِلَى قَرْيَةٍ غَرِبَ عَنْهَا الْخَيْرُ

نالان بودیم از کوشش وآسایش نمیگرفتیم از مشقت تا آنکه رسانید ما را رفتن سوی دیهی که دور بود از نکوئی

فَدَخَلْنَاهَا لِلِابْتِيَاذِ وَكِلَانَا مُنْقَضٌّ مِنَ الزَّادِ فَإِنْ بَلَغَنَا الْمَحَطَّ وَالْمُنَاخَ الْمُغْتَبَطَ

پس در آمدیم بآن بطلب خوردنی وما هر دو خالی بودیم از توشه پس رسیدیم منزل را وخفتن گاه شتر انرا که خشنود باشد

أَوْ لَقِينَا غُلَامًا لَمْ يَبْلُغِ الْحِنْثَ وَعَلَى عَاتِقِهِ ضِئْتٌ فَحَيَّاهُ أَبُو زَيْدٍ تَحِيَّةَ

تا آنکه برخورد ما را کودکیکه نرسیده بود بلوغ را ودر گردن او دسته گیاه در آمیخته خشک وتر پس سلام گفت او را ابو زید سلام گفتن

الْمُسْلِمِ وَسَأَلَ لَهُ وُقْفَةَ الْمُفْهِمِ فَقَالَ وَعَمَّ تَسْأَلُ وَفَّقَكَ اللَّهُ قَالَ أَبْيَاعُ

مسلمان وخواست از او باز ایستادن خبر دهنده پس گفت از کدام چیز سوال میکنی توفیق دهد ترا خدا پس گفت ابو زید آیا فروخته میشود

هٰهُنَا الرُّطَبُ بِالْخُطَبِ قَالَ لَا وَاللّٰهِ قَالَ وَلَا اَبْلَغُ بِالْمِلْحِ قَالَ كَلَّا وَاللّٰهِ قَالَ

اینجا خرمای تر باخطبها گفت نفروشند بخدا گفت ابوزید دنه خورما بسخنان شکیل گفت کودک نچنین ست بخدا گفت ابوزید

وَلَا التَّمْرُ بِالسَّمْرِ قَالَ هَيْهَاتَ وَاللّٰهِ قَالَ وَلَا الْعَصَائِدُ بِالْقَصَائِدِ قَالَ اسْكُتْ

دنه بارودرخت باافسانه گفتن شب گفت دورست بخدا گفت دنه طوالع باقصیدها گفت خاموش

عَافَاكَ اللّٰهُ قَالَ وَلَا التُّقَى بِالْمَعْنَى الدَّقِيقِ قَالَ اَيْنَ يَذْهَبُ بِكَ اَنْ تُشَدَّ لَكَ

عافیت روزی کند ترا خدا گفت دنه آرد بمعنی باریک گفت کجا برده میشوی راه راست نماید ترا خدا تعالے

اللّٰهُ قَالَ وَلَا الْفَرَائِدُ بِالْفَرَائِدِ قَالَ عَدِّ عَنْ هٰذَا اَصْلَحَكَ اللّٰهُ وَاسْتَحْلِ

گفت ابوزید دنه نامهاے شکسته باجواهر کلام گفت کودک گذاز ین بگو کند ترا خدا تعالے وشیرین دانست

اَبُو زَيْدٍ فَرَاجَعَ السُّؤَالَ وَالْجَوَابَ وَالتَّكَايُلَ مِنْ هٰذَا الْاِعْرَابِ وَلَمْ يَعْلَمْ اَنَّ السُّوطَ

ابوزید برگشت گردیدن سوال وجواب را وبرگشت گرفتن ازین توشه دان ودید کودک که بهرانکه کام زدن

بِطِينٍ وَالشَّيْخَ شَيْطِينٌ فَقَالَ لَهُ حَسْبُكَ يَا شَيْخُ قَدْ عَرَفْتُ نَسَبَكَ

فراخ ست وشیخ شیطان بزرگ ست پس گفت بسندست ترا اے شیخ پس شناختم روش ترا

وَاسْتَبَنْتُ اَنَّ فَحْلَ الْجَوَابِ صُبَارَةٌ وَاَنَّ فِيهِ خِبْرَةً اَمَّا بِهٰذَا الْمَكَانِ فَلَا يُشْتَرَى

واشتر حقیقت ترا پس گیر جواب را مجمل بے تفصیل ومسند کن باد ازردی خر لیکن دینجا پس خریده نمیشود

الشِّعْرُ بِشَعِيرَةٍ وَلَا النَّثْرُ بِنُثَارَةٍ وَلَا الْقَصُّ بِقُصَاصَةٍ وَلَا الرِّسَالَةُ بِغِسَالَةٍ

شعر بجوی ونثر بارزه خوان ونه اخبار باشتان یا تراشه ازمو ونه رساله باآب دست ودوشته

وَلَا حُكْمُ نُعْمَانَ بِاُمَّةٍ وَلَا اَخْبَارُ الْمَلَاحِمِ بِلُحْمَةٍ وَاَمَّا جِيلُ هٰذَا الزَّمَانِ فَاَمِنْهُمْ مَنْ لَمْ يَسْمَعْ

وحکم نعمان بامه ونه خبرهاى جنگها بپاره گوشت ولیکن گروه این روزگار ازین نیست که ایشان کسیکه بخشش کند

اِذَا اُصِيخَ لَهُ الْمَدِيحُ وَلَا مَنْ يُجِيزُ اِذَا اُنْشِدَ لَهُ الْاَجِيزُ وَلَا مَنْ يُبْعَثُ اِذَا اُطْرِيَ

هرگاه ساخته شود برای او مدح وستایش ونیست کسیکه صله دهد هرگاه خوانده شود برای او اشعار رجزه نه کسیکه بفریاد رسد هرگاه ثنا کرده شود

لَكَرُمَتْ وَلَا مَنْ يَمِيرُ وَاِنَّمَا مَيْرُهُمْ عِنْدَهُمْ اَنَّ مَثَلَ الْاَدِيبِ كَالرَّبِيعِ الْجَدِيبِ اِنْ لَمْ تَجِدِ الرَّبِيعَ

سخن ونه کسیکه طعام دهد گرچه هر بنده او حاکم باشد نزد ایشان تحقیق داستان دانشمند همچو شتر است که باران نه بارد واگر ریزان آن نه

دينه لم تكن له بقية ولا دانته بهيمة وكذا الادب ان لم يعضده نشب
باران نبود اورا بهائی ودنرديکی دواورا چارپايه دهمچنين ست علم اگر نه تقويت کند اورا مال

فدنسه نصب وخزنه حسب ثم اسد رعدو ولي يحد ففال له
پس خم اندن اورنج وسستی ست اهل آن علم همچنين ست بازشناسد بافت بجاليکه ميدود وگرداند بجاليکه ميزند شتر را ويدرد پس گفت

ابو زيد اعلمت ان الادب قد بار وولت انصاره الادبار
ابوزيد آيا شناختی که بدرستيکه علم بتحقيق هلاک شد وگردانيد ندياری کنندگان اوپشتها را

فبوئت له بحسن البصيرة وسلمت له بحكم الضرورة فقال دعنا
پس اعتراف کردم اورا بنيکی دانش ويقين وفرمان بردم اورا بفرمان ناچاری پس گفت ابوزيد گذار مارا

الان من الصياغ وخض معنا في حديث الفصاغ واعلم ان الاسجاع
اکنون ازيکه بگردانيدن کلام وآهازکن باما درسخن کاسای طعام وبدانکه هر آئينه کلاهای عقفا

لا تشبع من جاع فما الذي يريد فيما يمسك الرمق ويطفئ الحرق فقلت
سير نميکند کسی را اگرسنه باشد پس چيست فکر واندیشه درچيزيکه نگهدارد بقيه جانرا وفرونشاند گرمی آتش گرسنگی را پس گفتم

الامر اليك والزمام بيدك فقال اري ان ترهن سيفك لتشبع
کار سپرده بسوی تست ومهار بهردو دست تست پس گفت انديشه ميکنم اينکه گرو کنی شمشير خودرا تا سير شوی

جوفك وضيفك فنادى لبنيه واقم لانقلب اليك بما نلتقمه فاحسنت الظن
شکم تهی خودرا ومهمان خودت اپس بيرون آمد باسر اينجا تا بازگردم بسوی تو بآنچه خوريم پس نيکو کردم باو گمانرا

وقلدته السيف والرهن فما لبث ان ركب الناقة وقد نفض الصداق والصدقة
وگردن بند کردم اورا شمشير وگرو آن پس درنگ نکرد اينکه سوار شد بناقه وگذاشت راستی ودوستی را

فمكثت ملياً الرقبة ثم نهضت العقبة فكنت كمن ضيع اللبن في الصيف
پس درنگ کردم زمانی بجاليکه منتظر آمدن او بودم وبازبرخاستم کربشتان اورا پس گم کردم همچو کسيکه ضايع کرد شير را در تابستان

ولم لقه ولا السيف المقامة الرابعة والاربعون الشتوية
ندديدم ابوزيد را ونه شمشير را مقامه چهل وچهارم مشهور بشتويه

حكى الحارث بن همام قال عشوت في ليلة داجية الظلم فاحتاجني اللئيم الى نار

حکایت کرد حارث پسر همام گفت اتفاق افتاد مرا در شبیکه سخت بود سیاهی او و سیاه بود موهای او و بسوی آتشی که

تضرم على علم وتخبر عن كرم وكانت ليلة جوها مقرور وجيبها مزرور

افروخته بود بر کوه و خبر میداد از بخشش بود آن شب شبیکه میانهٔ او سخت سرد بود و گریبان او بسته شده بود

وبجها مغموم وغيمها مركوم وانا فيها اصرد من عين الحرباء والعنز الجرباء

وستارهٔ او پوشیده شده بود و ابر او تو بر تو بود و من در ان شب بودم سرد تر از چشم آفتاب پرست و مادهٔ بزکرکین

فلما زل انصب عنسي واقول طوبى لك اولنفسي الى ان تبصر الموقد

پس همیشه بودم که میراندم ناقه خود را و میگفتم مژده باد مر ترا یا جان مرا تا آنکه دریافت و دانست آتش افروز

الى وتبين ارفاقي فانحدر يعدو والجري وينشد مرتجزا نظم حبيت

شخص مرا و دانست شتاب دهندهٔ مرا پس فرود آمد بحالیکه میدوید بسخت دویدنی و میخواند بحالیکه رجز خواننده بود سلام باد ترا

من خابط ليل سادر + هداه بل اهداه ضوء النار الى رحيب الباع

از نادانستهٔ رونده شب آینده شب + رهنمائی کرد او را بلکه هدیه فرستاد او را روشنی آتش با بسوی بسیار بخشش کننده

رحب الذراع مرحب بالطارق المعتار + ترحاب جعد الكف بالدينار ليس

وسیع دارنده خانه + مرحبا گوینده مهمان شب که خواهنده طعام است + همچو مرحبا گفتن بخیل بدینار + نیست

بمزور عن الزوار ولا معتام القرى مهيار + اذا اقشعرت ثوب الاقطار +

گرفته خاطر از زیارت کنندگان و نه درنگ کننده ضیافت بسیار درنگ کننده + هرگاه منقبض و بسته شد خاکهای شهرها +

وضنت الانواء بالامطار + فهو على بؤس الزمان الصاري + جم الرمادة

و بخل کند ستارهای باران باران ها + پس او بر سختی روزگار خوگرفته است + بسیار خاکستر

مرهف الشفار لم يخل في ليل ولا نهار + من نجر واقداح حاري + ثم التقائي

تیز دارنده کاردهاست نه خالی شد در شب و نه در روز از نشستن شتر فربه و پیاپی دن هیزم آتش باز پیچیده مرا

بمجاجي وصاحبي براحتر اريحي + وافتداني الى بيت عشائره

باروی شرنگین و مصافحه کرد مرا بگفت و ست کرد بحالیکه خوش شود بکرم و کشید مرا بسوی خانه که شتران او

تخورُ واعشارُهُ تفورُ وولائدُهُ تمورُ وصوائكُهُ تدورُ وباكسائرِهِ
آواز میکنند و دیگہای او جوش میزنند و پرستاران او می آیند و میروند و خوانہای طعام او میگردند و بکرانہای خانہ او

اضيافٌ قد جلبهم جالبي وقلبوا في قالبي وهم يجتنون فاكهة الشتاء
مہمانانند کہ ہر آئینہ کشید ایشان را کشندہ من در پختہ شدند در کالبد من و ایشان میچیدند میوۂ زمستان

ويمرحون ممرح ذوي الفتاء فاخذت ماخذهم في الاصطلاء ووجدت
و نشاط میکردند نشاط کردن خداوندان جوانی پس گرفتم سیرت ایشان را در گرم شدن با آتش و شادشدم

بهم وجد الثمل بالطلاء ولما ان سرى الحصر والسرى الخصر انبينا
بایشان ہمچو شادی مست بشراب و ہرگاہ رفت درماندگی از کلام و رفت سرما آوردہ شدیم

بموائد كالهات دورا قالرة وضات نورا وقد شحن باطعمة
بخوانہای طعام کہ ہمچو خرمنہای ماہ بود بکردہ و ہمچو باغہای آرزو شکوفہ و ہر آئینہ پر کردہ شدہ بودند باطعامہای

الولائم وحمين من العائب والملائم فرضنا ما قيل في البطنة وكاينا
عروسیہا و نکوہیدہ شدہ از عیب گیر طعام و سرزنش کنندہ بر خوردن پس انداختیم چیزیرا کہ گفتہ شدہ در شکم پر کردن و دیدیم و اعتقاد کردیم

الامتان فيها من الفطنة حتى اذا كتلنا بصاع الحطم وانشفينا على
فرو رفتگی را دران از زیرکے تا آنکہ ہرگاہ پیمودیم پیمانۂ بسیار خوار و مطلع شدیم بر

خطر التيم تغاورنا مشوش الغمر ثم تبوانا مقاعد السمر وداخل كل واحد
ہلاکی بیضہ است بدست گردانیدیم دست مال را باز گرفتیم و فرود آمدیم جاہای افسانہ راو آغاز کرد ہر یک

منا يقول بلسانه ويبشر ما في ضمانه ما عدا شيخا مستهيا فوداه
از ما کہ میگرداند زبان خودرا و ظاہر میکرد انچہ در آوند او بود مگر پیرے کہ سفید بودہ و طرف سراو کہنہ بود

فخلونا قبوداه فانه ربض جحرة واوسعناه تقاعسا تجنبه المكنس وحصا
دو چادر او پس ہر آئینہ او نشست بکرانہ و کشاد ما را جدائی میچ جنبش آورد ما را کنارہ کنی او کہ شتبہ شد برما

المعذورة وتنبأ الا اناكل القول وخشينا في المسئلة العول وكم ارمنا ان نفيض
معذورست و سرزنش کنندۂ او مگر ہر آئینہ ماندیم گفتیم با او سخن و ترسیدیم در پرسیدن زیادت راہ ہرگاہ خواستیم اینکہ روان شود

كما فضنا او يفيض فيما افضنا اعرض اعراض العليه عن الاكذبين وتلا
چنانکه جاری شدیم یا آغاز کند با ما چنانکه آغاز کردیم روگرداند ما چو روگرداندیم بزرگان از فرومایگان وخواند

ان هذا الا اساطير الاولين ثم كان الحمية هاجته والنفس لابيه
که نیست این مگر افسانهای پیشینیان بازگویا کرتنگ برانگیخت اورا ونفس سرباز زننده از ستم

ناجته فدلف وازدلف وخلع الصلف وبذل ان ينلاني ما سلف ثم
سخن گفت اورا پس آهسته رفت ونزدیک شد ودور کرد لاف زدن را وخواست اینکه تدارک کند درچیزیکه گذشت باز

استرعى سمع السامر واندفع كالسيل الهامر وقال نظم عندي اعاجيب
درخواست شنیدن افسانه گویندگان را وشتاب کرد همچو سیلاب بسیار ریزنده وگفت نزدمن سخنهای عجب انیق

اذ فيها بلا كذب عن العيان فكفوني ابا العجب بليت يا قوم اقواما اعداهم
روایت کنم آنرا بی دروغ + ازدیده خود پس کفایت کردند مرا ابا العجب + دیدم ای گروه من جماعتها خورش ایشان

بول العجوز وما اعني بابنة العنب + بول العجوز لبن البقرة والعجوز ايضا
شاشهٔ پیرزن ست ومراد نمیگیرم دخترز + شاشهٔ پیرزن شیر گاوست وعجوز هم

من اسماء الخمر نظم ومسنتين من الاعراب قوتهم ان يشتوا
از نامهای خمرست وقحطزدگانرا ازسحرانشینان روزے این بود + که بریان میکردند

خرقة تغني من السغب + الخرقة القطعة من الجراد نظم وكاتبين
پارچه را که بے نیاز میکرداز گرسنگے خرقه بمعنے پاره از ملخ دونویسندگانرا

وما خطت انامله حرفا ولا قرأ ما خط في الكتب + الكاتبون الخازون
حال آنکه ننوشته است انگشتهای شان + حرفے ونخوانده اند انچه نوشته است درکتابها + کاتبون بمعنے مشک دوزانست

يقال كتب السقاء وامرها تاذا اخرزهما وكتب البغلة والناقة اذا جمع بين
گفته میشود کتب السقاء والمزادة هرگاه دوخت هردو را وکتب البغلة والناقة هرگاه فراهم آورد میانه

شفريهما وحاطهما وقال نظم وتابعين عقابا في مسيرهم + على تكميههم
دولب فرج مادهٔ استر + ودیگر دوخت هردو را وپیروان شتاب را + بروقار خود شان بر منعمت شان

بالبيض والليب العقاب الراية وكانت راية النبي صلى الله عليه

باخود ها وزرها + عقاب بمعنے رایت ست بود حلم سے رحمت فرستد خدا برو

وآله وسلم تسمى العقاب نظم ومنتدين ذوي نبل بدت لهم + نبيلة

وآل او وسلام فرستد نام نهاده شد بعقاب و دیدم جمع آیندگان مجلس را که خداوند فضیلت بودند ظاهر شد برآ ایشان زن بزرگ

فانتفوا منها الى الهرب + النبيلة الجيفة ومنه تنبل البعير اذا مات

پس برگشتند از ان بسوی گریختن + نبیله بمعنے مردار وازانست تنبل البعیر هرگاه مرد شتر

وادوح نظم وعصبة لم ترى البيت العتيق وقد + حجت جثيا

و بدبو کرد و دیدم گروهے را که ندیدند خانه کعبه را حال آنکه + حج کردند بجا لیکه برانو نشستند گان بود

بلاشك على الركب + معنى حجت جثيا اى غلبت بالحجة مجادلين

بے شک بر شتران + حجت جثیا ای چیره شدند بدلیل خصومت کنندگان

جاثين على الركب وجثى جمع جاث نظم ونسوة بعد ما ادلجن من

برانو نشینندگان بر شتران و جثی جمع جاثی ست و دیدم زنان را پس از انکه وقت شب میرفتند از

حلب + صبحن كاظمة من غير ما تعب + الكاظمة فى هذا الموضع من

حلب + بامداد داخل شدند بکاظمه بے سستے و رنج + کاظمه درین مقام از

كظم الغيظ نظم ومد لجين سروا من ارض كاظمة + واصبحوا حين

علم الغیظ ست و دیدم مردان شب رو را که رفتند از زمین کاظمه + و رسیدند زمانیکه

لاح الصبح فى حلب + اى اصبحوا يحلبون اللبن نظم وقادرين متى

ہویدا شد صبح در شهر حلب + ای بصبح در آمدند بحالیکه میدوشیدند شیر و دیدم توانا یانرا هرگاه

ما ساء صنعهم + او قصروا فيه قالوا الذنب للحطب + القادر الطابخ فى

بد شود کارایشان + یا کوتاهی کنند در و گویند گناه برائے هیزم ست + قادر پزنده در

القدر والقدير المطبوخ فيها شعر وياقا لم يلامس قط نمانية شاهدته

دیگ و قدیر انچه پخته شود در دیگ و دیدم جوانی را که مس نکرد هرگز زن خوبرو را و دیدم اورا

وَلَهُ نَسْلٌ مِنَ العَقِبِ ۞ وَالِيافِعُ الَّذِي قَدْ تَرَعْرَعَ وَظَاهِرُ البُلُوغِ النَّسْلُ

بچالیکہ اورا فرزند ست زاد لاد ولد + ویافع کسیکہ بالیدہ باشد ورسیدہ باشد بحوانے نسل

هٰهُنَا العَدْوُ وَمِنْهُ قَوْلُهُ تَعَالٰى مِنْ كُلِّ حَدَبٍ يَنْسِلُونَ وَالعَقِبُ مُؤَخَّرُ القَدَمِ

در نجا بمعنی دویدن واز انست قول او تعالے ازہر زمین میدوید وعقب پایان گام یعنی پاشنہ

نظم وَشَائِبًا غَيْرَ مُخْفٍ لِلْمَشِيبِ بَدَا ۞ فِي البَدَوِ وَهُوَ فَتِيُّ السِّنِّ لَمْ يَشِبِ

ودیدم پیرے راکہ پنہان کنندہ نبود پیری را ہویدا شد + ودر بادیہ دادوجوان ست ظاہر نشد پیری او +

الشَّائِبُ هٰهُنَا مَازِجُ اللَّبَنِ وَالمَشِيبُ اللَّبَنُ المَمْزُوجُ وَيُقَالُ فِيهِ مَشُوبٌ

شائب در نجا آمیزندہ شیر ومشیب شیر آمیختہ شدہ وگفتہ میشود فیہ مشوب

ومشوب ای ممزوج نظم وَمُرْضَعًا بِلَبَانٍ لَمْ يَفُهْ فُوهُ ۞ رَايَتُهُ فِي شِجَارٍ يَبْتَنِي

ومشوب ای آمیختہ شدہ است ودیدم شیرخوارہ را بشیر آدم سخن نگفتہ ودیان او ودیدم اورا در اختلاف ونزاع کہ ظاہر بود

السَّبَبَ ۞ الشِّجَارُ المُحْفَةُ مَا لَمْ تَكُنْ مُظِلَّةً فَإِنْ ظَلَّلَتْ فَهُوَ الهَوْدَجُ

سبب او + شجار + بارگیر تا زمانیکہ نباشد سائبان دار پس اگر سائبان کردہ شود پس آن ہودج ست

وَالسَّبَبُ هٰهُنَا الحَبْلُ وَمِنْهُ قَوْلُهُ تَعَالٰى فَلْيَمْدُدْ بِسَبَبٍ إِلَى السَّمَاءِ نظم

وسبب در نجا + رسن ست واز انست قولہ خدائتعالے پس باید کہ دراز کند رسن را بسوی آسمان

وَزَارِعَاذِرَةً حَتّٰى إِذَا حَصِيدَتْ ۞ صَارَتْ غُبَيْرَاءَ يَهْوَاهَا أَخُو الطَّرَبِ

ودیدم کارندۂ ارزن را تا آنکہ ہرگاہ دروده شود + گردد خضاب کردہ دست دارد اورا خواہان شادمانے

الغُبَيْرَاءُ المُسْكِرُ المُتَّخَذُ مِنَ الذُّرَةِ وَفِي الحَدِيثِ إِيَّاكُمْ وَالغُبَيْرَاءَ فَإِنَّهَا خَمْرٌ

غبیراء مستے ساختہ شدہ ازارزن ودر حدیث ست پرہیزید از آب ارزن را چہ آنکہ او مے

العَالَمُ وَتُسَمّٰى أَيْضًا السُّكْرَكَةَ نظم وَدَاكِنُ الضَّادِ هُوَ مَغْلُولٌ عَلٰى فَرَشٍ قَدْ غَلَّ أَيْضًا

عالم ست ونام نہادہ میشود نیز بہ سکرکہ ودیدم اسپ دانندہ را بجائیکہ او گردن بستہ شدہ است + بر بستر او

وَمَا يَنْفَكُّ عَنْ خَبَبٍ ۞ المَغْلُولُ هٰهُنَا العَطْشَانُ وَغَلَّ أَيْ عَطِشَ

ودور نمی شد از بیدار شدن + مغلول در نجا تشنہ است وغل اے تشنہ شد

وَمِنْهُ الغليل نظم وَذَا يَدِّ طُلُقٍ يقتاد راحلة + مستعجلاً وهو ماسورٌ اخو وازانست غلیل — وديدم خداوند دست کشاده که میکشید شتر سوار را بجالیکه زودی میخواست حال انکه او بند کرده شده خود

كُرْبٍ + الماسور الذي يجد الاسر وهو احتباس البول نظم وَجَالِسًا كُرْبٍ + الماسور الذي يجد الاسر وهو احتباس البول نظم وَجَالِسًا

اندوهناست + ماسور کسیکه دریابد اسررا وآن بندشدن شاشه است ودیدم نشیندهٔ

مَاشِيًا تَهْوِي مَطِيَّتُهُ + بِهِ وَهَانِيَ الَّذِي أَوْرَدْتُ مِنْ رَيْبٍ + الجالس

رونده را که شتاب میکرد سواری او + باد او نیست درچیزکه ذکر کردم ازشکها + جالس کسیکه

الاتي نجد او الماشي الذي كثرت ماشيته وفسر بعضهم

آید برزمین بلند و ماشے کسیکه بسیار باشد چارپایهٔ او وتفسیر کرد بعض ایشان

قوله تعالىٰ ان امشوا كانه دعاء لهم بالنماء وكثرة الماشية نظم

قول خدای بزرگ را گویا آن دعاست ایشان را بالیدگے وبسیاری چارپایه

وَذَا شَطَاطٍ كَصَدْرِ الرُّمْحِ قَامَتُهُ + صَادَفْتُهُ بِمِنًى يَشْكُو مِنَ الْحَدَبِ +

ودیدم خداوند بلند بالا را همچو سر نیزه بود بالاے او + یافتم اورا درمنی بحالیکه شکوه میکرد از کوزه پشتی +

الحدب ما ارتفع من الارض نظم وَحَائِكًا أَجْذَمَ الكفين ذَا خَرَسٍ +

وحدب انچه بلند باشد از زمین ودیدم جولاه بافنده که بریده بود هر دو دست او وگنگ بود +

فَإِنْ عَجِبْتَ فَكُمْ فِي الْخَلْقِ مِنْ عَجَبٍ + الحائك ههنا الذي اذا مشى

پس اگر شگفت میکنید پس بسیار در آفرینش از شگفت ست + حائک دریخا کسیکه هرگاه رود

حَرَّكَ مَنْكِبَيْهِ وَفَجَّ بَيْنَ رُكْبَتَيْهِ نظم وَصَادَ عَابَا لَقَنَا مِنْ

جنباند هر دو شانهٔ خود وفراخی کند میانهٔ دو زانوی خود ودیدم ظاهر کننده نیزه را بے

غَيْرَانَ عَلِقَتْ + كَفَّاهُ يَوْمًا بِرُمْحٍ لَا وَلَمْ يَثِبِ + القنا ارتفاع الانف

آنکه آویخته باشد + هر دو دست او روزی با نیزه ونه جست گاه + قنا بلندے بینے

وتحدب وسطه وصدع به اي كشف نظم وَسَاعِيًا فِي مَسَرَّاتِ الْأَنَامِ

وکوزه شدن میانهٔ او صدع به ای کشاد آنرا ودیدم کوشش کننده در شادمانیهای خلق

یری ۔ اِفراحهم ماثماً کالظلم والکذب ۔ اَفراحهم اثقالهم بالدین ومنه
میداند ۔ شاد کردن ایشان را گناه همچو ظلم ودروغ ۔ افراحهم گران کردن ایشان بوام واز است

قوله علیه السلام لایترک فی الاسلام مفرح ای مثقل بالدین
فرموده محمد علیه السلام گذاشته نمیشود در اسلام مفرح ای گران کرده شده بوام

نظم ومُغرمٌ بمناجات الرجال له ۔ ومالَهُ فی حدیث الخلق من
ودیدم شیفته بسخن گوئی مردمان مراورا ۔ حال آنکه نیست اورا در سخن خلق از

الرب ۔ الخلق ههنا الکذب ومنه قوله تعالیٰ ان هذا الاخلق الاولین
حاجت ۔ خلق درینجا دروغ ست واز است فرموده خدا تعالے نیست این مگر دروغ پیشینیان

نظم وذاذِمامٍ وفت بالعهد ذمته ۔ ولاذِمام له فی مذهب العرب ۔
ودیدم خداوند عهد وفا کرد با پیمان ذمه او ۔ حال آنکه نیست عهد اورا در طریقهٔ عرب ۔

الذمام الاول العهد والثانی جمع ذمة وهی البئر القلیلة الماء
وذمام نخستین پیمان ست ودوم جمع ذمه است وآن چاهیکه اندک باشد آب او

وعنی بالمذهب المسلک ای ماله فی البد وابار قلیلة الماء نظم
ومراد گرفت بمذهب راه را ای نیست مراورا در بیابان چاههای که اندک آب داشته باشد

وَدَی قُوًی ما استبانتْ قطُّ لینتُه ۔ ولینهٔ مستبینٌ غیر محتجبٍ ۔ اللین النخل
ودیدم خداوند توانائی را پدید انشدگاه بے نرمی او ۔ ونرمی او پدید است غیر پوشیده ۔ مراد از لین خرمای

الدقل ومنه قوله تعالیٰ ما قطعتم من لینة نظم وساجدا فوق نخل غیر
زبون بدست ۔ واز است قول تعالے انچه ببریدید از خرمای بد ودیدم سجده کننده بالای شتر نر که

مکترثٍ ۔ بما اتی بل یراه افضل القُرب ۔ النخل الکصیر المتخذ من فحال النخل
باک ندارنده بود ۔ بانچه آورد بلکه میدانست آنرا بهترین بندگیها ۔ نخل پوریای گرفته شده از پوست خرمائیان

نظم وعاذرا مولما من ظل یعذره ۔ مع التلطف والمعذور فی
ودیدم عذر پذیرنده که اندوه رساننده بود کسے راکه خواست که عذر آرد اورا ۔ بانرمی حال آنکه معذور در

صَخَبٌ ۞ العاذل الخاتن والمعذور المختون نظم وبلدة ما بها ما يُغترف ۞
بانگ فریاد ۞ عاذل بمعنے ختنہ کنندہ است و معذور کسیکہ ختنہ کردہ شود ودیدم شہریکہ نیست بروائی بر آب گیر بندہ نیست

والماء يجري عليها جرى مُنسرب ۞ البلدة الفرجة ما بين الحاجبين
حال آنکہ آب میرود بران شہر بجوروانی سیلاب ۞ بلدہ بمعنے کشادگے میانہ دو ابرو ست

وتسمى البلجة نظم وقرية دون أخوص القطا شُحنت ۞ بد ليكم
وناصیہ میشود او را بلجہ ودیدم دہی کمتر از آشیانۂ مرغ سنگخوارہ کہ پر کردہ شدہ است ۞ باگرد ہیکہ

عيشهم من خلسة السَّلب ۞ القرية بيت النمل والدَّيلم النمل
زندگی ایشان از دزدیدن مال ربودہ است ۞ قریہ بمعنے خانہ مورست ودیلم بمعنے مور

الكبير نظم وكوكبا يتوادى عند رويته آل ۞ انسان حق يُرى في
بزرگ است ودیدم ستارۂ کہ پنہان میشد ہنگام دیدن او ۞ مردم تا آنکہ دیدہ میشود او را در

أمنع الحُجُب ۞ الكوكب النكتة البيضاء التي تحدث في العين والانسان
بزرگترین حجابہا ۞ کوکب کل سفیدے کہ پیدا میشود در چشم وانسان

ههنا انسان العين نظم وروثة قُوِّمت ما آله خطرٌ ۞ ونفس
در ینجا بمعنے مردم چشم ست ودیدم سرگینیکہ قیمت کردہ شد بالیکہ مراورا قدر بلند ست ۞ وذات

صاحبها بالمال لم تطب ۞ الروثة مقدم الانف شعر وصفحة من نضار
خداوند آن بمال خوش نمیشود روثہ بمعنے طرف بینی است ودیدم کاسۂ بزرگ از زر

خالص شُريت ۞ بعد المكاس بقيراط من الذهب ۞ النضار ههنا شجر
خالص خریدہ شد ۞ پس از تشویش در فروختن بایم دانگ از ذہب ۞ نضار در ینجا بمعنے درخت

التبع ومنه قول ابراهيم النخعي لا باس بان تشرب في قدح من نضار عنى به
تبع ست از انست قول ابراہیم نخعی گناہ نیست بانکہ نوشی در کاسۂ از نضار مراد گرفت بوے

هذا نظم ومُستجيشا يختشاش ليدفع ما ۞ أظله من أعاديه
درخت تبع را ودیدم جمع کنندہ لشکر را از خشاش تا دفع کند چیزیرا ۞ کہ نزدیک شد بوے از دشمنان او

فلم يجب + الخشخاش الجماعة التى عليها الدروع والسلحة شعر وطما عربى
پس نوميد نشد + خشخاش جماعتيكه بران زره ها وسلاحها باشد ودبرست كه گذشت برمن

كلب وفى فمه ثور ولكنه ثور بلا ذنب الثور القطعة من الاقط شعر
سگى بجاليكه در دهان او گاؤ بود ليكن آن گاؤ بيدم بود + ثور بمعنى پاره از پنير

وكم راى ناظرى قيلا على جمل + وقد توركك فوق الرحل فى القتب الفيل
وبسيار ديده است چشم من پيل را بر شتر + وهر آئنه بر سر بن نشسته است بالاى پالان شتر پالان خمود + مراد از فيل

الرجل القامل الراى نظم وكم لقيت يعرض البيد مشتكيا + وما اشتكى قط
مرد سست خرد ست وبسيار ديدم ميانهٔ دشتها شكوه كننده را + حال آنكه شكايت نكرد گاه

فى جلة لا لعب + المشتكى المتخذ شكوة وهى القربة الصغيرة نظم وكنت ابصرت
در درشتى ونه در بازى + مشتكى كسيكه گيرد شكوه را وآن مشك خرد باشد ودرستم كه ديدم

كرا ز الراعية + بالدو فينظر من عينين كالشهب + الكراز كبش يحمل عليه
كوزه را برآزن چرانندهٔ + در بيابان ميديد از دو چشم همچو ستارگان + كراز گوسفند نركه بردارد برو

الراعى اداته نظم وكم رأت مقلتى عينين ماؤهما + يجرى من الغرب فى العينان
شبان اسباب خودرا وبسا ديد چشم من دو چشمه كه آب هر دو + روانست از مغرب وهر دو چشمه

فى حلب + الغرب مجرى الدمع والعينان المقلتان نظم وكم نزلت بارض لا
در حلب هستند + غرب بمعنى جاى روانى اشك ست وعينان بمعنى هر دو چشم وبسا فرود آمدم بزمينكه نيست

نخيل بها + وبعد يوم راءيت البسر فى القلب + البسر جمع بسرة وهو الماء
درخت خرما در او + وپس روزى ديدم خرمارا در چاهها + بسر جمع بسرة است وآن آبى ست

الحديث العهد بالمطر والقلب جمع قليب نظم وكم راءيت بافطار
كه تازه بارنديده باشد از باران وقلب جمع قليب ست وبسيار ديدم بكرانهاى

الفلا طبقا + يطير فى الجو منصبا الى صبب + الطبق القطعة من
بيابان طبقى + كه مى پرد درميانهٔ آسمان بجاليكه فرود آينده بود بسوى زمين پست + طبق بمعنى پاره از

الجراد والصبب ما انحدر من الارض نظم وكم مشائخ في الدنيا تابعتهم
ملخ وصبب انچه پست باشد از زمین وبسا مشائخ در دنیا ایشانرا
مخلدين ومن يحجو من العطب + المخلد الذي ابطأ شيبه شعر وكم
ہمیشہ زنده وکیست که رستگاری یابد از ہلاک + مخلد کسی ست که درنگ کند پیری او وبسا
بدا لي وحش تشتكي سغبا + بمنطق ذلق امضى من القضب الوحش
ہویدا شد جانوروحشی که شکوه میکرد گرسنگی را بزبان تیرتیز گ گذرنده تر بود از تیغها وحش
الرجل الجائع والذلق الفصيح شعر وكم دعاني مستنج فحادثني + فما
بمعنے مرد گرسنه وذلق بمعنے فصیح وبسا اوقات خواند مرا استنجا کننده پس گفتگو کرد مرا + پس
اخل ولا اخللت بالادب + المستنجي الرجل الجالس على بجوة وهي
خلل نکرد او ونه کردم در ادب + مستنجی مرد نشنیده بر بجوه وآن
المكان المرتفع شعر وكم انحت قلوصي تحت جنبذة + تظل
جای بلندست وبسا اوقات نشانیدم ناقه را زیر گنبدیکه + سایه مے افگند
ما شئت من عرب ومن عرب + الجنبذة القبة والعرب جمع عروب
هرچیزیرا که بخواهی از زنان شوی دوست + جنبیده بمعنے گنبدست وحرب جمع عروب ست
وهي المتحببة الى زوجها نظم وكم نظرت الى من سر ساعته
وآن زنیکه محبوب باشد بسوی شوہر خود وبسا دیدم بسوی کسیکه شاد گردانیده شد در زمان خود +
ودمعه مستهل القطر كالسحب + سراي قطع سرده وسروه يسمي و
حال آنکه اشک ریزنده قطرهاست همچو ابرها + سرای بریده شدن ناف او وسراو ونام نهاده میشود
ما يبقى بعد القطع السرة نظم وكم رأيت قميصا ضر صاحبه + حتى
باقیمانده را پس از بریدن سره وبسا دیدم پیراهنیکه گزند رسانید صاحب خودرا + تا آنکه
انثنى وهي الاعضاء والعصب + القميص الدابة الكثيرة القماص
برگشت ست اندام وست پے + قمیص ستور بسیار جهنده

شعر وكم إذا رام لوان الدهر اتلفه ✦ لجف لبد حيث السير مضطرب ✦

ولباز بر جامه است که اگر هر آئینه روزگار تلف کند آنرا ✦ تحقیق خشک شود موی او مشترکیه تیز رو سریع السیر بست ✦

الا ازار المرأة ومنه قول لشاعر فدى لك من اخي ثقة ازاري نظم هذا

ازار یعنی زنست واز انست قول شاعر قربان تو باد برادر تکیه زن من بگیر این را

وكم من أفانين معجبة ✦ عندي ومن ملح تلهو ومن نخب ✦ فإن شدهتم

ولسیار از اقسام وانواع شگفت آورده ✦ نزد منست از سخنهای تمکین کیه بازی آرد وازسخنهای گزنده ✦ پس اگر متحیر ماندید بر رغم کلام من

فان العارف فيه على ✦ من لا يميز بين العود والخشب ✦ وان فطنتم للحن

پس هر آئینه ننگ ست در وبر ✦ کسیکه فرق نکند میانه چوب تر و خشک ✦ واگر دریافتید معنی

القول بان لكم ✦ صدقي ودللكم طلعي على رطبي ✦ قال الحارث بن همام

گفتار مرا چون بیاشد شمارا ✦ راستی من وراه نمود خورده خرمای من بر خرمای پخته من ✦ گفت حارث پسر همام

فطفقنا نخبط في تقليب فريضته وتأويل معاريضه وهو يلمو بنا لهوا الخلي

پس آغاز کردیم که دست و پا میزدیم در معنی شعر او وتفسیر کنایات او واو بازی میکرد با ما چون بازیچه بیغم

بالشجي ويقول ليس هذا بعشك فادرجي الى ان تعسر النتاج واستحكم

بغمگین ومیگفت که نیست این آشیانه تو پس راه خود برو تا آنکه دشوار شد ظهور معنی واستوار شد

الانتتاج فالقينا اليه المقادة وخطبنا منه الافادة فوقفنا بين الطمع

بستگی دروازه پس انداختیم بسوی او سر رسن را ✦ وخواستیم از وفائده تخمین را پس ایستاده کرد ما را میانه آرزو

فاليأس وقال الايناس قبل الابساس فعلمنا انه ممن يرغب في الشكم

ونومیدی وگفت الس دادن پیش از بس پس دانستیم که هر آئینه او از کسی ست که گراید در پاداش

ويرتشي في الحكم وساءنا بامتوانا ان نعرض للغرم او نخيب بالرغم

ورشوت گیرد در حکم واندوهگین کرد خداوند بمنزل ما را اینکه پیش کرده شویم برای تاوان یا نومید کرده شویم بخواری

فاحضر ناقة عيدية وحلة سعيدية وقال له خذهما حلالا ولا تزدء

پس حاضر آورد شتر ماده منسوب بمعبد عید واز اردجا در منسوب بسعید وگفت اورا گیر هر دو را حلال و زیان مرسان

اَضْيَافِي فِي زِيٍّ لَا فَقَالَ اَشْهَدُ اَنَّهَا شَنِيشَنَةٌ اُخْزُمِيَّةٌ وَاَرِيحِيَّةٌ
مهمانان مرا اند پس گفت شیخ که گواهی میدهم که آن طبیعت منسوب باخزم ست وشاد مانے
حَاتِمِيَّةٌ ثُمَّ قَابَلَنَا بِوَجْهٍ بِشْرُهُ يَشِفُّ وَنَضْرَتُهُ تَرِفُّ وَقَالَ يَا قَوْمِ
منسوب بحاتم ست باز مقابل شد بما بارویکه گشادگے او میدرخشید وتازگے او هویدا بود وگفت ای قوم من
اِنَّ اللَّيْلَ قَدِ اجْلَوَّذَ وَالنُّعَاسَ قَدِ اسْتَحْوَذَ فَارْعَوُوا اِلَى الْمَرَاقِدِ
هرآئنه شب بتحقیق زود می کرد برفتن وخواب هرآئنه غلبه نموده پس پناه جوئید بسوے خوابگاها
وَاغْتَنِمُوا رَاحَةَ الرَّاقِدِ لِتَسْتَرِيحُوا اِنْشَاطًا وَتَبْعَثُوا نِشَاطًا فَتَنْعَمُوا
وغنیمت شمارید آسایش خفته را تا نوشانیده شوید شادمانے را وبرداشته شوید شادمانہا پس دگیرید
مَا اُفَسِّرُ وَيَتَسَهَّلُ لَكُمُ الْمُتَعَسِّرُ فَاسْتَصْوَبَ كُلٌّ مَا رَاَاهُ وَتَقَسَّدَ
چیزیرا که بیان کنم وآسان شود مرشمارا انچه دشوارست پس نیکو دانست هریک چیزیرا که اندیشه او دید وگرفت
وَسَادَةً كَرَاهُ فَلَمَّا وَسَنَتِ الْاَجْفَانُ وَاغْفَتِ الضِّيفَانُ
بالش خواب خود را پس چون خواب کرد پلکها ودرخواب شدند مهمانها
وَثَبَ اِلَى النَّاقَةِ فَرَحَلَهَا ثُمَّ ارْتَحَلَهَا وَرَحَّلَهَا وَقَالَ مُخَاطِبًا لَهَا
وبرجست بسوی ناقه پس پالان نهاد اورا باز سوار شد آنرا وراند آنرا وگفت درحالیکه خطاب کننده بود ناقه را
نَظْمُ سَرُوجٍ يَا نَاقُ فَسِيرِي وَخَلِّي ۞ وَاَدْلِجِي وَاَقِلِّي فَاسْدِي ۞
شهر سروج ای ناقه پس سیر کن وزود می کن ۞ وتمام شب ببر ودیر وز رو د شب در روز برو ۞
حَتَّى تَطَاخَفَ بِعَرْعَاهَا النَّدِي ۞ فَتَنْعَمِي حِينَئِذٍ وَتَسْعَدِي ۞
تا آنکه بامال کند بهر دو موزه تو چراگاه اورا که تر وتازه است ۞ پس خوش عیش شوی آنگاه ونیکبخت شوی ۞
وَقَامَتِي اَنْ تَهْمِي اَوْ تَخِدِي ۞ اِيهِ فِدَىً لَكِ النَّفْسُ جِدِّي وَاجْهَدِي ۞
ودرامن باشے ازینکه تهامه روی یا نجد روی ۞ اقرون کن در رفتار خود را گرد وتراجان کوشش کن وکوشش کن ۞
وَقَاوِمِي اَدِيمَ قَدْ فَقَدْ ۞ وَاقْتَنِعِي بِالشَّيْحِ عِنْدَ الْمَوْرِدِ وَلَا
وقطع کن جرم زمین هموار را پس از زمین هموار ۞ وقناعت کن بآب اندک نزد آب خوردن ۞ ونه

تَخَطَّى دُونَ ذَاكَ الْمَقْصِدِ ۞ فَقَدْ حَلَفَتْ حَلْفَةَ الْمُجْتَهِدِ بِحُرْمَةِ الْبَيْتِ

فرومیار بار راجز این جا آہنگ ۞ پس ہر آئینہ سوگند خوردم ہمچو قسم خوردن مبالغہ کنندہ ۞ در قسم سوگند حرمت خانہ کعبہ

الرَّفِيعِ الْعِمَادِ ۞ أَنَّكِ إِنْ أَحْلَلْتِنِي فِي بَلَدِي ۞ حَلَلْتِ مِنِّي بِمَحَلِّ الْوَلَدِ ۞ قَالَ

کہ بلند ست ستونہائے او ۞ بدرستیکہ تو اگر فرود آری مرا در شہر من ۞ فرود آئی از من بجای فرزند ۞ گفت راوی

فَعَلِمْتُ أَنَّهُ السِّرُّ وَحَيُّ الَّذِي إِذَا بَاعَ أَنْبَاعَ وَإِذَا مَلَأَ الصَّاعَ أَنْصَاعَ وَلَمَّا أَبْلَجَ صَبَاحُ

پس دانستم کہ ہر آئینہ او سر وحیست کہ ہر گاہ فروخت در از کرد کام را و رفت و ہر گاہ پر کرد پیمانہ را رفت و ہر گاہ ہویدا شد روشنی

الْيَوْمِ ۞ وَهَبَّ النُّوَّامُ مِنَ النَّوْمِ اعْلَمْهُمْ أَنَّ الشَّيْخَ حِينَ أَغْشَاهُمُ السُّبَاتُ

روز و بیدار شدند خوابندگان از خواب آگاہ کردم ایشان را ہر آئینہ پیر ہر گاہ در گرفت ایشانرا خواب طلاق داد ایشانرا

طَلَّقَهُمُ الْبَتَاتَ وَرَكِبَ النَّاقَةَ وَفَاتَ وَأَخَذَهُمْ مَا قَدَّمَ وَمَا حَدَّثَ وَسَنَوْا مَا طَابَ

طلاق بائن و سوار شد شتر ماده را و گذشت پس در گرفت ایشانرا آنچہ کہنہ شدہ و ہر چہ نو آمد و فراموش کرد و بدید آنچہ نیکو آمد

مِنْهُ بِمَا خَبَتْ ثُمَّ اشْعَبَنَا فِي كُلِّ مَشْعَبٍ وَذَهَبْنَا تَحْتَ كُلِّ كَوْكَبٍ قَالَ الْقَاسِمُ

از وے بچیزیکہ پلید آمد از و پس پراکندہ شدیم در ہر راہ و رفتیم در زیر ہر ستارہ گفت قاسم

بْنُ عَلِيٍّ الْحَرِيرِيُّ رَحِمَهُ اللَّهُ تَعَالَى قَدْ فَسَّرْتُ كُلَّ غَرِيبَةٍ فِي هَذِهِ الْمَقَامَةِ بَعِيدٍ عَلَى مَنْ يَقْرَأُهُ كَشْفُهَا

پسر علی حریری رحمت فرستد او را خدا تعالے ہر آئینہ تفسیر کردم ہر چیستان را در ین مقامہ دور است بر کسیکہ خواند آنرا کشودن او

وَقَدْ بَقِيَتِ الْأَلْفَاظُ اشْتَمَلَتْ عَلَيْهَا هَذِهِ الْمَقَامَةُ فَالْتَمِسْ تَفْسِيرَهَا عَلَى بَعْضٍ

و تحقیق باقی ماند لفظہا کہ مشتمل ست بر و بر آن این مقامہ بیشتر مشتبہ شد تفسیر او بر بعضے

مَنْ تَقَعُ عَلَيْهِ فَأَجَبْتُ إِيضَاحَهَا لِيُكْفَى حَيْرَةَ الشُّبْهَةِ وَكُلْفَةَ الْفِكْرَةِ

از کسانیکہ واقع شوند بر وی پس دوست داشتم ہویدا کردن آن تا بسنده کرده شود حیرت شبہہ را و دشواری اندیشہ را

وَصْمَةَ الْبَحْثِ وَالْمَسْأَلَةِ وَبِاللَّهِ تَعَالَى الِاسْتِعَانَةُ وَالْقُوَّةُ قَوْلُهُ عَشَوْتُ

عیب کاوش و پرسیدن را و بخدای بزرگست یاری خواستن و توانائی

إِلَى نَارٍ يَعْنِي تَوَهَّمْتُهَا فَقَصَدْتُهَا فَإِنْ لَمْ تَقْصِدْهَا قُلْتَ عَشَوْتُ

ای دیدم آنرا پس قصد کردم آنرا پس اگر قصد نکنی آنرا گوئی بر گردیدم

عَنْهَا كَقَوْلِهِ تَعَالَى وَمَنْ يَعْشُ عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمٰنِ نُقَيِّضْ لَهُ شَيْطَانًا اَى مَنْ يُعْرِضْ

ازو بجز قول خدائتعالے و کسیکه برگردد از یاد خدائتعالے متعین کنیم بر شیطان را ای کسیکه روگرداند

عَنْ قَوْلِهِ وَكُنْتُ اَصْرَدَ مِنْ عَيْنِ الْحِرْبَاءِ وَالْعَنْزِ الْحَرْبَاءِ هٰذَانِ

ازو این هر دو

مَثَلَانِ يُضْرَبَانِ لِمَنْ يَبْلُغُ مِنْهُ الْبَرْدُ وَذٰلِكَ لِاَنَّ الْحِرْبَاءَ تَدُورُ اَبَدًا

دو مثل اند که ذکر کرده شوند در حق کسیکه سخت باشد سرمای او و آن ازین ست که هرائنه آفتاب پرست میگردد همواره

مَعَ الشَّمْسِ تَسْتَقْبِلُهَا بِعَيْنِهَا وَلِذٰلِكَ شَبَّهَ ابْنُ الرُّومِيِّ الرَّقِيبَ بِالْحِرْبَاءِ فِي قَوْلِهِ

با آفتاب پیش می آید او را بچشم خود و بهمین سبب تشبیه داد ابن رومی رقیب را بحربا در قول خود

شعر مَا بَالُهَا قَدْ حُسِّنَتْ وَرَقِيبُهَا ۞ اَبَدًا اَقْبَحُ قُبِّحَ الرُّقَبَاءُ ۞ مَا ذَاكَ اِلَّا اَنَّهَا

چه حال ست او را بتحقیق آراسته شده ست و رقیب او همدام زشت ست زشت باد رقیبان نیست این مگر هرائنه او

شَمْسُ الضُّحٰى ۞ اَبَدًا تَكُونُ رَقِيبُهَا الْحِرْبَاءُ ۞ وَالْعَنْزُ الْحَرْبَاءُ لَا تَدْفَا فِي الشِّتَاءِ لِقِلَّةِ

آفتاب چاشتگاه است همیشه باشد رقیب او آفتاب پرست و ماده بز کرگین گرم نمیشود در سرما از کمی

شَعْرِهَا وَذَكَرَ بَعْضُهُمْ اَنَّ الْعَنْزَ الْحِرْبَاءَ تَصْحِيفُ الْمَثَلِ الْاَوَّلِ وَقَوْلُهُ نَخْوَارِ يَعْنِي الْجَمَلَ

موی خودش و ذکر کرد بعض ایشان که هرائنه العنز الحرباء خطا در نوشته مثل نخستین ست یعنی شتر نر له برو

الْمُكْتَنِزَ شَحْمًا الْكَثِيرَ مُخًّا وَقَوْلُهُ عِشَارُهُ تَخُورُ اَعْشَارُهُ تَفُورُ الْعِشَارُ النُّوقُ

پیش باشد از روی پیه و بسیار بود از روی مغز عشار شتر ماده گان

الْحَوَامِلُ وَاحِدَتُهَا عُشَرَاءُ وَهِيَ الَّتِي اَتٰى عَلَيْهَا فِي الْحَمْلِ عَشَرَةُ اَشْهُرٍ ثُمَّ

حامله واحد آن عشراء ست و آن ناقه که بگذرد برو در حمل ده ماه باز

لَا يَزَالُ ذٰلِكَ اسْمَهَا حَتّٰى تَضَعَ وَالْاَعْشَارُ الْبُرْمَةُ الْعَظِيمَةُ كَاَنَّهَا شُعِّبَتْ

همیشه باشد آن نامش تا زادن و اعشار دیگ بزرگ بود گویا او پراگنده کرده شده

لِعِظَمِهَا يُقَالُ بُرْمَةٌ اَعْشَارٌ وَجَفْنَةٌ اَكْسَارٌ وَثَوْبٌ اَسْمَالٌ وَبُرْدٌ اَخْلَاقٌ وَ

سبب بزرگی خود گفته میشود برمة اعشار و جفنة اکسار و ثوب اسمال و برد اخلاق و

حِبَلُ أَرْمَامٍ وَوَصْفُ الْجَمَاعَةِ فِيهَا كَوَصْفِ الْوَاحِدِ وَقَوْلُهُ فَاكِهَةُ الشِّتَاءِ

حبل ارمام ووصف جمع دران اسماء ہمچو وصف واحد است

أَيِ النَّارُ وَقَالَ الشَّاعِرُ نَظْمُ النَّارِ فَاكِهَةُ الشِّتَاءِ فَمَنْ يُرِدْ + أَكْلَ الْفَوَاكِهِ

ای آتش گفت شاعر آتش میوہ سرماست پس کہ خواہد خوردن + میوہا بحالیکہ

شَاتِيًا فَلْيَصْطَلِ + إِنَّ الْفَوَاكِهَ فِي الشِّتَاءِ شَهِيَّةٌ + وَالنَّارُ لِلْمَقْرُورِ أَشْهَى

بزمستان درآمدہ است پس باید کہ گرد آتش نشیند + ہر آئینہ میوہا در سرما مرغوب ست + و آتش برائے سرمازدہ مرغوب ترین

مَأْكَلٍ + وَقَوْلُهُ مَوَائِدُ كَالْهِلَالَاتِ يَعْنِي دَارَاتِ الْقَمَرِ وَدَارَةُ الشَّمْسِ

خوردنیہاست ای ہالہائے ای ہالہای ماہ و ہالہ گردہ آفتاب باشد

تُسَمَّى الطُّفَاوَةَ وَقَوْلُهُ مَشُوشُ الْغُمَرِ يَعْنِي الْمِنْدِيلَ مِنْ مَشَّ يَدَهُ بِالْمِنْدِيلِ

نامیدہ میشود بطفاوہ یعنی دستار چہ از مش یدہ بالمندیل

إِذَا مَسَحَهَا وَمِنْهُ قَوْلُ امْرِئِ الْقَيْسِ نَمُشُّ بِأَعْرَافِ الْجِيَادِ أَكُفَّنَا +

ہرگاہ پاک کردہ دست را و از انست قول امری القیس پاک میکردیم بالہای اسپان دستہارا +

إِذَا نَحْنُ قُمْنَا عَنْ شِوَاءٍ مُضَهَّبٍ + وَقَوْلُهُ مُشْتَهِبًا فُؤَادَهُ أَيْ صَائِرًا

ہرگاہ ما برخاستیم از گوشت بریان نیم برشتہ ای گردید

مِنَ الشَّيْبِ فِي لَوْنِ الْأَشْهَبِ وَمِنْهُ قَوْلُ امْرِئِ الْقَيْسِ أَبْدَأَ الشَّعْرَ

از پیری در رنگ سپید کہ برسیاہی غالب باشد و از انست قول امری القیس

قَالَتِ الْخَنْسَاءُ لَمَّا جِئْتُهَا + شَابَ بَعْدِي رَأْسُ هَذَا وَاشْتَهَبْ وَقَوْلُهُ

گفت سماۃ خنساء ہرگاہ آمدم نزد او + پرسید پس از من سر این و سپید شد

بَعْضَ جَحْرَةٍ يَعْنِي نَاحِيَةً وَيُقَالُ فِي الْمَثَلِ لِمَنْ يُشَارِكُكَ فِي الرَّخَاءِ وَيُجَانِبُكَ

ای کرانہ گفتہ میشود در مثل در حق کسیکہ شریک باشد در آرام و نعمت و کنارہ کند

عِنْدَ الْبَلَاءِ يَرْتَعُ وَسْطًا وَيَبْضُ جَحْرَةً وَقَوْلُهُ فَاسْتَعَى سَمْعَ السَّامِرِ

ہنگام بلا و سختی میچرد میانہ و سے نشیند کرانہ

يعني السُّمّار لأنّ السامر اسم للجمع كالحاضر اسم للحي النازلين على
یعنے افسانہ گویندگان زیرا کہ سامر صیغہ اسم جمع ست چنانکہ حاضر اسم ست برای قبیلہ فرود آیندگان ہر
الماء وكالنبا قر اسم لجماعة البقر وقال بعض أهل اللغة هو اسم للبقر
آب و ہیچو باقر اسم ست برای جماعت گاو و گفت بعض اہل لغت کہ آن نام ست برای گاو
مع رعاتها واشتقاق السامر من السمر وهو ظل القمر ماخوذ
مع شبانان آن و اشتقاق سامر از سمر و آن پرتو مہتاب ست گرفتہ شدہ است
من السمرة فلما كان اغلب احوال السُّمّار انهم يتحدثون في ظل القمر
از سمرة پس چون بود بیشتر احوال افسانہ گویندگان کہ ایشان افسانہ خوانند در پرتو مہتاب
اشتق لهم منه اسم قال هذا يرجع قولهم لأكله القمر والسمر وقوله
اشتقاق کردہ شد برای ایشان از آن اسم و بسوے این میگردد قول ایشان کلام نخواہم کرد بوے ما دامیکہ در شب ماہ افسانہ گویند
ليس بعشك فادجي هذا مثل يضرب لمن يتعاطى ما لا ينبغي
این مثلی ست کہ ذکر کنند در حق کسیکہ فکر کند چیزیرا کہ سزاوار نیست
له والعش ما يكون في شجرة فإن كان في حائط أو كهف جبل فهو وكر
بوی و عش آشیانہ کہ در درخت باشد پس اگر باشد در دیوار یا غار کوہ پس آن وکر ست
وقوله الإيناس قبل الإبساس هذا مثل أيضا ومعناه أنه ينبغي
این ہم مثلی ست و معنی او ہمچنین ست مے باید
أن يؤنس الإنسان ثم يكلف فأصله أن حالب الناقة يؤنسها
کہ انس و محبت گرفتہ شود انسان باز زحمت دادہ شود اصلش انیست کہ شیر دوشندہ ناقہ مانوس میکند اورا
حين يروم حلبها ثم يبس بها للحلب والإبساس أن يقول لها بس
وقتیکہ قصد میکند دوشیدن اورا باز پس میگوید بوے برائے دوشیدن و ابساس اینکہ گوید اورا بس
بس لتسكن وتدر فإذا كانت الناقة تدر على الإبساس سميت

۱ فضل و مزیت ۲ ولیس مشدد است ۳ قولہ لا ینبغی ۴ قولہ لا یکلف ۵ قولہ لا یروم ۶ قولہ لا یدر

اَلْبُسُوسَ وَقَوْلُهُ يَرْغَبُ فِي الشُّكْمِ لِشُكْمِ مَا أَعْطَيْتَهُ عَلَى سَبِيلِ الْمُجَازَاةِ
بسوس شکم انچہ اعطا کنی آنرا بر طریق پاداش چیزی

فَإِنْ أَعْطَيْتَ مُبْتَدِئًا فَهُوَ الشُّكْدُ قَوْلُهُ سَاءَ أَبًا مَثْوَانَا يَعْنِي الْمُضِيفَ
واگر بدہی آنرا بجائیکہ آغاز کنندہ ہستی پس آن شکدست یعنے میزبانیکہ

الَّذِي أَوَوْا إِلَيْهِ وَثَوَوْا عِنْدَهُ وَقَوْلُهُ نَاقَةٌ عَيْدِيَّةٌ قِيلَ إِنَّهَا مَنْسُوبَةٌ
پناہ گرفتند بسوی او وقیم شدند نزد او گفتہ شد کہ ہر آئینہ او منسوبست

إِلَى فَحْلٍ مُنْجِبٍ اسْمُهُ عَيْدٌ وَقِيلَ إِنَّهَا مَنْسُوبَةٌ إِلَى فَخِذٍ مِنْ مَهْرَةَ
بسوی شیخ گزیدہ نامش عیدست وگفتہ شد کہ ہر آئینہ آن منسوبست بسوی قبیلہ از مہرة

وَيُقَالُ لَهُمْ بَنُو عَيْدِينَ الْأَمْرِيِّ عَلَى وَزْنِ انْعَامِرِيِّ بْنِ مَهْرَةَ
وگفتہ میشود ایشانرا بنو عید پسر آمرے بر وزن عامرے پسر مہرة

وَكَانَتْ مَهْرَةُ وَعَيْدٌ تَجَذَّانِ بَخَائِبَ الْإِبِلِ فَنُسِبَتْ إِلَيْهِمَا وَقَوْلُهُ
وبودند مہرة وعید کہ میگرفتند گزیدہ ہارا از شتران پس نسبت کردہ شدند بسوی ہر دو

رَحْلَةٌ سَعِيدِيَّةٌ هِيَ مَنْسُوبَةٌ إِلَى سَعِيدِ بْنِ عَاصٍ وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ
آن منسوبست بسوی سعید پسر عاص وبود پیغمبر خدا

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَسَاهُ وَهُوَ غُلَامٌ حُلَّةً فَنُسِبَ جِنْسُهَا
رحمت فرستد خدا بروی وسلام فرستد بوشانید او را بجائیکہ او کودک بود حلہ پس نسبت کردہ شد جنس حلہ

إِلَيْهِ وَقَوْلُهُ (لَأُتْرِزَنَّ أَضْيَافِي زِبَالًا) أَيْ لَأُتْرِزَنَّهُمْ شَيْئًا
بسوی او ای زبان مرسان ایشان را بچیزے

وَإِنْ قَلَّ وَالْأَصْلُ فِي الزِّبَالِ مَا تَحْمِلُهُ النَّمْلَةُ بِفِيهَا وَقَوْلُهُ
اگرچہ اندک باشد واصل درمعنی زبال انچہ بردارد آنرا مور در دہان خود

(شَيْشَبَةٌ أَخْزَمِيَّةٌ) أَشَارَ بِهِ إِلَى الْمَثَلِ الَّذِي ضَرَبَهُ جَدُّ حَاتِمٍ
اشارت کرد بوے سوے مثلیکہ ذکر کرد آنرا جد حاتم

لہ قولہ لبسوس الخ کذا فی نسخۃ بخطہ وفی نسخۃ اخری لبسوس ما اعطیتہ الخ وفی نسخۃ اخری لبسوس ما اعطیتہ الخ وفی نسخۃ اخری لبسوس ما اعطیتہ الخ

بن عبد الله بن سعد بن الحشرج بن اخزم الطائى حين نشأ ء
پسر عبد الله پسر سعد پسر حشرج پسر اخزم طائى هرگاه نشوء نما گرفت
حاتما ومانند گردید اخلاق جد خود را كه اخزم ست در بخشش پس گفت كه طبیعتے ست
اعرفها من اخزم ومثل عقيل بن علفة به حين قال شعر
كه مى شناسم آنرا از اخزم ومثل آورد عقيل پسر علفه بآن وقتيكه گفت
ان بنى ضرجونى بالدم ٭ من يلق اساد الرجال يكلم ٭ شينشينة
بدرستيكه پسران من آلودند مرا بخون ٭ كسيكه پيش مى آيد شيران را از مردان خسته ميشود اى شيوه ايست
اعرفها من اخزم ٭ ومن ادعى ان المثل له فقد سها فيه وقول الراجز
كه مى شناسم آنرا از اخزم ٭ وكسيكه دعوى نمود كه هر ائينه مثل او راست پس تحقيق فراموشى در و كرده
اى اسرع فى الذهاب ومثله اخروط وقوله وثب الى الناقة
اى زودى كرد در رفتن ومانند او ست اخروط
فرحلها يعنى شد عليها الرحل وبه سميت الراحلة لانها فاعلة
يعنى بست برو پالان را وبآن نام نهاده شد راحله اى شتر سوارى چرا كه فاعله
بمعنى مفعولة كقوله تعالى فى عيشة راضية اى مرضية ومن
بمعنى مفعولة چنانچه قول خدا تعالى فى عيشة راضية اى خوشنود كرده شده ومن
ماء دافق اى مدفوق والراحلة تقع على الناقة والجمل ودخول
ماء دافق اى جسته شده وراحله گفته ميشود بر شتر ماده وشتر نر ودخول
الهاء فيها للمبالغة مثل داهية وراوية وقول من تحلها اى ركبها
ها درو مبالغه است چنانچه داهية وراوية اى سوار شد بر راحله
وفى الحديث ان النبى عليه السلام سجد فركبه الحسن رضى الله عنه
ودر حديث شرح اين ست بدرستيكه پيغامبر عليه السلام سجده فرمودند پس سوار شدند بر و امام حسن خوشنود باد از او

فَأَبْطَأَ فِي سُجُودِهِ فَلَمَّا قَضَى صَلٰوتَهُ قَالَ اِنَّ ابْنِي ارْتَحَلَنِي فَكَرِهْتُ

پس درنگ نمود آنحضرت صلعم در سجدهٔ خود پس چون او فارغ شد نماز خود را گفت بتحقیق پسر من را حله گرفت مرا پس ناخوش داشتم

اُعَجِّلَهُ وَقَوْلُهُ وَرَحَّلَهَا اَيْ اَنْعَجَهَا وَاَشْخَصَهَا وَاَجَدَّ بِهَا فِي الرَّحِيلِ

اینکه زود دنی کنم اورا ای بی آرام کرد او را و برد او را و کوشش کرد بآن در کوچ کردن

وَمِنْهُ الْخَبَرُ يَخْرُجُ عِنْدَ اقْتِرَابِ السَّاعَةِ نَارٌ مِنْ قَعْرِ عَدَنَ تُرَحِّلُ

واز انست خبر که خواهد برآمد هنگام نزدیک رسیدن قیامت آتشی از تنگ ملک عدن که خواهد برد

النَّاسَ وَقَوْلُهُ فَأَدْلِجِي وَاَقْوِبِي وَاَسْيِدِي الْاِدْلَاجُ اَنْ تَسِيرَ

مردم را ادلاج رفتن

اللَّيْلَ كُلَّهُ وَالِاسْمُ مِنْهُ الدُّلْجَةُ بِفَتْحِ الدَّالِ وَالِادْلَاجُ بِالتَّشْدِيدِ

در شب تمام ست واسم ازو دلجه بفتح دال وادلاج بتشدید

اَنْ تَسِيرَ مِنْ اٰخِرِهِ وَالِاسْمُ مِنْهُ الدُّلْجَةُ بِضَمِّ الدَّالِ وَقِيلَ اِنَّ الدُّلْجَةَ

رفتن از پایان شب واسم ازان دلجه است بضمه دال وگفته شد که دلجه

بِفَتْحِ الدَّالِ وَضَمِّهَا بِمَعْنًى وَاحِدٍ وَالتَّاْوِيبُ سَيْرُ النَّهَارِ وَحْدَهُ وَالْاِسْآدُ

بفتح دال وضم آن یک معنی ست وتادیب رفتن روز ست فقط واساد

اَنْ تَسِيرَ لَيْلًا وَنَهَارًا وَالنَّشْءُ اَنْ تَشْرَبَ دُونَ الرِّيِّ وَقَوْلُهُ فَاَخَذَهُمْ

رفتن شبانه روز ست ونشء آب نوشیدن بے آنکه سیراب شود

مَا قَدَّمَ وَمَا حَدَثَ يُقَالُ ذٰلِكَ لِمَنْ يَسْتَوْلِي عَلَيْهِ الْهُمُومُ وَتَتَلَاعَبُ

گفته میشود آن درحق کسیکه چیره شود بر او اندوهها ومغلوب کند

بِهِ وَالدَّالُ مِنْ حَدَثَ تُضَمُّ فِي هٰذَا الْمَوْضِعِ وَحْدَهُ لِيُوَافِقَ لَفْظُهَا لَفْظَ

او را او دال از لفظ حدث ضمه داده میشود درینجا فقط برای سازوارے لفظ او لفظ

قَدَّمَ فَاِنْ اُفْرِدَ حَدَثَ عَنْ قَدَمَ وَجَبَ فَتْحُ الدَّالِ مِنْ حَدَثَ وَمِنْهُ

قدم پس اگر جدا کرده شود حدث از قدم واجب بود فتحه دال از حدث واز انست

له این حدیث که از زبان امام حسن علیه السلام بروایت ابوهریره آنحضرت با امام حسن علیه السلام بود مکتوب اصلعم بر آمده بنا بر ملاطفت نانای حضرت با امام حسن علیه السلام بود که آنحضرت با او مزاح میکرد و او را میدوانید تا آنکه او مرا بر کتف خود گرفت و میدوانید و میگفت نعم الجمل جملک یا جمل

قولهم هنانى ومرانى بحذف الالف من امرأنى اذا ذكر مع هنانى فان

قول ایشان هنانی ومرانی بحذف الف امرأنی هرگاه ذکر کرده شود با هنانی واگر

افرد له وجب ان تقول امرانى الشئ وكذلك يقولون رجس نجس فيكسرون

جدا کنی آنرا واجب ست اینکه گوئی امرانی الشئ وهمچنین میگویند رجس نجس پس کسره میدهند

النون من نجس ويسكنون الجيم ليزاوج لفظة رجس فان اردت قيل نجس

نون را از لفظ نجس وساکن میکنند جیم را تا موافق گردد لفظ رجس پس اگر جدا آورده شود گفته آید نجس

بفتح النون والجيم كما قال الله تعالى انما المشركون نجس وقوله اذهبنا

بفتح نون وجیم چنانچه فرموده است خدای تعالی جز این نیست که مشرکان ناپاکند

تحت كل كوكب هذا مثل يضرب لمن يختلف فى السفر ارآؤهم وتتباين سبلهم

این مثل ست که ذکر میکنند در حق کسانیکه مختلف شوند در سفر رایهای ایشان واز یکدیگر دور شوند راههای

المقامة الخامسة والاربعون الرملية حكى الحارث بن همام قال كنت

مقامه پنجم وچهلم مشهور برملیه حکایت کرد حارث پسر همام گفت یاد

اخذت عن اولى النجاريب ان السفر آية الاماجيب فما زال الجوب كل منوفة فاتحم كل مخوفة

گرفته بودم از خداوندان تجربها که هر آئینه سفر آیتیست از شگفتیها پس همیشه قطع میکردم هر بیابان را ودر می آمدم هر جای ترسناک را

حتى اجتليت كل طرفة فمن احسن ما لحنه واغرب ما استملحته انى حضرت قاضى الرملة

تا آنکه دیدم هر چیز طرفه گفت از پسندیده ترین چیزیکه دیدم اورا وغریبترین چیزیکه عکمین دانستم آنرا غیبت که هر آئینه حاضر شدم قاضی

وكان من ارباب الدولة والصولة وقد ترافع اليه فى بال وذات جمال فاسمال لهم الشيخ

ودیدم او را از خداوندان دولت وحمله وتحقیق مرافعه کرده بود بسوی او پیرے در جامه کهنه وزن خوبرو در جامه کهنه پس تصدی کرد پیر

بالكلام وتبيان المرام فمنعته الفتاة من الافصاح وحسانه عن الباح ثم نصت عنها

بسخن گفتن وبهویدا کردن مقصد پس باز داشت اورا زن جوان از اظهار مطلب او واندرا از آواز کردن باز در کزان از خود

فضلة الوشاح وانشدت بلسان السليطة الوقاح شعرا فاضى الرملة يا ذا الذى

پارچه چادر را وخواند بزبان زن دراز زبان بے شرم ای قاضی رمله ای کسیکه

فِي يَدِكَ التَّمْرَةُ وَالْجَمْرَةُ ۞ إِلَيْكَ أَشْكُو جَوْرَ بَعْلِ الَّذِي لَمْ يَحُجَّ الْبَيْتَ سَوِّي

در دست او خرما و آتش ست ۞ سوی تو گله میکنم ستم شوہر خود را که حج نکرده است کعبه را بیستر

مَرَّةً ۞ وَلِيَتُهُ لَمَّا قَضَى نُسُكَهُ ۞ وَخَفَّ ظَهْرًا إِذْ رَمَى الْجَمْرَةَ ۞ كَانَ عَلَى

کمر تبه ۞ وکاش او هرگاه اداکرد عبادت خود را ۞ و سبک شد از پشت هرگاه انداخت سنگریزه ۞ بودی بر

رَأْيِ أَبِي يُوسُفَ ۞ فِي صِلَةِ الْحَجَّةِ بِالْعُمْرَةِ ۞ هٰذَا عَلَيَّ آبِيًّا مُدَّ ضَمَّنِي

رای امام ابو یوسف ۞ در پیوستگی نمودن حجة باعمره ۞ امیست جال و علاوه آنکه هر آئینه از زمانیکه همنشین گیر دمرا

إِلَيْهِ لَمْ أَعْصِ لَهُ أَمْرَهُ ۞ تَمْرُهُ أَمَا أُلْفَةً حُلْوَةً ۞ تُرْضِي وَإِمَّا فُرْقَةً

بسوی خود سرکشی نکردم حکم او را ۞ پس فرمان ده او را یا از محبت شیرین ۞ که خشنود گرداند و یا از جدائی

مُرَّةً ۞ مِنْ قَبْلِ أَنْ أَخْلَعَ ثَوْبَ الْحَيَا ۞ فِي طَاعَةِ الشَّيْخِ أَبِي مُرَّةَ ۞ فَقَالَ

تلخ ۞ پیش از آنکه دور کنم جامهٔ شرم را ۞ در فرمانبری پیر که شیطانست ۞ پس گفت

لِيَ الْقَاضِي قَدْ سَمِعْتُ مَا عَزَتْكَ إِلَيْهِ وَنَوَّعَدَتْكَ عَلَيْهِ فَجَانِبْ مَا

او را قاضی هرآئنه شنیدی انچه نسبت کرد ترا السواد و ترسانید ترا بران پس کناره کن انچه

عَرَّكَ وَحَاذِرْ أَنْ تُفَارِكَ وَتُمَارِكَ فَجَثَا الشَّيْخُ عَلَى ثِقَافِهِ وَفَجَرَ

عیب کرد ترا و بترس از نیکه دشمن دانسته شود و جنگ کرده شود ۞ پس نشست پیر بر زانوهای خود و روان کرد

يَنْبُوعَ ثَقَافِهِ وَقَالَ نَظْمٌ اسْمَعْ عَدَاكَ اللّٰهُ مَا تَفْعَلُ امْرُؤٌ يُوضِحُ فِيمَا

چشمهٔ کلام خود را و گفت بشنو تجاوز کند ترا بگفتن سخن مرد را که هویدا میکند ترا در چیزیکه

لَا بِهَا عُذْرَهُ ۞ وَاللّٰهِ مَا أَعْرَضْتُ عَنْهَا قِلًى وَلَا هَوَايَ قَضَى نَذْرَهُ ۞

بیشک نداخت او را عذر آنرا ۞ بخدا کرد و نکرد انیدم از و از عداوت ۞ و نه از نیکه محبت دل من ادا کرد بپیمان خود را ۞

وَإِنَّمَا الدَّهْرُ عَمَلٌ صَرْفُهُ ۞ فَأَيْنَ تَرَى اللَّذَّةَ وَالذِّرْوَةَ ۞ فَمَنْزِلِي قَفْرٌ كَمَا

و جز این نیست که زمانه از حد گذشت گردش او ۞ پس کو از ما مرو را ندیدرا و مورچه را ۞ پس خانه من خالی ست چنانکه

جِيدُهَا عُطْلٌ مِنَ الْخَرْعَةِ وَالشَّذْرَةِ ۞ وَكُنْتُ مِنْ قَبْلُ أَرَى فِي

گردن او بیکار ست ۞ از زیور و زر و بودم پیش ازین که میدیدم در

الهوى + ودينه راى بنى عذره + فمذ نبا الدهر هجرات الدمى هجرا ان
عشق + وطريقه او خرد واندیشه بنی عذره + پس از زمانیکه بسازنکرد زمانه گذاشتم زنان خوبرو را + همچو گذاشتن
عف احذ حذره + وملت عن حرتى لا دغبه + عنه ولكن اتقى
پرهیزگار گیرنده پرهیزرا + وبرگردیم اگر گشت خود نه از بی خواهشی + ازو ولیکن پرهیز میکنم
بذره + فلا تلم من هذه حاله + واعطف عليه واحتمل هذره +
تخم اورا + پس سرزنش مکن کسی راکه این حال او + ومهربانی کن برو وبرداشت کن کلام بیهوده اورا +
قال فالتطت المراة من مقاله وانتضت الحج لجدال وقالت له
گفت روایت کننده پس زبانه کشید زن از گفتار خود وبرکشید دلیلها را برای خصومت او وگفت اورا
ويلك يا مرقعان يا من هو لا طعام ولا طعان انضيق بالولد ذرعا
وای ترا ای احمق ای کسیکه او نه کریم ونه طعام دهنده است ونه نیزه زننده آیا تنگ میشوی بفرزند اندر دل
ولكل كولة مرعى لقد ضل سهمك وخطاء سهمك وسفهت نفسك
حال آنکه هرخورنده را چراگاه است هرآئینه راه گم کرد دانش تو وخطا کرد تیر تو وبیخرد شد نفس تو
وشقيت بك عرسك فقال لها القاضي اما انت فلو جادلت
وبدبخت شد سبب تو زن تو پس گفت اورا قاضی مگر تو اگر خصومت میکنی
الخنساء لاثنت عنك خرساء واما هو فان كان صدق في زعمه
یا مسماة خنساء هرآئینه برگردد از تو گنگ ولیکن او پس اگر راست باشد در دعوی خود
ودعوى عدمه فله في هم قبقبه ما يشغله عن ذبذبه فاطرقت
ودعوی ناداری خود پس مراورا در اندوه شکم خود چیزیست که باز میدارد اورا از نیزه او پس سر فرو افگند
تنظر زنادا او لا ترجع حوارا حتى قلنا قد راجعها الخفرا وحاق
بحالیکه میدیدیم برگشتن او باز نمیگردانید کلام را تا آنکه گفتیم هرآئینه برگشته آمد اورا حیا یا غالب شد
بها الظفر فقال لها الشيخ نعسالك ان زخرفت او كتمت ما عرفت
اورا افروزمندی شهر پس گفت اورا پیر هلاکی باد مر ترا اگر آراسته کنی سخن را یا پنهان داری چیزیرا که شناختی

فَقَالَتْ وَيْحَكَ وَهَلْ بَعْدَ المَنَافِرَةِ لَكُمْ أَوْ بَقِيَ لَنَا عَلَى سِرٍّ خَتْمٌ وَمَا

پس گفت زن وای بر تو وآیا هست پس از محاکمت نهفتن یا باقی ماند برای ما بر راز مهرے ونیست

فِينَا إِلَّا مَنْ صَدَقَ وَهْتَكَ صَوْنَهُ إِذْ نَطَقَ فَلَيْتَنَا لَاقَيْنَا الْبُكْمَ وَلَمْ

درما مگر کسیکه راست گفت ودریده پرده حفظ خود چون سخن گفت پس کاش ما هر ائینه می چسپیدیم گنگے را و

نَلْقَ الْحَكَمَ ثُمَّ الْتَفَتَ بِوِسَاحِهَا وَتَبَاكَتْ لِاقْتِضَاحِهَا وَجَعَلَ الْقَاضِي

نمیدیدیم حاکم را باز در پیچید بجامه خود وگریه ساخت سبب رسوائی خود وآغاز کرد قاضی

يَعْجَبُ مِنْ خَطِيهَا وَيَعْجَبُ وَيَلُومُ الدَّهْرَ لَهُمَا وَيُؤَنِّبُ ثُمَّ أَحْضَرَ

که شگفت میکرد از حال هر دو و شگفت می آورد دیگر انرا وسرزنش مینمود روزگار را برای هر دو وملامت میکرد باز حاضر آورد و

مِنَ الْوَرَقِ أَلْفَيْنِ وَقَالَ ارْضِيَا بِهِمَا الْجَوْفَيْنِ وَعَاصِبَا النَّازِعَ

از سیم مضروب دو هزار وگفت خوشنود کنید با هر دو شکم وفرج را ونا فرمانے کنید کسی را که جدائے او فساد افکند

بَيْنَ الْأَلْفَيْنِ فَشَكَرَاهُ عَلَى حُسْنِ السَّرَاحِ وَانْطَلَقَا وَهُمَا كَالْمَاءِ

میانه دو دوست پس هر دو سپاس گفتند قاضی را بر نکوئی برگردیدن ورفتند بحالیکه هر دو همچو آب

وَالرَّاحِ وَطَفِقَ الْقَاضِي بَعْدَ مَسْرَحِهِمَا وَنَدَابِيَ شَبَحَيْهِمَا يُثْنِي عَلَى

وشراب بودند وآغاز کرد قاضی پس از برگردیدن هر دو دور شدن کالبد هر دو که ستایش میکرد بر

أَدِيهِمَا وَيَقُولُ هَلْ مِنْ عَارِفٍ بِهِمَا فَقَالَ لَهُ عَيْنُ أَعْوَانِهِ وَخَالِصَةُ

علم ودانش هر دو ومیگفت آیا کسے هست داننده آن هر دو پس گفت او را بهترین یاران او وگزیده ترین

خُلَصَانِهِ أَمَّا الشَّيْخُ فَالسَّرُوجِيُّ الْمَشْهُودُ بِفَضْلِهِ وَأَمَّا الْمَرْأَةُ

دوستان او لیکن پیر پس ابو زید سروجی ست گواهی داده شده بر بزرگی او ولیکن زن

فَقَعِيدَةُ رَحْلِهِ وَأَمَّا تَحَاكُمُهُمَا فَمَكِيدَةٌ مِنْ فِعْلِهِ وَاحْبُولَةٌ مِنْ

پس وجه دهنشین اوست ولیکن خصومت پیش حاکم بردن هر دو پس فریب ست از کردار او ودامیست از

حَبَائِلِ حِيَلِهِ فَاحْفَظِ الْقَاضِي مَا سَمِعَ وَتَلَهَّفَ كَيْفَ خُدِعَ ثُمَّ

دامهای مکر او پس بخشم آورد قاضی را چیزیکه شنید ونادم گردید که چگونه مکر کرده شد بر

قَالَ لِلْوَاشِي بِهِمَا قُمْ فَرُدْهُمَا ثُمَّ اقْصِدْهُمَا وَصِدْهُمَا كَنَهْضَةِ مُذْرِيَةٍ

گفت بخبر دهنده از هر دو برخیز و بجو هر دو را باز آهنگ کن هر دو را و شکار کن هر دو را پس خاست بجالیکه میجنبانید هر دو کنار

ثُمَّ مَادَ يَضْرِبُ اَصْدَرِيَهْ فَقَالَ لَهُ الْقَاضِي اَظْهِرْنَا عَلَى مَا نَبَتْ وَلَا

و پس باز آمد بجالیکه میزد هر دو شانهٔ خود را پس گفت او را قاضی آگاه کن ما را در چیزیکه بیرون آورده

تُخْفِ عَنَّا مَا اسْتَخْبَتْ فَقَالَ مَا زِلْتُ اَسْتَقْرِي الطُّرُقَ وَاسْتَفْتِحُ

و پنهان مکن از ما چیزیرا که یافتی آنرا خبیث پس گفت همواره میجستم راههارا و گشادن میخواستم

الْعُلُقَ اِلَى اَنْ اَدْرَكْتُهُمَا مُصْحِرَيْنِ وَقَدْ ذَمَّا مَطِيَّ الْبَيْنِ فَرَغِيثُهُمَا

درهای بسته را تا آنکه دریافتم آن هر دو را که رونده بودند بصحرا و مهار بسته بودند مرکب فراق را پس رحمت آوردم هر دو را

فِي الْعِلَلِ وَكَفَلْتُ لَهُمَا بِنَيْلِ الْاَمَلِ فَاشْرَبَ قَلْبُ الشَّيْخِ اَنْ يَيْاَسَ وَقَالَ

در عطا و دوباره دوستی کردم هر دو را بر سیدن امید و حاجت پس انداخته شد در دل پیر اینکه نومید باشد از عطا و گفت

اَلْفِرَاقُ بِقُرَابِ الْبَيْنِ وَقَالَتْ هِيَ بَلِ الْعُودُ اَحْمَدُ وَالْفُرْقَةُ يَكْمَدُ

گرفتن باچیز اندک نزدیک زیرکست و گفت آن زن بلکه باز گشتن نیکوترست و بسیار ترسنده اند و گمین میشود

فَلَمَّا تَبَيَّنَ الشَّيْخُ سَفَهَ دَائِهَا وَغَرَارَ اجْتِرَائِهَا اَمْسَكَ ذَلَاذِلَ لَهَا

پس چون دانست پیر سبکی عقل او را و خطر و دلیری او را گرفت دامنهای او را

ثُمَّ اَنْشَا يَقُولُ لَهَا نَظْمُ دُونَكِ نَصِّي فَاقْتَفِي سُبُلَهْ ۞ وَاغْنِي عَنِ

باز آغاز کرد که میگفت او را بگیر تو پند مرا پس پیروی کن راههای او را ۞ و بی نیاز شو از

اَلتَّفْصِيلِ بِالْجُمْلَهْ ۞ طِيرِي مَتَى نَفَرَتْ عَنْ نَخْلَهْ ۞ وَطَلِّقِيهَا بَتَّهْ بَتْلَهْ ۞

تفصیل بجمل پرواز کن هرگاه خوردی از بار خرما و بگذار او را بریدنی وجدا کردنی

وَحَاذِرِي الْعَوْدَ اِلَيْهَا وَلَوْ ۞ سَبَّلَهَا نَاطُورُهَا الْاَبَلَهْ ۞ فَخَيْرُ مَا لِلصِّ اَنْ لَا

و بترس از باز گشتن بسوی او اگرچه ۞ مباح کند آنرا نگهبان او که بی خرد است ۞ پس نیکترین چیز که برای دزد است

يُرَى ۞ بِبُقْعَةٍ فِيهَا لَهُ عَمَلْ ۞ ثُمَّ قَالَ لِي لَقَدْ عَنِيتَ فِيمَا وُلِّيتَ فَارْجِعْ

نادیده شود در خانه که در او کرده باشد یعنی زدی است باز گفت بمن هر آئینه رنج داده شدی در کار یکه سپرده کرده شدی پس باز گرد

مِنْ حَيْثُ جِئْتَ وَقُلْ لِمُرْسِلِكَ إِنْ شِئْتَ لَظَمْ رُوَيْدَكَ لَا تُعْقِبْ جَمِيلَكَ
از جائیکہ آمدی وبگو فرستندۂ خود را اگر بخواہی بگذار و آہستہ شو مگردان پس کردار نیک خود

بِالْأَذَى ۔ فَتُضْحِيَ وَاشِلَ الْمَالِ وَالْجَدِّ مُضَيِّعٍ ۔ وَلَا تَتَعَصَّبْ مِنْ تُرَيْدُ سَائِلَ
رنج را ۔ پس باشی کنی بحالیکہ جمع مال و ستایش پراگندہ ست ۔ و نجنبم میا از دروغ گفتن خواہندہ

فَمَا هُوَ فِي صَوْغِ اللِّسَانِ بِمُبْتَدِعٍ ۔ وَإِنْ تَكُ قَدْ سَاءَتْكَ مِنِّي خَدِيعَةٌ
دلیل و نیست فی سخنگوی ۔ زبان نشین کار کشندہ ۔ و اگر ہستی کہ ہر آئینہ اندوہگین کرد ترا از من فریب

فَقَبْلَكَ شَيَّعَ الْأَشْعَرِيِّينَ قَدْ خَدَعَ ۔ فَقَالَ لَهُ الْقَاضِي قَاتَلَكَ اللَّهُ فَمَا أَحْسَنَ
پیش از تو پیر اشعریان ۔ مرا آئینہ کردہ شدہ ۔ پس گفت او را قاضی بکشد او را خدا پس چہ نیکوست

شَجْوَهُ فَامَلَّ فَتُونَهُ ثُمَّ إِنَّهُ أَصْحَبَ لَابِكَهُ بُرَدَيْنِ وَصُرَّةً مِنَ الْعَيْنِ وَ
سخنہائے رنگا رنگ او ۔ چہ نیرین ست روشنای او باز دید ستیکہ او ہمراہ کرد جوینده خود را دو چادر و ہمیانی از زر پس

قَالَ لَهُ سِرْ سَيْرَ مَنْ لَا يَرَى الِالْتِفَاتَ إِلَى أَنْ تَرَى الشَّيْخَ وَالْفَتَاةَ فَسَلَّ
گفت قاضی او را برو ہمچو رفتن کسیکہ نمیند یشید برگشتن نگریستن را تا آنکہ بینی شیخ را و زن او را پس ترکن

يَدَيْهَا بِهَذَا الْحَيَاءِ وَبَيِّنْ لَهُمَا أَنَّخَذَاعِيَ لِلْأَدْيَاءِ قَالَ الرَّاوِي فَلَمَّا رَ
دست ہر دو را باین عطا و بیان کن ہر دو را فریب خوردن من ہای دانشمندان گفت راوی ۔ پس ندیدم

فِي الْإِغْتِرَابِ كَهَذَا الْعُجَابِ وَلَا سَمِعْتُ بِمِثْلِهِ مِمَّنْ جَالَ وَجَابَ
در سفر کردن ہمچو این امر شگفت ۔ و نشنیدم مانند آن از کسیکہ آمد و رفت کرد در زمین و قطع نمود

المقامة السادسة والاربعون المحمصية

مقامۂ چہل و ششم مشہور بمحمصیہ

حَدَّثَ الْحَارِثُ بْنُ هَمَّامٍ قَالَ نَزَعَ بِي إِلَى حَلَبٍ شَوْقٌ غَلَبَ وَطَلَبٌ يَالَمَنِ
حدیث کرد حارث پسر ہمام گفت ۔ رو مند کرد مرا بسوی شہر حلب شوقیکہ چیرہ شد و طلب چہ شگفت

طَلَبَ وَكُنْتُ يَوْمَئِذٍ خَفِيفَ الْحَاذِ حَيْثُ النَّفَاذِ فَاخْذَتُ أُهْبَةَ
طلب و بودم دران زمان سبکیکہ انک عیال و سبکدوش زود گذرنده در کارہائے خود پس گرفتم ساز

الحاذ الظہر ۱۲ علوی رحمۃ اللہ علیہ ۔

السَّابِرَ وَخَفَقَتْ نَحْوَهَا خُفُوقَ الطَّيْرِ وَلَمَّا زَلْ مُذْ حَلَلْتُ رُبُوعَهَا وَارْتَبَعْتُ
رفتن و شتاب رفتم بسوی آن هیچو شتاب دی پرنده و همیشه بودم از زمانیکه فرود آمدم در خانهای او و خواهنده شدم
رَبِيعَهَا أُفَانِي الْأَيَّامِ فِيمَا يَشْفِي الْغَرَامَ وَيُرْوِي الْأَوَامَ إِلَى أَنْ اقْتَصَرَ
بهار او را میگذرانیدم روزها را در چیزیکه شفا بخشد عشق را و سیراب کند تشنگی را تا آنکه باز ماند
الْقَلْبُ عَنْ وَلُوعِهِ وَاسْتَطَارَ غُرَابُ الْبَيْنِ بَعْدَ وُقُوعِهِ فَأَغْرَانِي
دل او از شیفتگی او و پرید و منتشر شد زاغ فراق پس از فرود آمدن او پس بر انگیخت مرا
الْبَالُ الْخَلِيُّ وَالْمَرَحُ الْحُلْوُ بِأَنْ أَقْصِدَ حِمْصَ لِاصْطَافِ بِبُقْعَتِهَا
اندیشه دل خالی از اندوه و نشاط شیرین باینکه آهنگ کنم شهر حمص را تا در گرما بمانم در پارهٔ زمین وی
وَأُسَيِّرَ رَقَاعَةَ أَهْلِ رُقْعَتِهَا فَأَسْرَعَتْ إِلَيْهَا إِسْرَاعَ النَّجْمِ
و بیازمایم حماقت خداوندان زمین او پس زود رفتم بسوی آن شهر هیچو زود رفتن ستاره
إِذَا انْقَضَّ لِلرَّجْمِ فَلَمَّا خَيَّمْتُ بِرُسُومِهَا وَجَدْتُ رَوْحَ
هرگاه منتشر شود برای رجم شیاطین پس هرگاه خیمه بر پا کردم نشانهای او و یافتم بوی
نَسِيمِهَا أَلْمَحَ طَرْفِي شَيْخًا قَدْ أَقْبَلَ هَرِيرَةً وَدَبَرَ غَرِيرَةً وَعِنْدَهُ عِشْرَةٌ صِبْيَانٌ
باد نرم او را اگر گیست چشم من پیر را که پیش آمده بود بدرخوئی او و پشت داده بود جوانی او و نزدیک او ده کودک بودند
صِنْوَانٌ وَغَيْرُ صِنْوَانٍ فَطَاوَعْتُنِي فِي قَصْدِهِ الْحِرْصُ لِأُخْبِرَهُ بِأَدْبَارِ حِمْصَ
برادران پدری و برادران غیر پدری پس فرمان بردم در آهنگ او رغبت را تا بیازمایم با او دانشمندان شهر حمص را
فَبِئْسَ بِي حِينَ وَافَيْتُهُ وَحَيَّا بِأَحْسَنَ مِمَّا حَيَّيْتُهُ فَجَلَسْتُ إِلَيْهِ لِأَبْلُوَ جَنَى
پس تازه ساخت مرا وقتیکه رسیدم من او را و سلام گفت باینکو ترین رد سلامیکه سلام گفتم او را پس نشستم نزد او تا بیازمایم میوهٔ
نُطْقِهِ وَاكْتَنَهَ كُنْهَ حُمْقِهِ فَمَا لَبِثَ أَنْ أَشَارَ بِعُصَيَّتِهِ إِلَى كَبِيرِ صِبْيَتِهِ
کلام او و دریابم و برسم حقیقت بیخردی او را پس در نگ نکرد اینکه اشارت کرد بچوب دستی خود بسوی بزرگترین کودکان خود
وَقَالَ لَهُ أَنْشِدِ الْأَبْيَاتِ الْعَوَاطِلَ وَاحْذَرْ أَنْ تُمَاطِلَ فَجَثَا جُثُوَّةَ لَيْثٍ
و گفت او را بخوان بیتهای بی نقطه را و پرهیز از اینکه درنگ کنی بجا آوردن پس بنشست هیچو نشستن شیر

وَانشَدَ مِن غَيرِ رَيثٍ نَظماً اَعَدَّ لِحُسَّادِكَ حَدَّ السِّلاحِ مُوَادِدِ الاَمَلِ

وخواند بے درنگ　　آمادہ ساز برای حاسدان خود تیزی سلاح را ✦ و در آر امیدوار را

وِردَ السَّمَاحِ ✦ فَصَارِمِ اللّٰهوِ وَصِلَ لَهَا ✦ وَاَعمِلِ الكُومَ وَسُمِ الرِّمَاحِ ✦ وَاسعَ

بخشندگی وجود ✦　　وقطع کن بازیچہ را و پیوستن زن را ✦ و مہیا کن ناقہا را و گندم گون تیر ہا را ✦ و کوشش کن

لِاِدرَاكِ مَحَلِّ سَمَا ✦ عِمَادُهُ لَا لِاِدِّبَاعِ المِرَاحِ ✦ وَاللّٰهِ مَا السُّؤدُدُ حُسنُ

برای در یافتن جای کہ بلندست ✦ ستون او نہ برای پوشیدن زرہ نشاط ✦ بخدا نیست　　سرداری نوشیدن

الطِّلَا ✦ وَلَا مُرَادُ الحَمدِ رَودُ رَدَاحِ ✦ وَاهًا لِحُرٍّ وَاسِعٍ صَدرُهُ ✦ وَهَمُّهُ

شراب ✦ و نہ راہ ستایش ستدن جوان گران سرین عجب ست ✦ برای مرد آزاد یکہ سینۂ او کشادہ است ✦ و قصد او

مَا سَرَّ اَهلَ الصَّلَاحِ ✦ مَوِيدُهُ حُلوٌ لِسُوَالِهِ ✦ وَمَالُهُ مَا سَاَلُوهُ مُبَاحٌ ✦

در چیزیست کہ شاد کند خداوندان نکوئی را ✦ چشمۂ او شیرینست برای خواہندگان ✦ و مال او تا آنکہ سوال کنند او را مباح ست ✦

مَا اَسمَعَ الاَمِلَ رَدًّا وَلَا ✦ مَا طَلَّهُ وَالمُطلُ لُؤمٌ صُرَاحٌ ✦ وَلَا اَطَاعَ اللّٰهوَ

شنوانید امیدوار را باز گردانیدن نہ ✦ در نگ کردن او را و در نگ و تأنی و بخل ظاہرست ✦ و نہ فرمان بری کرد بازیچہ را

لَمَّا دَعَا ✦ وَلَا كَسَا رَاحَاتِهِ كَاسَ رَاحٍ ✦ سَوَّدَهُ اِصلَاحُهُ سِرَّهُ ✦ وَرَدَّعَهُ

ہرگاہ خواند ✦ و نہ پوشانید کف دست خود را پیالۂ ✦ سردار کرد او را بپیراستن او و باطن خود را و راند او را و دور کرد دانش

اَهوَاءَهُ وَالطِّيَاحُ ✦ وَحَصَّلَ المَدحَ لَهُ عِلمُهُ ✦ مَا مُهِرَ العُودُ مَهُورَ

خواہشہا خود را و نگریستن را بامور بد و حاصل گردانیدن ستایش را ہمی او دانش او ✦ کابین نکرد شدند زنان یک چشم ہیچ کابین

الصِّحَاحِ ✦ فَقَالَ لَهُ اَحسَنتَ يَا دُبَيرَ يَا رَاسَ الدَّبِيرِ ثُمَّ قَالَ لِتِلوِهِ المُشتَبِهِ

تندرستان ✦　　پس گفت او را نیکو خواندی ای ماہ　　ای سر حلقۂ یاران پستر گفت کسے را کہ پس او مانند

بِصِنوِهِ اُدنُ يَا نُوَيرَةُ يَا قَمَرَ الدُّوَيرَةِ قَد نَاَ وَلَم يَتَبَاطَ حَتّٰى حَلَّ مِنهُ

یا برادر خود بود نزدیک شو ای آنس (ای) ماہ حلقہ پس نزدیک آمد و در نگ نکرد　　تا آنکہ فرود آمد از او

مَقعَدَ المُعَاطِي ✦ فَقَالَ لَهُ اَجِل لِلاَبيَاتِ العَرَائِسِ وَاِن لَم تَكُن نَفَائِسَ فَبَرِّي

جای عطا دادہ شدہ ✦　　پس گفت او را ظاہر کن بیتہای کہ زنان نو خواستہ باشند اگرچہ نباشند گرانمایگان پس ترا شید

القلم وقطّ ◦ ثمّ احتجر اللوح وخطّ نظم فتنتني فجننتني تجنّى ◦ بتجنّ يفتنّ عبّ

قلم را و قط زد از کنار نهلو تخته را و نوشت وقتنه انداخت مرا این مجنون کرد مرا سماه تجنّی ◦ بنازگی می آید بر دشتها بعد

تجنّى ◦ شغفتني بجفن ظبي غضيض ◦ غنج يقتضي تعيّض حبي غشيتني

دمحو گناه ◦ وشیفته کرد مرا بایک چشم آهو که فرو خوابیده است ◦ وبناز یکه میخواهد سیلاب اشکهای من ◦ ناگاه فرا گرفت مرا

بزينتين فشغفتني بزيّ ليّف بين تثنّى فطنّيت بتحتبي فيحرني بنفث ليثفي

بدو آرایش پس لاغر کرد مرا با پیکر نیکو از لباس که ظاهر میشد میانه فراميدن ◦ پس گمان بردم که گزنده مرا این بلا داخل در

فخيّب ظني ثبتت في غشّ جيب بتزيّن خبيث يبغي تشفّي ضغن ◦ فترت في

پس نومید کرده شد گمان من ثابت کرد در من مکر دل را با آرایش پلید یکه میخواهد شفای کینه او با من پس برجست در

تجنّي فتنتني ◦ بنشيج ليثجي بفنّ فنّ ◦ فلمّا نظر الشيخ الى ما حبّره ◦ وتصفح

کناره کشتی از من پس بانگ گردانید مرا و آواز گریه که اندوهگین میکند گونا گون اندوه ◦ پس چون دید پیر چیزیرا که آراست آنرا و بتامل نگریست

ما زبره ◦ قال له بورك فيك من طلاء كما بورك في لاء ◦ ثمّ هتف اقرب

چیزیرا که نوشت آنرا گفت او را برکت داده شود در تو از آهو چنانکه برکت داده شد در زیتون باز آوا زداد نزدیک شو

يا قطرب فاقترب منه فحكى بنجم دجيه او تمثال دمية فقال له ارقم

ای قطرب پس نزدیک شد از جوانیکه مانند بود ستاره تاریکی را یا پیکر سنگ مرمر را پس گفت او را بنویس

الابيات الاخياف وتجنّب الخلاف فاخذ القلم ورقم نظم اسمح فبت

بیتهای مختلف وکناره کن مخالفت را ◦ پس گرفت قلم را و نوشت بخشش کن پس آشکار کردیم

السماح زين ◦ ولا تخب املا تضيّف ◦ ولا تجز ردّ ذي سؤال ◦ فمن امّ في

بخشش آرایش ست ◦ ونومید مکن امیدوار یرا که مهمان شود ◦ ورد وامدار باز گردانیدن خجل هنده را ◦ زشت آرد و یا در

السؤال خفّف ◦ ولا تظنّ الدهور تبقي ◦ مال ضنين ولو تقشّف

خواستن تخفیف دهکه کرد ◦ وگمان مبر روزگار رها را که باقی دارد ◦ مال بخیل را اگرچه تنگ چشم وقانع باشد

واحلم فحفن الكرام يفضي ◦ وصدرهم في العطاء ينفسف ◦ ولا تخن

وبردباری اختیار کن پس لابد بزرگان غلطت ای در گذر کند ◦ وسینه ایشان در بخشش واسع وپهناست ◦ وخیانت مکن

عَهْدَ ذِي وِدَادٍ ۔ ثَبِّتْ وَلَا تَبِعْ مَا تَرِيفُ ۔ ثُمَّ قَالَ لَهُ لَا شَلَّتْ يَدَاكَ ۔

پیمان خداوند دوستی ۔ استوار را و مجو انچہ ناخوش شد ۔ باز گفت اورا خشک مشو او ہر دو دست تو ۔

وَلَا كَلَّتْ مُدَاكَ ۔ ثُمَّ نَادَى يَا غَشَمْشَمُ يَا عَطَرْمِسَمُ فَلَبَّاهُ غُلَامٌ

وکند نکرد او دستہای تو باز آواز داد کہ اے دلیر ای عطرسماۃ منشم پس لبیک گفت اورا کودکے

كَدُرَّةِ غَوَّاصٍ ۔ أَوْ جُؤْذَرٍ قَنَّاصٍ ۔ فَقَالَ لَهُ اكْتُبِ الْأَبْيَاتِ لِلْمَتَايِمِ وَلَا تَكْتُمْ

ہمچو مروارید غوطہ خور یا گوزن بچہ صیاد پس گفت اورا بنویس بیتہاے دوگانہ نائیدہ و مشو

مِنَ الْمَشَائِمِ ۔ فَتَنَاوَلَ الْقَلَمَ الْمُشَقَّقَ وَكَتَبَ وَلَمْ يَتَوَقَّفْ كَنَظْمِ دُرَّيْنَتِ زَيْنَبَ

از زبونان پس گرفت خامہ استوار و آمادہ بکتابت و نوشت و توقف نکرد آراستہ کردہ شد سماۃ زینب

بِقَدٍّ يَقُدُّ ۔ وَقَدٍّ وَيَلَاهُ يُنَهْنِهُ ۔ جِيدُهَا جِيدُ هَاجِدٍ وَظَرْفٌ وَطَرْفٌ ۔

بقامتی کہ ہلاک میکند عاشق را و دلبست اورا و ای بر دسرین رگ کہ می شکند لشکر او گردن او ست ۔ و ظرافت طبع و چشم

نَاعِسٌ تَاعِسُ بَخَدٍّ يَخُدُّ ۔ قَدَّهَا قَدَّنَهَا وَتَاهَتْ وَيَاهَتْ ۔ وَاعْتَدَتْ

خواب آلود ہلاک کنندہ با تیزیکہ باز دارد ۔ از صبر قد او ہر آئینہ بلند شد و تکبر کرد و نازش نمود و بصبح در آمد

وَاعْتَدَتْ بِخَدٍّ يَخُدُّ ۔ فَارَقَتْنِي فَادَّقَتْنِي وَسَطَتْ ثُمَّ سَمَّ ۔ وَسَطَتْ ثُمَّ سَمَّ

وستم کرد بر رخسارہ کہ می شکافد دل ما را ۔ جدا شد از من پس باز داشت مرا از خواب دور شد ۔ و حملہ کرد باز ظاہر کرد

وَجِدُّ وَجِدٌّ ۔ فَلَنَتْ فُلَّيْتَ وَحَنَّتْ وَحَيَّتْ ۔ مُغْضَبًا مُغْضِيًا يَوَدُّ يَوَدُّ

اندوہ من و کوشش من در عشق ۔ پس نرم یک شد فلز گردانیدہ شدہ و ترسید و سلام کرد ۔ از خاشی بخشم آورد خشم پوشندہ کہ دوست میدارد و دوست

قَالَ فَطَفِقَ الشَّيْخُ يَتَأَمَّلُ مَا سَطَرَهُ وَيُقَلِّبُ فِيهِ نَظَرَهُ فَلَمَّا

گفت راوی پس آغاز کرد پیر کہ تیک میدید چیزیرا کہ نوشتہ بود او ۔ و میگردانید در و نظر خود را پس چون

اسْتَحْسَنَ خَطَّهُ وَاسْتَصَحَّ ضَبْطَهُ قَالَ لَهُ لَا شَلَّ عَشَرُكَ وَلَا اسْتُخْنِثَتْ

نیکو داشت نوشتہ او را و صحیح یافت شکل و نقطہ او را گفت بوخشک مبادا دہ انگشتان تو ۔ و کند مشو او خوشبوی تو

نَشَرُكَ ۔ ثُمَّ اهْتَبَّ بِفَتًى فَتَّانٍ يُسْفِرُ عَنْ أَزْهَارِ بُسْتَانٍ ۔ فَقَالَ لَهُ

باز بانگ زد بجوان فتنہ آرندہ کہ ہویدا میکرد از شگوفہاے گلستان پس گفت اورا

أُنْشِدِ الْبَيْتَيْنِ الْمُطَّرِفَيْنِ الْمُسْتَبِيَيِ الطَّرْفَيْنِ اللَّذَيْنِ اسْكَتَا كُلَّ نَاطِقٍ وَأَمَا

بخوان دو بیت که نشان کرده شده باشد هر دو طرف او دشنه باشد هر دو طرف که خاموش کنند هر سخن گورا و با امن باشند

أَنْ يُعَزِّيَا بِإِتَالِيتَ فَقَالَ لَهُ اسْمَعْ لَا وُقِرَ سَمْعُكَ وَلَا هُزِمَ جَمْعُكَ ثُمَّ أَنْشَدَ

از آنکه تعزیت کرده شوند سوم پس گفت اورا الشنوا کران مباد گوش تو و شکست داده نشود لشکر تو پس خواند

مِنْ غَيْرِ تَلَبُّثٍ وَلَا تَرَبُّثٍ نَظْمَ سِمْسِمِيَّةٍ تَحْسُنُ آثَارُهَا ✦ وَالشُّكْرُ

بے دیر و بے درنگ بوید اکن علامتے را که نیکو باشد نشانهاے او ✦ و سپاس کن

لِمَنْ أَعْطَى وَلَوْ سِمْسِمَةً ✦ وَالْمُكْرُ مِنْهَا اسْتَطَعْتَ لَا تَأْتِهِ ✦ لِيَقِفَنِّي السُّؤْدُدَ

هر کسے را که داد اگرچه کیدانه کنجد بود ✦ و فریب هر قدر که توانے میار اورا تا حاصل کنی شرف

وَالْمَكْرُمَهْ ✦ فَقَالَ لَهُ أَجِدْتَ يَا ذُغُلُولُ يَا أَبَا الْغُلُولِ ثُمَّ نَادَى ادْرَخْ

و بزرگے را ✦ پس گفت اورا نیکو آوردی ای کودک ای صاحب خیانت باز آواز داد که بوید اکن

يَا يَاسِينُ مَا يُشْكِلُ مِنْ ذَوَاتِ السِّينِ فَفُضَّ فَلَيْتَانِ وَانْشُدْ بِصَوْتٍ أَغَنَّ

ای سزاوار انچه مشتبه باشد بصاد از کلماتیکه سین داشته باشند پس بخاست و سستی نکرد و خواند بآوازیکه در وغنه بود

نَظْمَ نَفْسِ الدَّوَاةِ وَرُسِغُ الْكَفِّ مُنْبَتَّةٌ ✦ سِينَاهُمَا إِنْ هُمَا أَخْطَأَا فِي دِسَاسِ

لفظ نفس الدواة ورسغ الکف برجا نانشته شده است ✦ سین هر دو اگر آن هر دو نوشته شوند و اگر خوانده شوند

وَهَكَذَا السِّينُ فِي قَسْبٍ وَبَاسِقَةٍ ✦ وَالسَّفْحِ وَالنَّجْسِ فَاقْرَأْ وَاقْتَبِسْ قَيْسَا

وهمچنین ست سین در لفظ قسب و باسقه ✦ و سفح

وَفِي تَقَسَّسْتُ بِاللَّيْلِ الْكَلَامَ وَفِي ✦ مُسَيْطِرٍ وَشُمُوسٍ وَالتَّخِذْ جَرَسَا ✦ وَفِي

و در تقسست بالیل الکلام و در لفظ مسیطر و شموس و بگیر جرس را ازان ✦ و در

قُرَيْسٍ وَبَرْدِ فَارِسٍ ✦ تَخَذْ الصَّوَابَ مِنِّي وَكُنْ لِلْعِلْمِ مُقْتَبِسَا ✦ فَقَالَ لَهُ

قریس و برد فارس ✦ پس بگیر صواب را از من و بشو مرد دانش را فائده گیرنده پس گفت اورا که

أَحْسَنْتَ يَا نُغَيْشُ يَا صَنَّاجَةَ الْجَيْشِ ثُمَّ قَالَ ثُبْ يَا عَنْبَسَةُ وَبَيِّنِ الصَّادَاتِ

نیکو گفتے ای تیزرو ای چنگ نوازندهٔ لشکر باز گفت بجست کن ای شیر و بوید اکن صاد هاے

الملتبسة فوثب وثبة شبل مثار ثم انشد من غير عثار نظم

مشتبہ پس برجست ہمچو جستن بچہ شیر برانگیختہ شدہ باز خواند بے لغزش وخطا

يا صاد يكتب قد قبصت دراهما + بانا ملي واصخ لتستمع الخبر + و

بصاد نوشتہ میشود لفظ قد قبصت دراہما + بانا ملے ولفظ اصخ لتستمع الخبر + و

بصقت الصبق والصماخ وصبحة + والقص وهو الصدر وقمص الاثر +

لفظ بصقت الصبق والصماخ وصبحہ ولفظ قص۔ وآن بمعنی صدر ست ولفظ اقص الاثر +

وبخصت مقلته وهذي قرصة + قد ارعدت منه الفريصة للخور

ولفظ بخصت مقلتہ ولفظ ہذی قرصہ وقد ارعدت منہ الفریصۃ للخور

وقصرت هنداً اي حبست وقد دنا + فصح النصاري فهو عيد مستطر

ولفظ قصرت ہندا یعنے بند کردم اورا وہر آئینہ نزدیک شد فصح النصاری وآن عیدیست نگرانی داشتہ شدہ

وقرصته الخمر قارصة اذا + حذت اللسان وكل هذا مستطر + فقال لله دعيالك

ولفظ قرصتہ الخمر قارصۃ ہرگاہ + بگیرد زبان را بہ تیزی خود وتمام این نوشتہ شدہ است پس گفت شیخ او نگہدارد تعالی

يا بؤ فلقد اقررت عيني أما استنهض ذا جثة كالبيذق ونغشية كالسوذق

ای پسر کمن پس آئینہ خنک کردی دو چشم من باز نخواستی خواست تن داری را ہمچو پیادہ شطرنج وخداوند برجستن ہمچو شاہین

وامرها ان يقف بالمرصاد فتسير دما يجري على السين والصاد فنهض

وفرمان داد اورا اینکہ باز ایستد بنزدیکی نخواند انچہ جاری میشود بر سین وصاد پس برخاست

يسحب بردية ثم انشد مشيرا بيديه لظم ان شئت بالسين فاكتب

بحالیکہ میکشید ہر دو چادر خود را باز خواند بحالیکہ اشارت کنندہ بود ہر دو دست خود اگر نخواہی بسین پس بنویس

ما ابينه + وان تشا فهو بالصادات يكتب + مغس وقمس ومسطار

انچہ بیان میکنیم آنرا + واگر نخواہی پس آن بصاد نوشتہ شود لفظ مغس وقمس ومسطار

وملس + وسالغ وسراط الحق والسقب + المغس الوجع

وملس وسالغ وسراط الحق وسقب مغس درد

المعترض في الجوف وهو مسكن الغين والفقس فقص البيضة والمسطار
پیش آینده در شکم — وا و ساکن کرده شد غین او و فقس شکستن تخم مرغ ست — و مسطار

الخمرة المرة ويقال لها المستطارة ايضا والملمس الذي يسقط من يدك ولا تشعر به السابع
می سیار ترش مزه و گفته میشود او را مستطاره نیز و ملمس انچه افتد بغایت نرمی از دست تو و ندانی آنرا و سابع

اخر اسنان ذوات الظنف والسقب القرب نظم والسامغان وسقر والسويق
آخرین دندانها ے شتوران که سم شکافته دارند و سقب بمعنی نزدیکی و لفظ سامغان و سقر و سویق

ومسلاق وعن كل هذا تفصح الكتب السامغان جانبا الفم والمسلاق الشديد
و مسلاق + و از تمام این هویدا کننده اند کتابها + سامغان دو کرانه دهان و مسلاق سخت

الصوت ومنه قول تعالى سلقوكم بالسنة حداد فقال له احسنت يا حيفة
آواز کننده و از انست قوله تعالے سخن سخت گفتند شما را باز بانهاے تیز پس گفت او را نیکو گفتے ای کوچک

يا عين بقة ثم نادى يا داعل يا ابا زلفل فتباه فتى احسن من بيضة في روضة
ای چشم پشه باز آواز کرد اے بچه پیل ای خداوند مذبر کی پس لبیک گفت او را جوان که نیکو تر بود از تخم شتر مرغ در مرغزار

فقال له ما عقد هجاء الافعال التي اخرها حروف اعتلال فقال له اسمع لا صمت
پس گفت او را چیست که نوشتن افعالیکه پایان او حرفهاے علت باشند پس گفت او را بشنو کر نشوا د

صداك ولا سمعت عداك ثم انشد بعد ما استرشد نظم اذا الفعل عما غم عنك
صداے تو + و نشنوند + دشمنان تو + باز خواند + پس از انکه راه یافت هرگاه فعل + و زیکه پنهان شود از تو

هجاءه + فالحق بتاء الخطاب ولا تقف + فان ترقبل التاء يا فدتبه + بياء
نوشتن او + پس پیوند کن بآن تاے خطاب را و درنگ کن + پس اگر بینی پیش از تاے یا را پس نوشتن او + بیاست

والا فهو يكتب بالالف + ولا تحسب الفعل الثلاثي والذي + تعلاه والمهموز
و اگر نه پس او نوشته شود بالف + و پندار فعل ثلاثی را و فعلے را که از ان تجاوز کند مهموز را

في ذاك يختلف + فطرب الشيخ لما ادّاه ثم عوذه وفداه ثم قال هلم
له در ان مختلف شود + پس شاد شد پیر سبب چیزیکه رسانید آنرا باز معوذات خواند بر و گفت نفسی فداک باز گفت بیا و آر

يَا قَعْقَاعَ ذَا بَاقِعَةِ الْبِقَاعِ فَاقْبَلْ فَتًى أَحَسُّ مِنْ نَارِ الْقِرَى فِي عَيْنِ ابْنِ السَّرِيِّ

ای بلند آوازای مدرک جا ہا پس رو آورد جوان تیکوتر از آتش مہمانے در چشم راہ رو شب

فَقَالَ لَهُ صَدِّعْ بِتَمْيِيزِ الظَّاءِ مِنَ الضَّادِ يَنْصَدِعْ بِهِ أَكْبَادُ الْأَضْدَادِ

پس گفت اورا ہویدا کن جدا کردن ظا را از ضاد تا شگافتہ گردد بآن جگر ہا ے دشمنان را

فَاهْتَزَّ لِقَوْلِهِ وَاهْتَشَّ ثُمَّ أَنْشَدَ بِصَوْتٍ أَحَسَّ نَظْمٍ أَيُّهَا السَّائِلُ عَنِ

پس شاد شد از گفتن او و پیدا کرد کشادہ روئی باز خواند باواز درشت ای پرسندہ من از

الضَّادِ وَالظَّاءِ لِكَيْلَا تَضِلَّ الْأَلْفَاظُ إِنَّ حِفْظَ الظَّاءَاتِ يُغْنِيكَ

ضاد و ظاء، تا ضایع نکند اورا الفاظ، بدرستیکہ یاد داشتن ظا ہا بے نیاز کند ترا

فَاسْمَعْهَا اسْتِمَاعَ امْرِئٍ لَهُ اسْتِيقَاظُ هِيَ ظَمْيَاءُ وَالْمَظَالِمُ وَالْإِظْلَامُ

پس بشنو آنرا ہمچو شنیدن مردیکہ اورا بیداریست، آن الفاظ ظمیا و مظالم و اظلام ست،

وَالظُّلْمُ وَالظَّبْيُ وَاللِّحَاظُ وَالْعِظَامُ وَالظَّلِيمُ وَالظُّبَى وَالشَّيْظَمُ وَالظِّلُّ وَاللَّظَى

وظلم وظبے ولحاظست، وعظا وظلیم وظبے وشیظم وظل و لظے

وَالشَّوَاظُ وَالتَّظَنِّي وَالنَّظْمُ وَاللَّفْظُ وَالتَّقْرِيظُ وَالْقَيْظُ وَالظِّمَاءُ وَاللِّمَاظُ

وشواظ، وتظنے ولفظ ونظم وتقریظ وقیظ وظا و لماظ ست،

وَالْحَظَى وَالنَّظِيرُ وَالظَّائِرُ وَالْجَاحِظُ وَالنَّاظِرُونَ وَالْإِيقَاظُ وَالتَّشَظِّي

وحظے ونظیر وظئرست وجاحظ وناظرون وایقاظ ست، وتشظے

وَالْحَظُّ وَالظِّلْفُ وَالظَّنُوبُ وَالظَّهْرُ وَالشِّظَاظُ وَالشِّظَاظُ وَالْأَظَافِيرُ وَالْمَظْفُورُ

وحظ وظلف ست وظنوب وظہر وشظا وشظاظست، واظافیر ومظفور

وَالْحَظُورُ وَالْحَافِظُونَ وَالْإِحْفَاظُ وَالْخَظِيرَاتُ وَالْمَظَنَّةُ وَالظِّنَّةُ وَالْكَاظِمُونَ

ومحظورست وحافظون واحفاظست، وخظیرات ومظنہ وظنہ است، وکاظمون

وَالْمُغْتَاظُ وَالْوَظِيفَاتُ وَالْمَوَاظِبُ وَالْكِظَّةُ وَالِانْتِظَارُ وَالِالْتِظَاظُ

ومغتاظست، ووظیفات و مواظب وکظہ است وانتظار والتظاظست،

وَوَظِيفٌ وَظَائِعُ وَعَظِيمٌ وَظَهِيرٌ وَالْفَظٌّ وَالْاِغْلَاظُ وَنَظِيفٌ
ووظیف وظائع وعظیم ست وظہیر وفظ واغلاظ ست ونظیف
وَالظَّرْفُ وَالظَّلَفُ الظَّاهِرُ ثُمَّ الْفَظِيعُ وَالْوَعَّاظُ وَعُكَاظُ وَالظَّعْنُ وَالْمَظُّ
وظرفت وظلف ست وظاہر + باز فظیع دوعاظ ست وعکاظ وظعن ومظ
وَالْحَظَلُ وَالْقَارِظَانِ وَالْاَوْشَاظُ + الْمَظْرَمَانِ الْبَرُّ وَالْقَارِظُ جَانِي الْقَرَظِ
وحظل ست وقارظان واوشاظ ست مظ انار صحرائی وقارظ چیننده قرظ و
وَهُوَ النَّبَاتُ الْمَدْبُوغُ بِهِ وَالْاَوْشَاظُ الْاِخْلَاطُ وَالْجَمَاعَاتُ شَعْرٌ وَظِرَابُ الظِّرَانِ
آن گیاہی ست کہ پوست را بوی وباعث کنند واوشاظ مردم بہم آمیختہ مختلف وگروہہا وظراب وظران
وَالشَّظِفُ الْبَاهِظُ وَالْجَعْظَرِيُّ وَالْكَوْاظُ + الظَّرِبُ الرَّبِيُّ الصَّغَارُ وَاحِدَتُهَا
وشظف وباہظ وجعظری وکواظ ظراب پشتہائے خرد واحدا و
ظَرِبٌ وَالظِّرَانُ الْحِجَارَةُ الْمُحَدَّدَةُ وَاحِدَتُهَا ظِرَانٌ وَالْجَعْظَرِيُّ الْمُنْتَفِخُ
ظرب ست وظران سنگہای تیز ست واحد آن ظرست وجعظری آماسیدہ متکبر
بِمَا لَيْسَ عِنْدَهُ وَالْكَوْاظُ الْفَاجِرُ وَقِيلَ الْاَكُولُ الْمُحْتَالُ وَالشَّظِفُ الْيَوْسُ
بچیزیکہ نیست نزد او وکواظ بمعنے فاسق وگفتہ شد بسیار خورانندہ متکبر وشظف سختے
وَسُوءُ الْعَيْشِ نَظْمٌ وَالظَّرَابِينُ وَالْحَنَاظِبُ وَالْعُظْبُ ثُمَّ الظِّبَّانُ وَالْاَرْعَاظُ
وسوء عیش نظم وظرابین وحناظب وعظب باز ظبیان وارعاظ +
الظَّرَابِينُ جَمْعُ ظَرِبَانٍ وَهِيَ دَابَّةٌ لَا يُطَاقُ نَسْوُهَا وَتُجْمَعُ اَيْضًا عَلَى ظَرَابَى بِحَذْفِ
ظرابین جمع ظربان است وآن چارپایہ ایست کہ بردشتہ نمیشود ببوی آن وجمع کردہ می آید نیز بر ظرابی بحذف
النُّونِ وَعَلَى ظَرِبٍ وَهُوَ شَاذٌّ وَلَمْ يَجِئْ عَلَى فَعْلٍ فِي الْاَهْدَادِ وَجُلٍ جَمْعِ جَمَلٍ وَالْحَنَاظِبُ
نون وبر ظربے وآن شاذست ونیاید بروزن فعلے مگر ابن ومجلے جمع مجل بمعنے نذر وحناظب
ذُكُورُ الْحَنَافِسِ وَالْعُظْبُ ذَكَرُ الْجَرَادِ وَالظِّبَّانُ يَاسَمِينُ الْبَرِّ وَالْاَرْعَاظُ جَمْعُ رُعْظٍ
نرہائے خبر دوک وعظب و نر ملخ وظبیان یاسمین صحرائی ست وارعاظ جمع رعظ ست وآن

وهو مدخل النصل في السهم **نظم** والشناظى والدلظ واللظاب واللطباب والعنطوان
جامع در آمدن و نشاندن پیکان در تیر وشناظی والدلظ ولظاب ولطباب وعنطوان

والجنعاظ + الشناظى نواحى الجبل والدلظ الدفع واللظاب الشغب وقد تبدل الباء منه
وجنعاظ + شناظی کرانهای کوه والدلظ دور کردن واللظاب بانگ فریاد کردن وگاه بدل کرده میشود با ازان

میما وقيل ان اللظاب واللظام اسمان لسلف الرجل والعنطوان نبت واللطباب الداء
بمیم وگفته شد که هر آئینه لظاب ولظام دو اسم اند برای گذشتگان مرد وعنطوان گیاهی ست ولطباب بمعنی بیماری

يقال ما به لطباب كما يقال ما به قلبة والجنعاظ الاحمق وقيل المتسخط
گفته میشود نیست اورا بیماری چنانکه گفته میشود نیست اورا قلبه ای چیزی از درد وجنعاظ بمعنی بے خرد گفته شد که خشم گیرنده

عند الطعام **نظم** والشناظير والتعاظل والعظلم والبظر بعد والالغاظ
هنگام خوردن وشناظیر وتعاظل وعظلم وبظر بعد ازین والالغاظ +

الشناظير جمع شنظير وهو السيئ الخلق والتعاظل تلازم الجراد والكلاب
شناظیر جمع شنظیر ست وآن بمعنی بدخوست وتعاظل بمعنی پیوستگی ملخها وسگها

عند السفاد والعظلم الخطى **نثر** هذى سوى النوادر فاحفظها
وقت برجستن نر بر ماده وعظلم بمعنی خطے آن الفاظ اند بجز لفظهای نادر وشاذ پس یاد گیر آنرا +

لتقفوا اثارك الحفاظ. واقض فيما صرفت منها كما تقضيه في اصله
تا پیروی کنند نشانهای ترا یاد گیرندگان، وحکم کن در چیزیکه گردانیدی ازان چنانکه حکم میکنی آنرا + در اصل او

كقيظ وقاظوا. فقال له الشيخ احسنت لا فض فوك ولا برمن
همچو قیظ وقاظوا + پس گفت او را پیر نیکو گفتی نه شکسته شود دندان تو ونکوئی کرده نشود او کسیکه

يحفوك فوالله انك مع الصبى الغض لاحفظ من الارض واجمع
جفا کند ترا پس بخدا که هر آینه تو با کودک تازه هر آئینه نگاه دارنده تر هستی زمین وفراهم آرنده تر هستی

من يوم العرض ولقد اوردتك وردتك ذلالى وثقفتكم
از روز قیامت وهر آئینه حاضر کردم ونوشانیدم ترا ویاران ترا خالص از علم خود وراست کردم شما را

تَثْقِيفَ الْعَوَالِي فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ وَاشْكُرُوا لِي وَلَا تَكْفُرُونِ فَقَالَ

همچو راست کردن سرهای نیزه پس یاد کنید مرا یاد خواهم کرد شما را و سپاس کنید مرا و ناسپاسی مکنید گفت

الْحَارِثُ بْنُ هَمَّامٍ فَعَجِبْتُ لِمَا أَبْدَى مِنْ بَرَاعَةٍ مَعْجُونَةٍ بِرُقَاعَةٍ

حارث پسر همام پس شگفت نمودم سبب چیزیکه ظاهر کرد از فصاحت آمیخته شده با بیخردی

وَأَظْهَرَ مِنْ حَذَاقَةٍ مَمْزُوجَةٍ بِحَمَاقَةٍ وَلَمْ يَزَلْ بَصَرِي يُصَعِّدُ فِيهِ

و هویدا کرد از تیزطبعی آمیخته بابلهی و همیشه بود بینائی من بالای سر او نگریست در او

وَيُصَوِّبُ وَيُقَتِّرُ عَنْهُ وَيُقَتِّبُ وَهُوَ كَمَنْ يَنْظُرُ فِي ظَلْمَاءَ أَوْ لَيْسَرِي

و پائین می آمد و میکاوید ازو و تفتیش میکرد و او همچو کسی بود که بیند در تاریکی یا برود

فِي بَهْمَاءَ فَلَمَّا اسْتَتَرَاتْ تَنَبُّهِي وَاسْتَبَانَ تَدَلُّهِي حَمَلَقَ إِلَيَّ

در بیابان پس چون در نگ خواست شناختن من او را و آشکار شد حیرت من دید بسوی من

وَتَبَسَّمَ وَقَالَ لَمْ يَبْقَ مَنْ يَتَوَسَّمُ فَبُهِتُّ لِفَحْوَى كَلَامِهِ وَعَرَفْتُ أَنَّهُ

و تبسم کرد و گفت باقی نماند کسیکه بفراست و زیرکی دریابد پس درماندم از مضمون سخن او و شناختم که هر آینه او

السَّرُوجِي عِنْدَ ابْتِسَامِهِ وَأَخَذْتُ الْوُمُّهُ عَلَى تَدْيِيرِ بُقْعَةٍ

ابوزید سروجی ست هنگام تبسم کردن او و آغاز کردم که سرزنش گیرم او را برخانه گرفتن زمین

النُّوكَى وَتَخَيُّرِ حِرْفَةِ الْحُمْقَى فَكَأَنَّ وَجْهَهُ أَسِفَّ رَمَادًا

بیخردان و اختیار کردن هنر بیخردان را پس گویا که روی او بسته شد برو خاکستر

أَوْ أُشْرِبَ سَوَادًا إِلَّا أَنَّهُ اشْتَدَّ فَمَا تَمَادَى نَظْمٌ تَخَيَّرْتُ حِمْصَ

یا آمیخته شد بسیاهی مگر هر آینه او خواند و نه ماند در خشم اختیار کردم شهر حمص

وَهَذِهِ الصَّنَاعَةَ لَا أُرْزِقُ حُظْوَةَ أَهْلِ الرَّقَاعَةِ فَمَا يَصْطَفِي الدَّهْرُ

و این هنر را تا روزی داده شوم یا بهره خداوندان حماقت پس برنگزیند روزگار

غَيْرَ الرَّقِيعِ وَلَا يُوطِنُ الْمَالَ إِلَّا بِقَاعَهُ وَلَا لِأَخِي اللُّبِّ مِنْ دَهْرِهِ

بیخرد را و نمیگذارد و جا نمیدهد مال را مگر جاهای او را و نیست برای خداوند دانش از غلبه خود بهره

سوی ما لعیر یبیط بقاعه ۱ ثم قال اما ان النعلیم اشرف صناعه
بخبر جیره بگیه برای خروحشی ست که بسته است بصحن خانه ۱ باز گفت آگاه شو که هر آئینه آموختن نیکوترین هنرست

وارجح بضاعه واقضل براعه وابنح شفاعه ورثه ذو امرة مطاعه وهیبة
وسودمندترین سرمایه است وبزرگترین فضیلت وسودمندترست برای کار رونده وصاحب او خداوند امارتست که فرمان بری کرده شود آنرا

مشاعه ورعیة مطواعه یتسیط تسیطر امیره ویرتب ترتیب وزیره
هویدا است وهنگامیکه بسیار فرمان بری کند فرمان روائی میکند همچو حکومت سردار وراست میکند کار رعایا را همچو راست کردن وزیر

ویحکم تحکم قدیر ویتشبه بذی ملک کبیر لولا انه یحرف فی امد
وحکم رانی میکند همچو حکمرانی توانا ومانند میباشد باخداوند ملک بزرگ اگر بدرستیکه او احمق نشود در زمان

یسیر ویتسم بحمق شهیر ویتقلب بعقل صغیر ولا ینبئک مثل خبیر
اندک وموصوف نشود بنادانی مشهور وبرنگردد بخرد کودک واگاه نخواهد کرد ترا کسی مانند دانا

فقلت تا لله انک لابن الایام وعلم الاعلام والساحر اللاعب
پس گفتم بخدا بدرستیکه تو دانای حال زمانه هستی مشهورترین مشهوران هستی وجاسوگر بازی کننده

بالافهام فالمذلل له سبل الکلام ثم لم انزل معتکفا بنادیه معترفا
باخردها ورام داسان کرده شده برای اوراههای سخن پیوسته همیشه بودم پیوستگی کننده در مجلس او وگیرنده بمنفعت

من سیل وادیه الی ان غابت الایام الغر وتابت الاحداث الغبر
از سیلاب نهر او تا آنکه گذشت زمانهای نیکو وخوب وباز آمد آسیبهای سخت ودشوار

فغادرته ولعیني العبر بالمقامة السابعة والاربعون الجرية
پس جمع اشدم از وبحالیکه برای چشم من بار میدان تنگ بود مقامه چهل وهفتم مشهور بجریه

احدث الحارث بن همام قال لحنجت الی الیمامة وانا بحر الیمامة فارشدت
حکایت کرد حارث پسر همام گفت محتاج شدم بسبوی خون گشیدن من در قصبه شهر یمامه بودم پس راه نموده شدم

الی شیخ یحجم بلطافة ویسفر عن نظافة فبعثت غلامي لاحضاره
بسوی پیرکه حجامت میکرد بزمی وآسانی وظاهر میکرد پاکیزگی پس فرستادم غلام خود را برای حاضر آوردن او

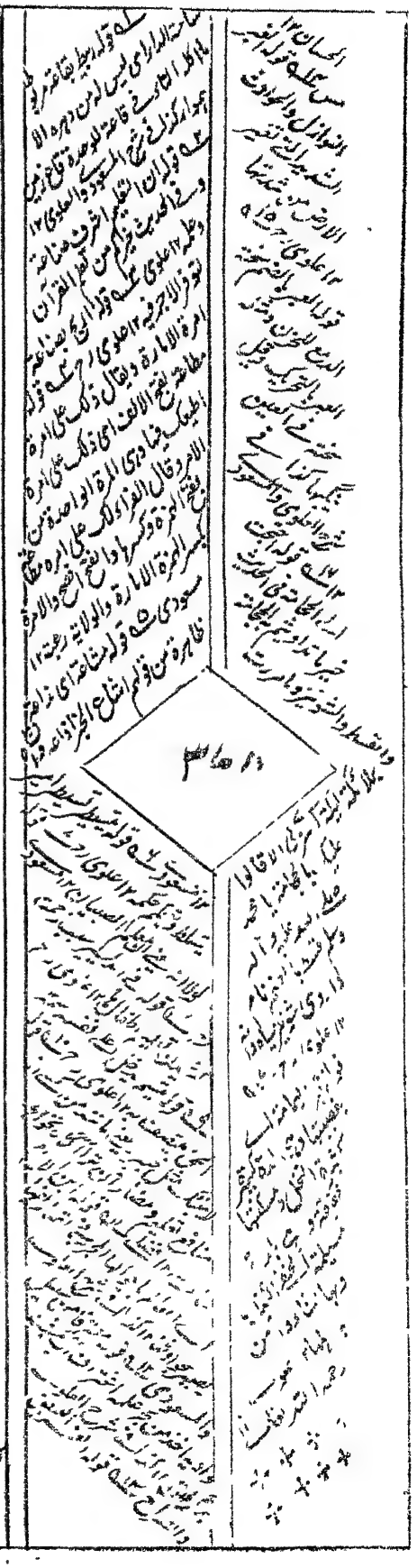

وَأَرْصَدْتُ نَفْسِي لِانْتِظَارِهِ فَأَبْطَأَ بَعْدَ مَا انْطَلَقَ حَتَّى خِلْتُهُ قَدْ أَبَقَ
وآماده کردم نفس خود را برای نگرانی او پس دیر کرد پس از آنکه رفته بود تا آنکه گمان بردم او را که هر آئینه گریخت

أَوْ نَكَبَ طَبَقًا عَنْ طَبَقٍ ثُمَّ عَادَ عَوْدَ الْمُحِقِّ مَسْعَاهُ الْكَلِّ عَلَى مَوْلَاهُ
یا برنشسته است خانه را بعد خانه باز برگردید همچو برگردیدن کسیکه پیراده باشد کوشش او وغلام گران بر آقای خود

فَقُلْتُ لَهُ وَيْلَكَ أَبْطَأْتَ فَقَالَ وَصُلُودَ زَنْدٌ فَزَعَمَ أَنَّ الشَّيْخَ أَشْغَلُ مِنْ
پس گفتم او را هلاکی باد ترا آیا دیر کردی مانند دیر کردن آتش زنه پس گفت آری شیخ مشغول تر است از

ذَاتِ النَّحْيَيْنِ وَفِي حَرْبٍ كَحَرْبِ حُنَيْنٍ فَعَفَتِ الْمَسْعَى إِلَى الْحَجَّامِ وَحِرْتُ
زنیکه خداوند دو مشک بود و در جنگ ست همچو جنگ حنین پس نازیبا دانستم رفتن بسوی حجام و متردد شدم

بَيْنَ أَقْدَامٍ وَأَحْجَامٍ ثُمَّ رَأَيْتُ أَنْ لَا تَعْنِيفَ عَلَى مَنْ يَأْتِي الْكَنِيفَ فَلَمَّا
میانه پیش در آمدن و باز ماندن باز اندیشیدم اینکه نیست سرزنش بر کسیکه در آید پاخانه را پس چون

شَهِدْتُ مُوسَى وَشَاهَدْتُ مِيسَمَهُ رَأَيْتُ شَيْخًا هَيْئَاتُهُ كَطَيْفَةٍ
حاضر شدم در بازار او دیدم علامت او را دیدم چیزیکه هیئت او هیئت پاکیزه است

وَحَرَكَاتُهُ خَفِيفَةٌ وَعَلَيْهِ مِنَ النَّظَارَةِ أَطْوَاقٌ وَمِنَ الزِّحَامِ طِبَاقٌ وَبَيْنَ يَدَيْهِ
وحرکتهای او سبک ست و بر او از بینندگان حلقه است و از انبوه مردم یکی بالای دیگرست و پیش او

فَتًى كَالصَّمْصَامَةِ مُسْتَدِفٌّ لِلْحِجَامَةِ وَالشَّيْخُ يَقُولُ لَهُ أَرَاكَ قَدْ أَبْرَزْتَ
جوانی هست همچو شمشیر که نشانه کرده است خود را برای حجامت و شیخ میگوید او را ای مبنم ترا که بیرون آوردی

نَاسِكَكَ قَبْلَ أَنْ تُبْرِزَ قِطَاسَكَ وَوَلَّيْتَنِي قَذَالَكَ وَلَمْ تَقُلْ لِي ذَلِكَ
سر خود را پیش از آنکه بیرون آوردی درم خود را و گردانیدی سوی من پس گردن خود را و نگفتی مرا که این مرترا است

وَلَسْتُ مِمَّنْ يَبِيعُ نَقْدًا بِدَيْنٍ وَلَا مِمَّنْ يَطْلُبُ أَثَرًا بَعْدَ عَيْنٍ فَإِنْ أَنْتَ
ونیستم از کسیکه فروشد نقد را بوام و نه از کسیکه جوید نشان را پس از ذات پس اگر تو

رَضِيتَ بِالْعَيْنِ حُجَّتِي فِي الْأَخْذِ عَيْنٍ وَإِنْ كُنْتَ تَرَى الشَّيْخَ أَوْلَى
می بخشی زر حجامت کرده میشود در دو رگ پشت و اگر هستی که میدانی نخل را بهتر

وَخَزَنَ الفَلسِ فِي النَّفسِ اَحلَى فَاَقرَاَعبَسَ وَتَوَلّٰى وَاَعرَبَ عَنِّي وَاَلاَ فَقَالَ كَهِ الفَتَى

وپنہان داشتن پول در جان نیکوتر پس بخواں عبس وتولی وناپدید شو از نزد من واگر نہ نیزم پسر گفت اورا جوان

فَلِلَّذِي حَرَّمَ صَوغَ المَينِ كَمَا حَرَّمَ صَيدَ الحَرَمَينِ اِنِّي لَاَ فلَسُ مِنَ

قسم بخدائیکہ حرام کرد آراستن دروغ چنانکہ حرام کرد شکار بمکہ ومدینہ ہر آئینہ من مفلس ترم از

ابنِ يَومَينِ فَتِقٍ بِسَبِيلِ تَلعَتِي وَانظُرفِي اِلَى سَعَتِي فَقَالَ لَهُ الشَّيخُ وَيحَكَ اِنَّ

بچہ دوروزہ پس اعتماد کن باعطاء وبخشش من مہلت دہ مرا تا زمان توانگری من پرگفت اورا شیخ وای بر تو ہر آئینہ

مَثَلَ الوُعُودِ كَغَرسِ العُودِ هُوَ بَينَ اَن يُدرِكَهُ العَطَبُ اَوِيُدرِكَ مِنهُ الرُّطَبُ

مثل وعدہا ہمچو نشاندن درخت خرماست او دائرست میانہ اینکہ دریابد اورا ہلاکی یا دریافتہ شود از وخرمائے تر

فَمَا يَدرِينِي اَيَحصُلُ مِن عُودِكَ جَنيٌ اَم اَحصُلُ مِنهُ عَلَى ضَنيٌ ثُمَّ مَا الثِّقَةُ

پس چہ چیز بیناگاہ مرا کہ آیا حاصل میشود از نخل تو میوہ یا باقی میمانم از و بر بیماری پستر بر چیست اعتماد

بِاَنَّكَ حِينَ تَبتَعِدُ سَتَفِي بِمَا تَعِدُ وَقَد صَارَ الغَدرُ كَالتَّجمِيلِ فِي حِليَةِ

باینکہ ہر آئینہ تو وتنہا بدور شوی وفا کنی بچیزیکہ وعدہ میکنی حال آنکہ گردید بیوفائی ہمچو تجمیل در آرایش وصفت

هٰذَا الجَمِيلُ فَخَارِحنِي بِاللّٰهِ مِنَ التَّعذِيبِ وَارحَل اِلَى حَيثُ يَعوِي الذِّيبُ قَالَ

ابن زمانیان پس راحت دہ مرا برای خدا از عذاب دادن وکوچ کن سوی جائیکہ آواز میکند گرگ گفت راوے

فَاستَوَى الغُلَامُ اِلَيهِ وَقَد اِستَولَى الخَجَلُ عَلَيهِ وَقَالَ لَهُ وَاللّٰهِ مَا يَخنِسُ

پس راست شد جوان بسوے او بحالیکہ غالب شدہ بود حیرت از شرم بروے گفت اورا بخدا کہ مے شکند

بِالعَهدِ غَيرُ الخَسِيسِ الوَغدِ وَلَا يَرُدُّ غَدِيرُ الغَدرِ اِلَّا الوَضِيعُ القَدرِ

پیمان را بجز فرومایہ ناکس ودر نیاید آب بیوفائی مگر دوں فرومایہ وپست قدر

وَلَو عَرَفتَ مَن اَنَا لَمَا اَسمَعتَنِي النَّخيَ لٰكِنَّكَ جَهِلتَ فَقُلتَ مَا قُلتَ وَحَيثُ

واگر می شناختی کہ کیستم من ہر آئینہ نمیشنوانیدی مرا سخن بیہودہ مگر تو نمیدانے پس گفتی مرا آنچہ گفتے وجائیکہ

وَجَبَ اَن تَسجُدَ بُلتَ وَمَا اَقبَحَ الغُربَةَ وَالاِقلَالَ وَاَحسَنَ قَولَ

واجبست اینکہ سجدہ کنے شاشیدی وچہ زشت ست سفر ودرویشے وچہ نیکوست گفتار

مَن قَالَ نظم اِنَّ الغَرِيبَ الطَّوِيلَ الذَّيلِ مُتهَمٌ × فَكَيفَ حَالُ غَرِيبٍ مَالُهُ قُوتُ

کسیکہ گفت بدرستیکہ مسافر دراز دامن خوارست پس چگونہ است حال مسافر کہ نیست او را

لٰكِنَّهُ مَا تَشِينُ الحُرَّ مَوجِعَةٌ + فَالمِسكُ يُسحَقُ وَالكَافُورُ مَفتُوتُ + وَطَالَمَا

لیکن نیست اورا عیب نیاک ذات او حاجت دمندکردہ پس مشک سودہ میشود وکافور ریزہ ریزہ کردہ میشود + و دیرست

اُصلِي اَيَاقُوتُ جَمرَ غَضًى + ثُمَّ اُطفِي الجَمرَ وَاليَاقُوتُ يَاقُوتُ + فَقَالَ لَهُ الشَّيخُ

کہ مرا ختہ میشوی و یاقوت و آتش درخت غضا + باز سرد شود آتش و یاقوت یاقوت است پس گفت او را شیخ

يَا وَيلَةَ اَبِيكَ وَعَولَةَ اَهلِيكَ اَنتَ فِي مَوقِفٍ فَخرٍ تُظهِرُهُ وَحَسبٍ تُشهِرُهُ اَم مَوقِفِ

ای نفرین پدر خود و گریۂ کسان خود آیا تو بجای اقامت نازش ہستی کہ ظاہر کردہ شود و شرافتیکہ شہرت دادہ شود یا بجای

جَلدٍ يُكشَطُ وَقَفًا يُشرَطُ وَهَبٌ اَنَّ لَكَ البَيتَ كَمَا ادَّعَيتَ اَيَحصُلُ بِذٰلِكَ

چرمیکہ سترہ خود سوا و دکردہ شود یا وقفیکہ نشترزدہ شود فرض کن کہ ہر آئینہ مر ترا بزرگترین قبیلہ است چنانکہ دعوی کردی آیا حاصل میشود آن

حَجمُ فَدَاكَ لَا وَاللّٰهِ وَلَوَانَّ اَبَاكَ نَافٌ عَلٰى عَبدِ مَنَافٍ اَو لِخَالِكَ دَانَ

خون الکیدن کردن تو نیست بخدا اگر بحقیقت پدر تو بزرگ باشد بر عبد مناف یا مر خال ترا فرمان بری کند

عَبدُ المَدَانِ فَلَا تَطلُبْ مَا لَستَ لَهُ بِوَاجِدٍ وَلَا تَضرِبْ فِي حَدِيدٍ بَارِدٍ وَبَاهِ

عبد المدان پس مجو چیزیرا کہ نیستے مر ورا یابندہ و مزن در آہن سرد و نازش کن

اِذَا بَاهَيتَ بِوُجُودِكَ لَا بِجُدُودِكَ وَبِحُصُولِكَ لَا بِاُصُولِكَ وَبِصِفَاتِكَ

ہرگاہ نازش کنی بوجود خود نہ باجداد خود و بیافتہ خود نہ باصلہای خود و صفتہای خود

لَا بِرِفَاتِكَ وَبَاعلَاقِكَ لَا بِاَعرَاقِكَ وَلَا تُطِعِ الطَّمَعَ فَيُذِلَّكَ وَلَا تَتَّبِعِ الهَوٰى

نہ باستخوانہای بوسیدہ خود و بجالہای نفیسہ خود نہ باصلہای خود و فرمان بری طمع آرزا پس خوار خواہد کرد ترا و پیروی کن آرزوی نفس را

فَيُضِلَّكَ وَلِلّٰهِ القَائِلُ لِابنِهِ نظم بُنَيَّ استَقِم فَالعُودُ تَنمِي عُرُوقُهُ

پس گمراہ خواہد کرد ترا و مر او راست خوبی نویسندہ پسر خود را پسر کم من راست شو پس شاخ میدہد بیخہای او

قَوِيمًا وَيَغشَاهُ اِذَا مَا التَوَى لِتَوَى + وَلَا تُطِعِ الحِرصَ المُذِلَّ وَكُن فَتَىً

بحالیکہ راست شود و نیز گیرد آنرا ہرگاہ کہ دمی بسوی پالکی و فرمان بری کن از خواہشہا و بشو جوانے

إِذَا انْتَهَبَتْ أَحْشَاءُهُ بِالطَّوَى ۝ طَوَى وَعَاصِ الْهَوَى الْمُرْدِي فَكَمْ مِنْ مُحَلِّقٍ

کہ ہرگاہ افروختہ شود مذرود ہوا و بگرسنگے در پیچد و نہان کند آنرا ... و سرکشی کن ارادے کہ نفس ہلاک کنندہ پس بسا از پرندہ بلند پرواز

إِلَى النَّجْمِ لَمَّا أَنْ أَطَاعَ الْهَوَى هَوَى ۝ وَأَسْعَفَ ذَوِي الْقُرْبَى فَقُبِّحَ أَنْ يَرَى

بسوے ستارہ ہرگاہ فرمانبری میکند حرص را می افتد و نکوئی کن با خویشاں ... پس زشت است اینکہ دیدہ شود

عَلَى مَنْ إِلَى الْحِرِّ اللَّبَابِ انْتَمَى هَوَى ۝ وَحَافِظَ عَلَى مَنْ لَا يَخُونُ إِذَا نَبَا زَمَانٌ

بر کسیکہ بسوی آزاد خالص منتسب شد ... و نگہبانے کن بر کسیکہ خیانت نکند ہرگاہ بسا زنکند روزگار

وَمَنْ يَرْعَ إِذَا مَا النَّوَى نَوَى ۝ وَإِنْ تَقْتَدِرْ فَاصْفَحْ فَلَا خَيْرَ فِي امْرِءٍ

و ہر کسیکہ رعایت کند ہرگاہ دوری ارادہ کند ... و اگر قادر شوی بر انتقام پس بخش پس نیست نکوئے در مردیکہ

إِذَا اعْتَلَقَتْ أَظْفَارُهُ بِالشَّوَى شَوَى ۝ وَإِيَّاكَ وَالشَّكْوَى فَلَمْ نَدْرِ أَنْهَى

ہرگاہ آویزد ناخنہائے او بدست و پا ہا بریدن ... و بپرہیز ترا از گلہ پس نمی دانم کہ آخر دہد یا را

شَكَى بَلْ أَخُو الْجَهْلِ الَّذِي مَا أَرْعَوَى عَوَى ۝ فَقَالَ لِلْغُلَامِ لِلنَّظَّارَةِ يَا لَلْعَجِيبَةْ

کہ گلہ کند بلکہ صاحب نادانی کسی ست کہ گاہ باز نشستن و از کند بکند ... پس گفت غلام بینندگان را اے تا نظر ان بخوانم شمار ابرای امر شگفت

وَالطُّرْفَةِ الْغَرِيبَةِ إِنَّفٌ فِي السَّمَاءِ وَاسْتٌ فِي الْمَاءِ وَلَفْظٌ كَالصُّهْبَاءِ

و چیز خوش آیند نادر بینی در آسمان ست و قدم در آب ست و گفتار ہمچو مے ست

وَفِعْلٌ كَالْحَصْبَاءِ ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَى الشَّيْخِ بِلِسَانٍ سَلِيطٍ وَعَيْضٍ مُسْتَشِيطٍ وَقَالَ

و کردار ہمچو سنگریزہا ... باز روآورد بر شیخ بزبان دراز و خشم برافروختہ و گفت

أُفٌّ لَكَ مِنْ صَوَّاغٍ بِاللِّسَانِ دَوَّاغٍ عَنِ الْإِحْسَانِ نَأْمُرُ بِالْبِرِّ وَتَعْنَى عُقُوقَ

پلیدے باد مرترا از بودنت ازرگر بزبان دروغ پرداختہ از نکوئی کردن فرمان میدہی بنکوئی و مخالفت میکنی ہمچو مخالفت

الْهِرَّةِ فَإِنْ يَكُنْ سَبَبُ تَعَنُّتِكَ نِفَاقَ صَنْعَتِكَ فَرَمَاهَا اللَّهُ بِالْكَسَادِ

گربہ پس اگر باشد باعث خواری جستن تو رواج ہنر تو پس انداز د آنرا خدا بنا روائے

وَأَفْسَادِ الْحُسَّادِ حَتَّى تُرَى أَفْرَغَ مِنْ حَجَّامِ سَابَاطَ وَأَضْيَقَ رِزْقًا مِنْ

و تباہ کردن حاسدان تا آنکہ دیدہ شوی فارغ تر از حجام ساباط و تنگ تر روزے از

سَمِّ الخِيَاطِ فَقَالَ لَهُ الشَّيْخُ بَلْ سَلَّطَ اللهُ عَلَيْكَ بَتْرَ الفَمِ وَتَبَيُّغَ الدَّمِ
سوراخ سوزن پس گفت اورا پیر بلکه برگمارد خدای تعالی بر تو آبله دهن و غلبهٔ خون
حَتَّى تُحَاجَا إِلَى حِجَامٍ عَظِيمِ الإِشْتِطَاطِ ثَقِيلِ الاشْتِرَاطِ كَلِيلِ المِشْرَاطِ كَثِيرِ
تا آنکه بیچاره شوی بسوی حجام که سخت گذرنده از اندازه باشد گران مرد باشد کند تیز داشته باشد بسیار
المُخَاطِ وَالضُّرَاطِ قَالَ فَلَمَّا تَبَيَّنَ الفَتَى أَنَّهُ لَيَشْكُوا إِلَى غَيْرِ مُصْمِتٍ
آب بینی و گوز اورا بود گفت راوی هرگاه دانست جوان که هر آئینه او گله میکند بسوی کسیکه خاموش کننده اورا
وَيُرَاوِدُ اسْتِفْتَاحَ بَابٍ مُصْمَتٍ اضْرَبْ عَنْ رَجْعِ الكَلَامِ مَوَاحْتَفَزَ لِلقِيَامِ
ویخواهد گشادن دروازه بسته روگردانید از مراجعت سخن بسوی شیخ و آماده شد برای برخاستن
وَعَلِمَ الشَّيْخُ أَنَّهُ قَدْ لَامَ بِمَا اسْتَمَعَ الغُلَامُ فَجَنَحَ إِلَى سِلْمٍ وَتَبَذَّلَ أَنْ
و دانست شیخ که هر آئینه او آورد چیزیکه برو ملامت شود باو پس شنوانید کودک را پس خمید سوی آشتی او و دادنفس خود را اینکه
يُذْعِنَ لِحُكْمِهِ وَلَا يَبْغِيَ اجْرَاءً عَلَى جُمْهُ وَأَبَى الغُلَامُ إِلَّا المَشْيَ
فرمان بردمر حکم اورا ونخواهد مزد بر حجم او وسر باز زد غلام مگر رفتن را
بِدَائِهِ وَالهَرَبَ مِنْ لِقَائِهِ وَمَا نَالَ فِي حِجَاجٍ وَسِبَابٍ وَلِزَازٍ وَجِذَابٍ
با مرض خود و گریختن را از دیدار او و همیشه بود میان هر دو دشمنی و خصومت و همگردشنام دادن و پیوستگی خصومت و گشادگی
إِلَى أَنْ ضَجَّ الفَتَى مِنَ الشِّقَاقِ وَتَلَا رَدَّنَهُ سُورَةَ الانْشِقَاقِ فَاعْوَلَ
تا آنکه آواز درشت برآورد جوان از مخالفت و خواند استین او سورهٔ انشقاق پس گریست
حِينَئِذٍ لِوَقَارَةِ خُسْرِهِ وَانْعِطَاطِ عِرْضِهِ وَطِمْرِهِ وَأَخَذَ الشَّيْخُ
انگاه از بسیاری زیان خود و دریدگی ابروی خود و جامهٔ خود و شروع کرد شیخ
يَعْتَدُّ مِنْ فَرْطَاتِهِ وَيُعِيضُ مِنْ عَبَرَاتِهِ وَهُوَ لَا يُصْغِي إِلَى اعْتِذَارِهِ
که عذری آورد از سبقتهای خود و کم میکرد از اشکهای او و آن جوان گوش نمی نهاد بسوی پوزش آوردن او
وَلَا يُقْصِرُ عَنِ اسْتِعْبَارِهِ إِلَى أَنْ قَالَ لَهُ فَدَاكَ عَمِّي وَعَدَاكَ مَا بِعَمِّكَ
و باز نمی ماند از اشک ریختن خود تا آنکه گفت او را فدا شود ترا عموی تو و تجاوز کند ترا چیزیکه بعموی تو رسانید

أما تسامُ الأعوالِ أما تَنزِعُ الأحمالُ أما سمعتَ بمن قالَ وأخذَ بقولِ

آیا ستوہ نمی آئی از گریہ و آہ و زاری آیا نمی رسد کسی را کہ عمل کردہ شود بآں وآغاز کردہ بگفتار

مَن قالَ فظلمَ تحمَّلْ بحلمِكَ ما يُكْبِهُ ذو سَفَهٍ ودَعْ مَن نارَ غيظَكَ واصفحْ

کسے کہ گفت کہ ستم کرد پس بردبار باش بحلم خود آنچہ افروزد آنرا نادان و بگذار آنکہ خشم ترا برانگیزد و عفو کن

إن جنى جانٍ فالحلمُ أفضلُ ما أذدانَ اللبيبُ به وإلا خُذْ بالعفوِ أحلى

اگر گناہ کند گنہکاری پس بردباری بہتر چیزیست کہ زینت یابد بآں خردمند باد وگرنہ فرا گیر عفو را کہ شیرین ترین

ما جنى جانٍ فقالَ له الفتى أما أنكَ وظُمِئتَ على عيشِ المنكدِ لعذرتَ

چیزیست کہ چنیدہ ترا جوانے پس گفت او را جوان آگاہ باش ہر آئینہ تو اگر تشنہ دار شوی بر زندگے منغص ہر آئینہ عذر پذیرے

في دمعي المنهمرِ ولكنْ هانَ عليَّ الملبسُ ما لاقى الدَّبرُ ثم كأنه نزعَ لِلَّے

در اشک من کہ روانست ولیکن آسان شد بر تن پوشیدنی آنچہ میرسد پشت الاغ پس گویا کہ او کرایہ بسوے

الاستحياءَ فاقلعَ عن البكاءِ وعادَ إلى الإعوادِ وقالَ للشيخِ لقد صرتُ

شرم داشتن پس باز ماند از گریستن و باز گشت بسوی حیا کردن و گفت مر پیر را ہر آئینہ باز گشتیم

إلى ما اشتهيتَ فأرقِمْ ما أوهيتَ فقالَ هيهاتَ شغلتَ شِعابي

سوے آنچہ خواہش کردی پس بدوز آنچہ پارہ کردی پس گفت دور است آنچہ مرا مشغول کرد راہ ہاے من

جدواي فشِمْ بارقَ سواي ثم إنه نهضَ تستفري الصفوفَ ويستجدي

عطاے مرا پس مبین روشنی غیر مرا باز گشت بجانب صفہا را و بخواست عطا

الوقوفَ ويُنشِدُ في خِضَمِّ ما يقولُ نظمٌ أُقسِمُ بالبيتِ الحرامِ الذي

از ایستادگان و میخواند در میان آنچہ میگوید نظمے سوگند میخورم بخانۂ کعبہ کہ

تهوي إليه الزُّمَرُ المحرمةُ لأنتَ عندي فوتَ يومٍ لمن مستْ

میشتابند و میآیند بسوی او گروہ در آیندہ احرام بستہ تو نزد من فوت کردہ روزہ ہر آئینہ نزدیک

بدي اليسراءِ والمحمدةُ وقد نقضتَ نفسي التي لم تزلْ تسمو إلى

دست من نیکوئی و ستودہ خواست را و خوشنود نمی شد دل من مگر بآنکہ بلند میشود بسوے

المجد بهذى السمه ٭ ولا اشتكى هذا الفتى غلظة ٭ منى ولا شاكته منى

بسوى بزرگى باين علامت يعنى مجامت ٭ وگله نميكرد ٭ اين جوان جفا را ٭ ازمن ونه فرو ميرفت اورا از من

حمه ٭ لكن صروف الدهر غادرتنى ٭ كخايط فى الليلة المظلمه ٭ فاضطرنى

نيش ٭ مگر گردشهاى ٭ زمانه گذاشت مرا ٭ همچو دست وپا زننده درشب تاريك ٭ وبى آرام كرده مرا

الفقر الى موقف ٭ من دونه خوض اللظى المضرمه ٭ فهل فتى تدكره

درويشى سوى مكانيكه كمتر ازوست ٭ آمدن آتش افروخته شده ٭ پس يا جوانى هست كه دريابد

رقة ٭ على او تعطفه مرحمه ٭ قال الحارث بن همام فكنت اول من اوى

شفقت ٭ برمن يا بچو شد اورا مهربانى ٭ گفت حارث ٭ پسر همام ٭ پس اول دم نخستين كسيكه رحم كرد

ليلواه ورق لشكواه ففحته بدرهمين ٭ وقلت لاكانا ولوكان ذامين

سختى اورا ونرم شد سبب گله او ٭ پس زدم اورا دو درم ٭ وگفتم نباشند اين هر دو درهم اگرچه باشد شيخ خداوند دين

فانثنى ببالوته حناه وتفاءل بها الغناه ولم تزل الدراهم تنهال عليه

پس خوش شد باكمتر چيزى كه خود ٭ وفال نيك گرفت باهر دو براى تونگرى خود وهميشه بود كه درهما ٭ ميريخت برو

وتنثال لديه حتى ال ذا عيشه خضراء وحقيبة براء فازدهاه الفرح

وفرو ريخت نزد او ٭ تا آنكه باز گرديد خداوند زندگى نيكو ٭ وجامه دان پر ٭ پس جنبانيد اورا خوشى

عند ذلك ودنا نفسه هنالك وقال للغلام هذا ربح انت بذره وحلبه

دران هنگام ٭ ونزديك باد گنج نفس خ در آنزمان وگفت كودك را اين افزونى گشت ست كه تو تخم آن هستى دشيرست

لك شطره لهم لنقسم ولا تخشم فقاسمه بينهما اشق الابله

كه براى تو نيمه اوست پس بيا تا قسمت كرده گيريم وشرم ندارى ٭ پس همه گرفتند ميانه هر دو نصف پوست مقل

وهضما متفقى الكلمه فما انتظم عقد الاصطلاح وهم الشيخ بالرواح قلت له

وبرخاستند هر دو متفق بودند درسخن او چون كشيده شد ميانه آنها رشته صلح ٭ وقصد كرد شيخ برفتن گفتم اورا

قد بوغ دمى ونقلت اليك قدمى فهل لك فى ان تنجمى وتكفكف

هر آينه غلبه كرده است خون مرا بر دم ٭ بسوى تو گام خود را ٭ پس آيا ترا رضيتى هست درينكه مجامت كنى مرا ودور كنى

مَادَ هَمِيْ فَصَوَّبَ طَرْفَهُ فِيَّ وَصَعَّدَ ثُمَّ أَزْدَلَفَ إِلَيَّ وَأَنْشَدَ نظم

آنچه رسید مرا پس بائین نمود چشم خود را و من بالا کرد باز نزدیک شد ازمن و خواند

كَيْفَ رَأَيْتَ خُدْعَتِي وَخَتْلِي ✦ وَمَا جَرَى بَيْنِي وَبَيْنَ سَخْلِي ✦ حَتَّى

چگونه دیدی فریب من ومکر من وآنچه رفت میانهٔ من ومیانهٔ پسر من تا آنکه

إِنْثَنَيْتُ فَائِزًا بِالْحَصِلِ ✦ أَدْعَى رِيَاضَ الْخَصْبِ بَعْدَ الْمَحْلِ ✦ بِاللّٰهِ يَا مُجَحْفِلَ قَلْبِي

برگشتم فیروزمند بمال میچرم مرغزارهای فراخی مال را پس از خشک سال بخدای خون دل من

قُلْ لِي ✦ هَلْ أَبْصَرَتْ عَيْنَاكَ فَتًى مِثْلِي ✦ يَفْتَحُ بِالرُّقْيَةِ كُلَّ قُفْلٍ ✦ وَيَسْتَبِي بِالسِّحْرِ كُلَّ

بگو بمن آیا دید دو چشم تو گاهی همچو من که گشاید بافسون هر قفل وبرده میگیرد بجادو هر

عَقْلٍ ✦ وَيَعْجَنُ الْجِدَّ بِمَاءِ الْهَزْلِ ✦ إِنْ يَكُنِ الْإِسْكَنْدَرِيُّ قَبْلِي ✦ فَالطَّلُّ قَدْ يَبْدُو

خردرا وخمیر میکند راست را بآب تمسخر اگر باشد ابوالفتح اسکندری پیش ازمن پس باران ریزه گاهی پیدا میشود

أَمَامَ الْوَابِلِ ✦ وَالْفَضْلُ لِلْعَوَابِلِ لَا لِلطَّلِّ ✦ قَالَ الرَّاوِي فَنَبَّهَتْنِي أُحْجُوبَتُهُ عَلَيْهِ وَأَرَتْنِي

پیشتر باران نبود بزرگی برای باران بزرگست نه باران ریزه گفت راوی پس آگاه کرد مرا شعر رجز او برادو والمود مرا

لِلّٰهِ شَيْخُنَا الْمُشَارُ إِلَيْهِ مَا أَقْرَعَهُ عَلَى الْإِبْتِذَالِ وَلَا لِيَحَافَ بِالْإِذْلَالِ ✦ فَاعْرِضْ عَمَّا

که هر آئینه ارخواجه ما مشار الیه چه بسیار عادت کرده شد سبو او پس بسا سرزنش کردم او را برخوار داشتن وپیوستن بامکینگان پس درگذر از انچه

سَمِعْتَ وَلَمْ يَلِجْ عَمَّا قَرَعَ ✦ وَقَالَ كُلُّ الْحَذَرِ يَكْتَنِفُ الْحَافِي الْوَقِحَ ثُمَّ فَاصَانِي مُفَاصَاةَ

شنیده و پروا نداشت چیزیکه کوفته شد وگفت هر غل را می پوشد برهنه پای رونده درسنگها باز جدا شد از من همچو جدائی

الْمُهَانِ ✦ وَانْطَلَقَ وَابْنَاهُ كَمَرْهَبِيِّ دِهْقَانٍ قَالَ لَقَاسِمُ بْنُ عَلِيٍّ رَحِمَهُ اللّٰهُ

خوار ورفت وپسر او همچو دو اسپ شرط کردن باختن گفت قاسم ابن علی رحمه الله

قَدْ أَوْدَعْتُ هٰذِهِ الْمَقَامَةَ بِضْعَةَ عَشَرَ مَثَلًا مِنْ أَمْثَالِ الْعَرَبِ وَهَا أَنَا أُفَسِّرُهَا

هر آئینه سپردم این مقامه را ده وچند مثل ازمثلهای عرب واگاه شو که من تفسیر کنم آنرا

مَا لِإِخَالُهُ يَلْتَبِسُ عَلَى مَنْ يَقْتَبِسُ أَمَّا قَوْلُهُ بُطَائِفِنْدٍ فَهُوَ مَوْلَى عَائِشَةَ

گمان میبرم که پوشیده ماند بر کسیکه علم حاصل کند لیکن قول او بطافند پس او غلام آزاد عائشه

بِنتِ سَعدِ بنِ ابی وَقّاصٍ وکانت بعثته بالمدینة لیقتبس لها نارا فقصد

دختر سعد پسر ابی وقاص است وعائشه فرستاده بود اورا بمدینه تا بیارد برای او آتش پس قصد کرد

مصرَ واقام بها سنة ثم جاءها بعد السنة یشتد ومعه جمرة فتبدد

بمصر واقام بها سنة ثم جاءها بعد السنة یشتد ومعه جمرة فتبدد

منه فقال نغست العجلة واما ذات النحیین فهی امرأة من تیم الله بن ثعلبة

او پس گفت هلاک شود شتابی کننده ولیکن ذات النحیین پس آن زنی ست از تیم الله پسر ثعلبه

حضرت سوق عکاظ ومعها نحیا سمن فاستخلی بها خوات بن جبیر

حاضر شد بازار عکاظ را واو ومعها نحیا سمن فاستخلی بها خوات بن جبیر

الانصاری لیبتاعها ففتح احدهما فذاقه ودفعه الیها فامسکته

انصاری تا بخرد هر دو مشک را آنرا پس بگشاد یکی را از هر دو پس چشید اورا واو داد اورا البسوی زن پس گرفت زن آنرا

باحدی یدیها ثم فتح الآخر فذاقه ودفعه الیها فامسکته بیدها

بیکی از هر دو دست خود باز گشاد مشک دیگر را وچشید آنرا واو داد آنرا بزن پس گرفت آنرا بدست

الاخری ثم عشیها وهی لا تقدر علی الدفع عن نفسها لحفظها لهما

دیگر خود باز فراگرفت اورا واو توانائی نداشت بر دور کردن از نفس خود بسبب نگهداشتن او هر دو

النحیین وشحها علی السمن فلما قام عنها قالت لاهناک فضرب بها المثل

هر دو مشک را واز بخل او بر روغن پس چون فارغ شد از و گفت زن نامبارکباد ترا پس آورده شد بوی مثل

فیمن شغل وهی فی هذا المثل مفعولة لانها شغلت واکثر الامثال التی علی

در حق کسیکه مشغول شود بکاری واین زن در این مثل مفعول ست چرا که او مشغول کرده شد وبیشتر از مثلها که بر وزن

افعل تاتی من فعل الفاعل واما قوله انف فی السماء واست فی الماء فیضرب

فعل ست می آید از فعل فاعل ولیکن قول او انف فی السماء واست فی الماء پس آورده میشود

هذا المثل لمن یتکبر مقالا ویصغر فعالا واما قوله افرغ من حجام ساباط

این مثل در حق کسیکه پندار کند در سخن خود وکوتاه بود در کار ولیکن قول او افرغ من حجام ساباط

فَذُكِرَ أَنَّهُ كَانَ حَجَّامًا مُلَازِمًا سَابَاطَ الْمَدَائِنِ يَحْجُمُ الْجُنْدِيَّ بِدَانِقٍ
پس ذکر کرده شد که او حجام بود ملازم سابات مدائن حجامت میکرد لشکری را بدانگے

نَسِيئَةً وَرُبَّمَا فَوَّتَ عَلَيْهِ بُرْهَةً لَا يَقْرَبُهُ فِيهَا أَحَدٌ فَكَانَ يُبْرِدُ أُمَّهُ عِنْدَ تَمَادِي
بوام و بیشتر میگذشت بروپاره از زمانه که نزدیک او هیچ کس نمیرسید ازان کسی پس بود که بیرون می آورد مادر خود را هنگام دراز کشیدن

عُطْلَتِهِ فَيَحْجُمُهَا الْكِيلَا يُفَرِّغَ بِالْبَطَالَةِ فَمَا زَالَ يَحْجُمُهَا حَتَّى تَرَفَّدَهَا وَمَاتَتْ
بیکاری خود پس حجامت میکرد او را تا سرزنش کرده شود به بیکاری پس همیشه حجامت میکرد او را تا آنکه میرفت خون او و مرد

وَأَمَّا قَوْلُهُ يَشْكُو إِلَى غَيْرِ مُصْمِتٍ فَهُوَ مَثَلٌ يُضْرَبُ لِمَنْ لَا يَكْتَرِثُ لِشَانِ
ولیکن قول او یشکو الے غیر مصمت پس آن مثلست که ذکر کرده شود درحق کسیکه باک ندارد بحال

صَاحِبِهِ وَلَا يَعْبَأُ بِاسْتِمْرَارِ شَكَايَتِهِ لِأَنَّهُ لَوْ أَسْكَاهُ لَصَمَتَ وَأَمْسَكَ
صاحب خود و پروا نکند به پیوستگے گله او چرا که اگر گله او دور میکرد هر آینه خاموش شده و باز میماند

عَنِ الْكَلَامِ وَمِنْهُ قَوْلُ الرَّاجِزِ يُخَاطِبُ جَمَلًا لَهُ نَظْمٌ إِنَّكَ لَا تَشْكُو إِلَى مُصْمِتٍ
از گفتار و از انست قول راجز بحالیکه خطاب میکند شتر خود را نظم هر آینه تو گله میکنی سوی خاموش کننده

فَاصْبِرْ عَلَى الْحِمْلِ الثَّقِيلِ أَمْصِتْ وَنَحْوُ هَذَا الْمَثَلِ هَانَ عَلَى الْأَمْلَسِ مَا لَاقَى الدَّبِرْ
پس صبر کن بر بار گران یا میر و مانند این مثلست هان علی الامس ما لاقی الدبر

وَأَمَّا قَوْلُهُ شُغِلَتْ شِعَابِي جَدْوَايَ فَالْمُرَادُ بِهِ أَنَّهُ لَيْسَ يَفْضُلُ عَنِّي مَا أَصْرِفُهُ إِلَى
ولیکن قول او شغلت شعابی جدوای پس مراد آنست که هر آینه نیست که زائد باشد از من آنچه خرچ کنم آنرا بسوے

غَيْرِي وَالشِّعَابُ النَّوَاحِي وَاحِدُهَا شِعْبَةٌ وَأَمَّا قَوْلُهُ كُلُّ الْحِذَارِ يَعْتَدِي الْحَافِيَ الْوَقِعْ
دیگری و شعاب بمعنے کرانها واحد او شعبت ولیکن قول او کل الحذار الخ یعتدی الحافی الوقع

مَعْنَاهُ أَنَّ الْمَجْهُودَ تَقْنَعُ بِمَا يَجِدُ وَالْوَاقِعُ أَنْ تُصِيبَ الْحِجَارَةُ الْقَدَمَ فَتُوهِنَهَا فَأَمَّا الْبَعِيرُ
معنی آن چنین ست که هر آینه تنگ حوصله قناعت میکند بچیزیکه یابد و رفع اذیت سانیدن سنگ پاره پس ست کردن آنست لیکن البعیر

الْوَقِعُ فَهُوَ مَا يَكْثُرُ أَنْ تُدْمِيَهُ الْحِجَارَةُ بِنَظْمِهِ

المقامة الثامنة والاربعون الحرامية

الوقع پس آن شتریست که بسیار باشد مشانهای او مشیع پیشاد مقامه چهل و هشتم مشهور بحرامیه

رَوَى الحَارِثُ بنُ هَمَّامٍ عَنْ أَبِي زَيْدَانَ السَّرُوجِيِّ قَالَ مَا زِلْتُ مُذْ رَحَلْتُ عَنْسِي

روایت کرد حارث پسر همام از ابی زید سروجی گفت همیشه بودم از زمانیکه پالان بستم ناقهٔ خود را

وَارْتَحَلْتُ عَنْ عِرْسِي وَغِرْسِي أَحُثُّ إِلَى عَيَّانِ البَصْرَةِ وَلَاحِيَيْنِ المَظْلُومِ

وکوچ کردم از نزد زن خود و اولاد خود آرزو میکردم بسوی دیدن شهر بصره و اندیشه آرزوی ستم رسیده

إِلَى النُّصْرَةِ لَمَّا اجْمَعَ عَلَيَّ بَابُ الدِّلَايَةِ وَأَصْحَابُ الرِّوَايَةِ مِنْ خَصَائِصَ

بلکه زیاده ازان سوگواری کردن از انکه اتفاق کرد مذبر و صاحبان علم و خرد و خداوندان نقل احوال و اخبار از خاصیتهای

مَعَالِمِهَا وَعَلَائِهَا وَمَآثِرِ مَشَاهِدِهَا وَشَهَدَائِهَا وَأَسْأَلُ اللهَ تَعَالَى أَنْ

نامورات و عالمان او و بزرگیهای مقامهای او و شهیدان او و میخواستم از خدا تعالی اینکه

يُوَطِّئَنِي ثَوْلَهَا لَا فُوزَ بِمُرَادِهَا وَأَنْ يُطَيِّنَ قَرَارَهَا لَا قَتَرَى قَرَارَهَا فَلَمَّا أَحْلَنْتُهَا

قدرت دهد مرا بسپردن زیر پای زمین آنرا تا فیروزی یابم بدیدار آن و اینکه سوار کند مرا بر پشت آن تا بگردم دیهای او را و بسپرم فرود

الحَظَّ وَسَرَّحَ لِي فِيهَا اللَّحْظُ بَيْتٌ رَأَيْتُ بِهَا مَا يَمْلَأُ العَيْنَ قُرَّةً وَلِيَسْلَى

بخت نیک و چرید برای من در و چشم دیدم در و چیزیکه پر میکرد چشم را از خنکی و بینم میکرد

عَنِ الأَوْطَانِ كُلُّ غَرِيبٍ + فَغَلَسْتُ فِي بَعْضِ الأَيَّامِ حِينَ نَصَلَ خِضَابُ

از وطنهای هر مسافر را پس در اول صبح برآمدم در بعضی از روزها هرگاه دور شد رنگ

الظَّلَامِ وَهَتَفَ أَبُو المُنْذِرِ بِالنُّوَّامِ لَا خُطُوٌ فِي خُطَطِهَا وَاقْتَضَى الوَطْرَ مِنْ

تاریکی و آواز داد نزدیک بخوابندگان تا گام نزنم در راههای او و ادا کنم حاجت را از رفتن

تَيْسِطُهَا فَأَدَانِي الِاخْتِرَاقُ فِي مَسَالِكِهَا وَالِانْصِلَاتُ فِي سَكِّهَا إِلَى المَحَلِّ المَوْشُومَةِ

میانه آن پس رسانید مرا رفتن در راههای او و گذشتن بزودی در کوچهای او سوی محله نشان نهاده

بِالِاحْتِرَامِ مَنْعُوبَةٍ إِلَى بَنِي حَرَامٍ ذَاتِ مَسَاجِدَ مَشْهُودَةٍ وَحِيَاضٍ مَوْرُودَةٍ

بالاحترام صفت کرده شده سوی بنی حرام خداوند مسجدهای حاضر کرده شده و آبگیرهای در آمده شده

وَهِبَابٍ وَنَيْقَةٍ وَمِعَانٍ أَنِيقَةٍ وَخَصَائِصَ أَثِيرَةٍ وَمَزَايَا كَثِيرَةٍ نَظْمٌ

و بیابانهای بلند و خانهای نیکو و خصوصیتهای دیرند و بزرگیهای بسیار

بها ما شيت من دين ودنيا ٭ وحيران تنافوا في المعاني ٭ فمشغوف بآيات
در دست هر چه بخواهی از دین و دنیا ٭ و همسایگان که منافات دارند در خواهشها ٭ پس بعضے شیفته اند بآیتهای

المثاني ٭ ومفتون ببنات المثاني ٭ ومضطلع بتلخيص المعاني ٭ ومطلع الى
سورهٔ فاتحه ٭ و بعضی شیفته اند بآواز های تار های چنگ ٭ و بعضی تواناهستند بابیان کردن معانے ٭ و بعضی نگرنده است

تخليص عالي ٭ وكم من قارئ فيها وقاف ٭ اضر بالجفون وبالجفان ٭ وكم
بسوی برا کردن اسیر ٭ و بسا از خوانندهٔ است درد و همانی کننده ٭ که گزند رسانیدند مژگهارا و کاسها طعام را ٭ و بسا

من معلم للعلم فيها ٭ وناد للندى حلو المجاني ٭ ومغنى لانتزال تغن فيه
از نشان مشهور ست برای دانش درد ٭ و بسا انجمن ست برای عطا که نیکو فوائد اوست ٭ و بسیار منزل ست که همیشه بسیار بود درد

اغاريد الغواني والاغاني ٭ فصل ان شئت فيها من يصلي ٭ واما شئت
آوازهای زنان بے بنا از زیر و بم سرود ها پس پیوند کن اگر بخواهی دران کسی را که نماز میکند ٭ و اگر بخواهے

قادن من الدنان ٭ ودونك صحبة الاكياس فيها ٭ او الكاسات منطلق
پس نزدیک شو از خمهای می ٭ و بگیر صحبت زیرکان درد و یا پیمانهای گسسته

العنان ٭ قال فبينما انا انفض طرقها واستشف رونقها اذ لمحت عند
لگام ٭ گفت پس میانه اینکه من مجسم راههای او در بیابان میرسانیدم نظر را در نکوئی او ناگاه دیدم هنگام ٭

زوال اوائل براح واظلال الرواح مسجدا مشتهرا بظرائفه مزدهرا بطوائفه
زوال آفتاب و نزدیک رسیدن شبانگاه مسجدی مشهور بعجائب و غرائب خود درو شن بجماعت خود

وقد اجرى اهله ذكر حروف البدل وجروا في حلبة الجدل فبحت بخوضهم
و تحقیق جاری کردند کسان او ذکر حروف بدل را و رفتند در میدان خصومت پس گرائیدم بسوی ایشان

لاستمطر بنوءهم لا لاقتبس بضوءهم فلم يك الا كقبسة العجلان حتى انقعت
تا بارانرا بجوا هم ستارهٔ ایشان را نه برای آنکه آموزم علم نحو ایشان پس نبود مگر همچو آتش گرفتن شتابنده تا آنکه ملبد شدند

الاصوات بالاذان ثم رد التاذبين بردنا الامام فاعدت ظبي
آوازها بیانگ نماز بازلازم شد پس اذان گفتن را ظاهر شدن امام پس در تیام شد تیغهای

الكلام وحطت الجبي للقيام وشغلنا بالقنوت عن استعداد القنوت وبالسجود
سخن وكشاده شد زانو بندها برای ایستادن ومشغول کرده شدیم طباعت از خواستن رونے وباسجود

عن استنزال البجود وما قضى الفرض وكاد الجمع ينفض انبرى من الجماعة
از خواستن بخشش وهرگاه ادا کرده شد فرض ونزدیک شد که انبوه پریشان شود پیدا شد از جماعت

كهل حلو البراعة له مع السمت الحسن ذلاقة اللسن وفصاحة الحسن فقال
جوانے شیرین گفتار برائے او بود باروش نیکو تیزی زبان وفصاحت حسن بصری پس گفت

يا خيرتي الذين اصطفيتهم على اغصان شجرتي وجعلت خطهتم دار هجرتي
ای برگزیدگان من که گزیدیم ایشانرا بر شاخهاے درخت خود وگردانیدم شهر ایشانرا جاے اقامت خود

واتخذتهم كرسيي وعيبتي واعددتهم لحضوري وغيبتي اما تعلمون ان لبوس
وگرفتم ایشانرا از دار خود ونگهدارنده امانت خود ومهیا کردم ایشانرا برای حضور وغیبت خود آیا نمیدانید هر آئینه جامه

الصدق ابهى الملابس الفاخرة وان فضوح الدنيا اهون من فضوح الآخرة
راستی بهترین جاهاے گرانمایه است وبدرستیکه رسوائی دنیا آسان تر ست از رسوائی آخرت

وان الدين المحاض النصيحة والارشاد عنوان العقيدة الصحيحة وان
وهر آئینه دین خالص کردن پندست وراه نمودن نکوئی دلیل عقیدهٔ راست ست وتحقیق

المستشار مؤتمن والمسترشد بالنصح قمن وان اخاك هو الذي عذلك
مشورت خواسته شده امین گرفته شده است وخواهان رهنمائی به پند سزاوار ست وهر آئینه برادر تو کسیست که سرزنش کند ترا

لا الذي عذلك وصديقك من صدقك لا من صدقك فقال له الحاضرون
نه کسیکه معذور دارد ترا ودوست تو کسے ست که راست گوید ترا نه کسیکه باور دارد ترا پس گفتند او را حاضران مجلس

ايها الخل الودود والخدن المودود ما سر كلامك الملغز وما شرح خطابك
ای خلیل مهیا ردوستی دارنده ودوست محبوب چیست راز سخن تو که پنهان ست وچیست بیان خطاب تو

الموجز وما الذي نبغيه منا اليوم ولو اعجفوا الذي حبانا بمحبتك وجعلنا
که مختصر ست وچیست آنچه میخواهی ترا از ما تا ادا کرده شود اگرچه عاجز کند پس سزد خدائیکه اختیار کرد ما را بدوستی تو وخاص کرد ما را

من صفوة احبتك ما تالوك نصحا ولا ندخر عنك نصحا فقال لهم جزيتم
از گزیده دوستان تو تقصیر نمیکنیم ترا در پند و نگاه نمیداریم از تو عطیه را پس گفت ایشانرا باداش داده شوید

خيرا ووقيتم ضيرا فانكم ممن لا يشقى بهم جليس ولا يصدر عنهم تلبيس
نیکوئی را و نگهداشته شوید از گزندی چرا که بتحقیق شما از کسانی هستید که بدبخت نشود با ایشان نشسته و صادر نگردد از ایشان مکر و فریب

ولا يخيب فيهم مظنون ولا يطوى دونهم مكنون واني سائبثكم ما حاك
و یافت نمیشود از ایشان آنچه گمان رود و پوشیده و نهفته است نزد شان از نهانی و بدرستیکه من آشکار میکنم شما را آنچه استرکرد

في صدري واستفيتكم فيما عيل له صبري اعلموا اني كنت عند صلود الزند
در سینه من و فتوی میجویم شما را در چیزیکه مغلوب شد بآن صبر من بدانید که من بودم هنگام آتش نهادن چقاق

وصلود الجد اخلصت مع الله نية العقد واعطيته صفقة بعهد
و دور گردانیدن بخت فرجام خالص کردم باخدا قصد عهد و پیمان و دادم او را دست خود پیمان

على ان لا اسأم مدامة ولا اعافر مدامة ولا احتسي قهوة ولا اكتسي لشوة
بریکه خرید نکنم شراب را و بیوسته نباشم در شراب با همنشینان و نه نوشم شراب را و ظاهر نکنم مستی

فسولت لي النفس المضلة والشهوة المزلتان نادمت الابطال وعاطيت
پس آراست برای من نفس گمراه کننده و آزاندازنده در خطا اینکه یکدیگری نوشی کردم با غافلان و بهدگر دادم

الابطال واضعت الوقار وارتضعت العقار وامتطيت سبطا الكميت وتنا سيت
جامهای شراب و ضایع کردم بردباری را و نوشیدم می را و سواری بست شراب را و فراموش کردم

التوبة كالميت ثم لم اقنع بها نيكم المرة في طاعة ابي مرة حتى عكفت على
توبه را همچو مرده باز قناعت نه کردم ای مردم یکبار در فرمانبری شیطان تا آنکه ببوستگی کردم بر

الخندريس في يوم الخميس وبت صريع الصهباء في الليلة الغراء وهانا
شراب کهنه در روز پنجشنبه و گشتم افتاده مست شراب در شب جمعه و آگاه باش

بادي الكآبة لرفض الانابة نامي الندامة لوصل المدامة شديدا لاشفاق
آلمی پدید کننده اندوه هستم از گذشتن عهد و توبه و فراوان پشیمانی دارنده سبب پیچیدگی شراب سخت نزدیک

مِنْ نَقْضِ الْمِيثَاقِ مُعْتَرِفٌ بِالْإِسْرَافِ فِي عَبِّ السُّلَافِ نظم يَا قَوْمِ

از شکستن پیمان اقرار کننده یا بے اندازه خرج کردن در نوشیدن مے پس اے گروه من

هَلْ كَفَّارَةٌ تَعْرِفُونَهَا، تُبَاعِدُ مِنْ ذَنْبِي وَتُدْنِي إِلَى رَبِّي، قَالَ أَبُو زَيْدٍ فَلَمَّا حَلَّ

آیا کفاره هست که میدانید آنرا دور کند از گناه مرا و نزدیک کند سوی خدای من، گفت ابو زید پس هرگاه که شود

الشُّوطَةُ تَفْثِيرُ وَقَضْيُ الْوَطَرِ مِنَ اشْتِكَاءِ بِنْتِ الْعِنَبِ تَنَاجَتْنِي نَفْسِي يَا أَبَا زَيْدٍ هَذِهِ نُهْزَةُ صَيْدٍ

آسان کشای سخن خوب را و روا ساخت حاجت را از گله سخت ترین اندوه خود سخن گفت با من جان من کسی ای ابا زید این غنیمت از شکار است

فَشَمَّرْتُ عَنْ يَدِ الْجِدِّ وَانْتَفَضْتُ مِنْ جَثْمِي انْتِهَاضَ الشَّهْمِ وَانْخَرَطْتُ

پس برچیدن استین را از دست قوت پس برخاستم از نشستگاه خود برخاستن تیز خاطر و برآمدم

مِنَ الصَّفِّ انْخِرَاطَ الشَّهْمِ وَقُلْتُ نَظْمًا إِنَّهَا الْأَرْوَعُ الَّذِي فَاقَ مَجْدًا وَسُؤْدُدًا

از صف همچو برآمدن تیز دلگستم ای سردار یکه بالاشد از روی بزرگی و سروری

وَالَّذِي يَبْتَغِي الرَّشَادَ لِيَنْجُوَ بِهِ غَدًا، إِنَّ عِنْدِي عِلَاجَ مَا بِكَ مِنْهُ مُسْتَهَدًا

وای کسیکه میخواهد راه راست را فردا هر آینه نزد من تیمار چیزیست که گشتی ازان بجواب

فَاسْتَمِعْ أَجِبْهُ، وَغَادَرَتْنِي مُلَدَّدًا، أَنَا مِنْ سَاكِنِي سُرُوجَ ذَوِي الدِّينِ وَالْهُدَى

پس بشنو ازو بمالکه شگفت نه گذاشت مرا متحیر من از باشندگان شهر سروجم که خداوند دین و راه راستند

كُنْتُ ذَا ثَرْوَةٍ بِهَا، وَطُبَاعًا مَسْعُودًا، مَرْبَعِي مَأْلَفَ الضُّيُوفِ، وَمَأْوَى لَهُمْ سُدًى

بودم خداوند توانگری و دولت نکوشود سرداه خانه من جای اجتماع مهمانان بود و مال من برای ایشان گذاشته شده بود

اشْتَرَى الْجَهْلُ بِالْحِجَا، وَالتَّوَانِي بِالْجِدَا، لَا أَبَا لِي بِنَفْسِ طَاحَ فِي الْبَذْلِ وَالنَّدَى

میخرد جهل دانش را و تنگدستی میدهد آبرو را باد همش پروا نمیدانم بحال بسیار که نابود شد در بخشیدن و عطاء

أَوْ قَوْلِي إِنَّ رَبَّ بَيْتِ النَّاعِ إِذَا النَّكْسُ آخَلَ، وَيَرَانِي الْمُؤَمِّلُونَ مَلَاذًا وَمَقْصِدًا

یا قول من که خداوند خانه ناله چون فرومایه میراند آتش را و امیدوارند مرا امیدواران جای پناه و جای آهنگ

لَمْ يُخَيِّبْ بَادِي صَدًى وَاشْتَكَى يَشْتَكِي الصَّدَى، لَا وَلَا أَدَمُ مَأْبِسٍ قَدَحَ نَدِيَّ فَأَصْلَدَا

نومید نکرد آتش بجالیکه گله کند تشنگی را نیست چنین خانه قصد کرده جوینده آتش را دان چقماق مرا پس یافت آنرا آتش زنه

طَالَمَا سَاعَدَ الزَّمَانُ وَأَصْبَحْتُ مُسْعِدًا ۞ فَقَضَى اللّٰهُ أَنْ يُغَايِرَ مَا كَانَ عَوَّدَا

وبسا كه موافق كردند زمانه وگشتم نيك بخت پس خواست خدا اينكه دگرگون كند انچه خوكرده بود

بَوَّأَ الرُّومَ أَرْضَنَا ۞ بَعْدَ ضَنْءٍ تَوَلَّدَا ۞ فَاسْتَبَاحُوا حَرِيمَ مَنْ ۞ صَادَ فُسُوَهُ

جاودد ميبايد زمين ما پس ازكينه كه پيدا شد پس حلال پنداشتند عيال كسي را كه يافتند اورا

مُوَحِّدًا ۞ حَوَوْا وَكُلَّ مَا اسْتَسَرَّ بِهَالِي ۞ وَمَا بَدَا فَطَوَّحَتْ فِي الْبِلَادِ طَرِيدًا

مسلمان فراگرفتند تمامي چيزيكه پنهان بود مرا و انچه ظاهر بود پس افتادم درشهرها دوركرده رانده

اجْتَدَى النَّاسَ بَعْدَ مَا كُنْتُ مِنْ قَبْلُ مُجْتَدَى ۞ وَتَرَى لِي خَصَاصَةً ۞ أَتَمَنَّى لَهَا

عطا ميخواهم از مردم پس ازانكه بودم پيش ازين عطا خواسته شده ودريده ميشود براي من دروشي كه آرزو ميكردم براي او

الرَّدَى ۞ وَالْبَلَاءَ الَّذِي بِهِ ۞ شَمَلُ ابْنِي تَبَدَّدَا ۞ اسْتَبَاحَ ابْنَيَّ اسْوَدُهَا

هلاك را وبلائي كه باو جميعت پسرم پريشان شد بردگ فتنه وشر من است كه قيد كرد ندويرا

لِتَقْتَدِي ۞ فَاسْتَبِنْ مِحْنَتِي وَمُدَّ ۞ إِلَى نُصْرَتِي يَدَا ۞ وَاجِرْنِي مِنَ الزَّمَانِ فَقَدْ جَا

تا فديه داده شود پس بدان بلاي مرا دردراز كن بسوي يار كمن دست را وپناه ده مرا از روزگار پس تحقيق اينه ستم كرد

وَاعْتَدَى ۞ وَاعْنِنِي عَلَى وَكْنَاكِ ابْنَتِي مِنْ يَدِ الْعِدَا ۞ فَإِذَا انْتَفَى لِيَ الْمَأْثَمُ عَمَّنْ تَمَرَّدَا

واز حد گذشت وياري كن بر رهانيدن دختر من از دست دشمنان پس بامن محو ميشود گناهان اگر كسيكه نافرماني كرد

وَيَتَقَبَّلُ الْإِنَابَةَ مِمَّنْ تَهَدَّدَ ۞ وَهُوَ كَفَّارَةٌ لِمَنْ ۞ زَاغَ عَنْ بَعْدِمَا اهْتَدَى وَلَيْنَ

وبپذيرفته ميشود رجوع بخدا از كسيكه گذشت اخيرش دنيا و آن كفاره است براي كسيكه برگرديد پس از انكه راه يافت وهر آئينه

قُمْتُ مُنْشِدًا ۞ فَلَقَدْ فُهْتُ مُرْشِدًا ۞ فَاقْبَلِ النُّصْحَ وَالْهُدَايَةَ وَاشْكُرْ لِمَنْ هَدَى

اگر برخاستم شعر خواننده پس هر آئينه سخن گفتم تحقيق راهنماينده پس بپذير پند دارنده و رهنموني را وسپاس كن كسيكه راه نمود

وَاسْمَحِ الْآنَ بِالَّذِي يَنْتَسِي لِتَحْمَدَا ۞ (قَالَ أَبُو زَيْدٍ) فَلَمَّا أَتْمَمْتُ هَذَا رَمَى وَاوُهُمْ

وجه امروزي كن آنچيزيكه بسبب آن نسبت كرده شوي گفت ابو زيد پس چون گاه بپايان رسانيدم افروزنكلام خودرا و

الْمَسْئُولُ صِدْقَ كَلِمَتِي ۞ إِغْرَاءُ الْقَرْمِ إِلَى الْكَرَمِ بِمُوَاسَاتِي وَرَغَّبَهُ

خواسته شده راستي قصيدهٔ مرا برانگيخت اورا خواهش سوي بخشيدن ببخشش من ورغبت داد اورا

الكلف بحمل الكلف بمقاساتي فرضي لي على الحافرة ونفضي لي بالعدة الوافرة

محنت ببرداشتن رنجها دریغ کشیدن من پس داد مرا هنگام کامل کردن وداد مرا اسباب بسیار

فانقلبت الى وكري فرحا بنجح مكري وقد حصلت من صوغ المكيدة على

پس برگشتم بسوی خانهٔ خود شادان بفیروزی فریب خود وتحقیق آماده شدم از هنر فریب بر

سوغ الثريدة ووصلت من حوك القصيدة الى لوك العصيدة قال الحارث

فرو بردن طعام وپیوستم از بافتن قصیده سوی خائیدن حلوان گفت حارث

بن همام فقلت له سبحان من ابدعك فما اعظم خدعك فاستغرب في

پسر همام پس گفت او را پاکیست خدایرا که آفرید ترا پس چه بزرگست فریبهای تو پس مبالغه کرد در

الضحك ثم انشد غير مرتبك نظم عيش بالخداع فانت في ... دهر يهوه كاسد

خندیدن باز خواند بحالیکه آمیزش کننده نبود در کلمه شعر زندگی کن بفریب پس تو در روزگار زمانه هستی که پسر انش هیچ پشیز

بيشه ... وادر قناة المكر حتى ... تستدير رحى المعيشة ... وصل النسور فان تعذر

بیشه اند ... وبگردان نیزهٔ فریب را تا آنکه ... بگردد آسیای زندگانی پس اگر دشوار بود ... وشکار کن کرگسها را پس اگر دشوار بود

صيدها فاقنع بريشه ... واجن الثمار فان تفشك فرض نفسك بالحشيشة

شکار کردن او پس قناعت کن بپر او ... وبچین بار ها را پس اگر فوت شود از تو پس خرسند شود کن نفس خود را با گیاه خشک

وارح فؤادك ان نبا ... دهر من الفكر المطيشة فتغاير الاحداث يوذن

وآسایش ده دل خود را اگر سبک کننده برنده خود پس اختلاف آنها آگاه میکند ... زمانه از اندیشه

باستحالة كل عيشة ... المقامة التاسعة والاربعون الساسانية

بدگرگون شدن هر زندگی مقامه چهل ونهم مشهور بساسانیه

حكى الحارث بن همام قال بلغني ان ابازيد حين ناهز القبضة وابانه قيد

حکایت کرد حارث پسر همام گفت رسید مرا که هر آئینه ابازید وقتیکه نزدیک رسید قبض روح را در بود او را قید

الهرم الى نهضة احضر ابنه بعد ما استجاش ذهنه وقال له يا بني انه

پیری برخاستن را حاضر کرد پسر خود را پس از انکه جمع آورد ذهن خود را وگفت باو ای پسر من هر آئینه شان انیست

قَدْ دَنَى ارْتِحَالِي مِنَ الْفِنَاءِ وَالِارْتِحَالُ بِمَرْدِ الْفِنَاءِ وَأَنْتَ بِحَمْدِ اللّٰهِ وَلِيُّ

هر آئینہ نزدیک رسید کوچیدن من از صحن خانہ و سرمہ کشیدن من میل نیستے و تو بستایش خداوندی قائم با مور

عَهْدِي وَكَبْشُ الْكَتِيبَةِ السَّاسَانِيَّةِ مِنْ بَعْدِي وَمِثْلُكَ لَا تُقْرَعُ لَهُ الْعَصَا

زمان من ہستی و سردار لشکر ساسانیہ ہستی پس از من و مانند تو کوفتہ نمیشود برای او چوب دستی

وَلَا يُنَبَّهُ بِطَرْقِ الْحَصَا وَلَكِنْ قَدْ نُدِبَ إِلَى الِاذْكَارِ وَجُعِلَ صَيْقَلًا

و آگاہ نمیشود بزدن سنگریزہ ولیکن ہر آئینہ مستعد ست مرا پند دادن و گردانیدہ شد روشن

لِلْأَفْكَارِ وَإِنِّي لَأُوصِيكَ بِمَا لَمْ يُوصِ بِهِ شَيْبُ الْأَنْبَاطَ وَلَا يَعْقُوبُ الْأَسْبَاطَ

برائی ہمنہا و ہر آئینہ من وصیت میکنم ترا بچیزیکہ وصیت نکرد بآن حضرت شیث فرزندان خود را و نہ یعقوب علیہ السلام اولاد خود را

فَاحْفَظْ وَصِيَّتِي وَجَانِبْ مَعْصِيَتِي وَاحْذُ مِثَالِي وَافْقِهْ مِثَالِي فَإِنَّكَ إِذَا

پس نگہدار پند مرا و کنارہ کن از نافرمانی من و بر و بر طریق من و بشناس استاد ہمارا چہ اگر تحقیق تو ہر گاہ

اسْتَنْصَحْتَ نُصِحْتَ وَاسْتَصْبَحْتَ بِصُبْحِي طَابَ مَعَاشُكَ وَطَالَ انْتِعَاشُكَ

ناصح پند داشتی پند مرا و روشنی حاصل کردی بصبح من نیکو شود زندگی تو و دراز شود بلندی مرتبہ تو

وَاعْرَعْ خَانَكَ وَارْتَفِعْ دُخَانُكَ وَإِنْ نَبَذَتْ مَشُورَتِي وَتَنَاسَيْتَ

و علفناک پرخواہی بود دیگرے را و بلند خواہد شد دود تو و اگر انداختے طریقہ مرا و فراموش کردے

سُورَتِي قُلْ رَمَادًا أَنَا فِيكَ وَزَهِدَ أَهْلُكَ وَنَهَطُكَ فِيكَ يَا بُنَيَّ إِنِّي جَرَّبْتُ

اندرز مرا کم شود خاکستر سنگہا دیگ تو و بے رغبت باشند عزیزان تو و گروہ تو در تو ای پسرک من ہر آئینہ من آزمودم

حَقَائِقَ الْأُمُورِ وَبَلَوْتُ تَصَارِيفَ الدُّهُورِ فَرَأَيْتُ الْمَرْءَ بِشَبَهِهِ لَا بِنَسَبِهِ

حقیقتہای اشیارا و آزمودم گردشہاے زمانہ ہا را پس دیدم مقتدر مرد را باں او نہ بانژاد او

وَالْفَحْصَ عَنْ مَكْسَبِهِ لَا عَنْ حَسَبِهِ وَكُنْتُ سَمِعْتُ أَنَّ الْمَعَادَ أَيْنَقُ

و تفتیش از مال او نہ از بزرگے او و می شنیدیم ہر آئینہ اسب باز زندگے

إِمَارَةً وَتِجَارَةً وَزِرَاعَةً وَصِنَاعَةً فَمَا دَسْتُ هٰذِهِ الْأَرْبَعَ لِأَنْظُرَ

فرمان روائے و سوداگری و کشتکاری و پیشہ است پس آمیزش دعادت کردم این چہار را تا نیم

أيُّها أوفقُ وانفعُ مما أحملتُ منها معيشةً ولا استرغدتُ فيها عيشةً أمّا

که ای آنها سازوارتر و نفع دهنده ترست پس محمود نیافتم از آن معیشت نه نیکو و وسیع یافتم دران زندگانی لیکن

فرضُ الولايات وخلسُ الإمارات فكاضغاثِ الأحلامِ والفيءِ المُنتزعِ بالظُّلامِ

قدر تهاء حکومت ها و ربوده ها فرمانروائیها پس آنچه خوابهای شوریده است و سایه زائل شونده سبب تاریکی

وناهيكَ غصّةً بمرارةِ الطعامِ وأمّا بضائعُ التجاراتِ فعرضةٌ للمخاطراتِ

و بسندست ترا از اندوه تلخی از شیر باز گرفتن ولیکن مالهای سوداگریها پس نشانه است برای ترسها

وطُعمةٌ للغاراتِ وما أشبهها بالطيورِ الطيّاراتِ وأمّا اتخاذُ الضِّياعِ

و خورد نیست برای رهزنان و چه خویش مناسبت دارد آن با پرندگان پرنده و لیکن گرفتن زمین

والتصدّي للازدراعِ فمنهكةٌ للأعراضِ وقيودٌ عائقةٌ عن الارتكاضِ و

و پیش آمدن برای کشتکاری پس سبب فرسودگی ست مر آبروها را و بندهای بازدارنده است از دویدن و

قلّما خلا ربُّها عن إذلالٍ أو ذِقِ رَوحِ بالٍ وأمّا حِرَفُ أهلِ الصّناعاتِ

اندک ست که تهی باشد صاحب آن از خواری یا روزی داده شود از آرام دل ولیکن پیشهای صاحب پیشگان

فغيرُ فاضلةٍ عن الأقواتِ ولا نافقةٍ في جميعِ الأوقاتِ ومُعظمُها معصوبٌ

پس زائد نیست از خورشها و نه رواج دارنده هستند در همگی زمانها و بیشتر ازان بسته شده است

بشبيهِ الحيوةِ ولم أرَ ما هو بارِدُ المغنمِ لذيذُ المطعمِ صافي المشربِ قليلُ المكسبِ

بجوانی زندگی و ندیدم چیزی را که آن آسان غنیمت باشد مزه دار خوردن باشد تیره نباشد آخورد او بسیار باشد اندک

إلّا الحِرفةَ التي وضعَ ساسانُ أساسَها ونوّعَ أجناسَها وأضرمَ من الخافقينِ

مگر پیشه که نهاده است ساسان بنیاد آنرا دگونه کرد گونه‌های خود قسمهای او را و افروخت در مشرق و مغرب

نارَها وأوضحَ لبني غبراءَ منارَها فشهدتُ وقائعَها مُعلماً وأخبرتُ سيماها

آتش او و هویدا کرد برای محتاجان نشانهای او پس حاضر شدم حوادث آنرا بحالیکه مشهور بودم و گزیدم علامت او را

لي ميسماً إذ كانتِ المتجرَ الذي لا يبورُ والمنهلَ الذي لا يغورُ والمِصباحَ

برای خود زیبائی چه اکنون هست این حرفه تجارتیکه کاسد نشود و سرچشمه که بزمین فرو نمیرود و چراغ

الَّذِي يَعْشُو إِلَيْهِ الْجُمْهُورُ وَيَسْتَصْبِحُ إِلَيْهِ الْعِيُّ وَالْعُورُ وَكَانَ لَهَا أَعَزَّ قَبِيلٍ

کہ می بینند بسوی او تمامی مردم و روشنی میگیرند بسوای او کوران و کجچشمان و ہستند صاحبان آن فرقہ بزرگترین گروہ مردم

وَأَسْعَدَ جِيلٍ لَا يَرْهَقُهُمْ مَسُّ حَيْفٍ وَلَا يُقْلِقُهُمْ سَلُّ سَيْفٍ وَلَا يَخْشَوْنَ حُمَّ

ونیکوترین اہل زمانہ در نمی یابد ایشانرا سودن ستم و بے آرام نمیکند ایشانرا کشیدن شمشیر و نمی ترسند زہر

لَاسِعٍ وَلَا يَدِينُونَ لِدَانٍ وَلَا شَاسِعٍ وَلَا يَرْهَبُونَ مَنْ بَرَقَ وَرَعَدَ وَلَا

پیش زنندہ را و فرمان بری نمیکنند برای نزدیک و دور و نمی ترسند کسے را کہ درخشید و غرید و

يُحْفِلُونَ بِمَنْ قَامَ وَقَعَدَ الَّذِي يَهُمُّ مُنْزِهَةٌ وَقُلُوبُهُمْ مُرْتَفِهَةٌ وَطُعْمُهُمْ

پاک ندارند کسیکہ برخاست و نشست انجمنہای ایشان پاک کند از بدی دلہای ایشان خوش عیشند و خورہ و مہنای شان

مُعَجَّلَةٌ وَأَوْقَاتُهَا غُرٌّ مُحَجَّلَةٌ أَيْنَمَا سَقَطُوا لَقَطُوا وَحَيْثُمَا انْحَرَطُوا خَرَطُوا

شتاب حاضر آوردہ میشود وقتہای ایشان خوبرویان مشہورند ہر جا کہ می افتند می چینند و ہر جا کہ در آمدند چیزے گرفتند

لَا يَتَّخِذُونَ أَوْطَانًا وَلَا يَتَّقُونَ سُلْطَانًا وَلَا يَمْتَازُونَ عَمَّا تَقُدُ وَاخْمَاصًا وَ

نمیگیرند جای ماشہا و نمی ترسند بادشاہ را و ممتاز و جدا نمیشوند از بہ بندہای کہ با مداد کنند گرسنگان و

نَزُوحُ بِطَانًا فَقَالَ لَهُ ابْنُهُ يَا أَبَتِ لَقَدْ صَدَقْتَ فِيمَا نَطَقْتَ وَلَكِنْ رَتَقْتَ

شام کنند شکم سیر با پس گفت او را پسرش ای پدر من ہر آئینہ راست گفتی در چیزیکہ گویا شدی ولیکن مجمل گفتی

فَمَا فَتَقْتَ فَبَيِّنْ لِي كَيْفَ اقْتَطَفَ وَمِنْ أَيْنَ تُؤْكَلُ الْكَتِفُ فَقَالَ لَهُ

وتفصیل نکردی پس بیان کن من کہ چگونہ میوہ بچینم و از کجا خوردہ میشود شانہ پس گفت او را

يَا بُنَيَّ إِنَّ الْإِرْنَاكَ بَابُهَا وَالنَّشَاطَ جِلْبَابُهَا وَالْفِطْنَةَ مِصْبَاحُهَا وَالْقِحَةَ

ای پسرک من بدرستیکہ آمد و رفت دروازۂ اوست و چستی چادر اوست و زیرکی چراغ اوست و بے شرمے

سِلَاحُهَا فَكُنْ أَحْوَلَ مِنْ قُطْرُبٍ وَأَسْرَى مِنْ جُنْدُبٍ وَانْشَطَ مِنْ ظَبْيٍ مُقْمِرٍ

سلاح اوست پس شو گردندہ تر از مرغ قطرب و رونده تر از ملخ نر و چابکتر از آہو رونده در مہتاب

وَأَسْلَطَ مِنْ ذِئْبٍ مُتَيَمِّمٍ وَأَقْدَحَ زَنْدَ جَدِّكَ بِجَدِّكَ وَاقْرَعْ

و نافذ تر از گرگ پیمنگی کننده و بزن آتش بہرۂ خود را بکوشش خود و بکوب

بَابَ دَرْعِيكَ بِسَعْيِكَ وَجُبْ كُلَّ فَجٍّ وَخُضْ كُلَّ لُجٍّ وَانْتَجِعْ كُلَّ رَوْضٍ وَالْقِ

دروازه خوردن خودرا بکوشش خود وقطع کن هرراه را وفرود آبر آب ژرف را وقصد کن هر مرغزارا وبیندار

دَلْوَكَ إِلَى كُلِّ حَوْضٍ وَلَا تَسْأَمِ الطَّلَبَ وَلَا تَمَلَّ الدُّؤُوبَ فَقَدْ كَانَ مَكْتُوبًا

دلوخودرا بسوی هر آب گیر وملول مشو ازجستن وستوه میاز طریقه کوشش پس بودنوشته

عَلَى عَصَا شَيْخَنَا سَاسَانَ مَنْ طَلَبَ جَلَبَ وَمَنْ حَالَ نَالَ وَإِيَّاكَ وَالْكَسَلَ فَإِنَّهُ

بر چوبدستی خواجه ما سمی ساسان کسیکه جست کشید مطلوب را وکسیکه گردگرد دید یافت حاجت پرهیز کن ازسستی چراکه آن

عُنْوَانُ النُّحُوسِ وَلَبُوسُ ذَوِي الْبُؤْسِ وَمِفْتَاحُ الْمَتْرَبَةِ وَقُفْلُ الْمَتْعَبَةِ وَسَتِيمَةُ

نشان بدبختی ست وجامه خداوند سختی وکلید درویشی وشتران رنج وضعفند وخوی

الْعَجَزَةِ الْجَهَلَةِ وَشَنِيشَةُ الْوَكَلَةِ النَّكَلَةِ وَمَا اسْتَارَ الْعَسَلَ مِثْلُ اخْتِيَارِ الْكَسَلِ

خوداندگان نادانانست وعادت عاجز فرومانده وبیرون نیاورد انگبین راکسیکه گزیند سستی را

وَلَا مَلَأَ الرَّاحَةَ مِثْلُ اسْتِيطَاءِ الرَّاحَةِ وَعَلَيْكَ بِالْإِقْدَامِ وَلَوْ عَلَى الضَّرْغَامِ فَإِنَّ جَرَاءَةً

وپر نکرد کف دست راکسیکه نرم شمرد آسایش را ولازم گیر پیش درآمدن را اگرچه برشیر باشد چراکه هرآئینه دلیری

الْجَنَانِ تُنْطِقُ اللِّسَانَ وَتُطْلِقُ الْعِنَانَ وَبِهَا تُدْرَكُ الْحُظْوَةُ وَتُمْلَكُ الثَّرْوَةُ كَمَا

دل گویا میکند زبان را وسرمیدهد لگام را وبآن یافته میشود مرتبه بلند وبملک آورده میشود سرداری چنانکه

أَنَّ الْخُمُولَ صِنْوُ الْكَسَلِ وَسَبَبُ الْفَشَلِ وَمَنْبَطَةٌ لِلْعَمَلِ وَمَخْيَبَةٌ لِلْأَمَلِ فَلِهَذَا

هرآئینه ضعف برادر سستی ست وباعث بزدلی ست وسبب درنگ برای کارست وسبب نومیدی از امیدست واز ین سبب

قِيلَ فِي الْمَثَلِ مَنْ جَسَرَ أَيْسَرَ وَمَنْ هَابَ خَابَ ثُمَّ أَبُو زَيْدٍ يَا بُنَيَّ فِي بُكُورِ

گفته شد در مثل کسیکه دلیری کرد توانگری یافت وکسیکه ترسید زیان برداشت باز چون آمای پسرک من در بامداد

أَبِي ذُؤَابٍ وَجُرَاةِ أَبِي الْحَارِثِ وَحُزَامَةِ أَبِي قُرَّةَ وَخَتَلِ أَبِي جَعْدَةَ وَحِرْصِ

زاغ ودلیری شیر واحتیاط آفتاب پرست وفریب گرگ وآز

أَبِي عُقْبَةَ وَنَشَاطِ أَبِي وَثَّابٍ وَمَكْرِ أَبِي الْحُصَيْنِ وَصَبْرِ أَبِي أَيُّوبَ

خنزیر ودچستی آهو وفریب روباه وشکیب شتر

وَتَلَطَّفْ أَبِي غِرْوَانَ وَتَلَوَّنْ إِبِي بَرَاقِشَ وَاخْلُبْ بُصُوغَ اللِّسَانِ وَاخْدَعْ بِسِحْرٍ

ونرمے گربہ ورنگا رنگی پرندہ ۔ نگارین　　وفریب کن بشیرینی گفتار خود　　ومکر کن بجادوی

الْبَيَانِ وَانْتَدِ السُّوقَ قَبْلَ الْجَلَبِ وَامْتَرِ الضَّرْعَ قَبْلَ الْحَلَبِ وَسَائِلِ الرُّكْبَانِ

فصاحت وبجو بازار را　　پیش از چیزیکہ پیش کشیدہ شود برای فروختن بمال پستان را پیش از دوشیدن شیر وسوال کن سوداگران را

قَبْلَ الْمَتْرُودَةِ مَتْنَ لِجَنْبِكَ قَبْلَ الْمُضْطَجَعِ وَاتَّخِذْ بَصِيرَتَكَ لِلْعَافَةِ

پیش از جستن گاہ نرم کن فرش برای پہلوے خود پیش از پہلو تہی کردن ودروشن کن دہن را　　برای فال گوئے

وَانْعَمْ نَظَرَكَ فِي الْقِيَافَةِ فَكَمْ مِنْ صِدِّيقٍ تَوَسَّمَهُ طَالَ تَبَسُّمُهُ مِنْ خَطِيئَاتٍ

ونیکو کن دیدن خود را در شناختن حال مردم بآنار چہرہ آئینہ کسیکہ راست باشد نظر او ۔ دراز باشد خندۂ او وکسیکہ خطا کرد

فَرَاسَتُهُ أَبْطَأَتْ فَرِيسَتُهُ وَكُنْ يَا بُنَيَّ خَفِيفَ الْكُلِّ قَلِيلَ الدَّلِّ لَكُوعاً عَنِ الْعَلِّ

دانائی او درنگ کند　　شکار او　　وپیشوای پسرک من بسیکبار　　اندک دلبری دارندہ برگردندہ از دوبارہ نوشیدن

قَانِعاً مِنَ الْوَبَلِ بِالطَّلِّ وَعِظْمِ وَقْعِ الْحَقِيرِ وَاشْكُرْ عَلَى النَّقِيرِ وَلَا تَقْنَطْ عِنْدَ

قناعت کنندہ از باران بزرگ بابارانِ ریزہ وبزرگ دان افتادن خواربدست خود وسپاس کن برشگاف خستہ خرما ونومید مشو ہنگام

الرَّدِّ وَلَا تَسْتَبْعِدْ رَشْحَ الصَّلِّ وَلَا تَيْأَسْ مِنْ رَوْحِ اللَّهِ إِنَّهُ لَا يَيْأَسُ

بازگردانیدن دور شناس چکیدن سنگ سخت　　ونومید مشو　　از رحمت خدا تعالے ہر آئینہ شان انست کہ نومید نباشد

مِنْ رَوْحِ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْكَافِرُونَ وَإِذَا أُخِّرَتْ بَيْنَ ذَرَّةٍ مَنْقُودَةٍ وَ

از رحمت خدا تعالے　　مگر گروہے کہ کافر شوند　　وہرگاہ اختیار دادہ شوی میانہ چیز اندک کہ درحال دادہ شود و

ذُرَّةٍ مَوْعُودَةٍ فَمِلْ إِلَى النَّقْدِ وَفَضِّلِ الْيَوْمَ عَلَى الْغَدِ فَإِنَّ لِلتَّأَخُّرِ آفَاتٍ

گوہر یکہ وعدہ کردہ شد　　پس رغبت کن بسوے نقد وبزرگی دہ امروز را　　بر فردا چرا کہ بتحقیق برائے درنگ آفتہا ست

وَلِلْعِزَاكِ بِدْوَاتٍ وَلِلْعِدَاتِ مُعَقِّبَاتٍ وَبَيْنَهَا وَبَيْنَ الْبُنْجُزِ

وبرای قصدہا تغیرہا ست　　وبرای وعدہا بازدارندہ ہا ست　　ومیانۂ او　　ومیانۂ　　وفاے وعدہ

عُقْبَاتٌ فَأَيُّ عُقْبَانٍ وَعَلَيْكَ بِصَبْرِ أُولِي الْعَزْمِ وَوَفْقِ

مشتہیات　　وچیز بزرگ مشتہیات　　وپیوستگے کن بشکیب خداوندان آہنگ　　ونرمے

ذوي الحرم[1] وجانب خرق المشتط[2] وخلق بالخلق الساط وشب البذل بالضبط[3]

صاحبان هوشياری وکناره کن درشتی از حد گذرنده وخوگیر باخوی نیکو دنیا میرنجشش را به نگهداشتن

وقيد[4] الدرهم بالربط ولا تجعل يدك مغلولة الى عنقك ولا تبسطها[5] كل

وبند کن درم را به بستن را و نه گردان دست خود را بسته بسوی گردن خود ت وبهنا مکن آن را تمامے

البسط ومتى نبا بك بلد فنابك فيه كمد فبت عنه املك واسرح[6] عنه

پهنا کردن و هرگاه سازداری نکند ترا شهری وفرود آید ترا دروی سختی پس قطع کن ازو امید خود را ودور کن ازان

جملك في غير البلاد ما حملك ولا تشتثقلن الرحلة ولا تكرهن النقلة فان

شتر خود را پس نیکو ترین شهر است آنکه بردارد بار ترا وگران نپندارد کوچیدن را و ناز یابدان انتقال را چراکه هر آئینه

اعلام شيء بعيننا واشياخ عشيرتنا اجمعوا على ان الحركة بركة والطراوة[7]

نامورا ن طریقهٔ ما وخواجگان قبیلهٔ ما اتفاق کردند بر نکته تحقیق عجبیدن برکت ست وازشهری بشهری رفتن

سفجة وزروا على من زعم[8] ان الغربة كربة والنقلة[9] مثلة وقالوا هي تعلة[10] من

سفجه است عیب کردند بر کسیکه گفت هر آئینه سفر اندوه سخت ست ورفتن ازشهری بشهری عقوبت ست وگفتند که آن عذر وبهانه کسی ست

اقتنع بالرذيلة ورضي بالخشف وسوء الكيلة واذا زمت الاغتراب اعدد[11]

که قناعت کند باخوی نکوهیده خوشنود شود باخرمای بد وکمی پیمانه وهرگاه آهنگ کردی سفررا آماده کردی

للمصاعب والحراب فتخير الرفيق المسعد من قبل ان تصعد فان الجار قبل الدار[12]

برای اوچوبستی وتوشه دان پس اختیار کن رفیق یاری کننده را پیش ازانکه برآئی چراکه هر آئینه همسایه پیش از خریدخانه ست

والرفيق قبل الطريق[13] نظم[14] خذها اليك وصية لم يوصها قبلي احد ... غراء حاوية

ورفیق پیش ازراه بگیر آنرا بسوی خود اندرز یکه نگفت آنرا پیش ازمن کسے ... روشن جمع آرندهٔ

خلاصات المعاني والزبد ... تهمتها[15] تنقيح من ... مخض النصيحة واجتهد فاعمل بما

گزیده نوائد را وخلاصهای اورا ... پاکیزه کردم آنرا هیچ پاکیزه کردن کسیکه خالص کند سپندارد کوشش کند ... در پس کار کن

مثلته ... عمل اللبيب اخي الرشد ... حتى يقول الناس هذا ... الشبل من ذاك الاسد[16] ثم

بچیزیکه نوشتم آنرا هیچو کار کردن دانای صاحب راه یافتن تا آنکه گویند مردم این ... بچه شیر ازان شیرست ... باز

قال له يا بني قد وصيت واستقصيت فان اقتديت فوأها لك وان اعتديت

گفت ابوزید او را ای پسرک من ہر آئینہ پند گفتم ترا و بپایان رسانیدم پندرا پس اگر پیروی کنی پس چہ خوش ست مر ترا و اگر تجاوز کنے

فأها منك والله خليقتي عليك فارجوان لا تخلف ظني فيك فقال له ابنه

پس حسرت از تست و خدا قائم مقام من ست بر تو پس امیدوارم اینکہ خلاف نکنی گمان مرا در خود پس گفت او را پسر او

يا ابت لا وضع عرشك ولا رفع نعشك فلقد قلت سددا وعلمت رشدا

ای پدر فرو افگندہ مباد تخت تو و برداشتہ مشواد جنازہ تو ہر آئینہ گفتی راست و صواب و آموختی براہ راست سبیل را

وفعلت ما لم ينحل والدولد ولئن امهلت بعدك ولا ذقت فقد لك

و وادی انچہ ندہد پدر فرزند را و ہر آئینہ اگر گذاشتہ شوم پس از تو و نچشم گم شدن ترا

فلا وبن بما اباك الصالحة ولا قتدين بآثارك الواضحة حتى يهتال

پس ہر آئینہ خواہم گرفت طریقہای ترا کہ نیکو ست و پیروی خواہم کرد بنشانہای قدم تو کہ ہویدا ہستند تا آنکہ گفتہ شود

ما اشبه الليلة بالبارحة والغارية بالرايحة فاهتز ابوزيد لجوابه

چہ خوش مانند است امشب یا دیشب و ابر بامداد یا ابر شبانگاہ پس شاد شد ابوزید از پاسخ او

وابتسم وقال من اشبه اباه فما ظلم قال الحارث بن همام فاخبرت ان بني ساسان

و تبسم نمود و گفت کسیکہ مانند شد پدر خود را پس ستم نکرد گفت حارث پسر ہمام پس خبر داده شدم کہ ہر آئینہ فرزندان ساسان

حين سمعوا هذه الوصايا الحسان فضلوها على وصايا لقمان وحفظوها

ہر گاہ شنیدند این پندہای نیکو بزرگی دادند آنرا بر پندہای لقمان حکیم و یاد گرفتند آن را

كما تحفظ ام القرآن حتى انهم ليرونها الى الآن اولى ما لقنوه الصبيان وانفع

چنانکہ یاد گرفتہ میشود سورۂ فاتحہ تا آنکہ ایشان میدانند آنرا ہنوز بہترین چیزیکہ آموزند آنرا کودکان و نافع تر

لهم من نخلة العقيان المقامة الخمسون البصرية حكى الحارث بن

برائے ایشان از عطیہ زر خالص مقامہ پنجاہم مشہور بہ بصریہ حکایت کرد حارث پسر

همام قال اشعرت في بعض الايام هما بحي باستعارة وملاح على شعاره وكنت

ہمام گفت پوشانیدہ شدم در بعض روزہا اندوہیکہ دشوار بود بر من افروختگی او و سیاہ شدہ بر من علامت او و بودم

سمعت ان غشيان مجالس الذكر يسير وانغواشي المفكر فلم ار لاطفاء مالي
كه حي نشينم هر آئنه در آمن انجمنهاي يادالهي دور ميكند اندوههاي انديشه را پس نميديدم چاره براي كشتن چيزي كه با من بود
من الجمرة الا قصد الجامع يا البصرة وكان اذ ذاك ماهول المساند مشفوه
از آتش مگر آهنگ مسجد جامع كه در بصره است و بود مسجد هنگام قصد من معمور با اهل مسند ها بسيار بودند
الموارد تجتني من رياضه ازاهير الكلام ويسمع في ارجائه صرير الاقلام
آبخورهاي چيده ميشد از باغهاي او شگوفهاي سخن و شنيده ميشد در كنارهاي او آواز خامها
فانطلقت اليه غير وان ولا ادعلى شان فلما وطئت حصاه واستشرفت
پس رفتم بسوي او بحاليكه قاصر نبودم و نه گرانيده بودم بر كاري پس چون زير پا كردم سنگهاي او را و چشم بر داشته نگريستم
افضاءه تراءى لي ذو اطماب عالية فوق صخرة عالية وقد عصبت به عصب
پايان او را نمودار شد مرا صاحب جامهاي كهنه بالاي سنگي بلند هر آئنه كرد گرفته بود او را جماعتها
لا يحصى عديدهم ولا ينادى وليدهم فانهدرت قصداه وقد دت دردبه وبجوت
نه شمار كرده ميشد عدد ايشان و آواز داده نميشد كودك ايشان پس زود ي كردم سوي او و در آمدم آنجا نزد او اميد داشتم
ان اجد شفائي عنده فلم ازل انتقل في المراكز واغضي للاكز والواكز الى ان
اينكه مايم تندرستي خود نزد او پس هميشه بودم كه نقل ميكردم جاهاي نشستن را و چشم ميپوشيدم از گزنده و مشت زننده تا آنكه
جلست بحاهه وبحيث امنت اشتباهه فاذا هو شيخنا السروجي لا ريب فيه
نشستم رو بروي او و بطوريكه ايمن شدم پوشيدگي او را پس ناگاه او خواجه ما ابو زيد سروجي ست شبيه فكي درد
ولا لبس يخفيه فنشري بمراه همي وارفضت كتيبة غمي وحين راني وبصر
و نه پوشيدني كه پنهان كند او را پس رفت بديدار او اندوه من و پريشان شد اندوه من و هر گاه ديد مرا و دريافت
بمكاني قال يا اهل البصرة دعاكم الله ووقاكم وقوى تقاكم فما اضوع رياكم
مكان مرا گفت اي باشندگان بصره نگهدارد خدا شما را و محفوظ دارد شما را و توانا كند پرهيزگاري شما را پس چه منتشر ست خوشبوي شما
وما فضل مزاياكم وبلدكم او في البلاد طهرة وان كاها فطرة واقسمها
و چه بزرگ ست فضائل شما شهر شما كامل ترين شهرهاست از روي پاكي و پاكيزه ترين نان از روي آفرينش و وسيع ترين آنها

دفعة وام عهما بجعة واقومها قبلة واوسعها دجلة واكثرها نهرا

ازروی بلاد فراختریں آن ازروی آب وطف وراستتران ازروی قبلہ وفراختریں آن ازروے نہر بیشترین ان ازروی نہر

وبجلة واحسنها تفصيلا وجملة دهليز البلد الحرام وقبلة الباب

وآبیکہ از زمین پیدا شود ونیکوترین آن ازروی تفصیل واجمال دہلیز خانۂ کعبہ است وپیش در کعبہ و

والمقام واحد جناحي الدنيا والمصر الموسس على التقوى لم يبتدئ بيوت

مقام ابراہیم ست ویکی ازدو بازوی دنیاست وشہری بناکردہ شدہ بر پرہیزگاری آلودہ نشدہ بخانہاے

النيران ولا طيف فيه بالاوثان ولا سجد على اديمه لغير الرحمن ذو المشاهد

آتش ونہ گردانیدہ شدہ در وبتہا وسجدہ نکردہ شد بر زمین آن بجز خدای بخشندہ وخداوندجاہا

المشهودة والمساجد المقصودة والمعالم المشهورة والمقابر المزورة و

کہ مردم آنجا حاضر شوند وسجدہاے قصد کردہ شدہ ونشانہاے مشہور است ومقبرہ ہاے زیارت کردہ شدہ

الآثار المحمودة والخطط المحدودة به تلتقي الافلاك والكواكب والكينان

ونشانہاے ستودہ وخداوندخانہاے معینہ وردجمع میشوند کشتیہا وستوران وماہیان

والضباب والحادي والملاح والقانص والفلاح والناشب والرامح والساد

وسوسماران درانندۂ شتر وکشتیبان وشکاری وکشاورز وتیرانداز ونیزہ باز وحراسندہ ستوران

والسابح وله اية المدلا الفرائض والجزر الغرائض اما انتم فمن لا يختلف في

وشاورد مراد راست نشان افزونی بسیارسیلاب کمی فرودخورندۂ آب ولیکن شما پس کسانی ہستند کہ اختلاف نمیکنند در

خصائصهم اثنان ولا ينكرها ذو تشتان وهما وكم اطوع رعية السلطان

خاصیتہای شان دو کس وانکار نمیکنند آنرا صاحب دشمنی جماعت شما رعیت فرمان بردارترست براے پادشاہ

واشكرهم للاحسان وتاهدكم اودع الخليقة واحسنهم طريقة على

وسپاسدارترین شان مرنکوئی را وزاہدشما پارساترین آفرینش ونیکوترین شانست از روے روش بر

الحقيقة وعالمكم علامة كل زمان والحجة في كل اوان ومنكم من

حقیقت وعالم شما علامہ ہر روزگارست ودلیل ست در ہر وقت واز شما کسیکہ بیرون

من استنبط علم النحو ووضعه والذى ابتدع ميزان الشعر واخترعه ومن
کسیکه برآورده است علم نحو را ونهاده بنای آنرا وکسیکه نو پیدا کرده است میزان شعر را ونو بیرون آورده است وثبت از

فخر الا ولكم فيه اليد الطولى والقدح المعلى وان شئتم فانتم احق به واولى ثم
نازشی مگر برای شما در وقدرت کامل است ونیز آخرین قهارست واگر نخواهید پس شما سزاوار تر بوده ولائق تر هستید پیش

انكم اكثر اهل مصر موذنين واحسنهم فى النسك قوانين وبكم اقتدى
هر آئینه شما بیشتر بدار مردم شهر از روی اذان دهندگان ونیکوترین شان در عبادت از روی اصول وبشما پیروی کرده شد

فى التعريف وعرف التسجير فى الشهر الشريف ولكم اذا قربت المضاجع وهجع
در اقامت اعلام تعریف ودانسته شد دوباره خوانیدن آواز طعام در ماه بزرگ رمضان ومرشمار است هرگاه آرام گیرند خوابگاه خواهد در شب

الهاجع تذكار يوقظ النائم ويونس القائم وما النسيم ثغر فجر ولا برع نوره
خواب گننده ذکریکه بیدار کند خوابنده را والفت دهد ایستاده را ونه خندید دندان صبحی ونه درخشید روشنی او

فى برد ولا حر الا ولتاذينكم فى الاسحار دوى كدوى الريح فى الجحار وبهذا
در سرما ونه در گرما مگر برای اذان داد او شما در سحرگاهان آوازیست همچو آواز باد در دریا ها باین سبب

صدع عنكم النقل واخبر النبى عليه السلام من قبل وبين ان دويكم بالاسحار
پیدا شد از شما ثقل وخبر داد نبی علیه السلام پیش ازین وبیان فرمود که هر آئینه آواز شما بسحرها

كدوى النحل بالقفار فشرفكم ببشارة المصطفى دوها لمصركم وان كان
همچو آواز زنبور عسل است در بیابان پس بزرگی یاد شما را بمژده محمد مصطفی دنکوئی باد برای شهر شما اگرچه باشد

قد عفا ولم يبق منه الا منتفا ثم انه خزن لسانه وختم بيانه حتى حج
که نابود شده وباقی نماند از وهگر اندک باز هر آئینه او بند کرد زبان خود را ومهر کرد سخن خود را تا آنکه دیده شد

بالابصار وقذف بالاقصار تنفس تنفس من قيد لقود او ضبثت ببرشن
باحتیاط متهم کرده شد مدت مادگی پس دم بر کشید دم کشیدن کسیکه کشیده شود بسبب قصاص یا کسیکه آویخت بوی ناخنهای

اسد ثم قال اما انتم يا اهل البصرة فما نبكم الا العلم المعروف ومن له المعرفة
شیر باز گفت لیکن شما ای باشندگان بصره پس نیست دشما مگر سردار مشهور با بزرگیها وکسیکه او را علم ودانش است

والمعروف واما انا فمن عرفني فانا ذاك وشر المعارف من اذاك ومن

ودبش ولیکن من پس کسیکه شناخت مرا پس من آنم وبدترین آشنایان از مردم کسی ست که اذیت دهد ترا و کسیکه

لم يثبت عرفني فما صدقه صفتي انا الذي انجدوا تهم وايمن واشام

برجا ندارد شناسائی من پس قرینست که راست گویم بوی صفت خود در امن کسی هستم که نجد بر فته وتهامه رفته وبیمن رفته وبشام رفته

واصحر وا تجر وادلج واسحر نشأت بسروج وتربيت على السروج ثم ولجت

وصحرا رفته وبدریا آمده ودر تمام شب رفته ودقت سحر رفته پیدا شدم در شهر سروج وپرورش یافتم در عزت وبزرگی باز در آمدم

المضائق وفتحت المغالق وشهدت المعارك والنت العرائك واقتدت

در تنگیها وکشادم هر بسته را وحاضر آمدم جاهای سنگ را ونرم کردم طبیعتها را وکشیدم اسپهای

الشوامس وارعمت المعاطس واذبت الجوامد وامعت الجلامد سلوا

توسن را وبخاک چسپانیدم بینی ها را وگداختم افسردها را وگداختم سنگهای سخت را پرسید

عني المشارق والمغارب والمناسم والغوارب والمحافل والمجافل والقبائل

از من حال مردم مشرق ومردم مغرب را موزهای سران وکوهان شتران را ومجمعهای مردم را ولشکرها را وقبیله ها را

والقنابل واستوضحوني من نقلة الاخبار ورواة الاسمار وحداة الركبان

وگلهای اسپ را وهویدا کردن خواهید مرا از ناقلان اخبار واز روایت کنندگان افسانها واز راندگان بسرد وشتر آن را

وحذاق الكهان لتعلموا انكم بغير سلكت وجناب هتكت ومهلكة اقتحمت

واز زیرکان فال گویان تا بدانید که چندین راه رفتم وچندین پرده دریدم وچندین جاهای ترس در آمدم

لججا والجمت وكم الباب خدعت وبدعا بتدعت وفرصا اختلست واسدا افترست

وچندین جنگ انداختم وچندین خرد ها را فریبیدم وچندین سمها تو در بین پیدا کردم وچندین خلیفتها را ربودم وچندین شیرانرا شکار کردم

وكم مخلق غادرته لقا وكان من استخرجته بالرقى اوجر سحرته حتى الضرع

وچندین پرندها بوگذاشتم ورا انداخته شده وچندین پنهان بیرون آوردم اورا با فسونها وچندین سنگست کرجا دوکردم اورا تا آنکه بشگافت

واستنبطت نزاله بالخدع ولكن فرط ما فرط والغصن رطيب

وبیرون آوردم آب تیرین صاف اورا بفریبها ولیکن گذشت انچه گذشت بحالیکه شاخ تر وتازه بود پوست

والعود[٥٩] غريب وبرد الشباب قشيب فاما الان فقد[٥٩] استشن الاديم وتداوى

جانب سرسیاه بود[٥٩] و چادر جوانی نو بود پس لیکن اینک پس هر آئینه کهنه شد چرم و خم شد

القويم واستنا[٥٣] يا لليل البهيم فليس[٥٤] الا الندم ان نفع وترفيع الخرق الذى قد اتسع

قامت راست[٥٣] و روشن شد شب سخت تاریک پس نیست مگر شرمندگی اگر نفع بخشد و دوختن در رنگی که فراخ شده

وكنت رويت فى الاثار المسندة والاخبار المعتمدة ان لكم من الله تعالى فى كل يوم

و هستم که روایت کرده شدم در خبرها که مسند کرده شد و خبرها که استوارند هر آئینه مر شما را از خدای بزرگ در هر روز

نظرة[٥٥] وان سلاح الناس كلهم الحديد وسلاحكم الدعاء والتوحيد فقصدكم

نگریستنی[٥٥] ست و هر آئینه ساز جنگ مردم تمامی شان آهن ست و ساز جنگ شما دعا و یگانه دانستن خدا راست پس قصد کردم بسوی

انتضى الرواحل واطوى المراحل حتى قمت هذا المقام لديكم ولا من الى عليكم اذا سبعت

بحالیکه لاغر کردم شتران سواری را و قطع کردم بکوشش زمین را تا آنکه ایستادم در پیش نزد شما و نیست منتی مر ایشما چرا که کوشش نکردم

الا فى حاجتى ولا تعبت الا لراحتى ولست ابغى اعطيتكم بل استدعى اداء عيتكم

مگر در حاجت خود و رنج نکشیدم مگر برای آسایش خود و نمیخواهم عطاهای شما را بلکه میخواهم دعاهای شما را

ولا اسالكم اموالكم بل استنزل[٥٧] سؤالكم فادعوا الله بتوفيقى للتاب والاعداد للباب فانه

و نمیخواهم از شما مالهای شما را بلکه میخواهم دعای شما را پس بخواهید از خدا توفیق من تا به کردن و آماده کردن برای بازگشتن بسوی او چرا که هر آئینه او

رفيع الدرجات ومجيب الدعوات وهو الذى يقبل التوبة عن عباده ويعفو عن

بلند کننده مراتب ست و پذیرنده دعاست و او خدائیست که می پذیرد توبه را از بندگان خود و در میگذرد از

السيات ثم انشد نظما[٥٨] استغفر الله من ذنوبى ... افرطت فيهن واعتديتكم خضت

گناهان سپس خواند آمرزش میخواهم خدا را از گناهانیکه ... از حد گذشتم در آن و تجاوز کردم بسیار در آمدم

بحر الضلال جهلا بدوت فى الغى واعتديت ... وكم اطلعت الهوى اغترارا

دریای گمراهی را از نادانی ... و شب بسر بردم در گمراهی و باد کردم ... و بسا فرمانبردم حرص را از غفلت و فریفتگی

واختلت واعتلت[٥٩] وافتريت ... وكم خلعت[٥٢] العذار[٥٣] وكم اضا[٥٤] الى المعاصى وما ونيت

و فریب کردم و گشتم و دروغ گفتم ... و بسا گذاشتم لگام را بحالیکه جهنده ام ... سوی گناهان و سستی نکردم

وكم تناهيت في التخطي الى الخطايا وما انتهيت ٭ فليتني كنت قبل هذا ٭ نسيا

وبسا بنهایت رسیدم در گام زدن بسوی گناهان وباز نماندم ازان پس کاشکی من می بودم پیش ازین نابود

ولما جن ماجنيت ٭ فالموت للمجرمين خير ٭ من المساعي التي سعيت ٭ يارب

ومنی چیدم انچه چیدم پس مرگ برای گنهکاران نیکست از رفتارهای که رفتم ای پروردگار

عفوا فانت اهل ٭ للعفو عني وان عصيت ٭ قال الراوي فطفقت الجماعة تعمده

میخواهم آمرزش را پس تو لائق آمرزش هستی ازمن اگرچه نافرمانی کردم گفت راوی ٭ پس آغاز کرد جماعت که پیوسته میکرد بدعاء او

بالدعاء وهو يقلب وجهه في السماء الى ان دمعت لجفانه وبدا لجفانه فصاح

دعای خود را بحالیکه او میگردانید روی خود را در آسمان تا آنکه اشک رخسار بگهای او دوید شد لرزیدن او پس بانگ زد بقوله

الله اكبر بانت امارة الاستجابة وانجابت غشاوة الاستتابة فجر نهم يا اهل

الله اکبر پیدا شد علامت پذیرائی دعا وکشاده شد پرده شک پس پاداش داده شوید ای باشندگان

البصرة جزاء من هدى من الحيرة فلم يبق في القوم الا من سر لسره ورثى له

بصره پاداش کسیکه راه راست نماید از سرگشتگی پس نماند درقوم مگر کسیکه شاد شد بشادمانی او ودادا ورا

بميسوره فقبل عفوه برهم واقبل يعرف في شكرهم ثم انحدر من الصخرة يهم

بچیزیکه میسر بود او را پس پذیرفت بهترین احسان ایشان را ازو آورد بحالیکه مبالغه میکرد در سپاس ایشان باز فرود آمد از سنگ بحالیکه قصد میکرد

شاطئ البصرة فاعتقبته الحيث تخاليا وامنا التحسس والتحسس

کرانه بصره را پس درپی او رفتم تا بجائیکه رسیدم بجای خالی وایمن شدم از جستن وشناختن

عليا فقلت له قد اغربت في هذه النوبة فما رايك في التوبة فقال اقسم

برخود ها پس گفتم او را هر آئینه چیز غریب آوردی درین بار پس چیست اندیشه تو در توبه پس گفت سوگند میخورم

بعلام الخفيات وغفار الخطيات ان شاني لعجب وان دعاء قومك لمجاب

بداننده پنهانها وبخشنده گناهان هر آئینه حال من امر عجیب است وتحقیق دعای قوم تو پذیرا شده است

فقلت زدني ايضاحا زاد الله صلاحا فقال وابيك انك لمت فيهم

پس گفتم افزون کن مرا هویدا کردن را افزون کند ترا خدا نکوئی پس گفت سوگند حق پدر تو هر آئینه ایستادم در ایشان

مقام المريب[1] الخادع ثم انقلبت بقلب المنيب[2] الخاشع فطوبى لمن صغت
بجای درشک انداز نده فریب کار باز برگردیدم با دل رو آرنده بخدا فردتنی کننده پس نکوئی باد برای کسانیکه گرائیدند
قلوبهم اليه وويل لمن بالتواء عون عليه ثم وعدني وانطلق وأودعني لقلق
دلهای شان سوی او وهلاکی باد برای کسیکه گشتند اهل بصره که دعای بدکنند پیرو باز رخصت کرد مرا درفت وسپرد مرا بی آرامی
فلم أزل أعاني لأجله الفكر[3] وأتشوف[4] الى خبره ماذ كروكلما استنشيت[5] خبره
پس همیشه بودم که میکشیدم از بهر او اندیشها را دمیدیم سوی آنجا نیش چیزیکه ذکر کرده وهرگاه پرسیدم خبر اورا
من الركبان وجه ابة البلدان كنت كمن حاور بيحمأ وأفاد ي صخرة صماء[6] على
از مسافران وقطع کنندگان شهرها شدم همچو کسیکه گفتگو کند ستوررا یا آواز دهد سنگ سخت را تا
ان لقيت بعد تراخي الامد وترا في الكمد كبا فاقلين من سفر فقلت هل
آنکه دیدم پس از درازی مدت وبلندی اندوه سخت شتر سواران برگردندگان از سفر پس گفتم آیا
من مغربة خبر فقالوا ان عندنا الخبر اغرب من العنقاء[7] واعجب من
هست از بعید خبر پس گفتند هرآئنه نزد ما خبریست غریب تر از عنقا وشگفت تر از
نظر الزرقاء[8] فسألتهم ايضاح ما قالوا فان يكيلوا لي كما اكتالوا فحكوا انهم
دیدن مسماة زرقا پس پرسیدم ایشانرا هویدا کردن چیزیکه گفتند وانیکه بهمند مرا از حلم ودانش چنانکه گرفتند پیمانه کرد ندکه هرآئنه ایشان
اموا بسروج[9] بعد ما فارقها العلوج[10] فرأوا بازيدها المعروف قد لبس الصوف[11]
فرود آمدند شهر سروج پس از انکه گذاشتند آنرا کافران روم پس دیدند بازیدآنرا که مشهورست بایخال که هرآئنه پوشید پشم را
وامام الصفوف وصار بها الزاهد الموصوف فقلت اتعنون ذا المقامات فقالوا
وامام شد صفها را وگردیدند ران سروج زاهد موصوف پارسائی پس گفتم آیا مراد میگیرید ابوزید صاحب مقامات را پس گفتند
انه فلان ذو الكرامات فخف الي اليه النزاع[12] ودانيها فرصة لا تضاع[13]
هرآئنه او حالا صاحب خرارق عادت ست پس راند مرا بسوی او آرزم دو استم از وی حکایت را فرصتیکه ضائع نشود
فارتحلت رحلة المعد[14] نحو سير الجد حتى عكلت[15] بجيده وقراره[16]
پس کوچیدم همچو کسیکه آماده ومستعد در رفتم طرف او همچو رفتن کوشنده در کار تا آنکه فرود آمدم در سعد او وجای

متعبّده فاذا به قد نبذ صحبة اصحابه وانتصب فى محرابه وهو وعباده
عبادت او پس ناگاه دیدم او را که گذاشت صحبت یاران خود را و برپا شده در پیشگاه معبد خود بحالیکه او خداوند گلیم

مخلولة وشملته موصولة فهبته مهابة من وقع على الاسود والفته من سيماهم
بسته سبح وچادر پیچیده پیوند کرده شده پس ترسیدم از وهیچ ترسیدن کسیکه داخل شود در بیشیران و یافتم او را از کسانیکه علامت آنها

فى وجوههم من اثر السجود ولما فرغ من سجيته حييته بتحية من غيران تعلم
در روی شان باشد از نشان سجده کردن و چون خالی شد از نماز نفل خود سلام کرد مرا بآنگشت سبابه بی آنکه آهسته

بحديث ولا استخبر عن قضيته ثم اقبل على اوراده تركنى اعجب
سخن گوید و نه پرسیاز حال وی پرینه دو باز رو آورد بر وظیفهای خود وگذاشت مرا که شگفت میکردم

من اجتهاده واغبط من يهديه الله من عباده ولم يزل فى قنوت وخشوع
از کوشش او در بندگی و آرزو میکردم بسی را که راه نماید خدا از بندگان خود و همیشه بودم در دعا خواستن و فروتنی کردن

وسجود وركوع واجابة ودعوة الى ان اكل الزمانة بالخمس فصار اليوم
و سجود و رکوع و اجابت و دعوت تا آنکه کاهل کرد بر پا داستن نماز پنجگانه را و گردید امروز

امس فحينئذ انكفأ الى بيته وقضى فى قريته ثم نهض الى
دیروز پس انگاه برگردانید مرا سوی خانه خود و بسر برد در میان خویشان خود و بعد از آن خواست سوی

مصلاه وتخلى بمناجاة مولاه حتى اذا اتمع الفجر وحق المنتهى الاجر
نمازگاه خود و تنها شد بعرض حاجت آقای خود تا آنکه هرگاه درخشید بامداد و واجب شد برای شب بیداری ثواب

تهجده بالتسبيح ثم اضطجع فجعة المسيح وجعل يرجع بصوته فيصير لفظه
پس بخود آورد تسبیح را پس بستر خفتن همچو خفتن آسایش گیرنده و آغاز کرد که آواز میگرداند در حلق آواز قبح

حل اذ كان الربيع واعلها ان ينفع وقال اظعن عن الموضع وعد عن ودع
گذارد یاد گرفتن منزلها و وقت اقامت گرفته شده و مسافر بود گروه و بگذر از و بگذار

واكتب زمانا سلفا وقد ثنت فيه العجفا ولم تزل معتكفا على القبيح
و گریه کن بر زمانه که گذشته و چنین زمانه که سیاه کرده شده و ما را و همیشه بودی بپوستگی کننده بر کار بد

الشنع ٭ وكم ليلة أودعتها ٭ ما تأبدعتها بشهوة اطعتها ٭ في مرقد ومضجع ٭

گوید بده ٭ بسا شب است که سپردی آنرا گناهان که آوردی آنرا از خواهش نفس که فرمان بری او را ٭ در خوابگاه و خوابگاه

وكم خطأ خشتها ٭ في خزية احدثتها ٭ وتوبة نكثتها ٭ لملعب وملهى ٭ وكم لجاج

وبسا گاه که آزرده زدی آنرا در رسوائی که پیدا کردی آنرا و توبه که شکستی آنرا ٭ برای بازی و خوردن ٭ و بسا دلیری که کردی

على ٭ رب السموات العلى لم ترقبه ولا ٭ صدقت فيما تدعي وكم غمطت برة

بر خداوند آسمانهای بلند ٭ نه ترسیدی او را و نه راست گوشدی در چیزیکه دعوی کردی ٭ و بسا کفران نعمت که کردی احسان

وكم امنة مكرة ٭ وكم نبذت امرة ٭ نبذ الحذا المرقع وكم ركضت في اللعب

و بسا ایمنی که آزمودی ٭ و بسا فرمان اورا همچو انداختن نعل پاره شده ٭ و بسا دویدی در بازیچه

وفهت عرضا بالكذب ٭ وكنت مع ما يجب ٭ من عهدة المتبع ٭ فالبس شعار الندم

و دهن کج شدن دانسته بدروغ ٭ و پاسداری نکردی آنچه بر تو واجب بود از پیروی کردن ٭ پس بپوش جامه شرمندگی را

واسكب شآبيب الدم ٭ قبل زمان الندم ٭ وقبل يوم المصرع ٭ بالخضع الخضوع

و روان کن بارانهای خون را ٭ پیش از مرگ و پیش از آنکه پشیمان شوی و فروتنی کن همچو فروتنی کردن

المعترف ٭ بزلل ملاذ المقترف ٭ وناصر هواك والخرف ٭ عنه الانحراف

اقرار کننده بگناه ٭ و پناه گیرنده بسوی آرزوی خود ٭ و یاری کن آرزوی خود را و برگرد او از هر چه برگشتنی

للمقلع ٭ الام تشهوه نفسي ٭ وتعظم الخير فيه ٭ ويضر المفتي ٭ وكنت بالمرتدع

باز ماننده ٭ تا کجا فراموشی کنی و سستی کنی و اکثر زندگی تو سپری شد ٭ و پیرایه کننده را و اندرز دهنده را ٭ و چیزی باز ایستنده

اما ترى الشيب وخطه ٭ وخطي في الرأس خطه ٭ ومن بلغ خط شمطه ٭ بنوده فقد نعي

یا نمی بینی پیری را و آنکه آمیزش کرده ٭ و نگاشت در سر خط او و کسیکه بگذرد آمیزش سفید ٭ پس تحقیق موی جانب سر او در گذشته

ويحي يا نفس لحوبي ٭ على ادبار الخمس ٭ وطاوعي واستماعي ٭ للنصح

وای بر تو ای نفس آزمودگی ٭ بر جستن جای رستگاری و نافرمانبرداری و اطاعت کردن و شنودن پند

وعي واعتبري ٭ بمن مضى ٭ من القرون وانقضى ٭ فما نفع مداجاة القضاء ٭ وحاذري

یاد دار و پند گیر کسی که در گذشت ٭ از زمانها و گذشت و بترس ناگاه رسیدن فرمان خدا ٭ و بترس

أَنْ تَخْدَعَنِي وَأَنْ تَنْجَعَ سُبُلَ الْهُدَى ۞ وَأَنْ تَذْكُرَنِي وَتَشُكَّ الرَّدَى ۞ فَإِنَّ مَثْوَاكَ عَدَا

از نیکه فریب داده شوی و بر وراههای راستی را ۞ و یاد گیرند ترا نزدیکی هلاکی را چراکه هر آئینه قیامگاه تو فردا

فِي قَعْرِ لَحْدٍ بِالْقَعَ ۞ أَهَالَهُ بَيْتُ الْبِلَى ۞ وَلَلنُّزُلِ الْقَفْرِ الْخَلَا ۞ وَمَوْرِدِ السَّفْلَى وَلَى

در یک شگاف گور خالی ست ۞ افسوس مر او را که خانه کهنگی ۞ و بیابان بی گیاه آب تهی ست ۞ نیست دریغ و چیزی و جای در آمدن مسافران پشیمان است

وَاللَّاحِقِ الْمُتَّبَعِ ۞ بَيْتٌ يُرَى مَنْ أُودِعَهْ ۞ قَدْ ضَمَّهُ وَاسْتَوْدَعَهْ ۞ بَعْدَ انْقِضَاءِ وَاسِعَهْ

و لاحقیکه پس آینده است ۞ خانه که دیده میشود کسیکه دوده شد او را ۞ که بتحقیق در گرفت او را و نگهداشت او را ۞ پس از کشادگی و فراخی

قِيدُ ثَلَاثٍ أَذْرُعٍ ۞ لَا فَرْقَ أَنْ يَحُلَّهُ ۞ دَاهِيَةٌ أَوْ بَائِلَهْ ۞ أَوْ مُعْسِرٌ أَوْ مَنْ لَهُ ۞ مُلْكٌ

باندازه سه گز ست ۞ نیست فرق در نیکه فرود آید آنرا زیرک بابخرد ۞ یا تنگدست یا کسیکه او را ۞ پادشاهی ست

كَمُلْكِ تُبَّعٍ ۞ وَتَعْدَهُ الْعَزْلَ الَّذِي ۞ يَجْوِي الْحِمَى وَالْبَدِي ۞ وَالْمُبْتَدِي وَالْمُحْتَدِي ۞ وَمَنْ

چون پادشاهی تبع ۞ و پس از و پیش آمدن که جمع کند شرگین و بی شرم را و آغاز کننده را در کاری و پیروی کننده را و کسیکه بادشاه شد

رَعَى وَمَنْ رُعِيَ ۞ فَيَا مَفَازَ الْمُتَّقِي ۞ وَيْحَ عَبِيدٍ قَدْ شَقِي ۞ بِسُوءِ الْحِسَابِ الْمُوبِقِ وَهَوْلِ

رعیت شد ۞ پس ای شتگاری پرهیزگار ۞ و سرزنده که نگاه داشته شد از بدی حساب هلاک کننده و از ترس

يَوْمِ الْفَزَعِ ۞ وَيَا خَسَارَ مَنْ بَغَى ۞ وَمَنْ تَعَدَّى وَطَغَى ۞ وَشَبَّ نِيرَانَ الْوَغَى ۞ بِالطَّعْمِ

روز قیامت ۞ و ای زیان کسیکه ستم کرد ۞ و کسیکه از حد در گذشت بگمراهی ۞ و افروخت آتش جنگ را برای خوردنی

أَوْ مَطْمَعٍ ۞ يَا مَنْ عَلَيْهِ الْمُتَّكَلُ ۞ قَدْ زَادَ مَا بِي مِنْ وَجَلْ ۞ لِمَا اجْتَرَحْتُ مِنْ زَلَلْ ۞ فِي

یا لحیا آورد داشته شود ۞ ای خدائیکه بر ست توکل ۞ هر آئینه افزود شد انچه که با من از ترس ست از انکه حاصل کردم از لغزش و خطای خود ۞ در

عُمْرِيَ الْمُضَيَّعِ ۞ فَاغْفِرْ لِعَبْدٍ مُجْتَرِمْ ۞ وَارْحَمْ بُكَاهُ الْمُنْسَجِمْ ۞ فَأَنْتَ أَوْلَى مَنْ رَحِمْ

زندگی خود که ضایع کرده شد پس بیامرز بنده گنهکار را ۞ و رحمت فرما گریه او را که جاری شد ۞ پس تو نیکوترین کسی هستی که رحم کند

وَخَيْرُ مَدْعُوٍّ دُعِي ۞ قَالَ فَلَمْ يَزَلْ يُرَدِّدُهَا بِصَوْتٍ رَقِيقٍ وَيَصِلُهَا بِزَفِيرٍ

و نیکوترین خوانده شده مسئلی که خوانده شد ۞ گفت راوی پس پیوسته بود ابوزید که میگرداند آنرا بآواز تنگ و نرم و پیوند میکرد آنرا بنالهٔ

وَشَهِيقٍ حَتَّى بَكَيْتُ لِبُكَاءِ عَيْنَيْهِ كَمَا كُنْتُ أَبْكِي عَلَيْهِ ثُمَّ بَرَزَ إِلَيَّ

و فریاد تا آنکه گریستم ببب گریه دو چشم او چنانکه بودم که میگریستم بر و باز برآمد سوی

مسجده بوضوء تهجده فانطلقت ردفه وصليت مع من صلى

سوى مسجد خود باد ضوى نماز تهجد خود پس رفتم پس او ونماز كردم باكسيكه نماز كرد

خلفه ولما انقض من حضره وتفرقوا شغر بغرا خذ يمينه

از پس او وچون پريشان شدند كسانيكه موجود بودند ومتفرق شدند پراگنده آغاز كرد كه آهسته

بدلسه ويسيك يومه فى قالب امسه وفى ضمن ذلك

ميخواند وظيفهٔ خود را ومير يخت امروز خود را در كالبد ديروز خود ودر ميان آن

يرن ارنان الرقوب ويبكى ولا بكاء يعقوب حتى استبنت

مى ناليد چوناليدن زنيكه او را بچه نزديد ومگريست ونه گريستن يعقوب عليه السلام تا آنكه دانستم

انه قد التحق بالافراد واشرب قلبه هوى الانفراد فاخطرت

هر آئينه او چسپيد باولياء الله ونوشانيده شد دل او آرزوى تنهائى را پس پنهان كردم

بقلبى عزمة الارتحال وتخليته والتخلى بتلك الحال فكانه

در دل خود قصد كوچيدن را وگذاشتن اورا باز فراغ او باين حال پس گويا كه او

تفرس ما نويت وكوشف بما اخفيت فزفر زفيرا وآه بثه

بفراست دريافت انچه در دل كردم يا آشكار كرده شد او را انچه نهفتم پس بانگ زد بچو بانگ زدن بسيار غمگين باز

فرأفا ذا عزمت فتوكل على الله فاسجلت عند ذلك

خواند پس چون قصد كنى پس اعتماد كن بر خدا پس حكم كردم دران هنگام

بصدق المحدثين وايقنت ان فى الامة محدثين اشد ثبوت

براستى حديث گويندگان ويقين كردم كه هر آئينه در امت محمدى راست گمانانند پستر نزديك شدم

اليه كما يدنو المصافح وقلت اوصنى ايها العبد الصالح فقال

باو چنانكه نزديك شود مصافحه كننده وگفتم پنده مرا اى بندهٔ نيكوكردار پس گفت

اجعل الموت نصب عينك وهذا فراق بينى وبينك فودعته

بگردان مرگ را پيش چشم خود واين جدائى ميان من ومياننست پس بدرود كردم اورا

وعبراتي يخدرن من المآقي وزفراتي يتصعدن من التراقي

واشکهای من فرو نخیند از گوشهای چشم و نالهای من بلند میشد از استخوانهای سینه

وكانت هذه خاتمة التلاقي قال الامام ابو محمد القاسم بن علي

و بود این پایان ملاقات بدیع گفت پیشوا ابو محمد قاسم پسر علی

الحريري رحمه الله تعالى هذا اخر المقامات التي انشأتها بالاعتزار

حریری رحمه الله فرستاد او را خدای بزرگ این پایان مقامات است که انشا کردم آنرا بعذر خواستگی

واملیتها بلسان الاضطرار وقد الجيت الى ان ارصدتها للاستعراض

و پر کردم و نوشتم آنرا بزبان اضطرار و بتحقیق مضطر کرده شدم بسوی اینکه مهیا کردم آنرا برای پیش کردن بر مردم

ونا ديت عليها في سوق الاعتراض هذا مع معرفتي بانها من سقط

و آواز دادم بر او در بازار عیب کردن این با وجود شناختن من است که هر آینه او از زبون

المتاع ومما يستوجب ان يباع ولا يبتاع ولو غشيني نور التوفيق

متاع ست و از چیزیکه سزاوار است اینکه فروخته شود و خریده نشود اگر می پوشید مرا فروغ توفیق الهی

ونظرت لنفسي نظر الشفيق لستر ت عواري الذي لم يزل مستورا

و میدید نفس خود را و بدن مهربان هر آینه می پوشیدم عیب خود را که همیشه پوشیده بود

ولكن كان ذلك في الكتاب مسطورا وها انا استغفر الله مما

مگر بود آن در لوح محفوظ نوشته و آگاه شنوم آمرزش میخواهم خدا را از چیزیکه

اودعتها من اباطيل اللغو واضاليل اللهو استرشده الى ما يعصم

سپردم آنرا از گفتگوهای بیهوده و بازیهای گمراه کننده و راه راست میخواهم از و بسوی اینکه نگهدارد او

من السهو ويحظى بالعفو انه هو اهل التقوى واهل المغفرة

از فراموشی و بهره بخشد از آمرزش هر آینه او خداوند پرهیزگاری و خداوند آمرزش ست

وولي الخيرات في الدنيا والاخرة

و خداوند نکوئیها در دنیا و آخرست

تمت

خاتمة الطبع

ان احسن الکلام حمدٌ مبدعٌ انطق الانسان وابلغ المرام

بدرستیکه نیکو و پسندیده ترین کلام ستایش آفریندهٔ که گویائی داد انسان را وافصی ترین مرا

نعت رسوله سید الانس والجان وآله الکرام وصحبه العظام

ثنای فرستادهٔ خدا که سردار است برای گروه انسان وجن و وصف اولاد وی که بزرگ اند ویاران وی که سترگ اند

اما بعد هذا کتاب جامع لفن الادب ونافع للادباء

لیکن بعد حمد ست پس این کتابیست فراگیرندهٔ فن ادب وسودمندیست برای ادیبان

فلطف عباراته قرة لاعیان النظراء وتفوق عباراته عبارات النظیری المسمی

پس تازگی وخوبی عبارتهای وی خنکی چشم ست برای چشمهای نظارگیان وفوق دارد عبارتهای ان بر عبارات نظیری نام نهاده شده این کتاب

بمقامات الحریری مشتمل علی خمسین مقامات

بمقامات حریری فراگیرنده است بر پنجاه مقامات

مزینا بالترجمة والحواشی الفارسیة الفه الامام

درحالیکه آن مقامات آراسته اند باترجمه وحاشیه ها درپارسی زبان تالیف کرد این کتاب را امام که

ابو محمد القاسم بن علی الحریری قد طبع مرة سادسة

ابو محمد کنیت وی ست ونام قاسم پسر علی منسوب به حریر بتحقیق چاپ شد کتاب مذکور بار ششم

فی المطبعة العالیة الواقعة فی بلدة لکنؤ الموسومة بالمطبع

در مطبع عالی واقع شهر لکهنؤ که نام نهاده شده است بمطبع

منشی نولکشور وکان ذلک فی شهر جون سنة ۱۹۰۸ من شهور عیسویة

منشی نولکشور وهست این انطباع کتاب مذکور در ماه جون سنه ۱۹۰۸ عیسوی

المطابقة بشهر جمادی الاول سنة ۱۳۲۶ هجریه

که مطابق ست باه جمادی الاول سنه ۱۳۲۶ هجری